

TRENT UNIVERSITY

LIBRARY
OF RELIGION

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Kahle/Austin Foundation

CORPVS
SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM
LATINORVM

EDITVM CONSILIO ET IMPENSIS
ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE
VINDOBONENSIS

VOL. XII.

S. AVRELI AVGVSTINI OPERVM SECTIONIS III PARS I.

S. AVGVSTINI LIBER QVI APPELLATVR SPECVLVM
ET LIBER DE DIVINIS SCRIPTVRIS SIVE SPECVLVM
QVOD FERTVR S. AVGVSTINI
EX RECENSIONE FRANCISCI WEIHRICH.

VINDOBONAE
APVD C. GEROLDI FILIVM BIBLIOPOLAM ACADEMIAE
MDCCCLXXXVII.

Reprinted with the permission of the original publishers

JOHNSON REPRINT CORPORATION

NEW YORK and LONDON

S. AVRELI AVGVSTINI
HIPPONENSIS EPISCOPI

LIBER QVI APPELLATVR SPECVLVM
ET
LIBER DE DIVINIS SCRIPTVRIS SIVE SPECVLVM
QVOD FERTVR S. AVGVSTINI.

RECENSVIT
ET COMMENTARIO CRITICO INSTRVXIT
FRANCISCVS WEIHRICH.

VINDOBONAE
APVD C. GEROLDI FILIVM BIBLIOPOLAM ACADEMIAE
MDCCCLXXXVII.

Reprinted with the permission of the original publishers

JOHNSON REPRINT CORPORATION

NEW YORK and LONDON

First reprinting, 1964, Johnson Reprint Corporation

LR

BR 60. C 6 V. 12

Printed in Germany

Lessing-Druckerei — Wiesbaden

PRAEFATIO

IN S. AVGVSTINI LIBRVM QVI APPELLATVR SPECVLVM.

I.

Ante hoc triennium cum de S. Augustini libro, quem Speculum appellari uoluit, et de altero illo, cui iniuria hoc nomen inscriptum est, disputare instituerem¹⁾, multae et magnae quaestiones, quae in hac re iam tum absolui uel proponi nequibant, fore sperabam, ut editione demum in publicum emissa melius expedirentur. quare ueniam peto, ne temeritatis a prudentibus arguar, quod iam hanc librorum illorum instituere conatus sim recensionem, quam nisi a multis tantopere optata ac paene flagitata esset, ante nonum annum in lucem non fui editurus.

Ac iam ad Speculi codices enarrandos et uerba instaurandi rationes exponendas accedam.

Codices igitur, quibus S. Augustini Speculum traditum est. neque multi sunt neque antiquitate insignes. quorum qui principem locum obtinet codex Monacensis lat. 14513 (olim *M* bibliothecae S. Emerami Ratisbonensis F 16) membranaceus in 4° long. 0,22 *m*, lat. 0,14 *m* saeculo VIII exaratus undeuginti quaternionibus 147 foliis constat. singuli quaterniones numero in calce ultimae cuiusque paginae appposito numerantur, paginae singulae plerumque uicenis ternis lineis implentur. liber omissa inscriptione fol. 1^v sic incipit *Quis ignorat scripturis*

¹⁾ Sitzungsberichte der phil.-hist. Classe der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien. CIII., 1883, p. 33.

sc̃is, finitur fol. 147^r his uerbis *Expl̃ beati Agustini epi liber cuius nom̃ Speculum appellauit. Dō gra cias amen.* non ab uno librario codex scriptus est, de tribus autem uel quattuor librariis, qui in scribendo se exceperunt, certi quidquam definire nihil interest. alteram quidem manum et compendiorum generibus et scripturae mendis a priore differentem inde a fasciculo XIII fol. 103^r (*uos haec . . . 210, 8*) incipere facile diiudicatur, quae res etiam inde cognoscitur, quod ante nouum fasciculum librarius litteris maxime distentis ultimas paginas implere studet. quod idem factum est sub finem quaternionis XVII ubi fol. 129^v (*. . . opus bonum paratum 252, 9*) lineis extenta scriptura quattuordecim scriptis reliqua paginae pars uacua est. inter fol. 121 et 122 tot uerba desunt quot duobus foliis comprehenduntur, sed fol. 127 et 128 in fasciculo XVII supplentur.

Correctus est liber non solum a prima quaque manu quae omissa uocabula uel litteras supra lineam addit, sed etiam a correctoribus et primae manuj et inter se aetate fere aequalibus, quorum is qui uerba psalmorum et euangeliorum emendat nigro atramenti colore et scriptura distinguitur. quem cum prioris correctoris additamenta corrigere uiderem, signo M³ notauī. emendantur autem aperta primi librarii menda, litterae permutatae restituuntur, compendia plene scribuntur, litterae abundanter positae delentur. quo munere correctores plerumque ita funguntur, ut Vulgatae lectiones sequantur. M³ autem lacunas aliasque res uel ad intellegendum difficiliōres uel sensu grauiōres obseruauit et legentium animos signis quae sunt z, κ, deē, in margine appositis ad eas aduertere studuit.

Iam huius codicis quae sit insoles ac condicio paucis uerbis exponam. ac primum quidem uocales quae sunt *e* et *i* saepissime confunduntur, ut scripta legantur *putrido*, *racimos*, *aduliscens*, *contumilia*, *pertimiscat*, *rexati*, *sterelis*, *possedeas*, *dilegitis*, *detenuit*, *tradedit*, *inueneet*, *morear*, quo in genere frequentissima est syllabarum praefixarum *de* et *dis* mutatio uelut in *dispicio*, *discendo*, *disperatio*, *disponsata*, *distituimur*,

difficientes, deiudico, demitto, deripio, defertur, deinde nobiles o et u: fortuna, emulumentum, prumta, cognuscenda, furur, conflaturium, peccatur, tempos, cordibos, motuam, costodiunt, eustudia, diabolus, similiter nonnumquam a et e: seperat. operem, lauauerit (pro leu-), a et i: griciam (grat-), a et u: mandabitur, facientiam (-um), extolcentium (-am), exultans, exaltaui (148, 9. 77, 19), e et u: ut, melior (mulier), rectorem. uxorum, i et u: fugura, rebis, -is et -us. in consonantium genere saepissime permutari uidemus b et u: cadaber, c et qu: quoequalis, coram (quorum), inico (-iquo), c et t, praesertim ci et ti: gracias, distite, d et di: homicidum, custodet, di et zi: topadium, i et iz: agoniare, angarizare, d et t: illut, istut, aliut. aliquit, Dauit, inquit, reliquit, ad, adque, capud (promiscue usurpantur aput, set et apud, scd). b pro p ponitur in optimum, obtanda, scribtum, parabsidis, g pro i et gi: magestatis, litigosum, s pro ps: salterium, sallam (38, 20), contra ipse psaluatur (saluator), consumscrunt, sed condempnant. tum t pro st: miniterium, r pro l: ereri. n contra usum exhibetur uel negligitur: ageli, relinquerunt. denique m finalis perperam additur uel omittitur et cum s finali confunditur.

Ita fit ut uerborum ac nominum formae maxime deprauatae uideantur. ac primum quidem coniugationes, tempora, modi, genera uerborum eiusmodi formis exprimuntur qualia sunt praesentia *habib, decit, mollet, imperatiui uidi, tribui, custode, frondite, silite, uidite, uouite, cancte, conburete, confulete, uiuete*, coniunctiui praesertim in enuntiatis finalibus et adhortatiuis *claudet, negleges, adponetis, subuertet* (130, 18 MP¹CS), *clamat, saturamini, seminas, conseruant, obseruatis, eradicatis (?)*, futura *irascitur, diligit, ducimini, uident, uenit, commisceris* (12, 13), *eradicatis* (13, 14), *dicunt, comeduntur. obruunt, reputauit*, ita ut interdum indicatiuus praesentis uel futuri in coniunctiui, indicatiuus praesentis in futuri locum substitui uideatur, tum perfecta *nudabit, praecipit, acciperis*, infinitiui *occurrere, mentire, furare, imitare, pollicere*, inf. pass. *leuare, inuenire* (recte autem scribitur *operare* 106, 27 et fortasse *dare* 130, 4). sed latius grassatur haec uulgarium formarum

receptio, ut talia occurrant: *benedicebunt* 96, 4. *audebit* (pro *audiet*) 136, 6. sim. in declinationibus promiscue usurpantur terminationes *-is* et *-es*, *-os* et *-us*, *-e* et *-i* et *-em*, *-o* et *-u* et *-um* (*iudiciom* 71, 2), *-es* et *-is* et *-ibus*. saepissime autem accusatiuum pro ablatiuo et nominatiuo uel etiam datiuo (*frange esurientem panem* 93, 17) positum legimus. sunt autem nominatiui sing. *uiles*, *fines*, *mercis*, *seruos tuos*, *septimos annos*, *impios*, *tristitiam* (145, 10), genet. *sapientes*, *simplices*, *fratres*, nom. pl. *uecordis*, *patris*, *diuitis*, *similis*, *cogitationis*, *reperte* (-i), acc. pl. *inreparationis*, *egenus*, acc. sg. *uerbo*, *nomen pessimo*, *terra* (89, 17), *scientia* (114, 2), dat. *principe*, *nomine*, *idolum* (12. 11), *dorsum* (67, 20), *stultum* (67, 20), ablat. *omne*, *forte*, *iniquitatem* (82, 14), *oculum* (54, 22), *multu labore*, sino. quare in praepositionum usu inueniuntur qualia sunt: *a dominum*, *a gentem*, *cum obsecrationes*, *de caritatem*, *de Hiesum*, *ex calumniam*, *in mandata adsiduus esto*, *constituite in portam*, (*eram*) *in carcerem*, *in sanguinibus et in iniquitatem*, *in foueam et in laqueo*.

Praeterea memoratu digna sunt haec. nonnumquam *ae*, quae in *faenus*, *caerimonia* formis recte scribitur, pro *e* ponitur: *extaendas*, *sapiaentia*, *diae*, *melioraem*, *prouocarae*. contra saepissime *e* inuenitur in *adherco*, *adhesi*, *letantur*, *leserit*, *cecus*. peculiaria sunt *i* pro *oe* (*fide*), *o* pro *e* (*ostendere* pro *extendere*), *u* pro *au* (*cluso*), *au* pro *o* (*audiui*). postremo *i* fere ubique pro *y*, saepissime pro Graeca η ponitur (*peripsima*, *zelotis*, *Iohannis*, sed *Esaias* et *Aesaias*).

Consonantes saepe male geminantur, in primis *l*, *m*, *s*, geminandae non raro simplices scribuntur: *camellum*, *uellis*, *commendas*, *desserit*, *possuit*, *falax*, *promisa*, *redam*, *acceptabiles*, *apelantur*, *amonemus*, *oprimet*, *difcrt*, *eclesia*, sed recte *oportunus* semper, *repperict*, *rennuerunt* (61, 13. 100, 9). uocalium geminatio neglegitur in *derat*, *manum* (-uum), contra *hii* est pro *hi*, *peduum* pro *pedum*. aspiratio falso additur uel omittitur: *habiciet*, *habundat*, *heregitis*, *hoboedientia*, *hodit*, *esitauerit*, *ostibus*, *orror*, *proibita*, *contraes*. interdum *ch* (etiam ante *i* et *e*) ponitur pro *c*: *sacchi*, *Machedonia*, *schoriam*, *achariter*

(*acriter* 133, 16), uel *c* pro *ch*: *caracterem, moecatur, pulcra*, similia sunt *scorphonem, tymphanum, Sopiae*.

Ad pronuntiationem uel litterarum etiam ligaturam pertinere uidetur quod *t* et *ct*, *nt* et *net* permutantur: *note, uindicta* (*nocte, uendito* sed *detratto* 68, 14), *recte* 70, 17; *succinti, cuntis, hyacinthus, et* et *e* confunduntur: *uadet, enarrabunt* (*et n.*), *at* pro *t* scribitur: *odiat, letiacia* (*laetitia*), *ent* pro *eant*: *habent, s* pro *r*: *morosum* (*murorum*).

Vocabula saepe inepte dirempta uel coniuncta sunt ut: *cor deprae cepta, costo dilegem, adnuncia aciones, sepere petantur*, et in fine lineae: *cit|hara, praete|ribis*.

Compendia recepta sunt ut *scia* (*scientia*), *patia* (*paenitentia*), *uo* (*uero*), siglae autem a librariis neglectae: *aufetur, hereditatem, dilege* (*diligere*), *erra* (*crrare*). singulae syllabae interdum omissae sunt *susti<nc>bimus, ti<me>bit, do<ce>bo, prae<cep>ta, fraudenter, st<ult>us, diu<in>itus, <in>famis. <le>gem, bea<ti>, adteri<ti>s, <a>gunt, <e>quus, <e>gressus*, quo in genere peculiaria sunt *<e>sto, <e>stote, <ae>stimatione, storiale igitur* (*historia legitur*), contra *estitote* (*scitote*), *estientes* (*scientes*), *expurcitiam, expectaculum* (*sp-*), [*in*]scius. litterae finales saepius omittuntur: *qui<d>, qui<a>, dilecti<o>*; *a<d> dominum, a<d> mandata, a<d> testimonia*, quibus contraria sunt *a[d] dextris, a[d] sinistris* (52. 18. 19). syllabae etiam abundanter ponuntur *adten[di]te* 29, 5. *desider[ant]ium* 58, 13. *responde[re]tur* 5, 8. uocabula monosyllaba et dissyllaba plurima interciderunt uelut *et, in, de* (76, 21 MCR, Amiat.), *a, ab, non, si, ego, uos, me, mei, meos, tibi, tuum, eum, ea, ei, suum, sui, qui, dei, deo*. consonantes praepositionum cum nominibus aut uerbis compositarum plerumque non adsimiles factae sunt, ut scripta legantur: *subplicitia, subponamus, obrimit, adtendite, adfligitur, adrogantia, impietas*, a quo usu nonnullae formae recedunt: *attinet* (199, 22), *ammirabitur, immolarc*, saepissime autem praepositionis consonans euanuit *amonemus, oprimet*.

Codicem ipse contuli. nonnullos locos Guil. Meyer a me rogatus liberalissime et religiosissime inspexit, cui uiro doctissimo quam maximas gratias ago.

C Aetate proxime accedit codex Carnutensis 33 saeculi VIII. membranaceus long. 0,29 m, lat. 0,21 m. qui foliis 102, fasciculis 13 constat. in principio folium membranaceum desectum est. quaterniones litteris insigniti sunt in margine inferiore modo primae modo ultimae cuiusque paginae uelut 7^r a, 8^r b, 16^r c, 24^r d, et sic deinceps 47^v, 55^v, 63^v, 72^r, 80^r, 88^r m. quinto, nono, tertio decimo litterae desunt. inscriptio litteris uncialibus rubris exarata est: *Speculum sci Agustini*, similiter subscriptum est: *Explicit beati Agustini epi lib cuius nom̃ Speculum appellauit Deo gratias Amen.* codicem ex eodem fonte quo M fluxisse lacunarum et mendorum communione euincitur, sed quamuis melius diligentiusque scriptus sit, peculiari tamen mendositate propriisque interpolationibus ab illo differre eum apparet. compendia male scripta, uocabula saepius transposita (72, 14. 104, 3. 122, 28. 124, 7) ad scribarum oscitantiam referenda sunt, alia menda qualia sunt *sculptam sculptile*, *auferam* pro *offeram* a pronuntiandi ratione repetenda. praeter ea, quae librarius ipse leni manu pauca emendauit, correcturas codex perpessus est duas. quibus litterae permutatae uel omissae restituuntur, abundanter scriptae puncto supposito uel lineola perducta delentur, uocabula uel sententiae omissae supplentur. huius codicis lectionibus Benedictini usi sunt et scripta collatio adseruatur in bibliotheca nationali Parisiensi. codicem ipse contuli intercedente academia Vindobonam missum a. 1884.

S Saeculo decimo scriptus est codex Sangallensis 137 membranaceus formae quadratae paginarum 458. Speculum continet paginis 8—302 fasciculis septemdecim. p. 5 nihil legitur nisi a recenti manu scripta uerba *Flores siue Speculum sci Aug'*. p. 8 Speculum incipit litteris uncialibus inscriptum: *In nomine scae trinitatis. incipit liber sci Augustini episcopi. qui dicitur Speculum. ex omnib, diuinæ auctoritatis uoluminibus defloratus.* p. 9 *Quis ignorat . .* finitur litteris rubris uncialibus *Explicit beati Augustini epi* [p. 302] *liber cuius nomen appellauit | Speculum.* paginae

303 et 304 uacuae sunt. p. 305: *Incipit Expositio sc̃i Augustini quarundam propositionum ex epistola apostoli Pauli ad Romanos.* p. 360 *Incipit eiusdem sc̃i Augustini expositio in epistolam ad Galatas.*

Librarii plures in scribendo se exceperunt iidemque modo nigro modo fusco atramento utuntur. fasciculus III et VII fusco colore exaratus est, IV, V, VI nigro, inde a nono fasciculi singuli litteris maioribus aut minoribus, atramento nigro aut fusco uel paene flauo, scriptura nitidiore aut peiore inter se discrepant. mendis illis notissimis e litterarum quarundam confusione natis codex S haud immunis est. in permutatis uocalibus *e* et *i*, *o* et *u* saepius *e* et *o* quam *i* et *u* occurrunt. uocabula saepissime inuerso ordine ponuntur (60, 14. 70, 20. 73, 7. 77, 5 al.), signa transpositionis nonnumquam adduntur (72, 9. 77, 10. 86, 3 al.).

Ceteris libris, a quibus et condicione et auctoritate discedit, codex S capitum numeris in margine rubro colore depictis praestat. numeri autem siue errore rubricatoris siue quod ueri similis est mendo uetustioris codicis nec satis recte scripti nec integri omnes traditi, sed ita positi sunt, ut tabula infra apposita demonstratur.

<p><i>I. De libro Legis . .</i> <i>II. de Lewitico.</i> <i>III. de Numeris.</i> <i>IIII. de Deuteronomio.</i> <i>V. de libro Hiesu Naue.</i> <i>de Psalmis.</i> <i>de Prouerbiis.</i> <i>VIII. de Ecclesiaste.</i> <i>de Cantico.</i> <i>de libro Iob</i> <i>(huc usque omnia minio).</i> <i>de Oseae</i> <i>(atramento scriptum, quae</i> <i>sequuntur minio).</i> <i>de libro Iohel.</i> <i>de libro Amos.</i> <i>de libro Michae.</i></p>	<p><i>XIIII. de libro Ambacuc.</i> <i>XV. de libro Sophoniae.</i> <i>XVI. de libro Zachariae.</i> <i>XVII. de libro Malachiae.</i> <i>XVIII. de libro Esaiiae.</i> <i>XVIIIII. de libro Hieremiae.</i> <i>XX. de libro Ezechielis.</i> <i>XXI. de Sapientia.</i> <i>XXII. de Ecclesiastico.</i> <i>XXIII. de libro Tobiae.</i> <i>de eu. sec. Math.</i> <i>XXV. . . Pater noster . .</i> <i>XXV. sec. Marc.</i> <i>sec. Lucam.</i> <i>XXVII. sec. Iohannem.</i> <i>de libro actuum Apo-</i> <i>stolorum.</i></p>
--	--

itaque praeter capita VI et VII numeris carent sequentia inde a nono quod est de Cantico. sequitur numerus XIII capiti de libro Ambaruc appositus, ubi expectes XV. quod mendum unde natum sit facile dispicitur. nam cum inscriptio capitis de libro Oseae atramento scripta sit, ceteri tituli minio idque iam in codice uetustiore factum esse uideatur, rubricator neglecta illa inscriptione numerum quem huic capiti addere debebat omisisse putandus est. pergit autem numeros deinceps recto ordine ponere usque ad XXIII (uel potius XXVIII) de libro Tobiae. sequentis capitis quod est de euangelio sec. Matth. numerus deest, sed pag. 166 eo loco quo oratio dominica incipit (158, 23) additum in margine legitur XXV, qui numerus idem sequitur in principio capitis de euang. sec. Marcum. postremo legitur XXVII de eu. s. Iohannem. in ceteris paragraphis numeri desunt omnes. quam rationem cum non ab huius codicis librariis inuentam esse appareat, sed ex codice archetypo profecta esse uideatur, ita secutus sum, ut capitum numeros restituerem omnes unum et quinquaginta.

Ipse contuli. locos quosdam Idtensohn litteris a me rogatus qua est benignitate ac liberalitate denuo inspexit.

P Eodem fere saeculo uel etiam paulo post¹⁾ codex Palatinus 198, nunc Vaticanus, membranaceus in 4° foliorum 93 scriptus est. quaterniones 12, quibus liber constat, numeris a manu prima insigniti sunt. paginae singulae lineas tredecenas binas habent. totum librum scriptura non sibi constanti unus librarius exarauit. fol. 1^r manu prima litteris uncialibus scripta leguntur:

*/// Redde // lector care memento,
alterius domini ius quia nolo pati.
Liber s̃i Augustini
qui appellatur
Speculum.*

¹⁾ Reifferscheid, Bibliotheca Patrum Latinorum Italica I 243.

Correxerunt praeter manum primam complures aliae eiusdem fere saeculi undecimi, quas cum neque a prima manu neque inter se facile distinguantur, quamquam longe diuersa auctoritate sunt, una nota P² indicaui. frequentissimum mendorum genus est e siglarum confusione natum ut permutata *post per, quod quia quoniam*, al. quorum pauca in adnotationem recepi, plurima silentio praeterii.

Librum u. d. Schwartz meum in usum Romae contulit.

Recentissimus omnium codex Regius Parisinus lat. R 2473 membranaceus saec. XIII long. 0,27 m, lat. 0,18 m. foliorum 166 miscellaneus post uaria Lanfranci, Guimundi, Pascasii, aliorum scripta Speculum S. Augustini continet a folio 100rb usque ad fol. 166. paginae binis columnis diuisae linearum sunt quadragenarum uel (inde a fol. 82) trecenarum septenarum. *Incipit liber s̄ci Augustini qui appellatur Speculum. Quis ignorat.* Subscriptio est: *Explicit liber sancti Augustini ep̄i qui appellatur Speculum. Script' p manū fr̄s Thome Zernemouth ordinis fratrum carmelitarum bē marie.* infra addita sunt haec: *Precedentia uolumina dedit huic librariē reuerendus mgr̄. n̄r frater Laurentius Burelli de dmione Paris. Theologus doctor Prouincialis Narbone sanc̄i ordinis beatissime matris dei de monte Carmeli. eo tempore quo angliam et cōuctū parisiensē uicarius ipse uisitauit. Teste suo chirographo h' apposito. Anno Dñi mille°. IIII° nonagesimo quarto pridie Kalendas nouembres. L. Burelli.*

Etiam huius libri et tertii alicuius manu scripta collatio adseruatur in bibliotheca maxima Parisiensi. sign. 11652. codicem anno 1883 contuli Vindobonae quo eum rogante academia Leopoldus Delisle summa liberalitate transmisit, anno superiore Parisiis iterum inspexi.

Praeter eos quos modo enumeraui libros manu scriptos pauci eiusdem familiae ad hanc aetatem peruenerunt, uelut duo Monacenses, quos cum ipse contulissem nec fere quidquam profecturos ad emendanda Speculi uerba intellexissem, e su-

pellecile critica reiciendos existimaui. sunt autem primus codex Monacensis lat. 10047 in 4° saec. XII uel XIII, olim Palatinus 47 ex bibliotheca Mannheimiensi, foliorum 124, fasciculorum 16. „*Iste liber fuit domus Montisriui cart. ordinis Mass. dioc.*“ inscriptio est haec: fol. 1^r *Incip̃ plog' sc̃i Augustini ep̃i in librum qui appellatur Speculum. Quis ignorat.* fol. 124^r *Explic̃ lib̃ sc̃i Augustini ep̃i qui dicitur Speculum.* alter est codex Monacensis 23603 membranaceus in 4° saec. XII (ZZ. 603 ex Ranzhofen). fol. 1^r *Lib̃r Augu- stini ep̃i cuius nomen Spcculum ecclesie appet̃.* fol. 98^r *Ex- plicit lib' Beati Augustini ep̃i cuius nomen appellaũ Specu- lum. Amen. | Hec tria fecerunt opus et modo praemia quae- runt | Libri finiti: Penna, color, digiti.*

De codice Gemblacensi, cuius adiumento Theologi Lo- nanienses Speculi recognitionem parabant, non comperi ubi nunc adseruetur, nec uiro clarissimo Goldbachero anno 1883 Belgarum ac Batauorum bibliothecas perlustranti, cum a me rogatus benignitate grato mihi animo recolenda librum quae- reret, contigit, ut uestigia eius detegeret. neque uero magna de hoc codice sperare licebat. nam ex collatione quam Lonanienses editioni suae in appendice adiecerunt, facile cognoscitur librum illum magna interpolatione deprauatum fuisse.

a Haud melioribus fontibus usi sunt quicumque hoc S. Augu- stini opusculum ediderunt. ac prima quidem Speculi editio in principe operum omnium recensione continetur in lucem edita Basileae anno 1506 a Iohanne Amerbachio qui ad congerendam ex bibliothecis Italiae Galliae Germaniae mate- riam opera usus erat Augustini Dodonis Frisii Basileae ad S. Leonardum canonici. in parando autem textu Basileenses codicibus ex Vulgata interpolatis usi in supplendis lacunis aliisque difficultatibus remouendis ipsi ad Vulgatam recurrisse uidentur, quam cum Speculi testimoniis collatam esse etiam inde colligitur, quod uersuum numeros codicibus optime

traditos, sed ab usitato uersuum numerandorum modo discrepantes maximam partem in textum recipere noluerunt remque difficilem incerta uoce *post aliquot* (uel *aliquos*) *uersus* reposita in dubio reliquerunt.

Qua editione tamquam fundamento nisi sunt qui postea in Speculum nouis curis incubuerunt. quorum primus Desiderius Erasmus Speculum recognouit in editionis operum omnium tertio tomo qui Basileae apud Iohannem Frobenium a. 1528 prodiit (p. 644—736). is cum primus ad S. Augustini opera instauranda sanioris doctrinae rationes excogitauerit, primus etiam quo erat ingenii acumine de Speculi auctore dubitauit summaque in textu struendo ingressus est cautione. nam quae prima editione e codicibus excussae erant lectiones difficiliore retinuit: *nudabit* 15, 18 — *praecepit* 22, 20 — *alio* 26, 7 — *surrupiat* 21, 25 — *recordabuntur* 38, 11 — *exaltauit* 48, 7 — *exultationes* 48, 8 — *deducet* 52, 11 — *rectorum* 56, 1 — *peccata* 58, 5 — *in ruina* 61, 6 — *multa* 83, 7 — *erit* 87, 1 — *habitaui* 91, 16 — *Effraim* 99, 6 — *praedicatum* 111, 5 — *nati* 118, 23 — *alio* 141, 24 — *qui iudicas* 201, 22 — *fidem quam habes* 207, 19 — *ea contra* 222, 5 — uerum etiam nouam lectionem proposuit: 14, 24 *matrique qui maledixerit* — 18, 15 *facias* — 30, 9 *despicit oculus eius improbos* — 123, 25 *comparatio* — 128, 12 *dei est. Non despiciere* — 133, 22 *uerearis* — 149, 13 *uindex* — 268, 21 *negabunt* —, ingenii inuenta recepit: 10, 10 *a uero deo deuiet* — 10, 15 *insontem et iniustum* — 55, 6 *peccatum*] *mendacium* — 254, 21 *mandatis*] *mendaciis* — 32, 4 *leones*] *diuites* — 49, 15 *sed et* — 279, 18 *suademus*] *dedimus* —, ueram lectionem restituit: 42, 3 *omni consummationi* — 48, 25 *colligemus* — 141, 19 *indulcabit*.

Memoratu digna argumenta sunt quae singulis paragraphis (usque ad XX de libro Hieremiae 93, 1) addidit. sunt autem haec: *Ex libro Exodi. de mandatis legis. Ex Levitico. praecepta uiuendi. Ex libro Numerorum. de successione hereditaria. Ex Deuteronomio. de uno solo Deo colendo fugiendis-*

que idolis et de iudiciis. *Ex Iosue. de uno Deo adorando. Ex Psalmis. quomodo uiuendum. Ex Prouerbiis ad filium Salomon de obseruandis patris praeceptis quaeque sint ea. Ex Ecclesiaste. quantum sapientia ceteris rebus praestet et quaedam uiuendi praecepta. Ex Canticis. allegoricus Christi et ecclesiae amor. Ex Iob. de caritate et patientia. Ex Osèe. quomodo terra innumeris inquinata peccatis. Ex Ioele. adhortationes ad poenitentiam. Ex Michaea. hominum improbitas notatur. Ex Abacuc. contra idololatrias. Ex Sophonia. minatur peccatoribus diem iudicii ut resipiscant. Ex Zacharia. ad iustitiam uocantur peccatores. Ex Malachia. de uno Deo colendo et amando proximo. Ex Esaia. comminatur et increpat impios. Ex Hieremia. adhortantur peccatores ad poenitentiam taxanturque falsi prophetae. Ex Ezechiele. deficit.*

Ad codicis Gemblacensis fidem Theologi Louanienses Speculum recognouerunt in tertio tomo editionis a. 1577 Antuerpiae ex officina Christophori Plantini undecim tomis emissae. qua editione Louanienses etsi uix quisquam infitiani poterit non nihil ad uerba restituenda contulisse, tamen dolendum est quod e fonte tam turbato hauserint, ut saepius genuina uerba deprauarent. 9, 28 *urgebis* — 13, 14 *radetis* — 17, 18 *add. uel auium... in terra* — 21, 17 *subrepat* — 22, 20 *praecepi* — 23, 4 *ex decreto* — 26, 7 *alieno* — 31, 1 *iustitiam] misericordiam* — 32, 17 *uoluta* — 33, 8 *dominum] in deo* — 36, 17 *apparebunt* — 52, 11 *deludet* — 54, 13 *da sapienti occasionem* — 56, 1 *rektorum] iustorum* — 63, 17 *tribuentis* — 65, 25 *in conuiujs peccatorum* — 83, 7 *muta* — 98, 10 *bene direxeritis* — 100, 20 *placent* — 108, 17 *pollutum et mundum* — 111, 5 *praedictum* — 115, 11 *ista] iusta* — 118, 23 *natio* — 126, 5 *add. et curua illos a pueritia illorum* — 127, 6 *de mortuo] add. inimico tuo* — 133, 2 *illis] add. retributionem* — 141, 24 *alii* — 178, 18 *iactaret] add. aes* — 201, 22 *quae iudicas* — 210, 16 *add. Satanæ* — 222, 5 *e contrario* — 222, 23 *humiliamur sed non confundimur* — 229, 21 *pax patientia* — 237, 26 *laus disciplinae*

238, 22 *in Phil.* — 257, 19 *spei] fidei* — 275, 18 *thesaurizastis]* add. *uobis iram.*

Iterata est Louaniensium recognitio peculiari editione quae saeculo post hoc titulo prodiit *Diui Augustini episcopi Hippo- nensis Speculum . . . Romae ex typographia Iosephi Vannac- cii 1679* in 8°. praefatus est tacito nomine Ios. Mar. Tho- masius qui Louanienses secutum se dicit interpunctionibus interdum ad Latini Graecique sententias uariatis.

Qui postremi una cum reliquis operibus Speculum recense- bant monachi S. Benedicti e congregatione S. Mauri in tomi tertii parte prima quae edita est Parisiis apud Fran- ciscum Muguet anno 1680 duorum codicum Carnutensis et Regii Parisiensis auctoritate nisi sunt, quorum ope, etsi lectiones non ubique recte afferunt (128, 2 *ne despicias* R; 145, 16 *diripietur* R; 127, 6 *de mortuo inimico tuo* CR; 92, 24 *inminentes* C; 114. 17 *animarum* C, *aiar sc̃ar* R), plurimas priorum edi- tionum corruptelas sanabant, sed melioribus fontibus destituti suisque nec satis confisi nec bene usi non solum multa menda intacta relinquebant, uerum etiam codicibus suis inducti non- nullos locos ex Vulgata ipsi interpolabant. 42, 3 *omnis con- summationis* — 55, 9 *morientur* — 63, 10 *diues torquens* — 89, 8 add. *scribentes iniustitiam* — al.

Alias editiones praeter Maurinam a Migne repetitam ad manus non habui.

II.

Qua uia ad emendanda Speculi uerba ingredi deberem, e maioris rei inuestigatione sero didici. etenim cum Speculum illud, quale ad hanc aetatem peruenit, ita comparatum sit, ut testimonia scripturae sacrae non ex uetustiore ea interpretatione, quam S. Augustinus in ceteris operibus suis solam sequi solebat. excerpta, sed ex S. Hieronymi, quam ne probasse quidem Augustinum constat, sumpta sint, quaeritur utrum S. Augustinus hunc librum confecerit necne, uel potius num liber, qualis codicibus traditur, talis e S. Augustini manibus profectus sit.

Constat autem inter omnes S. Augustinum cum praestantissimum ingenium ad rerum diuinarum scientiam per maximum uitae tempus contulisset, quaestiones tam multas tanque uarias exposuisset, plurimos aduersariorum errores refutasset, sub uitae finem editis iam retractationum siue de recensione operum suorum libris praecepta uiuendi ex libris diuinis collecta in unum corpus conscripsisse et huic operi Speculum nomen dare uoluisse, tamquam diuini numinis iam interpret esse quam a se excogitata atque inuenta docere mallet, quem librum etsi incohatum reliquit, id quod ex Possidii¹⁾ uerbis luculenter apparet et ex praefatione tralaticia colligitur, sexto saeculo in legentium manibus fuisse testatur Cassiodorius²⁾, qui magna cum intentione legendum esse dicit. ac iam praefationem eius libri, qui nobis est traditus, cum Eugippius³⁾

¹⁾ *Imperfecta quaedam etiam operum suorum praeventus morte dereliquit. quique prodesse omnibus uolens . . . Possidius de uita S. Aug. c. 28.*

²⁾ Cassiod. de instit. diu. scr. c. 16.

³⁾ Eugippii Excc. rec. Knoell c. 322. pag. 1021.

maximam partem a capite excerpterit, non possumus S. Augustino non uindicare. neque quicquam obstat, id quod huic rei consentaneum est, quominus singulorum capitum praefationes uel epilogos uera et genuina S. Augustini uerba continere censeamus.

Accedit quod auctor huius libri in uerbis, quae explicandi causa singulis paragraphis addidit, nonnulla dicit, quae mirum in modum congruunt cum eis, quae S. Augustinus aut in prioribus scriptis suis aut paulo ante in retractationum libris, quibus operum suorum errores corrigit, de eadem re proposuerat. ac primum quidem 197, 24 tres euangelistas, Matthaeum, Marcum, Lucam ideo plura praecepta uiuendi dedisse dicit auctor, quod eam maxime secuti sint partem, quae actiua dicatur, in Iohannis euangelio, quod contemplatiuam magis tenuerit, cum superemineat ceteris, multo tamen pauciora morum praecepta reperiri. quibus uerbis congruunt ea, quae S. Augustinus de consensu euangelistarum I 5, 8 exponit, cum dicit: *Proinde cum duae uirtutes propositae sint animae humanae, una actiua, altera contemplatiua: — — illa est in praeceptis exercendae uitae huius temporalis, ista in doctrina uitae illius sempiternae. — — ex quo intellegi datur, si diligenter aduertas, tres euangelistas temporalia facta Domini et dicta quae ad informandos mores uitae praesentis maxime ualere, copiosius persecutos circa illam actiuam uirtutem fuisse uersatos, Iohannem uero facta Domini multo pauciora narrantem, dicta uero eius — — diligentius et uberius conscribentem, in uirtute contemplatiua commendanda suam intentionem praedicationemque tenuisse.* deinde quod in Speculo legitur 113, 5 non apparere quisnam sit auctor eius libri qui Sapientiae dicitur, monendum est haec conuenire cum retractata opinione, ex qua non esse Siracidem huius libri auctorem dixerat (Retract. 2, 4, 2), et quod auctor Speculi 154, 12 ad fidem codicum MPCR libros ueteris testamenti *libros canonicos ueteresque* appellat, mirum in modum respondet eis, quae S. Augustinus de retractanda appellandi consuetudine (doctr. chr. 2, 8, 13) his uerbis affert: *ubi autem dixi: his quadraginta quattuor libris testa-*

menti ueteris terminatur auctoritas, ex consuetudine, qua iam loquitur ecclesia, uetus testamentum appellauit: apostolus autem non uidetur appellare uetus testamentum nisi quod datum est in monte Sina (Gal. 4, 24). Retr. l. 1.

Quare quamquam non habemus, quod de S. Augustino Speculi auctore dubitemus, in testimoniorum tamen fide non acquiescimus. quam quaestionem cum iam qui pridem huic rei operam nauarunt non sine causa posuissent, non defuerunt qui omnem dubitationem reicerent. celeberrimus quidem uir Latinus Latinus Viterbiensis ¹⁾ contextus Hieronymiani patrociniū suscepit. falsamque inde conclusionem duxit a multis repetitam, ut diceret, ex hoc libro cognosci posse, iam tum Augustino uiuente Hieronymi uersionem non modo uulgatam, sed in manibus paene omnium ubique fuisse. cuius uestigia secuti Benedictini cum argumenta quaedam afferre uellent, quibus hanc opinionem probarent, S. Augustinum interpretatione Hieronymiana ideo usum esse dicebant, quod hanc demum comperisset illa uetustiore esse planiorem, cum hoc nomine eam in postremis libris quaestionum in Heptateuchum ac praesertim in quarto de doctrina christiana libro testimonium ex propheta Amos prolaturus laudasset. uerum enim uero ut taceam de eo, quod Pherreponus ²⁾ haec infringere sciebat, etsi in explicandis singulis locis Augustinum quaecumque interpretatio ad sensum eruendum et exponendum ei uidebatur apta, eam potissimum in explicandi munere adhibuisse et laudasse concedendum est, tamen in conscribendo eo opusculo, quod ad uulgi usum comparauit, alia interpretatione usum esse nego quam usitata illa uetustiore, quam in sermonibus et epistulis ipse laudauerit, in lectionibus ecclesiasticis et canticis publicis populus solam admiserit.

Quae cum ita sint, a Maurinorum opinione recedere et de testimoniorum fide dubitare posse iure nobis uidemur.

¹⁾ Latini Bibliotheca sacra et profana. Romae 1677. p. 9.

²⁾ Appendix Augustiniana. Antuerpiae. 1703.

Ac iam Desiderius Erasmus¹⁾ hunc librum uix Augustino se fuisse ascripturum fatetur, nisi Possidius nominatim illi attribuisset, nec praefationem censet ab eius stilo abhorere. postea uero quam Erasmus quae suspicatus est cautius protulit, bene iam Dupinius²⁾ rem perspexit pauloque melius tractauit. qui quidem fieri potuisse arbitratus est, ut in testimoniorum genuinorum locum uerba interpretationis postea nulgatae substituerentur. tum Iohannes Phereponus (Leclerc) refutatis Benedictinorum argumentis non abiudicandum hoc opus Augustino, sed citationes scripturae olim esse a monacho quopiam mutatas iudicauit. denique Dupinius adsentientem nactus est Riccardum Simonem³⁾, qui cum operum illius censuram ageret, re uera factum esse contendit hominumque doctorum sententiis esse probatum, quod ille fieri potuisse dixerat.

Qua in disputatione omni cum certiora argumenta desiderentur, librum ipsnm reuoluamus. atque 49. 10 in epilogo capituli VI scriptum legimus uersum illum in uetustiore interpretatione celeberrimum: *Ab aqua aliena abstine te et de fonte alieno ne biberis* (ἀπὸ δὲ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπόσχου καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πίης Prou. 9, 18), quae uerba in S. Hieronymi interpretatione frustra quaeruntur. sequitur, ut quicumque hunc librum confecit eum existimemus non S. Hieronymi uersione usum esse, sed uetustiore bibiam ex Graeco uersam in manibus habuisse censeamus. Augustinum uero in sua uersione illud testimonium scriptum legisse ex locis, in quibus commemorat et explicat, luculenter apparet. Epist. 108, 1, 1. ib. 2, 6. In I Ioh. tract. 6, 3, 11. (Migne 33, 405. 408. 35, 2027.) cf. suspectum de unitate ecclesiae librum 23, 65 et infra 590, 5. porro ex eodem libro Pro-

1) Aug. op. III. Bas. 1528. p. 644.

2) Nouvelle Bibliothèque des Auteurs Ecclésiastiques, par Mre. L. Elies Dupin. tome III. Des Auteurs du cinquième siècle. Paris 1689. pag. 686.

3) Critique de la Bibliothèque des Auteurs Ecclésiastiques et des Prolegomènes de la Bible, publié par M. Elies Dupin avec des éclaircissements . . . par feu Mr. Richard Simon. tome I. Paris 1730. p. 143.

uerbiorum Speculi auctor affert: *Paupertas uirum humiliat, manus autem fortium locupletat* (πενία ἀνδρα ταπεινοί, χεῖρες δὲ ἀνδρείων πλουτίζουσιν 10, 4), postremo: *Non enim nascuntur filii malignis* (οὐ γὰρ μὴ γένηται ἔκγονα πονηρῶ 24, 20). accedit alius locus, quem Hieronymus etsi haud ignorat, aliis tamen uerbis expressit: 75, 5 *Maiorem hac caritatem (caritatem hanc MPCR) nemo habet quam ut animam suam ponat pro amicis suis* Ioh. 15, 13. quem uersum similiter laudat Augustinus in I Ioh. tract. 5, 12. 6, 13 bis: *Maiorem hac caritatem nemo habet quam ut animam suam ponat pro amicis suis* (Migne 25, 2018. 2028). Epist. 167, 3, 11: *Maiorem hac caritatem (hanc caritatem Eugippii codices DMP¹V, Knoell 42, 24) nemo habet, quam ut animam suam ponat quis (quis ponat Eug.) pro amicis suis* (Migne 33, 757). sic etiam En. in ps. 56 (Migne 36, 661). En. in ps. 102: *Maiorem caritatem nemo habet q. u. a. s. p. p. a. s.*, in I Ioh. tract. 6, 1: *Maiorem hac nemo habet caritatem q. u. a. p. p. a. s.* (Migne 37, 1317. 35, 2019).

Quantum uero differant Augustiniana testimonia a suspectis huius Speculi testimoniis ex alio loco intellegitur, qui est 75, 9: *Sicut Christus pro nobis animam suam posuit, sic et nos debemus animas pro fratribus ponere* I Ioh. 3, 16. quae eadem leguntur apud Augustinum in Ioh. euang. tract. 47, 2. ib. 11: *Hinc autem ostendimus quod et alii fecerint, quia ipse apostolus Iohannes qui hoc quod audistis euangelium praedicauit, in epistola sua dixit: Sicut Christus pro nobis animam suam posuit, sic et nos debemus animas pro fratribus ponere*, deinde: *Ponere animam suam nisi posset homo, non diceret Iohannes apostolus: Sicut Christus pro nobis animam suam posuit, sic et nos debemus animas pro fratribus ponere* (Migne 35, 1733. 1735. cf. in I Ioh. tr. 6, 1 Migne 35, 2019), discrepant in interpolata Speculi parte ubi quae leguntur cum Vulgata congruunt 279, 12: *In hoc cognoscimus caritatem, quoniam ille pro nobis animam suam posuit: et nos debemus pro fratribus animas ponere*. uerum etiam uerba, quae auctor huius libri ad explicanda testimonia addidit, non consentiunt cum ipsis testimonii exponendi uerbis in conspicuo loco qui

est 199, 20: *Vbi uidemus apostolos eis qui ex gentibus crediderunt nulla uoluisse onera ueteris legis inponere nisi ut obseruarent ab his tribus, id est ab eis quae idolis immolarentur et a sanguine et a fornicatione. unde nonnulli putant tria tantum crimina esse mortifera, idolatriam et homicidium et fornicationem . . . in testimoniis uero cum Vulgata S. Hieronymi et Graecis codicibus quattuor membra distinguuntur: 198, 13 a contaminationibus simulacrorum et fornicatione et suffocatis et sanguine. 198, 17 ab immolatis simulacrorum et sanguine et (om. et MCSa) suffocato et fornicatione. 199, 16 ab idolis immolato et sanguine et suffocato et fornicatione, Act. 15, 20. 15, 29. 21, 25. consentit autem S. Augustinus in libro contra Faust. 32, 13: *Nam quod de effundendo sanguine antiquis in figura praeceptum est, id est ipsi Noe post diluuium — quod iam quid significaret ostendimus — plerique intellegunt et in aetibus apostolorum hoc legi praeceptum ab apostolis, ut abstinerent gentes tantum a fornicatione et ab immolatis et a sanguine, id est ne quicquam ederent carnis, cuius sanguis non est effusus. quod alii non sic intellegunt, sed a sanguine praeceptum esse abstinendum, ne quis homicidio se contaminet* (Eug. Exc. 323, 8 Knoell. Migne 42, 504). et profecto tria haec membra in uetustiore interpretatione commemorata esse non solum ex aliis Augustini scriptis intellegitur, uelut Epist. 82, 2, 9 *de gentibus autem qui crediderunt nos mandauimus, iudicantes nihil eiusmodi seruare illos, nisi ut se obseruent ab idolis immolato et a sanguine et a fornicatione* Act. 21, 25 (Migne 33, 279), sed etiam codice Cantabrigiensi probatur qui exhibet Act. 15, 20 *a uanitatibus idolorum et a fornicatione et a sanguine — Act. 15, 29 sacrificatis et sanguine et stupris — Act. 21, 25 a sacrificio et sanguine et fornicatione.**

Quibus rebus ita comparatis facere non possumus, quin id quod in posteriorum temporum codicibus factum esse oculis cernimus, prima iam aetate fuisse censeamus, ut Vulgatae S. Hieronymi uerba pro antiquioris interpretationis contextu in libros Speculi manu scriptos intruderentur.

Quod quam recte disputatum sit, facilius apparebit, si codicum sacrorum lectionibus diligenter collatis inuenerimus, ex quo fonte sciolus et ignotus huius libelli interpolator textum diuinum hauserit. ac mirabili modo accidit, ut optimus uulgatae interpretationis codex Amiatinus conspicua quadam et optimorum lectionum et grauissimorum mendorum communione, uersuum et uocabulorum omissione, uario uerborum ordine, frequenti in maximis minimisque rebus similitudine cum Speculi codicibus ita cohaereat, ut a communi origine et interpolata testimonia et Amiatini uerba repetenda esse nemo non agnoscat. quae res tanta exemplorum multitudine euincitur, ut ad Amiatini textum comparandum legentes reuocare oporteat¹⁾, sed temperare mihi non potui, quin pauca huc apponerem. 11, 5 *offeret in domum* (MCRS Am.: *o. i. domo* av, locum om. P), Exod. 34, 26. — 37, 17 *sanctus* (*sanctum* a) Ps. 98, 5. — 38, 14 *in* Ps. 104, 2. — 41, 13 *cor meum* Ps. 118, 70. — 51, 24 *frugum tuorum* (MC¹) Prou. 3, 9. — 54, 13 *da sapienti et* MP¹CRSa Am. Erasm. (*d. s. occasionem et* P^v Gembl. Lou. Ben.) Prou. 9, 9. — 58, 11 *cuncta consilio* Prou. 13, 10. — 60, 11 *uocare* Prou. 15, 17 (suppl. Am.). — 61, 3 *saeculi* (*sacculi* v) Prou. 16, 11. — 61, 6 *dirigetur* (*diligetur* v) Prou. 16, 13. — 61, 24 *qui dispicit pauperem, exprobrat factorem* (M¹P¹) *eius, et qui in* (MPCRSa Er., om. *in* v Lou. Ben.) *ruina laetatur alterius, non erit impunitus* Prou. 17, 5. — 64, 6 *fugit matrem* Prou. 19, 26. — 68, 12 *sagittas et mortem* (MP¹CRSa Erasm.: *s. in mortem* P^v Lou. Ben.) Prou. 26, 18. — 76, 21 *et dentibus* (MCR) Iob. 29, 17, — 77, 6 *cum seruo meo et ancillae meae* Iob. 31, 13. — 77, 16 *obrizae* Iob. 31, 24. — 79, 8 *in iustitiam* Os. 10, 12. — 80, 4 *uendiderint argento* Amos. 2, 6. — 83, 22 *non faciat bene dominus et non faciat male* Soph. 1, 12. — 85, 17 *disperdat dominus uirum qui fecerit hoc* Mal. 2, 12. —

¹⁾ Biblia sacra Latina uet. testamenti ed. Tischendorf-Heyse. Lips. 1873.

Codex Amiatinus. ed. Tischendorf. Lips. 1854.

Thielmann, Beiträge zur Textkritik der Vulgata. Speier 1883.

87, 9 *egredimini* Mal. 4, 2. — 92, 3 *mementote istud et fundamini* (MP'S) *μνήσθητε ταῦτα καὶ στενάξατε* Es. 46, 8. — 113, 22 *maledictum* Sap. 1, 6. — 133, 22 *et non ueteris usque ad mortem iustificari (non uereris a, ne uerearis v* Erasm. Lou. Ben.) Eccli. 18, 22. — 135, 12 *Potius furem quam adsiduitas uiri mendacis* Eccli. 20, 27. — 137, 1 *Qui narrat uerbum non adtendenti | quasi qui excitat dormientem de graui somno, | qui enumerat stulto, et in fine dicit: qui* (MP¹, quis rell.) *est hic?* Eccli. 22, 8. — 140, 21 *puorem honoris* Eccli. 27, 9. — 141, 5 *obripilationem capitis* (MPC, *capiti* RSav) *statuit (-et av)* Eccli. 27, 15. — 148, 11 *immolans* Eccli. 34, 21. — 151, 7 *sapientiam scribe* Eccli. 38, 25. — 173, 1 *colleximus* (M¹P'S) Matth. 25, 38. — 173, 8 *collexistis* (M¹PC) *ib.* 43. — 179, 10 *et ianitori praecepiat* (M¹PS) Marc. 13, 33. — 198, 17 *et sanguine suffocato* (MC Sa) Act. 15, 29. — 204, 29 *persequentibus* (MP'S: add. uos rell.) Rom. 12, 14. — 206, 5 *proprior* M¹P'C (*propior* rell.) Rom. 13, 11. cf. F. Neue, Lat. Formenlehre, II. p. 114. Schuchard, Vocalismus des Vulgärlateins, I. p. 21. — 209, 22 *manifestauit* I Cor. 4, 5. — 214, 4 *obseruandi* (*obsecrandi* Sav) I Cor. 7, 35. — 217, 23 *licent* (add. *mihi* av) I. Cor. 10, 23. — 245, 18 *parricidiis et matricidiis* I. Tim. 1, 9. — 249, 17 *superbus* I. Tim. 6, 4. — 257, 10 *admixtis* Hebr. 4, 2. — 267, 4 *coactos* I. Petr. 5, 2. — 273, 9 *superexaltat* Iac. 2, 13. — 276, 1 *adduxistis* (MP¹CR, *addixistis* rell., *κατεδικάσατε*) Iac. 5, 6. — 276, 10 *oret aequo animo et psallat* Iac. 5, 13. — 279, 15 *nccesse habere* (MP¹ CR) I. Ioh. 3, 17.

Iam uero quamuis artissimo cognationis uinculo cohaereat testimoniorum oratio cum Amiatini lectionibus, summa tamen cautione opus est, ne Amiatinum temere sequamur. nam et interpolata quaedam testimonia et nonnulla genuini textus uestigia a meliore et uetustiore fonte repetenda sunt. pauca afferam. 123, 13 *consilarii sint tibi* MP'S, Sangerm. 15 ap. Sab. Eccli. 6, 6. — 126, 2 *seruus sensatus dilectus* MPS, Sang. 15. Eccli. 7, 23. — 141, 21 *audiui* Ms. S. Theod. Sab. Eccli. 27, 27. — 151, 15 *cinyris* Sang. 15, *κινύρις* Eccli.

39, 20. — 181, 6 *nihil desperantes* Corb. Cant. Sangerm. 1.
μηδὲν ἀπελπίζοντες Luc. 6, 35.

Quam ob rem cum etiam in apertissimis uitiis Speculi codices cum Vulgatae libro Amiatino consentire uideamus, colligere licet testimonia ad eam quam idem ille liber praebeat recensionem mutata et mendosas lectiones ab homine parum erudito cum describendo textu in Speculum transpositas esse.

Cui rei consentaneum est etiam psalterii ex Hebraeo interpretationem qualis in Amiatino codice continetur in Speculo deprehendi, quamquam S. Augustinus neque in conscribendo ingenti illo opere quod enarrationes in psalmos inscribitur, eam adhibuit, neque sperare poterat fore ut plebecula illum psalmoreum textum probaret. sciens autem praetermitto quod incerto anno S. Augustinus de hoc psalterio ad Audacem scribit Epist. 261, 5: *Psalterium a sancto Hieronymo translatum ex Hebraeo non habeo: nos autem non interpretati sumus, sed codicum Latinorum nonnullas mendositates ex Graecis exemplaribus emendauimus. unde fortassis fecerimus aliquid commodius quam erat, non tamen tale quale esse debebat. nam etiam nunc quae forte nos tunc praeterierunt, si legentes mouerint, collatis codicibus emendamus. ita illud, quod perfectum est, tecum nos quoque requirimus* (Migne 33, 1077).

Itaque testimonia quoniam interpolata esse constat, ut mos fert, uncinis criticis circumdare debebam. at uero uestigia quaedam ueteris textus in codicum lectionibus delitescere uidentur obruta. nam primum quidem praeter tria illa quae supra memorauimus¹⁾ intacta ab interpolantium manibus duo integra testimonia nobis remanserunt in capite VIII de Cantico 74, 22: *Adiuuro uos, filiae Hierusalem, in uirtutibus et in uiribus agri, si leuaueritis caritatem, quoad usque uelit* (ἠρωκίσα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσιν (cod. Alexandrinus)

¹⁾ Vide p. XVII. sq. Prou. 9, 18. 10, 4. 24, 20

καὶ ἐν ταῖς ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ, ἐὰν ἐγείρωτε καὶ ἐὰν ἐξεγείρωτε τὴν ἀγάπην, ἕως ἂν θελήσῃ Cant. 8, 4). et 75, 12 *Ordinate in me caritatem* (τάξατε ἐπ' ἐμὲ ἀγάπην Cant. 2, 4). passim autem etiam aliis locis melioribus codicibus conseruatae prioris contextus reliquiae uidentur, in quibus inuestigandis omnis quaestionis cardo uertitur. pauca exempla afferam. 56, 6 *et non comburentur plantae eius* M¹P¹S (τοὺς δὲ πόδας οὐ κατακαύσει Prou. 6, 28). — 153, 22 *multa bona habemus, si timueris deum* MC (φοβηθῆς Tob. 4, 23). — 181, 6 *nihil desperantes* MP¹CS (μηδὲν ἀπελπίζοντες Luc. 6, 35 Corb. Sangerm. Cantabr.). — 229, 5 *dilectionem* cf. Clarom. Gal. 5, 6 (*caritatem* v Am. Corssen) — 262, 4 *ut probatum uestrae fidei multo pretiosius sit auro quod perit, per ignem . . .* (ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον χρυσοῦ τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου . . . I. Petr. 1, 7), ubi fortasse fuit *proba<men>tum*.

Textum igitur tali modo iam antiquitus interpolatum posteriorum temporum homines ad alios Vulgatae codices hic illic denuo mutare non destiterunt. nam inde a nono saeculo usque ad tertium decimum libros quo magis doctorum hominum studiis tractatos ac tritos esse perspicimus uel quo recentiore aetate scriptos cognoscimus, eo maiore Vulgatae lectionis copia refertos uidemus.

Communem autem omnium quos noui codicum originem esse atque ex eodem archetypo omnes descendere, conspicua quadam in multis rebus omnium similitudine comprobatur. discedunt autem in duas familias, quarum altera libris MPC R efficitur, altera solo codice S repraesentatur. ac prioris familiae codex M principem locum obtinet propter paucissimam *M* interpolationem, multas et ueras interpolati textus lectiones, nonnulla uetustioris textus uestigia, quae in eo deprehenduntur uno: 35, 2 *fecisti, expectabo* M¹, Lagarde Ps. 51, 11. — 36, 17 *in fortitudine in fortitudinem* M¹ Amiat. Ps. 83, 8. — 155, 7 *lugunt* M, Cant. Brix. Clar. Harl. Matth. 5, 5. — 196, 15 *sum enim* M, Colb. Corb. Cant. Ioh. 13, 13. —

218, 1 *immolacium* M, *immolatum* Amiat. I Cor. 10, 28. — 254, 15 *turpilucrum* (*turpel.*) M, Claromont. *αἰσχροκερδῆ* (*turpis lucrum* CS¹, *turpens lucrum* P¹, *turpe lucrum sectantem* R, *turpis lucri cupidum* P²av, *turpiluceri cupidum* Am. Fuld.) Tit. 1, 7. — 275, 9 *deinde* M¹, Corb. Iac. 4, 17.

Saepius cum M in exhibenda uera lectione consentit primum *MP*P, deinde C, nonnumquam uterque PC. atque MP quam arte cognati sint ex multis rebus apparet, bonitate autem lectionum superant reliquos 33, 1 *melius est paruum iusto* M¹P¹ Lagarde Ps. 36, 16. — 104, 8 *ipse impius iniquitate sua morietur* MP¹ Am. Ez. 3, 18. — 166, 19 *uno oculo* M¹P¹ *μονόφθαλμον* Matth. 18, 9. — 180, 15 *prophetis* M¹P Am. Fuld. Luc. 6, 26. — 181, 16 *erit sicut* MP *ἔσται ὡς* Luc. 6, 40 (*erit si est sicut* C, *erit si scit sicut* R, *erit si sit sicut* Sav). — 187, 20 *quod* MP Am. Luc. 12, 4. — 191, 18 *si habet* M¹P Am. Fuld. *εἰ ἔχει* (*si habeat* M³CRSav) Luc. 14, 28. — 200, 13 *ex fide mea uiuet* MP (Habac. 2, 4) Rom. 1, 17. — 275, 13 *age* MP¹ Am. m. pr. Fuld. *ἄγε* Iac. 5, 1 (*agite* rell.).

MC Nonnumquam M et C uera exhibent uel mendosa Amiatini praebent, ut 51, 24 *frugum tuorum* MC, Am. Prou. 3, 9. — 200, 12 *ex fide in fide* MC, Am. Rom. 1, 17. — 223, 13 *gratia* MC, Am. II. Cor. 6, 1 — 259, 21 *obtemperauimus* Hebr. 12. 9. — 281. 1 *ercedimus* MC, Am. I. Ioh. 4, 16.

MPC Plurimis locis MPC genuinas lectiones communes habent (interdum uel inuito Amiatino) 37, 3 *indurare* MPC, Lagarde Ps. 94, 8. — 46, 11 *ad te* MP¹C, Sab. Ps. 142. 9. — 181, 4 *faenerant* MP¹C, Fuld. Sab. Luc. 6, 24. (cf. Aug. En. in ps. 36, 26. Rönisch, Itala u. Vulgata p. 481.) — 187, 23 *ueniunt* MP¹C Am. (*ueniunt* rell.), Luc. 12. 6. — 195, 26 *solo est deo* MPC Am. Colb. Corb. Fuld. Ioh. 5, 44. — 201, 12 *quae non conuenit* MPC Am. Rom. 1, 28. — 201, 22 *qui iudicis* MPC *ὁ κρίνων* Rom. 2, 1. — 203, 7 *mortificatis* MPC, Am. Rom. 8, 13. — 206, 3 *plenitudo ergo legis dilectio* MPC *πλήρωμα οὖν νόμου ἢ ἀγάπη* Rom. 13, 10. — 207. 2

placet MPC. Fuld. Boern. κάμψει Rom. 14, 11. — 207, 19
fidem quam habes πίστιν ἣν ἔχεις Rom. 14, 22. — 207, 22
in eo quo probat MPC ἐν ᾧ Rom. 14, 22. — 221, 10 *ut ego*
 MP¹C, Am. Boern. I. Cor. 16. 4. — 259, 17 *offert deus* M
 P¹C¹ Am. Fuld., Hebr. 12, 7. — 269, 13 *uoluntatem* MPC,
 Am. II. Petr. 2. 13

Codicis P correcturae, quas una nota P² comprehendi, ut P²
 ex diuersis fontibus natae ita et diuersae auctoritatis sunt.
 Nam P² primum glossas addit, uelut 88, 11 *confunditis* (*com-*
molitis). 162, 8 *mercede* (*cibo*), deinde ex Vulgata transposuit,
 denique etiam ex Amiatini fonte hausit 59, 2 *stultis inludet*
peccatum P² Am. Pron. 14, 9. — 100, 24 *manuum* P² (*manum*
 Amiat.) Hier. 10, 3. — 115, 11 *iusta* (*ista*) P² Am. Sap. 6,
 11. — 135. 3 *pauimentum* P² Am. Eccli. 20, 20. — 152, 12
sine argento sapientiam P² Am. Eccli. 51, 3. — 261, 3 *opti-*
imum enim Hebr. 13. 9.

Rectam lectionem codex C saepius cum M communem C
 habet, ut supra memorauimus, solus fortasse uerum tradit 133,
 11 *Miscreatur excipiens* Eccli. 18, 14. — 265, 11 *de uobis*
 I Petr. 3, 16. sed plurimis locis et mendositate et interpola-
 tione praecellit. leguntur autem uocabula transposita 72, 14.
 104, 3. 122, 28. 124, 7 al. et hominum doctorum inuenta 94,
 10 *uocauit*] add. *uos*. 122, 24 *differas*] add. *conuertit*. 107, 5
uia mea] *uia domini*. 107. 20 *morientis*] *peccatoris*. atque
 in hanc partem fortasse intellegendum illud quoque uidetur
 quod 88. 17 pro *terminum* scriptum legitur *extremum* (Ca,
 Er. Lou. Ben.)

Interpolationes autem Vulgatae C solus fere nullas per-*CR*
 pessus est, eo plures cum R communes exhibet, quocum ex
 eodem fonte descendisse et lacunarum (31, 15. 39, 7. 140,
 12) et mendorum uariarum communione cognoscitur. 31, 12
loquitur (*locuntur* MPS Lagarde). — 32, 25 *cogitabam* C¹R
 (*cogitabis*). — 35, 9 *in eum* M³P¹CR (*in eo*). — 57, 10 *labia*
 C¹R (*labium*). — 58, 6 *et* C¹R (*est*). — 148, 13 *inimicorum*

CR (*inicornum* M, *iniquorum* rell.). — 31, 19 *gloriamini* CRv. — 40, 19 *loquubar* (*loquar*). — 42, 14 *iustificationes* (*iustitias* MPS Lagarde). — 120, 17 *maledicentis enim tibi*. — 126, 2 *sit tibi dilectus*. — 128, 7 *gloriatio*. — 128, 19 *exaltabit* P²CRv (*exaltat* MP¹Sa, Amiat.). — 138, 18 *indisciplinate* CR, add. *iuracioni uel loquele* R. — 179, 10 *praecipit*. — 266, 20 *parebunt*. — 276, 12 *sermo uester*.

R Recentissimus huius familiae et omnium quos enumeravi codicum R interpolatis scripturis scatet. primum enim larga manu Vulgatae lectiones insertae sunt, ut plus quam centum locis in solo R legantur. pauca afferam exempla. 30, 1 *qui iudicatis terram* (*iudices terrae*). 166, 16. 178, 18. 181, 6. 184, 3. 13. 186, 8. 23. 197, 10. 11. 207, 18. 215, 22. 232, 23. 248, 22. 249, 25. 26. 259, 17. 20. 261, 3. 262, 4. 272. 14. 283, 6. multa deinde uocabula, quae explicandi causa in margine uel inter lineas olim scripta fuisse uidentur, in genuinae lectionis locum substituta inueniuntur. 56, 1 *rektorum*] *iustorum*. 64, 6 *fugit*] *confundit*. 90, 22 *orbis*] *terrae*. 117, 5 *thesauros*] *sermones*. 118, 24 *audite*] *attendite*. 133, 25 *in omnibus*] *semper*. 143, 1 *uiritas*] *fortes*. 151, 2 *plorare*] *clamare*. 273, 12 *uerbo*] *lingua*. aliis locis etiam additae uoces sunt, quo facilius enuntiatorum sensus et uerborum significationes intellegerentur: 276, 12 *oleo* [*sancto*] Iac. 5. 14. 277, 9 *fidelis est* [*deus*]. 282, 14 [*sed*] *qui*, uel quo lacuna suppleretur 49, 22 [*bene uiuere ponemus dum*]. nonnulla quae corrigendi causa suprascripta erant, una cum mendis recepta sunt: 50, 1 *quae*] *quique*. 53, 9 *amica*[*bi*]lis. 77, 2 *ad ostium hostium amici*. 213, 26 *quia qui*. 285, 1 *penitentiam ac pacienciam* (*patiam* M). — silentio autem praetermitto quae turbato uerborum ordine uel compendiis confusis (*gratia gloria, per pro*) uel simili causa nata sunt. in libro hac ratione deprauato tamen speciosae lectiones exhibentur quae haud scio an genuinae sint, uelut 145, 16 *imprudens diripitur*. 221, 4 *sanctis* (Am.). ib. 12 om. *etiam* (Am.). 247, 24 *in omnibus* 282, 12 *hoc mandatum est, ut quemadmodum audistis ad initio, ut in eo ambuletis* II. Ioh. 6, ubi altero loco

ut omittunt rell. de repetendae coniunctionis usu cf. 306, 12. 429, 15. Hartel in Archiv für Lexikographie III, 49. Kaulen, Handbuch der Vulgata. p. 258.

Codicum MPCR archetypus singulares duos locos habuit, quos tanquam pannos ex commentariis S. Hieronymi (in Esaiam et Hieremiam prophetas) petitos a sciolo quodam explicandi causa in margine primum appositos, post autem in uerborum genuinorum continuitatem casu inlapsos nemo erit quin iudicet. nam quod 88, 17 ad testimonium de Es. 5, 8. additum est, apud Hieronymum in Es. 2, 5 ita scriptum legitur: *Pro eo quod nos diximus „usque ad terminum loci“ LXX transtulerunt „ut auferatis proximo“, Symmachus et Theodotio „donec deficiat“ uel „non sit locus“, ut deficiente terra nequaquam saturetur auaritia* (Migne 24, 80), et alterum quod 97, 14 ad uerba *non ulciscetur manus mea?* (Hier. 5, 29) adicitur, *hic exponit: supra dixerat . . . in S. Hieronymi Comm. in Hierem. 2, 5 ita exhibetur: „— quid ergo facietis in nouissimo“ siue „post haec“? supra dixerat: „ibo ad optimates et loquar eis? forsitan ipsi cognouerunt uiam domini, et ecce hi magis pariter confregerunt iugum, ruperunt uinacula“. nunc describit qui sint optimates, prophetae uidelicet et sacerdotes: quorum alii futura praedicunt, alii ex lege facienda decernunt. et ecce, inquit, illis mendacium prophetantibus sacerdotes manibus applauserunt. et ut ostendatur nec populus esse sine culpa qui a talibus abducatur, scriptum est: „et populus meus dilexit talia“: quondam meus, sed (al. et) postquam dilexit talia, meus esse desiuit. quid igitur facient, cum nouissimum iudicii tempus aduenerit siue captiuitatis necessitas? unde stupor et mirabilia sunt, quod nec in principibus, nec in populo inuentus sit qui recta sentiret.* (Migne 24, 720 sq.). atque simili modo nata sunt quae leguntur 86, 15 *legitimis heredibus* (Mal. 3, 7) et 271, 11 *tempestati* (pro fluctui Iac. 1, 6).

Singularis alterius familiae testis exstat codex S, qui etsi S plurimis locis quibus alii codices intacti sunt ad Vulgatam mutatus est (e. g. 7, 1. 14, 3. 24. 25, 9. 24. 26, 9. 11. 28,

8. 32, 4. 41, 9. 10. 11. 44, 6. 56, 19. 94, 21. 129, 12. 144. 13. 181, 16. 190, 4. 13. 214, 4. 5. 228, 21 al.), multis tamen et rectis lectionibus ceteris omnibus praestat. 74, 7 *inscriptio* (*conscr.*). 113, 1 *in his (hi)*. 30, 8 *fidite* (Amiat.). 31, 16 *intellegentia* (Lagarde). 34, 11 *quoniam iniquitates meas ego noui* (Lag. Ps. 50, 5). 36, 6 *cogitationum* (Lagarde, -nem rell.). 38, 6 *dolum* (Am. Lagarde, *malum* rell.). 44, 2 *te* (Am. Lag., *ea* uel *eam* rell.). 196, 11 *ministrabit* (Am.). 214, 15 *habeo* (Am.). 227, 14 *dominus* (Am.). 260, 7 *claudicans* (Am., *claudicans quis* rell.).

Summam uero auctoritatem codex S sibi uindicat in tradendis numeris uersuum eorum, qui inter testimonia in textu diuino intercedunt ab auctore praetermissi. quae numeratio non conuenit cum usitato uersuum numerandorum modo, sed ad antiquum morem referenda est, ex quo sacra uerba per stichos describi solebant. iam uero cum non satis appareat quomodo ueteres in scribendo stichos distinxerint, numeris restitutis sperare licet fore ut quaestioni difficillimae, de qua Martianay ¹⁾ multa sagacitate disputauit, alii nonnulla adnotauerunt ²⁾, lucis aliquid afferatur. recte igitur S numeros exhibet 56, 4. 57, 3. 62, 15. 79, 2. 80, 11. 82, 16. 88, 9. 129, 8. 139, 22.

Huius codicis fide lacunae quaedam oculorum aberratione factae in MPCR explentur, quae exstant post *seruanda* 5, 21 *propter haec adipiscenda*, post *confusus est* 118, 4 *permansit in mandatis eius et derelictus est* (S, Am.), post *ministrat* 195, 19 *nonne qui recumbit? ego... qui ministrat?* post *tui* 91, 7 *et uestimentum conflatis auri tui*, quamquam non facile diiudicatur, utrum haec uerba, cum uno sticho comprehendantur, in communi codicum MP¹CR archetypo, an in scripturae sacrae exemplari eo quo usus est interpolator, exciderint, similiter 96, 16 post *dei sui* duo stichi (Hier. 5, 5):

¹⁾ Martianay, Prolegomena in S. Hieronymi opera. Migne 28, 101.

²⁾ Tischendorf, Biblia Sacra Latina Veteris Testamenti. Lips. 1873. Proleg. p. XII sq.

ibo igitur ad optimates et loquar eis:

ipsi enim cognouerunt uiam domini, iudicium dei sui.

integrum praeterea unum stichum tradit S nulla oculorum aberratione in MPCR omissum 98, 11

aduenaee et pupillo et uiduae non feceritis calumniam,
et lacunam codicum MP¹CR neque aberratione illa neque stichorum distinctione ortam 141, 13 (Eccli. 27, 21. 22) ita expletam habet SP²

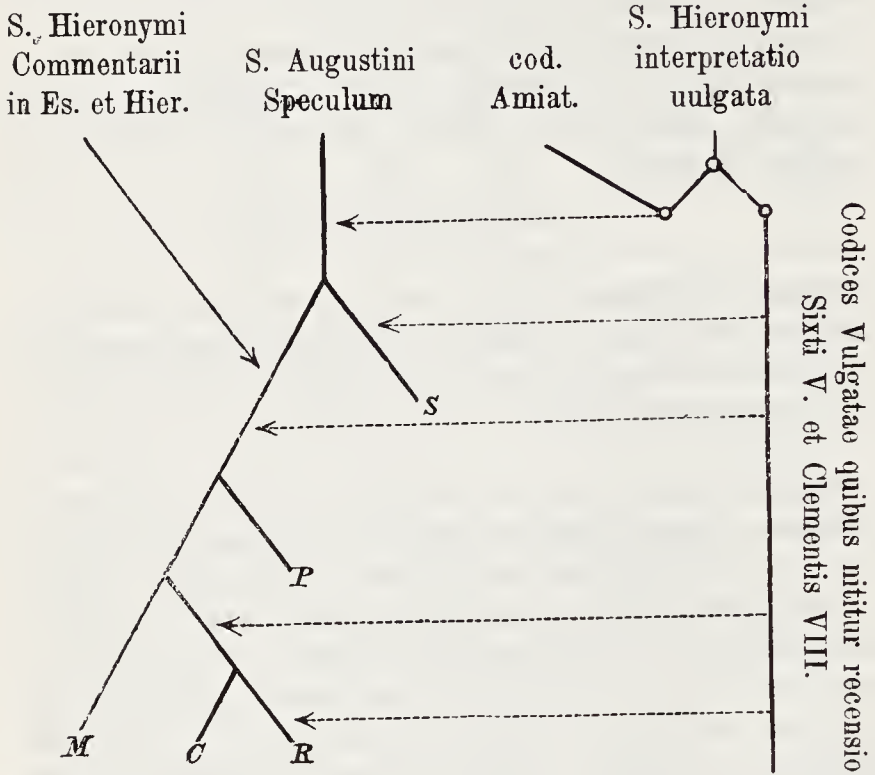
... *et non eum capies.* |

non illum sequaris, quoniam ...

postremo rubricatoris culpa in MPCR codicum archetypo intercidisse uidentur prima primi capituli uerba, quae in decalogo desiderantur, codice S solo tradita 6, 6 *non habebis deos alienos coram me.*

Cum S nonnumquam P (uel P²) a cognatis suis MCR PS destitutus etiam bonitate lectionum consentit, uelut 33, 2 *quam diuitiae impiorum multae* P¹S — 34, 15 *dei* PS Lag. — 35, 8 *fluxerint* (Am.) — 39, 20 *timentes* (Am., Lag., *tim. autem* rell.) — 51, 2 *effodieris* P¹S Am. — 77, 1 *in manibus* P²S — 131, 14 *beatus uir qui sapientia sua morietur* P²S Am. (*morabitur* rell. Eccli. 14, 22). quare etiam horum codicum ope lacunae explentur quae sunt in MCR 46, 26. 83, 1.

Ac iam omnium rerum ratione habita, quamuis aegre plurima perspiciantur, codicum cognationem et interpolatorum tentamina hac tabula depingere poterimus:

In tanta igitur tamque antiqua non minus quam recenti interpolatione cum sperare non possimus fore ut sacra S. Augustini testimonia in integrum restituamus, satis habemus detectis ac sublatis posteriorum saeculorum mutationibus textum prima interpolatione mutatum enucleasse. qua in re plus profecturos nos arbitramur, si archetypi imaginem qualem meliores libri uel duorum ordinum codices consentientes exhibent paucis adumbrauerimus.

Atque praeter illa uitia, quibus interpolata testimonia cum Amiatino congruere cognouimus, similia alia archetypus fecit detrimenta, quae in testimoniorum oratione retinere non audebam. optimorum enim codicum consensu haec scripta leguntur: 70, 17 *recte expandit gressus eius* Prou. 29, 5 — 90,

12 *et reuelata est in auribus meis domini exercituum* (καὶ ἀνακαλυμμένα ταῦτά ἐστιν ἐν τοῖς ὡσὶ κυρίου Σαβαώθ) Es. 22, 14, ubi pro *est scripsi sunt* nescio an iniuria, *uox* addit Amiat., *uox* ante *domini* cum Vulgata inserunt a Er. Lou. Ben. — 141, 5 *obripilationem* Eccli. 27, 15 (de qua forma cf. Thielmann, Archiv für Lexikogr. I 71) — 141, 21 *multa audiui* Eccli. 27, 27 — 145, 16 *omnis impudens diripiet in illo* Eccli. 31, 7, ubi fortasse cum R scribendum *omnis imprudens diripietur in illo* (πᾶς ἄφρων ἀλώσεται ἐν αὐτῷ) — 149, 15 duplici mendo et interpretis et librarii deprauatus est locus Eccli. 35, 17 et 18 qui optimorum codicum auctoritate sic traditur:

17 *Et non dispiciet preces pupilli nec uiduae, si effundat loquellam gemitus.*

18 *Nonne lacrima ad maxillam descendit,
et exclamatio ad maxillam descendit propter illud quod
descendit super illam?*

uerba quae sunt *ad maxillam descendit* in altero uersus 18 sticho praebent MPCR (*ad maxilla M, a maxilla P, descendit CR*), in S uero ex Vulgatae uersu sequ. 19 mutata leguntur *a maxilla ascendunt*, sed uidentur resecanda, quoniam Graeca uerba haec sunt:

18 οὐχὶ δάκρυα χήρας ἐπὶ σιαγόνα καταβαίνει,
καὶ ἡ καταβόησις ἐπὶ τῷ καταγαρόντι αὐτά;

iam cum falsam interpretationem uerborum ἐπὶ τῷ καταγαρόντι αὐτά (*super deducentem eas* Vulgata) mutare non liceat, uersum sic scribendum puto:

*nonne lacrima ad maxillam descendit,
et exclamatio propter illud quod descendit super illam?*

lacuna quae aberratione oculorum orta est 175, 11 *qui dixerunt Moysi* facile suppletur, sed aliae, quae sunt singulorum uel binorum stichorum, num explendae sint, dubitari potest:

17, 18 *uel auium sub caelo uolantium atque reptilium quae mouentur in terra.* (Deut. 4, 17.)

35, 14 *et factum est in obprobrium mihi.*

et posui uestimentum meum saccum. (Ps. 68, 11. 12.)

84, 1 *antequam ueniat super uos ira furoris domini.*
(Sophon. 2, 2.)

Voces, syllabae, litterae singulae interdum omissae sunt: *est* 19, 12. 95, 15. 176, 16. 187, 4. *et* (ante *eccles.*) 74, 10. 167, 2. *ego* 95, 18. *tui* 13, 1. *siue* 154, 17. *qui dedit* 14, 14. *bonam* 63, 7. *tribuet* 65, 4. *a deo* 132, 1. *(in)coinquinata* 114, 16 al. singulares formae sunt pronominis *illum* pro *illud* 136, 7. *quisque* pro *quisquis* 280, 22. interrogatiui *qui* 191, 21. 195, 19. 273, 19 al. syllabae uel litterae perperam additae sunt 19, 15 *habebi[ti]s*. 19, 20 *habueri[ti]sque*. 22, 4 *e[r]go*. 78, 20 *reli[n]querunt*. 89, 8 *con[ten]dunt*. 112, 21 *b[e]atus*. al.

Frequens erat permutatio uocalium *e* et *i* 11, 2. 25, 23. 60, 1. 78, 7. 80, 21. 125, 23. 130, 4. 181, 17. 19. 21. 188, 1. 243, 22. 247, 21. al. — *ae* et *i* 11, 2. 267, 16. 271, 11. — *a* et *e* 91, 19. — *a* et *u* 48, 8. 101, 20. 112, 13. — *o* et *u* 68, 19. 21. 69, 5. 248, 10. — *i* fere semper pro *y* usurpatur 137, 13. 170, 15. 26. 210, 20. 22. 215, 3. 219, 23. 24. 245, 4. 246, 14. 247, 23. 248, 22. 25. 253, 6. — *at* scriptum uidetur pro *t* 111, 5 *praedicatum*. — ut ad consonantes progrediar, confunduntur *b* et *u* 79, 1 al. — *c* et *ch* 67, 2. 230, 12. — *ct* et *t* 101, 7. — *t* et *s* 141, 19. 150, 23. — *f* uel *ff* ponitur pro *ph* 99, 16. 147, 17. — uerbum *subripiat* pro *subrepat* exhibetur 21, 25 (cf. Hartel Ennod. p. LXXVI). coniugationes uel tempora mutata uidentur, cum pro futuro leguntur: *com-misceris* 12, 12. *eradicatis* 13, 14. *seducit* 19, 5. *ascendit* 30, 22. *uident* 39, 15. *dirigitur* 70, 1. *locuntur* 84, 8. *dicitis* 101, 11. *dimittuntur* 276, 13. indicatiuus pro coniunctiuo positus uidetur, cum terminationes *et* pro *eat*, *ent* pro *eant*, *at* pro *et*, *unt* pro *int* scriptae sunt 31, 3. 49, 1. 183, 20. 211, 6. perfecti consonans est *b* 15, 18. 15, 23. 182, 4 (*cantabimus . . . et non saltastis*). 222, 2. 225, 23. futuri *u* 190, 11. 198, 4. 209, 22. 258, 13. 259, 21. al.

Tali igitur fundamento nismus multa rectius edere debebam et correctae uelim. 10, 25 *deus aemulator* — 13, 1 *Et post aliquantum* — 22, 20 *praecepit* (προσέταξε, *praecepi* P²v) —

22, 23 *ad portam* (ἐπὶ τὴν πύλην cod. Alex.) — 27, 12 *pupillo* — 31, 16 *equus et mulus quibus* — 35, 8 *fluxerint* — 44, 2 *diligunt te* (*te* S: *ea* MP²C, *eam* P¹Ra) — 44, 3 *loquebar* (MCRSav) — 44, 19 *bonum est* (MSa) — 47, 2 *narrabo* — 60, 12 *meditatur* — 65, 3 *operare* — 68, 8 *sub ascellas suas* — 71, 19 *uerba accipite non multum* (78, 13) *libris tradita, quamquam dictantis quaedam adlocutio esse uideri possunt, recipere non dubitauit. neque enim speciosa codicis S lectio 78, 13 a capite non multum id est „ab initio libri“ sensui apta est.* — 76, 6 *pupillum* (S: *pupillo* MPCR, *pupillos* av) — 92, 3 *fundamini* (Es. 46, 8 *στενάξατε, confundamini* av) — 92, 4 *dominus* — 100, 26 *plasmae* (MPCa Er. Lou.: *palmae* RSv Ben.) — 118, 20 *in dei manus* — 123, 13 *consiliarii sint tibi* — 128, 11 *gloria diuitem, honoratorum et pauperum timor dei est. non despicias hominem iustum pauperem, non magnificare uirum peccatorem diuitem, ubi sic post dei est distinguendum nec licet quicquam mutare (non despicias MPC, non despicias Sa. ne despicias sic R, noli despiciere v, est non despiciere Amiat. — deinde et non magnificare PSav, non magnificaueris R) — 133, 11 Misereatur excipiens doctrinam miserationis et qui festinat* (Eccli. 18, 19) — 134, 2 *uoluptate* (MPCSa: *uoluntate* Rv) — 137, 20 *pareant* † — 143, 1 *eiciet et priuabit* — 145, 11 *minuet* (MP¹C: *minuent* P²RSa) — 151, 15 *cinyris* — 166, 7 *non intrabitis in regno* — 170, 23 *qui autem se exaltauerit. humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur.* cf. 160, 27 *quis ex uobis homo quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei? aut si piscem petit* (MCRa, *petet* Amiat.), *numquid serpentem porriget ei?* cf. 203, 7. 205, 10. — 273, 7 *redarguiti.*

Haec fere nescire nolui omnes qui hac editione utentur. multa uero, quae praeterea dicenda sunt, alio loco exponam.

PRAEFATIO

IN LIBRVM DE DIVINIS SCRIPTVRIS SIVE SPECVLVM
QVOD FERTVR S. AVGVSTINI.

I.

Praeter illum librum, quem modo tractaui, alterum opus ¹⁾ ad hanc aetatem peruenit in codicibus quibusdam similiter inscriptum et S. Augustino uindicatum, quod, quoniam Speculi recensendi mihi munus oblatum est, facere non potui quicquid cum illo libro in hoc uolumine coniunctum ederem. iam uero postquam codices, quibus in paranda huius alterius libri editione usus sum, in commentatione, cuius supra (p. I) mentionem feci, plurimos enumeraui, ita nunc praesidiorum criticorum huic libro recensendo adhibitorum rationem reddam, ut quae ante copiosius exposui paucis repetam, alia quae postea contigit ut accederent quam breuissime suggeram.

S Atque codex Sessorianus 58 membranaceus saeculo ²⁾ VIII uel VIII scriptus hoc opus foliis 1—154 continet. textum inde accuratissime ab Augusto O. Fr. Lorenz transscriptum Academia intercedente Hartelio mihi ad utendum concessit. quo quidem in codice scribendo duo eiusdem aetatis librarii ita se exceperunt, ut prior a folio 1^v usque ad fol. 34^r et a fol. 113^r usque ad fol. 128^v in singulis paginis uicenas senas (1^v—16^v) lineas aut uicenas nouenas nigro colore scriberet,

¹⁾ Mai, Nova Patrum Bibliotheca. Romae 1852. vol. I. part. II. — cf. Wiseman in Catholic Magazin. 1832. 1833.

²⁾ Reifferscheid, Bibliotheca Patrum Italica. II. p. 129. — cf. Hartel, Corp. scr. eccl. lat. vol. III. Cypr. opera. Append. p. XXV.

alter atramento magis fusco gracilioribus et nitidioribus litteris a fol. 34^v usque ad fol. 112^v et a fol. 129^r ad finem uicenas nouenas in singulis paginis lineas exararet. iam quod ad libri titulum attinet, prima manus in codicis initio nihil aliud nisi haec scripsit fol. 1^v litteris uncialibus rubro colore: *In nomine dñi n̄ ih̄ xp̄i inc̄p̄ ordo capitulorum de diuinis scripturis ñ CXLIIII sit.* saeculi autem undecimi scriptura tres manus, quas litteris a, b, c distinguendas significo, alios titulos adiecerunt. quarum prima (a) fol. 1^r haec scripsit:

*de testimon. scripturarū auḡ.
contra donatistas*

statim altera saeculi undecimi manus (b) addit:

libri de speculo

paulo infra tertia manus (c) graciliore scriptura adiecit:

*Beati augustini de testimoniis scripturarum
contra donatistas & idola ^{primus} hic liber esse dinoscitur.*

ceteri tres . . .

alia manus ab his tribus diuersa fol. 1^v in margine superiore adnotauit: *hic est liber ////////////// q̄.* fol. 6^r finita capitulatione ad textum inde seiungendum manus prima lineolam exornatam depinxit et deinceps in linea sequenti inscriptionem primi capitis posuit quae est *I de uno deo.* iam uero supra lineolam artificiose pictam manus saeculi undecimi tertia (c) haec scripsit:

Iste est liber unus beati Augusti contra donatistas & idola, infra hanc lineolam et supra capitis primi titulum eadem manus c interposuit: de testimoniis scripturarum. fol. 154^v liber hunc in modum finitur:

lin. 6 . . *uidebimus lumē.*
7 — — —
8 *explicit testimoniorum*
9 — — —
10 *incipit ad Quirinum*

inter lineas autem 8 et 9 manus illa c addidit:

Liber beati augusti cont̃ donatistas & ydola
inter lineas 9 et 10 scripsit:

Itē liber beati cypriani ep̃i ac martyris de sacram̃tis xp̃i.
nec latet, unde titulos illos manus a et c petiuerint. Possidius enim in indiculi cap. I inter Augustini opera contra paganos scripta commemorat librum, qui inscribitur „*de testimoniis scripturarum contra Donatistas et idola*“ et cap. III inter libros contra Donatistas rursus „*de testimoniis scripturarum contra suprascriptos et contra idola.* iam uero homo ille a. qui titulos hinc depromptos interposuit, ignorauit librum nunc deperditum a S. Augustino ipso accuratius definitum esse, qui (Retr. 2, 27) librum retractauit cui inscriptum esse dicit: *Probationum et testimoniorum contra Donatistas liber unus,* et de indole eius haec adiecit: *Post haec ut ad Donatistas peruenirent contra eorum errorem et pro catholica ueritate necessaria documenta curauī, siue de ecclesiasticis siue de publicis gestis siue de scripturis canonicis . . . Hic liber sic incipit: „Qui timetis consentire ecclesiae catholicae“.* itaque quod de titulo plane coniecerat manus a, tertia illa c accepit et tribus locis nitidioribus litteris denuo inscriptit. manus autem b ex eodem Possidio inscriptionem quae est „*de speculo*“ repetiuit, unde etiam noni uel iam octaui saeculi correctores et librarii titulum libris suis ascuisse putandi sunt. qui contra aliorum morem (Vα) inscriptione aliqua carere non posse ibi uiderentur. titulum uero scriptum a prima manu codicis Sessoriani recipere non dubitauī, cum tanta hic codex praestantia esse uideretur, ut in recensendo libro merito eo niti possem.

Codex S ter correctus est, primum a librario ipso, qui in notis meis putandus est ubique emendasse ubi nihil de m. 2 uel 3 additur, uoces uel syllabae uel litterae omissae sup-
plentur *in, ad, enim, uos* supra lineam, ⁱob, ^odiob, ⁱn ipso,
^ocupiui, ^oerat, ⁱlli, ^pduplici, ^orum, ^otebantur, ^obedictus, ^otribu-
^oatio, ^otricū, ^odesperant, ^odissulastis, ^omit, deinde ab altera manu
similia ^ouia, ^ohomidio, perperam ne, a m. 3 paucissima (348, 6).

Manus prima interdum uocabula inepte dirempta scripsit ut *quas iaxis, defecit ea mentes, si bolla (sub o.)*, et litteras transpositas *sic ultimum (sicut limum), inulitem (inutilem)*. quo in genere singularis est forma *padule* 684, 9 (*paludc.* Schuchardt I 29. III 8). siglarum usus in his corruptelis deprehenditur: *depreſſe, praemit, pro eos, utinam, resurrectione pro dispersae, peremit, pcr eos, uti ne, respectione*.

Vocabula omittuntur saepius monosyllaba *in, et*, interdum alia 328, 4. 434, 2. 569, 20. 695, 13. syllabae singulae saepissime interciderunt *<in>iuste, ad<in>uentionibus, discept<at>ione, salt<at>rice, iudi<ci>o, homi<ei>dio, eili<ei>is, ce<ci>derunt, steteri<ti>s, necessita<ti>s, rapien<te>s, temptan<te>s, dinoſce<re>tur, mor<er>etur, surrex<er>it, mittebant<ur>, <su>pcr, menti<end>um, disce<de>re, diuit, ex<ce>rationem. litterae singulae quaedam enannerunt *dedi<t> tibi, nesci<t> thorum, produca<t> terra, dimitte<t>, tribue<t>, mcte<t>, congrega<t>, nequissimae (-ma et), oboedientiae (-tia et), et aeram (et terram), qui<a> saepius ante uoces ab *a* incipientes, *diffus<a>, mctatur<a>, adtent<i>, perfic<i>emini* (453, 2), *d<i>ei* (456, 2. Schuchardt II 445). uocabula non nulla interdum male adduntur *non, nomine*, quae fortasse ex *nota* in margine orta sunt, *et*. duobus locis numeri capitum testimoniis additi fuisse uidentur 350. 5. 496. 17. ubi *II* pro *si* scriptum et *V* ante *equi* positum ut sit *uae qui* in initiis testimoniorum Phil. 2, 1 et Hierem. 5, 8. syllabae et litterae abundanter nonnumquam scriptae sunt: *ordi[natio]ne, differa[ti]s, audieri[ti]s, a[ni]mc, iud[ic]a, domin[ie]orum, uer[b]um. ui[t]am*.**

Vocales saepissime confunduntur *e* et *i*: *emitari, se (si), sede (fide), senestra, trea, susteneo, oppremere*, unde coniugationum et temporum formae uulgares receptae sunt: *effugire, fugirent, morirentur, infin. gratulare, praes. credet, bibetis, confundemus, respondit, fut. nascitur, dicis, uiuit, spernimus. uenit, perf. perficit, acciperunt, biberent, potuemus, imperat. lugite, miscite, exhibite, capete, praecipit. uel declinationum terminationes mutatae: nom. sg. mercis, sedis, gen. sg. uxores, nom. pl. fallacis, commiscentis, acc. pl. prudentis, nubis, hominis, abl. sg. nationi, syllabarum praefixarum *de, di, dis**

frequentissima permutatio: *delateris, demittere, detinguetis*, sed *dificere, dimergunt, disiecit, dispicio, distruam, descendit* (quamquam *descendi* 671, 3. *destruatur* 627, 11. *destruxisti* 667, 2). in permutatis *ae* et *e* contra usum saepius *ae* scribitur quam *e*, ut interdum legantur scripta *estimes, erugo, tenebre, ledas, mestitia, precipio, demonia, hereticis, romfea, Mattheum*, saepissime uero *aeclesia, aepistula, aepiscopus, aebrietate, aegenus, aeduxi, caedrus, saepultura, reliquaeris, loquaere, praecatio, praehendo, misaericordia, imperatiui abluae, scribae, tacae, speratae, uocat. tyrannae, ablat. noctae, diae, faciae, aduerbia adsiduae, impiae, particulae nequae*, al. tum permutantur saepe *o* et *u*: *subrius, cognoscitur, adlucutio, pulente, consulatio, apostulus, diabolus, sedocbat, potes, colobri, uolocrum, ploat, augorans, arospicans, fructos, eus*, confunduntur *a* et *u*: *dammala, mandate, adhac, adlocatio, commune (cum mane), cholereum*; *a* et *o*: *contritia, lata (lota), orate (oro te), fundamento (-ta), quo si (quasi)*; *a* et *e* uel *ae*: *egentes (ag-), quidem, saxagenta, sine aquae, aeream*; *u* et *e*: *pedum (-em), uidentem (-tium), et (ut), meneribus, mutare*; *u* et *i*: *ostuorum*. *a* ponitur pro *i*: *satientes, i* pro *o* *dicendum, confirmare, i* saepius pro *y* quam *y* pro *i*: *azimi, misterium*. de consonantibus haec dicenda sunt. *m* in fine nominum saepius ponitur. ut singularis generum et casuum usus oriat: *onuem delictum, lignum humilem, lignum uiridem, conformem corpus, sempiternalem nomen; cum uxorem, de ueritatem, a uiam*, quibus accedit *ab ioppen*. *n* in mediis uocabulis interdum desideratur *contigct, rliquens*, praesertim in participiis: *dubita(n)s, subporta(n)tes*, contra saepius est additum: *effunderit, finctus, dispona(n)s, singnaculum*, *m* et *s* in fine uerborum confunduntur: *stantem, regnes*. sibilans *s* in fine contra usum uulgarem rarius posita est quam neglecta. saepissime autem permutantur *b* et *u*, unde futura *amauit, propitiaueris, perfecta errabit, erudibit*. rarissime *b* pro *d* (*debitos*), *b* pro *p* in uerbo scribendi semper fere scribitum, scribsi, *b* pro *r*: *superbit erba* 458, 6 (*superbi(t) terra*), *r* pro *b*: *iram* m. pr. 547, 17 (*ibam*), *c* rarissime pro *t*: 408, 3 *consura*, saepius *t* pro *c*: 347, 3 *taclarc*, 400, 9 *ette*, quo

in genere notandum illud quod 684, 6 pro numero psalmi CV (uel CVI) scriptum legitur *tu*, ut Mai ediderit: *Tu posuisti desertum . . .* raro mutantur *g* et *i* et *gi* ante uocales: *ie*nuua*, *litigosum*, *uigiolatis*. interdum *g* ponitur pro *c*: *aguta*, *parge*, *simuiagra*, *uatiginantur*, raro *c* pro *g* *sinculas*. *d* pro *t* saepius: *de*, *ad*, *adque*, *reliquid*, pro *n*: *quid*, *di* pro *ci*: *gladies*, *di* pro *ti*: *astudia*, *ti* pro *di*: *inuerecuntiam*, *d* pro *ti*: *silendi* (-*tii*), *inspirando* (-*atio*), *ti* pro *d*: *subuertentias*, *di* pro *s*: *misericiadiuos* (*misericors ad uos*), *s* pro *ti*: *sapiensa*, *t* pro *s*: *tuum*, *conspartio*. confunduntur *s* et *r*: *Oree*, *orases*, *seddet*, *omni se*. -*os* ponitur pro -*orum* (*superbos* 527, 14), -*is* pro -*ibus* et contra. *s* et *f* mutantur: *feruierunt*, *sede* (*fide*). in genere orthographico singularia sunt *uncxit*, *sexsennum*, *exsui*, *profeta*, *foenicium*, *blasfemia*, sim. aspiratio saepius posita est quam perperam neglecta, praesertim in *abundandi* uerbo, ut scriptum sit *habundo*, quod e. g. Phil. 4, 18 retinendum putaueram 410, 14 propter lusum uerborum (*habeo autem omnia et habundo*), sed ubique receptum malim. quo in genere memoratu digna sunt *macheria*, *Machedonia*, *Arcippo*, *character*, *palphebris*, *Galathas*, *Tessalonicenses*. uocales simplices geminantur in pronominis forma *hii* quam ab initio in textum (425, 3. 431, 13. al.) recepi, post in adnotationem reiciendam duxi, geminandae simplices scribuntur in *manum* (pro -*uum*) genetiuo pluralis (407, 19. 423, 11. 488, 7. 489, 4. 623, 6). geminatio consonantium ita fluctuat, ut saepius contra usum *ff*, *uu*, *ss*, *cch*, *ll*, *nn*, *pp*, *tt* scripta sint: *Effesios*, *Soffonia*, *Lewui*, *euuangelium*, *dispossuit*, *bracchium*, *Zacchariae*, *uellit*, *fonns*, *cottidie*, *dupplex*, *duplici* 374, 4 ubi delendum quod inter plagulas corrigendas errore huc aliunde irrepsit „*duplici* MVLC“ qui codices locum omittunt.

In coniugatione uero et declinatione memoranda sunt *cadebunt* 421, 10. 464, 7. *metuebit* 468, 6. *floriet* 648, 2. 650, 3. *neunt* 339, 7. *prode est* 290, 11. 349, 10. 390, 4. 5. 448, 8. imperatiui *fers* 563, 2. *aufers* 471, 13. *offers* 406, 19. *adfert* (pro *adfers*) 582, 10. — *plebis* nom. sg. 604, 8. *facies* gen. sg. 492, 3. *alio* dat. 470, 3.

Codicem S primus edidit Angelus Mai in Specilegio Romano tom. IX p. II, 1—88. et in Noua Patrum Bibliotheca. Romae 1852. uol. I. part. II, 1—117.

F Codicis Floriacensis fragmenta tria, quae continentur in codice a notissimo illo Libri ex uariis fragmentis composito, nunc in bibliotheca Comitis de Ashburnham sub signatura Librianorum codicum 16 adseruato ¹⁾. folia membranacea long. 0,29 m, lat. 0,23 m, paginis bipertitis scriptura saeculi VIII exarata sunt. fragmentum primum (uel potius tertium ex eo ordine quo in codice Librii fragmenta se excipiunt) uno folio constat quod fasciculi sui folium sextum fuit, et incipit a uerbis (*cor-*) || *rumpunt enim mores bonos* 427, 13: (Mai 39, 5), finitur uerbis *huius habitationis resoluatur* 429, 15 (Mai 39, 34). fragmentum alterum (uel potius primum) sequentem complectens fasciculum foliorum olim octo, nunc deperditis mediis duobus foliis 4 et 5 foliorum sex incipit a uerbis *metent. euntes ibant* 434, 2 (Mai 40, 29), pertinet usque ad uerba *patientia uero probatione* (sic cum M). *probatio autem spe* || 439, 6 (Mai 42, 10), rursus incipit a uerbis *iniquitate. Item in esaia* 443, 13 (Mai 43, 17), deficit post uerba *melior est uir arguens quam uir* || 450, 12 (non 11) Mai 45, 10. postremo fragmentum tertium (uel alterum) unius eiusdemque quaternionis media folia sex a uerbis *benedicant te caeli* 541, 7 (Mai 69, 19) ... *uir mulieris* || *petit, dabit* ... Librii folia 14, 9, 10, 11, 12, 13 ... usque ad *et ut ampliemus* 555, 10 (Mai 73, 7). nonnullas codicis proprietates, quas in adnotationibus silentio praeterii, nunc additas uelim. sunt autem hae: *scribturn* SF 429, 3. *uas* FML 435, 17. *symplicitate* F 438, 18. *probatione* FM 439, 6. *brebi* F 449, 9. quaternio finitur uerbo *uir* altero 450, 12 (non 11). fragmenta, quae nonnumquam laudat Sabatier (1,

¹⁾ Delisle, L., Le plus ancien manuscrit du Miroir de S. Augustin. Biblioth. de l'Ecole des chartes XLV. 1884. p. 478—487.

Eighth Report of the Royal Commission on Historical Manuscripts. Appendix. P. III. London 1881. The mss. of the Earl of Ashburnham. p. 41. The Libri mss. no. 16.

736. 873. 3, 549. 942), nunc detecta debentur sagacitati et doctrinae uirorum illustrissimorum I. A. Hort Cantabrigiensis et Leopoldi Delisle Parisiensis, anno 1885 ipse contuli Londinii in Museo Britannico quo intercedente Academia et Legatione Caesarea uir amplissimus et celeberrimus Comes de Ashburnham summa liberalitate codicem depositum usui meo permiserat.

Codex Michaelinus 173, nunc Abrincensis 87, membranaceus saec. VIII. foliis 132 Speculum complectitur¹⁾. contuli in bibliotheca Abrincensi anno 1882.

Codex Lemouicensis 127, nunc Parisinus 2977 A, L membranaceus saec. XI. uel XII. foliorum 143 librum hunc fasciculis septemdecim inde a fol. 11 usque ad 143 continet²⁾.

Codex Victorinus 906, nunc Parisinus 15082 membrana- V ceus miscellaneus saec. XII foliorum 204. liber omni inscriptione caret. capita notantur inde a folio 152³⁾.

Codex Parisinus 256 (nou. acquis.) miscellaneus membranaceus saec. XII foliorum 146⁴⁾. hos tres libros anno 1881 Parisiis contuli.

Accedunt denique breuiata illa Theodulfi episcopi Aurelianensis Specula, quae in codicibus duobus sacrae scripturae celeberrimis saec. VIII nitidissime scriptis exhibentur⁵⁾.

¹⁾ Catalogue général des mss. des bibliothèques publ. des départements. Paris 1849. I 467.

²⁾ Bibliotheca insignis et regalis ecclesiae S. Martialis Lemouicensis. Paris 1730. p. 18. — Delisle, L., Le Cabinet des manuscrits. Paris 1868. I 387. — Miller, E., in Journal des Savants. Année 1853. Paris. p. 574—576.

³⁾ cf. Miller l. l. — Delisle, Inventaire des mss. 3, 71.

⁴⁾ Delisle, L., Mélanges de paléographie et de bibliographie. Paris. 1880. p. 366—369.

⁵⁾ Delisle, L., Les Bibles de Théodulfe. Paris. 1879. (Biblioth. de l'École des chartes. XL.) — cf. Gallia christ. II 692. — Histoire

α atque codex Theodulfi Aniciensis siue Podiensis a folio 338 usque ad 344 paginis bipertitis linearum 62 hoc Speculum continet omni titulo destitutum. codicis uerba in ecclesia μ Aniciensi anno 1881 diligenter transcripsi. codex Theodulfi Mesmianus, nunc Parisinus 9380, textum quamquam magis mutatum, minus tamen decurtatum tradit foliis 338—346. inscriptio haec est: *Incipiunt capitula in Speculum domni Augustini.* anno 1881 textum ad codicis uerba Parisiis ipse transcripsi collatione quoque usus, quam ad editionem Parisinam ¹⁾ multis ante annis Rudolphus Prinz fecerat, anno 1885 Parisiis iterum contuli.

littér. de la France IV 467. — Haenel, Catalogi. Lips. 1830. p. 388. — Pitra, Spicilegium Solesmense t. II. Paris 1855. p. XIX. p. 547. — Dümmler, Neues Archiv der Ges. für ält. deutsche Geschichtskunde. IV 239.

¹⁾ S. Aur. Augustini Hippon. episc. operum omnium ... Supplementum Hieron. Vignier ex codd. eruit. I Paris. 1654. p. 515.

II.

Iam huius operis orationem instauraturo summae difficultates obstant. testimonia enim, quibus hic liber compositus est, et ab auctore ex mendoso sacrae scripturae exemplari sumpta et iam antiquissimis temporibus, simulatque liber in uulgus prodiit, ab aliis hominibus adaucta et interpolata sunt. ea quidem, quae ex Prou. 1, 21 mendose laudantur 659, 14

*Super cacumina montium praedicatur,
in portis autem potentium adsistit:*

*ἐπ' ἄκρων δὲ τειχέων κηρύσσεται,
ἐπὶ δὲ πύλαις δυναστῶν παρεδρεύει.*

ita ab auctore scripta putanda sunt, quia in corruptela illa sententia nititur, qua testimonium ad paragraphi inscriptionem pertinet quae est *homines . . . montes uocari*. similiter 463, 5 *patientia pro sapientia* (σοφία) Prou. 14, 33 scriptum legitur in capite quod est *de patientia*. al. uerum alia quoque menda ab eo librorum diuinorum exemplari quo auctor utebatur repetenda sunt: nam quod II Petr. 3, 11 scriptum est: *τούτων οὕτως πάντων λυομένων ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν [ὑμᾶς] ἐν ἀγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις προσδοκῶντας* — et a S. Augustino de fide et oper. 14, 22 sic fertur: *his ergo omnibus pereuntibus quales oportet uos esse in sanctis conuersationibus et pietatibus exspectantes* (Migne 40, 212. cf. Ciu. D. 20, 24. Dombart 2, 468), in hoc libro 422, 2 prorsus corruptum legitur, ita tamen, ut e uersione genetiui absoluti *eorum omnium pereuntium* colligatur, hoc testimonium ita comparatum in sacrae scripturae codice exstitisse. cf. 399, 9 Es. 43, 25. al. plurima autem menda ad falsam uerborum Graecorum interpretationem referenda sunt, uelut 545, 5 *quod*

adiectum fuerit τὸ ἐπίπεμπτον (quintam partem), 1eu. 27, 31. sim., alia menda a uerborum Graecorum structura male intellecta repetere licet 615, 11 *uita immaculata, quae placita deo facta dilecta est ... raptus est:* Sap. 4, 9 .. βίος ἀκηλίδωτος. 10 *εὐάρεστος τῷ θεῷ γενόμενος ἠγαπήθη ..* nonnulla testimonia etiam ex paraphrasi quadam iusto liberius uersa sunt, ut Thren. 3, 40 : 336, 9 = 401, 22. Dan. 3, 18 : 493, 6., alia stichos orationis genuinae transpositos exhibent, ut 668, 7: Eph. 2, 14

*et legem mandatorum sententiis euacuauit,
ut duos conderet in semet ipso in uno nouo homine,
et medium parietem consepti soluens inimicitiam in carne sua.*
679, 4: Prou. 5, 17

*fons aquae tuae sit tibi proprius,
et nemo extraneus communicet tibi.*

aperta autem uitia quaedam ita nata sunt, ut mendosa uerba Graeca in Latinum sermonem uerterentur, ut 600, 10 *aequitati* Prou. 9, 7 *ἐαυτῷ.* 377, 13 *ipse coepit retinere* Eccli. 28, 5, *αὐτὸς σὰρξ ὧν διατηρεῖ* uel etiam menda textus Graeci lacunis orta Latine exprimerentur 399, 8 *propter uocem timoris tui,* Es. 33, 3 *διὰ φωνήν <τοῦ φόβου ἐξέστησαν λαοὶ ἀπὸ> τοῦ φόβου σου.* postremo etiam auctor uersus male dissectos ex biblia transcripsit, ut

Os. 7, 3 ... ἄρχοντας.

4 πάντες μοιχεύοντες ...

497, 8 *Principes adulteria committentes ..*

Eccli. 22, 6 ... σοφίας.

7 συγκολλῶν ὄστρακον ὁ διδάσκων μωρόν ...

600, 6 *Sapientiam qui docet fatuum ..*

Eccli. 20, 8 .. καὶ ὁ ἐνεξουσιαζόμενος μισηθήσεται.

9 ἔστιν εὐδοκία ἐν κακοῖς ἀνδρὶ ..

520, 4 *et qui potestatem sibi adsumit iniuste similiter
processus est in malis.* 451, 12 *Viro indisciplinato ..*

423, 11 Iob. 14, 15 *obaudiam opera manuum tuarum.*

528, 5 Eccli. 31, 39. 40. — 345. 5 Eccli. 10. 25.

Quae cum ita sint, corruptelas, quas in codice archetypo exstitisse ex optimorum librorum consensu apparet, fortiter tollere et lectionem quamuis ingeniose fictam substituere nefas puto. nihil igitur mutandum uidetur in mendis quae scripta legimus 636, 3 *probationes* (κλαυθμοί *plorationes*) Mich. 7, 4. — 368, 10 *cruciantes* (κεκράξαντες *clamantes*) Ex. 22, 23. — 366, 6 *paupertatis* (ἀσχημοσύνης *turpitudinis*) Ex. 22, 27. — 459, 7 *maestitia* (κακία *malitia*) Es. 29, 21. — 471, 14 *adnuntient* (νεπέτω *adnuant*) Prou. 4, 25. — 693, 2 *uocabis* (ὕμιν *uobis*) Es. 33, 21. quare haud scio an temere emendauerim 547, 10 *armenti* (*argenti* SFMLC) et 547, 15 *decimationis* (*dominationis* SFMLC). Tob. 1, 6—9.

Verum etiam in minoribus rebus archetypi proprietates considerandae uidentur, quamquam mendosa uel omissa uerba interdum testimoniis repetitis corriguntur. huius generis sunt uocales *e* et *i* mutatae 449, 15 *diligit* . . *conloquitur*, *m* finalis omissa 450, 7. 466, 4. 467, 1, aspiratio neglecta 460, 3 *omnis* SMLC pro nominatiuo *hominis* uel *homo* (570, 8), uoces uel syllabae omissae *(in)sensati* 599, 11 (452, 2. 561, 3), *(fontes)* 680, 5 (cf. 534, 6), *(ueniet)* 547, 3 al., uoces et syllabae perperam additae 466, 4 [*in*]*mortalis* θνητός.

Magna uero in suppleendis lacunis, quae singulis stichis omissis natae sunt, cautione opus est, ut 589, 13 et 679, 2 (Prou. 5, 15—17), praesertim cum integros stichos saepissime consilio omisisse auctor uideatur. 298, 11. 432, 14. 442, 19. 471, 6. 490, 1. 534, 3. 675, 12. 684, 9. 687, 7.

In archetypo autem iam duo genera interpolationum dispiuntur. primum enim uerba eiusdem testimonii alio loco iterum laudati ad lectionem uetustioris cuiusdam interpretationis mutata leguntur ut 394, 8 et 566, 12 Hier. 9, 23. 24, uel etiam lectio uarians iuxta priorem posita inuenitur 601, 15 θυμαώδης *animosus uel iracundus* Prou. 11, 25. deinde etiam lectiones multae e Vulgata transpositae et in iteratis locis sunt insertae. 441, 6 *occidere* v: 597, 5 *interficere* — 557, 3 *stultus*: 599, 12 *fatuus* v — 376, 6 *cauete*: 517, 8 *adrendite uobis* (Matth. 7, 15).

Sed non solum uerba genuina mutauerunt posteriorum temporum homines, uerum etiam noua testimonia addiderunt, cuius rei dilucida indicia cognoscuntur. 530, 12 (626, 3). 610, 10. 635, 14. 643, 10. 648, 8. 649, 12. 15. 668, 7. 10. 669, 9.

Iam in tanta rerum ambiguitate quaeritur, quae singulorum quos supra memorauimus codicum sit auctoritas quae propinquitatis uinculo teneantur. ac primum quidem codex S ita comparatus est, ut et testimoniorum integritate et interpolationis immunitate reliquis libris praestet. ceterorum autem codicum princeps iudicandus est M (uel F fragmenta) cum cognato V, qui cum S coniuncti ad archetypum reformandum satis in se habere uidentur adiumenti.

Iam ex archetypo tantis mendis inquinato, tali interpolatione deprauato, tot locis adaucto duo apographi descripti sunt, quorum alter archetypi imaginem melius expressit conseruauitque, alter iam e S. Hieronymi aliorumque uersionibus uariatus a genuina libri forma magis magisque recessit. atque ex priore descendit S, ex altero codices Gallici FMVLC fluxerunt omnes. suis autem uterque apographus propriis interpolationibus tentatus est quamquam et numero et genere diuersis.

S Nam in S quidem interdum fit, ut idem testimonium, quod intactum alio loco legitur, alio interpolatum inueniatur, quae mutatio modo ad uetustioris cuiusdam interpretationis lectionem (374, 2 : 642, 8), modo ad Vulgatam (394, 11 : 566, 12. 498, 9 : 656, 21. 527, 5 : 533, 4) facta est.

FMV Multo latius grassata est interpolatio in alterius ordinis archetypo, qui primum uetustioris cuiusdam interpretationis *LC* lectiones cum codicis S lectione coniunctas exhibet uelut 673, 1 *stagna arefaciam et paludes siccabo* Es. 42, 15 (S. Hieronymi Comm. in Es.), deinde in alterius lectionis locum substitutas 643, 1 *repleta est terra*, 645, 15 *turrem in medio eius*, tum lectionem Vulgatam iuxta priorem positam uelut Matth. 8, 20 *κατασκηνώσεις* 687, 2 *ubi requiescant S: nidos ubi requiescant MVL*, *nidos Cv*, denique etiam solam receptam 674, 8 *ubi requiescant S: nidos MVL Cv*, interdum autem alieno loco in textum inlapsam 609, 2 *linguam habet*.

Decurtatus codex V e meliore quidem huius familiae exemplari fluxit, sed non solum plus quam centum locis testimonia singula uel plura quaeque praeterit, sed etiam maxime sub finem libri singulas uoces et syllabas omittit, quarum loco saepius spatia uacua relinquit, ut colligere liceat codicem illum, e quo V descriptus est, non fuisse lectu facilem. quae uero manus 2 (V²) in eiusmodi spatiis uacuis uel inter lineas interposuit, ubi non cum Vulgata congruunt, partim ex alia interpretatione petita, partim a codice quodam cognato quaesita, partim etiam a doctis hominibus explicandi uel corrigendi causa excogitata esse uidentur. discrepant enim et a Vulgata et a lectione huius libri correcturae quales sunt: 370, 13 *in ciuitatibus tuis*. 376, 5 *iudicate*. 378, 3 *uocem*. 422, 11 *sulphuris*. 423, 3 *uirides*. 446, 6 *sepe quaesitus est*. 463, 2 *de bono opere*. 484, 7 *exercitus*. 526, 12 *siceram et*. 536, 14 *deum*. 550, 5 *iocunditatem*. 616, 7 *homines longae uitae*. 682, 11 *etenim*. 608, 8 = 696, 6 *facite*. 697, 6 *ecce paratus sum respondere*. 698, 2 *quoniam manus istae parauerunt quae*.

Singularis condicio est codicum Theodulfi α et μ , qui testimoniis simili consilio breuiatis e diuersis tamen fontibus fluxerunt. nam μ , quem multarum rerum similitudine apparet cum reliquis Gallicis codicibus FMVLC propinquitatis uinculo teneri, integritate tamen propius ad S accedit, α lacunarum communione (cf. 494, 4 *non potestis mensae* usque ad 497, 13 *Omnis*) cum FMVLC artius coniunctus est. atque α ex codice iam breuiato descendit, sed uariis compendiis scripto (*nostris, prophetare, uiri, operios, multi sunt, sic est, karissimi pro numeris, propterea, uestri, operarios, multis utitur, sanctae, in nomine* 660, 19. 513, 17. 518, 13. 537, 20. 587, 18. *sps a deo pro spado* 308, 20), uulgari librariorum sermone deprauato (*diligi, sub planta, caedi, e, clamar pro diligit, subplantat, caedit, et, clamare* 449, 19. 598, 16. 681, 18. 555, 18. 399, 21), scripturae mendis inquinato (513, 7 MV¹. 542, 13. 624, 14 M. 681, 14 S), correcturis inter lineas emendato (*post . . .* 440, 19. *capiete* 686, 14. *te* 595, 15. *domini* 604, 17). utriusque codicis α et μ uerba quam accuratissime

imprimenda curavi. hoc ideo dicendum mihi uidetur, quod Hieronymus Vignier in excutiendo codice μ ¹⁾ tam non diligenter uersatus est, ut nullo modo textus a me editus ad eius editionem iudicari possit. in imprimendis autem uerbis typographi uolebant ea quae de codicis mendosa lectione, de rasuris, de correcturis adnotanda uidebantur uncinis angulatis hisce < > inclusa in textum inseri, cum infra adnotationem illa non posse sine summa difficultate poni dicerent. quod me admisisse paenitet, quamquam quae in α et μ supplenda uidebantur litteris ad dexteram inclinatis descripta sunt.

In constituendis testimoniorum uerbis cum tantis difficultatibus implicarer, non potuit non uideri optimum rem ita instituere, ut codicem S ubicumque fieri potuit ducem eligerem eiusque uestigia premerem. qua in parte tam fideliter uersatus sum, ut ne in eis quidem testimoniis, in quibus Vulgatae lectio agnoscitur, ab illo me recedere posse putarem. ubicumque uero codicem S aut propter lacunas librorum negligentia ortas deficere aut perspicuis librorum mendis deformatum esse uidebam, reliquos codices in auxilium uocaui. quod e. g. factum est 307, 7—17. 320, 11. 326, 5. 328, 4. 333, 3—19. 365, 14. 414, 8. 428, 4. 431, 13. 434, 2. 436, 11. 437, 16. 444, 1. 473, 13. 540, 6. 590, 5. 592, 3. 592, 10. 610, 10. 614, 9. 630, 8. 631, 3. 638, 5. 648, 11. 660, 10. 662, 3. 662, 8. 670, 11—671, 1. 674, 5. 691, 3. in rebus autem orthographicis consentaneum erat uulgarem latinitatis deformitatem qualis in sacrorum librorum codicibus antiquissimis agnoscitur seruari, sed cum plurimis periculis implicitus rem persequi non posse intellexissem, ab hac mihi ratione recedendum putabam. quidquid uero in hoc genere alicuius momenti esse uidebatur, id in adnotationem recepi.

Numquid de auctore huius libri iam disputandum est? quod pridem demonstraui S. Augustinum non esse auctorem, hoc iam tanta argumentorum multitudine euincere possum,

¹⁾ S. Aurelii Augustini Hipponensis episcopi operum omnium ante annum M. DC. XIV. editorum Supplementum Hieronymus Vignier ex codicibus eruit. t. I. Paris. 1654. in fol. p. 515—546.

ut quid hoc mihi loco faciendum, quid non faciendum sit, paene ignorem. declarant testimonia sexcenta cum Augustinianis collata, e quibus unum laudo ab omni interpolatione tutum Prou. 9, 18 *Recede ergo ab aqua aliena . . .* cuius quae fuerit Augustiniana forma supra didicimus¹⁾, declarat epistula ad Laodicenses e canone S. Augustini seclusa (doctr. christ. 2, 8, 13), declarat ordo euangelia enumerandi a S. Augustino refutatus (de consensu euangel. I, 2, 3), declarat denique uersus ille I Ioh. 5, 7 quibusdam locis ubi eum laudatum exspectes S. Augustino ignotus. et profecto ut hunc librum a S. Augustino confectum putem, tantum abest, ut ab aduersariorum partibus stare auctorem potuisse aut certe sacrarum scripturarum codice a S. Augustino non probato usum esse censeam. nam de testimonio illo ex Eccli. 34, 30 optimorum codicum consensu sic laudato: 592, 3 *Qui baptizatur a mortuo quid proficit lauatio eius?* anno 427 S. Augustinus (Retr. I 21, 3) haec dicit: *Nec de libro Ecclesiastici ipse (Donatus) abstulit de media sententia uerba ad rem necessaria, ubi cum scriptum sit: „Qui baptizatur a mortuo et iterum tangit illum, quid proficit lauatio eius?“ iste sic posuit tamquam scriptum esset: „Qui baptizatur a mortuo, quid proficit lauatio eius?“ nos autem et antequam esset pars Donati sic habuisse codices plurimos, uerum tamen Afros, ut non esset in medio „et iterum tangit illum“, postea didicimus. quod si tunc scissem, non in istum tamquam in furem diuini eloquii uel uiolatorem tanta dixissem. cf. Epist. 108, 6. 173, 8. (Migne 32, 618. 33, 408. 756.)*

Quae omnia quo melius appareant, peculiari me commentatione, qua etiam indices congerentur, uberius tractaturum spero.

Restat ut gratias agam omnibus opellae meae fautoribus, primum uiris illustrissimis qui in materia congerenda mihi succurrere uoluerunt, Archiepiscopo Nicaeensi et Nuntio Apostolico Seraphino Vannutelli, Episcopo Aniciensi Lebreton, Comiti de Ashburnham, ministeriis publicis, bibliothecarum

¹⁾ cf. pag. XVII. et 49, 10 et 590, 5.

praefectis, deinde uiris doctissimis qui in edendo Speculo me scriptis suis uel litteris ad me datis adiuuabant et exhortabantur, in primis Odil. Rottmanner O. S. B. Monacensi. nec minus grato animo deuinctus sum Iacobo Schlenger Moguntino. atque si quid hoc opere profecisse uidebor, hoc totum debetur cum illustrissimae Academiae Vindobonensi quae mihi officiosissime plurima subsidia critica suppeditauerit, tum summis atque amplissimis duumuiris Guilelmo de Hartel, qui non solum in adornanda hac editione qua est humanitate et benignitate semper mihi adfuerit, sed etiam, cum mora interponeretur, Luciferum suum substituerit, et Leopoldo Delisle de eruendis codicibus optime merito, qui et consilio et exemplo haec studia subleuauerit. quibus uiris clarissimis gratias ago tantas quantas animus meus capere potest maximas.

Scribebam Vindobonae autumno anni 1886.

Franciscus Wehrich.

Hic autem aptissimus locus uidetur quo Addenda et Corrigenda ponam. In textu igitur scripta uelim haec: 32, 20 *noli contendere aduersus eum* — 35, 10 *opcruit* (pro *operuerit*) — 41, 3 *quia* (pro *qui*) — 79, 18 *reddemus* — 85, 13 *deus unus* — 94, 24 *laetitia* — 100, 14 comma post *uisitabo* — 121, 8 *los* (pro *eos*) — 121, 18 *tradet illum* (pro *tradet eum*) — 133, 11 *misereatur excipiens* — 166, 13 *uerum tamen* — 207, 5 *iudicemus* — 207, 27 *inproperantium* — 232, 28 *subditae sint sicut* — 264, 4 *circumdationis* — 335, 8 *distingue* post *interficientes* — 347, 8 *homine* — 354, 11 *speculatur* — 381, 12 *fuerit* — 383, 16 *non enim crunt nati maligno* — 409, 7 *deus* (pro *des*). — 517, 5. 6 *haue*.

In commentario haec: 9, 7 *ab hostibus*] *a bestiis* a — 10, 5 *in domo* av (pro Pav) — 16, 11 *fiet* M¹PSv (Am.), *fiat* M²CRa — 19, 1 *contra te* om. MP¹C — 19, 3 *loqueretur* S: *loquitur* MPCRa — 19, 12 *est* M²P²Cav, om. M¹P¹ — 22, 20 *praecepi* P²v — 49, 1 *habent* MP¹CS — 49, 15 *et*] *sed et* Erasmus — 51, 10 *et*] om. MP — 51, 15 *relinquit* CSv — 52, 24 *absintium* M²C — 53, 2 M², ita 53, 6. 23 — 55, 3 *IIII* C — 56, 3 *et* pr.] om. M, expung. P — 56, 4 *est corde* R — 57, 24 *sui* om. MPCR — 58, 5 *peccatorem* C²v, *peccatores* P¹ — 58, 15 *sapientis* P²v — 59, 2 *stultis* P² (Am.) — 59, 18 *est*] om. MP¹ — 60, 12 *meditatur* MPCSV: *meditabitur* R — 61, 24 *in* om. v — 63, 7 *bonum* om. MP¹CS — 64, 1 *est* om. MC — 65, 25 *potatorum*] *peccatorum* R — 68, 6 *leo est in uia et laena* av — 71, 9 *fures* MC — 71, 20 *sapientes* MC — 75, 13. 14 *pulcra* MRS — 76, 7 *spicas* om. MCR — 77, 6 *ancille meae* M — 78, 12 *libro* om. MPRa — 79, 8 *et*] om. S (Amiat.) — 79, 11 *conuertere et* R — 81, 5 *uersus L*] — 86, 20 *quia ambulauimus*] *qui ambulauimus* MCS — 90, 22 *terrae* Ra — 106, 3 *fecit*] *fecerit* P (non 4) — 108, 10 *filii* edd. — 112, 21 *beatus* MCRSa — 113, 8 *scripsit* MP²CR — 114, 5 *ad*] *et* MCR, fortasse *et ad* — 114, 24 *in cogitationibus* a — 115, 3 *in* om. edd. — 115, 8 *autem*] — 115, 16 *adscendentem* — 116, 13 *religiositas* alt. om. MC — 117, 9 *et* alt. om. M — 118, 20 *in dei manus* MSa — 119, 9 (non 8) uerba: *Et post III uersus* — 120, 12 *dispexeris* MPCS — 121, 18 *illum* alt.] — 120, 22 *ne accipies* M — 124, 12 *delenda sunt*: „(cod. Sangerm. ap. Sabat.)“ — 128, 14 *est* pr. — 128, 15 Rav — 129, 1 *ne* MP — 133, 2 *capite* MP Ca — 133, 6 *refers te*] *reuertere* av — 133, 12 *festinat* MPSav — 134, 2 *uoluptate* MPCSa — 134, 22 *homo*] om. MCR — 141, 6 *capitis* MPC — 145, 11 *minuet* MP¹C — 147, 22 *uerborum*] — 152, 20 *credimus* MC — 153, 9 *est pedum eius* MP¹Sv — 161, 1 *petit* MCRa — 167, 2 *et* pr. om. MPCS — 177, 25 *ei* om. MC — 187, 11 *et* 14 adde

M — 198, 17 *sanguine suffocato* (om. *et*) MCSa — 206, 26 *spernas* M^a — 238, 16 *habundo* MC (et ita fere semper) — 241, 2 *uiuemus* R — 253, 6 *Iconii* S² — 257, 10 *quae* Rav — 262, 6 (non 5) *qui* S — 264, 5 *quia* R — 264, 14 *unanimes* CRSav — 269, 13 *dier] dei* R — 272, 14 *factor] fatur* M — 300, 7 *cum deo]* — 300, 16 *istrahel* S — 338, 1 om. hoc loco, sed supplent in fine huius capituli p. 342, 6 MVLC — 354, 11 *speculator* M, *σκοπεύει* — 374, 4 dele: „*duplici* MVLC“ — 430, 3 *superindui* MLCv — 520, 10 *εμβαλει* cod. Alex. — 542, 9 (non 8) *qui ante facio*. —

Testimoniorum denique numeri corrigendi sunt quos stellulis in indice insigniui: 354, 10 Prov. 5, 21 — 363, 11 Hier. 22, 3 — 367, 10 Ezech. 18, 12 sq. — 368, 2 Tob. 4, 6^b — 371, 8 Tob. 4. 14 — 371, 16 Tob. 4, 15 — 373, 2 Iob. 36, 19 — 384, 5 Tob. 4, 6^c — 403, 10 Tob. 4, 6^b — 408, 14 Tob. 4, 6^a — 459, 11 Amos 6, 8 — 460, 11 Tob. 4, 14 — 474, 14 Tob. 4, 6^a — 501, 2 Ezech. 34, 7. 3—6 — 536, 3 Hier. 10, 12—14 — 541, 2 Hier. 10, 12. 13 — 616, 16 Iob. 3, 23 — 642, 2 Hier. 22, 3. —

S. AVRELI AVGVSTINI
SPECVLVM.

M = codex Monacensis 14513, saeculi VIII.

P = codex Palatinus 198, saec. X uel XI.

C = codex Carnutensis 33, saec. VIII.

R = codex Regius Parisinus 2473, saec. XIII.

S = codex Sangallensis 137, saec. X.

a = editio Amerbachii quae prodiit Basileae 1506.

v = uulgata Bibliae sacrae Latinae lectio iuxta recensionem Clementis VIII. ex editione Romana anni 1861.

S. AVRELI AVGVSTINI
HIPPONENSIS EPISCOPI LIBER QVI APPELLATVR
SPECVLVM.

Quis ignorat, in scripturis sanctis, id est legi-
timis, propheticis, et euangelicis, et apostolicis,
5 auctoritate canonica praeditis, quaedam sic esse
posita, ut tantum scirentur et crederentur, ut est
quod in principio fecerit deus caelum et terram et quod
in principio erat uerbum, et quaecumque facta diuina uel
humana tantummodo cognoscenda narrantur: quae-
10 dam uero sic esse iussa, ut observarentur et fierent,
uel prohibita, ne fierent, ut est: honora patrem et

7 Gen. 1, 1 et Ioh. 1, 1

Inscriptionem om. M, LIBER S̄CI AVGVSTINI QVI APPELLATVR SPECVLVM.
Incipit prologus in librum qui appellatur speculum augustini *P, SPECVLVM*
SCI AVGVSTINI C, Incipit liber s̄ci augustini qui appellatur speculum R,
IN NOMINE S̄CAE TRINITATIS INCIPIIT LIBER S̄CI AVGVSTINI EPISCOPI. QVI
DICITVR SPECVLVM. EX OMNIB. DIVINAE AVCTORITATIS VOLVMINIBVS DE-
FLORATVS: S 'hoc opus uoluit speculum appellare' Possidius de uita S.
Augustini c. 28. 'hoc ex speculo Sancti Augustini. Quis ignorat — —
aperta fastidiunt' Eugippius Excc. ex opp. S. Augustini c. 322 (Corp.
scr. eccl. lat. VIII. Eug. Excc. rec. Knöll p. 1021 sq.) 'liber eiusdem
Augustini quasi philosophiae moralis, quem pro moribus instituendis atque
corrigen- dis ex diuina auctoritate collegit speculumque nominauit, magna
intentione legendus est' Cassiodorius de instit. diu. script. c. 16
3 in] *om. MC^a scripturis in R legitimis] om. S 4 & proph&acif*
s. lin. add. al. m. S et ante euangelicis om. CRa, del. Pⁱ, ras. M
5 auctoritate diuina editis (re diuina editis in ras. ab al. m.) *S*
7 fecit *Ca 8 quodcūque Mⁱ [facta sunt S, facta* M 9 cognif*
cenda M

matrem et: non moechaberis? horum autem quae iubendo
 et uetando scripta sunt alia sunt sacramentorum
 uelata mysteriis, quae multa ueteris testamenti
 populo illi facienda mandata sunt neque a populo
 christiano nunc fiunt, sed tantummodo intellegenda 5
 requiruntur atque tractantur, sicuti est sabbatum
 ad uisibilem uacationem, sicut azyma in pane sine
 fermento, pascha in ouis occisione, sicut tot genera
 sacrificiorum ciborumque uitandorum et neomeniae
 et annuae sollemnitates, quas obseruant nunc us- 10
 que Iudaei, et illae iustificationes, quae non ad
 opera iustitiae proprie pertinent, sed aliquid
 significare intelleguntur. quis enim christianus
 septimo anno cogitur seruum reddere libertati et,
 si discedere ille noluerit, eius auriculam subula 15
 pertundere ad postem, et cetera huiusmodi? alia
 uero etiam nunc facienda sunt, si facienda prae-
 cepta sunt, nec facienda, si prohibita, qualia sunt
 illa quae dixi: honora patrem et matrem et: non moecha-
 beris. de his igitur quae ita sunt posita in litteris 20
 sacris uel iubendo uel uetando uel sinendo, ut
 etiam nunc, id est tempore noui testamenti, ad
 vitam piam exercendam moresque pertineant, hoc
 opus, quod in manus sumpsi, componere adgressus

1 Ex. 20, 12 et 14 Matth. 15, 4 et 5, 27 6 cf. Deut. 5,
 12 7 cf. Ex. 12, 3—20 14 cf. Ex. 21, 2 et 6

1 mechaberis *PR* 3 mysteris *M¹R* multa (a in o mut. al. m.
 tempore ueris *S* 4 illi] s. lin. add. al. m. *S* neque] ιτῆq, *S*
 5 nunc] non* (o ex u ab al. m.) *S* 7 azyma *MPCR*, azimū (corr.
 m. al.) *S* 8 & pascha *S* τῶτα (a in ras.; in marg. † τῶτ al. m.)
S 9 sacrificiorū faciendorū *S* 10 sollemnitate] *S* seruant
R 12 ptine*nt *C* 14 seruum suū *S* 15 ille] om. *R* aurē *S*,
 auricula *a* 16 ei' modi *S* 19 mechaberis *PR* 20 literis *S*
 21 urtando *M¹P* uel ante sinendo om. *S* 22 ut & iā ueris ac
 nou *S* 23 om. exercendam moresque pertineant, add. expertineant
 al. m. *S* 24 manu *P* agressus *M¹*, ingressus *P¹*

sum, ut, quantum me deus adiuuat, omnia talia de
 canonicis libris colligam atque, ut facile inspicere
 possint, in unum tamquam speculum congeram.
 oportuit enim sic ea poni ab auctoribus nostris,
 5 quemadmodum posita sunt, ut praecepta narrati-
 onibus uel disputationibus, propriis figurata et
 figuratis propria miscerentur, dum rerum gestarum
 ordo seruetur aut responderetur aduersis aut qui
 docendi sunt instruuntur aut occultorum inuenti-
 10 one quodammodo renouantur hi qui prompta et
 aperta fastidiunt. nos autem in hoc opere nec in-
 fidelem uel adducimus uel aedificamus ad fidem,
 nec exercemus quibusdam salubribus difficulta-
 tibus ingenium intentionemque discentium, sed
 15 eum qui iam credens oboedire deo uoluerit, ut hic
 se inspiciat, admonemus, quantumque in bonis
 moribus operibusque profecerit et quantum sibi
 desit, attendat. sic enim potest et de his quae
 habet gratias agere et de his quae non habet, ut
 20 habeat, satis agere ac propter illa seruanda,
 propter haec adipiscenda curam precesque fidelis
 pietatis adhibere. in his autem omnibus quae in-
 spicienda ponere institui, quaecumque inter se
 uidebuntur esse contraria, postea propositis quae-
 25 stionibus exponenda atque soluenda sunt. sane
 supplicia male factorum et praemia recte factorum,
 quamuis nonnulla commemoranda existimauerim,
 tamen in nouo testamento dissimilia ueteribus esse
 quis nesciat? ab ipsa igitur lege, quae data est

3 speculū C 5 quemadmodū C 6 propriis figurata] om. S
 7 si figuratis cod. Vat. Eugippii, si figurata, figuratis coniecit Knöll
 8 responderetur MP¹ 9 occultorum MC 10 hui CR, hui P, hui M,
 om. S prūta M, prumpta P 14 intentionē; M 15 iā M
 16 amonem' M¹, ammonemuf PM¹C 17 operib, morib, q, S pficerit
 MPC¹S 18 attendit S¹ 19 de ea quae S 20 abeat M¹
 seruanda* (m ras.) M, seruandañ P 21 pp̄ hęc adipiscenda S, om
 MPC¹Ra fidei R 22 adhibeat R 28 uerū M¹P¹S

per Moysen, diuinorum praeceptorum, qualia nos commemoraturos esse promisimus, adgrediemur exordium.

I.

HAEC DE LIBRO LEGIS, QVI EXODVS NOMINATVR.

5

Non habebis deos alienos coram me. non facies tibi sculptile neque omnem similitudinem quae est in caelo desuper et quae in terra deorsum nec eorum quae sunt in aquis sub terra. non adorabis ea neque coles. Item: Non adsumes nomen domini dei tui in uanum. nec enim habebit insontem dominus eum qui 10 adsumpserit nomen domini dei sui frustra. Et paulo post: Honora patrem tuum et matrem, ut sis longaeuus super terram quam dominus deus tuus dabit tibi. non occides. non moechaberis. non furtum facies. non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. non concupisces domum proximi tui, nec 15 desiderabis uxorem eius, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, nec omnia quae illius sunt. Item post decalogum aliis in locis haec in eodem libro reperiuntur praecepta uiuendi: Non facietis mecum deos argenteos, nec deos aureos facietis uobis. Et aliquanto post: Qui 20 percusserit hominem uolens occidere, morte moriatur. qui autem non est insidiatus, sed deus illum tradidit in manus eius, constituam tibi locum quo fugere debeat. si quis de

6 Ex. 20, 3—5 9 ib. 7 § 12 ib. 12—17 19 ib. 23
20 Ex. 21, 12—36 et 22, 1—29

1 mofen *P* 2 pmi*simus (f. *ras.*) *M* adgrediamur (aggr. *Ra*)
M²CRa 3 FINIT PROLOGVS *S*, EXPLICIT PROLOGVS *PR* 5 uerba:
haec d. l. l. q. e. nom. *om.* *S* 6 | non habebis deos alienos coram
(*lin. rubr. unc.*) | me . non facies *S* uerba: non h. d. a. c. me *om.*
M²CRa 6 facias *P* 8 sub terram *M¹P¹* 10 uano *M¹P¹*
13 mechaberis *PR* 15 concupiscas *M¹* 18 in locis precepta (*in*
ras.) repperiuntur uiuendi *P* 19 mecum] *om. Rav* 20 ali-
quando *M¹* 21 mortem *P¹* 22 manu *M¹P¹* 23 sibi *a*

industria occiderit proximum suum per insidias, ab altari
 meo euelles eum, ut moriatur. qui percusserit patrem suum
 et matrem, morte moriatur. qui furatus fuerit hominem et
 uendiderit eum, convictus noxae morte moriatur. qui male-
 5 dixerit patri suo aut matri, morte moriatur. si rixati fuerint
 uiri et percusserit alter proximum suum lapide uel pugno
 et ille mortuus non fuerit, sed iacuerit in lectulo, si sur-
 rexerit et ambulauerit foris super baculum suum, innocens
 erit qui percussit, ita tamen ut operas eius et inpensas in
 10 medicos restituat. qui percusserit seruum suum uel ancillam
 uirga, et mortuus fuerit in manibus eius, criminis reus erit:
 sin autem uno die superuixerit uel duobus, non subiacebit
 poenae, quia pecunia illius est. si rixati fuerint uiri, et per-
 cusserit quis mulierem praegnantem, et abortiuum quidem
 15 fecerit, sed ipsa uixerit, subiacebit damno, quantum expetierit
 maritus mulieris et arbitri iudicarint: sin autem mors eius
 fuerit subsecuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo,
 dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adu-
 stionem pro adustione, uulnus pro uulnere, liuorem pro liuore.
 20 si percusserit quispiam oculum serui sui aut ancillae et luscus
 eos fecerit, dimittet liberos pro oculo quem eruit. dentem
 quoque si excusserit seruo aut ancillae suae, similiter dimittet
 eos liberos. si bos cornu petierit uirum aut mulierem, et
 mortui fuerint, lapidibus obruetur: et non comedentur carnes
 25 eius, dominusque bouis innocens erit. quod si bos cor-
 nupeta fuerit ab heri et nudiuertius, et contestati sunt
 dominum eius, nec reclusit eum, occideritque uirum ac muli-
 erem, et bos lapidibus obruetur, et dominum illius occident.
 quod si pretium ei fuerit inpositum, dabit pro anima sua quic-

1 & p insidias Sv altario P 3 mortem M¹ 4 uendit M¹,
 uendit P¹ conuinctus M¹ noxię M morte (uirg. ras.) M
 5 mortem M¹ 7 sed] ū C¹ 9 ut] et P¹ opera P¹ 10 seruū
 1 ancillā suā S 13 penę C, pene R 14 auortiuū P¹ 16 arbitri
 C iudicauerint MPv, iudicauerit C 17 reddat Ca 21 eos liberos
 Sv 22 aut] 1 Sv 24 comedunt C, comedunt M, comeduntur P,
 comederent S 25 dominus quoque Rv cornupeta P¹, cornupeta
 M²S 26 hab eri M¹ 29 ei] ei S

quid fuerit postulatus. filium quoque et filiam si cornu percusserit, simili sententiae subiacebit. si seruum ancillamque inuaserit, triginta siclos argenti dabit domino, bos uero lapidibus obruetur. si quis aperuerit cisternam et foderit et non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam, dominus 5 cisternae reddet pretium iumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit. si bos alienus bouem alterius uulnerauerit et ille mortuus fuerit, uendent bouem uiuum et diuident pretium, cadauer autem mortui inter se dispertient. sin autem sciebat quod bos cornupeta esset ab heri et nudiustertius et non 10 custodiuit eum dominus suus, reddet bouem pro boue et cadauer integrum accipiet. Si quis furatus fuerit bouem aut ouem et occiderit uel uendiderit, quinque boues pro uno boue restituet et quattuor oues pro una oue. si effringens fur domum siue suffodiens fuerit inuentus et accepto uulnere mortuus fuerit, 15 percussor non erit reus sanguinis. quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit et ipse morietur. si non habuerit quod pro furto reddat, uenundabitur. si inuentum fuerit apud eum quod furatus est uiuens, siue bos siue asinus siue ouis, duplum restituet. si laeserit quispiam agrum uel uineam et 20 dimiserit iumentum suum, ut depascatur aliena, quicquid optimum habuerit in agro suo uel in uinea, pro damni aestimatione restituet. si egressus ignis inuenerit spinas et comprehenderit aceros frugum siue stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit. si quis commendauerit 25 amico pecuniam aut uas in custodiam et ab eo qui susceperat furto ablata fuerint, si inuenitur fur, duplum reddet: si latet, dominus domus adplicabitur ad deos et iurabit quod non ex-

2 simile S 3 xxx S 4 obr.] opprimeretur Sv apparuerit P¹
 7 boue M¹ 8 uiuum] om. MCR 9 et 12 cadauer M¹ 10 cornu*-
 peta P, cornu&a SM² 13 uident M¹ v S 14 restituat S
 III MS effringens P 16 sanguinis reus S 17 pp&rabit M¹P¹,
 pp&ratur C si autem a 18 inuentus P¹ 21 di*misert C
 22 obtinū C damnis P¹ stimatione M¹ 23 spical P²Ra
 (errauerunt Maurini) 24 segetes stantes R. segetes M
 25 succendit R 26 suscepit MPC, suscepit R 27 inueniet Sa
 fur] om. MPC

tenderit manum in rem proximi sui ad perpetranda fraudem, tam in boue quam in asino et oue ac uestimento, et quicquid damnum inferre potest: et ad deos utriusque causa perueniet: et si illi iudicauerint, duplum restituet proximo suo. 5 si quis commendauerit proximo suo asinum, bouem et ouem et omne iumentum ad custodiam et mortuum fuerit aut debilitatum uel captum ab hostibus nullusque hoc uiderit, iusiurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi sui: suscipietque dominus iuramentum, et ille reddere 10 non cogetur. quod si furto sublatum fuerit, restituet damnum domino. si comestum a bestia, defert ad eum quod occisum est et non restituet. qui a proximo suo quicquam horum mutuum postulauerit, et debilitatum aut mortuum fuerit domino non praesente, reddere compelletur. quod si in prae- 15 sentiarum fuit dominus, non restituet, maxime si conductum uenerat pro mercede operis sui. si seduxerit quis uirginem necdum desponsatam et dormierit cum ea, dotabit eam et habebit uxorem. si pater uirginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis quam uirgines accipere consuerunt. 20 maleficos non patieris uiuere. qui coierit cum iumento, morte moriatur. qui immolat diis, occidetur, praeter domino soli. aduenam non contristabis neque adfliges eum: aduenae enim fuistis in terra Aegypti. uiduae et pupillo non nocebitis. si laeseritis eos, uociferabuntur ad me, et ego exaudiam clamorem 25 eorum et indignabitur furor meus percutiamque uos gladio et erunt uxores uestrae uiduae et filii uestri pupilli. si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urges eum quasi exactor nec usuris opprimes. si pignus

1 manus *S* 3 potest] putē *C* ad eos *P*¹ 5 et erasum *P*
6 omnem *P*¹ 7 hostibus] bestiis *a* 8 manū suā *R* ad] in *S*
10 cogitur *M*¹ furto *P*¹ 11 mestū *M*¹, comestū *R* a bestia
fuerit *a* defert *MPS*, defert *C*¹, deferet *C*²*Ra* (*cod. Am.*) 16 si
quis seduxerit *a* 17 desponsatā *M*¹*P* 18 habebit eam *MPCRav*
dare] donare *P* reddat *MCRa* 19 consuerunt *P*¹, consueuerūt
Rv 20 qui coierit *in ras. ab al. m. P* iumentum *P*¹ 21 morietur
S, mori *M*¹ immolat *S* 22 adfligat *M*¹, affligat *P*, affliget *S*
& enim *S* 23 aegypti *C* nocebit *MP*¹*C* 24 audiam *Sv*
27 mutuo *R* 28 urgetur *Rv*

a proximo tuo acceperis uestimentum, ante solis occasum redde ei: ipsum enim est solum quo operitur indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: si clamauerit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum. diis non detrahes, et principi populi tui non maledices. decimas tuas et primitias 5 non tardabis offerre. primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. Et paulo post: Non suscipies uocem mendacii, nec iunges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium. non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum adquiesces sententiae, ut a uero deuias. pauperis quo- 10 que non misereberis in negotio. si occurreris boui inimici tui aut asino erranti, reduc ad eum. si uideris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed subleuabis cum eo. non declinabis in iudicio pauperis. mendacium fugies. insontem et iustum non occides: quia auersor impium. ne 15 accipias munera, quae excaecant etiam prudentes et subuertunt uerba iustorum. peregrino molestus non eris: scitis enim aduenarum animas, quia et ipsi peregrini fuistis in terra Aegypti. Et post quaedam interposita, cum de alienigenis loqueretur: Non adorabis deos eorum, neque coles eos. non 20 facies opera eorum, sed destrues eos et confringes statuas eorum: seruietisque domino deo uestro. Et post multa in eodem libro de diis gentium: Sed aras eorum destrue, confringe statuas lucosque succide. noli adorare deum alienum. dominus zelotes nomen eius, deus est aemulator. ne 25 ineas pactum cum hominibus illarum regionum, ne cum fornicati fuerint cum diis suis et adorauerint simulacra eorum,

7 Ex. 23, 1—9 20 ib. 24 et 25 23 Ex. 34, 13—17

1 ocafū *S* 2 operet^r *S* (*cod. Amiat.*) 3 habīt *M*¹ 4 detrahīt
*M*¹ 5 principe *M*¹*P*¹ maledicīt *M*¹*P* 7 et p. post] *om. R*
iungīt *M*¹, iungat *S* 10 pauperef *M*¹*P*¹ 11 miserebit *C*¹ negotio]
iudicio *P*¹*Rav* 12 errante *S* ad] *ex corr. add. PS* hodientef
*P*¹, odientī**f M* 15 quia au. imp.] *om. R* auerfof *C*¹ 19 in-
posita *P*¹ 20 loquē^r *M*¹ nec colat *S* 24 fratuaef confringe
S alienū dñm adorare *S* 25 zelotīf *MPCS* est] *om. PCRS*
26 iniat *M*¹

uocet te quispiam, ut comedas de immolatis. nec uxorem de filiabus eorum accipias filiis tuis, ne postquam ipsae fuerint fornicatae, fornicari faciant et filios tuos in deos suos. deos conflabiles non facies tibi. Et paulo post: Primitias
 5 frugum terrae tuae offeres in domum domini dei tui.

Haec de libro legis, qui Exodus nominatur, colligenda existimaui. nunc eodem modo inspiciamus in sequenti Leuitico.

II.

10

DE LEUITICO.

Omnis homo, inquit, ad proximam sanguinis sui non accedet, ut reuelet turpitudinem eius. ego dominus. turpitudinem patris tui et turpitudinem matris tuae non discooperies: mater tua est, non reuelabis turpitudinem eius. turpi-
 15 tudinem uxoris patris tui non discooperies: turpitudinem enim patris tui est. turpitudinem sororis tuae ex patre siue ex matre, quae domi uel foris genita est, non reuelabis. turpitudinem filiae filii tui uel neptis ex filia non reuelabis: quia turpitudinem filiae uxoris patris tui, quam
 20 peperit patri tuo, et est soror tua, non reuelabis. turpitudinem sororis patris tui non discooperies: quia caro est patris tui. turpitudinem sororis matris tuae non reuelabis, eo quod caro sit matris tuae. turpitudinem patris tui non reuelabis, nec accedes ad uxorem eius, quae tibi adfinitate coniungitur.

4 Ex. 34, 26 11 Leu. 18, 6—24

1 comedat (*uirg. eras.*) *M* uxorū *M*¹ 2 accipiet *M*³*CRav*
 ipse *M*¹, ipse *M*¹*PCRS* 3 fornicati *MPCRS* fornicare *MPCRS*
 4 et p. post] *om. R* et p. post: primitias — — dei tui] *om. P*
 5 in domum *MCRS* (*cod. Am.*), in domo *Pav* 8 in] *om. M*¹*P*¹*S*
 sequente *MPCR* 10 de leuitico] *om. S* 12 accedit *M*¹, accedat
*M*¹*P*² 13 discoperiet *MPC* 15 discooperiet *P*, discoperiet *MC*
 enim] *om. S* 19 est tua *P*; *om. tua a* 21 tui] *om. R* discoperiet
MC, discooperiet (*o ras.*) *P* 23 patris] patris *CRM*²*u* 24 accedet
MCv, accedat *PRSa*

turpitudinem nurus tuae non reuelabis, quia uxor filii tui est,
 nec discooperies ignominiam eius. turpitudinem uxoris fratris
 tui non reuelabis: quia turpitude fratris tui est. turpitudinem
 uxoris tuae et filiae eius non reuelabis. filiam filii eius et
 filiam filiae illius non sumes, ut reueles ignominiam eius: quia 5
 caro illius sunt, et talis coitus incestus est. sororem uxoris
 tuae in pelicatum illius non accipies, nec reuelabis turpitudinem
 eius adhuc illa uiuente. ad mulierem, quae patitur menstrua,
 non accedes, nec reuelabis foeditatem eius. cum uxore pro-
 ximi tui non coibis, nec seminis commixtione maculaberis. 10
 de semine tuo non dabis ut consecretur idolo Moloch, nec
 pollues nomen dei tui. ego dominus. cum masculo non com-
 misceberis coitu femineo: quia abominatio est. cum omni
 pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. mulier non suc-
 cumbet iumento, nec miscebitur ei: quia scelus est. nec 15
 polluamini in omnibus his. Et post aliquantum: Unus-
 quisque matrem et patrem suum timeat. Et post I uersum:
 Nolite conuerti ad idola, nec deos conflatile faciat uobis. ego
 dominus deus uester. Et paulo post: Nec remanentes,
 inquit, spicas colliges, neque in uinea tua racemos et grana 20
 decidentia congregabis, sed pauperibus et peregrinis carpenda
 dimittes. ego dominus deus uester. non facietis furtum. non
 mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum. non per-
 iurabis in nomine meo, nec pollues nomen dei tui. ego sum
 dominus. nec facies calumniam proximo tuo, nec ui opprimes 25

16 Leu. 19, 3 17 ib. 4 19 ib. 9—19

1 noruf *M*¹ 2 discooperief *MC*, discooperief (o *alt. delet.*) *P*
 3 fr̄f ē tuu *S* 4 filiam filie *M* 5 filhā filii**** (i *ult. in ras.*) *C*
 illius] eius *M*¹ sumf *M*¹*P*¹ reueluf *M*¹ eius] *om.* *C* 7 nec]
 ñ *S* 9 accedaf *Ma* foditatē *M*¹, feditatē *R* 10 cōmixtionē
a maculaueruf *P* 11 idolum *MPC* 12 dei] dñi dī *S* non] ne
P commiseruf *MPCS* 13 omne *M*¹ 14 maculaueruf *P*
 15 nec *alt.*] ne *Sa* 16 et p. aliqu.] *om.* *R* 17 patrem et matrem
PR suā *R* et p. I u.] *om.* *R* uno uersu *S* 18 idolū *C*
 facietuf *RS* 19 post paululum *a* 21 s& *M*¹*R* 22 dimittuf *M*¹,
 dimittuf (*corr. al. m.*) *P* 23 nec**** *P* decipiat *a* non] nec
R peterabuf *S* 25 nec] non *MP* uerba: nec f. c. — — oppr.
 cum *om.* *R* faciat *Sa* oppremuf *M*¹, oppremuf *P*¹

eum. non morabitur opus mercennarii tui apud te usque in mane. non maledices surdo, nec coram caeco pones offendiculum: sed timebis dominum deum, quia ego sum dominus. non facies quod iniquum est, nec iniuste iudicabis. nec consideres personam pauperis, nec honores uultum potentis. iuste iudica proximo tuo. non eris criminator et susurro in populis. non stabis contra sanguinem proximi tui. ego dominus. ne oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum. non quaeres ultionem, nec memor eris iniuriae ciuium tuorum. diliges amicum tuum sicut te ipsum. ego sum dominus. leges meas custodite. Et paulo post: Non comedetis cum sanguine. non augurabimini, nec obseruabitis somnia. neque in rotundum adtondebitis comam, nec eradicetis barbam. et super mortuo non incidetis carnem uestram neque figuras aliquas et stigmata facietis uobis. ego dominus. ne prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra et impleatur piaculo. Et post I uersum: Ego dominus. ne declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. ego dominus deus uester. coram cano capite consurge, et honora personam senis, et time deum tuum. ego dominus. si habitauerit aduena in terra uestra et moratus fuerit inter uos, ne exprobretis ei, sed sit inter uos quasi indigena, et diligetis eum quasi uosmet ipsos: fuistis enim et uos aduenae in terra Aegypti. ego dominus deus

12 Leu. 19, 26—29 17 ib. 30—37 et 20, 1—21

1 tui] *om.* *PSa* in] *om.* *M¹RS* 2 maledicif *M*, maledicif^a (*corr. al. m.*) *P* ponaf *MCS¹* f& *M¹* 3 dñi (tuum *add. al. m.*) *P*
 4 nec inuifre (nec in *ex corr. add. al. m.*) *P* 5 nec] ne *M* 8 abeat *M¹*
 9 illum *M¹Pa* 10 iniuriã *M¹* 11 sum] *om.* *S* custodite] *om.* *S¹* e. p. post] et post aliquantum *MP*, *om.* *R* 12 comedetif *M¹*
 carnẽ cū fanguine a auguremini *R*, augurabimini *P²S²*
 obseruatif *MP¹C¹*, obseruetif *R* 13 adtondebitif *M¹* nec] non *MP¹*,
 ne *S* 14 eradicatif *MC¹*, radatif *RP²Sa* (*cod. Amiat.*) mortuum
S ñ* *S* inciditif *M¹P¹* 16 ne *pr.*] non *R* 17 e. p. I u.]
om. *R* 18 sciscitumini *M¹*, scif* citumini (*ras. f*) *P¹*, sciscitumini
C¹S²a 19 ut] et *CR* 20 dñm dñm *S* 21 ego sum *Sav*
 abitaberit *M¹* 22 ***moratuf *P* exprobretif *Ca* 23 diligetif *M¹*,
 diligitif *P* 24 et *om.* *P*

uester. nolite facere aliquid iniquum in iudicio, in regula, in
 pondere, in mensura. statera iusta et aequa sint pondera:
 iustus modius, aequus sextarius. ego dominus deus uester,
 qui eduxi uos de terra Aegypti. custodite omnia praecepta
 mea et uniuersa iudicia, et facite ea. ego dominus. Locutus- 5
 que est dominus ad Moysen dicens: haec loqueris filiis
 Israhel: homo de filiis Israhel et de aduenis qui habitant
 in Israhel, si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte
 moriatur: populus terrae lapidabit eum: et ego ponam faciem
 meam contra illum succidamque eum de medio populi sui, 10
 eo quod dederit de semine suo Moloch et contaminauerit
 sanctuarium meum et polluerit nomen sanctum meum. quod
 si negligens populus terrae et quasi paruipendens imperium
 meum dimiserit hominem, qui dedit de semine suo Moloch,
 nec uoluerit eum occidere, ponam faciem meam super hominem 15
 illum et cognationem eius succidamque et ipsum et omnes
 qui consenserunt ei, ut fornicarentur cum Moloch de medio
 populi sui. anima, quae declinauerit ad magos et ariolos et
 fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam et
 interficiam illam de medio populi sui. sanctificamini et estote 20
 sancti: quia ego dominus deus uester. custodite praecepta
 mea et facite ea. ego dominus qui sanctifico uos. qui male-
 dixerit patri suo aut matri, morte moriatur. patri matrique
 maledixit, sanguis eius sit super eum. si moechatus fuerit
 uir cum uxore alterius et adulterium perpetrauerit cum con- 25
 iuge proximi sui, morte moriantur et moechus et adultera.
 qui dormierit cum nouerca sua et reuelauerit ignominiam
 patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super

2 sunt S¹ 3 aequusque P¹C¹Sav 5 iudicia mea MP loquutusque
 P, loquit' R 7 habitat S 8 inrahel M¹ 11 de femine suo
 dederit a 14 hōiem illū R qui dedit] om. PS qui ded. d. s.
 s. M.] om., sed est rasura 16 litt. C moloch ex corr. add. P
 15 ne C¹ eum] om. R 17 confenserunt RS (cod. Am.)
 20 forte M¹ 21 ego fēf R, ego sanctus sum Ca 23 aut] & S
 24 qui maledixerit R, qui maledixit a mecharus R fuerit uir]
 quis fuerit Sv 25 pp&rarit (a in ras.) S coniuge] uxore S
 28 patri suo M¹

eos. si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriantur, quia
 scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos. qui dormierit
 cum masculo coitu femineo, uterque operatus est nefas, morte
 moriantur: sanguis eorum sit super eos. qui supra uxorem
 5 filiam duxerit matrem eius, scelus operatus est: uiuus ardebit
 cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio uestri. qui
 cum iumento et pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque
 occidite. mulier, quae succubuerit cuilibet iumento, simul
 interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos. qui ac-
 10 ceperit sororem suam, filiam patris sui uel filiam matris suae,
 et uiderit turpitudinem eius, illaque conspexerit fratris igno-
 miniam, nefariam rem operati sunt: occidentur in conspectu
 populi, eo quod turpitudinem suam mutuo reuelauerint, et
 portabunt iniquitatem suam. qui coierit cum muliere in fluxu
 15 menstruo, et reuelauerit turpitudinem eius, ipsaque aperuerit
 fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui.
 turpitudinem materterae et amitae tuae non discooperies. qui
 hoc fecerit, ignominiam carnis suae nudauit: portabunt iniqui-
 tatem suam ambo. qui coierit cum uxore patris uel auunculi
 20 sui et reuelauerit ignominiam cognationis suae, portabunt
 ambo peccatum suum: absque liberis morientur. qui duxerit
 uxorem fratris sui, rem facit illicitam: turpitudinem fratris
 sui reuelauit: absque filiis erunt. Et alio in loco: Vir siue
 mulier, in quibus pythonicus uel diuinationis fuerit spiritus,
 25 morte moriantur. lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit
 super eos. Itemque alio in loco, cum de summo
 sacerdote loqueretur: Virginem, inquit, ducet uxorem:

23 Leu. 20, 27 27 Leu. 21, 13—15

1 si quis] qui *S* nure *M¹P¹* moriatur *av* 7 moriantur *R*
 8 succubuerit *MP¹CS* 11 conspexerat *C¹* 13 reuelauerit *S* (*cod.*
Am.) 17 turpit. m. e. a. t.] *om. spatium uacuum relicto, add. ab al.*
m. P מאַרְרֵה & אַמִּיתָוֵה (*ras. f*) *M* discooperies *MC*
 18 nudabit *MP¹CSa* (*cod. Am.*) 19 ambo iniquitatem suam *Sav*
 23 reuelabit *M¹PS* in alio *CRa*, alio^m *S* 24 quibus, *S* pythonicus
M¹P¹, phthonicus *R*, phthonicus *P¹Sa* 25 sit] *om. P*, erit *S* 26 eos]
 illos *P¹Cav* אַרְרֵה *S* in alio *Ca*

uiduam et repudiatam et sordidam atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo: ne commisceat stirpem generis sui uulgo gentis suae: quia ego dominus qui sanctifico eum. Et post multa: Homo, qui maledixerit deo suo, portabit peccatum suum. et qui blasphemauerit nomen domini, morte 5 moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo, siue ille ciuis siue peregrinus fuerit. qui blasphemauerit nomen domini, morte moriatur. qui percusserit et occiderit hominem, morte moriatur. qui percusserit animal, reddat uicarium, id est animam pro anima. qui inrogauerit maculam cuilibet 10 ciuium suorum, sicut fecit, fiet illi: fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet. qualem infixit maculam, talem sustinere cogetur. qui percusserit iumentum, reddet aliud. qui percusserit hominem, punietur. aequum iudicium sit inter uos, siue peregrinus siue ciuis peccauerit: quia 15 ego sum dominus deus uester. Et post aliquantum: Non facietis uobis idolum et sculptile, nec titulos erigatis, nec insignem lapidem ponetis in terra uestra, ut adoretis eum. ego enim sum dominus deus uester.

Haec de Leuitico. nunc de libro, cuius nomen est 20 Numeri, quae uisa sunt commemoranda ponemus.

III.

DE NUMERIS.

Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam eius trans-
ibit hereditas. si filiam non habuerit, habebit successores 25
fratres suos. quod si et fratres non habuerit, dabitur here-

4 Leu. 24, 15—22 16 Leu. 26, 1 24 Num. 27, 8—11

1 fordūatā S 2 ne] nec R 6 oprim& M¹, obruet R illh
M¹ [11 fecit] om S¹ fi& MPSv (cod. Am.), fiat CRA illi] ei
av 14 reddat RS puniatur CRM² 16 e. p. aliq.] om. R
17 heregritū M¹, eregritū P 18 in signum a ponitū S 20 cuius
nom. est] om. S 23 de numero MPCR, om. Sa 24 tranſiit
M¹P¹ 26 quod et si R habuerit] fuerint Sv dabit MC¹R
dabit hereditat C¹

ditatem fratribus patris eius. sin autem nec patruos habuerit, dabitur hereditas his qui ei proximi sunt: eritque hoc filii Irahel sanctum lege perpetua, sicut praecepit dominus Moysi. Et post multa: Ad unius testimonium nullus condemna-
 5 bitur. non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis.

Haec de Numeris inuenimus, quae inspicienda putauimus. Deuteronomium deinceps considera-
 bimus.

III.

DE DEUTERONOMIO.

10

Nulla erit distantia personarum: ita paruum audietis ut magnum, nec accipietis cuiusquam personam: quia dei iudicium est. Et plurimis interpositis, ubi decalogum repetit: Custodite igitur sollicitè animas uestras. non uidistis
 15 aliquam similitudinem in die, qua locutus est dominus uobis in Horeb de medio ignis: ne forte decepti faciatis uobis sculptam similitudinem aut imaginem masculi uel feminae, similitudinem omnium iumentorum quae sunt super terram uel auium sub caelo uolantium atque reptilium quae mouentur in terra
 20 siue piscium qui sub terra morantur in aquis: ne forte oculis eleuatis ad caelum uideas solem et lunam et omnia astra caeli et errore deceptus adores et colas quae creauit dominus deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quae sub caelo sunt. Et paulo post: Caue, inquit, ne quando obliuiscaris
 25 pacti domini dei tui, quod pepigit tecum, et facias tibi sculptam similitudinem eorum quae fieri dominus prohibuit: quia

4 Num. 35, 30 et 31 11 Deut. 1, 17 13 Deut. 4, 15—19
 24 ib. 23 et 24

4 condempnabitur *M¹CR* 6 haec] *om. P¹* numero *R* inu. q
 i. put.] *om. a* 7 deuteronomiū *R* considerauimus *M¹P*, consideremus
S 10 de deuteronomio *R*, deutero nomiū *M¹P*, haec de deutero nomio
M², *om. CSa* 11 ita erit *MPC¹*, ita enim *C²* 13 et] *om. P*
 16 oreb *M¹PRa* 17 femineq̄ *P* 18 uel auium s. c. u. a. r. q. m. i.
 terra] *om. MP¹CRSa*, in marg. add. *P¹* 20 oculof *C¹* 21 uiaf
 (de add. al. m.) *C* 25 facies sculptrā τιβι *S* scalptrā *M¹*, scaltā *P¹*

dominus deus tuus ignis consumens est, deus aemulator. Et alio loco: Non habebis deos alienos in conspectu meo. non facies tibi sculptile, nec similitudinem omnium, quae in caelo sunt desuper et quae in terra deorsum et quae uersantur in aquis sub terra. non adorabis ea et non coles. 5 ego enim sum dominus deus tuus, deus aemulator, reddens iniquitatem patrum in filios in tertiam et quartam generationem his qui oderunt me et faciens misericordiam in multa milia diligentibus me et custodientibus praecepta mea. non usurpabis nomen domini dei tui frustra: quia non erit impunitus 10 qui super re uana nomen eius adsumpserit. Et post paululum: Honora, inquit, patrem tuum et matrem, sicut praecepit tibi dominus deus tuus, ut longo uiuas tempore et bene sit tibi in terra, quam dominus deus tuus daturus est tibi. non occides. neque moechaberis. furtumque non facies. nec 15 loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. non concupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrum, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, et uniuersa quae illius sunt. Et alibi in eodem libro: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota 20 fortitudine tua. Et paulo post: Cum comederis et saturatus fueris, caue diligenter, ne obliuiscaris domini, qui eduxit te de terra Aegypti de domo seruitutis. dominum deum tuum timebis et ipsi soli seruias ac per nomen illius iurabis. non ibitis post deos alienos cunctarum gentium, quae in circuitu uestro sunt: 25 quoniam deus aemulator dominus deus tuus in medio tui: ne

2 Deut. 5, 7—11 12 ib. 16—21 19 Deut. 6, 5 21 ib. 12—16

1 et 6 emulatur *M¹P¹* 2 in alio *R* ðf *M¹* 5 et non] neque *CRa* colaf *S* 7 in filios] sup filios *MPRv* 8 his] om. *M¹* et] om. *R* 10 nomen] om. *M¹* 11 sup uana re *R* paulolũ *M* 12 uerba: sicut p. t. d. d. tuus om. *R* matrem tuam *P* 13 tibi] om. *M* longe *P¹* 15 neque] non *PS* 16 loquaris *S* concupiscis *M¹* 18 ancilã *C* 19 diligis *M¹* 20 tuum] om. *P¹* 21 comederis *M¹* 22 caue] *** (*ex corr. add.: uide ab al. m.*) *C* domini] deũ *R* duxit *P¹* 24 ipsi] illi *P* illius] eius *M¹* iuraueris *C¹*, iuraberis *MP¹C¹*, non iurabis *P¹* 25 ðf *M¹* 26 emulatur *M¹* tuus] laus *MPCR*

quando irascatur furor domini dei tui contra te et auferat te desuper facie terrae. non temptabis dominum deum tuum. Item paulo post, cum de alienigenis loqueretur: Neque sociabis cum eis coniugia. filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo: quia seducet filium tuum, ne sequatur me et ut magis seruiat diis alienis: irasceturque furor domini et delebit te cito. quin potius haec facietis eis: aras eorum subuertite, confringite statuas, lucosque succidite, et sculptilia conburite. Et post aliquantum: Sculptilia eorum igne combures. non concupisces argentum et aurum, de quibus facta sunt, neque adsumes ex eis tibi quicquam, ne offendas, propterea, quia abominatio est domini dei tui. nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut et illud est: quasi spurcitiam detestaberis et uelut inquinamentum ac sordes abominationi habebis, quia anathema est. Et alio in loco: Obserua et caue, ne quando obliuiscaris domini dei tui et negligas mandata eius atque iudicia et caerimonias, quas ego praecipio tibi hodie: ne postquam comederis et satiatus fueris, domos pulchras aedificaueris et habitaueris in eis, habuerisque armenta et ouium greges, argenti et auri cunctarumque rerum copiam, eleuetur cor tuum, et non reminiscaris domini dei tui. Et post paucos

3 Deut. 7, 3—5

10 ib. 25—26

16 Deut. 8, 11—14

1 contra te] *om.* CP¹ 2 desup faciēre M, desup faciē ãre C¹, de superficie (superfici & P¹) terrae PSC²Rav non t. d. d. tuum] *om.*, *add.* in marg. S 3 loquitur MP¹CR 4 sociabis* M 5 accipies filiā illius a accipias S seducit MP¹CSa filiā tuā S¹
6 irasciturque M¹P¹ 7 haec] ec M¹ 8 sub uertice confringit M¹
9 succidite lucos S conburē M¹P¹ aliquō M, aliquā CM², aliquid R 10 igni S obuertit C¹, oburite R non] et non S concupisces M¹ aurū & argentū S 12 est] *om.* M¹P¹ dñi dī tui est (∴ S)RS 13 inferas Sa, auferas R quicquā R 13 fias] faci ** (aci in ista mut. al.) C 14 expurcitiam M¹P¹ 15 abomine S habebit MP¹S 16 in alio R in] *om.* S¹ 17 negleget MC
19 comedent MPC saturatus S domus MP pulchras MR aedificaberit M¹PC¹S¹ 20 habitaberit S¹ habueritque MC¹
21 auri & argenti P 22 reminiscerit (corr. m. 1) M pauca uerba P

uersus: Ad extremum, inquit, misertus est tui, ne dices
in corde tuo: fortitudo mea et robor manus meae haec mihi
omnia praestiterunt, sed recorderis domini dei tui, quod ipse
tibi uires praebuerit. Et post aliquantum: Vt ipsi come-
datis ac saturemini. cauete, ne forte decipiatur cor uestrum ⁵
et recedatis a domino deo seruiatisque diis alienis et adoretis
eos, iratusque dominus claudat caelum. Et post aliquan-
tum: Subuertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes,
quas possessuri estis, deos suos super montes excelsos et
colles et subter omne lignum frondosum. dissipate aras ¹⁰
eorum et confringite statuas, lucos igne conburite et idola
comminuite: disperdite nomina eorum de locis suis. Et
quibusdam interpositis, cum de alienigenis lo-
queretur: Caue, ne imiteris eas, postquam te fuerint in-
troeunte subuersae, et requiras caerimonias earum, dicens: ¹⁵
sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita et ego colam.
non facies similiter domino deo tuo. omnes abominationes,
quas auersatur dominus, fecerunt diis suis offerentes filios et
filias et conburentes igni. quod praecipio tibi, hoc tantum
facito domino: nec addas quicquam, nec minuas. Si surrexerit ²⁰
in medio tui prophetae aut qui somnium uidisse se dicat et
praedixerit signum atque portentum et uenerit quod locutus
est et dixerit tibi: eamus et sequamur deos alienos, quos
ignoras, et seruiamus eis, non audias uerba prophetae illius
aut somniatoris: quia temptat uos dominus deus uester, ut ²⁵
palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde et in

1 Deut. 8, 16—18 4 Deut. 11, 15—17 8 Deut. 12, 2—3
14 Deut. 12, 30—32 et 13, 1—10

1 et *CR* diceris *P¹S* 2 robor *MPC¹* 3 dei] *om. MP*
4 aliqua *C*, aliqua *P²*, aliquo (o in a *mut. al. m.*) *M*, aliqua *R*
cōmedatū *M¹* 5 faturamini *MP¹C¹* forte] *om. S¹* 6 dñm *M¹*
deoj] *om. MPC^v* 7 dñf * (& *ras.*) *M* claud& *M¹* aliqua *ra*
P² 10 coler *M¹* sup *MP¹CSa* uerba: dissipate — — de locis
suis *om. R* 11 eorum] *om. MP¹C*, earum^m *SP²* conbur&e *M¹P¹*
12 suis] illis *S¹av* 13 loquē *M¹*, loquerur *P¹* 15 require *S¹*
ceremonias *MC* 18 auertaŕ *S¹*, adu'fatŕ *R* au. dom.] *rasura*
12 *litt. C* 19 filia *M¹* 22 p̄dixit *R* 24 audies *PSc* pph&ne
M¹ 26 fi**at (i in *ras.*) *M*

tota anima uestra. dominum deum uestrum sequimini et ipsum timete: mandata illius custodite et audite uocem eius: ipsi seruietis et ipsi adhaerebitis. propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est, ut uos auerteret a domino deo uestro, qui eduxit uos de terra Aegypti et redemit de domo seruitutis: ut errare te faceret de uia, quam tibi praeceperat dominus deus tuus: et auferes malum de medio tui. si tibi uoluerit persuadere frater tuus, filius matris tuae, aut filius tuus uel filia siue uxor, quae est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clamans: eamus et sequamur deos alienos, quos tu ignoras et patres tui, cunctarum in circuitu gentium, quae iuxta uel procul sunt ab initio usque ad fines terrae, non adquiescas ei, neque audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis et occultes eum: sed statim interficies. sit prius manus tua super eum, et post te omnis populus mittat manum. lapidibus obrutus necabitur, quia te uoluit abstrahere a domino deo tuo. Et post paululum: Non uos incidetis nec facietis caluitium super mortuo: quoniam populus sanctus es domino deo tuo. Et alio loco: Si unus, inquit, de fratribus tuis, qui moratur intra portas ciuitatis tuae in terra, quam dominus deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem uenerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum: sed aperies eam pauperi et dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris. caue, ne forte subrepat tibi impia cogitatio et dicas in corde tuo: adpropinquat septimus annus remissionis, et auertas oculos a paupere fratre tuo nolens ei quod postulat mutuum commodare, ne clamet contra te ad dominum et fiat tibi in

18 Deut. 14, 1 et 2 20 Deut. 15, 7—11

3 et] ut *M*¹ 7 p̄cepit *So* 9 uel] *om. R* 11 seruamur dnf
 ahem] *PSv* 14 audeat *M*¹, audiet *P* misere*ris (a *ras.*) *P*
 15 primū *P*^{2v} 16 post te] postre *C* 17 obru*rus *P* quia] qui
*MP*¹*CSa* 18 incidat] *M*¹*P*¹, incidat] *CRM*²*P*² 19 mortuū *RS*
 20 inquit: si unus *M*¹*P*, inquit. si un' *S* 21 intra] iuxta *R* 22 tuus]
*om. M*¹ 23 fer *M*, & *C* 24 quo] quod *M*¹*P*¹ prospexer] *C*
 25 subripiat *MPCS*, surripiat *Ra* (obripiat *cod. Am.*) impia *M*¹
 26 septimos annos remissionis *M*¹ 28 clamat *M*¹ adñm *C*

peccatum: sed dabis ei, nec ages quippiam callide in eius necessitatibus subleuandis, ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni tempore et in cunctis ad quae manum miseris. non deerunt pauperes in terra habitationis tuae: idcirco ego praecipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno et pauperi, 5 qui tecum uersantur in terra. Et aliquanto post: Iudices et magistratos constitues in omnibus portis tuis, quas dominus deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas, ut iudicent populum iusto iudicio nec in alteram partem declinent. non accipies personam nec munera: quia munera excaecant 10 oculos sapientium et mutant uerba iustorum. iuste quod iustum est persequeris, ut uiuas et possideas terram, quam dominus deus tuus dederit tibi. Et post pauca: Nec facies tibi atque constitues statuam, quae odit dominus deus tuus. Item post pauca: Cum reperti fuerint apud te intra unam 15 portarum tuarum, quas dominus deus tuus dabit tibi, uir aut mulier, qui faciant malum in conspectu domini dei tui et transgrediantur pactum illius, ut uadant et seruiant diis alienis et adorent eos, solem et lunam et omnem militiam caeli, quae non praecepi, et hoc tibi fuerit nuntiatum, audiensque 20 inquisieris diligenter et uerum esse reppereris et abominatio facta est in Israhel: educes uirum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas ciuitatis tuae, et lapidibus obruentur. in ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. nemo occidatur uno contra se dicente testi- 25 monium. manus testium prima interficiet eum, et manus

6 Deut. 16, 18—20

13 Deut. 16, 22

15 Deut. 17, 2—7

1 agi] *M¹P¹* 3 ad quae] *atq; C¹* 4 ego] *ergo M¹P¹C* 5 manū
τῆ R 6 uerfatur *av* post aliquantum *P¹a*, post aliquanta *P²*
7 omnis *MC¹*, omnes *P¹* 8 ut] *et R* 9 populo *MCRa* 10 non]
nec P accipias *Ra* 12 *ἕρα M¹* 13 nec] *ñ Ca* facias *R*
14 constituas *CRM¹Sa* quā *S*, *in marg.* † quae *m. al.* 15 repper-
M¹P¹ apud te *om. S¹* una *M¹* 16 tibi *om. S* 17 faciūt
R 18 transgrediunt̄ *R* 20 p̄cipit *MP¹C*, p̄cepit *RSa (c. Am.)*
21 inquisieris *MC¹* reppereris *M¹*, reppereris *P¹*, reppereris *M²C¹RS*
22 educis *M¹P¹*, educens *R* 23 portam *MPR* 24 aut] *ut R*
26 interficiat *CRM¹a*

reliqui populi extrema mittetur, ut auferas malum de medio tui. Item post aliquantum: Qui autem superbierit nolens oboedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, et decreto iudicis, morietur homo ille: et auferes
 5 malum de Israhel: cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia. Et post quaedam interposita, cum de alienigenis admoneret: Cane, inquit, ne imitari velis abominationes illarum gentium. nec inueniatur in te qui lustret filium suum aut filiam ducens
 10 per ignem, aut qui ariolos sciscitetur et obseruet somnia atque auguria, ne sit maleficus, ne incantator, nec pythones consulas nec diuinos et quaeras a mortuis ueritatem. omnia enim haec abominabitur dominus. Et post aliquantum: Non stabit testis unus contra aliquem, quicquid illud peccati
 15 et facinoris fuerit: sed in ore duorum aut trium testium stabit omne uerbum. si steterit testis mendax contra hominem accusans eum praecuaricationis. stabunt ambo quorum causa est ante dominum in conspectu sacerdotum et iudicum, qui fuerint in diebus illis: cumque diligentissime perscrutantes
 20 inuenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo reddere cogitauit, et auferes malum de medio tui: ut audientes ceteri timorem habeant et nequaquam talia audeant facere. non miseraberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem
 25 pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Et

2 Deut. 17, 12 et 13 7 Deut. 18, 9—12 14 Deut. 19,
 15—21

1 mittatur CRM^a auferes P 2 aliq̄ MC, aliqua R, aliquanta P² 3 sacerdotis obedire S 4 et ante decr.] ex C² morietur CRM^a 5 ut] et P² 6 nulli C¹ superbiã C 7 de] om. M¹P¹
 ammoner& S¹ 8 imitare MPC¹ uelut M¹ 9 in te inueniat^r S
 qua R lustrent M¹ 9 dicent S¹ 10 ariolos MP
 11 ne . . ne] nec . . nec a sis R incantatur M¹P¹ nec] ne MPCR, neq; a phytomis M¹, fytonis P¹, phytonef CR, phytonef SM^a
 12 consulas C¹ nec] ne MCR 13 deus R aliquanta P² 14 stabit C testis] om. R 16 ceteri* C 17 quorum] corã M¹P¹ est causa R 18 deũ R 21 cogitabant R
 22 e&eri* (ras. r) M 25 exigit M¹P¹

alibi in eodem libro: Si genuerit homo filium contumacem et proteruum, qui non audiat patris ac matris imperium et coercitus oboedire contempserit, adprehendent eum et educent ad seniores ciuitatis illius et ad portam iudicii dicentque ad eos: filius noster iste proteruus et contumax 5 est, monita nostra audire contempsit, comissionibus uacat et luxuriae atque conuiuuiis, lapidibus eum obruet populus ciuitatis, et morietur, ut auferatis malum de medio uestri et uniuersus Israhel audiens pertimescat. Et post pauca: Non uidebis bouem fratris tui aut ouem errantem et practeribus, 10 sed reduces fratri tuo, etiamsi non est propinquus tuus frater nec nosti eum, duces in domum tuam, et erunt apud te, quamdiu quaerat ea frater tuus, et recipiat. similiter facies de asino et uestimento et de omni re fratris tui, quae perierit: si inueneris ea, ne neglegas quasi aliena. si uideris asinum fratris 15 tui aut bouem cecidisse in uia, non despicias, sed subleuabis eum eo. non induetur mulier ueste uirili, nec uir utetur ueste feminea: abominabilis enim apud dominum est qui facit haec. Item post pauca: Cum aedificaueris domum nouam, facies murum tecti per circuitum, ne effundatur sanguis in domo tua et sis 20 reus labente alio et in praceps ruente. Item paulo post: Si duxerit uir uxorem et postea eam odio habuerit quaesieritque occasiones quibus dimittat eam obiciens ei nomen pessimum et dixerit: uxorem hanc accepi et ingressus ad eam

1 Deut. 21, 18—21 9 Deut. 22, 1—5 19 ib. 8 21 ib. 13—30

2 ac] et *R*, aut *v* 4 et educent] educentq; *R*, et deducunt *a*, et ducent *v* 6 audire] *om. S* contempnit *RP*² comissionibus; *CP*³, come+facionib; *M*, comissionibus; *R*, commissionibus, *S*¹, comissionibus, *P*¹*S*²*a* 7 luxorie *M*¹*C*, luxuriae *P*¹ obruit *M*¹*P*¹, obruat *CRM*² *P*²*a* 8 moriat *M*²*C* auferat *S*¹ 9 pauca ūr *M*¹, pauca uerba *P*, paucissimos uerfus *S* 11 reducit *M*¹*P*¹ 12 tuū *M* 13 faciat *P* 14 omne *M*¹*P*¹ perierat *C* 15 ea* *M*, eam *S*^o alienam *M*¹*PS*^o si] sed *M*¹ 16 despicias *a* 17 induitur *M*¹*P*¹ uirile *M*¹*P*¹ 18 haec facit *R* 19 nouam] euanam *P*¹ 20 tuo *P* 21 labenti *M*¹ alio] aliquo *R* p. post] post pauca *P* 22 uir] *om. S* eam] *om. R* quaesieritq; *M*¹ 23 occasionibus *M*¹, occasionibus *PC*¹ eā dimittat *S* pessimo *M*¹*P*¹

non inueni uirginem, tollent eam pater et mater eius et
ferent secum signa uirginitatis eius ad seniores urbis, qui in
porta sunt, et dicet pater: filiam meam dedi huic uxorem,
quam quia odit, inponit ei nomen pessimum, ut dicat: non
⁵ inueni filiam tuam uirginem: et ecce haec sunt signa uirgini-
tatis filiae meae. expandent uestimentum coram senioribus
ciuitatis: adprehendentque senes urbis illius uirum et uer-
berabunt illum, condemnantes insuper centum siclis argenti,
quos dabit patri puellae: quoniam diffamauit nomen pessimum
¹⁰ super uirginem Israhel: habebitque eam uxorem et non poterit
dimittere omni tempore uitae suae. quod si uerum est quod
obicit et non est in puella inuenta uirginitas, eicient eam
extra fores domus patris sui et lapidibus obruent uiri ciuitatis
eius, et morietur: quoniam fecit nefas in Israhel, ut fornica-
¹⁵ retur in domo patris sui: et auferes malum de medio tui. si
dormierit uir cum uxore alterius, uterque morietur, id est
adulter et adultera: et auferes malum de Israhel. si puellam
uirginem desponderit uir et inuenerit eam aliquis in ciuitate
et concubuerit cum illa, educes utrumque ad portam ciuitatis
²⁰ illius, et lapidibus obruentur: puella, quia non clamauit, cum
esset in ciuitate, uir, quia humiliauit uxorem proximi sui: et
auferes malum de medio tui. sin autem in agro reppererit uir
puellam, quae desponsata est, et adprehendens concubuerit cum
illa, ipse morietur solus: puella nihil patietur, nec est rea
²⁵ mortis: quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum
et occidit animam eius, ita et puella perpressa est: sola erat
in agro, clamauit, et nullus adfuit qui liberaret eam. si in-
uenerit uir puellam uirginem, quae non habet sponsum, et
adprehendens concubuerit cum ea et res ad iudicium uenerit,
³⁰ dabit qui dormiuit cum ea patri puellae centum siclos ar-

3 dicit *M¹P¹S*, dicat *CRM²P²a* 5 et] *om. S* 8 condemnantes
P¹, condemmantef (*p ras.*) *M*, condempnantes *CR* 9 diffā mauit
M 10 habebit *M¹* uxorem eam *R* 12 inuenta] *om. R*
uirginis *M¹* eicient *M* 13 foris *M¹P¹* obruunt *M¹P*
15 domū *S* 16 moriatur *M²CRa* id est] idem *P¹* 18 disponderit
MPC 19 illa] ea *Sv* educesq, *S* cd. a. p. ciu. ill. utr. *R*
20 obru&~ *C*, (*n eluta supra &*) *M* 23 disponfata *MPCS* 24 illa
ea *Sv* 25 surg& *S* 30 siclos fruīti argenti (fruīti *elut.*) *M*

genti et habebit eam uxorem, quia humiliavit eam: non poterit dimittere cunctis diebus uitae suae. non accipiet homo uxorem patris sui nec reuelabit operimentum eius. Et post paululum: Non erit meretrix de filiabus Israhel neque scortator de filiis Israhel. Et post paululum: Non faenerabis fratri 5 tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alio. Et post paucos uersus: Cum uoueris uotum domino deo tuo, non tardabis reddere: quia requirit illud dominus deus tuus et, si moratus fueris, reputabit tibi in peccatum. si nolueris polliceri, absque peccato eris: quod 10 autem semel est egressum de labiis tuis, obseruabis et facies sicut promisisti domino deo tuo et propria uoluntate et ore tuo locutus es. Et paulo post: Non accipies loco pignoris inferiorem et superiorem molam, quia animam suam adposuit tibi. si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israhel et uendito eo accipiens pretium, interficietur: et auferes malum de medio tui. Et post paucos uersus: Cum repetes, inquit, a proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius, ut pignus auferas, sed stabis foris et ille tibi proferet quod habuerit. sin autem pauper est, non pernoci- 20 tabit apud te pignus, sed statim reddes ei ante solis occasum, ut dormiens in uestimento suo benedicat tibi et habeas iustitiam coram domino deo tuo. non negabis mercedem indigentis et pauperis fratris tui siue aduenae, qui tecum moratur in terra et intra portas tuas est: sed eadem die reddes ei pretium 25 laboris sui ante solis occasum: quia pauper est et ex eo

3 Deut. 23, 17 5 ib. 19 et 20 7 ib. 21—23 13 Deut. 24, 6 et 7 17 ib. 10—16.

1 eam] *om. S* non] *nee R* 3 reuelatur *M¹P* paulolū *M*
 paulo p' *S* 4 neque] *nee a* 5 paulolū *S* foenerabis *S*, fenerabis
MPCK 7 alio] *aheno P²C¹v* pauerrimof *S*, paucif *M¹P* uef
MP 9 illur *M*, illū *C* reputatur *MC*, reputabitur *RSO*
 10 polheere *M¹PS* 11 egressum est *Sar* 12 tuo] *om. S¹*
 16 uenditro *M¹*, uendit *o *C* at: & uendit eū *in marg. add. m.*
al. S et ante auf.] *om. C¹* accipiet *a* 17 pauca uerba *P*
 repetif *MP* 18 a] *da C*, *de a* debir *M*, dabit *P*, d& *S*
 24 morant~ *C¹* 25 est] *om. R* sed] *om. PCRS* reddif *M¹*

sustentat animam suam: ne clamet contra te ad dominum, et reputetur tibi in peccatum. non occidentur patres pro filiis nec filii pro patribus, sed unusquisque pro suo peccato morietur. Et post paucos uersus: Quando messueris segetem
 5 in agro tuo et oblitus manipulum reliqueris, non reuerteris, ut tollas illum, sed aduenam et pupillum et uiduam auferre patieris, ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere manuum tuarum. si fruges colliges oliuarum, quicquid remanserit in arboribus, non reuerteris, ut colligas, sed relinques
 10 aduenae, pupillo et uiduae. si uindemiaueris uineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus aduenae, pupilli et uiduae. memento, quod et tu seruieris in Aegypto, et ideo praecipio tibi, ut facias hanc rem. Si fuerit causa inter aliquos et interpellauerint iudices, quem iustum esse
 15 perspexerint, illi iustitiae palmam dabunt, quem impium, condemnabunt impietatis. sin autem qui peccauit dignum uiderint plagis, prosternent et coram se facient uerberari. pro mensura peccati erit et plagarum modus: ita dumtaxat, ut quadragenarium numerum non excedant, ne foede laceratus ante
 20 oculos tuos abeat frater tuus. Et post paululum: Si habuerint inter se iurgium uiri et unus contra alterum rixari coeperint uolensque uxor alterius eruere uirum suum de manu fortioris miserit manum et adprehenderit uerenda eius, abscondes manum illius nec flecteris super eam ulla misericordia.
 25 non habebis in sacco diuersa pondera, maius et minus: nec erit in domo tua modius maior et minor. pondus habebis

4 Deut. 24, 19—22 et 25, 1—3 20 Deut. 25, 11—15

1 contra] coram *a* ad dñm *S*, adñm *M*¹ 4 paucif (1 in o mut. al.) *M*, pauciffimos *Sa* paucif uerbif *P* segetem] messem *R*
 5 reliqueris (n ras.) *M*, relinqueris *P* 7 pariaris *S*¹ 9 relinquent *CP*, relinque *Sa* 10 et] ac *Sav* 12 pupillo *M*¹*Sa* et ante uid.] ac *Sav* 13 precipiam *M*¹*a*, precipiam *P* 15 condē[n]abunt (p ras.) *M* 16 impi&ati *M*¹ 17 fecissent *P*¹ 19 fide *MC*¹, fede *PR* *C*¹ 20 habeat *MC*¹, abiat *S*, obeat *P*¹*a* paulolū *M*¹*S* 21 uiri iurgū *R* rixare *R* 22 coeperunt *P*¹, coeperit *SP*², cepint *R*
 23 uerecund*a *M*, uerecundia *P*¹*S*, uere**nd*a *C*, uerecunda *R*
 24 sup ea *MP*, sup eū *S*¹

iustum et uerum, et modius aequalis et uerus erit tibi. Et post pleraque: Maledictus homo, qui facit sculptile et conflatile, abominationem domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito. et respondebit omnis populus et dicet: amen. maledictus qui non honorat patrem suum et 5 matrem. et dicet omnis populus: amen. maledictus qui transfert terminos proximi sui. et dicet omnis populus: amen. maledictus qui errare facit caecum in uia. et dicet omnis populus: amen. maledictus qui peruertit iudicium aduenae, pupilli et uiduae. et dicet omnis populus: amen. maledictus 10 omnis qui dormit cum uxore patris sui et reuelat operimentum lectuli eius. et dicet omnis populus: amen. maledictus qui dormit cum omni iumento. et dicet omnis populus: amen. maledictus qui dormit cum sorore sua, filia patris sui uel matris suae. et dicet omnis populus: amen. maledictus qui 15 dormit cum socru sua. et dicet omnis populus: amen. maledictus qui clam percusserit proximum suum. et dicet omnis populus: amen. maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis. et dicet omnis populus: amen.

Huc usque de libris Moysi quae uisa sunt ponenda 20 posuimus. in his uero quae secuntur et appellantur Hiesu Naue, Iudicum, Regnorum, Paralipomenon, rerum gestarum potius historia legitur quam praecepta uiuendi. haec tamen paucissima de libro Hiesu Naue praetereunda in hoc opere non putauit. 25

2 Deut. 27, 15—25

1 modios equalis S 3 manū M¹R 4 ponitque CRM^a
 respondit MC¹, responderet PC² 5 dicit P 6 dicit MC uerba:
 maledictus q. t. t. p. s. e. d. o. p. amen om. MPCR 8 caecum]
 co&u S uia] itinere Sav dicit MP¹C 9 puert & Sa 10 pupillo
 a 10, 12, 15, 16, 17, 19 dicit MP¹C 11 dormierit P (cf. cod.
 Am.) patris] *p^{ami}*** (p ex parte et ximi eras.) M sui] om. R
 reuelant P 12 ei lectuli S 13 dicit MP¹C¹ 14 uel] siue P
 (cod. Am.), siue filia R 18 acceptit M¹ ut] & P percutiet
 P 19 fanguine S 20 libro S 21 apellant M¹ 22 paraly-
 pomenon CM² 25 hist. leg.] frontale igit M¹

V.

DE HIESV NAVE.

Reuertimini et ite in tabernacula uestra et in terram possessionis, quam tradidit uobis Moyses famulus domini trans
 5 Iordanen: ita dumtaxat, ut custodiatis adtente et opere compleatis mandatum et legem, quam praecepit uobis Moyses seruus domini, ut diligatis dominum deum uestrum et ambuletis in omnibus uis uis eius et obseruetis mandata illius adhaereatisque ac seruiatis ei in omni corde et in omni anima
 10 uestra. Et in alio loco: Ne postquam intraueritis, inquit, ad gentes, quae inter uos futurae sunt, iuretis in nomine deorum earum et seruiatis eis et adoretis illos: sed adhaereatis domino deo uestro, quod fecistis usque in diem hanc.

De libro autem Psalmorum multa ponenda sunt,
 15 quamuis eadem saepe repetantur: sed habebit modum, quantum potero, ne hoc opus, quod memoria maxime tenendum est, in nimiam longitudinem pergat.

VI.

DE PSALMIS.

20

In psalmo primo: Beatus uir, qui non abiit in consilio impiorum et in uia peccatorum non stetit et in cathedra derisorum non sedit: sed in lege domini uoluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac nocte. In psalmo II: Nunc ergo, reges,

3 Jos. 22, 4 et 5 10 Jos. 23, 7 et 8 21 Ps. 1, 1 et 2
 24 Ps. 2, 10—13

2 de] de libro *S* hiefum *M*¹ naue *om.* *M*¹ 3 et *alt.* *om.*
P ñra *M*¹*P* 5 iordanem *Ra* adtendere *MP*¹*C*¹ 6 p̄cipit
M 9 adhereat̄isque ei ac seruat̄is *So*, adh. ei ac seru. ei *a* in *alt.*
om. *a* omni *alt.* *om.* *MPCRa* 10 in] *om.* *S* 12 illaf *M*¹*P*
 13 hanc diem *S* 16 in memoria *R* 17 memoriae max̄imae *P*
 20 de psalmis] *om.* *MPCRa* 21 In] de *Ra* (*sic infra semper*)
 concilio *Ra* 22 et *alt.* *om.* *S* deris.] desideriorū *S* 24 secundo
P

intellegite: erudimini, iudices terrae. seruite domino in timore et exultate ei cum tremore. adorete pure, ne forte irascatur. et pereatis de uia. cum exarserit post paululum furor eius. beati omnes qui sperant in eum. In psalmo IIII: Filii uiri. usquequo, incliti mei, ignominiose diligitis uanitatem quaerentes mendacium? Et paulo post: Irascimini et nolite peccare: loquimini in cordibus uestris super cubilia uestra et tacete. sacrificate sacrificium iustitiae et confidite in domino. In psalmo V: Quoniam non es deus uolens iniquitatem tu. nec habitabit iuxta te malignus: non stabuit iniqui in conspectu oculorum tuorum. odisti omnes operantes iniquitatem, perdes loquentes mendacium. uirum sanguinum et dolosum abominabitur dominus. In psalmo XIII: Domine, quis peregrinabitur in tentorio tuo? et quis habitabit in monte sancto tuo? qui ingreditur sine macula et operatur iustitiam loquiturque ueritatem in corde suo, qui non est facilis in lingua sua neque fecit amico suo malum et obprobrium non sustinuit super uicino suo. despicitur oculis eius improbus. timentes autem dominum glorificat. iurat, ut se adffigat, et non mutat. pecuniam suam non dedit ad usuram et munera aduersus innoxium non accepit. qui facit haec non mouebitur in aeternum. In psalmo XXIII: Quis ascendet in montem domini? aut quis stabit in loco sancto eius? innocens manibus et mundo corde, qui non exaltauit frustra animam suam et non iurauit dolose. accipiet benedictionem a domino et

4 Ps. 4, 3 6 ib. 5 et 6 9 Ps. 5, 5—7 13 Ps. 14, 1—5
22 Ps. 23, 3—5

1 iud. terrae] qui iudicatis terram Rv domino] om. S 2 ei in tremore S irascatur dñs Rv 3 uia iuxta Rv 4 sperant] confidunt Rv eo Sⁱ psalmo] hic et infra semper om. S quarto P
6 et p. post] om. MPGR 7 in] om. Ra 8 confidete M, fide te S (cod. Am.) 9 quinto P es] e MC, et P, et a tu] tu P, om. a 10 habitauit Mⁱ 11 operantes] qui operantur Rv 14 habitauit C 16 ueritate Mⁱ facilis (u ras.) M 18 oculis MCⁱ Ra 19 autem] om. P glorificant MPC 21 accipit MPGR mouet R 22 XXII R ascendit MPGRⁱ 23 aut] et PⁱS
24 corde om. Mⁱ et non] & (om. non) MC, nec R 25 iurat P

iustitiam a deo salutari suo. In psalmo XXVI: Dominus lux
 mea et salutare meum, quem timebo? dominus fortitudo
 uitae meae, quem formidabo? Et post III uersus: Si ster-
 terint aduersum me castra, non timebit cor meum. si sur-
 5 rexerit contra me bellum, in hoc ego confidam. unum petii
 a domino, hoc requiram, ut habitem in domo domini omnibus
 diebus uitae meae: ut uideam pulchritudinem domini et ad-
 tendam templum eius. Et alio loco: Tibi dixit cor meum:
 quaesiui uultum eius: faciem tuam, domine, requiram. Et
 10 postea: Expecta dominum, confortare, et roboretur cor tuum,
 et sustine dominum. In psalmo XXVII: Ne tradas me cum
 impiis et cum operantibus iniquitatem: qui locuntur pacem
 cum amicis suis, et est malum in corde eorum. In psalmo
 XXX: Confortamini, et roboretur cor uestrum, omnes qui ex-
 15 pectatis dominum. In psalmo XXXI: Nolite fieri sicut equus
 et mulus, in quibus non est intellegentia. in campo et freno
 maxillas eorum constringe, qui non adproximant ad te. multi
 dolores impij, confidentem autem in domino misericordia
 circumdabit. laetamini in domino et exultate, iusti, et gaudete,
 20 omnes recti corde. In psalmo XXXII: Laudate, iusti, do-
 minum: rectos decet laudatio. Et alio loco: Beata gens
 cuius dominus deus eius, populus quem elegit dominus in
 hereditatem sibi. In psalmo XXXIII: Benedicam domino
 in omni tempore: semper laus eius in ore meo. in domino

1 Ps. 26, 1 3 ib. 3 et 4 8 ib. 8 10 ib. 14 11 Ps. 27,
 3 14 Ps. 30, 25 15 Ps. 31, 9—11 20 Ps. 32, 1 21 ib. 12
 23 Ps. 33, 2—4

1 lux mea dñf *Sa* 3 III] tres *R*, tertius *a* sterterunt *M'*
P¹S 4 et si *MP¹R* 5 unam *MPCv* peti *M¹P¹*, p&uui *SP²*
 6 hanc *Cv*, et hoc *a* inhabitem *PRv* 7 pulchritudinē *MR*
 9 et postea] *om. P* 10 confortare] *punctis suppos. deletum P*
 12 loquitur *CR* 13 amicis] p̄ximis *S (cf. v)* corda *P*, cordib; *Sv*
 cor deorum *C¹* 14 tricesimo *R*, XXXI *C* 15 in psalmo XXXI] *om.*
CR 16 in ante quib;] *om. MP¹RSav* intellectus *MPCRv*
 chamo *MCRP²a* 17 maxillam *MP¹CR* confringe *MCA* 18 autem]
om. S 19 gaudete] gloriamini *CRv* 21 in alio *CR* loco] *om.*
M' collaudacio *R (cf. v)* 22 dñf *P* 23 dñm *P¹Ra*

laudabitur anima mea: audiant mites et laetentur. magnificite dominum mecum et exaltemus nomen eius pariter. Et post paucos uersus: Gustate et uidete, quia bonus dominus: beatus uir, qui sperat in eo. timete dominum, sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. leones indiguerunt et esurierunt, quaerentibus autem dominum non deerit omne bonum. uenite, filii, audite me: timorem domini docebo uos. quis est uir qui uelit uitam, diligens uidere dies bonos? custodi linguam tuam a malo et labia tua, ne loquantur dolum. recede a malo et fac bonum: quaere pacem et persequere eam. Et post septem uersus: Iuxta est dominus contritis corde et contractos spiritu saluabit. In psalmo XXXVI: Noli contendere cum malignis, neque aemuleris facientes iniquitatem. quoniam sicut herba uelociter conterentur et sicut holus uiride marcescent. spera in domino et fac bonum, peregrinare in terra et pascere fide. et delectare in domino, et dabit tibi petitiones cordis tui. uolue super dominum uiam tuam et confide in eo, et ipse faciet. et educet sicut lumen iustitiam tuam, et iudicium tuum sicut meridiem. tace domino et expecta eum: nolui contendere aduersus eum qui proficit in uia sua, aduersus uirum qui facit quae cogitat. dimitte iram et relinque furorem: noli contendere, ut male facias. quoniam qui male faciunt interibunt, expectantes autem dominum ipsi hereditabunt terram. adhuc enim modicum, et non erit impius: et cogitabis de loco eius, et non subsistet. mites autem hereditabunt terram et delectabuntur

3 Ps. 33, 9—15 11 ib. 19 13 Ps. 36, 1—11

3 pauca ueŕ C quia] quō P bon' ē S 4 om̄f sc̄i Sv
5 leones] al. diuites a in marg. 6 querentes a 7 erit (de add. al.
m.) M fili M¹ 8 dōbo (ce add. al.) M qui add. al. M
uell& M¹, uellit P¹C 9 bonuf M¹P 11 septē MCR, VI P,
quartus a 12 contractif M¹P¹, contracto C saluauit M
13 XXVI P ,nolite M¹ 14 erba C 15 oluf PRa marc.]
arescunt MPC¹R, arescent av dñm MP¹ 16 bonitatē S
postreginare P¹ et ante delect.] om. Sa 17 petitionif M¹P¹
18 educit M¹P¹ 20 dñm S 21 p̄fecit MP¹R, p̄fecit C¹
25 cogitabam C¹R 26 subst̄itit M¹P¹S mitif M¹P¹ delectabif a

in multitudine pacis. Et paulo post: Melius est paruum iusto quam diuitiae impiorum multae. quia brachia impiorum confringentur: subleuat autem iustos dominus. Et aliquanto post: Recede a malo et fac bonum. Et alibi: Expecta dominum et custodi uiam eius: et exaltabit te, ut possideas terram. custodi simplicitatem et uide rectum: quia erit ad extremum uiro pax. In psalmo XXXVIII: Beatus uir, qui posuit dominum confidentiam suam et non est auersus ad superbias pompasque mendacii. In psalmo XLIII: In domino gaudebimus tota die et in nomine tuo in aeternum confitebimur. Et paulo post: Omnia haec uenerunt super nos, et non sumus obliti tui, nec mentiti fuimus in pacto tuo. non est conuersum retro cor nostrum, nec declinauerunt gressus nostri a semita tua. quoniam deiecisti nos in loco draconum et operuisti nos umbra mortis. si obliti sumus nominis dei nostri et expandimus manus nostras ad deum alienum, numquid non deus inuestigabit istud? ipse enim nouit cogitationes cordis. quoniam propter te mortificati sumus tota die, reputati sumus ut grex occisionis. In psalmo XLVI: Canite deo, canite: canite regi nostro, canite. quia rex uniuersae terrae deus, canite erudite. In psalmo XLVIII: Immola deo laudem et redde altissimo uota tua. et inuoca me in die tribulationis: liberabo te, et glorificabis me. impio autem dixit deus: quid tibi est cum narratione praeceptorum meorum et ut sumas pactum meum in ore tuo? qui odisti disciplinam

1 Ps. 36, 16 et 17 3 ib. 27 4 ib. 34 et 37 7 Ps. 39, 5
9 Ps. 43, 9 11 ib. 18—22 19 Ps. 46, 7 et 8 21 Ps. 49, 14—23

1 multitudinem *M¹P¹* post pat *P* paruu *M¹*, parū *M²P²C*
RSav 2 iustum *P²* quam diu. i. m.] sup diuitias impiorum multas
MP²CR (*cf. v*) 3 post aliquantum *a* 5 eius] *om. P¹* exaltauit
M¹P¹ 6 et alibi: custodi *a* possideas *in ras. P* 7 ab extremo
S XXXVIII *S* 8 dominum] in deū *a* confidentiam *R*
auersus] u'fus *R* 9 XLVI *P¹* 10 confitebimur in eternū *R*
12 &|sumus (*om. non*) *S* sumus *MP¹C* in peccato *C¹*, in **|pacto
(*p in marg. add. al. m.*) *M* 15 operuit *P²* 17 inuestigauit *C*,
inuestigauit *M¹* illud *R* 19 can&e *M¹* 20 rege *M¹P*
quia] quō *P* 21 deus] *om. P¹* 23 autem] aū *in ras. ab al. m.*
P 25 et] *om. Ra* ^{al}sumus (*af s. lin. add. al. m.*) *C*

et proiecisti uerba mea post te. si uidebas furem, consentiebas ei: et cum adulteris erat pars tua. os tuum dimisisti ad malitiam, et lingua tua concinnauit dolum. sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, et aduersus filium matris tuae fabricabaris obprobrium. haec fecisti, et tacui: existimasti 5 futurum me similem tui: arguam te et proponam ante oculos tuos. intellegite hoc, qui obliuiscimini deum, ne forte capiam et non sit qui liberet. qui immolat confessionem, glorificat me: et qui ordinate ambulat, ostendam ei salutare dei. In psalmo L: Ab iniquitate mea et a peccato meo munda me. 10 quoniam iniquitatem meam ego agnoui et peccatum meum contra me est semper. Et alibi: Sacrificium deo spiritus contribulatus: cor contritum et humiliatum deus non despiciet. In psalmo LI: Quid gloriaris in malitia, potens? misericordia dei tota est die. insidias cogitat lingua tua, quasi 15 nouacula acuta faciens dolum. dilexisti malum magis quam bonum, mendacium magis quam loqui iustitiam. dilexisti omnia uerba ad deutorandum, lingua dolosa. sed deus destruet te in sempiternum: terrebit et euellet te de tabernaculo et eradicabit te de terra uinentinum. uidebunt iusti 20 et timebunt et super eum ridebunt: ecce nix, qui non posuit deum fortitudinem suam, sed sperauit in multitudine dimitiarum suarum: confortatus est in insidiis suis. ego autem sicut oliua nirens in domo dei, speraui in misericordia dei

10 Ps. 50, 4 et 5 12 ib. 19 14 Ps. 51, 3—11

1 post te] postre P 2 erit M¹ 3 dolum P¹ aduersū S¹
4 tuum] om. MPC¹R aduersū MCS¹a 5 fabricaueris M¹, fabricaueras
M¹C¹Ra 6 tui] tibi P² proponam te P² (cod. Am.) 7 deum]
dñm P capiat S¹ 9 ordin.] oderna te C salutare] saluatorem
S dei] meum P² (cod. Am.) 10 quinquagesimo S 11 iniquitatem
meam ego noui S, a in marg. (cod. Am.) cognom a 13 despiciet]
spernit P¹, dispiciet P² in marg. 15 dei] dñi MCRa die est a
cogitauit S (cod. Am.) 18 linguā dolosā P 19 terrebit te Sa
uell& C¹ (cod. Am.) 20 eradicauit M¹P¹ 22 multitudinem M¹P
23 suis] s. lin. add. al. m. C 24 uerba: in misericordia d. i. s. s.
confitebor tibi om. man. prim., add. m. al., sed uocabulo saeculum
omisso P

in saeculum sempiternum. confitebor tibi in saeculum, quoniam fecisti: et expectabo nomen tuum, quoniam bonum in conspectu sanctorum tuorum. In psalmo LXI: Sperate in eo omni tempore, populi, effundite coram illo cor uestrum: 5 deus spes nostra est. uerumtamen uanitas filii Adam, mendacium filii niri: in stateris dolosis fraudulenter agunt simul. nolite confidere in calumnia, et in rapina ne frustremini. diuitiae si affluerint, ne adponatis cor. In psalmo LXIII: Laetabitur iustus in domino et sperabit in eo. In psalmo 10 LXVIII: Quia propter te portauit obprobrium: opernerit confusio faciem meam. alienus factus sum fratribus meis et peregrinus filiis matris meae. quia zelus domus tuae comedit me, et obprobrium exprobrantium tibi cecidit super me. et fleui in ieiunio animam meam, et factum est in obprobrium 15 mihi. et posui uestimentum meum saccum, et factus sum illis in parabolam. contra me loquebantur qui sedebant in porta et cantabant bibentes uinum. Et aliquanto post: Laudabo nomen dei in cantico et magnificabo eum in confessione. et placebit domino super uitulum nonellum, cornua 20 efferentem et ungulas. uidentes mansueti laetabuntur. qui quaeritis dominum, uinet anima uestra. quoniam exaudivit pauperes dominus. In psalmo LXXII: Quia ecce qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnem fornicantem a te. mihi autem adpropinquare deo bonum est: posui in domino deo 25 spem meam, ut narrem omnes adnuntiationes tuas. In psalmo LXXV: Vouete et reddite domino deo nestro: omnes qui

3 Ps. 61, 9—11 9 Ps. 63, 11 10 Ps. 68, 8—13 17 ib.
31—34 22 Ps. 72, 27 et 28 26 Ps. 75, 12 et 13

1 tibi dñe Sa saeculo S quoniam] quem P¹ 2 et] om. M¹
bonum] om. P¹ 4 cor** (ras. da) ūm (in in ras.) M, corda ūa av
5 fili M¹P¹ 6 fraudulenter S agant P¹, gunt (sic) M¹
8 fluxerint PSa (cod. Am.) adponerit MP¹C 9 sperauit M¹P
eū M¹P¹CR 12 filius P¹C, fi ut M cōmedit M, comedit P
13 opprobria . . ceciderūt R 14 uerba: et factum est — — meum saccum
om. MP¹CRSa, in marg. add. P¹ 16 parabolam M¹P 17 aliquanto]
alio M¹ 19 domino] dō CSav 20 afferentē C 21 querentef M¹,
querent P uuit S 23 mihi] om. M¹ 26 uouite M¹P
redite M¹

in circuitu eius sunt offerent dona terribili, auferenti spiritum ducum, terribili regibus terrae. In psalmo LXXVII: Ausculta, populus meus, legem meam: inclinate aurem uestram ad uerba oris mei. aperiam in parabola os meum, loquar aenigmata antiqua. Et alio loco: Et narrabunt filiis suis, ut ponant in deo spem suam et non obliuiscantur cogitationum eius et mandata eius custodiant. In psalmo LXXX: Laudate deum fortitudinem nostram, iubilate deo Iacob. Et alio loco: Israhel, si audieris me: non sit in te deus alienus, et non adores deum peregrinum. ego sum dominus deus tuus. In psalmo LXXXI: Vsquequo iudicatis iniquitatem et facies impiorum suscipitis? iudicate pauperi et pupillo, egeno et inopi iustificate. In psalmo LXXXIII: Beati qui habitant in domo tua, adhuc laudabunt te. beatus homo, cuius fortitudo est in te, semitae in corde eius: transeuntes in ualle fletus fontem ponent eam. benedictionem quoque amicietur doctor: ibunt de fortitudine in fortitudinem, parebunt apud deum in Sion. Et paulo post: Quoniam melior est dies in atriis tuis super milia. elegi abiectus esse in domo dei mei magis quam habitare in tabernaculis impietatis. In psalmo XCI: Bonum est confiteri domino, et psallere nomini tuo, altissime. In psalmo XCIII: Intellegite, stulti in populo: et insipientes, aliquando discite. Et paulo post: Beatus uir, quem erudieris, domine, et de lege tua docueris eum. ut quiescat diebus afflictionis, donec fodiatur impio interitus. In

2 Ps. 77, 1 et 2 5 ib. 6 et 7 7 Ps. 80, 2 9 ib. 9—11
 11 Ps. 81, 2 et 3 13 Ps. 83, 5—8 18 ib. 11 21 Ps. 91, 2
 22 Ps. 93, 8 23 ib. 12 et 13

1 auferent *MP¹Ra* 2 ducum] deficienciũ (*del. al. m.*) *R* psalmo]
 fat *M* 4 ad] in *PSv* parabola *P*, parabula* *M* 5 et alio loco]
 ad alle *MC*, ad alleluja *R* et narrabunt] enarrabunt *MPCR*
 6 cogitationem *MPCRa* 8 deum] dñm *Ca* 10 adora] *P¹* tuus]
 uester *a* 12 suscipitis] sumitis *Rv* egenũ et inopem *R* 13 et
 inopi] aethiopi *P¹* 16 benedictione *M¹Ra* 17 doctus *Ra* de] in
M¹ (*cod. Am.*) 18 dies] *add.*: una *P¹* 19 elege *S¹* mei] *om.*
MPCRa 20 impi] sic in *ras.* ab *al. m.* *M* 21 XCIII (*in ras.*
a pr. m.) *P* 24 quem tu *P²* 25 a dieb, *P¹* fodietur *P²*

psalmo XCIII: Venite, adoremus et curuemur, flectamus
 genua ante faciem domini factoris nostri. Et post II uersus:
 Hodie si uocem eius audieritis, nolite indurare corda uestra:
 sicut in contradictione, sicut in die temptationis in deserto.
 5 In psalmo XCV: Cantate domino canticum nouum, cantate
 domino, omnis terra. cantate domino, benedicite nomini eius,
 adnuntiate de die in diem salutare eius. narrate in gentibus
 gloriam eius, in uniuersis populis mirabilia eius. Et post VI
 uersus: Adferte domino, familiae populorum, adferte domino
 10 gloriam et fortitudinem. adferte domino gloriam nomini eius,
 leuate munera et introite in atria eius. adorete dominum in
 decore sanctuarii. In psalmo XCVI: Qui diligitis dominum,
 odite malum. Et post III uersus: Laetamini, iusti, in do-
 mino et confitemini memoriae sanctae eius. In psalmo
 15 XCVII: Iubilare domino, omnis terra: uociferamini et laudate
 et canite. In psalmo XCVIII: Exaltate dominum deum
 nostrum et adorete scabellum pedum eius, quia sanctus est.
 In psalmo XCVIII: Iubilare domino, omnis terra, seruite
 domino in laetitia. ingredimini coram eo in laude. scitote
 20 quoniam dominus ipse est deus: ipse fecit nos, et ipsius
 sumus. Et post I uersum: Ingreddimini portas eius in gra-
 tiarum actione, atria eius in laude: confitemini ei. In psal-
 mo C: Deambulabo in simplicitate cordis mei in medio domus
 meae. non ponebam coram oculis meis uerbum Belial. faci-
 25 entem declinationes odiui, nec adhaesit mihi. cor prauum re-

1 Ps. 94, 6 3 ib. 8 et 9 5 Ps. 95, 1—3 9 ib. 7—9
 12 Ps. 96, 10 13 ib. 12 15 Ps. 97, 4 16 Ps. 98, 5
 18 Ps. 99, 2 21 ib. 4 23 Ps. 100, 2—8

2 II] III P¹, II* (us ras.) R, sex a 3 indur.] obturare S¹, ob-
 durare S²Rav 6 domino alt.] om. R nomine M¹ 8 in ante
 uniuersis om. a eius post mir. om. MP¹R VI] VI R, III S, tres
 a 11 in ante dec. om. C 13 III] III' R, secundus a 14 scē
 C¹, scī^{tas} corr. C² 16 can&e M¹P¹ exultare C 17 scabillū M¹
 (cod. Am.) scētū a est] om. C¹, s. lin.: dñf dñ nr̄ add. C²
 18 psalmo] fał M 19 eo] illo a 20 ipsius] ipi R et ipsius
 sumus] et non ipfi nos C²av 24 meae] tuę MP¹C pponebam
 P²Rv uerba a 25 post prauum distin. M¹CRa (cf. v)

cedet a me: malum nesciebam. loquentem in abscondito contra proximum suum, hunc interficiam. superbum oculis et altum corde, cum hoc esse non potero. oculi mei ad fideles terrae, ut habitent mecum: ambulans in uia simpliciter, hic ministrabat mihi. non habitabit in medio domus meae faciens 5 dolum: loquens mendacium non placebit in conspectu oculorum meorum. mane perdam omnes impios terrae, ut interficiam de ciuitate domini uniuersos qui operantur iniquitatem. In psalmo CII: Misericordia autem domini ab aeterno et usque in aeternum super timentes eum. et iustitia eius super 10 filios filiorum his qui custodiunt pactum eius et recordantur praeceptorum eius ad facienda ea. In psalmo CIII: Confitemini domino et inuocate nomen eius: notas facite populis cogitationes eius. canite ei et psallite illi: loquimini in uniuersis mirabilibus eius. exultate in nomine sancto eius: 15 laetetur cor quaerentium dominum. quaerite dominum et uirtutem eius, quaerite faciem eius iugiter. recordamini mirabilium eius, quae fecit, signorum et iudiciorum oris eius. In psalmo CVII: Paratum cor meum, deus: cantabo et psallam: sed et gloria mea. consurge, psalterium et cithara, 20 consurgam mane. confitebor tibi in populis, domine, cantabo te in nationibus. In psalmo CX: Confitebor tibi, domine, in toto corde meo, in consilio iustorum et congregatione. Et alio loco: Principium sapientiae timor domini: doctrina bona cunctis qui faciunt eam: laus eius perseuerans iugiter. In 25

9 Ps. 102, 17 et 18 12 Ps. 104, 1—5 19 Ps. 107, 2—4
22 Ps. 110, 1 23 ib. 10

1 recede *C* (recide *cod. Am.*), recedentē *Ra* nesciā *S* 2 interficiebam *Ra* 3 fidelis *P*¹ 5 habitant *P*¹ 6 dolum *S* (*cod. Am.*): malum *MPCRa* 9 misericordiam *P*¹ 11 hi *P*¹*S*, hii *R* recordabunt *a* 13 domino] *om. R* et] *om. M*¹ 14 canite (i in *ras.*) *M*, cantate *R* illi] *corr. m. 1, quae ante habuerat ei M, ei R*
15 et exultate *P*² 17 iugiter in *ras. al. m. M* 19 canto *MPC*
20 fallā *M* supra uerba canto et psallam alia lectio erasa *P*
et ante glor. *om. P*¹ salterium *M*¹ cythara *PS* 22 tibi domine] domino *cod. Am.* 23 oculo *R* alio in *S*, in alio *a* 24 sapientium *S* 25 ea *M*

psalmo CXI: Beatus uir, qui timet dominum: in mandatis eius uolet nimis. Et post V uersus: Bonus uir clemens et faenerans, dispensabit uerba sua in iudicio: quia in aeternum non commouebitur. in memoria sempiterna erit iustus: ab
 5 auditu malo non timebit. paratum cor eius confidens in domino: firmum cor eius non timebit, donec aspiciat in hostibus suis. dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius permanet in aeternum, cornu eius exaltabitur in gloria. impius uidebit et irascetur, dentibus suis frendet et tabescet: desiderium im-
 10 piorum peribit. In psalmo CXII: Laudate, serui, dominum, laudate nomen domini. sit nomen domini benedictum a modo et usque in aeternum. ab ortu solis usque ad occasum eius laudabile nomen domini. In psalmo CXIII: Idola gentium argentum et aurum, opus manuum hominum. os habent et
 15 non loquentur, oculos habent et non uidebunt, aures habent et non audient, et cetera. Et paulo post: Similes illis fiant qui faciunt ea, omnes qui confidunt in eis. Israhel confidit in domino: auxiliator et protector eorum est. domus Aaron confidit in domino: auxiliator et protector eorum est.
 20 timentes autem dominum confidunt in domino: auxiliator et protector eorum est. In psalmo CXV: Credidi propter quod locutus sum, ego adflictus sum nimis. Et post II uersus: Quid reddam domino pro omnibus quae retribuit mihi? calicem salutaris accipiam et nomen domini inuocabo. gloriosa in
 25 conspectu domini mors sanctorum eius. Et post III uersus:

1 Ps. 111, 1 2 ib. 5—10 10 Ps. 112, 1—3 13 Ps. 113,
 4—6 16 ib. 8—11 21 Ps. 115, 10 22 ib. 12 et 13 et 15
 25 ib. 17—19

2 V' R, q̄rt' a 3 foenerant S quia] qui P 4 sempiterna] et'na Rv 5 audito mala P¹ eius in ras. 6 uel 7 litt. al. m. M
 6 af*****piciat (f in ras.) M 7 suis] meis P¹ iustitia eius] om.
 CR 9 irascitur MPC¹ suis] om. a 11 amodo a 12 et] om.
 R 13 CXII P¹ 15 uident MP¹CSa 16 simili M¹ illis] om.
 MR 17 & ante omnes elut. M confidit MP¹C¹ 18 confid& S
 (cod. Am.) auxiliator] adiutor Pv 19 aron M¹ 20 autem] om. PS
 (cod. Am.) dominum] dño M¹ auxiliator] adiutor P¹v 22 ego autem
 Pv II] V MC, V' R, I P post aliquantum a 23 redam M¹, retribuam Rv mihi] om. CR 24 post inuocabo uers. 14: uota mea dño reddam coram omni populo eius superscr. al. m. P 25 III' R, tertius a

Tibi immolabo hostiam laudis et in nomine domini inuocabo. nota mea domino reddam in conspectu omnis populi eius: in atriis domus domini, in medio tui, Hierusalem. In psalmo CXVI: Laudate dominum, omnes gentes: conlaudate eum, uniuersi populi. In psalmo CXVII: Confitemini domino, quoniam bonus, quoniam in aeternum misericordia eius. dicat nunc Israhel, quoniam in aeternum misericordia eius. dicat domus Aaron, quoniam in aeternum misericordia eius. dicant qui timent dominum, quoniam in aeternum misericordia eius. cum tribularer, inuocaui dominum, et exaudiuit me in latitudine dominus. Et post V uersus: Melius est sperare in domino quam sperare in homine. melius est sperare in domino quam sperare in principibus. Et post VIII uersus: Fortitudo mea et laus mea dominus, et factus est mihi in salutem. uox laudis et salutis in tabernaculis iustorum. In psalmo CXVIII: Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege domini. beati qui custodiunt testimonia eius, in toto corde requirunt eum. Et alio loco: Et ambulabo in spatioso, quia praecepta tua quaesiui. et loquar in testimoniis tuis coram regibus, et non confundar. et delectabor in mandatis tuis, quae dilexi. et leuabo manus meas ad mandata tua, quae dilexi: et loquar in praeceptis tuis. Et post IIII uersus: A lege tua non declinaui. recordatus sum indiciorum tuorum a saeculo, domine, et consolatus sum. horror obtinuit me ab impiis, qui dereliquerunt legem tuam. carmina erant mihi

4 Ps. 116, 1 5 Ps. 117, 1—5 11 ib. 8 et 9 13 ib. 14 et 15
16 Ps. 118, 1 et 2 18 ib. 45—48 22 ib. 51—63

2 redam *M*¹ omnes *MP*¹ 3 hierusalem *P*¹ 4 CXVII *C*
conlaudate] laudate *Sav* 5 CXVIII *Ca* 6 in aeternum] in seculū
Rv, om. *S* 8 nunc domus *PC*²*av* uerba: quoniam in ae. m. eius
om. initio lineae *S* dicant nunc *C*²*v* eius] om. *P*¹ dicat nunc
qui timeret *P* 9 eius] om. initio lineae *S* 10 latitudinem *M*¹*P*¹
Ca 11 V] II *S*, duos a est] om. *S* 12 est] om. *MC*, supra
lin. add. m. 1 in S 13 VIII] quint' a 17 custodiunt] scrutantur
*P*¹*v* exquirunt *Sav* 18 loco III *M*¹ ambulabam *Rv*
19 loquebar *CRv* 21 ad mandata] a mandata *M*¹ 22 loquar *P*
sed ar in ras. 3 litt., loquebar *C* IIII] VII *S* 24 obtinuit (*litt.*
cluta) *M*, optinuit *CRS* 25 erant] eruat (*a in n mut. al. m.*) *C*

praecepta tua, in domo peregrinationis meae. recordatus sum
 in nocte nominis tui, domine, et custodiui legem tuam. hoc
 factum est mihi, qui praecepta tua custodiui. pars mea,
 domine, dixi, ut custodiam uerbum tuum. deprecatus sum
 5 uultum tuum in toto corde: miserere mei secundum eloquium
 tuum. recogitauui uias meas et conuerti pedes meos ad testi-
 monia tua. festinaui et non neglexi custodire mandata tua.
 funes impiorum implicauerunt me: legem tuam non sum ob-
 litus. medio noctis surgam ad confitendum tibi, super iustitiam
 10 iustificationis tuae. particeps ego sum omnium timentium te
 et custodientium praecepta tua. Et post paucos uersus:
 Ego autem in toto corde seruabam praecepta tua. incrassatum
 est uelut adeps cor meum, et ego in lege tua meditabar.
 bonum mihi quia afflictus sum, ut discerem praecepta tua.
 15 melior mihi est lex oris tui super milia auri et argenti. Et
 post paucos uersus: Quia lex tua delectatio mea. Et
 post paululum: Ego autem loquar in praeceptis tuis. Item
 paulo post: Praecepta tua non sum oblitus. Et post II
 uersus: Foderunt mihi superbi foueas, quae non erant iuxta
 20 legem tuam. Et post II uersus: Paulo minus consump-
 serunt me in terra: ego autem non dimisi praecepta tua. Et
 post VII uersus: Nisi quod lex tua delectatio mea, forte
 perissem in pressura mea. in sempiternum non obliuiscar
 praeceptorum tuorum: quia per ipsa uiuificasti me. tuus ego

12 Ps. 118, 69—72 16 ib. 77 17 ib. 78 18 ib. 83
 19 ib. 85 20 ib. 87 22 ib. 92—97

1 sum] eū *R* in nocte sum *P*¹ 2 hoc factus *P*¹*Ca*, hec facta
R 4 domine] dñs *a* 5 corde meo *P*¹ 6 conuertī**** (mini *ras*.)
M ad testim.] atestimonia *M*¹ 7 neglegi *M*¹ 9 media nocte
Sav surgebam *RSav* iustitiam] iudicia *P*²*Sav* 10 iustificationef
 tuaf *C* timent.] testimonium *P*¹ 11 praecepta] mandata *Sav*
 tua] mea *M*¹ 12 tua *corr. m. 1, quae ante habuerat* mea *M*
 13 meum] eorum *av* ego] *om. R* meditabor *P* 14 ut] *om. P*¹
 15 est michi *R* (*cf. cod. Am.*) 16 paucos uersus] paululū *R*
 delectatio] meditatio (-cio *R*) *P*¹*RSav* mea est *Rav* 17 uerba: et
 post paul. ego a. l. i. p. tuis *om. R* autem] *in ras. P* item paulo
 post] & post paululū *CRa* 18 et 20 II] secundus *a* 20 et] *om. P*¹
 confumerunt *MC* 21 terram *P*¹ 22 VII *S*: III *MFCR*, quintus
a delectatio] meditatio *PSv* 23 pfura *M*¹

sum, salua me: quoniam praecepta tua quaesui. me expectauerunt impii, ut perderent me: testimonium tuum considerabo. omni consummationi uidi finem: latum mandatum tuum nimis. quam dilexi legem tuam! tota die haec meditatio mea. Et paulo post: Ab omni semita mala prohibui pedes meos, 5 ut custodirem uerba tua. a iudiciis tuis non recessi, quia tu inluminasti me. quam dulce gutturi meo eloquium tuum! super mel ori meo. praecepta tua considerabam: propterea odiui omnem semitam mendacii. lucerna pedi meo uerbum tuum et lux semitae meae. Et post V uersus: Anima mea 10 in manu mea semper, et legis tuae non sum oblitus. posuerunt impii laqueum mihi, et a praeceptis tuis non aberravi. hereditas mea testimonia tua in sempiternum: quia gaudium cordis mei sunt. inclinaui cor meum, ut facerem iustitias tuas propter aeternam retributionem. tumultuosos odiui et 15 legem tuam dilexi. protectio mea et scutum meum tu es: uerbum tuum expectaui. recedite a me, maligni, et custodiam mandata dei mei. Et post VII uersus: Quasi scoriam computasti omnes impios terrae: propterea dilexi testimonia tua. horripilauit a timore tuo caro mea, et iudicia tua timui. feci 20 iudicium et iustitiam, ne derelinquas me his qui calumniantur me. Et post paucos uersus: Propterea dilexi mandata tua super aurum et topazium. propterea in uniuersa praecepta tua direxi: omnem semitam mendacii odio habui. mirabilia testimonia tua: idcirco custodiuit ea anima mea. Et 25

5 Ps. 118, 101—105 10 ib. 109—115 18 ib. 119—121
22 ib. 127—129

1 sū ego C 3 omnem (omne P¹) consummationem MP¹C, omni
cōsumatione a 4 haec] om. Sav 5 meos] om. MP¹C 6 custodiam
Sav recessi] declinaui P¹v 7 quam] quē M¹, quia P¹ dulcia
P¹ 9 omnem semitam odiui P¹ pedib, meis Sv 10 post V uer-
sus] palū M¹, paul̄ . u. ū C, post III u'sus R, post, quart' u. a anima*
M 11 posuerunt ** (me ras.) M 13 sempiternum] aeternum Sv
14 iustificationes CRav 15 odū MP¹RS 18 VII] III P¹, quart' a
schoriā M, scoriam (sc in ras.) P cōputastis S 20 horripilauit.
aha ediŕ hab. confige timore. τ. c. in marg. adnot. P² 23 topadium
MP¹C¹, topazion P¹v 24 dilexi Sv mdaci C

post II uersus: Os meum aperui et respiraui: quia mandata tua desiderabam. Et alio loco: Consumpsit me zelus meus, quia obliti sunt uerborum tuorum hostes mei. probatus sermo tuus nimis, et seruus tuus dilexit illum. paruulus ego sum et contemptibilis, sed praecepta tua non sum oblitus. Et post III uersus: Mandata tua uoluntas mea. Et paulo post: Vide adfectionem meam et eripe me: quia legis tuae non sum oblitus. Et post VI uersus: Multi qui persecuntur me et adfligunt me: a testimoniis tuis non declinaui. uidi praeuaricatores tuos et maerebam: quia uerbum tuum non custodierunt. uide quoniam praecepta tua dilexi, domine: iuxta misericordiam tuam uiuifica me. Et post VIII uersus: Gaudens ego sum in eloquio tuo sicut qui inuenit spolia multa. mendacium odio habui et detestatus sum: legem autem tuam dilexi. septies in die laudaui te super iudiciis iustitiae tuae. pax multa diligentibus legem tuam, et non est illis scandalum. expectabam salutare tuum, domine, et mandata tua feci. custodiuit anima mea testimonia tua et dilexit ea nimis. custodiui praecepta tua et testimonia tua. quia omnes uiae meae in conspectu tuo. Et post VIII uersus: Sit manus tua auxiliatrix mea: quia praecepta tua elegi. desiderauit salutare tuum, domine, et lex tua uoluntas mea. Et post II uersus: Erraui quasi ovis perdita: quaere seruum tuum, quia mandatorum tuorum non sum oblitus. In psalmo CXVIII: Ego pacifica loquebar, et illi debellabant ea.

1 Ps. 118, 131 2 ib. 139—141 6 ib. 143 7 ib. 153
8 ib. 157—159 12 ib. 162—168 21 ib. 173 et 174 23 ib.
176 25 Ps. 119, 7

1 II R, fecundus a aparui M 2 confūmīr M, confumīr CR
3 oblitus sum et hostis P¹ hosti M¹ 4 tuus alt.] om. R illud
P²S paruulus M¹ 6 III] tertius a post paul P 7 legis (egis
in ras.) M 8 VI] quart' a 9 tuis] om. S prauicantes a
10 tuos in ras. M 11 uidi M 12 III] tertius a 16 tuam
dñe P 18 custodiui* S 19 dilexi. P²RS (cod. Am.): dilexit MP¹
Cav' tua alt.] om. R 20 omnis P¹ VIII] III P, quintus a 22 lex
tua meditatio mea est (in marg.: al. uolūtas) a 23 et post II uersus]
om. S II R, fecundus a 24 tuum] om. Ca oblitus] om. P¹
25 debellabunt M¹, bellantia S (a in marg.)

In psalmo CXXI: Rogate pacem Hierusalem: sit bene his qui diligunt ea. Et post II uersus: Propter fratres meos et amicos meos loquar pacem tibi. propter domum domini dei nostri quaeram bona tibi. In psalmo CXXII: Ad te leuauit oculos meos, qui habitas in caelis. ecce sicut oculi 5 seruorum ad manus dominorum suorum, sicut oculi ancillae ad manus dominae suae, sic oculi nostri ad dominum deum nostrum, donec misereatur nostri. In psalmo CXXIII: Qui confidunt in domino quasi mons Sion: immobilis in aeternum habitabilis in Hierusalem. In psalmo CXXVII: Beatus omnis 10 qui timet dominum, qui ambulat in uisibus eius. In psalmo CXXVIII: Sustinui dominum, sustinuit anima mea et uerbum eius expectaui. In psalmo CXXX: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: et non ambulauit in magnis et in mirabilibus super me. si non praeposui et silere 15 feci animam meam, sicut ablactatus ad matrem suam, ita ablactata ad me anima mea. expecta, Israhel, dominum, a modo et usque in aeternum. In psalmo CXXXII: Ecce quam bonum et quam decorum habitare fratres in unum. In psalmo CXXXIII: Ecce benedicite dominum, omnes serui 20 domini. qui statis in domo domini in noctibus. leuate manus uestras in sanctum et benedicite dominum. In psalmo CXXXIII: Laudate nomen domini: laudate, serui, dominum. qui statis in domo domini, in atriis domus dei nostri. laudate

1 Ps. 121, 6 2 ib. 8 et 9 4 Ps. 122, 1 et 2 8 Ps. 124,
1 10 Ps. 127, 1 12 Ps. 129, 4 13 Ps. 130, 1—3 18 Ps.
132, 1 20 Ps. 133, 1 et 2 23 Ps. 134, 1—3

1 in ps. CXXI] *om. S* 2 *eam P¹Ra, te S (cod. Am.)* II *R,*
fecundus a 3 *et] om. P¹* *amicos] proximof CRav* *loquebar CRS*
av 4 *quaerebam Rav* 5 *habitat P¹* *uerba: sicut oculi seruorum*
a. m. d. suorum om. P¹ 6 *ad] in P²Sv* 7 *manum Sa* *nostri]*
tu MP¹a 10 *habitabūt R, inhabitabilis a* *in] om. Sa (cod.*
Am.) *hyerusalem P* *beati omnes qui timent Sav* 11 *ambulant*
PSav *eius] om. P¹* 15 *propofui Ra (cod. Am.)* 17 *expectat MC,*
*expectat** (ras. if) P* 18 *et] om. MCR* *aetern.] sempiternū R*
19 *bonum est Sa* *decorem M¹, aī. iocundū marg. a (cf. v)* 21 *in*
domo domini in atriis domus dei nostri av 22 *sanctum] fecū M¹, feculū*
C, celū | ad scm̄ (s. lin.: ul' fel'm add. al. m.) R. fctā a *dño Sa*

dominum, quoniam bonus dominus: cantate nomini eius, quoniam decens. Et paulo post: Idola gentium argentum et aurum, opera manuum hominum. os habent et non loquentur, oculos habent et non uidebunt, et cetera. Et post pauca:

5 Similes illis fiant qui faciunt ea, omnes qui confidunt in eis. domus Israhel, benedicite domino: domus Aaron, benedicite domino: timentes dominum, benedicite domino. In psalmo CXXXV: Confitemini domino, quoniam bonus, quoniam in aeternum misericordia eius. confitemini deo deorum, quoniam

10 in aeternum misericordia eius. confitemini domino dominorum, quoniam in aeternum misericordia eius. Et in fine psalmi: Confitemini deo caeli, quoniam in aeternum misericordia eius. In psalmo CXXXVI: Si oblitus fuero tui, Hierusalem, in obliuione sit dextera mea. adhaereat lingua mea gutturi meo,

15 si non recordatus fuero tui, Hierusalem, si non praeposero Hierusalem in principio laetitiae meae. In psalmo CXXXVIII: Nonne odientes te, domine, odiui et contra aduersarios tuos distabui? perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi. In psalmo CXXXVIII: Ne des, domine, desideria impii:

20 scelera eius ne effundantur, et eleuentur. Et post III uersus: Vir linguosus non dirigitur in terra. In psalmo CXL: Corripiat me iustus in misericordia et arguat me: oleum amaritudinis non inpinguet caput meum. Et post V uersus: Quoniam ad te, domine, domine, oculi mei: in te speraui, ne

2 Ps. 134, 15 et 16 5 ib. 18—20 8 Ps. 135, 1—3 12 ib.
 26 13 Ps. 136, 5 et 6 16 Ps. 138, 21 et 22 19 Ps. 139, 9
 21 ib. 12 22 Ps. 140, 5 24 ib. 8

1 canite C 2 paulo p.] post pauca (pauca M¹) MCRa 3 manuum] om. P¹ 4 uerba: oculos h. e. n. uidebunt om. R post pauca] p; p+uaca (ras. a) M, p; paulo P¹, paulo post Sa 5 similes M¹a et oēs qui | fidunt a omf MCS confidunt MC 6 et 7 imit. domino] dñm Ra aarom M 7 dñm bis P 9 misericordia eius] bis om. R 10 in aetern. miseric. eius] om. S 11 finē P 13 et 15 hierusalem P 15 *tui M² Hierusalem] om. S pposuero P¹R 16 centesimo XXXVIII P 19 impus *celera (f elut.) M impus P²a 20 scel.] stella R ne] nec MP III R, tertius a 21 dirigitur super terram P¹ 22 corripi& MCRa arguet Pa 23 V' R, quartus a uersus quinq, S 24 domine alt. om. a

euacues animam meam. In psalmo CXLI: Voce mea ad
 dominum clamaui, uoce mea ad dominum deprecatus sum.
 effundam in conspectu eius eloquium meum, tribulationem
 meam coram illo adnuntiabo. Et post VII uersus: Clamaui
 ad te, domine, dixi: tu es spes mea, pars mea in terra uiuen- 5
 tium. In psalmo CXLII: Meditabar in omnia opera tua, facta
 manuum tuarum loquebar. expandi manus meas ad te: anima
 mea quasi terra sitiens ad te. Et post III uersus: Fac me
 audire mane misericordiam tuam, quoniam in te confido.
 notam fac mihi uiam, in qua ambulo, quoniam ad te leuauī 10
 animam meam. libera me de inimicis meis, domine: ad te
 protectus sum. In psalmo CXLIII: Libera me et erue me
 de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est uanitatem.
 et dextera eorum dextera mendacii. ut sint filii nostri quasi 15
 plantatio crescens in adulescentia sua. filiae nostrae quasi
 anguli ornati ad similitudinem templi. prumptuaria nostra
 plena et supereffundentia ex hoc in illud. pecora nostra in
 milibus et innumerabilia in compitis nostris: tauri nostri
 pingues. non est interruptio, et non est egressus, et non est
 ululatus in plateis nostris. beatus populus, cuius talia sunt, 20
 beatus populus, cuius dominus deus suus. In psalmo
 CXLIIII: Exaltabo te, domine, deus meus, rex, et benedicam
 nomini tuo in aeternum et ultra. in omni die benedicam tibi
 et laudabo nomen tuum in sempiternum iugiter. Et post II
 uersus: Generatio ad generationem laudabit opera tua, et 25
 fortitudines tuas adnuntiabunt. decorem gloriae magnitudinis

1 Ps. 141, 2 et 3 4 ib. 6 6 Ps. 142, 5 et 6 8 ib. 8 et
 9 12 Ps. 143, 11—15 22 Ps. 144, 1 et 2 25 ib. 4—7

4 illo] ip̄o R VI MPCR, quartus a 5 porcio R (cf. v)
 6 meditabor P omni C 7 manū MP¹C annuam meam P¹
 8 tertiu S, tertius a 10 ambulem R^{Sv} 11 ad] a P¹RSa
 12 uerba: libera m. e. erue me in ras. S 14 et] om. M¹S nostri]
 mei a 16 angeli R prumptuaria MP, prumptuaria C¹ 17 ex] in
 MP¹CR 19 gressus MPCR 21 suus] eius Rav 22 rex] om.
 MCR, rex iñf Sa 24 fecundus a 25 generacione et generacio ad
 g. (et generacio del. lin. rubr.) R laudauit MP¹C, laudauerūt a
 26 uerba: adnuntiabunt usque ad fortitudines tuas (p. 47. 5) om. MCR

tuae et uerba mirabilium tuorum loquar. et fortitudinem
 horribilium tuorum loquentur et magnitudines tuas narrabunt.
 memoriam multae bonitatis tuae loquentur et iustitias tuas
 laudabunt. Et post III uersus: Et sancti tui benedicent
 5 tibi. gloriam regni tui dicent et fortitudines tuas loquentur.
 ut ostendant filiis hominum fortitudines eius et gloriam decoris
 regni eius. Et paulo post: Iuxta est dominus omnibus qui
 inuocant eum, omuibus qui inuocant eum in ueritate. placitum
 timentium se faciet et clamorem eorum audiet et saluabit
 10 eos. custodit dominus omnes diligentes se, et uniuersos im-
 pios conteret. laudem domini loquetur os meum, et benedicet
 omnis caro nouini sancto eius in aeternum et iugiter. In
 psalmo CXLV: Lauda, anima mea, dominum: laudabo do-
 minum in uita mea, cantabo deo meo, quamdiu sum. nolite
 15 confidere in principibus, in filio hominis, cui non est salus.
 Et post II uersus: Beatus cuius deus Iacob auxiliator eius,
 spes eius in domino deo suo. In psalmo CXLVI: Laudate
 dominum, quoniam bonum est canticum dei nostri, quoniam
 decorum est pulchra laudatio. Et post VII uersus: Susci-
 20 piens mansuetos dominus, humilians impios usque ad terram.
 canite domino in confessione, canite deo nostro. Et post VII
 uersus: Non est in fortitudine equi uoluntas eius, neque in
 tibiis uiri placebitur ei. placebitur domino in his qui timent

4 Ps. 144, 10—12 7 ib. 18—21 13 Ps. 145, 2 et 3
 16 ib. 5 17 Ps. 146, 1 19 ib. 6 et 7 22 ib. 10 et 11

1 mirabilium (um *in rasura* 5 *litterarum al. m.*) P tuorum] *om.*
 P 2 horribilium tuorum] horribiliorum P¹ narrabo P^{5a}
 3 loquente P¹ 4 III PS, tertius a benedicant *Se (cod. Am.)*,
 benedicunt] a 7 eius] ei C paulo post] post psalmus P¹, post paululum
 P² uerba: omnibus q. i. eum *semel posita in MPCRa* 9 saluauit
 M¹P¹ 11 benedicat M^{Ca}, benedicat P 12 nomen P *scō (pro o*
al. m. m pos.) P 14 dom.] deum a cantabo] psallam P¹av
 dno M¹ sum] ero P¹ 16 II¹ R, secundus a 16 d* f (*ras. n*) M,
 dō C 18 bonus MPC deo nō a 19 est] ei' R pulchra M¹R
 VII S: paucos MPCRa 21 cantate a domino] do' C, deo nō R
 cantate Ca deo] dno M¹PCa, dno deo R et] rē S VII S:
 III MPCR, quartus a 22 non est] n̄ ē (*in ras. 5 uel 6 litterarum*)
 M 23 placebitur ei] *om.* P¹ placetur P¹, placetur P² (*cod. Am.*)

eum et expectant misericordiam eius. In psalmo CXLVIII: Reges terrae et omnes populi, principes et uniuersi iudices terrae, iuuenes et uirgines, senes cum pueris laudent nomen domini. In psalmo CXLVIII: Cantate domino canticum nouum: laus eius in congregatione sanctorum. laetetur Israhel ⁵ in factore suo, filii Sion exultent in rege suo. Et post III uersus: Exaltabit mansuetos in Iesu. exultabunt sancti in gloria. laudabunt in cubilibus suis. exaltationes dei in gutture eorum. In psalmo CL: Laudate dominum in sancto eius, laudate eum in fortitudine potentiae eius. laudate eum in ¹⁰ fortitudinibus eius, laudate eum iuxta multitudinem magnificentiae suae. Et in fine psalmi: Omne quod spirat laudet dominum.

Haec de libro Psalmorum collegimus, in quibus suam quisque uitam, si proficere affectat, in- ¹⁵ spiciat. ubi lectorem admonemus, ut ea quae de Psalmis posui tamquam unum psalmum contextim legat, tacitis uerbis meis, quae ad hoc interposui, ut si uoluerit inspiciat, ubi sit scriptum quod posui, id est quoto uel in quo loco eiusdem psalmi. ²⁰ his enim praetermissis qui lectione continuata inspexerit sola uerba Psalmorum multo iocundius et ob hoc utilius ex diuinis afficietur eloquiis.

Nunc de libris Salomonis quae uidebuntur huic operi necessaria colligemus: ac primum de Pro- ²⁵ uerbiis, qui liber si bene intellegatur, ad mores pios informandos paene totus ualebit. sed ea quae

2 Ps. 148, 11 et 12 4 Ps. 149, 1 et 2 7 ib. 5 et 6
9 Ps. 150, 1 et 2 12 ib. 6

1 eum] *om.* *M*¹ 5 nouum] *om.* *P*¹ 6 exultent] *om.* *S* tertius
a 7 exultauit *M*¹*C*, exaltauit *M*²*P*¹*RSa* 8 exultationes (-cionis
*M*¹) *M*¹*PCRSa* 9 fecit *S*: fecit *M*¹*P*, fecit *M*²*CRav* 12 et] *om.* *R*
15 quisquis *S* affectat *R* 16 ammonem' *MPC* ea] *om.* *M*¹*P*
CR queq, *R* 17 psalmū unū *S* contextū (u in 1 mut. m. 1) *M*,
contextū *S* 18 ad hoc] adhuc *S* 20 quoto] quod *C* 23 diuinis
(nisi in ras. al. m.) *P* afficiet *C*, efficietur *RS*, et in ras. ab al. m.
P 24 salomonis *M*¹ 25 collegimus *M*¹*PSa* primo *S* prouerbis
*P*¹ 27 ualebit (u in ras.) *M*

obscura sunt praetermitto: habeant ea quibus
 exerceantur lectores dilectoresque spiritalium
 litterarum: nos in hoc opere statuimus illa ponere
 quae ad agendam uitam facile intellecta referan-
 5 tur. quamuis multis uideri possim apertissima
 praetermisisse: nonnullaque hinc potius clausa
 sunt, unde putantur esse perspicua. quid enim
 tam clarum uidetur et quid tam inepte fit, si ad
 proprietatem uelis accipere, quod ibi scriptum
 10 est: ab aqua aliena abstine te et de fonte alieno ne biberis?
 aut quid ualet ad mores corrigendos, nisi intel-
 lectus illic altior requiratur, quod dictum est:
 paupertas uirum humiliat, manus autem fortium locupletat?
 cum et non esse pauperem et esse manibus fortem
 15 non sit in bonorum hominum potestate et multis
 prouenerit pessimis, et hoc prouerbum male in-
 tellectum possit prouocare pauperes fortes, ut
 rapinis se existiment debere ditescere. quis non
 autem rideat, si proprie positum putauerit quod
 20 ibi legitur: non enim nascuntur filii malignis? omnia
 ergo talia relinquemus, et ea quibus suadetur ali-
 quid aliquanto diutius, cum id quod suadetur at-
 que praecipitur non sit obscurum et id potius sit
 ponendum in hoc Speculo, ubi se illi inspiciant
 25 quibus iam persuasum est bene ac laudabiliter

10 cf. Septuag. Prou. 9, 18 13 Prou. 10, 4 20 Prou. 24, 20

1 $\mu\mu\mu\tau\tau\sigma$ MP^1 habent P^1CS 2 exerceant C 3 litterarum
 P 4 intellectu a 5 uidere M^1 apertissima C 6 $\mu\mu\mu\mu\mu\mu\mu\mu$ MC ,
 praetermisisse P nonnulla quae PS clausa P^1 8 ineptem P^1 ,
 ineptum P^2 9 uelut M^1P^1 quod] *om.* P 12 illic intellectus a
 altior (or *in ras.*) P requirat C 15 potestatem P^1
 multum R 16 puenit & S et] in P^1 intellectus P^1 17 prouocare
 possit R fortis P^1 18 quos R 19 possitum P^1 21 relinquimus
 PS 22 aliquando M^1P^1 *uerba:* aliquid a. d. c. i. q. suadetur *om.*
 R 23 atq; praecipitur bene uerba ponem'. dum non sit obscurum R
 24 speculum S 25 persuasum M

uiuere, sed, ut hoc faciant, quae sibi optanda atque obseruanda sint quaerunt. haec itaque de Prouerbiis Salomonis ponenda credidimus.

VII.

DE PROVERBIIIS.

5

Timor domini principium scientiae. sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. audi, fili mi, disciplinam patris tui et ne dimittas legem matris tuae. Et post uersus XIII, cum de homicidis loqueretur: Ipsi, inquit, contra sanguinem suum insidiantur et moliuntur fraudes contra animas suas. sic semitae omnis auari animas possidentium rapiunt. Item post IIII uersus: Vsquequo, paruuli, diligitis infantiam et stulti ea quae sibi sunt noxia cupiunt et imprudentes odibunt scientiam? Et post XI uersus: Tunc inuocabunt me et non exaudiam: mane consurgent et non inuenient me: eo quod exosam habuerint disciplinam et timorem domini non susceperint nec adqueuerint consilio meo et detraxerint uniuersae correptioni meae. comedent igitur fructus uiae suae suisque consiliis saturabuntur. auersio paruulorum interficiet eos et prosperitas stultorum perdet illos. qui autem me audierit, absque terrore quiescet et abundantia perfruetur malorum timore sublato. Et post IIII uersus: Si

6 Prou. 1, 7 et 8 9 ib. 18 et 19 12 ib. 22 14 ib. 28
—33. 22 Prou. 2, 3—18

1 quae] quique *R* quae sibi] quaeui *P* obranda adq; *MP*
2 obseruanda *M* sunt q̄rant *a* 3 credimus *S* 5 de prouerbiis] *om.*
Ra 6 scientiae] sapientiae *P²Rv* 8 nede mi taf *M¹* XVIII
P¹ undecim uersus *a* 9 homicidus *MP¹CSa* loq̄ *MP*, loquitur
R 10 moliuntur *P¹* 12 III *P¹RS*, tres *a* paruuli *M¹*
13 ea] *om.* *P¹* 14 odibunt *Sv*: b *ras.* *M*, b *puncto suppos. del.* *P*,
odiunt *CRa* XI] octo *a* 15 inueniunt *M¹P¹* 16 exosam]
**u* sã *M*, exosam *P* habent *C* 17 susceperint *MPC* consiliu
meo (u *in o mut. m. 1, uirg. ras.*) *M* 19 uiae] uitae *MPC*
21 quiescit *P¹*, requiescet *RSav* 22 timore* *M* III *R*, tres *a*

enim sapientiam inuocaueris et inclinaueris cor tuum prudentiae,
 si quaesieris eam quasi pecuniam et sicut thesauros effoderis
 illam, tunc intelleges timorem domini et scientiam dei in-
 uenies, quia dominus dat sapientiam et ex ore eius scientia
 5 et prudentia. custodiet rectorum salutem et proteget gradi-
 entes simpliciter: seruans semitas iustitiae et uias sanctorum
 custodiens. tunc intelleges iustitiam et iudicium et aequitatem
 et omnem semitam bonam. si intrauerit sapientia cor tuum
 et scientia animae tuae placuerit, consilium custodiet te et
 10 prudentia seruabit te, ut eruaris de uia mala et ab homine
 qui peruersa loquitur, qui relinquunt iter rectum et ambulant
 per uias tenebrosas, qui laetantur, cum malefecerint, et ex-
 ultant in rebus pessimis, quorum uiae peruersae et infames
 gressus eorum: ut eruaris a muliere aliena et ab extranea,
 15 quae mollit sermones suos et reliquit ducem pubertatis suae
 et pacti dei sui oblita est. Et post XIII uersus: Miseri-
 cordia et ueritas non te deserant: circumda eas gutturi tuo
 et describe in tabulis cordis tui, et inuenies gratiam et di-
 sciplinam bonam coram deo et hominibus. habe fiduciam in
 20 domino ex toto corde tuo et ne innitaris prudentiae tuae.
 in omnibus uis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos.
 ne sis sapiens apud temet ipsum. time dominum et recede a
 malo. Et post I uersum: Honora dominum de tua sub-
 stantia et de primitiis omnium frugum tuarum. Et post
 25 II uersus: Disciplinam domini, fili mi, ne abicias, nec de-
 ficias, cum ab eo corripieris. quem enim diligit dominus,
 corripit: et quasi pater in filio conplacet sibi. beatus homo,

16 Prou. 3, 3—7 23 ib. 9 25 ib. 11—15

1 sapiens sapientiā *MP¹C* 2 res | saurus *M¹* effuderis *M*,
 effoderis *P¹S* (*cod. Am.*) 3 intellegis *P* 4 dominus] deus *R*
 5 custodi*τ *P* custod& rectorē *M¹* 6 semitas (semi in *ras. m. 1*)
M 7 intellegens *M¹P¹* 10 et] *om. P* 11 relinunt *M*, derelin-
 quunt *a* 13 corū *M¹* famis *MP¹*, "famis *C* 14 ab] *om. MP¹*
CR 15 moll& *M¹P¹* reliquit *M¹P¹*, relinquat *CS* 16 XIII (*X in*
ras.) *M*, octo *a* 17 deferent *MC* 18 describe *MPC* 20 initaris
M¹, initeris *S* tuae] *om. P¹* 21 dirigat *M¹P¹* 22 dom.] deū
R 23 I] unū *S* 24 tuorum *MC¹* (*cod. Am.*) frugum tuarum omnium
P¹ 25 nec] ne *P¹Sa* dificias *S¹* 26 corrip*eris *P* 27 placebit *R*

qui inuenit sapientiam et qui affluit prudentia. melior est
 adquisitio eius negotiatione argenti et auro primo fructus eius:
 pretiosior est cunctis opibus, et omnia quae desiderantur
 huic non ualent comparari. Et post X uersus: Fili mi, ne
 effluent haec ab oculis tuis: custodi legem atque consilium. ⁵
 Et post VIII uersus: Noli prohibere benefacere eum qui
 potest: si uales, et ipse benefac. ne dicas amico tuo: uade
 et reuertere, et cras dabo tibi, cum statim possis dare. ne
 moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.
 ne contendas aduersus hominem frustra. Et post VII uer- ¹⁰
 sus: Inlusores ipse deludet et mansuetis dabit gratiam.
 Et post XLIII uersus: Omni custodia serua cor tuum,
 quia ex ipso uita procedit. remoue a te os prauum, et de-
 trahentia labia sint procul a te. oculi tui recta uideant et
 palpebrae tuae praecedant gressus tuos. dirige semitam pe- ¹⁵
 dibus tuis, et omnes uiae tuae stabilientur. nec declines in
 dexteram aut in sinistram. auerte pedem tuum a malo. uias
 enim, quae a dextris sunt, nouit dominus, peruersae uero sunt
 quae a sinistris sunt. ipse autem rectos facit cursus tuos,
 itinera autem tua in pace producet. Fili mi, adtende sapi- ²⁰
 entiam meam et prudentiae meae inclina aurem tuam, ut
 custodias cogitationes, et disciplinam labia tua conseruent.
 fauus enim stillans labia meretricis et nitidius oleo guttur
 eius. nouissima autem illius amara quasi absinthium et acuta
 quasi gladius biceps. pedes eius descendunt in mortem et ²⁵

4 Prou. 3, 21 6 ib. 27—30 11 ib. 34 12 Prou. 4, 23 — 5, 5

1 prudenti *M*¹, prudentiam *C*, prudentiae *S*¹ 2 adque sic *M*¹,
 adquisitio *C*¹ auro *P*¹ primo] purissimo *P*² 4 X] sex *a*
 5 affluant *P*¹*S* 6 VIII] sex *a* 7 pote *M*¹ uad& *MC* 8 potes
M, potes *P*¹ 9 habuit *C*¹ 10 hominum *M* fr^{tra} (a *ras*.)
M VII] VI *P*¹*S* 11 illusiones *R* del.] deducet *a* 12 XLIII
CR, uiginti quattuor *a* 13 ex] ab *a* procedit *M*¹*P*¹ 14 recte
MCa 15 praecedunt *P*¹ 16 omnes] om̄ *M*, omnia *C* nec] ne
RSav in . . in] ad . . ad *S* 17 dextram *P* aut (a *in ras*.) *M*
pedum *P* 18 a] ad *MP*¹*C* dextram *M* puerse (uerse *in litt. elut.*
scr.) *M* 19 qui *M*¹ a] ad *M*¹*P*¹ 20 tua *M*¹ 22 cogitationis *M*¹
*P*¹ conferunt *M* 23 fauos *M*¹ distillant *RSv* 24 absentium
*M*¹, absentium *P*¹ (*cod. Am.*), absentium *M*²*C* 25 ex pedes *P*

ad inferos gressus illius penetrant. Et post XCVII uersus:
 Non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum, ne capiaris
 nutibus illius: pretium enim scorti uix unius est panis: mulier
 autem uiri pretiosam animam capit. numquid abscondere
 5 potest homo ignem in sinu suo, ut uestimenta illius non ar-
 deant? aut ambulare super prunas, et non conburentur plantae
 eius? sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit
 mundus, cum tetigerit eam. non grandis est culpa, cum quis
 furatus fuerit: furatur enim, ut esurientem inpleat animam:
 10 deprehensus quoque reddet septuplum et omnem substantiam
 domus suae tradet. qui autem adulter est, propter inopiam
 cordis perdet animam suam. Et post V uersus: Fili mi,
 custodi sermones meos et praecepta mea reconde tibi. serua
 mandata mea et uiue et legem meam quasi pupillam oculi
 15 tui. Et post uersus LVII: Intellegite, paruuli, astutiam,
 et insipientes, animaduertite. Et post II uersus: Veritatem
 meditabitur guttur meum, et labia mea detestabuntur impium.
 Et post III uersus: Accipite disciplinam meam et non pec-
 20 uniam: doctrinam magis quam aurum diligite. melior est
 enim sapientia cunctis pretiosissimis, et omne desiderabile ei
 non potest comparari. Et post II uersus: Timor domini
 odit malum: adrogantiam et superbiam et uiam prauam et
 os bilingue detestor. Et post VI uersus: Ego diligentes
 me diligo, et qui mane uigilant ad me, inuenient me. me-

2 Prou. 6, 25—32 12 Prou. 7, 1 et 2 15 Prou. 8, 5
 16 ib. 7 18 ib. 10 et 11 21 ib. 13 23 ib. 17—21

1 grefuf *M*¹ nonaginta VII *S*, plures *a* 2 pulchritudinē *R*
 ne] nec *M*^{3v} 3 illius] eius *R* mulier] melior *MC* 6 aut (*τ* in *ras.*)
M et] ut *M*³*P*²*CRSav* conburantur *M* *P*²*CRav* 8 cū tetigerit **
 ***** (*ras.* cū tetigit) *M* culpaē *PS* culpa est *R* 9 esuriente
*M*¹ 10 red& *M*¹ 11 cordis inopiam *Sav* 12 pdit *MPR* V]
 —rt' *a* V ū in *ras.* *P* 13 serua] serua *MP*¹*C*¹, serutare *C*²*R*
 14 pupilla *MC* 15 u. LVII] aliquot uersus *a* 16 aīas u'rite *R*
 II] secundus *a* 17 detestabuntur] nō attestant̃ *a* 18 III] tertius *a*
 20 ad uocem cunctis *s. lin. add:* opib; *C*² 21 II] secundus *a* 23 de-
 testor *PS:* detet tur *M*¹, detestatur *M*³*CRa* VI] q̄rt' *a*

cum sunt diuitiae et gloria, opes superbae et iustitia. melior est fructus meus auro et pretioso lapide, et genimina mea argento electo. in uis iustitiae ambulo, in medio semitarum iudicii, ut ditem diligentes me et thesauros eorum repleam. Et post XXIII uersus: Beatus homo, qui audit me, qui 5 uigilat ad fores meas cotidie et obseruat ad postes ostii mei. qui me inuenerit, inueniet uitam et hauriet salutem a domino. qui autem in me peccauerit, laedet animam suam. omnes qui me oderunt diligunt mortem. Et post VIII uersus: Relinquitte infantiam et uiuite et ambulate per uias prudentiae. 10 qui erudit derisorem, ipse sibi facit iniuriam: et qui arguit impium, generat maculam sibi. noli arguere derisorem, ne oderit te: argue sapientem, et diliget te. da sapienti, et addetur ei sapientia. doce iustum, et festinabit accipere. principium sapientiae timor domini, et scientia sanctorum 15 prudentia. Et post XVIII uersus: Non proderunt thesauri iniquitatis, iustitia uero liberabit a morte. Et post III uersus: Qui congregat in messe, filius sapiens est: qui autem stertit aestate, filius confusionis. Et post III uersus: Sapiens corde praecepta suscipiet: stultus caeditur labiis. 20 qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter: qui autem deprauat uias suas, manifestus erit. qui annuit oculo, dabit dolorem: stultus labiis uerberabitur. uena uitae os iusti: et os impiorum operiet iniquitatem. odium suscitatur rixas, et uniuersa delicta operit caritas. in labiis sapientis inuenietur 25

5 Prou. 8, 34—36 10 Prou. 9, 6—10 16 Prou. 10, 2
18 ib. 5 20 ib. 8—14

1 gloriae P¹S 4 ditem] $\ddot{\alpha}$ itē (d add. al. m.) M, diuites C¹
** thesauros M 5 XXIII] XIII S, aliquos a me] om. M¹, add. M¹
6 cotidie S ad] om. P¹ 8 autem] om. R ledit M¹P, laedit C¹a
10 infantia M¹ uenit M¹P¹, uiuete (prior e litt. in 1 mut. al. m.) S 13 diligit M¹P ad uerba, quae sunt da sapienti, in marg. add: occasionem P¹ (cf. v) 14 add& C, add&' ** (ut eras.) M
festinauit M¹PC 17 iniquitates M¹ uero] uō* (f ras.) M, autem P liberauit M¹P¹ III] quart' a 19 stertit M¹P¹
III] tert' a 20 praecepta] u'ba R 22 oculum M¹P¹ 23 uerbera tur M, uerberatur P¹CR 24 opit Rv 25 caritas**f (ras. τε) M
labia a

sapientia, et uirga in dorso eius qui indiget corde. sapientes abscondunt sapientiam: os autem stulti confusio proximum est. Et post III uersus: Via uitae custodientibus disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat. abscondunt
 5 odium labia mendacia. qui profert contumeliam, insipiens est. in multiloquio peccatum non deerit: qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est. argentum electum lingua iusti: cor impiorum pro nihilo. labia iusti erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt, in cordis egestate moriuntur. benedictio
 10 domini diuites facit, nec sociabitur eis adfectio. quasi per risum stultus operatur scelus: sapientia autem est uiro prudentia. quod timet impius, ueniet super eum: desiderium suum iustis dabitur. Et post II uersus: Sicut acetum dentibus et fumes oculis, sic piger his qui miserunt eum.
 15 timor domini adponet dies et anni impiorum adbreuiabuntur. expectatio iustorum laetitia: spes autem impiorum peribit. fortitudo simplicis uia domini, et pauor his qui operantur malum. iustus in aeternum non commouebitur: impii autem non habitabunt in terra. os iusti parturiet sapientiam: lingua pra-
 20 uorum peribit. labia iusti considerant placita, et os impiorum peruersa. Statera dolosa abominatio apud deum et pondus aequum uoluntas eius. ubi fuerit superbia, ibi erit contumelia: ubi autem humilitas, ibi et sapientia. simplicitas iustorum diriget eos et supplantatio peruersorum perdet illos. non
 25 proderunt diuitiae in die ultionis: iustitia autem liberabit a morte. iustitia simplicis diriget uiam eius et in impietate

3 Prou. 10, 17—24 13 ib. 26—32 et Prou. 11, 1—7

2 sapientiam] scientiā P²Sv autem] om. S 3 III MP²R, VI S, terti' a custodientī Sav 4 increpationis (-cionis M) MP¹ relinquit & MP¹ relinquit errat R 6 multiloquū M¹P¹ 7 iusti (ex corr. m. 1, quae habuerat iusta) M 9 morientur P²Sv 13 suum] om. MP¹C¹R II] secūsus a 15 ad] uabuntur (p̄ ras., bre pos. 2 m.) M, abbreviabant R, breuiabuntur av 17 qui] om. R post operantur uerba scelus sapiencia uia sequuntur, sed lineola perducta M 19 terram P¹ 20 placida MP¹ 21 deum] dñm Sv 22 erit & P²C¹Sav 24 dirigat MP¹ supplantatio S 25 liberauit MP¹C 26 iustitiam P¹, iusticia (uirg. ras.) M simplices M¹ dirigat C¹ (cod. Am.) in] om. P¹ (cod. Am.)

sua corruet impius. iustitia rectorum liberabit eos, et in insidiis suis capientur iniqui. mortuo homine impio nulla erit ultra spes, et expectatio sollicitorum peribit. Et post VII uersus: Qui despicit amicum suum, indigens corde est: uir autem prudens tacebit. qui ambulat fraudulenter, reuelat 5 arcana: qui autem fidelis est animi, celat commissum. ubi non est gubernator, populus corruet: salus autem, ubi multa consilia. affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cauet laqueos, securus erit. Et post II uersus: Benefacit animae suae uir misericors: qui autem crudelis est, 10 et propinquos abicit. Et post IIII uersus: Abominabile domino prauum cor, et uoluntas eius in his qui simpliciter ambulant. manus in manu non erit innocens malus: semen autem iustorum saluabitur. Et post II uersus: Desiderium iustorum omne bonum est: praestolatio impiorum furor. alii 15 diuidunt propria et ditiores fiunt: alii rapiunt non sua et semper in egestate sunt. anima, quae benedicit, impinguabitur: et qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. qui abscondit frumenta, maledictus in populis: benedictio autem super caput uendentium. bene consurget diluculo qui quaerit bona: qui 20 autem inuestigator malorum est, opprimetur ab eis. qui confidit in diuitiis suis, hic corruet: iusti autem quasi uirens folium germinabunt. Et post IIII uersus: Si iustus in terra recipit, quanto magis impius et peccator? Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, 25 insipiens est. qui bonus est, hauriet a domino gratiam: qui

4 Prou. 11, 12—15 10 ib. 17 11 ib. 20 et 21 14 ib.
23—28 23 ib. 31 et Prou. 12, 1—3

1 impiof *M¹P¹* rectorum] iustorum *R* liberauit *M¹P¹CS*
3 et *pr.*] et *P* 4 VII *S*: III *MPC*, III *R*, quinq; *a* est corde
5 fraudulenter *S* 6 archana *MCR* fidelis est, animi celat . .
distinxit a animi] amici *R* 7 corr. pop. *R* 8 affligit *M¹*,
adfigitur *F¹* 11 et] eia *R* (*cf. v*) propinquus *M¹* ppinquus,
abicit *dist. a* III] tres *a* 16 rapiunt (u *in ras.*) *M* 18 uerba:
et qui i. i. q. inebriabitur *om. MPCR* 19 malediceretur *P¹Sv*
20 confurgit *RSv* 21 obprimeretur *MC* 22 corrumpit *MP¹CR*
23 III] VII *S*, tres *a* 26 insipiens] *om. R* hauriet] auri & *M¹*

autem confidit cogitationibus suis, impie agit. non roborabitur
 homo ex impietate, et radix iustorum non commouebitur.
 Et post XVI uersus: Desiderium impii munimentum est
 pessimorum: radix autem iustorum proficiet. propter peccata
 5 laborum ruina proximat malo: effugiet autem iustus de an-
 gustia. de fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, et
 iuxta opera manuum suarum retribuetur ei. uia stulti recta
 in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia. Et post
 IIII uersus: Est qui promittit et quasi gladio pungitur con-
 10 scientiae: lingua autem sapientium sanitas est. labium ueri-
 tatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repen-
 tinus, concinnat linguam mendacem. dolus in corde cogi-
 tantium mala: qui autem ineunt pacis consilia, sequetur eos
 gaudium. non contristabit iustum quicquid ei acciderit: im-
 15 pii autem replebuntur malo. abominatio domini labia men-
 dacia: qui autem fideliter agunt, placent ei. homo uersutus
 celat scientiam: et cor insipientium prouocabit stultitiam. Et
 post II uersus: Maeror in corde uiri humiliabit illud, et
 sermone bono laetificabitur. qui negligit damnum propter
 20 amicum, iustus est: iter autem impiorum decipiet eos. non
 inueniet fraudulentus lucrum, et substantia hominis erit auri
 pretium. in semita iustitiae uita: iter autem deuium ducit
 ad mortem. Filius sapiens doctrina patris: qui autem in-
 lusor est, non audit, cum arguitur. de fructu oris sui homo
 25 saturabitur bonis: anima autem praeuaricatorum iniqua. qui

3 Prou. 12, 12—15 9 ib. 18—23 18 ib. 25—28 et Prou
 13, 1—15

3 XVI S: X *MPCR*, aliquos *a* 4 pessimū *MP¹C¹R* 9 IIII]
 VII S, tres *a* pugit *M¹* 10 est] et *R* labia *C¹R*
 12 lingua *C* mendacū *P¹* 13 iniunt *M¹P* sequentur *M¹P¹*,
 sequit *S* eos] *om. C* 14 gaudium] gladiū *M¹* accederit *MC¹*,
 accederit (*corr. m. 1*) *P* 15 abominatio ē dño *C²* (*cf. v*) 16 uerba:
 placent — — insipientium *om. m. 1, in marg. infer. add.*: placent ei
 omo uersutus (*corr. homo uersutus m. 3*) celat scientiā & cor insipientiū
cum sign. hā et h̄p m. 2 M 17 scientia *C¹* prouocauit *P¹*
 18 uiri] *om. P¹* illud] illut *MC*, illum *v* 21 fraudulentus *S* 22 in]
 et in *Sa* femital *C* diuum *M¹P¹* 24 arguetur *Sa* sui] *om. PCR*

custodit os suum, custodit animam suam: qui autem incon-
 sideratus est ad loquendum, sentiet mala. uult et non uult
 piger: anima autem operantium inpinguabitur. uerbum men-
 dax iustus detestabitur: impius autem confundit et confunditur.
 iustitia custodit innocentis uiam: impietas uero peccatores 5
 supplantat. est quasi diues, cum nihil habeat, et est quasi
 pauper, cum in multis diuitiis sit. redemptio animae uiri
 diuitiae suae: qui autem pauper est, increpationem non sus-
 tinet. lux iustorum laetificat: lucerna autem impiorum ex-
 tinguetur. inter superbos semper iurgia sunt: qui autem agunt 10
 cuncta consilio, reguntur sapientia. substantia festinata minu-
 etur: quae autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
 spes, quae differtur, affligit animam: lignum uitae desiderium
 ueniens. qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat:
 qui autem timet praeceptum, in pace uersabitur. lex sapienti 15
 fons uitae, ut declinet a ruina mortis. doctrina bona dabit
 gratiam: in itinere contemptorum uorago. Et post XII uer-
 sus: Qui parcat uirgae suae, odit filium suum: qui autem
 diligit illum, instanter erudit. iustus comedit et replet ani-
 mam suam: uenter autem impiorum insatiabilis. Et post II 20
 uersus: Ambulans recto itinere et timens deum despicietur
 ab eo qui infami graditur uia. in ore stulti uirga superbiae:
 labia sapientium custodiunt eos. Et post II uersus: Testis
 fidelis non mentietur: profert mendacium testis dolosus.
 quaerit derisor sapientiam et non inuenit: doctrina prudentium 25
 facilis. uade contra uirum stultum et nescito labia imprudentiae.

18 Prou. 13, 24 et 25 21 Prou. 14, 2 et 3 23 ib. 5—13

4 confundetur CRav, corr. m. 1 P 5 innocens MC^a peccato P¹
 S, peccata MC^aRa, peccatore C¹, peccatores P²v 6 supplantat MC
 est pr.] et C¹R 8 sustinet M¹, sustinet (e ex 1 corr. m. 1) P
 9 autem] om. a extinguit M¹ 11 consilia M¹P¹, cum consilio
 P²v 13 defertur M¹P¹ desiderantium MP¹C 14 se] om.
 M¹P¹ 15 sapientis P¹ 17 uorago (o pr. in rasura) P XII]
 aliquot a 18 parcat S suae] om. Rv 19 comedit M¹
 20 insaturabilis RSv 21 despicietur (e s. lin. m. 1) S, despicietur MPC¹,
 despicietur C²Rv 23 II] secundus a 25 prudentium] sapientium a
 26 nescito (eras. ne) P

sapientia callidi est intellegere uiam suam, et inprudencia
 stultorum errans. stultus inludet peccatum: inter iustos mora-
 bitur gratia. cor, quod nouit amaritudinem animae suae, in
 gaudio eius non miscebitur extraneus. domus impiorum de-
 5 lebitur: tabernacula uero iustorum germinabunt. est uia, quae
 uidetur homini iusta: nouissima autem eius deducunt ad
 mortem. risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus
 occupat. Et post III uersus: Sapiens timet et declinat
 malum: stultus transilit et confidit. inpatiens operabitur
 10 stultitiam et uir uersutus odiosus est. Et post IIII uersus:
 Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur
 pauperis, beatus erit. errant qui operantur malum: miseri-
 cordia et ueritas praeparabunt bona. in omni opere erit abun-
 dantia: ubi autem uerba sunt plurima, frequenter egestas.
 15 Et post IIII uersus: In timore domini fiducia fortitudinis,
 et filiis eius erit spes. timor domini fons uitae, ut declinent
 a ruina mortis. Et post II uersus: Qui patiens est, multa
 gubernatur prudentia: qui autem inpatiens est, exaltat stul-
 titiam suam. uita carniū sanitas cordis: putredo ossuum
 20 inuidia. qui calumniatur egentem, exprobrat factori eius:
 honorat autem eum, qui miseretur pauperis. Et post VII
 uersus: Responsio mollis frangit iram: sermo durus suscitatur
 furorem. lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum
 ebullit stultitiam. Et post XVII uersus: Non amat pestilens
 25 eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur. Et post
 V uersus: Melius est paruum cum timore domini quam

8 Prou. 14, 16 et 17 11 ib. 21—23 15 ib. 26 et 27
 17 ib. 29—31 22 Prou. 15, 1 et 2 24 ib. 12 26 ib. 16—20

1 et] *om.* R 2 stultitiam P² 4 extraneos M¹P¹ 5 est] et
 R 6 ducit R 8 declinet P¹ 9 transilit S 10 III] quartus
 a 13 uerit. et mis. P praeparant Sav opere bono P²C²
 14 ibi frequenter C²v 15 III] III¹ P, tres a 16 declinet P²CRa
 (cod. Am.) 17 est] *om.* C¹ 18 est] *om.* P¹ 19 offium (ras. u) C,
 offium R²Sa 20 factori C 21 VII] aliquos a 24 uerba: et post
 — — graditur *om.* m. 1, in marg. add. (sign. hā et h̄p) m. 2, sed
 pestilens pos., cui uerbo f litteram add. m. 3 M XVII] aliquot a
 26 V] XII MP¹CR quartum uersum a parum P²CRav timorem P¹

thesauri magni et insatiabiles. melius est uocari ad holera
 cum caritate quam ad uitulum saginatum cum odio. uir
 iracundus prouocat rixas: qui [patiens est mitigat suscitatatas.
 iter pigrorum quasi saepes spinarum: uia iustorum absque
 offendiculo. filius sapiens laetificat patrem: et stultus homo 5
 despicit matrem suam. Et post II uersus: Dissipantur
 cogitationes ubi non est consilium: ubi uero plures sunt con-
 siliarii, confirmantur. laetatur homo in sententia oris sui, et
 sermo oportunos est optimus. semita uitae super eruditum,
 ut declinet de inferno nouissimo. Et post IIII uersus: 10
 Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam: qui autem
 odit munera, uiuet. mens iusti meditabitur oboedientiam: os
 impiorum redundat malis. longe est dominus ab impiis, et
 orationes iustorum exaudiet. lux oculorum laetificat animam:
 fama bona inpinguat ossa. auris, quae audit increpationes 15
 uitae, in medio sapientium commorabitur. qui abicit disci-
 plinam, despicit animam suam: qui autem adquiescit increpa-
 tionibus, possessor est cordis. timor domini disciplina sa-
 pientiae, et gloriam praecedit humilitas. Hominis est animum
 praeparare, et dei gubernare linguam. omnes uiae hominum 20
 patent oculis eius: spirituum ponderator est dominus. reuela
 domino opera tua, et dirigentur cogitationes tuae. uniuersa
 propter semet ipsum operatus est dominus, impium quoque ad
 diem malum. abominatio domini omnis adrogans: etiamsi
 manu ad manum fuerit, non erit innocens. misericordia et 25
 ueritate redimitur iniquitas, et in timore domini declinatur a
 malo. cum placuerint domino uiae hominis, inimicos quoque
 eius conuertet ad pacem. melius est parum cum iustitia
 quam multi fructus cum iniquitate. cor hominis disponit

6 Prou. 15, 22—24 11 ib. 27—33 et Prou. 16, 1—21

1 thesauri *M*¹ ad uocem, quae est insatiabiles, add: sine timore
 eius *m.* 2 *P* uocare *MPCS* 4 itinera *R* 7 consiliarii* (*l ras.*)
M 9 femine *P* uitae] uie *R* 10 IIII] tres *a* 12 meditatur
PCSv 14 exaudi& orationes iustorum *S* 15 auref *C* 18 disciplinam
*P*¹ 19 pcedit *P*, pced& *C* 21 spm̄ *P*¹ 22 uniuersam *M*¹*P*¹
 26 redimet̄ *M*¹*CRa* 29 dispon& *M*¹*P*¹ (*cod. Am.*)

uiam suam, sed domini est dirigere gressus eius. diuinitio
 in labiis regis: in iudicio non errabit os eius. pondus et
 statera iudicia domini sunt, et opera eius omnes lapides sae-
 culi. abominabiles regi qui agunt impie, quoniam iustitia
 5 firmatur solium. uoluntas regum labia iusta: qui recta lo-
 quitur, dirigetur. indignatio regis nuntius mortis, et uir
 sapiens placabit eam. in hilaritate uultus regis uita, et cle-
 mentia eius quasi imber serotinus. posside sapientiam, quia
 auro melior est: et adquire prudentiam, quia pretiosior est
 10 argento. semita iustorum declinat mala: custos animae suae
 seruat uiam suam. contritionem praecedit superbia, et ante
 ruinam exaltatur spiritus. melius est humiliari cum mitibus
 quam diuidere spolia cum superbis. eruditus in uerbo re-
 periet bona, et qui in domino sperat, beatus est. qui sapiens
 15 corde est, appellabitur prudens, et qui dulcis eloquio, maiora
 percipiet. Et post XVII uersus: Melior est patiens uiro
 forti, et qui dominatur animae suae, expugnatore urbium.
 sortes mittuntur in sinu, sed a domino temperantur. Melior
 est bucella sicca cum gaudio quam domus plena uictimis
 20 cum iurgio. seruus sapiens dominabitur filiis stultis et inter
 fratres hereditatem diuidet. sicut igne probatur argentum
 et auram camino, ita corda probat dominus. malus oboedit
 linguae iniquae, et fallax obtemperat labiis mendacibus. qui
 despicit pauperem, exprobrat factori eius: et qui in ruina
 25 laetatur alterius, non erit impunitus. corona senum filii fili-
 orum, et gloria filiorum patres sui. non decent stultum uerba

16 Prou. 16, 32 et 33 et Prou. 17, 1—15

2 errant M^1P^1 3 sacculi v 4 regi* M , rei C^1 5 loquitur
 et P 6 diregitur M^1P^1 , dirigitur S , diligetur v nuntii S , nuncii
 äv 7 placebit R eum P^2 hilaritate (*l in ras. m. 3*) M , hilarita-
 tate R *** regis (ei; *elut.*) M 8 quauro MP^1C 13 reperiet
 MCS , reperiet a 15 appellabit MC 16 XVII] aliquos a 17 forte
 MPC^1S dominator P^1 animo suo P^2Sv expugnatore S
 18 finem M^3CRav 19 bucilla M^1P^1 , buccella CRa 21 igni S
 23 iniquae] *om.* R 24 pauperi S^1 factorem M^1P^1 (*cod. Am.*)
 25 impunitus M^1 *26 gloria M^1 patris M^1P^1S sui] eorum P^2v
 stulto P^2

composita, nec principem labium mentiens. gemma gratissima
 expectatio praestolantis: quocumque se uerterit, prudenter
 intellet. qui celat delictum, quaerit amicitias: qui altero
 sermone repetit, separat foederatos. plus proficit correptio
 apud prudentem, quam centum plagae apud stultum. semper
 iurgia quaerit malus: angelus autem crudelis mittetur contra
 eum. expedit magis ursae occurrere raptis fetibus quam
 fatuo confidenti sibi in stultitia sua. qui reddit mala pro
 bonis, non recedet malum de domo eius. qui dimittit aquam,
 caput est iurgiorum, et antequam patiatur contumeliam,
 iudicium deserit. et qui iustificat impium, et qui condemnat
 iustum, abominabilis est uterque apud dominum. Et post XVI
 uersus: Munera de sinu impius accipit, ut peruertat semitas
 iudicii. in facie prudentis lucet sapientia: oculi stultorum in
 finibus terrae. Et post III uersus: Qui moderatur ser-
 mones suos, doctus et prudens est: et pretiosi spiritus uir
 eruditus. Et post II uersus: Occasiones quaerit qui uult
 recedere ab amico: omni tempore erit exprobrabilis. Et post
 VI uersus: Accipere personam impii non est bonum, ut de-
 declines a ueritate iudicii. Et post III uersus: Qui mollis
 et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.
 turris fortissima nomen domini: ad ipsam [currit iustus et
 exaltabitur. Et post II uersus: Antequam coneratur, ex-
 altatur cor hominis, et antequam glorificetur, humiliatur. Et

13 Prou. 17, 23 et 24 15 ib. 27 17 Prou. 18, 1 19 ib.
 5 20 ib. 9 et 10 23 ib. 12

1 principe *M¹P¹*, principi *P²* labia *P¹* mendax (*in marg.*
 † *mentiens adnot. al. m.*) *S* gemma] semina *R* 3 intellegit *M¹*
PS¹ 4 sermoni *S¹* repe**tit (ra *eras.*) *M* seperat *M¹P¹*
 foederatus *M¹*, federatos *R* 6 mittitur *S* 7 occurrere *M¹* foetib;
MPS 8 redd& *S* 9 recedit *M¹PS* 12 dominum] dñ *RSav*
 XVI] aliquot *a* 15 III *P¹S*: XVII *MP²CR*, tres *a* uerba: qui
 moderatur — —, et post II uersus *om.*, *in margine* [add. signis hñ *in*
textu et hñ in marg. adpositis S 17 II] duos *S* 19 VI] q̄ttor *a*
 20 *III (I *ras.*) *C* 21 opere] ore *MP¹C¹* dissipanti *P¹* 22 turris
 (r *alt. in ras.*) *P* cucurrit *R* 23 II] III *CR* exaltabit...
 humiliabitur *S*

post VII uersus: Iustus prior est accusator sui: uenit
amicus eius et inuestigabit eum. contradictiones comprimit
sors, et inter potentes quoque diiudicat. frater, qui adiuuatur
a fratre, quasi ciuitas firma, et iudicia quasi uectes urbium.
5 Item post II uersus: Mors et uita in manu linguae: qui
diligunt eam, comedent fructus eius. qui inuenit mulierem
bonam, inuenit bonum et hauriet iocunditatem a domino.
cum obsecrationibus loquitur pauper, et diues effabitur rigide.
uir amicalis ad societatem magis amicus erit quam frater.
10 Melior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quam tor-
quens labia insipiens. ubi non est scientia animae, non est
bonum, et qui festinus est, pedibus offendit. stultitia hominis
supplantat gressus eius, et contra deum feruet animo suo.
diuitiae addunt amicos plurimos: a paupere autem et hi quos
15 habuit separantur. testis falsus non erit inpunitus, et qui
mendacia loquitur, non effugiet. multi colunt personam po-
tentis et amici sunt dona tribuenti. fratres hominis pauperis
oderunt eum, insuper et amici procul recesserunt ab eo. qui
tantum uerba sectatur, nihil habebit: qui autem possessor est
20 mentis, diligit animam suam. Et post VIII uersus: Pigredo
inmittit soporem, et anima dissoluta esuriet. qui custodit
mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit uias
suas, mortificabitur. faeneratur domino qui miseretur pauperis,
et uicissitudinem suam reddet ei. erudi filium tuum, ne de-

1 Prou. 18, 17—19 5 ib. 21—24 et Prou. 19, 1—8 20 ib.
15—18

1 VII] quinq; a est prior a caufator P¹, acufator C¹
3 quocūq; R 4 uetref MP¹C 5 item] & CRa manuf P
6 comedent M¹P¹, comedunt S mulierū M¹P 7 bonam om.
P¹CS post uocem, quae est domino, duos uersus, qui sequuntur in
v: qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram,
stultus est et insipiens (impious v) add. a 8 obsecrationes MPC, ob-
secracione R loquetur v 9 amicalis R¹Sa, amabilis v 10 quam
]ues (duae litterae ante syllabam ues cum margine praecisae sunt) R,
quam diues v torquens] om. R 11 labia et R, labia sua et v
13 subplantat MS 14 hi] hi P, eras. in M, om. CR 16 colant
M 17 tribuendi M¹, tribuenti* (cras.) S 19 sectantur . . habebunt
S est] erit P¹ 20 VIII] X R 23 pauperi MPCR 24 uicissi-
tudinē M¹

speres. Et post VI uersus: Homo indigens misericors est, et melior pauper quam uir mendax. timor domini ad uitam et in plenitudine commorabitur absque uisitatione pessimi. Et post II uersus: Pestilente flagellato stultus sapientior erit: sin autem corripueris sapientem, intelleget disciplinam. 5 qui adfligit patrem et fugit matrem, ignominiosus est et infelix. non cesses, fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientiae. testis iniquus deridet iudicium, et os impiorum deuorat iniquitatem. parata sunt derisoribus iudicia et mallei percutientes stultorum corporibus. Luxuriosa res uinum et 10 tumultuosa ebrietas: quicumque in his delectatur, non erit sapiens. Et post XVIII uersus: Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abominabile est apud deum. ex studiis suis intellegitur puer, si munda et si recta sint opera eius. Et post II uersus: Noli diligere somnum, ne te 15 egestas opprimat: aperi oculos tuos et saturare panibus. Et post XVII uersus: Abominatio est apud deum pondus et pondus: statera dolosa non est bona. Et post XXV uersus: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit et non exaudietur. munus absconditum extinguet iras 20 et donum in sinu indignationem maximam. gaudium iusto est facere iudicium et pauor operantibus iniquitatem. uir, qui errauerit a uia doctrinae, in coetu gigantum reputabitur. Et post uersus VIII: Qui custodit os suum et linguam, cu-

1 Prou. 19, 22 et 23 4 ib. 25—29 et Prou. 20, 1 12 ib.
10—11 15 ib. 13 17 ib. 23 19 Prou. 21, 13—16 24 ib.
23—28

3 et] *om. C* in plenitudine conflagellato (*om.*: morabitur absque — — ,pestilente) *MC*, ad uitā pestilēte flagellato (*om.*: et in — — uersus) *R* pessime *P*¹, pessima *v* 5 sin] *fi** *P* intellegit *P*¹*C*
6 fugit] *afundit R*, fugat *v* 7 cessit *M*¹ fili* *MP* 9 deuor&
S 10 percutientis *MPC*, percutientis *R* luxuriosa *MP* est res
*P*² 11 in] *om. S* 12 sapient non erit *P* XVIII] aliquos *a*
13 ex studis (1 *rus.*) *M*, extrudis *C* 14 si *alt. loc.] om. R* sunt
MR 15 ne] non *P*¹ 16 aegestas ne *P* 17 XVII] *VII (*X elut.*)
C, VII *S* decimū septimū uersū *a* 18 & statera *S* XXV] XXX
S 19 obturat *S* clamat *MP*¹*C* 20 extinguit *Rav*
22 operanti *S* 23 ceru *RS* gigantū *R*, giantiū *a*

stodit ab angustiis animam suam. superbus et adrogans uocatur inductus, qui in ira operatur superbiam. desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus eius operari. tota die concupiscit et desiderat: qui autem iustus est, tribuet et
 5 non cessabit. hostiae impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere. testis mendax peribit: uir bene dicens loquitur uictoriam. Et post V uersus: Melius est nomen bonum quam diuitiae multae. Et post XV uersus: Qui pronus est ad misericordiam, benedicitur: de panibus enim suis dedit
 10 pauperi. eice derisorem, et exhibit cum eo iurgium, cessabuntque causae et contumeliae. Et post IIII uersus: Dicit piger: leo est foris, in medio platearum occidendus sum. Et post III uersus: Qui calumniatur pauperem, ut augeat diuitias suas, dabit ipse ditiori et egebit. Et post VIII uer-
 15 sus: Non facias uiolentiam pauperi, quia pauper est, neque conteras egenum in porta, quia dominus iudicabit causam eius et configet eos qui confixerunt animam eius. noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum uiro furioso: ne forte discas semitas eius et sumas scandalum animae tuae.
 20 noli esse cum his qui defigunt manus suas et qui uades se offerunt pro debitis. Et post aliquantum: Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum uirga, non morietur. tu uirga eum percutis et animam eius de inferno liberabis. Et post VIII uersus: Noli esse in conuiuibus
 25 potatorum nec in comissionibus eorum qui carnes ad ue-

7 Prou. 22, 1 8 ib. 9 et 10 11 ib. 13 13 ib. 16
 15 ib. 22—26 21 Prou. 23, 13 et 14 24 ib. 20

2 qui mira opatur supbia *R* 3 operare *MPCSa* τото *P¹*
 4 tribuet] *om.* *MP¹CS*, tribuit *R* 6 ex scel.] excelere *CS* loquetur
Rv 7 V] quattuor *a* est] *om.* *P¹* 8 XV' *R*, aliquos *a* 9 bene-
 dicetur *Sav* enim] *om.* *P¹* 10 eiece *S¹* exiuit *MP¹C* 12 est]
om. *a* 13 III *P¹S*: duos *M*, II *P¹CR* augetur *M¹*, augetur *M¹C*,
 augetur *P¹* 14 et 24 VIII] aliquos *a* 15 facies *a* 16 iudicauit
M¹P¹ causas *R* 17 confixerunt *S* 18 ambulat *P¹* 19 tuae] *om.*
MP¹C 20 difugunt *M*, difigunt *P¹*, difugiunt *C*, diffigunt *R* 23 eū
 uirga *R* percuties eum *Sav* 24 uersus] octo *S* 25 comissionibus;
M¹, commissionibus *P*, comissionibus; *M¹C*. omissationibus; *R*, commæ-
 sationibus; *S*

scendum conferunt. Et post XX uersus: Ne intuearis uinum, quando flauescit, cum splenduerit in uitro color eius. ingreditur blande, et in nouissimo mordebit ut coluber et sicut regulus uenena diffundet. Et post VII uersus: Ne aemuleris, inquit, uiros malos, nec desideres esse cum eis: quia rapinas 5 meditatur mens eorum et fraudes labia eorum locuntur. Item post XVI uersus: Erue eos qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. si dixeris: uires non suppetunt: qui inspector est cordis ipse intellegit, et seruatorem animae tuae nihil fallit, reddetque homini iuxta 10 opera sua. Item post VIII uersus: Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas et in ruina eius ne exultet cor tuum: ne forte uideat dominus, et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. ne contendas cum pessimis, nec aemuleris impios. Et post II uersus: Time dominum, fili mi, et regem, et 15 cum detractoribus non commiscearis: quoniam repente consurget perditio eorum, et ruinam utriusque quis nouit? haec quoque sapientibus: cognoscere personam in iudicio non est bonum. qui dicit impio: iustus es, maledicent ei populi, et detestabuntur eum tribus. qui arguunt, laudabuntur, et super 20 ipsos ueniet benedictio. labia deosculabitur qui recta uerba respondit. Et post II uersus: Ne sis testis frustra contra proximum tuum, nec lactes quemquam labiis tuis. nec dicas: quomodo fecit mihi, sic faciam ei: reddam unicuique secundum opus suum. per agrum hominis pigri transini et per uineam 2

1 Prou. 23, 31 et 32 4 Prou. 24, 1 7 ib. 11 et 12 11 ib. 17—19 15 ib. 21—26 22 ib. 28—32

1 conuencendum *P*² 1, 4, 7, 11 *num. loco: aliquos a* intuaris
*M*¹*P*¹ 2 quando] qua *P*¹ fluescit *MP*¹*C* insplenduerit *R*
3 et *pr.*] sed *Sav* regulis *MP*¹ 4 defund& *MP*¹*C*, diffundit *R*
7 item] et *PCR* dicuntur *P*¹ 8 qui] *om.* *MP*¹*C* dixeret *M*¹
*P*¹ 9 spector *P*¹ 10 seruator est aie tue. nichil fallit eū. *R*
redetq; *M* 13 displiceat *MC* auferet *a* 14 ne] nec *M* condas
*C*¹ pessimis] impius *MCR* impius *M*¹ 16 commiscearis *S*
consurgit *MPCR* 19 impium *P* 21 ipsius *M*¹ deoscul.] deos
culabitur *M*¹ 22 responder *Rav* 23 quenquā *S* 24 faciem *P*¹
redā *M*

uiri stulti: et ecce totum repleuerant urticae, operuerant
 superficiem eius spinae, et maceria lapidum destructa erat.
 quod cum uidissem, posui in corde meo et exemplo didici disci-
 plinam. Et post XX uersus: Quae uiderunt oculi tui, ne
 5 proferas in iurgio cito: ne postea emendare non possis, cum
 dehonestaueris amicum tuum. causam tuam tracta cum amico
 tuo et secretum extraneo non reneles, ne forte insultet tibi,
 cum audierit, et exprobrare non cesset. mala aurea in lectis
 argenteis qui loquitur uerbum in tempore suo. inauris aurea
 10 et margarita fulgens qui arguit sapientem et aurem oboedi-
 entem. Et post uersus XVII: Acetum in nitro et qui
 cantat carmina cordi pessimo. et si esurierit inimicus tuus,
 ciba illum, et si sitierit, da ei aquam bibere: prunas enim
 congregabis super caput eius, et dominus reddet tibi. Et
 15 post X uersus: Sicut urbs patens et absque murorum am-
 bitu, ita uir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum
 suum. Et post II uersus: Sicut auis ad alia transuolans
 et passer quo libet uadens, sic maledictum frustra prolatum
 in quempiam superueniet. flagellum equo et canus asino
 20 et uirga dorso imprudentium. ne respondeas stulto iuxta

4 Prou. 25, 8—12 11 ib. 20—22 15 ib. 28 17 Prou. 26,
 2—5

1 stulti (tr in ras.) M repleuerunt S ortice (-ce P) MPC
 operuerunt S 2 supfaciem M¹C macheria MPC¹S, macerie R,
 materia a destructa M, destructe R erant MC²R, erunt C¹
 3 quod cum] quocū C posui] om. R et] om. MP¹CR exemplū
 M¹R de**** (dici ras.) M, dedici P, de CR disciplina R
 4 et 11 num. loco aliquos a tui] mei R 5 iurgiū RS, iurgiā MC
 cito] om. MP¹CR 7 reuellet M¹ 8 cessit M¹, cesset P¹ 9 uerbo
 MC 10 margareta^{*} M, margar&a C, margaritum PS qui] & qui M
 PC¹ obedientē MR 11 XVII plus minus PS utro MP¹CR
 et] om. R 12 corde P¹S et] om. Sav ad uocem esurierit s. lin:
 † esurit adnot. m. al. S 13 potum aquam (sed potum lineola sub-
 ducta del. m. al.) S pruna MP¹C¹, prunā Sa 14 reddit MP¹
 morosū MC¹, mororum P¹ 16 abitū M ita] sic a in] om. MP¹
 Ca loquendi M¹C 17 nam sicut S ad alia] de alia P¹, ad alta
 Ra 18 pater C quo libet] colib& MC², colib& C¹ 19 quenquā
 S¹ pueni& M¹ caminas M¹, caminus M¹P¹C, chamus RS
 20 dorsum MCa, in dorso Rv frultū MC¹

stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. responde stulto iuxta
 stultitiam suam, ne sibi sapiens esse uideatur. Et post X
 uersus: Sicut canis, qui reuertitur ad uomitum suum, sic
 imprudens, qui iterat stultitiam suam. uidisti hominem sapi-
 entem sibi uideri? magis illo spem habebit stultus. dicit 5
 piger: leaena in uia, leo in itineribus. sicut ostium uertitur
 in cardine suo, ita piger in lecto suo. abscondit piger manus
 sub ascella sua et laborat, si ad os suum eas conuerterit.
 sapientior sibi piger uidetur septem uiris loquentibus sententias.
 sicut qui adprehendit auribus canem, sic qui transit et in- 10
 patiens commiscetur rixae alterius. sicut noxius est qui mittit
 lanceas et sagittas et mortem, sic uir, qui fraudulentè nocet
 amico suo et, cum fuerit deprehensus, dicit: ludens feci. cum
 defecerint ligna, extinguetur ignis: et susurrone detracto
 inrgia conquiescunt. sicut carbones ad prunas et ligna ad 15
 ignem, sic homo iracundus suscitatur rixas. uerba susurratoris
 quasi simplicia et ipsa perueniunt ad intima uentris. Et
 post III uersus: Labiis suis intellegitur inimicus, cum in
 corde tractauerit dolos. quando submiserit nocem suam, ne
 credideris ei: quoniam septem nequitiae sunt in corde illius. 20
 qui operit odium fraudulentè, reuelabitur malitia eius in con-
 cilio. qui fodit foueam, incidet in eam: et qui uoluit lapidem,
 reuertitur ad eum. lingua fallax non amat ueritatem: et os

3 Prou. 26, 11—22 18 ib. 24—28 et Prou. 27, 1 et 2

3 reuertetur *MP*¹ 5 sibi sapientē *C* illud (1 in *ras.*, u in *o mut.*)
M, illos *C*¹ die & *MC*¹*a* 6 leaena *MP*¹ leo est in uia et leaena
a ostium *M* 7 lectulo *Sar* manum *P*¹*v* 8 ascellas suas
*MP*¹*CR* ouertit *R* 9 uidetur piger *RS* septem *M* sententias]
 sapientias (-ias *M*) *MC*, scientiā *P*¹ 10 et] *om.* *RS* impat. et *v*
 11 mittit *M*, mittit *C* 12 et *alt.*] in *P*¹*v* fraudolentē *S* nocent
*MC*¹ 13 et] *om.* *MP*¹*C* cum] con *P*¹ dicit] *om.* *MP*¹*C*¹
 14 extinguitur *MP*¹*Ca* detracto *M*, subtracto *P*¹*Sar* 15 pruna
*P*¹*C*, prona *M*¹ ligna] ignis (*ras.* f) *M*¹ 16 et u'ba *R*
 17 *** [uentris *M* 18 innocens *MP*¹*C* 19 dolus *MP*¹*CS* submife
 rit (e *ras.*) *M*, sumiserit *S* 21 fraudulentè *MS* reuelabitur
M consilio *PC* 22 incidit *M*, incidit *CR* eā in *ras.* *M*
 uoluit *S* 23 reuertetur *P*¹*v* et lingua *R* fallax *MP*¹

lubricum operatur ruinas. Ne glorieris in crastinum ignorans,
 quid superuentura pariat dies. laudet te alienus et non os
 tuum, extraneus et non labia tua. Et post IIII uersus:
 Melior est manifesta correptio quam amor absconditus. meli-
 5 ora sunt uulnera diligentis quam fraudulenta odientis oscula.
 Et post VI uersus: Amicum tuum et amicum patris tui
 ne dimiseris. Et post XVIII uersus: Infernus et perditio
 non replentur: similiter et oculi hominum insatiabiles. quo-
 modo probatur in conflatorio argentum et in fornace aurum,
 10 sic probatur homo in ore laudantis. si contuderis stultum in
 pila quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo
 stultitia eius. Et post XX uersus: Vir pauper calumnians
 pauperes similis est imbri uehementi, in quo paratur fames.
 qui derelinquunt legem, laudant impium: qui custodiunt,
 15 succeduntur contra eam. uiri mali non cogitant iudicium:
 qui autem requirunt dominum, animaduertent omnia. melior
 est pauper ambulans in simplicitate sua quam diues prauis
 itineribus. Et post II uersus: Qui coaceruat diuitias usuris
 et faenore, liberali in pauperes congregat eas. qui declinat
 20 aurem suam, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.
 qui decipit iustos in uia mala, in interitu suo corruet, et
 simplices possidebunt bona eius. Et post IIII uersus:

4 Prou. 27, 5 et 6 6 ib. 10 7 ib. 20—22 12 Prou. 28,
 3—6 18 ib. 8—10

1 crastino *M*¹, crastino *M*²*CR* ignoratⁿ (*corr. m. 1*) *S* 2 pariet
a laudet te] laudate *C* alienos *MC* 5 'diligentis' 'uulnera' *S*
 fraudulenta *MC*¹*S* o'cula (*corr. m. 1*) *M* 6 VI] III *PS*, tres *a*
 7 dimiseris *M* XVIII] aliquos *a* 8 replebunt^r *R* (*cod. Am.*) in-
 satiabilis (*infac. M*) *MP*¹*C*¹ 9 purgant^r *R* conflatorio *MP*¹*C*¹
 10 in] *om. PS* laudantes *M*, laudentes *C* contuderis *M*¹*P*¹,
 contuderis (*n ras.*) *C* stulto *M*¹*P*¹*C* 11 pilo *M*¹*P*¹*CS* ptisanas
*M*¹*C*, ptisanas *R* auferetur *M* 12 XX] aliquos *a* 13 pauperi *P*,
 pauperis *C* est] *om. a* et in quo *S* famis *MPC* 15 succen-
 dentur *MC* 16 ani auert'^{*} (*corr. aduertant m. 2*) *M*, animaduertunt
Rav 17 ambulans] *om. MCR* simplicitate sua *MC* prauis in
R 19 foeⁿore₂ (*corr. al. m.*) *P*, fenoris *S* liberari *P*¹ in] *om.*
*P*¹ 20 audeat *M*¹ 21 iustus *P*¹, iustū *S* curru[&] *M*

Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit et reliquerit ea, misericordiam consequetur. beatus homo, qui semper est pavidus: qui nero mentis est durae, corruet in malum. Item post uersus XII: Vir fidelis multum laudabitur: qui autem festinat ditari, non erit innocens. 5
 qui cognoscit in iudicio faciem, non facit bene: iste et pro bucella panis deserit ueritatem. uir, qui festinat ditari et aliis inuidet, ignorat quod egestas superueniet ei. qui corripit hominem, gratiam [postea inueniet apud eum magis quam ille qui per linguae blandimenta decipit. qui subtrahit aliquid 10
 a patre suo et matre et dicit: hoc non est peccatum, participes homicidae est. qui se iactat et dilatat, iurgia concitat: qui sperat in domino, sanabitur. qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse saluabitur. qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem 15
 sustinebit penuriam. Et post X uersus: Homo, qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius. Et post XXV uersus: Seruus uerbis non potest erudiri: quia quod dicis intellegit et respondere contemnit. uidisti hominem uelocem ad loquendum? stultitia magis spe- 20
 randa est quam illius [corruptio. Et post IIII uersus: Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria. qui cum fure partitur, odit animam suam: adiurantem audit et non indicat. qui timet hominem, cito corruet: qui

1 Prou. 28, 13 et 14 4 ib. 20—27 16 Prou. 29, 5 18 ib. 19 et 20 22 ib. 23—27

1 de⁺egitur *M*, dirigitur *PCS* 2 fuerat *MC*¹ relinquat *C*
 consequitur *P¹S²* 3 uero] autē *R* 4 conru[&] *M* XVI *C* aliquos
 uersus *a* 6 facer *M*¹ 7 bucella *RSa* defferit *M* alio] *S*
 8 corrup[&] *MP*¹ 10 blandim^urum *S* 11 et] uel *P* a matre
Sav particeps (pf in *ras.*) *M* 12 homicida *MC* iurgiat *M*
 13 qui autem sper. *a* confid[&] in *ras.* *M*¹ 15 dispic[&] *M*, dispicit
PC 16 X] aliquos *a* blandē *S* 17 factisq; *P*¹ recte *MP*,
 re+te (c *ras.*) *S*, rete *R*, rete *a* gressus *MPC* 18 eius] *om.*
R XXII *P*, XXII *MCR*, aliquos *a* 19 quod] *om.* *P*¹ contempnit
MPC, contē+mit *S* 20 speranda ē magis *S* 22 spiritu] *om. initio*
lineae C, om. a 23 odiat *MC* 24 non] *om.* *P*¹ corrui *R*¹
 qui autem *a*

sperat in domino, subleuabitur. multi requirunt faciem principis, et a domino iudicium egreditur singulorum. abominantur iusti uirum impium, et abominantur impii eos qui in recta sunt uia. Et post XIII uersus: Duo rogauī, ne deneges mihi antequam moriar: uanitatem et uerba mendacia longe fac a me. mendicitatem et diuitias ne dederis mihi: tribue tantum uictui meo necessaria. ne forte saturatus inliciar ad negandum et dicam: quis est dominus? et egestate compulsus furer et periurem nomen dei mei. ne accuses seruum ad dominum suum, ne forte maledicat tibi et corruas. Et post paululum: Aperi os tuum, discerne quod iustum est et iudica inopem et pauperem.

Satis sint ista de Parabolis. deinde librum alium Salomonis, qui uocatur Ecclesiastes, intuentēs similiter ea quae in illo inuenerimus huic operi apta monstrabimus.

VIII.

DE ECCLESIASTE.

Accipite non multum. Et nidi quia tantum praecederet sapientia stultitiam, quantum differt lux a tenebris. sapientis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat. Et aliquanto post: Custodi pedem tuum ingrediens domum dei.

4 Prou. 30, 7—10 11 Prou. 31, 9 19 Eccle. 2, 13 et 14
22 Eccle. 4, 17 et Eccle. 5, 1—6

1 principē *MP'C'* 2 iudicium *M'* abominabitur *P'*
3 uirum] *om. P'* 4 XIII] aliquos *a* rogauī te *P'v* denegat
MP' 5 morear *MC* et] *om. C* longe (*g ras.*) *M* 6 dederis
P tribui *MP'* 9 furem *C* pererē *Sa (cod. Am.)* acufes *MC*,
acufis *P'* 10 corruet *MCA* et post paul' *P'*: et post aliquantum *a*,
om. MP'CRS 11 decerne *Sv* iudicia *P'* 12 pauperem et inopem
P 13 parabolis *MP* 15 in illo sunt *C'* 16 opere *S*
monstrauimus *P'*, monstramus *a* 19 non multum accipitur *R*
praecederit *MP'CS'*, praecedit *R* 20 differt *MC* a] *om. MP'* sapientef
C' 21 capite *M* stultus autem *a* 22 aliquantū *RS* post
aliquantum *a* custode *MP'*

multo enim melior est oboedientia quam stultorum uictimae, qui nesciunt, quid faciant mali. Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit uelox ad proferendum sermonem coram deo. deus enim in caelo et tu super terram: idcirco sint pauci sermones tui. multas curas secuntur somnia, et in multis sermonibus inuenitur stultitia. si quid uouisti deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis et stulta promissio: sed quodcumque uoueris redde: multoque melius est non uouere quam post uotum promissa non reddere. ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram angelo: non est prouidentia: ne forte iratus deus super sermone tuo dissipet cuncta opera manuum tuarum. ubi multa sunt somnia, plurimae uanitates et sermones innumeri: tu uero deum time. Et post VI uersus: Auarus non inpletur pecunia: et qui amat diuitias, fructus non capiet ex eis. Et aliquanto post: Melius est ire ad domum luctus quam ad domum conuiuii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et uiuens cogitat, quid futurum sit. melior est ira risu: quia per tristitiam uultus corrigitur animus delinquentis. cor sapientium, ubi tristitia est: et cor stultorum, ubi laetitia. melius est a sapiente corripri quam stultorum adulatione decipi: quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti. Et post IIII uersus: Melior est patiens adrogante. ne uelox sis ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit. ne dicas: quid putas causae est quod priora teupora meliora fuere, quam nunc sunt? stulta est enim huiuscemodi inter-

14 Eccle. 5, 9 16 Eccle. 7, 3—7 23 ib. 9—11

1 obedientia *RS* quam] quasi *P*¹ 2 nescient *MC* timere
*M*¹*C* 4 enim] enen *M*¹ tu] tu* *P*, om. *S* 5 fecuntur sōma *M*¹
7 enim] om. *S* pmissio . . . pmissa *MP*¹ 9 non reddere prōmissa
S redere *M*¹ 10 of (*in ras. duarum litt.*) *M* neque] ne *S*
11 deus] dñs *S* 12 coneta *M* manum *MP*¹ 14 time diu *C*
16 post aliquantum *a* 17 conuiui *M* fines *MC* cunc tu+rū (c
elut.) *M* admonerit *M*, admoneretur *P*¹*C* 21 corripe *MP*¹, corrigi
S adolatione (-cione *M*) *MPC* 23 patiens (cie *in ras. m. al.*)
M arogante *C*, arrogante *M*¹*PRS* 24 in] om. *S*¹ 25 causa
*P*¹*S* est] om. *R*

rogatio. Et post III uersus: Hoc autem plus habet eruditio et sapientia, quod uitam tribuunt possessori suo. Et aliquanto post: Ego os regis obseruo et praecepta iuramenti dei. ne festines recedere a facie eius, neque permanearis in opere malo. Et paulo post: Ex eo quod peccator, inquit, centies facit malum et per patientiam sustentatur, ego cognoui quod erit bonum timentibus deum, qui uerentur faciem eius. non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi umbra transeant qui non timent faciem dei. Et post 10 aliquantum: Dicebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine. Et post IIII uersus: Melior est sapientia quam arma bellica: et qui in uno peccauerit, multa bona perdet. Et post II uersus: Pretiosior est sapientia et gloria parua ad tempus stultitia. Et post XIII uersus: Qui fodit foueam, 15 incidet in eam: et qui dissipat saepem, mordebit eum coluber. qui transfert lapides, affligetur in eis: et qui scindit ligna, uulnerabitur ab eis. si retunsum fuerit ferrum et hoc non ut prius sed hebetatum fuerit, multo labore exacnatur: et post industriam sequitur sapientia. si mordeat serpens in 20 silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit. uerba oris sapientis gratia, et labia insipientis praecipitabunt eum. Et paulo post: Laetare ergo, iuuenis, in adulescentia tua, et in bono sit cor tuum in diebus iuuentutis tuae, et ambula in

1 Eccle. 7, 13 3 Eccle. 8, 2 et 3 5 ib. 12 et 13
 10 Eccle. 9, 16 11 ib. 18 13 Eccle. 10, 1 14 ib. 8—12
 22 Eccle. 11, 9 et 10 et Eccle. 12, 1

1 habet *M* 2 uita *MC* possessori *M* 4 festinaes *MC*
 recede *C* 5 peccatur *MCR* 6 senties *P*¹ paciencia *M*, patientia
C 7 bonum erit *S* 8 nec pro qui (*om. longentur et uerba quae*
sequuntur usque ad transeant) *P*¹ 9 umbræ *S* 10 melioraē esse
M 11 et p. III u.] *om. MPCR* 12 p̄dit *MCR*, p̄dit *P*
 13 parua (*ar in ras.*) *M* 14 stultitiæ *S* XVII *P*¹, aliquos *a*
 fouea *M* 15 incidit *M*, incidit *PCR* 16 affligitur *MC*, affligit
R uerba: et qui s. l. u. ab eis *om. MPCR* scind& *S* 17 et 18
 fuerat *M*¹ 18 multu *MP*¹ exacūtur (*corr. m. 1*) *M*, exacutur *R*,
 exacūtur *Sav* 19 post] per *P*¹ sequetur *a* sapientiam *P*¹
 20 nihilominus *S* eo (*e in ras.*) *P* 22 laetare *M*

uiis cordis tui et in intuitu oculorum tuorum. et scito quod pro omnibus his adducet te deus in iudicium. aufer iram a corde tuo, amoue malitiam a carne tua. adulescentia enim et uoluptas uana sunt. Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuae. Et post XXXIII uersus: Denm time et 5 mandata eius obserua.

Restat ille liber Salomonis, cuius inscriptio est Canticum canticorum. sed de illo in hoc opus quid transferre possumus, cum totus amores sanctos Christi et ecclesiae figurata locutione commen- 10 det et prophetica pronuntiet altitudine? nisi quod in eo, quamuis sit ad intellegendum difficillimus, possumus tamen facile aduertere, quantum sit diuina illa et diuinitus inspirata caritas adpetenda quantique pendenda: quandoquidem non ibi semel 15 dicitur, sed alio atque alio loco iterum ac tertio repetitur.

VIII.

DE CANTICO CANTICORVM.

Adiuro uos, filiae Hierusalem, per capreas ceruosque cam- 20 porum, ne suscitetis neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit. Adiuro uos, filiae Hierusalem, in uirtutibus et in uiribus agri, si leuaueritis caritatem, quoad usque uelit. Ecclesia quippe, in qua utique sumus, his uerbis exhortatur filias suas, hoc est ipsam in plurimis 25 constitutam. ipsa est ager dei fructuosissimus,

5 Eccle. 12, 13 20 Cant. 2, 7 et Cant. 3, 5 22 Cant. 8, 4

1 in] *om.* P¹ (*cod. Am.*) 2 hommb; M, homimb; C his] *om.*
 S¹ 3 & amoue *Sav* ammoue R 5 XXX S¹, aliquos u 6 obserua.
 EXPLICIT. RESTAT S¹ 7 salomomf (1 s. *lin. add. m. 1*) M inser.]
 confcriptio (-cio MR) MPCR 8 est] ē+ P 9 qui M, qui^d (*corr.*
n. 1) C 10 et] *om.* MPCR S¹ commendat PC, cūmendat M¹
 11 p̄f&ica M 12 eum MCR quoduf P¹ 14 diurtuf M¹P¹
 19 cantic] cantica P¹ 20 per] pre I¹ ceruofq; (f *in ras.*) M
 21 faciatis] *om.* P¹ 22 uellit MP¹C in alt.] *om.* Sa 23 uellit
 MPC 25 ipfum P¹, fe ipfam Sa

cuius uirtutes et uires magnae sunt, ad quas amando Christum martyres peruenerunt. nam quo usque uult ille dilectae suae in hac interim uita caritatem leuari, nisi quo usque ipse docuit uerbo
 5 et suo est hortatus exemplo dicens: maiorem hac caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat pro amicis suis: et quod dixit efficiens? unde ne ad ipsum solum hoc pertinere uideretur, ait Iohannes in epistula sua: sicut Christus pro nobis animam suam posuit,
 10 sic et nos debemus animas pro fratribus ponere: hoc ergo est: quoad usque uelit. Legitur etiam in eodem Cantico: Ordinate in me caritatem. Christus quoque ipse ibi dicit: Pulchra es, amica mea, suavis et decora sicut Hierusalem. Et alibi: Quam pulchra es et quam decora, caris-
 15 sima, in deliciis! Et alio loco: Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus aemulatio. Et post I uersum: Aquae multae non potuerunt extinguere caritatem, nec flumina obruent illam. si dederit homo omnem substantiam domus
 20 suae pro dilectione, quasi nihil despicient eam.

X.

DE LIBRO IOB.

Qui nouerunt eum, ignorant dies illius. alii terminos translulerunt, diripuerunt greges et rapuerunt eos. asinum pupil-

5 Ioh. 15, 13 9 I Ioh. 3, 16 12 Cant. 2, 4 13 Cant. 6,
 3 14 Cant. 7, 6 15 Cant. 8, 6 18 ib. 7 23 Iob. 24, 1—3

1 ad .q. a. Chr.] quat amando ad xpm S 2 martires RS 3 ille] om. MPCR
 4 caritate S leuare MPCR 5 est exhortat' R
 6 caritatē hac R, caritatem hanc MP' C ponat quif P' av
 8 iohannis MP' C' 9 animā suā pro nobis S 10 ergo] autē R
 11 uellit MPC 12 ipse] om. P' 13 et 14 pulchra M 14 es] est P'
 carissima] om. S' 17 dilecti MC sicut || p. 80 || ut inferus S
 I] unum S 18 exting.] om. R 19 illa MP' C 20 nihili S
 despiciet av eum P' RS 22 explō | INCIPIT DE LIBRO SĀI IOB (rubr. in marg.) | S
 23 non nouerunt MP' C illius] eius R
 24 aliorum diripuerunt P' uerba: asinum — — uiduae om., add. in marg. al. n. S populorū M'

lorum abegerunt et abstulerunt pro pignore bouem uiduae. Et post V uersus: Agrum non suum demetunt et uineam eius quem ui oppresserunt uindemiant. nudos dimittunt homines indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore. Et post III uersus: Vim fecerunt depraedantes 5 pupillo et uulgum pauperem spoliauerunt. nudis et incedentibus absque uestitu et esurientibus tulerunt spicas. Et post II uersus: De ciuitatibus fecerunt uiros gemere, et anima uulneratorum clamauit, et deus inultum abire non patitur. ipsi fuerunt rebelles luminis: nescierunt uias eius, nec reuersi 10 sunt per semitas illius. Et post XXI uersus: Conteratur quasi lignum infructuosum. paut enim sterilem et quae non parit, et uiduae bene non fecit. detraxit fortem in fortitudine sua. Et aliquanto post: Auris audiens beatificabat me et oculus uidens testimonium reddebat mihi, quod liberassem 15 pauperem uociferantem et pupillum, cui non esset adiutor. benedictio perituri super me ueniebat, et cor uiduae consolatus sum. iustitia indutus sum et uestiui me sicut uestimento et diademate iudicio meo. oculus fui caeco et pes claudo. pater eram pauperum: et causam, quam nesciebam, diligenter 20 inuestigabam. conterebam molas iniqui et de dentibus illius auferebam praedam. Et aliquanto post: Si ambulauit in uanitate et festinauit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta, et sciat deus simplicitatem meam. si declinauit gressus meus de uia et si secutus est oculus meus cor meum, 25

2 Iob. 24, 6—7 5 ib. 9 et 10 8 ib. 12 et 13 11 ib.
20—22 14 Iob. 29, 11—17 22 Iob. 31, 5—7

1 pignorum *P*¹ 3 quā *a* oprefferunt* (pref et nt in ras.) *P*,
opprefferunt *MCRv* 5 III] duos *a* 6 pupillum *S*, pupillos *av*
expolauerunt *MPCR* 7 absque uestitu] sine amictu *S* tulerunt
MC spicas] *om. CR* et] *om. P* 9 clamabit *S* multu bire
*P*¹ 10 ipse *M* . lumini *Rav* uiam *S*¹ 11 XXI] aliquos *a*
14 post aliquantum *a* beatificabit *Ca* 16 essit *MP*¹ 18 uestiuit
R et alt.] *om. P*¹ 21 uerba: molas i. e. d. d. i. auferebam *om. m.*
1, tum ex corr. add. al. m., denique eras. et in marg. inf. scripta, ubi
illut in illi corr. P de] *om. MCR* (cod. *Am.*) illius] illh *S*
23 appendam *MP*¹*C*, appendant *R*

et in manibus meis adhaesit macula. Et post II uersus:
 Si deceptum est cor meum super mulierem et si ad ostium
 amici mei insidiatus sum. Et post II uersus: Hoc enim
 nefas est et iniquitas maxima. ignis est usque ad perditionem
 5 deuorans et omnia eradicans genimina. si contempsi subire
 iudicium cum seruo meo et ancilla mea, cum disceptarent
 aduersum me? Et post VI uersus: Si negaui quod uolebant
 pauperibus et oculos uiduae expectare feci. si comedi
 bucellam meam solus et non comedit pupillus ex ea, quia
 10 ab infantia mea creuit mecum miseratio et de utero matris
 meae egressa est mecum. si despexi pereuntem, eo quod
 non habuerit uestimentum, et absque operimento pauperem.
 si non benedixerunt mihi latera eius, et de uelleribus ouium
 mearum calefactus est. si leuaui super pupillum manum
 15 meam, etiam cum uiderem me in portis superiorem. Et post
 V uersus: Si putauit aurum robur meum et obrizae dixi:
 fiducia mea? si laetatus sum super multas diuitias meas
 et quia plurima repperit manus mea? Et post VI uersus:
 Si gauisus sum ad ruinam eius qui me oderat et exultaui
 20 quod inuenisset eum malum? Et post IIII uersus: Foris
 non mansit peregrinus, ostium meum uiatori patuit. si ab-
 scondi quasi homo peccatum meum et celauit in sinu meo
 iniquitatem meam? si expaui ad multitudinem nimiam, et
 despectio propinquorum terruit me, et non magis tacui, nec
 25 egressus sum ostium? quis mihi tribuat auditorem, ut desi-
 derium meum omnipotens audiat et librum scribat ipse qui

2 Iob. 31, 9 3 ib. 11—13 7 ib. 16—21 16 ib. 24 et
 25 19 ib. 29 20 ib. 32—39

1 in] *om.* *MP'CR* 2 est] *om.* *R* et] *est et R* ad ostium (*o*
in ras.) *P*, aduŕtū *MC'* 5 iudicium subire *Sa* 6 ancille me *P'*,
 ancillae meae *P'CS (cod. Am.)* 7 VI] q̄ttuor *a* negabam *MCR*
 ualebant *C* 8 et 9 commedi et comedit *MP'* 9 bucellā *Ra*
 10 mēae mātŕis *S* 12 operimentū *C* 13 benedixerunt (*x in ras.*
trium litterarum) *P* 15 uiderem *S* sup. in port. *a* 16 potaui
MP' robur *MP'C* obrizo *Ca*, obrizo *R* 17 meas] *om.* *R*
 18 repperit *RS* 19 *auŕŕul (*ras. g*) *M*, gauŕŕul *P* exaltaui *M*
 20 eum] me *R* 24 terruerunt *P'* 25 aduŕtorem *P'*

indicat: ut in mucro meo portem illum et circumdem quasi coronam mihi? per singulos gradus meos pronuntiabo illum et quasi principi offeram eum. si aduersum me terra mea clamant et cum ipsa sulci eius deflent, si fructus eius commedi absque pecunia et animam agriculturalium adfixi. 5

Nunc iam de libris Prophetarum quae sunt huic operi necessaria colligamus: ac primum de his Prophetis, qui propter breuitatem uoluminum suorum minores uocantur. ergo apud Osee prophetam ista couperimus. 10

XI.

DE LIBRO OSEE.

Accipite non multum. Audite uerbum domini, filii Israhel, quia iudicium domino cum habitatoribus terrae. non est enim ueritas et non misericordia, et non est scientia dei in terra. maledictum et mendacium et homicidium et furtum et adulterium inundauerunt et sanguis sanguinem tetigit. Et post XII uersus: Quia tu scientiam reppulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris uulgi. Et post XV uersus: Quoniam dominum reliquerunt in non custodiendo. fornicatio et uinum et ebrietas aufert cor. Et post uersus XVI: Quoniam ipsi cum meretricibus uersabantur et cum effeminatis sacrificabant, et populus non intellegens nauulabit. si fornicaris tu, Israhel, non delinquat saltem Iuda. 15

13 Os. 4, 1 et 2 18 ib. 6 20 ib. 10 et 11 22 ib.
14 et 15

1 numero *C*, humero *P²RS* et circumdem] *om.* *MPCR* 3 princeps *MP¹C*, principem *R* auferam *C* 4 clamat *a* commedi *MP* 6 profetarum . . profetarum *P* 7 opere *MP¹S* 9 minorum *MP¹* osee *MCS* pph&a *MC*, pphete *P* 12 libro] *om.* *PRa* osee *MCS* 13 accipite] a capite *S* nō multū accipitur *R* 15 et post ueritas *om.* *R* non est misericordia *P²Rv* 18 XV *C*, aliquos *a* repellisti *P¹* 19 et post XV u.] *om.* *C*, et paulo post *a* XV] *V P¹* 20 relinquerunt *MPCSa* 22 XVII *R*, aliquos *a* 23 nauulauit *PS* 24 fornicauerunt *M*, fornicauerunt *P* non] ne *P* delinquat *S* saltem *MPC*

et nolite ingredi in Galgala, et ne ascendatis in Bethaue,
 neque iraneritis: ninit dominus! Et post XVIII uersus:
 Non dabunt cogitationes suas ad dominum deum suum: quia
 spiritus fornicationis in medio eorum, et dominum non cog-
 nouerunt. Et post uersus LXI: Indicia tua quasi lux
 egredientur. quia misericordiam nolui et non sacrificium, et
 scientiam dei plus quam holocausta. Et post aliquantum:
 Seminate nobis in iustitia et metite in ore misericordiae,
 innouate nobis nouale: tempus autem requirendi dominum,
 cum uenerit qui docuit uos iustitiam. Et post uersus
 LXXVIII: Et tu ad dominum deum conuerteris: misericordiam
 et iudicium custodi et spera in domino deo tuo semper. Et
 post XLI uersus: Ego autem dominus deus tuus eduxi te
 de terra Aegypti: et dominum absque me nescies, et saluator
 non est praeter me. Et post uersus XXXVIII: Conuertere,
 Israhel, ad dominum deum tuum: quoniam cornisti in iniqui-
 tate tua. tollite uobiscum uerba et conuertimini ad dominum:
 dicite ei: omnem aufer iniquitatem et accipe bonum, et red-
 dumes uitulos labiorum nostrorum.

20

XII.

DE LIBRO IOHEL.

Expergiscimini, ebrii, et flete et ululate omnes qui bibitis
 uinum in dulcedine: quoniam periit ab ore uestro. gens enim

3 Os. 5, 4 5 Os. 6, 5 et 6 8 Os. 10, 12 11 Os. 12, 6
 13 Os. 13, 4 15 Os. 14, 2 et 3 22 Io. 1, 5 et 6

ne] *om.* Pⁱ b&habe MPⁱCS, b&haben Pⁱ, bechaue R 2 XVIII]
 X & VIII S, VIII MPCR, aliquot a 3 ad] ut reuertantur ad av
 4 fornicationis f̄p̄r P agnouerunt MPCR 5 XLI P 5, 11,
 13, 15 num. loco aliquos a 6 misericordia MPⁱ 8 feminae Pⁱ
 iustitiam (-ciã M) MPⁱ (*cod. Am.*) et] *om.* S mentite P
 10 docebit P^v 11 conuertere] MPⁱ, u'tere R 13 LXI P
 14 de] ex MPS'av egypti PR 16 uerba: ad d. d. t. q. e. i. i. t. t.
 uobiscum *om.* m. 1, *add. in marg. signis h̄d in textu et hp in marg.*
adpositis m. al. M in] *om.* Pⁱ 17 et tollite CR 18 iniqu.
 aufer a 21 EXPLICIT DE LIBRO OSEAE (*atramento scr.*) | DE LIBRO
 IOHEL (*minio scr.*) | S ioel C, ioehls R 22 bib&f MPⁱC

ascendit super terram meam fortis et innumerabilis. Et post aliquantum: Nunc ergo dicit dominus: conuertimini ad me in toto corde uestro in ieiunio et in fletu et in planctu, et scindite corda uestra et non uestimenta uestra, et conuertimini ad dominum deum uestrum, quia benignus et misericors est. ⁵

XIII.

DE LIBRO AMOS.

Haec dicit dominus: super tribus sceleribus Iuda et super quattuor non conuertam eum: eo quod abiecerint legem domini et mandata eius non custodierint: deceperunt enim eos ¹⁰ idola sua, post quae abierunt patres eorum. Et post II uersus: Haec dicit dominus: super tribus sceleribus Israhel et super quattuor non conuertam eum: pro eo quod uendiderint argento iustum et pauperem pro calciamentis. qui conterunt super puluerem terrae capita pauperum et uiam humilium ¹⁵ declinant. et filius ac pater eius ierunt ad puellam, ut uiolarent nomen sanctum meum. Et post I uersum: Et uinum, inquit, damnatorum bibebant in domo dei sui. Et aliquanto post: Quia haec dicit dominus domui Israhel: quaerite me et uiuetis. Et post III uersus: Quaerite do- ²⁰ minum et uiuite. Et post uersus VIII: Odio habuerunt in porta corripientem et loquentem perfecte abominati sunt. idcirco pro eo quod diripiebatis pauperem et praedam electam tollebatis ab eo. Et post III uersus: Quia cognoui multa scelera uestra et fortia peccata uestra. hostes iusti accipientes ²⁵

2. Io. 2, 12 et 13 8 Am. 2, 4 12 Am. 2, 6 et 7 17 ib.
8 19 Am. 5, 4 20 ib. 6 21 ib. 10 et 11 24 ib. 12

1 ascendet *P'* 3 in ante fletu] *om. MCRa* et ante scind.
om. R 7 ammos *MC* 10 eos] *om. R* 11 quat *S* II] *V MP*
CR 12 sceleribus] *om. C* 13 undederint *M*, non uiderint *P'*
14 p argento *P' Rv* 18 indamnatorū *S*, dānatorū (*ū in ras.*) *M*
19 quia] *om. P'* *uerba*: quia haec — III uersus *om. (initio fol. 27)*
C', quia h. d. d. d. israhel *om. a* domu *M*, domuf *S* 20 uiuetis]
inuenietis *R* *uerba*: et post III u. q. d. e. uiuite *om. R* 21 uu&e
MP'CS 22 abominate *S'* 25 iufti* *P*

munus et pauperes in porta deprimentes. Et post II uersus:
 Quaerite bonum et non malum, ut uiuatis: et erit dominus
 deus exercituum uobiscum, sicut dixistis. odite malum et
 diligite bonum et constituite in porta iudicium: si forte misere-
 5 atur dominus exercituum reliquiis Ioseph. Et post uersus
 L: Qui dormitis in lectis eburneis et lasciuitis in stratis
 uestris, qui comeditis agnum de grege et uitulum de medio
 armenti: qui canitis ad uocem psalterii: sicut Dauid putauerunt
 se habere uasa cantici: bibentes in phialis uinum et optimo
 10 unguento delibuti: et nihil patiebantur super contritione Ioseph.
 Et post aliquantum: Audite hoc, qui conteritis pauperem
 et deficere facitis egenos terrae dicentes: quando transibit
 mensis et uenundabimus merces, et sabbatum et aperiemus
 frumentum: ut minuamus mensuram et augeamus siclum et
 15 subponamus stateras dolosas: ut possideamus in argento egenos
 et pauperes pro calciamentis, et quisquilias frumenti uendamus?

XIII.

DE LIBRO MICHAELAE.

Vae qui cogitatis inutile et operamini malum in cubilibus
 20 uestris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra deum
 manus eorum. et concupierunt agros et uiolenter tulerunt et
 domos rapuerunt: et calumniabantur uirum et domum eius,
 uirum et hereditatem eius. Et aliquanto post: Audite

2 Am. 5, 14 et 15 6 Am. 6, 4—6 11 Am. 8, 4—6 19 Mich.
 2, 1 et 2 23 Mich. 3, 9—11

1 dep̄ntes MPC 4 portam MP^a miseratur P^a 5 uersus L
 V u. R, aliquos uersus a 7 comeditis MP, comed&is S 8 caneris
 (e ex 1) M, can&is C daur M, d& C 9 uasa habere P 10 con-
 tritionem MPCa 11 aliqua R pauperem] inuicem MP^aCR
 13 mensis MSv: mensis* (ras. f s. lin.) P, mensis CRa 14 frumento
 S ut] et R 16 uenundamus Sⁱ 18 de libro michaelae] om. Cⁱ,
 sed 19 ante in ras. 15 litt. michæ MP^a, michee Ra, michael S
 21 tulerunt MP^a 22 domus P calumniantur P^a 23 aliquantū
 post R, post aliquantum a

XII, Aug. 3, 1.

haec, principes domus Iacob et iudices domus Israhel, qui abominamini iudicium et omnia recta peruertitis. qui aedificatis Sion in sanguinibus et Hierusalem in iniquitate. principes eius in muneribus iudicabant, et sacerdotes eius in mercede docebant, et prophetae eius in pecunia diuinabant: 5 et super dominum requiescebant dicentes: numquid non deus in medio nostrum? non uenient super nos mala. Item aliquanto post: Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum et quid dominus quaerat a te: utique facere iudicium et diligere misericordiam et sollicitum ambulare cum deo tuo. Et post 10 III uersus: Adhuc ignis in domo impii, thesauri iniquitatis, et mensura minor irae plena. numquid iustificabo stateram impiam et saccelli pondera dolosa? in quibus diuites eius repleti sunt iniquitate, et habitantes in ea loquebantur mendacium et lingua eorum fraudulenta in ore eorum. Et post 15 XII uersus: Vae mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos uindemiae. non est botrus ad comedendum, praecocas ficus desiderauit anima mea. periit sanctus de terra et rectus in hominibus non est: omnes in sanguine insidiantur, uir fratrem suum uenatur ad mortem. malum 20 manuum suarum dicunt bonum: princeps postulat et iudex in reddendo est et magnus locutus est desiderium animae suae.

XV.

DE LIBRO ABBACYC.

Contra me factum est iudicium, et contradictio potentior. 25 propter hoc lacerata est lex et non peruenit usque ad finem

3—4 8 Mich. 6, 8 [11 ib. 10—12 16 Mich. 7, 1—3 25 Ab. 1,

2 postuertitis *P*¹, puert&af *S* 3 in *alt.*] *om.* *P*¹ iniquitatē *M*
*P*¹ 4 iudicabant *RS* 7 item] et *RSa* aliquantum post *R*, post
aliquantum *Sa* 8 o] *om.* *MCRa* 9 facere] *om.* *P*¹ 11 thessauri
M 12 ira *R* plenae *P* nūquid nō *R* 13 sacelli *CR*
14 iniquitatem *MP*¹ loquebant *P*¹ 15 fraudolenta *S* 16 XII]
II *MCR* collegit *MPC* 17 butrus *M*, butirus *P*¹ cōmendū
*MP*¹*C* 18 precoras *R* 21 principes *MP*¹*CR* postulant *R*
et ante iud. *om.* *R* 24 abacuc *CR*, ambacuc *S*

iudicium: quia impius praeualet [aduersus iustum, propterea egreditur iudicium peruersum. Et paulo post: Iustus autem in fide sua uiuet. et quomodo uinum potantem decipit, sic erit uir superbus, et non decorabitur. Et post aliquantum:
 5 Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile et imaginem falsam, quia sperauit in figmento fictor eius, ut faceret simulacra muta? uae qui dicit ligno: expergiscere: surge, lapidi tacenti: numquid ipse docere poterit? ecce iste coopertus est auro et argento, et omnis spiritus non
 10 est in uisceribus eius. dominus autem in templo sancto suo: sileat a facie eius omnis terra.

XVI.

DE LIBRO SOPHONIAE.

Disperdam, inquit, de loco hoc reliquias Bahal et nomina
 15 aediuorum cum sacerdotibus: et eos qui adorant super tecta militiam caeli et adorant et iurant in domino et iurant in Melchom: et qui auertuntur de post tergum domini et qui non quaesierunt dominum nec inuestigauerunt eum. silete a facie domini: quia iuxta est dies domini. Et post uersus
 20 XVI: Et erit in tempore illo, scrutabor Hierusalem lucernis et uisitabo super uiros defixos in faecibus suis, qui dicunt in cordibus suis: non faciet bene dominus et non faciet male. Et post uersus XVIII: Conuenite, congregamini, gens non amabilis, priusquam pariat iussio quasi puluerem transeuntem

2 Ab. 2, 4 et 5 5 ib. 18—20 14 Soph. 1, 4—7 20 ib.
 12 23 Soph. 2, 1—3

1 *uerba*: propterea e. i. peruersum *om.* *MCR* 2 post paulo (paulus *corr. m. al.*) *P* 3 decepit *M* 4 erit uir] *corr. in*: erigitur, postremo restitutum *P* 5 illud sculpsit *a* 7 multa *MP¹CRa* 8 lapide *MP¹C* doceri *R* 9 cooperatus *C* 13 sopomæ *M* 14 de] *om.* *R* 16 melcia *M* 17 melcho *S*, melchon *a* depostergerum *MPC* *RS* *uerba*: et qui non — — a facie domini *om.* *C¹* 18 quiesc̃ *S* eum] *om.* *MC¹R* 20 XVI u. *R*, aliquot u. *a* in lucernis *P²v*
 21 fe**cib; (1i *ras.*) *P* 22 faciat *MCS* faciat *MC* (*cf. cod. Am.*) 23 XVIII u. *R*, aliquot u. *a*

diem, antequam ueniat super uos ira furoris domini, antequam ueniat super uos dies furoris domini. quaerite dominum, omnes mansueti terrae, qui iudicium eius estis operati. quaerite iustum, quaerite mansuetum: si quomodo abscondamini in die furoris domini. Et post aliquantum: Et derelinquam in medio tui populum pauperem et egenum, et sperabunt in nomine domini reliquiae Israhel: non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, et non inuenietur in ore eorum lingua dolosa.

XVII.

10

DE LIBRO ZACHARIAE.

Cum de uolumine loqueretur, quod uidit in spiritu: Et dixit ad me: haec est maledictio, quae egreditur super faciem omnis terrae: quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur, et omnis iurans ex hoc similiter iudicabitur. ¹⁵ educam illud, dicit dominus exercituum, et ueniet ad domum furis et ad domum iurantis in nomine meo mendaciter: et commorabitur in medio domus eius et consumet eum et ligna eius et lapides eius. Et post aliquantum: Et factum est uerbum domini ad Zachariam dicens: haec ait dominus exercituum dicens: iudicium uerum iudicate et misericordiam et miserationes facite unusquisque cum fratre suo: et uiduam et pupillum et aduenam et pauperem nolite calumniari, et malum uir fratri suo non cogitet in corde suo. Item post aliquantum: Loquimini ueritatem unusquisque cum proximo ²⁵

5 Soph. 3, 12 et 13 12 Zach. 5, 3 et 4 19 Zach. 7, 8—10
25 Zach. 8, 16 et 17

1 *uerba*: antequam u. s. u. ira f. domini *om.* *MPCRa*, *uerba*: antequam u. s. u. dies f. domini *om.* *S* 2 ueni & *MC* 3 qui] quia *MCR*
5 alq̄ *MP*, aliqua *R* 8 loquuntur *MPC*, loquuntur *Sa* 12 loquuntur *MCR*, loq̄τ *P* quod] quem *MPSa*, quā *C* 16 et ducam *S* 17 *uerba*: furis et ad domum *om.* *P^l* 18 lignam *P^l*, lingu (*sic*) *M*, lingue *Ca*, lingua *R* 20 *uerba*: haec a. d. e. dicens *om.* *R* 24 uir] *om.* *P^l* fratre *S* non] ne *S* *uerba*: item p. a. l. u. u. c. p. suo *om.* *R*

suo: ueritatem et iudicium pacis iudicate in portis uestris: et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus uestris: et iuramentum mendax ne diligatis. omnia enim haec sunt quae odi, dicit dominus.

5

XVIII.

DE LIBRO MALACHIAE.

Filius honorat patrem et seruus dominum suum: si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? et si dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit dominus exercituum. Et paulo post: Ego dedi uos contemptibiles et humiles omnibus populis, sicut non seruastis uias meas et accepistis faciem in lege. numquid non pater unus omnium nostrum? numquid non deussum creauit nos? quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, uiolans pactum patrum nostrorum? 15 transgressus est Iudas, et abominatio facta est in Israhel et in Hierusalem: quia contaminauit Iudas sanctificationem domini, quam dilexit, et habuit filiam dei alieni. disperdat dominus uirum, qui fecerit hoc, magistrum et discipulum de tabernaculis Iacob et offerentem munus domino exercituum. 20 et hoc rursum fecistis: operiebatis lacrimis altare domini, fletu et mugitu, ita ut ultra non respiciam ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu uestra. et dixistis: quam ob causam? quia dominus testificatus est inter te et uxorem pubertatis tuae, quam tu despexisti: et haec particeps tua et 25 uxor foederis tui. nonne unus fecit, et residuum spiritus eius

7 Mal. 1, 6 10 Mal. 2, 9—17

4 sunt haec (hec *M*²) *M*²*PC*, om. haec *M*¹ hodi *M*, odi *P*¹, odit
*C*¹ 8 sum *pr.*] om. *S*¹ 9 pauli *MC* 10 uobis *P*¹ populuf
*MP*¹ 12 nostrum] non *S* 13 despicit *MPC* 14 nostrum] uim *R*,
non *S*, om. *a* patrū *s. lin. add. S*¹ 17 alienā *R* disperdet
av 20 et fl&u *P* 21 mugitu] gemitu *P* nec] non *P*¹ 22 uestra]
tua *MP*¹*C* dixisti *P*¹ 24 tua] tu *S* et ante uxor] om. *a*
federis *CR*

est? et quid unusquisque quaerit, nisi semen dei? custodite ergo spiritum uestrum: et uxorem adulescentiae tuae noli despiciere. cum odio habueris, dimitte, dicit dominus deus Israhel: operiet autem iniquitas uestimentum eius, dicit dominus exercituum. custodite spiritum uestrum, et nolite despiciere. laborare fecistis dominum in sermonibus uestris et dixistis: in quo eum fecimus laborare? in eo cum diceretis: omnis qui facit malum bonus est in conspectu domini et tales ei placent: aut certe ubi est dies iudicii? Et post XV uersus: Et accedam ad uos, inquit, in iudicio et ero 10 testis uelox maleficis et adulteris et periuris et qui calumniantur mercedem mercennarii, uiduas et pupillos et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit dominus exercituum. ego enim dominus et non mutor: et uos filii Iacob non estis consumpti. a diebus enim patrum uestrorum recessistis a legi- 15 timis meis et non custodistis. reuertimini ad me, et reuertar ad uos, dicit dominus exercituum. Et post XV uersus: Inualuerunt super me uerba uestra, dicit dominus. et dixistis: quid locuti sumus? dixistis: uanus est qui seruit deo: et quod emolumentum, quia custodiimus praecepta eius et quia 20 ambulauimus tristes coram domino exercituum? ergo nunc beatos dicimus adrogantes: siquidem aedificati sunt facientes iniquitatem, et temptauerunt deum et salui facti sunt. tunc locuti sunt timentes deum unusquisque cum proximo suo: et attendit dominus et audiuit, et scriptus est liber monumenti 25 coram eo timentibus dominum et cogitantibus nomen eius.

10 Mal. 3, 5—7 18 ib. 13—18 et Mal. 4, 1—3

1 est] *om. C, et Sa* dei] *dñi MPCR* 2 ergo] *om. C*
 adulescentiæ *M*, adholescentiæ *C* 3 despiciere *P* uerba: cum odio
 usque ad nolite despiciere *om. R* habueritis *MC* dicit dimitte
S 7 eum] *enī C* fecim' eū *R* diceritis *MP'*, *ri ex re m. pr. C*
 10 XV] aliquot *a* in iudicio inquit *S* 11 piurus *P'* 12 mercede
C, mercedam *P'* et humiliat uiduas *a* opprimant *M'*, opprimunt *M'C*,
 qui opprimunt *R* 14 sum dñs *a* 15 legitimus heredit; *MC*
 17 XV] aliquos *a* 18 uestra] mea *S'* 19 locuti sumus contra te
P²v deo] *dño (n del.) M*, *dño CR* 20 custodiimus *S*
 quiambulamus *MCS* 21 domino] *dō P* 23 uerba: et salui — —
 timentes deum *om. S'* 25 audit *C*

et erunt mihi, ait dominus exercituum, in die, qua ego facio, in peculium: et parcam eis, sicut parcit uir filio suo seruienti sibi. et conuertimini et uidebitis, quid sit inter iustum et impium et inter seruientem deo et non seruientem ei. Ecce
 5 enim dies ueniet succensa quasi caminus, et erunt omnes superbi et omnes facientes iniquitatem stipula: et inflammabit eos dies ueniens, dicit dominus exercituum, quae non relinquet eis radicem et germen. orietur uobis timentibus nomen meum sol iustitiae et sanitas in pennis eius: et egredimini et sal-
 10 etis sicut uituli de armento: et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum uestrorum in die, qua ego facio, dicit dominus exercituum.

XVIII.

DE LIBRO ESAIAE PROPHETAE.

15 Lauamini, mundi estote. auferte malum cogitationum uestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruerse, discite benefacere: quaerite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite uiduam. et uenite et arguite me, dicit dominus. Et post VIII uersus: Argentum tuum uersum est in scoriam:
 20 uinum tuum mixtum aqua. principes tui socii furum: omnes diligunt munera, secuntur retributiones: pupillo non iudicant, et causa uiduae non ingreditur ad eos. Et paulo post: Domus Iacob, uenite, ambulemus in lumine domini. proiecisti enim populum, domum Iacob: quia repleti sunt ut olim, et

51 Es. 1, 16—18 19 ib. 22—23 23 Es. 2, 5—6

1 erit *a* ait] dicit *R* 2 parc& *S* seruentis *P*¹ 6 inflāmaur
*MP*¹*Ca* 7 derelinquet *Pv*, reliqu& *S*¹, relinque]tur *R* 8 et orietur
*P*²*v* 9 pinnis *MP* egrediemum *P*¹*Rav* 14 esaiæ pph&æ *M*, esaiæ
 pphete *P*, isaie p̄h *C* de ysaiæ pphā *R* 15 forte *M* 16 peru.
 agere *a* 19 VII *S*, aliquos *a* scoriā *S* 20 mixtū est *R* (*cod.*
Am.) 21 sequentur *S* 22 ingrederetur *S* (*cod. Am.*), ingrediebaŕ
R 24 populum tuū *P*²*Rv* ut] *om. S*

augures habuerunt ut Philistim, et pueris alienis adhaeserunt. Et post III uersus: Repleta est terra eius idolis: opus manuum suarum adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum. Et post V uersus: Quia dies domini exercituum super omnem superbum et excelsum et super omnem adrogantem: ⁵ et humiliabitur. Et paulo post: Populum meum exactores sui spoliauerunt, et mulieres dominatae sunt eius. popule meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, et uiam gressuum tuorum dissipant. Et post IIII uersus: Vos enim depasti estis uineam meam, rapina pauperis in domo uestra. quare ¹⁰ adteritis populum meum et facies pauperum commolitis, dicit dominus exercituum? et dixit dominus: pro eo quod eleuatae sunt filiae Sion et ambulauerunt extento collo et nutibus oculorum ibant et plaudebant, ambulabant et in pedibus suis composito gradu incedebant. Et paulo post: Vae qui con- ¹⁵ iungitis domum ad domum et agrum ad agrum copulatis usque ad extremum loci: numquid habitabitis soli uos in medio terrae? in auribus meis sunt haec domini exercituum. Et post III uersus: Vae qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam et potandum usque ad uesperam, ut uino aestuetis. ²⁰ cithara et lyra et tympanum et tibia et uinum in conuiuuis uestris: et opus domini non respicitis, nec opera manuum eius

2 Es. 2, 8 4 ib. 12 6 Es. 3, 12 9 ib. 14—16 15 Es. 5, 8—9 19 ib. 11—12

1 philistim Ra 3 quos S 4 V] paucos a 7 eius] eis av
 9 III S: VI^{II} P, VIII MCR, aliquos a 11 at̄ris M, at̄rent P¹
 commolitis] confunditis P² 14 et alt.] om. MPCR 15 gressu R
 16 coniugatis PS ad agrum] agro P² 17 extremum] terminum MPSv,
 terminos R loci] sequitur lacuna trium litterarum, deinde: ut afferatis
 pximo, tum lacuna trium litterarum, tum: symachus & theod̄ donec de-
 ficiat uel non sit locus transtulerunt M, est LXX ut auferatis pximo
 symachus & theod̄ (στ̄ in ras.) donec deficiat *** (est eras.) uel non sit
 locus transtulerunt P, ut auferatis pximo. (om. ut auf. prox. R) symachus
 (symachus R) & theod̄. (theodosio R) donec deficiat uel non sit locus
 transtulerunt CR (cf. Septuag. et S. Hieronymi Comm. in Esai. l. II
 cap. V habitatis S uos soli av 18 domini] dñe R, dicit dominus
 av 20 sectantē P¹ uesperum P estuatis S¹ 21 hra CS,
 lu*ra P¹ tymphanum MP, tymphanum C tibia MC

consideratis. Et post uersus XVII: Vae qui dicitis malum bonum et bonum malum: ponentes tenebras lucem et lucem tenebras: ponentes amarum in dulce et dulce in amarum. uae qui sapientes estis in oculis uestris et coram uobismet
 5 ipsis prudentes. uae qui potentes estis ad bibendum uinum et uiri fortes ad miscendam ebrietatem. qui iustificatis impium pro muneribus, et iustitiam iusti auferetis ab eo. Et aliquanto post: Vae qui condunt leges iniquas et scripserunt, ut opprimerent in iudicio pauperes et uim facerent causae
 10 humilium populi mei, ut essent uiduae praeda eorum, et pupillos diriperent. Et post paululum: Requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et replebit eum spiritus timoris domini. non secundum uisionem
 15 oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes et arguet in aequitate pro mansuetis terrae: et percutiet terram uirga oris sui et spiritu labiorum suorum interficiet impium. et erit iustitia cingulum lumborum eius et fides cinctorium renum eius.
 20 Et post uersus LX: Ecce deus saluator meus, fiducialiter agam et non timebo. quia fortitudo mea et laus mea dominus deus, et factus est mihi in salutem. haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris: et dicetis in illa die: confitemini domino et inuocate nomen eius, notas facite in
 25 populis adinventiones eius, mementote quoniam excelsum est nomen eius. cantate domino, quoniam magnifice fecit, adnuntiate hoc in uniuersa terra. exulta et lauda, habitatio Sion: quia magnus in medio tui sanctus Israhel. Et post

1 Es. 5, 20—23 8 Es. 10, 1—2 11 Es. 11, 2—5 20 Es. 12, 2—6

1 aliquot uersus *a* 7 aufertis *P²Rav* 8 contendunt *MCS¹*
 et] scribentes iniustitiam *in marg. add. P²* 10 praeda] *pde MP¹*
 11 pauli *M*, pal *P*, paulolu *S¹* requiescit *MP¹C* 13 repleuit
MPCa 15 et 16 iudicauit *MPC* 16 iustitia] iudicio *a* arguit
P¹ 17 terram] *tra M* sui] eius *S* 19 eius *om. S¹* peruersum
 LX *P¹*, post uerf plus minus LX *S*, post aliquot uers. *a* XL *P²*
 23 dicitur *MP¹*

XL uersus: Et quiescere faciam superbiam infidelium et
 adrogantiam fortium humiliabo. Item post aliquantum:
 Dicit dominus deus Israhel: in die illa inclinabitur homo ad
 factorem suum, et oculi eius ad [sanctum Israhel respicient:
 et non inclinabitur ad altaria, quae fecerunt manus eius: et 5
 quae operati sunt digiti eius non respiciet, lucos et delubra.
 Et post aliquantum: Vocabit, [inquit, dominus deus
 exercituum in die illa ad fletum et ad planctum et ad cal-
 luitium et ad cingulum sacci. et [ecce gaudium et laetitia
 occidere uitulos et iugulare arietes, comedere carnes et bibere 10
 uinum. comedamus et bibamus: cras enim moriemur. et re-
 uelata sunt in auribus meis domini exercituum: si dimit-
 tetur haec iniquitas uobis, donec moriamini, dicit dominus
 deus exercituum. Item post aliquantum: Aperite portas,
 et ingrediatur gens iusta custodiens ueritatem. uetus error 15
 abiit: seruabis pacem, pacem, quia in te sperauimus: sperantes
 in domino in saeculis aeternis, in domino deo forti in per-
 petuum. Et post VI uersus: In semita iudiciorum tuorum,
 domine, sustinuimus te: nomen tuum et memoriale tuum in
 desiderio animae. anima mea desiderauit te in nocte: sed et 20
 spiritu meo in praecordiis meis de mane uigilabo ad te. cum
 feceris iudicia tua in terra, iustitiam discent habitatores orbis.
 misereamur impio, et non discet facere iustitiam. in terra
 sanctorum inique gessit et non uidebit gloriam domini. Et
 post aliquantum: Defecit qui praeualebat, consummatus 25
 est inlusor, et succisi sunt omnes qui uigilabant super iniqui-
 tatem, qui peccare faciebant homines in uerbo. Et post X

1 Es. 13, 11 3 Es. 17, 6—8 7 Es. 22, 12—14 14 Es. 26,
 2—4 18 ib. 8—10 25 Es. 29, 20 et 21

1 XLVI ueſſ. pluſ minus S, aliquos u. a 2 item] et S 5 eius] ei
 P^a 6 eius] eorū S^a 7 et] item S uocauit MPC 9 facchi M,
 facci (i in ras.) P 10 uirulus M, uirulū R comedere MP^a
 11 comedamū MP moriemini MP^a 12 sunt] est MPCRS, cf.
 Septuag. (uox in auribus meis cod. Am.) dimittit M (cod. Am.)
 13 iniquitas haec Sav 14 aliquanto post S 15 ingrediatur Ca
 16 paci pacē M sperantes] speratis R, speratis P^{2v} 17 forte
 MP^aC 20 desiderabit S 22 orbis] terrē a 23 facere] om. S
 24 iniqua av domini] dei a 27 X: ueſſ. pluſ minus S

uersus: Vae, filii desertores, dicit dominus, ut faceretis consilium et non ex me, et ordiremini telam et non per spiritum meum, ut adderetur peccatum super peccatum. Et paulo post: Haec dicit dominus deus sanctus Israhel: si
 5 reuertamini et quiescatis, salui eritis: in silentio et in spe erit fortitudo uestra: et nolulistis. Et post XX uersus: Contaminabis laminas sculptilium argenti tui et uestimentum conflatilis auri tui, et disperges ea sicut inmunditiam menstruatae. Et post aliquantum: Conuertimini, sicut in pro-
 10 fundum recesseratis, filii Israhel. in die enim illa abiciet uir idola argenti sui et idola auri sui, quae fecerunt uobis manus uestrae in peccatum. Item post aliquantum: Et erit fides in temporibus tuis: diuitiae salutis sapientia et scientia: timor domini ipse thesaurus eius. Et paulo post:
 15 Quis poterit habitare de uobis cum igne deuorante? quis habitabit ex uobis cum ardoribus sempiternis? qui ambulat in iustitiis et loquitur ueritatem, qui proicit auaritiam ex calumnia et excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos, ne
 20 uideat omne malum. iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius. panis ei datus est, et aquae eius fideles sunt. Et aliquanto post: Memento horum, Iacob et Israhel, quoniam seruus meus es tu: formaui te, seruus meus es tu, Israhel, non obliuisceris mei. deleui ut nubem

1 Es. 30, 1 4 ib. 15 7 ib. 22 9 Es. 31, 6—7
 12 Es. 33, 6 15 ib. 14—16 22 Es. 44, 21—22

1 faci&is *M*¹, facerit&is *P* 2 per] *om.* *P*¹ 3 adderentur *R*
 4 p; pal *C*, post paululū *R* sanctus] *om.* *P*¹ .6 post] plus minus post
S 7 contāminabis lāminas *M* lammina *P*¹ uerba: et uestimentum
 conflatilis auri tui *om.* *MP*¹*CR* 8 dispergit *MPC* inmunditia *MC*
 9 aliquanta *R* 14 ipse est *Sv* paulū *MC* 16 habitauit *MCa*,
 habitat *S* 17 ex calumniam *MP*¹*C*, et calumniam *edd.* 18 omne
*MP*¹ obdurat *S*¹ 19 audeat *M* claud& *MP*¹*S*, claudat *a*
 20 uideant *a* omnē *M* habitat *S*¹, habitauit *MPCS*² 21 et *P*
 22 aliquantū *R* post aliquantum *a* 24 non *P* (*cod. Am.*): ne
MCRSav obliuiscaris *Rav* delui *M*¹*P*

iniquitates tuas et quasi nebulam peccata tua: reuertere ad me, quoniam redemi te. Item post aliquantum: Memen-
tote istud et confundamini: redite, praeuaricatores, ad cor.
recordamini prioris saeculi: quoniam ego deus, et non est
ultra deus, nec est similis mei. Et aliquanto post: Quis ⁵
ambulauit in tenebris, et non est lumen ei? speret in nomine
domini et innitatur super deum suum. Item post ali-
quantum: Audite me, qui scitis iustum, populus, lex mea
in corde eorum. nolite timere obprobria hominum, et blas-
phemias eorum ne timeatis. sicut enim uestimentum, sic ¹⁰
comedet eos uermis: et sicut lanam, sic deuorabit eos tineas:
salus autem mea in sempiternum erit et iustitia mea in gene-
rationes generationum. Et post aliquantum: Quaerite
dominum, dum inueniri potest: inuocate eum, dum prope est.
derelinquat impius uiam suam et uir iniquus cogitationes suas ¹⁵
et reuertatur ad dominum, et miserebitur eius, et ad deum
nostrum: quoniam multus est ad ignoscendum. Et post
uersus XX: Haec dicit dominus: custodite iudicium et facite
iustitiam: quia iuxta est salus mea ut ueniat, et iustitia mea
ut reueletur. beatus uir, qui facit hoc, et filius hominis, qui ²⁰
adprehendit istud: custodiens sabbatum ne polluat illud, custo-
diens manus suas ne faciat omne malum. Et post non
multum: Qui consolamini in diis subter omne lignum fron-
dosum, immolantes paruulos in torrentibus, subter inminentes
petras. in partibus torrentis pars tua. haec est sors tua: ²⁵
et ipsis obtulisti libamen, obtulisti sacrificium. numquid super

2 Es. 46, 8 et 9 5 Es. 50, 10 8 Es. 51, 7 et 8 13 Es. 55,
6 et 7 18 Es. 56, 1 et 2 23 Es. 57, 5 et 6

2 redimi *P*¹ aliqua *R* mem̄to *C* 3 fundamini *MS* (*cod. Am.*),
fundamini *P*¹, confundimini *R* 4 deus] dñf *MPCRS* 5 post aliquantū
R, aliqua (*om. post*) *C* 6 et] *om. R* 8 populos *S* 11 comedit
(*comm. MP*) *MPCa* uerba: uermis e. s. l. s. d. eos *om. M*¹
deuorabit] deuoraū *S*, comedit (cōm. *M*¹*P*) *M*²*PC*, comedit *R* tineas
(*in ras. m. 1*) *M* 12 in generatione *SP*² 14 inuenire *M* 15 de-
linquat *S* suas] *om. P*¹ 17 quoniam] qui *R* (*quia cod. Am.*)
18 uer̄f XX. plus minus *S*, XX. ū *CRA* 20 hoc] autem *P*¹, haec *P*²
21 illū *C*, istud *S* 24 eminentes *Rv* 26 obtulistis (*bis*) *S*

his non indignabor? Item post aliquantum: Me etenim de die in diem quaerunt et scire uias meas uolunt, quasi gens, quae iustitiam fecerit et quae iudicium dei sui non dereliquerit. rogant me iudicia iustitiae: adpropinquare deo uolunt. quare ieiunauimus, et non aspexisti? humiliuimus animam nostram, et nescisti? ecce in die ieiunii uestri inuenietur uoluntas uestra, et omnes debitores uestros repetitis. ecce ad lites et ad contentiones ieiunatis et percutitis pugno impie. nolite ieiunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor uester. numquid tale est ieiunium, quod elegi, per diem adfigere hominem animam suam? numquid contorquere quasi circulum caput suum et saccum et cinerem sternere? numquid istud uocabis ieiunium et diem acceptabilem domino? nonne hoc est magis ieiunium quod elegi? dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes. dimitte eos qui confracti sunt liberos: et omne onus dirumpe. frange esurienti panem tuum et egenos uagosque induc in domum tuam: cum uideris nudum, uesti eum, et carnem tuam ne despexeris. Et post IIII uersus: Si abstuleris de medio tui catenam et desieris digitum extendere et loqui quod non prodest: cum effuderis esurienti animam tuam et animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, et tenebrae tuae erunt sicut meridies. et requiem tibi dabit dominus semper. Et post multa: Populus, qui ad iracundiam prouocat me ante faciem meam semper: qui immolant in hortis et sacrificant super lateres: qui habitant in sepulchris et in delubris idolorum dormiunt. Et post II uersus: Qui dicunt: recede a me, non adpropinques mihi, quia inmundus es. isti fumus

1 Es. 58, 2—7 19 ib. 9—11 24 Es. 65, 3 et 4 27 ib. 5—7

2 uerba: et scire usque ad dereliquerit om. P 6 animas n̄ras P^s
 av 7 inuenitur RSv 8 et ad] ad M, et ad P^a, et P^sCRSav
 peccientef P^a 9 ad] in S 16 demitte MP dirumpe Rav
 17 esurientem MPC 18 uesti] opī Rv 19 dispexerit MPSC
 III R, quartus a 20 ext.] ostendere MP^aC quod in ras. P^s
 23 dominus] dñs deus a 24 multū CR prouocant CR 27 III P,
 II R, secundus a 28 non] ne R mihi] me MP^aC, om. R

erunt in furore meo, ignis ardens tota die. ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam et retribuam in sinu eorum iniquitates uestras et iniquitates patrum uestrorum simul, dicit dominus. qui sacrificauerunt super montes et super colles exprobrauerunt mihi, et remetiar opus eorum 5 primum in sinus eorum. Et post X uersus: Et uos, inquit, qui dereliquistis dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis fortunae mensam et libatis super eam: numerabo uos in gladio, et omnes in caede corruetis: pro eo quod uocaui et non respondistis, locutus sum et non 10 adtendistis: et faciebatis malum in oculis meis et quae nolui elegistis. Et paulo post: Haec dicit dominus: caelum sedes mea et terra scabellum pedum meorum. quae ista domus, quam aedificabitis mihi? et quis iste locus quietis meae? omnia haec manus mea fecit, et facta sunt uniuersa ista, dicit 15 dominus. ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum et contritum spiritu et trementem sermones meos? Et post VII uersus: Ego eligam inlusiones eorum et quae timebant adducam eis: quia uocaui et non erat qui responderet, locutus sum et non audierunt: feceruntque malum in oculis meis et 20 quae nolui elegerunt. audite legem domini, qui tremitis ad uerbum eius: dixerunt fratres uestri odientes uos et abicientes propter nomen meum: glorificetur dominus, et uidebimus in laetitia uestra. ipsi autem confundentur.

6 Es. 65, 11—12 12 Es. 66, 1 et 2 18 ib. 4 et 5

2 sinus *a* 4 qui] quia *P* 5 remetiar (remic. *M*) *MP*¹*C* 6 sinu^r
M, sinu *CRP*²*v* X] aliquos *a* 7 qui *pr.*] *om.* *MCR* montem]
nomen *MPCR* 9 corruerit *MP*¹*C* 10 uocaui uof *Ca* 11 facierit
*P*¹, fecerit *P*² 12 sedis *C* 13 scabillum *MP* meorum] tuorū
*S*¹ quae est *RP*²*av* 14 quam] qua *S* 17 VII] III *P*, sextus *a*
18 illusiones eorum eligam *a* 19 responderit *MP*¹ 21 ehgeř *C*
legem] uerbū *Sv* trem&it *P*²*CSa* (*cod. Am.*) 22 od.] hodiens *M*,
obedientes *R* 24 autem] *om.* *P*¹ confundent. EXPLICIT ESAIAS.
INCIPIT DE LIBRO HIEREMIAE *S*

XX.

DE LIBRO HIEREMIAE.

Audite uerbum domini, domus Iacob et omnes cognationes domus Israhel. haec dicit dominus: quid inuenerunt patres uestri in me iniquitatis, quia elongauerunt a me et ambulauerunt post uanitatem et uani facti sunt? Et post X uersus: Hereditatem meam posuistis in abominationem. sacerdotes non dixerunt: ubi est dominus? et tenentes legem nescierunt me, et pastores praeuaricati sunt in me, et prophetae prophetauerunt in Bahal et idola secuti sunt. Et paulo post: Numquid obliuiscitur uirgo ornamenti sui, sponsa fasciae pectoralis suae? populus uero meus oblitus est mei diebus innumeris. quid niteris bonam ostendere uiam tuam ad quaerendam dilectionem, quae insuper et malitias tuas docuisti uias tuas, et in alis tuis inuentus est sanguis animarum pauperum et innocentium? non in fossis inueni eos, sed in omnibus quae supra memorauit. et dixisti: absque peccato et innocens ego sum, et propterea auertatur furor tuus a me! ecce ego iudicio contendam tecum, eo quod dixeris: non peccaui. quam uilis es facta nimis iterans uias tuas! et ab Aegypto confunderis, sicut confusa es ab Assur. nam et ab ista egredieris et manus tuae erunt super caput tuum, quoniam obtruit dominus confidentiam tuam. Et paulo post: Conuertimini, filii, reuertentes, dicit dominus, quia ego uir uester.

3 Hier. 2, 4 et 5 7 ib. 7 et 8 11 ib. 32—37 23 Hier. 3, 14

2 iheremæ *M*, ieremie *CR* 3 cogitationes *P*¹ 6 X] aliquot
a 7 possuisti *P*¹ 8 dominus] dñs *MP*¹*CR* et ten.] extenentes
P 9 pphetae (*ras. a*) pphetauerunt *P* 10 et ante idola *om.*
MCR 11 obliuiscetur *CSav* aut sponsa *CRav*, et sponsa *P*²
12 uero] *om. S* 14 docuisti] *P* 15 in alis] malis *P*¹ est] *om.*
*MP*¹*S* 16 innocentē *M*, innocentū *PCRav* sed] et *P*¹ 18 ego]
*om. MP*¹*S* 19 eo] ego *M* 21 asur *C* 23 obtr.] obruit *R*
confidenciam *R* paulo post] p' p̄al *P* 24 dñe dñf. stult' | populuf . . .
post XXX uers' plus minus. Ad me conuertere . . . laudabunt || pag. 100 ||
et paulo p'. Quia ego uir ūr. Itē paulo p' Si conuertens | iri. conuertere
aut dñf. Circuite uias . . . *S*

Item paulo post: Si conuerteris, Israhel, conuertere, ait dominus, ad me conuertere. si abstuleris offendicula tua a facie mea, non commoueberis. et iurabis: uiuit dominus! in ueritate et in iudicio et in iustitia: et benedicent eum gentes ipsumque laudabunt. Et paulo post: Stultus populus meus 5 me non cognouit: filii insipientes sunt et uecordes: sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nescierunt. Et post XXX uersus: Circuite uias Hierusalem et aspice et considerate et quaerite in plateis eius, an inueniatis uirum facientem iudicium et quaerentem fidem, et propitius ero eius. 10 quod si etiam: uiuit dominus! dixerint, et hoc falso iurabunt. domine, oculi tui respiciunt fidem. percussisti eos, et non doluerunt: adtriuisti eos, et rennuerunt accipere disciplinam: indurauerunt facies suas super petram, noluerunt reuerti. ego autem dixi: forsitan pauperes sunt et stulti, ignorantes uiam 15 domini, iudicium dei sui. ibo igitur ad optimates et loquar eis: ipsi enim cognouerunt uiam domini, iudicium dei sui: et ecce magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt uincula. Et post VI uersus: Filii tui dereliquerunt me et iurant in his qui non sunt dii. saturauit eos, et moechati sunt et in 20 domo meretricis luxuriabantur. equi amatores et admissarii facti sunt, unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. numquid super his non uisitabo, dicit dominus, et in gente tali non ulciscetur manus mea? Et post XL uersus: Qui

1 Hier. 4, 1 et 2 5 ib. 22 8 Hier. 5, 1—5 19 ib. 7—9
24 ib. 22—24

1 conuertere] *om. Rv* ait] *dicit R* 4 benedicentur *MP¹*
5 p' pal' *P* 6 fili *P¹* uecordes *MP¹* 7 facient *M* facere] *om.*
P¹ 8 XXX] aliquot *a* iherusalē *M* et ante consid. *om. P¹*
9 an] ut *S¹* 10 eius] *ei av, eis cod. Am., cf. Septuag.* 11 dixerunt
P¹ falsum *S* 14 uerba: facies s. s. p. noluerunt *om. P¹* et
noluerunt *P^{2v}* 16 uerba: ibo igitur — — dei sui *om. MPCR*
16 et 17 et iudicium *a (cod. Am.)* 18 hi *MPCR, huf S* 19 VI]
aliquos *a* dereliquerunt *P¹* 20 huf *P, huf R* quae *MP¹*
mechari *R* 21 luxuriabantur *MPC¹*, luxuriati sunt *S¹* equi] et
qui *RS* emissarii *P^{2v}* 22 inniebat *M, huf niebat P, huf niebat C,*
huf niebat *S¹* 24 manus] anima *P²Sv* XL uerf plus minus *S, aliquot a*

posui arenam terminum mari, praeceptum sempiternum, quod non praeteribit: et commouebuntur et non poterunt, et intumescunt fluctus eius et non transibunt illud. populo autem huic factum est cor incredulum et exasperans: recesserunt et abierunt, et non dixerunt in corde suo: metuamus dominum deum nostrum. Et post VII uersus: Inuenti sunt, inquit, in populo meo impii, insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes et pedicas ad capiendos uiros. sicut decipula plena auibus, sic domus eorum plenae dolo: ideo magnificati sunt et dilatati, incrassati sunt et impinguati, et praeterierunt sermones meos pessime. causam pupilli non dixerunt et iudicium pauperum non iudicauerunt. numquid super his non uisitabo, dicit dominus, aut super gentem huiuscemodi non ulciscetur anima mea? stupor et mirabilia facta sunt in terra. prophetae prophetabant mendacium, et sacerdotes adplaudebant manibus suis, et populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in nouis-

6 Hier. 5, 26—31

1 harenā *S* 2 commouebunt *P¹S* intumescunt *S* 5 habierunt
MC non] *om.* *P¹* 6 VII] paucos *a* 7 in] *om.* *P¹* 8 peducatur
MP¹ 9 sic] sicut *P¹* 10 impinguati sunt *MP* 11 ad uocem
pupilli *add.*: n̄ iudicauerunt causam *P²* (*cf.* *v*) dixerunt] direxerunt
P²CR 12 non sup his *R* 13 aut] *om.* *P¹* ulcisc.] obliuiscitur
R anima] manus *MP¹CR* 14 mea] *add.* hic (tunc *edd.*) exponit
quod (*om.* quod *MP¹C*) supra dixerat: ibo ad optimates & loquar eis: forsitan ip̄i (*add.*: nō *R*) cognouerunt (cognouerunt *M*) uiam dñi: & ecce magis hi pariter confregerunt iugum, ruperunt uncula. nunc describit qui sunt (sunt *P¹*) optimates, prophetae uidelicet & sacerdotes, quorum alii futura praedicunt, alii facienda ex lege decernunt (discernūt *R*). & ecce, inquit (inquit *MP*), illi mendacium prophetantibus (-tantibus *M*, profetantibus: *P¹*) sacerdotes manibus adplauserunt. & ut (*om.* ut *P¹*) ostendatur (ostendat *P¹*) populus non esse sine culpa, qui a talibus abducatur, scriptum est: et populus meus dilexit talia: (*add.*: populus *P²*) quondam meus sed (et *MCR*) postquam dilexit (*add.*: talia *P¹R*) meus esse desinit (*edd.*) quid igitur facient (*om.* fac. *P¹*), cum nouissimum tempus iudicii aduenierit, siue captiuitatis necessitas, unde stupor & mirabilia facta sunt, quia (quae *MP²C*) nec in principibus, nec in populo inuentus sit, qui recta sentiret (*uerba.*: quia nec — — sentiret *om.* *P¹*) *MPCR*, *cf.* *S. Hieronymi in Hierem. Comm. l. II. cap. V* 14 *uerba.*: stupor e. m. f. sunt
om. *P¹* 15 pph&auerunt (prophaet. *P*) *MPCR* et plaudebant *P¹*

XII, Aug. 3, 1.

7

simo eius? Et post XXX uersus: Cui loquar? et quem
 contestabor, ut audiat? ecce incircumcisae aures eorum, et
 audire non possunt: ecce uerbum domini factum est illis in
 obprobrium, et non suscipiunt illud. Et paulo post: Audite
 uerbum domini, omnis Iuda, qui ingredimini per portas has, 5
 ut adoretis dominum. haec dicit dominus exercituum deus
 Israhel: bonas facite uias uestras et studia uestra, et habitabo
 uobiscum in loco isto. nolite confidere in uerbis mendacii,
 dicentes: templum domini, templum domini est. quoniam
 si benedixeritis uias uestras et studia uestra, si feceritis 10
 iudicium inter uirum et proximum eius, aduenae et pupillo
 et uiduae non feceritis calumniam, nec sanguinem innocentem
 effuderitis in loco hoc, et post deos alienos non ambulaueritis
 in malum uobismet ipsis: habitabo uobiscum in loco isto, in
 terra, quam dedi patribus uestris, a saeculo usque in saeculum. 15
 ecce uos confiditis uobis in sermonibus mendacii, qui non
 proderunt uobis, furari, occidere, adulterare, iurare mendaciter,
 libare Bahalim et ire post deos alienos, quos ignoratis. et
 uenistis et stetistis coram me in domo hac, in qua inuocatum
 est nomen meum, et dixistis: liberati sumus, eo quod fecerimus 20
 omnes abominationes istas. ergo spelunca latronum facta est
 domus ista, in qua inuocatum est nomen meum in oculis
 uestris? ego, ego sum, ego uidi, dicit dominus. ite ad locum
 meum in Silo, ubi habitauit nomen meum a principio, et
 uidete, quae fecerim ei propter malitiam populi mei Israhel. 25
 et nunc, quia fecistis omnia opera haec, dicit dominus, et

1 Hier. 6, 10 4 Hier. 7, 2—19

1 \dot{p} uerf XXX pluf minus S, post aliquot u. a 5 omf M, omnis
 (if in ras.) P 6 dominum] dñ S 7 uerba: et habitabo — —
 studia uestra om. R 8 isto] hoc C mendacia P¹ 9 uerba:
 templum domini ter P¹av 10 benedixeritis P¹C²Rv, benedixeritis
 P¹ 11 uerba: aduenae — — calumniam om. MPCR 13 non] in
 P¹ 15 & usque P¹v 17 furare MPC 19 et&f M¹ 20 uerba:
 et dixistis — — nomen meum add. in marg. sign. hđ et hñ m. pr.
 S liberati* P 21 omnes] om. P¹ latronem P¹ 23 ego bis]
 semel MPCR 24 ubi tauit P 25 fecerunt P¹ 26 fecisti C
 opera] uerba S

locutus sum ad uos mane consurgens et loquens et non
 audistis, et uocaui et non respondistis: faciam domui huic, in
 qua inuocatum est nomen meum et in qua uos habetis fiduciam,
 et loco, quem dedi patribus uestris, sicut feci Silo, et proiciam
 5 uos a facie mea, sicut proieci omnes fratres uestros uniuersum
 semen Ephraim. tu ergo noli orare pro populo hoc, nec ad-
 sumas pro eis laudem et orationem, et non obsistas mihi:
 quia non exaudiam te. nonne uides, quid isti faciant in
 ciuitatibus Iuda et in plateis Hierusalem? filii colligunt ligna
 10 et patres succendunt ignem et mulieres conspergunt adipem,
 ut faciant placentas reginae caeli et libent diis alienis et me
 ad iracundiam prouocent. numquid me ad iracundiam pro-
 uocant? dicit dominus, nonne semet ipsos in confusione uultus
 sui? Et paulo post: Numquid qui cadit non resurget? et
 15 qui auersus est non reuertetur? quare ergo auersus est populus
 iste in Hierusalem auersione contentiosa? adprehenderunt
 mendacium et noluerunt reuerti. adtendi et auscultau: nemo
 quod bonum est loquitur, nullus est qui agat paenitentiam
 super peccato suo dicens: quid feci? Et post VIII uersus:
 20 Quomodo dicitis: sapientes nos sumus et lex domini nobiscum
 est? uere mendacium operatus est stilus mendax scribarum.
 confusi sunt sapientes, perterriti et capti sunt. uerbum enim
 domini proiecerunt, et sapientia nulla est in eis. Et paulo
 post: Quis dabit me in solitudine diuersorium uiatorum, et
 25 derelinquam populum meum et recedam ab eis? quia omnes
 adulteri sunt, coetus praeuaricatorum. et extenderunt linguam

14 Hier. 8, 4—6 20 ib. 8 et 9 24 Hier. 9, 2—9

4 locum *MPCa*, in loco *R* quam *MP¹C¹* 5 pici *MP¹*
 6 effraim *MPCSa*, effraym *R* or.] er[rare] *C* 8 uidit *MC¹* qd̄ *MC*
 9 collegunt *MP¹* 11 ut faciant] *om. S* placentes *P¹* regina *M*,
 regna *C* 12 prouocent] prouocaffent (nr̄ s. *lin. al. m.*) *S* 14 cad& *S*
 (*cod. Am.*) 15 ergo] autem *P* reuersus *C* 16 contentione *P¹*
 17 adtendite & *MC* auscultra** (ui *ras.*, te s. *lin. add. al. m.*) *C*
 18 poenitentiā *S* 19 VIII *P*, paucos *a* 21 mendacium uere est
 operatus *P* scribarum mendax *R* 23 picerunt *MP¹C* pauli p;
M, p̄ pal̄ *P* 24 duerforum *P¹Ca* 26 caetus *P¹*, cetus *R*, et coetus
a praeuaricatorum] *sequ.*: & derelinquam populum meum *MPC*

suam quasi arcum mendacii et non ueritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt et me non cognouerunt, dicit dominus. unusquisque se a proximo suo custodiat et in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit et omnis amicus fraudulenter incedet. et uir fratrem suum deridebit et ueritatem non loquentur. docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: ut inique agerent, laborauerunt. habitatio tua in medio doli: in dolo rennuerunt scire me, dicit dominus. propterea haec dicit dominus exercituum: ecce ego conflabo et probabo eos. quid enim aliud faciam a facie filiae populi mei? sagitta uulnerans lingua eorum, dolum locuta est in ore suo: pacem cum amico suo loquitur et occulte ponit insidias. numquid super his non uisitabo. dicit dominus, aut in gente tali non ulciscetur anima mea? Et paulo post: Haec dicit dominus: non gloriatur sapiens in sapientia sua, et non gloriatur fortis in fortitudine sua, et non gloriatur diues in diuitiis suis: sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum dominus, qui facio misericordiam et iudicium et iustitiam in terra. haec enim placent mihi, ait dominus. Et post XVI uersus: Haec dicit dominus: iuxta uias gentium nolite discere et a signis caeli nolite metuere quae timent gentes: quia leges populorum uanae sunt. quia lignum de saltu praecidit opus manus artificis in ascia: argento et auro decorauit illud: clauis et malleis conpegit, ut non dissoluatur. in similitudinem palmae fabricata sunt, et non loquentur: portata tollentur, quia incedere non ualent. nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere, nec bene. non est similis tui,

15 Hier. 9, 23 et 24 21 Hier. 10, 2—11

1 suam] meam P¹ qu*asī (ras. 1) C 4 omne MP¹ fratri
 CSa 5 subplantans MP subplantauit MP¹, supplantabitur R
 fraudolenter S 6 incedit C¹Ra 7 loqueŕ R 8 doli] ydoli R
 11 filii R sagitta P¹ 18 gloriatur scirem P¹ 20 placet a
 21 XVI] aliquot a dñf ðr MPCR 22 metimere S, muturare P¹
 23 salta C¹ pcedit MP¹C¹ 24 manuum P² 26 palmae] plafme
 (-e Pa) MPCa

domine: magnus es tu et magnum nomen tuum in fortitudine.
 quis non timebit te, o rex gentium? tuum est enim decus:
 et inter cunctos sapientes gentium et in uniuersis regnis eorum
 nullus est similis tui. pariter insipientes et fatui probabuntur.
 5 doctrina uanitatis eorum lignum est. argentum inuolutum de
 Tharsis affertur et aurum de Ophaz, opus manus aerarii.
 hyacinthus et purpura indumentum eorum, opus artificum
 uniuersa haec. dominus autem deus uerus est, ipse deus
 uiuens et rex sempiternus. ab indignatione eius commouebitur
 10 terra, et non sustinebunt gentes comminationem eius. sic ergo
 dicetis eis: dii, qui caelos et terram non fecerunt, pereant de
 terra et de his quae sub caelo sunt. Et aliquanto post:
 Haec dicit dominus: maledictus homo, qui confidit in homine
 et ponit carnem brachium suum, et a domino recedit cor eius.
 15 erit enim quasi myricae in deserto et non uidebit cum uenerit
 bonum, sed habitabit in siccitate in deserto in terra salsuginis
 et inhabitabili. benedictus uir, qui confidit in domino, et erit
 dominus fiducia eius. et erit quasi lignum, quod transplan-
 tatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: et
 20 non timebit, cum uenerit aestus: et erit folium eius uiride, in
 tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet
 facere fructum. Item aliquanto post: Haec dicit dominus:
 facite iudicium et iustitiam et liberate ui oppressum de manu
 calumniatoris, et aduenam et pupillum et uiduam nolite con-
 25 tristare neque opprimatis inique, et sanguinem innocentem ne

13 Hier. 17, 5—8 22 Hier. 22, 3

3 et *pr. om.* P¹SRv 6 tarsis MC, tharsis S de ophaz] topazion
a opaz P¹, tophaz P², ophir R *ad uocem* opus *add.*: artificis &
 P²av manuum R herari P¹, earum R 7 hyacinthus (hiac.
 P¹S) MCP¹S, iacinctus R, hiacynthus *a* 8 uniuersum P¹ dominus]
om. P¹ 10 non] *om.* MPCR 11 dicetis MP¹CS 14 ponet
 MP¹C¹ in carne R recedet *a* 15 myricae P, mirrice (r s. lin.
add. m. 1) M, mirrice C, mirice R 16 habitauit P¹a 17 inhabita-
 bile S confid& M 18 transplantatur P 19 sup quas P¹
 umore S¹ mirra& Sa 20 aestas MP¹a, estas S 21 definit P²
 22 item] et P¹a 24 contristari P¹ 25 opprimatis M, opprimat P¹

effundatis in loco isto. Et paulo post: Vae pastoribus, qui dispergunt et dilacerant gregem pascuae meae, dicit dominus. ideo haec dicit dominus deus Israhel ad pastores, qui pascunt populum meum: uos dispersistis gregem meum et eiecistis eos et non uisitastis: ecce ego uisitabo super uos malitiam studiorum 5 uestrorum, ait dominus. Item paulo post: Haec dicit dominus exercituum: nolite audire uerba prophetarum, qui prophetant uobis et decipiunt uos. uisionem cordis sui locuntur, non de ore domini. dicunt his qui blasphemant me: locutus est dominus: pax erit uobis, et omni qui ambulat in 10 prauitate cordis sui dixerunt: non ueniet super uos malum. quis enim adfuit in consilio domini? Et post XI uersus: Non mittebam prophetas, et ipsi currebant: non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. si stetissent in consilio meo et nota fecissent uerba mea populo meo, auertissem utique eos a uia 15 sua mala et a pessimis cogitationibus suis. Et post IIII uersus: Audiui quae dixerunt prophetae prophetantes in nomine meo mendacium atque dicentes: somniaui, somniaui. usquequo istud est in corde prophetarum uaticinantium mendacium et prophetantium seductiones cordis sui, qui uolunt 20 facere, ut obliuiscatur populus meus nominis mei propter somnia cordis sui, quae narrat unusquisque ad proximum suum, sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Bahal? propheta, qui habet somnium, narret somnium: et qui habet sermonem meum, narret sermonem meum uere. quid 25 paleis ad triticum? dicit dominus. numquid non uerba mea sunt quasi ignis, ait dominus, et quasi malleus conterens

1 Hier. 23, 1 et 2 6 ib. 16—18 13 ib. 21 et 22
17 ib. 25—32

1 effudatis *MC*¹, effunditis *P*¹ pauli *M* 4 iecistis *M*, eiecisti
*P*¹ 5 non] *om.* *P*¹ uisitastis eos *P* 7 profetarum *P*
8 decipient *S* 11 nos *S*, eos *R* 12 XI] aliquos *a* 13 pph&f
C loquebar (ar *in ras.*) *P* 16 IIII] paucos *a* 17 qui *P*¹
20 uolet *R* 22 narrant *S* 24 ab& *M* 26 paleas *M*¹, palleas
S mea] *om.* *R* 27 sunt sic ^{quasi} ignis (corr. m. 1) *M* ait] dicit *av*

petram? propterea ecce ego ad prophetas, ait dominus, qui furantur uerba mea unusquisque a proximo suo. ecce ego ad prophetas, ait dominus, qui adsumunt linguas suas et aiunt: dicit dominus. ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait
 5 dominus, qui narrauerunt ea et seduxerunt populum meum in mendacio suo et in miraculis suis, cum ego non misissem eos nec mandassem eis: qui nihil profuerunt populo huic, dicit dominus. Et paulo post: Et misit dominus ad uos omnes seruos suos prophetas consurgens diluculo mittensque, et non audistis,
 10 neque inclinastis aures uestras, ut audiretis, cum diceret: reuertimini unusquisque a uia sua mala et a pessimis cogitationibus uestris, et habitabitis in terra, quam dedit dominus uobis et patribus uestris, a saeculo et usque in saeculum. et nolite ire post deos alienos, ut seruiatis adoretisque eos, neque me ad
 15 iracundiam prouocetis in operibus manuum uestrarum, et non adffigam uos. et non audistis me, dicit dominus. Et aliquanto post: Maledictus qui facit opus domini fraudulenter. Item post aliquantum: Bonus est dominus sperantibus in eum, animae quaerenti illum. bonum est praestolari cum
 20 silentio salutare domini. bonum est uiro, cum portauerit iugum ab adulescentia sua. sedebit solitarius et tacebit: quia leuauit super se. ponet in puluere os suum, si forte sit spes. dabit percutienti se maxillam, saturabitur obprobriis: quia non repellit in sempiternum dominus.

8 Hier. 25, 4—7 17 Hier. 48, 10 18 Thren. 3, 25—32

1 ecce] *om. P¹* 2 proximo suo (*utrumque o terminat. in ras.*) *P*
 4 et ecce. . somniantes pphetas *a* sommanť *C* 6 misissem *MC*
 7 eof *M¹* 9 ppheranf *P¹* 12 quā in terra *P¹* 14 seruiatis eis
v 16 audistī *M*, audistī *S¹* alio *MC* 17 dei *R* fraudulenter
S 18 p̄ aliquanto *S* dominus] dñs *MCR* 19 querente *S*
 praestolari *MC¹*, praestolari *P¹*, praestolare *S* 20 salutare dñi . . cū
 silentio *S* 22 leuauit se sup se *Ra* ponit *PS* 23 percutientē
S 24 repellit *Rv*

XXI.

DE LIBRO EZECHIELIS.

Cum autem pertransissent septem dies, factum est uerbum domini ad me dicens: fili hominis, speculatorem dedi te domui Israhel, et audies de ore meo uerbum, et adnuntiabis eis ex 5 me. si dicente me ad impium: morte morieris, non adnuntiaueris ei, neque locutus fueris, ut auertatur a uia sua impia et uiuat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. si autem tu adnuntiaueris impio et ille non fuerit conuersus ab impietate sua et uia sua 10 impia, ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti. sed et si conuersus iustus a iustitia fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipse morietur, quia non adnuntiasti ei. in peccato suo morietur, et non erunt in memoria iustitiae eius, quas fecit: sanguinem uero eius de 15 manu tua requiram. si autem adnuntiaueris iusto, ut non peccet iustus, et ille non peccauerit, uiuens uiuet, quia adnuntiasti ei, et animam tuam liberasti. Et post aliquantum: Et dixit dominus ad eum: transi per mediam ciuitatem in medio Hierusalem, et signa thau super frontem uirorum 20 gementium et dolentium super cunctis abominationibus, quae fiunt in medio eius. et illis dixit audiente me: transite per mediam ciuitatem sequentes eum et percutite, non parcat oculus uester, neque misereamini: senem, adulescentulum, et uirginem, et paruulum, et mulieres interficite usque ad inter- 25

3 Ez. 3, 16—21 19 Ez. 9, 4—6

2 INCIPI DE LIBRO EZECHIELIS PROPHE S ^I HEZECHIELIS P, hæzechielis
M 3 pertransisset P² dies septē C 4 domini] om. P¹
 filii **M** 5 ex] de S 6 me dicente Sa morieres **M**, moriens P¹
 non] si non P² adnuntiaberis S 8 in] om. MP¹ (cod. Am.)
 moriatur P¹ 9 adnuntiaberis S 10 a uia P²av 11 iniquitate]
 impietate MCR 12 si] om. MP¹C a iustitia sua P²av
 13 et 14 moriatur P¹ 17 peccet** P et] om. MP¹C uiuit
MC 18 et tu av aliquanta R 19 eum] me P² 20 tau Pa
 (cod. Am.) 26 frontem P 23 eum] om. MPCR 24 senem] om. P¹
 25 mulierē a inñtionē Ma, inter**nitionem P, internicionem C¹R

necionem. omnem autem super quem uideritis thau ne occi-
 datis: et a sanctuario meo incipite. Et aliquanto post:
 Pro eo quod maerere fecistis cor iusti mendaciter, quem ego
 non contristauit, et confortastis manus impii, ut non reuerteretur
 5 a uia sua mala et uiueret. Item post aliquantum: Ecce
 haec fuit iniquitas Sodomaë sororis tuæ: superbia, saturitas
 panis, et abundantia, et otium ipsius et filiarum eius: et
 manum egeno et pauperi non porrigebant: et eleuatae sunt
 et fecerunt abominationes coram me. et abstuli eas, sicut
 10 uidisti. Et post paululum: Vir si fuerit iustus et fecerit
 iudicium et iustitiam, in montibus non comederit et oculos
 non leuauerit ad idola domus Israhel et uxorem proximi sui
 non uiolauerit et ad mulierem menstruatam non accesserit et
 hominem non contristauerit, pignus debitori reddiderit, per
 15 uim nihil rapuerit, panem suum esurienti [dederit et nudum
 operuerit uestimento, ad usuram non commodauerit et amplius
 non acceperit, ab iniquitate auerterit manum suam, iudicium
 uerum fecerit inter uirum et uirum, in praeceptis meis ambu-
 lauerit et iudicia mea custodierit, ut faciat ueritatem, hic
 20 iustus est: uita uiuet, ait dominus deus. quod si genuerit
 filium latronem et effudentem sanguinem et fecerit unum de
 istis, et haec quidem omnia non facientem, sed in montibus
 comedentem et uxorem proximi sui polluentem, egenum et
 pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non red-
 25 dentem et ad idola leuantem oculos suos, abominationem
 facientem, ad usuram dantem et amplius accipientem: num-

3 Ez. 13, 22 5 Ez. 16, 49 et 50 10 Ez. 18, 5—32

1 autem] tum *P*¹ tau *Pa* (*cod. Am.*) ne in ras. *P* 2 post
 aliqua *R* 3 fecisti *S* 4 confortasti *S*¹ reuertetur *P*¹*R*
 5 item] om. *MPCR* aliqua *R* ecce] et a 6 haec om. *C*
 10 paulo post *R* paul^u *MC*, pa^l *P*, paulolum *S*¹ 11 comederit
*MP*¹*R* oculos suos *P*²*v* 12 lauauerit *M* 14 per] post *P*¹
 15 et] om. *P* 17 acciperit *M* 19 hic iustū ē *M* 20 uiuet et nō
 morietur *R* 21 et pr. om. *Sa* effudentem *P*¹ fecerit iudicium
*P*¹ 22 haec] om. *R* 23 comedentem *MP*¹ 25 suos] om. *P*¹
 abominationes *a* 26 numquid non (*non perductum*) *P*

quid uiuet? non uiuet: cum uniuersa detestanda haec fecerit, morte morietur: sanguis eius in ipso erit. quod si genuerit filium, qui uidens omnia peccata patris sui, quae fecit, timuerit et non fecerit simile eis, super montes non comederit et oculos suos non leuauerit ad idola domus Israhel et uxorem proximi 5 sui non uiolauerit et uirum non contristauerit, pignus non retinuerit et rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit et nudum operuerit uestimento, a pauperis iniuria auerterit manum suam, usuram et superabundantiam non acceperit, iudicia mea fecerit et in praeceptis meis ambulauerit: 10 hic non morietur in iniquitate patris sui, sed uita uiuet. pater eius, quia calumniatus est et uim fecit fratri, malum operatus est in medio populi sui: ecce mortuus est in iniquitate sua. et dicitis: quare non portauit filius iniquitatem patris? uide- licet quia filius iudicium et iustitiam operatus est et omnia prae- 15 cepta mea custodiuit et fecit illa: uita uiuet. anima, quae peccauerit, ipsa morietur. filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii. iustitia iusti super eum erit et impietas impii super eum erit. si autem impius egerit paenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae 20 operatus est, et custodierit uniuersa praecepta mea et fecerit iudicium et iustitiam, uita uiuet et non morietur. omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua, quam operatus est, uiuet. numquid uoluntatis meae est mors impii, dicit dominus deus, et non ut conuertatur a uiuis 25 suis et uiuat? si autem auerterit se iustus a iustitia sua et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari

1 uiuet *pr.*] uiuent *MPC* uiuet *alt.*] uidet *P¹* 4 fecerit *P*
 commederit *MP* 5 lauauerit *M* 6 sui] *om.* *MP¹R* 7 reuenerit
MPC¹ 8 pauperes *M*, paupes *P¹* iniuriã *MPC* 10 acciperit
MP 11 in] *om.* *MP¹* uita] *om.* *MP¹CR*, uita *S* 12 quia] qui
P¹S facit *P¹*, fecerit *R* malum] *om.* *M¹*, et malum *Sav*
 13 est *alt.*] *om.* *S* in] *om.* *P* iniquitatem *P¹* 14 dicit *MSa*, dicit
P¹, dixit *P²* portabit a patris] *om.* *P¹* 15 omnia (*om.* et)
PSav 16 uita] *om.* *MP¹CR* 17 moriatur *P¹* 17 et 18 portauit
MP¹C 19 erit sup eũ *Rav* 20 impius *M* poenitentia *MP¹C*
 qui *P¹* 22 et *alt.*] *om.* *S* (*cod. Am.*) 23 iniquitatem *P¹* 24 quam]
 que *M*, quæ *C* 27 omnes] *om.* *P¹* operare *MP*

solet impius, numquid uiuet? omnes iustitiae eius, quas fecerat, non recordabuntur. in praeuaricatione, qua praeuaricatus est, et in peccato suo, quod peccauit, in ipsis morietur. et dixistis: non est aequa uia domini. audite, domus Israhel: 5 numquid uia mea non est aequa et non magis uiae uestrae prauae sunt? cum enim auerterit se iustus a iustitia sua et fecerit iniquitatem, morietur in eis: in iniustitia, quam operatus est, morietur. et cum auerterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, et fecerit iudicium et iustitiam, ipse animam 10 suam uiuificabit. considerauit enim et auertit se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est: uita uiuet et non morietur. et dicunt filii Israhel: non est aequa uia domini. numquid uiae meae non sunt aequae, domus Israhel, et non magis uiae uestrae prauae? idcirco unumquemque iuxta uias 15 suas iudicabo, domus Israhel, ait dominus deus. conuertimini et agite paenitentiam ab omnibus iniquitatibus uestris, et non erit uobis in ruinam iniquitas. proicite a uobis omnes praeuaricationes uestras, in quibus praeuaricati estis, et facite uobis cor nouum et spiritum nouum: et quare moriemini, 20 domus Israhel? quia nolo mortem morientis, dicit dominus deus: reuertimini, et uiuetis. Et aliquanto post: Ecce principes Israhel singuli in brachio suo fuerunt in te ad effundendum sanguinem. patrem et matrem contumeliis adfecerunt in te, aduenam calumniati sunt in medio tui, pupillum 25 et uiduam contristauerunt apud te. sanctuaria mea spreuistis et sabbata mea polluistis. uiri detractores fuerunt in te ad

21 Ez. 22, 6—12

2 fecit *Sa* praeuaricationē quā *C* sua qua *R* 4 audite ergo
Rav 5 mea] dñi *C*¹ est] *om. a* aequa *S* 6 enim] *om. R*
a) *om. P* 7 in ante iniustitia *om. MPC* iniustitia] iustitia *P*
10 uiuificauit *MPC* confiderauit^{**} (*supra lin. er ras.*) *P* auerterit
*P*¹, auertit & *S* 10 et 16 omnibus] hominib; *P*¹ 14 idcirco *M*¹*P*¹
15 ait] dicit *P* 16 poenitentiam *M* 17 ruina *MP* iniquitatis
*P*¹ 20 morientis] peccatoris *C* 21 uiuistis *P*¹, uiuistis *S*, uiuistis
*P*¹*av* post aliquanta *R* 23 adfecerunt] et fecerunt *P*¹
25 spreuistis . . . polluistis *P*¹*v* detractores *P*

effundendum sanguinem, et super montes comederunt in te: scelus operati sunt in medio tui. uerecundiora patris discooperuerunt in te, immunditiam menstruatae humiliauerunt in te. et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem, et socer nurum suam polluit nefarie, frater sororem suam, filiam patris sui, oppressit in te. munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem, usuram et superabundantiam accepisti, et auare proximos tuos calumniabaris, mei quoque oblita es, ait dominus deus. Et post paululum: Et factum est uerbum domini ad me dicens: fili hominis, dic ei: tu es terra immunda et non conpluta in die furoris. coniuratio prophetarum in medio eius. sicut leo rugiens capiensque praedam animam deuorauerunt, opes et pretium acceperunt, uiduas eius multiplicauerunt in medio illius. sacerdotes eius contempserunt legem meam et polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum et profanum non habuere distantiam et inter pollutum et immundum non intellexerunt. Et post II uersus: Principes eius in medio illius quasi lupi rapientes praedam ad effundendum sanguinem et ad perdendas animas et auare sectanda lucra. prophetae autem eius linebant eos absque temperamento uidentes uana et diuinantes mendacium, dicentes: haec dicit dominus deus, cum dominus non sit locutus. populi terrae calumniabantur calumniam et rapiebant uiolenter, egenum et pauperem affligebant et aduenam opprimebant calumnia absque iudicio. et quaesiui de his uirum, qui interponeret saepem et staret oppositus contra me pro terra, ne disperderem eam: et non

10 Ez. 22, 23—26 18 ib. 27—31

1 comederunt *MP*¹ 3 in mendicia (*corr. m. pr.*) *S* 5 pollu&
 (pull. *M*) *MP*¹*C* 6 oppressit *M*, oppressit *P*¹ 9 mei] *om.* *P*¹
 mei quoque] *meiq;* *Sav* paul] *MPC*, paulölü *S* 10 filii *a* 13 opuf
M, inopif *S* (*cod., Am.*) 14 acceperunt *MP* 15 illius] *euf* *P*
 16 profanum] *pphäm* *R* habuerunt *av* 17 inter] *in* *P*¹ immundum
P 19 ad *pr.*] *er* ad *R* effundendam *P*¹ perd.] *precedendär* *P*¹
 20 auararum] *P* sectande *P*¹ 22 diuinantes ei] *P*² 23 sit] *est*
*P*¹ 25 calumnia] *calumniabanturque* *P*¹ 26 his] *eif* *PSav*
 27 obpositus] *M*

inueni. et effudi super eos indignationem meam, in igne irae
 meae consumpsi eos. uiam eorum in caput eorum reddidi,
 ait dominus deus. Item aliquanto post: Et factum est
 uerbum domini ad me dicens: fili hominis, loquere ad filios
 5 populi tui, et dices ad eos: terra cum induxero super eam
 gladium, et tulerit populus terrae uirum unum de nouissimis
 suis et constituerit eum super se speculatorem, et ille uiderit
 gladium uenientem super terram et cecinerit bucina et ad-
 nuntiauerit populo, audiens autem quisquis ille est sonitum
 10 bucinae non se obseruauerit, ueneritque gladius et tulerit eum:
 sanguis ipsius super caput eius erit. sonum bucinae audierit
 et non obseruauerit: sanguis eius in ipso erit. si autem
 custodierit, animam suam saluabit. quod si speculator uiderit
 gladium uenientem et non insonuerit bucina, et populus non
 15 se custodierit, ueneritque gladius et tulerit de eis animam:
 ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem
 eius de manu speculatoris requiram. et tu, fili hominis,
 speculatorem dedi te domui Israhel: audiens ergo ex ore meo
 sermonem, adnuntiabis eis ex me. si me dicente ad impium:
 20 impie, morte morieris: non fueris locutus, ut se custodiat
 impius a uia sua: ipse impius in iniquitate sua morietur,
 sanguinem autem eius de manu tua requiram. si autem ad-
 nuntiante te ad impium, ut a uiis suis conuertatur, non fuerit
 conuersus a uia sua, ipse in iniquitate sua morietur, porro
 25 tu animam tuam liberasti. tu ergo, fili hominis, dic ad domum
 Israhel: sic locuti estis dicentes: iniquitates nostrae et peccata

3 Ez. 33, 1—20

1 in] et in *Pav* 2 reddi *M*, reddidi* *P* 3 ait] dicit *P* item]
 et *PSa* post aliqua *R* 4 fili *P*¹ 5 dicit *M* induxerit *C*,
 duxero *S* eam] eum *P*¹ 7 suis] om. *MP*¹*CR* 8 gladium] gloriam
*P*¹ 8 et 14 bucina et 10 et 11 buccinae *R* 10 non] et non *av*
 obseruauerit *S* 10 et 15 tulerit *M* 11 sonitū *C*¹*av* audiuit
*P*¹*Sav* 12 non se *Sav* obseruauit *P*¹*av*, se obseruabit *S* (*cod.*
Am.) 13 se cust. *v* 14 bucinae *P*¹ 16 illa quidam *P*¹ in]
 om. *P*¹ (*cod. Am.*) 18 domus *P*¹ 19 et ante adnuntiabis *add. P*²
 21 in] om. *M* 23 et non *a* 24 in] om. *P*¹ 25 tu *pr.*] om. *C*
 26 dicentis *MP*¹

nostra super nos sunt et in ipsis nos tabescimus: quomodo ergo uiuere poterimus? dic ad eos: uiuo ego, dicit dominus deus, nolo mortem impii, sed ut reuertatur impius a uia sua et uiuat: conuertimini a uis uestris pessimis: et quare moriemini, domus Israhel? tu itaque, fili hominis, dic ad filios 5 populi tui: iustitia iusti non liberabit eum, in quacumque die peccauerit, et impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit ab impietate sua, et iustus non poterit uiuere in iustitia sua, in quacumque die peccauerit. etiamsi dixero iusto quod uita uiuat, et confisus in iustitia sua fecerit 10 iniquitatem, omnes iustitiae eius obliuioni tradentur et in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur. si autem dixero impio: morte morieris, et egerit paenitentiam a peccato suo feceritque iudicium et iustitiam, pignus restituerit ille impius, rapinam reddiderit, in mandatis uitae ambulauerit 15 nec fecerit quicquam iniustum: uita uiuet, non morietur. omnia peccata eius, quae peccauit, non inputabuntur ei. iudicium et iustitiam fecit, uita uiuet. et dixerunt filii populi tui: non est aequi ponderis uia domini. et ipsorum uia iniusta est. cum enim recesserit iustus a iustitia sua feceritque iniquitates, 20 morietur in eis. et cum recesserit impius ab impietate sua feceritque iudicium et iustitiam, uiuet in eis. et dicitis: non est recta uia domini. unumquemque iuxta uias suas iudicabo de uobis, domus Israhel. Et post XLVIII uersus: Et tu, fili hominis, filii populi tui locuntur de te iuxta muros et in 25 ostiis domorum et dicunt unus ad alterum, uir ad proximum suum, dicentes: uenite et audiamus, qui sit sermo egrediens a domino. et uenient ad te, quasi ingrediatur populus,

24 Ez. 33, 30—33 et Ez. 34, 1—10

2 dominus deus] *om. P¹* 3 sua] sua impia *R*, sua mala *a*
 6 liberauit *P¹S* 7 ei] eū *Sa* 8 iustū *M* 10 uiuet *R* & fecerit
S¹ 11 iusticia *M* in] *om. P¹* 12 in *P²* 13 poenitentia
MS 15 rapinam] rapinamque *C²Sav* redderet *M¹*, redderit *M²*
P¹C¹ 16 iniustus *P¹* non] & non *CRav* 20 iniquitatem *R*
 23 recta] equa *a* 24 XL nouem *S*, aliquot *a* 25 filii] filii *P*
 tui qui *Sav* 26 hostis *CR*, hostis *P¹* 27 dicens *R* audiemus
S¹ 28 ueniunt *a* quasi si *P²Sv*

et sedent coram te populus meus et audiunt sermones tuos
 et non faciunt eos: quia in canticum oris sui uertunt illos et
 auaritiam suam sequitur cor eorum. et es eis quasi carmen
 musicum, quod suauis dulcique sono canitur: et audient uerba
 tua et non facient ea. et cum uenerit quod praedictum est —
 ecce enim uenit — tunc scient quod propheta fuerit inter
 eos. Et factum est uerbum domini ad me dicens: fili hominis,
 propheta de pastoribus Israhel, propheta et dices pastoribus:
 haec dicit dominus deus: uae pastoribus Israhel, qui pascebant
 semet ipsos, nonne greges pascuntur a pastoribus? lac come-
 debatis et lanis operiebamini et quod crassum erat occidebatis,
 gregem autem meum non pascebatis. quod infirmum fuit
 non consolidastis, et quod aegrotum non sanastis, quod fractum
 est non alligastis, et quod abiectum est non reduxistis, quod
 perierat non quaesistis: sed cum austeritate imperabatis eis
 et cum potentia. et dispersae sunt oues meae, eo quod non
 esset pastor: et factae sunt in deuorationem omnium bestiarum
 agri et dispersae sunt. et errauerunt greges mei in cunctis
 montibus et in uniuerso colle excelso, et super omnem faciem
 terrae dispersi sunt greges mei. et non erat qui requireret:
 non erat, inquam, qui requireret. propterea, pastores, audite
 uerbum domini: uiuo ego, dicit dominus deus, quia pro eo
 quod facti sunt greges mei in rapinam et oues meae in de-
 uorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor,
 neque enim quaesierunt pastores gregem meum, sed pastores
 pascebant semet ipsos et greges meos non pascebant: propterea,

1 audiant *MP*¹*C*¹ 2 incantant cuncti *M* cant. oris] canticū moris
S uertunt *R* illos] eos *P*¹ 3 carmen (men *in ras.*) *P*
 4 musicorum *R* quod *in ras.* *P* sonu *C*¹ audiunt *av* 5 faciunt
av p̄dicatū *MP*¹*Sa* 6 enim] *om.* *P*¹ pph&a *P*¹ 10 comedebatis] *MP*
 11 erit *MC*¹ occidebatis] comedebatis (comm. *M*)
MPCR 13 quod *alt.*] qua *P*¹ 14 est] fuit *P*¹ quod *pr.*] *om.*
*P*¹ p̄iectum *P*¹ 17 essent *P*¹, est *R* facta est *P*¹ omnium]
 hominum *MC*, om̄i *R* 18 dispersi *R* 18 et 20 greges *MP*
 19 colle* *P* 21 uerba: non er. inquam q. requireret *om.* *MCR*
 requireret *P*¹ 23 quod] quae *P*¹ quod greges mei dati sūt in rapinā
R greges *P* deuoratione* *M* 24 om̄i *R* quod] quae *P*¹
 26 pascebant pastores *Sav* semet ipsos — — pascebant *om.* *P*¹

pastores, audite uerbum domini: haec dicit dominus deus: ecce ego ipse super pastores, requiram gregem meum de manibus eorum et cessare eos faciam, ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semet ipsos: et liberabo gregem meum de ore eorum et non erit eis ultra in escam. ⁵ Et post XXXVIII uersus: Vos autem, greges mei, haec dicit dominus deus: ecce ego iudico inter pecus et pecus, arietem et hircum. nonne satis uobis erat pascuam bonam depasci? insuper et reliquias pascuarum uestrarum conculcastis pedibus uestris, et cum purissimam aquam biberetis, ¹⁰ reliquam pedibus uestris turbabatis. et oues meae his quae conculcata pedibus uestris fuerant pascebantur, et quae pedes uestri turbauerant haec bibebant. propterea haec dicit dominus deus ad eos: ecce ego ipse iudico inter pecus pingue et macilentum, pro eo quod lateribus et umeris inpingebatis et ¹⁵ cornibus uestris uentilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras. Et post aliquantum: Haec dicit dominus deus: sufficiat uobis, principes Israhel: iniquitatem et rapinas intermittite et iudicium et iustitiam facite et separate confinia uestra a populo meo, ait dominus deus. statera iusta et ²⁰ oephi iustum erit uobis et batus iustus.

Ista de libris posuimus, quos et Iudaei canonicos habent, in quibus eorum inuenimus quae huic operi conuenirent. sed non sunt omittendi et hi quos quidem ante saluatoris aduentum constat esse ²⁵ conscriptos, sed eos non receptos a Iudaeis recepit

6 Ez. 34, 17—21 17 Ez. 45, 9 et 10

2 ipse] *om.* P¹ sub P¹ 3 manu *Sav* 4 nec pastores pascant
 amplius P² 6 XXXVIII. ueŕ | plus minus *S*, aliquantum *a* 8 hircum
 P ari&u & hircoru (hirc. *av*) *Sav* nonne] & ne *MC*, et nec *R*
 pascu bona P³*Sav* 9 conculcatis *Ra* 10 uris**** *M* biberitis
 MP¹C¹S¹*a* 11 turbatis P¹*a* quae] qui *MC*, que P¹ 12 per P¹
 13 ur̄e *M*, ur̄* P¹, ur̄i* (*ras. f*) *S* turbauerunt *MPCS* 15 mace-
 lentu MP¹C inpinguebatis *P*, inping*ebatis (*ras. u*) *C* 19 con-
 firma P¹ 20 ait] dicit *Sa* 21 *ephi (*ras. o*) *C*, ephi *Ra*, ophi *S*
 beatus *CRS* iustus | EXPLICIT EZECHIEL | *S* 23 aliqua inuenim'
 que *R* opere *S* 24 inuenirent *R*, conuenerint *Sa* 25 quidam
 P¹ 26 eos] *om.* *R* a iudeos *M¹* recepit *MP*

tamen eiusdem saluatoris ecclesia. in his sunt
 duo qui Salomonis appellantur a pluribus propter
 quandam, sicut existimo, eloquii similitudinem.
 nam Salomonis non esse nihil dubitant quique
 5 doctiores. nec tamen eius qui Sapientiae dicitur
 quisnam sit auctor apparet. illum uero alterum
 quem uocamus Ecclesiasticum, quod Iesus quidam
 scripserit, qui cognominatur Sirach, constat inter
 eos qui eundem librum totum legerunt. de libro
 10 ergo Sapientiae ista huic operi congruere uisa sunt.

XXII.

DE LIBRO SAPIENTIAE.

Diligite iustitiam, qui iudicatis terram. sentite de domino
 in bonitate et in simplicitate cordis quaerite illum. quoniam
 15 inuenitur ab his qui non temptant illum, apparet autem eis
 qui fidem habent in eum. peruersae enim cogitationes separant
 a deo: probata autem uirtus corripit insipientes. quoniam in
 maliuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in
 corpore subdito peccatis. sanctus enim spiritus disciplinae
 20 effugiet fictum et auferet se a cogitationibus, quae sunt sine
 intellectu, et corripietur a superueniente iniquitate. benignus
 est enim spiritus sapientiae et non liberabit maledictum a
 labiis suis: quoniam renum illius testis est deus et cordis eius
 scrutator est uerus et linguae illius auditor. quoniam spiritus

6 *Retract.* 2. 4. 2 cf. *Doctr. chr.* 2, 8, 13 13 *Sap.* 1, 1—11

1 tamen eos *R* eiusdem] eisdem *P*² ecclesie *C* in his] hu
MPCR 2 a pluribus appellantur *a* 4 salomonis *M* 7 quem]
 quae *P*¹ quod] quae *R* 8 scripsit *P*²*CR* cognominantur *P*¹
 syrach *S*, syrac *R* constant *MPC* 9 legerint *P*² 10 opere *M*
 12 DE SAPIENTIA (-cia *M*) *MCS* LIBRO* *P* 13 iudica*ris *P*
 14 et] *om.* *P*¹ 15 inuenitur (ie *add. al. m.*) *P* 16 abent *M*
 eum] illū *Sr* 18 maliuola anima *M*, maliuolo animā *C*¹ introiū *C*,
 introiuit *MP*¹, intrabit *P*²*RS* habitauit *MP*¹*C*, inhabitabit *P*²
 19 scilicet *P*¹ 20 a] *om.* *S* 22 liberauit *MC*, liber au** *P*¹
 24 scrutatus *P*¹ illius] eius *Sr*

XXII, Aug. 3, 1.

8

domini repleuit orbem terrarum, et hoc quod continet omnia
 scientiam habet uocis. propter hoc qui loquitur iniqua non
 potest latere, sed nec praeteriet illum corripiens iudicium.
 in cogitationibus enim impii interrogatio erit: sermonum autem
 illius auditio ad dominum ueniet ad correptionem iniquitatum 5
 illius. quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmura-
 tionum non absconditur. custodite ergo uos a murmuratione,
 quae nihil prodest, et a detractioe parcite linguae: quoniam
 responsum obscurum in uacuum non ibit. os autem, quod
 mentitur, occidit animam. Et paulo post: Qui confidunt 10
 in illum, intellegunt ueritatem, et fideles in dilectione ad-
 quiescent illi: quia donum et pax est electis illius. impii
 autem secundum quae cogitauerunt correptionem habebunt,
 qui neglexerunt iustitiam et a domino recesserunt. sapientiam
 enim et disciplinam qui abicit, infelix est. Et post VI 15
 uersus: Quoniam felix sterilis et incoquinata, quae nesciuit
 thorum in delicto: habebit fructum in respectioe animarum:
 et spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem,
 nec cogitauit aduersus dominum nequissima. Et aliquanto
 post: Audite ergo, reges, et intellegite: discite, iudices, 20
 finium terrae iustitiam. praebete aures, uos qui continetis
 multitudinem et placetis uobis in turbis nationum. quoniam
 data est a domino potestas uobis et uirtus ab altissimo, qui
 interrogabit opera uestra et cogitationes scrutabitur. quoniam
 cum essetis ministri regni ipsius, non recte iudicastis, neque 25

10 Sap. 3, 9—11 16 ib. 13 et 14 20 Sap. 6, 2—22

1 replebit *PS* 2 scientia *MC* uoces *MP¹C* 3 nec] *om.*
P¹ preteribit (*bit in ras.*) *P* in iudicium *P* 4 sermonē *C*
 5 ad *alt.*] et *CR* iniquitatem *P¹* 6 murmuratio+nē *M*
 7 abscondetur *MPCRv* 8 nihil] *om.* *P¹* prodem *P¹* a] ad *M*
 tractione *S* 9 abibit *R* 10 occidet *P* (*cod. Am.*) p' paul
P 11 intellegent *Ca* (*cf. v*) adquiescunt *P* 12 quia] qui
P¹ 15 VI] III *MPCR* 16 coinquata *MP¹CS* 17 animarum]
 aīar' scār' *R* (*non C*) *v* 19 dominum] dñm *P¹v* ahq̄ p; *MC*,
 ahquantū post *R*, *om.* post *P¹*, post ahquantū *Sa* 21 uof *P*
 22 multitudine *M*, multitudines *Pav* 24 interrogauit *MP¹C*
 cogitationibus (*cogitac. M*) *MP*

custodistis legem iustitiae, neque secundum uoluntatem dei
 ambulastis. horrende et cito apparebit uobis: quoniam iudicium
 durissimum in his qui praesunt fiet. exiguo enim conceditur
 misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. non
 5 enim subtrahet personam cuiusquam dominus, nec reuerebitur
 magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum et magnum ipse
 fecit et aequaliter illi cura est pro omnibus. fortioribus autem
 fortior instat cruciatus. ad uos autem, mali reges, sunt hi
 sermones mei, ut discatis sapientiam et non excidatis. qui
 10 enim custodierint iustitiam iuste, iustificabuntur, et qui didicerint
 ista, inuenient quid respondeant. concupiscite ergo sermones
 meos, diligite illos, et habebitis disciplinam. clara est enim
 et quae numquam marcescat sapientia et facile uidetur ab his
 qui diligunt eam et inuenietur ab his qui quaerunt illam. prae-
 15 occupat qui se concupiscunt, ut illis se priorem ostendat.
 qui de luce uigilauerit ad illam, non laborabit: adsidentem
 enim illam inueniet foribus suis. cogitare enim de illa sensus
 est consummatus, et qui uigilauerit pro illa, cito erit securus.
 quoniam dignos se ipsa circuit quaerens et in uiuis ostendit
 20 se illis hilariter et in omni prouidentia occurrit illis. initium
 enim illius uerissima est disciplinae concupiscentia. cura ergo
 disciplinae dilectio est, et dilectio custoditio legum illius est,
 custoditio autem legum confirmatio incorruptionis est, incor-
 ruptio autem facit esse proximum deo. concupiscentia itaque
 25 sapientiae deducit ad regnum perpetuum. si ergo delectamini

3 in] *om. a* fiet] *om. P¹* exigua *C* conced&ur *S*
 4 patiuntur *CR (cod. Am.)*, patienter *P¹* 5 enim] *om. P¹* sub-
 trahit *S (cod. Am.)* reuerebitur (*r pr. in ras. trium litterarum*)
P 6 cuiusquam *in ras.*, add. *āf P¹* pusillū *P* 7 pro] propter
P¹, de *P²Rav* autem] ergo *Pv* 8 mali* (*ras. f*) *C* re*ges *P*
 9 hu *MPCR* excedat] *MPCR* 10 didicerint *MP¹* 11 ista] iustia
P² (cod. Am.) 12 illos] *om. P¹* clara est (*ra est in ras.*) *P*
 13 huf *P* 14 ea *M* eam et (*am et in ras.*) *P* inuenitur
CRSav 15 priorem *C*, *litt. riorem in ras. P*, prior *v* 16 laborauit
P¹ abfidentem *P²S* 17 forib; suif inueni& (*om. suis R*) *MPCRv*
 18 pro] *corr. in propter, deinde restitut. P*, *p R* illā *S* 19 quoniam]
 & qm̄ *MPCR* dignif *P²* ostendet *a* 21 concupiscentiē *MC*, concu-
 pifcentia* *P*, cupifcencie *R* 23 confirmatio] consummatio *P²v*

sedibus et stemmatibus, reges populi, diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis. Et paulo post: Et si iustitiam quis diligit, labores huius magnas habent uirtutes. sobrietatem enim et sapientiam docet et iustitiam et uirtutem, quibus utilius nihil in uita hominibus.

Nunc iam de libro, qui Ecclesiasticus dicitur, ponenda sunt quae uidentur. de quo hic etiam ea dixisse deputer quae de Prouerbiorum libro sum praelocutus, quamuis in isto Ecclesiastico plura repperi huic operi necessaria.

XXIII.

DE ECCLESIASTICO.

Timor domini scientiae religiositas. religiositas custodiet et iustificabit cor, iocunditatem atque gaudium dabit. timenti dominum bene erit, et in diebus consummationis illius benedicetur. plenitudo sapientiae est timere deum et plenitudo a fructibus illius. Et post II uersus: Corona sapientiae timor domini. Et post III uersus: Radix sapientiae est timere deum: rami enim illius longaeui. in thesauris sapientiae intellectus est et scientiae religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia. timor domini expellit peccatum. nam qui sine timore est non potest iustificari: iracundia enim animositatis illius subuersio illius est. sapiens usque in tempus sustinebit patiens, et postea redditio iocunditatis. bonus sensus

2 Sap. 8, 7 13 Eccli. 1, 17—20 17 ib. 22 18 ib. 25—40

1 stematib; MC, scematib; R, summatib; S¹, summatib; S¹
 3 huius] om. P¹ 5 uita] uia R hominū S 6 nunc] num S¹
 de] om. S 8 deputantur R, deputer S 9 quasuis M 13 scientia
 & S relegioſitat MP¹ (bis) religiositas alt. om. C 14 et] om.
 P¹ iustificabit* (ur ras.) M 16 est] om. P¹ deum] dñm CR
 17 II] III P¹ 18 timor] est timor P 19 deum] dominum av
 enim] autem P¹ 20 scientia & S (cod. Corb. ap. Sab.) 22 poteſt
 iustificare M 23 animositas C¹ subuerſo M

usque in tempus abscondit uerba illius, et labia multorum enarrabunt sensum illius. concupiscens sapientiam, serua iustitiam, et deus praebebit illam tibi. sapientia enim et disciplina timor domini, et quod beneplacitum est illi fides et
 5 mansuetudo, et adimplebit thesauros tuos. non sis incredibilis timori domini et ne accesseris ad illum duplici corde. ne fueris hypocrita in conspectu hominum et non scandalizeris labiis tuis. adtende in illis, ne forte cadas et adducas animae tuae confusionem et reuelet deus abscondita tua et in medio
 10 synagogae elidat te. quoniam accessisti maligne ad dominum, et cor tuum plenum est dolo et fallacia. Fili, accedens ad seruitutem dei sta in iustitia et timore et praepara animam tuam ad temptationem, et deprime cor tuum et sustine. declina aurem tuam et excipe uerba intellectus, et ne festines
 15 in tempus obductionis. sustine sustentationem dei, coniungere deo et sustine, ut crescat in nouissimo uita tua. omne quod tibi adplicitum fuerit accipe: et in dolore sustine et in humilitate tua patientiam habe. quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines uero acceptabiles in camino humiliat
 20 tionis. crede deo, et recuperabit te, et dirige uiam tuam et spera in illum. serua timorem illius et in illo ueteresce. metuentes dominum, sustinete misericordiam eius, et non deflectetis ab illo, ne cadatis. qui timetis dominum, credite illi, et non euacnabitur merces uestra. qui timetis dominum,

11 Eccli. 2, 1—23 et Eccli. 3, 1 et 2

1 abscondet *P^{1v}* uerba: et labia m. c. s. illius om. *P* 2 nar-
 rabunt *S¹* 3 *pb& (*ras. p*) *S*, praebet *cod. Am.* enim] e***nī
M 5 adimpleuit *MC* (*cod. Am.*), adpleuit *P¹* thesaurus tuus
M¹P¹, sermones tuos *R* 6 timore *MCS* ne access.] necefferis *P¹*
 7 hypocrita *P* scandalizaberis *R* 10 synagoge (na *ex corr. add.*
pr. m.) *M*, synagoge *P¹*, synagoge *C* accessisti *P¹* 11 fallaciae
P¹ filii *M¹* 12 timore et iustitia *Sa* 15 obductionis . . susten-
 tionē *C* 17 amplitudine *C* accip. & & (*ras. 1*) *M* 19 acceptabiles
M, receptabiles *S*, receptibiles *av* humiliatationis (*τῆς eras.*) *P*,
 humilitatis *RS¹* 20 recuperabat *P¹* diriget *P¹* uiam *S*
 21 illum] eū *C* ueteresce *Rav* 22 deflectatis *RSav* 23 et 24
 dominum] dñm *S* 24 merces *MP*

sperate in illum, et in oblectatione ueniet uobis misericordia. qui timetis deum, diligite illum, et inluminabuntur corda uestra. respicite, filii, nationes hominum, et scitote: quis sperauit in domino et confusus est, permansit in mandatis eius et derelictus est? et quis inuocauit illum et despexit illum? quoniam 5 pius et misericors est deus et remittit in tempore tribulationis peccata omnibus exquirentibus se in ueritate. uae duplici corde et labiis scelestis et manibus malefacientibus et peccatori terram ingredienti duabus uis. uae dissolutis corde, qui non credunt deo, ideo non proteguntur ab eo. uae his qui per- 10 diderunt sustinentiam, qui dereliquerunt uias rectas et deuerterunt in uias pranas. et quid facietis, cum inspicere coeperit deus? qui timent dominum, non erunt incredibiles uerbo illius: et qui diligunt illum, conseruabunt uiam illius. qui timent dominum, inquirunt quae beneplacita sunt illi: et 15 qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius. qui timent dominum, parabunt corda sua et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. qui timent dominum, custodiunt mandata illius et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius dicentes: si paenitentiam non egerimus, incidemus in manus dei et non 20 in manus hominum. secundum enim magnitudinem illius, sic et misericordia ipsius cum eo. Filii sapientiae ecclesia iustorum, et nati illorum oboedientia et dilectio. iudicium patris audite, filii dilecti, et sic facite, ut salui sitis. Et post II uersus: Qui diligit deum, exorabit pro peccatis et con- 25

25 Eccli. 3, 4—10

1 oblectate *M*, oblectatione (*ratione in ras. trium uel quatt. litt.*) *P*
 2 deum] *dñm PR* 3 nationis *C* sperabit *MC* 4 *cfisuf M*
uerba: permansit *i. m. e. e. d. est om. MPCR* 5 illum *pr.] in illū*
MC illum inuocauit *Sa* despexit *MPC* 6 remittet *RS'av*
 7 exquir.] expectantibus, *S¹* 8 scelestis *M* 10 deo] *dñm MP*
huf PR 11 deuerterunt *Rav* 12 in] ad *R* qui *P¹* 13 ceperit
MCRS domin.] *dñm MC* 15 inquaerent *P¹* 16 eum] *om. P¹*
 domin.] *dñm S* 17 parabunt *Sar* 19 et] *om. P¹* inconspiccionem
P¹ 20 paenit.] patientiam *P¹* incidemus *MP²*, incidim' *C* in *dñ*
manuf Sa 21 enim] *om. P* 22 ipsius] illius *Rv* eo] ipso *Sav*
 23 nati] natio *P²Rv* 24 audite] attendite *R* 25 deum] *dñm*
R exorauit *P¹* (*cod. Am.*)

tinebit se ab illis: in oratione dierum exaudietur. et sicut
 qui thesaurizat ita et qui honorificat matrem suam. qui hono-
 rat patrem, iocundabitur in filiis. qui honorat patrem suum,
 uita uiuet longiore, et qui obaudit patri, refrigerabit matrem.
 5 qui timet deum, honorat parentes: et quasi dominis seruiet
 his qui se generauerunt. in opere et sermone et omni patientia
 honora patrem tuum, ut superueniat tibi benedictio a domino.
 Et post III uersus: Ne glorieris in contumelia patris tui.
 Et post III uersus: Fili, suscipe senectam patris tui et ne
 10 contristes eum in uita illius. et si defecerit sensus, ueniam
 da et ne spernas eum in tua uirtute. Et post IIII uersus:
 Quam malae famae est qui relinquit patrem! et est male-
 dictus a deo qui exasperat matrem. fili, in mansuetudine
 opera tua perface, et super hominum gloriam diligeris. quanto
 15 magnus es, humilia te in omnibus, et coram deo inuenies
 gratiam: quoniam magna potentia dei solius et ab humilibus
 honoratur. altiora te ne quaesieris et fortiora te ne scrutatus
 fueris: sed quae praecepit tibi deus, illa cogita semper: et
 in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. non est enim
 20 tibi necessarium ea quae abscondita sunt. Et post III
 uersus: Multos enim inplanauit suspicio eorum et in uanitate
 detinuit sensus illorum. cor durum male habebit in nouissimo,

8 Eccli. 3, 12

9 ib. 14 et 15

12 ib. 18—23

21 ib. 26

—29

2 matrem suā qui honorificat *R* honorat] honorificat *Sa*
 3 honorat] honorificat *S* 4 longiori *S* 5 deum] *om.* *R* serui. &
 hif *M* 6 generauerunt *S* (*cod. Am.*): genuerunt *MPCRav* in ser-
 mone (-om) *M* & in omni *MC* in omī *R* 8 uerba: et p. III
 uersus *om.* *MPCR* 9 senecta *C* 10 contristat] *S* sensu *Rav*
 12 reliquit (*eras. n*) *C*, relinquit & *S*, derelinquit *av* 13 fili* *P*
 manu&udinē *MC* 14 hominem *P*¹, omnem *P*² quando *P*¹
 15 humilia te] humilitatem *P*¹ in] ** in (*ras. ex*) *P* 16 quoniam]
 quam *R* solus dei et ab hoibus *R* 18 p̄cipit *M*, percipit *P*¹
 **illa (*ras. in*) *M* 19 ne] ñ *C* enim] *om.* *P* enim est *a*
 20 necessariam *P*¹ necessariū seruari *R* ea quae abscondita sunt
 uidere oculis tuis *av* 21 implauit (*ras. a, in marg.*: al inquinauit
al. m.) *C*, subplantauit *P*² (*cf. v*) 22 denuit *MPS* habit *C*

et qui amat periculum, in illo peribit. cor ingrediens duas uias non habebit successus, et prauicordius in illis scandalizabitur. cor nequam grauabitur in doloribus, et peccator adiciet ad peccandum. Et post II uersus: Cor sapiens intellegitur in sapientia, et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. sapiens cor et intellegibile abstinebit se a peccatis et in operibus iustitiae successus habebit. ignem ardentem extinguit aqua, et elemosyna resistit peccatis: et deus prospector eius qui reddit gratiam meminit in posterum, et in tempore casus tui inuenies firmamentum. Fili, elemosynam pauperum ne fraudes et oculos tuos ne transuertas a paupere. animam esurientem ne despexeris et non exasperes pauperem in inopia sua. cor inopis ne adfixeris et non protrahas datum angustianti. rogationem cum tribulatione ne abicias et non auertas faciem tuam ab egeno. ab inope non auferas oculos tuos propter iram et non relinquo quaerentibus tibi retro maledicere: maledicentis enim in amaritudine exaudietur precatio illius: exaudiet autem eum qui fecit illum. congregationi pauperum affabilem te facito, et presbytero humilia animam tuam et magnato humilia caput tuum. declina pauperi aurem tuam et redde debitum tuum et responde illi pacifica in mansuetudine. libera eum qui iniuriam patitur de manu superbi, et non acide feras in anima tua. in iudicando

4 Eccli. 3, 31—34 et Eccli. 4, 1—36 et Eccli. 5, 1—18 et Eccli. 6, 1 et 2

2 prauum cor *S*, prau cordis *R* illis] ulli *P*¹ 3 uerba: cor nequam grauabitur *om.* *MCR* 4 peccandum] peccatū *R* 8 tinguit *P*¹ elemosina *M*, elemosinif *C*, elemosina *RS* resistit *C*, resistit & *S* 9 prospector ei' est *R* reddet *S* 10 tui** *P* elemosinā *M*, elemosinam *PR*, elemosinā *C*¹, elemosina *S* 11 pauperum] pauperē *S*, pauperis *av* transuertant *P*¹, auertat *P*² 12 despexerit *MPC* 13 in] *om.* *MP*¹*C*¹ non] ne *S* 14 angustiantī *P*¹ cum tribulatione] contribulati *v* habiciat *MC* et] *om.* *P* 15 non] ne *CR* 16 et] *om.* *P*¹ 17 maledicentef *MP*, maledicentī *S*¹ enim] *add.* τιβι *CRav* amaritudine animae *av* 18 deprecatio *av* eum] *om.* *P*¹ congregatione *S* 19 presbytero (presb. *C*) *MPCRS* 21 pauperi sine tristitia *av* 22 pacifice *R* de manu] *om.* *P*¹ 23 acide erat *P*¹

esto misericors pupillis ut pater et pro uiro matri illorum:
 et eris uelut filius altissimi obaudiens, et miserebitur tui
 magis quam mater. sapientia filiis suis uitam inspirauit, et
 suscipit exquirentes se et praeibit in uia iustitiae. et qui
 5 illam diligit, diligit uitam: et qui uigilauerint ad illam, con-
 plectebuntur placorem eius. qui tenuerint illam, uitam heredi-
 tabunt, et quo introiuit benedicit deus. qui seruiunt ei, ob-
 sequentes erunt sancto: et eos qui diligunt illam diligit deus.
 qui audit illam, iudicat gentes: et qui intuetur illam, per-
 10 manebit confidens. si crediderit ei, hereditabit illam et erunt
 in confirmatione creaturae illorum. quoniam in temptatione
 ambulat cum eo et in primis eligit eum. timorem et metum
 et probationem inducet super illum et cruciabit illum in
 tribulatione doctrinae suae, donec temptet illum in cogitati-
 15 onibus illius et credat animae illius. et firmabit illum et
 iterum adducet directum ad illum, et denudabit abscondita sua
 illi et thesaurizat super illum scientiam et intellectum iustitiae.
 si autem oberrauerit, derelinquet illum et tradet eum in
 manus inimici sui. fili, conserua tempus et deuita a malo.
 20 pro anima tua non confundaris dicere uerum. est enim con-
 fusio adducens peccatum et est confusio adducens gloriam et
 gratiam. non accipias faciem aduersus faciem tuam, nec
 aduersus animam tuam mendacium. non reuerearis proximum
 tuum in casu suo, nec retineas uerbum in tempore salutis.

2 eris (f in ras.) P tui] τibi P 3 sapientiam MP¹ uita
 C inspirabit S, ispirat Rv 4 exquirentes] inquirentes av
 p̄uirt MP⁶ (cod. Am.) 5 conplectebun̄t (bu perduct.) C, oplebun̄t
 R 6 placorem] dulcore R tenuerit R uita M 7 et] eo
 S¹ introibit CRSav benedicet Rav 8 hos] of C, eof RSav
 9 intuetur (e in ras. 2 uel 3 litt.) P, intuebitur cod. Am. 10 ei]
 om. P¹ 11 temptationem P¹ 12 elegit MCS 13 prob.] prob^{ionem}
 P inducat P¹, inducit MP²CS sup eum P uerba: et cruciabit
 illum om. R 14 suae] om. P¹ 15 firmabit P 16 iterum] iter** P,
 iam MCR, iter Sav (cf. cod. Sangerm. ap. Sabat.) adducit MP
 ad illum et laetificabit illum av absconfa CRv 17 thesaurizabit
 Rav illum] om. P¹ 18 autem] om. S (cf. Septuag.) illum] eum
 Sav 19 filiu P¹ 20 p animā tuā C confunderis S 22 et 23
 non] ne Pv accipies M 24 tempus S (cod. Am.)

non abscondas sapientiam tuam in decore eius. in lingua enim agnoscitur sapientia et sensus et scientia et doctrina in uerbis ueritatis et firmamentum in operibus iustitiae. non contradicas ueritati ullo modo et de mendacio ineruditionis tuae confundere. non confundaris confiteri peccata tua et ne subicias te homini pro peccato. noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluuii. in iustitia agonizare pro anima tua et usque ad mortem certa pro iustitia, et deus inpugnabit pro te inimicos tuos. noli citatus esse in lingua tua et inutilis et remissus in operibus tuis. noli esse sicut leo in domo tua euertens domesticos tuos et opprimens subiectos tibi. non sit porrecta manus tua ad capiendum et ad dandum collecta. Noli adtendere ad possessiones iniquas et ne dixeris: est mihi sufficiens uita. nihil enim proderit in tempore uindictae et obductionis. non sequaris concupiscentiam cordis et ne dixeris: quomodo potui? aut quis me subiciet propter facta mea? deus enim uindicans uindicabit. ne dixeris: peccaui et quid accidit mihi triste? altissimus enim est patiens redditor. de propitiatu peccatorum noli esse sine metu, neque adicias peccatum super peccatum. et ne dicas: miseratio dei magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. misericordia enim et ira ab illo cito proximat et in peccatores respicit ira illius. non tardes conuerti ad dominum et ne differas de die in diem. subito enim uenit ira illius et in tempore uindictae disperdet te. noli anxius esse in diuitiis iniustis: nihil enim proderunt tibi in diem obductionis et uindictae. non uentiles te in omni uento et non eas in omni uia. sic enim peccator probatur duplici lingua. esto firmus in uia dei et in ueritate sensus tui et scientia, et prosequatur te uerbum pacis et iustitiae. esto mansuetus ad audiendum uerbum dei, ut intellegas: et cum

1 non] *om.* P¹, ne R 6 homine S 7 agoniare MP¹S
 9 expugnabit Sav uerba: in lingua — — noli esse *om.* P¹
 12 capiendum] accipiendum PSav 18 ne] & ne Sa accedit MP¹
 21 multitudines MP 23 non] et non MPCR 24 differat conuerti
 C ueniet av 26 die CRSav 27 uentiles MP¹ 28 pbat
 peccator C 31 ad] et ad P dei] dī P, *om.* v ut] et P¹

sapientia fers responsum uerum. si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris uerbo indisciplinato et confundaris. honor et gloria in sermone sensati: lingua uero imprudentis subuersio est
 5 ipsius. non appelleris susurrio et lingua tua capiaris et confundaris. super furem enim est confusio et paenitentia, et denotatio pessima super bilinguem: susurratori autem odium et inimicitia et contumelia. iustifica pusillum et magnum similiter. Noli fieri pro amico inimicus proximo: inproperium
 10 et contumeliam malus hereditabit et omnis peccator inuidus et bilinguis. non te extollas in cogitatione animae tuae, uelut taurus, ne forte elidatur uirtus tua per stultitiam. Et post VII uersus: Multi pacifici sint tibi, et consiliarius sit tibi unus de mille. si possides amicum, in temptatione posside
 15 eum et non facile credas illi temet ipsum. est enim amicus secundum tempus suum et non permanebit in die tribulationis: et est amicus qui egreditur ad inimicitiam: et est amicus qui odium et rixam et conuicia denudabit. est autem amicus socius mensae et non permanet in die necessitatis. amicus
 20 si permanserit fixus, erit tibi quasi coequalis et in domesticis tuis fiducialiter aget. si humiliauerit se contra te et a facie tua abscondet se, unanimum habebis amicitiam bonam. ab inimicis tuis separare et ab amicis tuis adtende. amicus fidelis protectio fortis: qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum.
 25 amico fideli nulla est comparatio et non est digna ponderatio

13 Eccli. 6, 6—22

1 fref *M*, fer* (f *ras.*) *C*, fer *R*, adferf *P*² 5 non] ne *R*
 appellarif *P*¹ susurro *RS*²*av*, in uita tua *add. a* lingua] in lingua *a*
 cap.] ne capiaris *av* 6 poenitentia *MCS*, potentia *P*¹ 7 denot.]
 deuocio *R* odium] audiam *P*¹ 8 et contumelia] contuli a me
*P*¹ pusillum *P* 10 et *pr.*] enim et *P*²*v* 11 bilinguf *M* extollarif
*P*² 12 tua** *P* 13 consiliari (-ari *P*¹) sint tibi *MP*¹*S*, consiliariuf
 tibi sit *P*¹ (*cod. Am.*) 14 possidif *M* 16 die] *om.* *P*¹ 17 inimi-
 citiam] amicitiam *MPCRS* 18 denudaurf *MP*¹*C* 19 permanebit
Sav 20 quoequalif *M* 21 agit *MPC*, age *R* (*cod. Am.*)
 et] *om.* *MCR* 22 abscondit *S*, absconderit *av* unanmem *PRSav*
 23 amicis] inimicif *P*¹ 24 thessaurũ *MC* 25 et et est *alt. om.* *P*¹
 ponderatio] cõparatio *S*

auri et argenti contra bonitatem fidei filius. amicus fidelis
 medicamentum uitae et immortalitatis: et qui metuunt dominum,
 inueniunt illum. qui timet deum, aequae habebit amicitiam
 bonam: quoniam secundum illum erit amicus illius. fili, a
 iuuentute tua excipe doctrinam et usque ad canos inuenies ⁵
 sapientiam. quasi is qui arat et seminat, accede ad illam
 et sustine bonos fructus illius. in opere [enim ipsius exiguo
 laborabis et cito edes de generationibus illius. quam aspera
 est nimium sapientia indoctis hominibus et non permanet in
 illa excors. quasi lapidis uirtus probatio erit in illis et non ¹⁰
 demorabuntur proicere illam. Et post II uersus: Quibus
 autem agnita est, permanet usque ad conspectum dei. audi,
 fili, et accipe consilium intellectus et ne abicias consilium
 meum. inice pedem tuum in conpedes illius et in torquem
 eius tuum collum. subice umerum tuum et porta illam et ¹⁵
 ne acedieris uinculis eius. in omni animo tuo accede ad
 illam et in omni uirtute tua serua uias eius. inuestiga illam
 et manifestabitur tibi, et continens factus ne dereliqueris eam:
 in nouissimis enim inuenies requiem in ea, et conuertetur tibi
 in oblectationem. et erunt tibi conpedes in protectionem ²⁰
 fortitudinis et bases uirtutis et torques illius in stolam gloriae.
 Et post III uersus: Fili, si adtenderis mihi, disces: et
 si adcommodaueris animam tuam, sapiens eris. et si inclina-
 ueris aurem tuam, excipies doctrinam: et si dilexeris audire,

11 Eccli. 6, 23—30 22 ib. 33—37 et Eccli. 7, 1—15

1 fide *MC* 2 et] *om. MCR* 3 inuenient *Mv* deum] *dnm*
MP 4 filiu *P¹* 6 is] *isf (ras. h) M* accede** *P* 7 illius
 fructus *C* ipsius] *illius Sa* exigue *R*, exiguum *av* 9 per-
 manebit *P²av* in] *om. C* 10 lapides *M¹P¹* :12 agnita *PSa*
(cod. Sangerm. ap. Sabat.): cognita MCRv (magnificata cod. Am.)
 pmanent *Sa* dei] *dnm MPCR* 13 consilium meum *P* 14 pedum
P conpede *M (cod. Am.)* torque* *uirg. s. lin. et feras.) P*
 15 subice* *P* collum tuum *Rav* 16 acedieris *MC*, accidieris *PR*
 a uinculis *P²* animo] *amico C* 18 dereliqueris *MR (cod. Am.)*
 20 oblectatione . . . protectione *MP (cod. Am.)* 21 fortitudines
MP¹ stola *R (cod. Am.)* 22 si] *om. MP¹* dices *C¹*
 23 accommodaberis *S*

sapiens eris. in multitudine presbyterorum prudentium sta et sapientiae illorum ex corde coniungere, ut omnem narrationem dei possis audire et proverbia laudis ne effugiant te. et si uideris sensatum, euigila ad illum, et gradus ostiorum illius
 5 exerat pes tuus. cogitatum habe in praeceptis dei et in mandatis illius maxime adsiduus esto, et ipse dabit cor tibi et concupiscentia sapientiae dabitur tibi. Noli facere mala, et non te adprehendent. discede ab iniquo, et deficient mala abs te. non semines mala in sulcis iniustitiae, et non metes
 10 ea in septuplum. noli quaerere ab homine ducatum, neque a rege cathedram honoris. non te iustifices ante deum: quoniam agnitor cordis ipse est: et penes regem noli uelle uideri sapiens. noli quaerere fieri iudex, nisi si uales uirtute inrumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis et
 15 ponas scandalum in agilitate tua. non pecces in multitudine ciuitatis, nec te inmittas in populum: neque alliges duplicia peccata, nec enim in uno eris immunis. noli esse pusillanimis in anima tua. exorare et facere elemosynam non despicias. ne dicas: in multitudine munerum meorum respiciet deus.
 20 et offerente me deo altissimo, suscipiet munera mea. non inrideas hominem in amaritudine animae: est enim qui humiliat et exaltat deus. noli amare mendacium aduersus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias. noli uelle mentiri omne mendacium: adsiduitas enim illius non bona. noli uer-
 25 bosus esse in multitudine presbyterorum. Et post uersus

1 multitudinē *MP* presbyterorum (presb. *C*) *MPCR* 2 narra-
 tionem] rationē *MCR* 3 efugiant *P*, effugient *R* (*cod. Am.*)
 4 illā *C* ostiarum *P*¹ 6 mandata *MPC* 8 unico *M* 9 femina
MC 10 ab omne *C* 11 non] et non *MCR* 12 poenet *MC*
 13 uirtutem . . iniquitatis *MPSa* 14 extremiscas *edd.* 15 multi-
 tudinem *CRav* 16 inmittas] mittas *P*, imittes *R* adhef *P*¹
 17 pusillanimis *P* 18 elemosinā *M*, elemosinā *P*, elemosinā *CR*
 despicias *MPC* 19 multitudinē *C* deus] dñs *PS* (*P in ras.*)
 20 et] *om.* *P*¹ offerentē *CS* (*cod. Am.*) 21 in hominem *P*
 amaritudinem *P* 22 exaltat circuminspector *P*¹ amare] arare *v*
 23 mentire *MPS* 24 bonam *P*¹, ē bona *C*¹*av* 25 presbyterorum
 (presb. *C*) *MPC*

XII: Non laedas seruum operantem in ueritate, neque mercenarium dantem animam suam. seruus sensatus dilectus quasi anima tua: non defraudes illum libertate, neque inopem relinquant illum. Et post II uersus: Filii tibi sunt? erudi illos. pecora tibi sunt? adtende illis. filiae tibi sunt? serua 5 corpus illarum. non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. trade filiam, et grande opus feceris, et homini sensato da illam. mulier si est tibi secundum animam tuam, non proicias illam, et odibili non credas te in toto corde. honora patrem tuum et gemitus matris tuae ne obliuiscaris. memento 10 enim quoniam nisi per illos non fuisses. et retribue illis, quomodo et illi tibi. in tota anima tua time deum et sacerdotes illius sanctifica. in omni uirtute dilige deum, qui te fecit, et ministros eius non derelinquant. honora deum ex tota anima tua et honorifica sacerdotes. Et post VI uersus: 15 Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur benedictio tua. gratia datus in conspectu omnis uiuentis, et a mortuo non prohibeas gratiam. non desis plorantibus in conrogatione et cum lugentibus ambula. non te pigeat uisitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. in omnibus operibus tuis 20 memorare nouissima tua, et in aeternum non peccabis. Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. non contendas cum homine locuplete, ne forte consistat litem tibi. multos enim perdidit aurum, et usque ad

1 Eccli. 7, 22 et 23 4 ib. 25 et 24 et 26—33 16 ib. 36—40
et Eccli. 8, 1—4

1 XII] aliquos a 2 dilect.] frt ti bi dilectus *CRv* 4 filii *MC*¹
R tibi] tu *R* 5 illos] *add.*: et curua illos a pueritia illorum
P^{2v} peccora *P*^{1C} adten**de *P* 6 non] ne (*in ras.*) *C*, et non
R ostendas] abscondas *M*, *rasura* 15 *litt.* (ostendas *s. lin. al. m.*)
C 7 homine *MP*¹ da* *P* 8 mul.] et mulier *P* 11 per illos
natus *av* fuisses] *add.* natus *P*² 12 et ante illi *om.* *P*^{1S}
12 et 14 to to *P*¹ 14 non] ne *R* deum] dnm *M* 16 benedictio]
ppriatio & benedictio *P*^{2v} 17 dati *Rv*, datur *S* a] *om.* *R*
18 conrogatione (-cione *M*) *MS*, conrogatione *P*: rogatione (-cione *R*)
CR (*cod. Am.*), consolatione *av* 22 litigies *C*¹ incedas *MP*^{2C},
incedes *P*¹ 23 contra te *av* consistat] confist& *M*, oerter *R*
24 et] *om.* *MPCR*

cor regum extendit et conuertit. non litiges cum homine
linguoso et non strues in ignem illius ligna. Et post II
uersus: Ne despicias hominem auertentem se a peccato,
neque inproperes ei: memento quoniam omnes sumus in cor-
5 reptione. ne spernas hominem in sua senecta: etenim ex
nobis senescunt. noli de mortuo gaudere, sciens quoniam
omnes morimur et in gaudium nolumus uenire. ne despicias
narrationem presbyterorum sapientium et in prouerbiis illorum
conuersare. ab ipsis enim disces doctrinam intellectus et
10 seruire magnatis sine querella. non te praetereat narratio
seniorum: et ipsi enim didicerunt a parentibus suis. quoniam
ab ipsis disces intellectum et in tempore necessitatis responsum.
Et post XVI uersus: Cum fatuis ne consilium habeas:
non enim poterunt diligere nisi quae ipsis placent. coram
15 extraneo ne facias consilium: nescis enim quid pariat. Et
post II uersus: Non zeles mulierem sinus tui. Et post
VII uersus: Virginem ne concupiscas, ne forte scandalizeris
in decore eius. non des fornicariis animam tuam in nullo,
ne perdas te et hereditatem tuam. Et post II uersus:
20 Auerte faciem tuam a muliere compta et non circumspicias
speciem alienam. Et post XII uersus: Ne derelinquas
amicum antiquum: nouus enim non erit similis illi. uinum
nouum amicus nouus: ueterescet et cum suauitate bibes illud.
non zeles gloriam et opes peccatoris: non enim scis quae

3 Eccli. 8, 6—12 13 ib. 20 et 21 16 Eccli. 9, 1 17 ib.
5 et 6 20 ib. 8 21 ib. 14—17

1 regem *P*¹ non] et non *P* litigat *M*, litigat *C*¹ 2 struas
*P*²*R* igne *MS* 3 despicias *MPC* 4 impro+peres *P* sum] omnes
R correptionem *M*, corruptionem *P*, corruptione *S* 6 de mortuo
inimico tuo *P*²*CRv* (*errant Maur.*) 7 gaudium inimicorum *R*
despicias *M*, despicias *P* 8 presbyterorum (presb. *PC*) *MPCR*
10 quærela *S* 11 parentibus] patrib; *P*²*RSav* 13 XVI] XV *S*,
aliquos *a* 15 facies *P*¹, feceris *R* pareat *M*, parat *Sv* 17 ne
pr.] non *R* concupiscas] conspicias *P*²*v* 18 decorem *P*¹ ullo
Rav 19 ne] et *P*¹*CR* et] om. *P*¹ 20 circumspicias (ic in *ras.*)
P 21 speciem] mulierem *MCR* XII] aliquos *a* 23 ueterescat
CS, ueterascet *Rav*

futura sit ipsius subuersio. non placeat tibi iniuria iniustorum.
 Et post II uersus: Longe abesto ab homine potestatem
 habente occidendi, et non suspicaberis timorem mortis. et si
 accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat
 uitam tuam. Et post III uersus: Et cum sapientibus et 5
 prudentibus tracta. uiri iusti sint tibi conuiuiae, et in timore
 dei sit gloria tibi. Et post LIII uersus: Semen hominum
 honorabitur hoc, quod timet deum: semen autem hoc ex-
 honorabitur hominum, quod praeterit mandata domini. in
 medio fratrum illorum rector in honore, et qui timent dominum 10
 erunt in oculis illius. gloria diuitum, honoratorum et pauperum
 timor dei. non est despiciere hominem iustum pauperem et
 non magnificare uirum peccatorem diuitem. magnus est iudex
 et potens est in honore, et non est maior illo qui timet deum.
 seruo sensato liberi seruiunt: uir prudens et disciplinatus non 15
 murmurabit correptus. Et post V uersus: Fili, in mansue-
 tudine serua animam tuam et da illi honorem secundum
 meritum suum. Et post VI uersus: Sapientia humiliati
 exaltat caput ipsius, et in medio magnatorum consedere illum
 faciet. non laudes uirum in specie sua, neque spernas hominem 20
 in uisu suo. breuis in uolatilibus est apis, et initium dulcoris
 habet fructus illius. in uestitu ne glorieris umquam, nec in
 die honoris tui extollaris. Et post VI uersus: Priusquam

2 Eccli. 9, 18 et 19 5 ib. 21 et 22 7 Eccli. 10, 23—28
 16 ib. 31 18 Eccli. 11, 1—4 23 ib. 7—10

1 iu^{ra}ria (r in ras. et in supra lin. m. pr.) M iniustorum] iustorū
 RS 2 *II (ras. X) P 3 habentē MC suspic.] suspicauerit** P,
 supplicaberis C mortis (if in ras.) P 4 noli] n̄ S auferet P¹
 5 uitā (u et τ in rasura bin. uel tern. litt.) M III] III R, :VII:
 (corr. m. pr.) S. quattuor a 7 gloriatio CRv tibi] tua C¹
 LIII] LIII R, aliquos a 9 p̄terit MP¹C 11 illius] eius C
 12 non est scripsi, est non MP¹CSa (cod. Am.), est ne R dei est.
 noli despiciere v despicias (desp. Sa) MP¹CSa et] om. MCR
 13 magnificaueris R est iudex] et iudex v 14 est alt.] om. R
 15 feruent Ra 16 murmurat (mormur. M) MP¹ 18 humiliati
 MP¹ 19 exaltabit P²CRv consedere R

interrogas, non uituperes quemquam: et in medio seniorum
 ne adicias loqui. de re ea, quae te non molestat, ne cer-
 teris: et in iudicio peccatorum ne consistas. fili, ne in multis
 sint actus tui: et si diues fueris, non eris immunis a de-
 5 licto. si enim secutus fueris, non adprehendes: et non
 effugies, si praecurreris. Et post XX uersus: Ne man-
 seris in operibus peccatorum: fide autem in deo et mane
 in loco tuo. Et post XIII uersus: Ante mortem ne
 laudes hominem quemquam. Et post I uersum: Non
 10 omnem hominem inducas in domum tuam: multae enim in-
 sidiae sunt dolosi. sicut enim eructuant praecordia infantium,
 sicut perdix inducitur in foueam et ut caprea in laqueo, sic
 et cor superborum, et sicut prospectator uidens casum pro-
 ximi sui. bona enim in mala conuertens insidiator et in electis
 15 inponet maculam. ab scintilla una augetur ignis et ab uno
 doloso augetur sanguis. homo uero peccator sanguini insidiatur.
 adtende te a pestifero: fabricat enim mala: ne forte inducat
 super te subsannationem in perpetuum. admitte ad te alieni-
 genam, et subuertet te in turbore et abalienabit te a tuis
 20 propriis. Si benefeceris, scito, cui benefeceris, et erit gratia
 in bonis tuis multa. benefac iusto et inuenies retributionem
 magnam, et si non ab ipso, certe a deo. et non est eis bene

6 Eccli. 11, 22 8 ib. 30 9 ib. 31—36 et Eccli. 12, 1—4
 et 6 et 7

1 non] ne *P* quemquam] *add.*: et cum interrogaueris, corripe iuste.
 priusquam audias, ne respondeas uerbum *v* et] *om.* *PCR* 2 loqui**
P de ea re *Rv* certaueris *edd.* 3 peccantiū *S* 5 adphendit
 (apph. *S*) *MP'S* 6 praecurrerit *P'S* XX] aliquos *a* 8 XIII] VII
MPCR, aliquot *a* 9 I] unū *Sa* 10 multa *MC'* insidia est doloſi
P' 11 dolosi sunt *a* sicut enim] et sicut *R* eructant *Rv*
 infantium] fetantium (-ciū *R*) *P'R* (*cod. Am.*), foetentium *v* 12 sicut]
 sic *MC*, si *P'*, et sicut *av* fou.] caueā *Sv* laqueū *P'CRa*
 13 pſpectator *R*, prospector *v* 14 conuertens] ou'ter *R* (conuertit *cod.*
Am.) insidiatur *v* 15 inponit *MP*, ponit *S* ab] et ab *R*
 scintilla *MP* 17 adtende te] adrendre *CS'*, attende tibi *av*
 19 subuertit *MP* turbore] turporē *S*, torpore *a* abalienauit *C*
 20 cui benefecerit *P* (*cf. v*) 22 ab] ad *MC'* ipſos *C* et non]
 non *P'Sa*

XII, Aug. 3, 1.

qui adsidui sunt malis et elemosynam non danti, quoniam et altissimus odio habet peccatorem et misertus est paenitentibus. da misericordi et ne susceperis peccatorem. benefac humili et non dederis impio. prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit: nam duplicia mala inuenies in omnibus bonis, 5 quoniam et altissimus odio habet peccatores et impiis reddet uindictam. Et post IIII uersus: Non credas inimico tuo in aeternum: sicut enim aeramentum aeruginat nequitia illius. et si humiliatus uadat curuus, adice animum tuum et custodi te ab illo. non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram 10 tuam, ne conuersus stet in loco tuo, ne forte conuersus in locum tuum inquirat cathedram tuam et in nouissimo agnoscas uerba mea et in sermonibus meis stimuleris. quis miserebitur incantatori a serpente percusso et omnibus qui adpropiant bestiis? et qui comitatur cum uiro iniquo et obuolutus est 15 in peccatis eius. una hora tecum permanebit: si autem declinaueris, non subportabit. in labiis suis indulcat inimicus et in corde suo insidiatur, ut subuertat te in foueam. in oculis suis lacrimatur inimicus: et si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine. si incurrerint mala tibi, inuenies eum illic priorem. 20 in oculis suis lacrimatur inimicus et quasi adiuuans suffodiet plantas tuas. caput suum mouebit et plaudebit manu, et

7 Eccli. 12, 10—19

1 malis] in malis *Rv* elemosyna] *S*, elemosinam *MP*, elemosinā *CR*, elemosynas *a* (cf. *v*) 2 peccatores *P²RSav* poenitentibus; *MS* 3 susciperis *MPC* peccatorem] & impius & peccatoribus redd& uindictā da bono & n̄ receperis peccatorem in margine inferiore (fol. 40^r) sub signo h̄, cui nihil respondet in textu, addidit alia manus, quae supplere uolebat uersum 4 et 5, mediam lineam ipsa omittens in *P* 4 et] om. *P¹* non] ne *Sa* illi panes *C* dare *MP¹Sa* in] om. *MP¹C* 5 in omnibus bonis] in hoib; nō bonis *R* 8 eruginat mali *C* 9 abijce *a* 10 a dexteram *C* 12 in] om. *P* 13 mea] tua *MP¹C* et] om. *MC* stimuleris (e in ras. 2 litt.) *P* 14 et] et in *P* que *M* (cod. *Am.*) adppriant *MP¹*, adppinquant *P¹* 15 et pr.] sic et *a*, et sic *v* obuolutus] oblutus *M*, oblutus *P¹* 16 declinabent *MC* 17 indulgat *P¹* 18 subuert& *MP¹CS* 20 incurrerunt *P¹* tibi mala *Sv* 21 suffodit *MP*, suffodiat *C*

multa susurrans commutabit uultum suum. Et post uersus
 LXI: Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia:
 et nequissima paupertas in ore impii. Et post III uersus:
 Beatus uir, qui non est lapsus uerbo ex ore suo et non est
 5 stimulatus in tristitia delicti. felix qui non habuit animi sui
 tristitiam et non excidit ab spe sua. uiro cupido et tenaci
 sine ratione substantia, et homini liuido ad quid aurum?
 Et post XIII uersus: Fili, si habes, benefac tecum et deo
 dignas oblationes offer. memor esto quoniam mors non tardat
 10 et testamentum inferorum quia demonstratum est tibi: testa-
 mentum enim huius mundi morte morietur. ante mortem
 benefac amico tuo et secundum uires tuas exporrigens da
 pauperi. Et post XVI uersus: Beatus uir, qui in sapientia
 sua morietur et qui in iustitia sua meditabitur et in sensu
 15 cogitabit circumspectionem dei: qui excogitat uias illius in suo
 corde et in absconditis illius intellegens. Et post XXV
 uersus: Homines stulti non adprehendent illam, et homines
 sensati obuiabunt illi. homines stulti non uidebunt illam:
 longe enim abest a superbia et dolo. uiri mendaces non erunt
 20 illius memores, et uiri ueraces inueniuntur in illa et successum
 habebunt usque aspectionem dei. non est speciosa laus

2 Eccli. 13, 30 4 Eccli. 14, 1—3 8 ib. 11—13 13 ib.
 22 et 23 17 Eccli. 15, 7—22 et 16, 1—4

1 commutabit *C*, cōmouebit *MP*¹ 2 LXI] LVI *P*¹*S* aliquos u.
a 3 et p. III uersus] *om. P*¹ 5 τριστιτιας *P* 6 excedit *MPC*
(cod. Am.), excidit & *S* ab] *a R* spem *P*¹ tenaci *P* 7 ratione]
add: est P¹Sav homine *M*, omne *C* libido *PCS* ad quid] acquirit
S 8 XIII] aliquos *a* 9 oblationes] obligationes *edd.* 10 testa-
 mentum] testimonium *R* demonstrata est *MP*¹*C* 11 enim] aū
S morietur *RS* ante morte *M* 12 exporrigent *MP*¹
 13 XVI *VR M*, uerf. XVI. *S*, aliquos u. *a* 14 sua *pr.*] *om. Rav*
 morietur] morabitur *MP*¹*CRav* sua *alt.*] *om. R* sensu suo *a*
 15 cogitauit *MP* circumspectionem *M*, circumspectionem *P*
 dei] dñi *MP* uias suas in corde suo *a* 16 abscondit *P*² *(cod.*
Am.) XXV] XXV* *C*, aliquos *a* 17 illam] *om. R* 19 enim]
om. P et nō erūt illi' memores uiri mendaces *R* 20 memores
 illius *a* inueniuntur *v* illam *MP*¹ 21 ad inspectionem *PR**Sav*
 (usque inspectionem *cod. Am.*)

in ore peccatoris, quoniam a deo profecta est sapientia. sapientiae enim dei adstabit laus, et in ore fideli abundabit, et dominator dabit eam illi. non dixeris: per deum abest: quae odit enim ne feceris. non dicas: ille me inplanauit: non enim necessarii sunt illi homines impii. omne execrumentum 5 erroris odit deus, et non erit amabile timentibus illum. deus ab initio constituit hominem et reliquit illum in manu consilii sui. adiecit mandata et praecepta sua: si uolueris, mandata conseruabunt te, et in perpetuum fidem placitam facere. adposuit tibi aquam et ignem: ad quod uoles porrigere manum 10 tuam. ante hominem uita et mors, bonum et malum: quod placuerit ei, dabitur illi. quoniam multa sapientia dei et fortis in potentia uidens omnes sine intermissione. oculi dei ad timentes eum, et ipse agnoscet omnem operam hominis. nemini mandauit impie agere et nemini dedit spatium peccandi. 15 non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium et inutilium. Et ne iocunderis in filiis impiis, si multiplicentur: non oblecteris super ipsos, si non est timor dei cum illis. non credas uitae illorum et ne respexeris in labores illorum. melior est enim unus timens deum quam mille filii impii: 20 et utile mori sine filiis quam relinquere filios impios. Et post XXI uersus: Non dicas: a deo abscondar et ex summo quis mei memorabitur? Et paulo post: Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem eorum et omnes iniquitates eorum in conspectu dei. elemosyna uiri quasi signaculum cum ipso 25

22 Eccli. 16, 16 23 Eccli. 17, 17—23

1 in ore] *om. CR* a deo] *om. MP¹S* pfecta *R* 2 afftabit
S habundauit *P¹* 3 eam illi dabit *a* 4 enim odit *v*
inplanabat *P¹*, inplanabit *CR* [5 omnē *MPS* [7 confititū & *M*
P¹C¹ relinquit & *P¹* 8 mandata conseruare *cod. Am. (cf. Sab.)*,
seruare mandata *R*, mandata seruare *v* 10 porriget *S* 13 omnes]
om̄ *P* in̄m̄sione *M* 14 agnoscit & *M*, agnoscit *P* omne *MC*
operem *MP¹*, opus *C* 15 manducauit *P¹* 17 et] *eras. P*
18 non] et nō *R* 20 enim] *om. R* 21 utile est *P²v* 22 *XXV*
uerfus post *S* *XXV P¹, XXII P²*, aliquos *a* 24 eorum *pr.*] illorum
ar 25 elemosina *M*, elemosina *P¹*, elemosina *P²CR*

et gratiam hominis quasi pupillam conseruabit: et postea re-
 surget et retribuet illis unicuique in caput illorum et conuertet
 in interiores partes terrae. paenitentibus autem dedit uiam
 iustitiae et confirmauit deficientes sustinere et destinauit illis
 5 sortem ueritatis. conuertere ad deum et relinque peccata tua:
 precare ante faciem et minue offendiculum. refers te ad
 deum et auertere ab iniustitia tua et nimis odito execrationem.
 Et post VIII uersus: Quam magna misericordia dei et
 propitiatio illius conuertentibus ad se! nec enim omnia possunt
 10 esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis.
 Et post XXX uersus: Miseratur excipientes doctrinam
 miserationis et qui festinant in iudiciis eius. fili, in bonis non
 des querellam, et in omni dato non des tristitiam uerbi mali.
 nonne ardorem refrigerabit ros? sic et uerbum melius quam
 15 datum. nonne ecce uerbum supra datum bonum? et utraque
 cum homine iustificato. stultus acriter inproperabit, et datus
 indisciplinati tabescere facit oculos. ante iudicium para iusti-
 tiam tibi et antequam loquaris disce. et ante languorem ad-
 hibe medicinam et ante iudicium interroga te ipsum, et in
 20 conspectu dei inuenies propitiationem. ante languorem humilia
 te et in tempore infirmitatis ostende conuersationem tuam.
 non inpediaris orare semper et non ueteris usque ad mortem
 iustificari: quoniam merces dei manet in aeternum. ante orati-
 onem praepara animam tuam et noli esse quasi homo, qui
 25 temptat deum. Et post VI uersus: Homo sapiens in omnibus

8 Eccli. 17, 28 et 29

11 Eccli. 18, 14—23

25 ib. 27

1 refurgit *MP*¹ 2 illis retributionem [*P*¹*v* capite *PCa*
 conuertit *MPS* 3 poenitentibus; *MS* 4 deficientes *MP*¹*C*
 destinauit *MPC* 5 relinquere *MC* 6 faciem] *add.* eius *P*¹*R*
 et] *om.* *P*¹ refer *P*¹*CS*, et refer *R*, reuertere *av* 7 deum] *dñm*
Sv auertere] reuertere *S* 8 VIII] VIII *S*, aliquot *a* 10 hominibus;
M, omnibus; *PCR* (*cod. Am.*) 11 XXX] aliquot *a* miseratur *MP*¹
RSa, miseratur *C* (*cod. Am.*) excipient *libri*, excipientium *edd.*
 12 festinat *PSav* 13 quaerelam *P*, querelam *S* 15 et] *sed av*
 16 acriter] *achari* *MP*¹*C* 17 facit] *fec* *C* 18 et *alt.*] *eras. P*
 18 et 20 languorem *C* 19 et *alt.*] *om.* *P*¹ 22 non *pr.*] *ne R*
 ueteris] ueris *a*, uerearis *v* 25 in omnibus] *semp R*

metuet et in diebus delictorum attendit ab inertia. Et post
 V uersus: Post concupiscentias tuas non eas et a uoluntate
 tua auertere. si praestes animae tuae concupiscentiam eius,
 faciet te in gaudium inimicis. ne oblecteris in turbis, nec
 in modicis delecteris. Et post V uersus: Et qui spernit 5
 modica, paulatim decidet. uinum et mulieres apostatare faciunt
 sapientes et arguent sensatos. Et post IIII uersus: Qui
 credit cito leuis corde, minorabitur: et qui delinquit in animam
 suam, insuper habebitur. Et post II uersus: Et qui odit
 loquacitatem, extinguit malitiam. Et post VIII uersus: 10
 Audisti uerbum aduersus proximum: commoriatur in te fidens
 quoniam non te dirumpet. a facie uerbi parturit fatuus tam-
 quam gemitus partus infantis. sagitta infixi femori carnis,
 sic uerbum in ore stulti. corripe amicum, ne forte non in-
 tellexerit et dicat: non feci, aut si fecit, ne iterum addat facere. 15
 corripe proximum, ne forte non dixerit, et si dixerit, ne forte
 iteret. corripe amicum: saepe enim fit commissio. et non
 omni uerbo credas. est qui labitur in lingua sua, sed non
 ex animo. quis est enim qui non deliquerit in lingua sua?
 corripe proximum, antequam commineris. et da locum timori 20
 altissimi: quia omnis sapientia timor dei et in illa timere
 deum. Et post V uersus: Melior est homo, qui deficit
 sapientia et deficiens sensu in timore quam qui abundat sensu
 et transgreditur legem altissimi. Et post XVI uersus:
 Quam bonum est arguere quam irasci! Et post XII uersus: 25

2 Eccli. 18, 30—32 5 Eccli. 19, 1 et 2 7 ib. 4 9 ib. 5
 11 ib. 10—18 22 ib. 21 25 Eccli. 20, 1

1 metuit *R* attendet *RSv* 2 post (oft in *ras.*) *P* uoluptate
PCSa 3 auertere] uertere *MC*², uertere *P*¹ concupiscentia *M*,
 concupiscentias *Rv* 5 in modicis *RSav* delecteris] oblecteris *R*
 V] aliquos *a* 7 arguunt *a* IIII] quattuor *a* 8 corde est et
av delinqu& *CRS* 10 extingu& *S* VIII] aliquos *a* audistis
S 11 aduersu *S*, prox.] *add.* tuu *P*²*v* 12 dirumpet *R* parturit
*S*¹ 13 sicut sag. *P*² femore (-ra *P*¹) *MPC*, in femore *R*
 carnis] canis *P*²*R* (*cod. Am.*) 18 in] *del.* *P*² 19 quis] qui *MP*¹
 21 quia] et qua *R* 22 V] VI *S*, II *R* homo] *om.* *CR* deficit
*MP*¹ 24 XVI] XVI *M*, XV *P*¹, aliquos *a* 25 arguere e *S* et p.
 XII uersus] *om.* *MPCRS* XII scripsi, aliquos *a*

Et qui potestatem sibi adsumit iniuste, odietur. Et post VIII
 uersus: Sapiens in uerbis se ipsum amabilem facit. Et post
 XIII uersus: Lapsus falsae linguae quasi qui pauimento cadens,
 sic casus malorum festinanter uenit. homo acharis quasi fabula
 5 uana in ore indisciplinatorum adsidua erit. ex ore fatui repro-
 babitur parabola: non enim illam dicit in tempore suo. Et post
 II uersus: Est qui perdit animam suam prae confusione, et ab
 imprudenti persona perdet eam: personae autem acceptione
 perdet se. est qui prae confusione promittit amico, et lucratus
 10 est eum inimicum gratis. obprobrium nequam in homine
 mendacium et in ore indisciplinatorum adsidue erit. potius
 fur est quam adsiduitas uiri mendacis: perditionem autem
 ambo hereditabunt. mores hominum mendacium sine honore,
 et confusio ipsius cum ipso sine intermissione. sapiens in
 15 uerbis producet se ipsum. Et post IIII uersus: Xenia et
 dona excaecant oculos iudicum, et quasi mutus in ore auertit
 correptiones eorum. sapientia absconsa et thesaurus inuisus,
 quae utilitas in utrisque? melior est in hominibus qui abs-
 condit insipientiam suam quam qui abscondit sapientiam suam.
 20 Fili, peccasti: ne adicias iterum, sed et de praeteritis deprecare,
 ut tibi remittantur. quasi a facie colubri fuge peccata, et si
 accesseris ad illa, suscipient te. dentes leonis dentes eius,
 interficientes animas hominum: quasi romphaea bis acuta
 omnis iniquitas: plagae illius non est sanitas. Et post IIII
 25 uersus: Qui odit correptionem, uestigium est peccatoris: et

1 Eccli. 20, 8 2 ib. 13 3 ib. 20—22 7 ib. 24—28
 15 ib. 31—33 et Eccli. 21, 1—4 25 ib. 7

1 affum& S 3 XIII P: XVI MCRS, aliquos a 3 qui] om. S
 (initio lineae) pauimentum P¹ (cod. Am.), de pauimento a
 cade]rif C, cadit R 4 ueniet Sav, uenit et R 5 discipulatorum
 a 6 illa R suo] om. R 7 pd& MPv 9 promittit] p]d&
 M 10 omne M, hominem P¹, omne P² 11 erit] om. R potior
 av 12 fur est] furem MP (cod. Am.), fur v 14 ipsius] illuf Sa
 15 pducit MCR xenia P¹ 16 iudicum] iudicum P, ducū S
 mutof S 18 in hominibus] om. P¹ qui abscondit] in rasura P²
 abscond& MC 19 insipientiam suam quam] om. P¹ quam] add.
 homo P² abscond& MP¹C 22 leones M¹C eius] ei C¹, illuf
 P² 23 rumphaea MPR bifurca MP¹ 25 et] nam P²

qui timet deum, conuertetur ad cor suum. Et post V uersus: Via peccantium conplantata lapidibus, et in fine illorum inferi et tenebrae et poenae. qui custodit iustitiam, continebit sensum eius. consummatio timoris dei sapientia et sensus. Et post VII uersus: Verbum sapiens quodcumque 5 audierit sciens, laudabit et ad se adiciet: audiet luxuriosus et displicebit illi et proiciet illud post dorsum suum. narratio fatui quasi sarcina in uia: nam in labiis sensati inuenietur gratia. os prudentis quaeritur in ecclesia, et uerba illius cogitabunt in cordibus suis. Et post II uersus: Conpedes 10 in pedibus stulto doctrina et quasi uincula manuum super manum dexteram. fatuus in risu exultat uocem suam: uir autem sapiens uix tacite ridebit. ornamentum aureum prudenti doctrina et quasi brachiale in brachio dextro. Et post VIII uersus: In ore fatuorum cor illorum et in corde sapi- 15 entium os illorum. dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. susurrio inquinabit animam suam et in omnibus odietur: et qui manserit, odiosus erit: tacitus et sensatus honorabitur. In lapide luteo lapidatus est piger, et omnes loquentur super aspersionem illius. Et post IIII 20 uersus: Filia prudens hereditas uiro suo: nam quae confundit, in contumeliam fit genitoris. patrem et uirum confundit quae audax est, et ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur. musica in luctu inportuna narratio: flagella et doctrina in omni tempore sapientia. qui 25

2 Eccli. 21, 11—13 5 ib. 18—20 10 ib. 22—24 15 ib. 29—31 et Eccli. 22, 1 21 ib. 4—13

2 uiam *P*¹ finem *MP*¹*C* (*cod. Am.*) 3 et *pr. om. C* poena *CS*, pena *R* qui] et qui *R* 5 VII] IIII *MPCR*, aliquos *a* 6 infens] *MPCR**Sa* audebit *MC*, audiet (*et in ras.*) *P* luxuriosus *MPC*
7 illi] ei *R* illud] illū *MPCS* post] per *P*¹ 8 in *alt.*] *om.*
MC 9 gratia] sapientia *S* prudentes] *MP*¹ ecclesia *M*
10 cogitabant *P*¹ 11 super] supra *Su* 12 dextrā] *PS*¹ 13 sapiens] *om. P*¹ tacet] *MP*¹ 15 VIII] aliquos *a* cor] *om. P*¹ 16 dum] *cū R* diabulu] *M*, diabulo *P*¹ 17 et susurrio] *R* inquinat] *MPC*,
conquinabit] *Sav* 20 loquentur] torquent] *R* illius] ipius *R*
21 prudens] sapiens *R* 23 quae et est *del. P*¹*v*

docet fatuum quasi qui conglutinat testam. qui narrat uerbum
 non adtendenti quasi qui excitat dormientem de graui somno,
 qui enumerat stulto et in fine dicit: quis est hic? super
 mortuum plora, defecit enim lux eius: et super fatuum plora,
 5 defecit enim sensus. modicum plora super mortuum, quoniam
 requieuit: nequissimi enim nequissima uita super mortem fatui.
 luctus mortui septem diebus: fatui autem et impii omnes dies
 uitae illorum. Et post XXI uersus: Mittens lapidem in
 uolatilium deiciet illa: sic et qui conuiciatur amico dissoluit
 10 amicitiam. ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes:
 est enim regressus. ad amicum si aperuerit os triste, non
 timeas: est enim concordatio, excepto conuicio et inproperio
 et superbia et mysterii reuelatione et plaga dolosa: in his
 omnibus effugiet amicus. Et post X uersus: Quis dabit
 15 ori meo custodiam et super labia mea signaculum certum,
 uti ne cadam ab ipsis et lingua mea perdat me. Domine
 pater et dominator uitae meae, non relinuas me et ne sinas
 me cadere in illis. quis superponit in cogitatu meo flagella
 et in corde meo doctrinam sapientiae, ut ignorationibus eorum
 20 non parcant mihi et non appareant delicta illorum, ne ad-
 increscant ignorantiae meae et multiplicentur delicta mea et
 peccata mea abundant et incidam in conspectu aduersariorum
 et gaudeat inimicus meus? domine pater et deus uitae meae,

8 Eccli 22, 25—27

14 ib. 33 et Eccli. 23, 1—14

1 conglutin& MP¹CS 3 qui] cum dormiente loquitur qui av
 enumer.] narrat a, enarrat v finem R quis] qui MP¹ 4 deficit
 bis CRA et] ut MC uerba: lux — — enim om. P¹ 5 sensus
 eius P¹, ei sensus a 7 mortuus M impii o. d. uitae in ras. al.
 m. P¹ 8 XXII P¹, aliquos a lapide MC 9 decid& MP¹C
 conficiat M, conficiatur P¹ dissolu& Sa 10 amicum] inimicum
 P¹ 11 ad amicum. et si R, ad amicu. si S aperuerit P¹,
 aperueris v non] ne R 13 mysterii MP¹CRS reuelatio
 MP¹CS in omnibus huius P 16 uti ne] ut non av 17 non] ne
 R derelinquat P¹C sine] P¹ 18 supponit R, superponet v
 cogitatio MP¹ 19 ut] et P¹ 20 parcant P appareant] parcant
 MP, parant C, pareant RS illorum] eorum Rv ne] et P¹
 adcrefant M 22 abundant P¹ incidam MP¹C

ne derelinquas me in cogitatu illorum. extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi et omne desiderium auerte a me. aufer a me uentris concupiscentias, et concubitus concupiscentiae ne adprehendat me, et animae inreuerenti et infrunitae ne tradas me. doctrinam oris audite, filii, et qui custodierit ⁵ illam, non periet labiis suis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis. in uanitate sua adprehenditur peccator et superbus et maledicus scandalizabitur in illis. iurationi non adsuescat os tuum: multus enim casus in illa. nominatio uero dei non sit adsidua in ore tuo, et nominibus sanctorum non admiscearis: ¹⁰ quoniam non eris immunis ab eis. sicut enim seruus interrogatus adsidue a liuore non minuitur, sic omnis iurans et nominans in toto a peccato non purgabitur. uir multum iurans implebitur iniquitate et non discedet a domo illius plaga. et si frustrauerit, delictum illius super ipsum erit, et ¹⁵ si dissimulauerit, delinquit dupliciter. et si in uacuum iurauerit, non iustificabitur: replebitur enim retributione domus illius. Et post IIII uersus: Indisciplinationi non adsuescat os tuum: est enim in illa uerbum peccati. memento patris et matris tuae: in medio enim magnatorum consistis: ne forte ²⁰ obliuiscatur te deus in conspectu illorum, et adsiduitate tua infatuatus inproperium patiaris et maluisses non nasci et diem natiuitatis tuae maledicas. homo adsuetus in uerbis inproperii in omnibus diebus suis non erudietur. duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram et perditionem. anima ²⁵

18 Eccli. 23, 17—23

1 me] om. P¹ extollentiū MC, extollent P¹ 2 desiderium prauum a 3 concupiscentiā S concupiscentias uentris C
 4 apprehendant v animo C² infrunito C 5 et] om. P¹
 6 perit S, perbit P² uerba: in operibus — — scandalizabitur om.
 R 7 et] om. P¹ 8 iuratione S adsuescat MP¹ 9 multus C²S
 10 assidua CRSa 12 minuetur P¹ 13 multus P¹
 14 discedit C illius] ei' R 15 frustra iurauerit MP¹CR, frustra-
 uerit fratrem a sup illū MCR 16 delinqu& S 17 iudicabitur
 R retributione pessima P²a 18 indiscipline MSa, indiscipli-
 nate C, indiscipline iuracōm ut loquele R 20 consistet CS
 22 infatuaturatuf P 25 aducit MC, adduc& S

calida quasi ignis ardens non extinguetur, donec aliquid
 glutiat: et homo nequam in ore carnis suae non desinet,
 donec incendat ignem. Et post II uersus: Omnis homo,
 qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam
 5 et dicens: quis me uidet? tenebrae circumdant me et parietes
 cooperiunt me et nemo circumspicit me: quem uerear? deli-
 ctorum meorum non memorabitur altissimus. et non intellegit,
 quoniam uidet oculus illius: quoniam expellet a se timorem
 dei huiusmodi hominis timor et oculi hominum timentes illum.
 10 et non cognouit, quoniam oculi domini multo plus lucidiores
 super solem, circumspicientes omnes uias hominum et pro-
 fundum abyssi et hominum corda intuentes in absconditas
 partes. Et paulo post: Qui in iuuentute tua non congregasti,
 quomodo inuenies in senectute tua? quam speciosum canitiae
 15 iudicium et presbyteris cognoscere consilium! quam speciosa
 neteranis sapientia et gloriosis intellectus et consilium! corona
 senum multa peritia et gloria illorum timor dei. Et post
 X uersus: Timor dei super omnia superposuit. beatus cui
 donatum est habere timorem dei. qui tenet illum, cui ad-
 20 similabitur? Et post XX uersus: Ne respicias mulieris
 speciem et non concupiscas mulierem in specie. Et post
 uersus XXVIII: Mulier ebriosa ira magna: et contumelia

3 Eccli. 23, 25—28 13 Eccli. 25, 5—8 18 ib. 14 et 15
 20 ib. 28 22 Eccli. 26, 11—14

1 calida *MP'S* extinguitur *MP²* (*cod. Am.*) 2 deglutiat *P*,
 crutiat *C*, glutiat *S²* (*cod. Am.*) ore] honore *CR* carn.] domus
 carnis (domus *del.*) *C* desinat *MP¹C*, desinit *P²* 3 II uersus]
 ū · II · *MP* 4 contempnent *MPC*, contemnet *S* in] *om. R*
 5 uidet *P¹* 6 cooperient *C* circūspeē *M*, circūspicit *P¹*
 uerebar *R* 7 morabit *M* intellig& *Sa* 8 uidet] omnia uider
P²v, non uidet *a* 10 domini] dei *R* multo*plus *P*, plus multo *C*
 lucidioris *MP¹* 11 circūspicientes *M* 12 abyssi *PR* absconditas
P² 13 que *R* (*cf. v*) tua] sua *M, om. R* 15 presbyteris *MPCR*
 quam] *om. P¹* 18 se superposuit *av* cui] est cui *P²* 19 tenet]
 tenent *S*, tim& *CRa* (*cod. Am.*) adsimulabitur *MP¹C* 20 **XX**]
 aliquos *a* respicias] *add. in P²* 21 specie] speciem *MP¹*
 22 **XXXIII** *MCR* aliquos uersus *a*

et turpitude illius non contegitur. fornicatio mulieris in extollentia oculorum et in palpebris illius agnoscitur. in filia non auertente se firma custodiam, ne inuenta occasione abutatur se. ab omni inreuerentia oculorum caue: et ne mireris, si te neglexerit. Et post IIII uersus: Gratia mulieris 5 sedulae delectabit uirum suum et ossa illius inpinguabit disciplina illius. datum dei mulier sensata et tacita, non est inmutatio eruditae animae. gratia super gratiam mulier sancta et pudorata. omnis autem ponderatio non est digna continentis animae. Et post XII uersus: Et qui transgreditur a iustitia 10 ad peccatum, deus parauit eum ad romphaeam. Et post IIII uersus: Et qui quaerit locupletari, auertit oculum suum. Et post III uersus: Conuertetur delictum. si non in timore domini tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. si in pertusura cribri remanebit stercus, sic aporia hominis 15 in cogitatu illius. uasa figuli probat fornax, et homines iustos temptatio tribulationis. sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic uerbum ex cogitatu hominis cordis. ante sermonem non conlaudes uirum: haec enim temptatio est hominum. si sequaris iustitiam, adprehendes illam et indues 20 quasi poderem honoris: et habitabis cum ea, et proteget te in sempiternum, et in die agnitionis inuenies firmamentum. uolatilia ad sibi similia conueniunt, et ueritas ad eos qui operantur illam reuertetur. leo uenationi insidiatur semper,

5 Eccli. 26, 16—20 10 ib. 27 12 Eccli. 27, 1 13 ib. 3—27

1 contegitur] tegitur P¹, contegetur a (cod. Am.) 2 agnoscerur P²Sav 3 abutatur] utatur CRv 4 misereri MC, miseris P²
 6 delectatur MP¹ 7 disciplina illius datū dei est. mulier av 8 gratiam P¹ 9 contineri C 11 parabit S eā MC rūphea MCR,
 rompheam P 12 locupl&are MP², locopl&are P¹ uerba: et qui
 quaerit l. a. o. s. e. p. III uersus om. CR 13 ū. III. MP conuertatur R, conuerter&ur M, conuer&ur PS²av delictum] delinquente delictum P² (cf. v) 15 sī] sicut av p̄tursura R cribri] cri in ras. P, cubri M stercus] puluis CRav 16 fornax M 17 sicut] sic P¹
 rusticatio MP¹ 18 cor P¹ 20 sequeris Sa 21 poderem S, pudorem MP¹Ca (cod. Am.) 24 reuertitur CR uenatione C

sic peccata operantibus iniquitatem. homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna inmutatur. in medio insensatorum serua uerbum tempori: in medio autem cogitantium adsiduus esto. narratio peccantium odiosa, et risus eorum in delictis peccati. loquella multum iurans horripilationem capiti statuit, et inreuerentia ipsius obturatio aurium. effusio sanguinis in rixa superbiorum, et maledictio illorum auditis grauis. qui denudat arcana amici, perdet fidem et non inueniet amicum ad animam suam. dilige proximum et coniungere fide cum illo: quod si denudaueris abscondita illius, non persequaris eum. sicut enim homo qui perdet amicum suum, sic qui perdet amicitiam proximi sui. et sicut qui dimittit auem de manu sua, sic reliquisti proximum tuum, et non eum capies. non illum sequaris, quoniam longe abest. effugit enim quasi caprea de laqueo: quoniam uulnerata est anima eius: et ultra eum non poteris conligere. maledicti est concordatio: denudare autem amici mysteria desperatio est animae infelicis. aduens oculis fabricat iniqua, et nemo enim abiciet. in conspectu oculorum tuorum indulcabit os suum et super sermones tuos admirabitur: nouissime autem peruertet os suum et in uerbis tuis dabit scandalum. multa odiui et non coaequauit ei, et dominus odiet illum. Et post II uersus: Qui foueam fodit, in illam decidet, et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo, et qui laqueum alio parat, peribit in

22 Eccli. 27, 29—32

3 u'ba *R* cogitacionū *R* 4 adsiduus *S*¹ otiosa *P*¹ 5 horripilationem *MP*¹*CRS*, in marg: † horripilatio • ex horrore & pilis cōpositū *P*², fort: obrepilationem 6 capitis *PC* statuet *av* 8 p̄dit *P*²*C* *Rav* 9 animum suum *P*²*CRSav* 10 fidem *MPCa* denud.] nuda- ueris *a* p̄sequeris *P*²*CRav* 11 post eum *P*²*v* 11 et 12 perdit *av* 12 demittit *MP* 13 sua] *om.* *R* sic qui *P*²*R* reliquisti (*tri* in *ras. m. al.*) *P* uerba: et non e. c. n. i. sequaris quoniam *om.* *MP*¹*CR* 16 conligere *MP* & maledicta *P*² 17 mysteria *MPCR* desperatio *MP* 18 inuenit oculo *P*² 19 conculcabit *CRv*, conculcabit *a* suum] tuum *MP*¹*S* 20 admirabitur *MPC* 21 odiui] audiui *MPCRSa* 23 fodit foueam *R* decidet in illam *a* 24 offendit *MPC* (*cod. Am.*), offendat *R* eo] illo *C* alii *v*

illo. facienti nequissimum consilium super illum deuoluetur, et non agnoscet unde adueniet illi. inlusio et inproperium superborum et uindicta sicut leo insidiabitur illi. laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum. Et post III uersus: Qui uindictam uult, a deo inueniet uindictam, et peccata illius 5 seruans seruabit. relinque proximo tuo nocenti te, et tunc deprecanti tibi peccata soluentur. homo homini seruat iram et a deo quaerit medellam! in hominem similem sibi non habet misericordiam et de peccatis suis deprecatur! ipse dum caro sit, seruat iram et propitiationem petit a deo! quis 10 exorabit pro delictis illius? memento nouissimorum et desine inimicari: tabitudo enim et mors imminet in mandatis. memorare timorem dei et non irascaris proximo. memorare testamenti altissimi et despice ignorantiam proximi. abstine te a lite et minues peccata. homo enim iracundus incendit 15 litem, et uir peccator turbabit amicos et in medio pacem habentium inmittit inimicitiam. Et post IIII uersus: Certamen festinatum incendit ignem, et lis festinans effundit sanguinem, et lingua testificans adducit mortem. si sufflaueris, quasi ignis exardebit: et si expueris super illam, extinguetur: et 20 utraque ex ore proficiscuntur. susurrio et bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. lingua tertia multos commouit, et dispersit illos a gente in gentem. ꝑciuitates muratas diuitum destruxit et domus magnatorum effodit. uirtutes populorum concidit et gentes fortes dissoluit. lingua 25

5 Eccli. 28, 1—11 17 ib. 13—20

1 facientem *MP*¹, faciente *S* 2 agnoscer *R* 4 casui *a*
 III *P* 6 seruauit *P*¹ nocenti te] nocente *MPC* 7 soluunt *S*
 reseruauit *v* 8 a] *om.* *C* medellam *P*²*S* 9 deprecabitur *R*
 dum] cum *v* 10 seruat] seruat *M*, seru& *S*, reseruauit *PCRav* petit]
 querit *C*¹ a] *in ras.* *P* 11 exorauit *P*¹ 12 immittit & *S*
 in mandatis dī *Sa* 13 dei] *om.* *S* 14 ignorantiae *P*¹ 15 immittit
P 16 turbabit] *om.* *P*¹ 17 inmittit & *S* (*cf. v*) 18 effundit & *S*
 19 adducit & *S* 20 expaueris *R* extinguitur *S* et *alt.*] *om.*
MPSv 21 ex ore utraq; *P* fufurro *Rav* 22 turbabit *Pv*
 23 commouit & *S* a gentē *MP* 24 destruxit *MPC* effodit *S*

tertia mulieres uiritas eiecit et priuauit illas de laboribus suis.
 qui respiciet illam, non habebit requiem, nec habebit amicum,
 in quo requiescat. Et post uersus XXIII: Verbis tuis
 facito stateram et frenos ori tuo rectos: et adtende, ne forte
 5 labaris in lingua et cadas in conspectu inimicorum insidiantium
 tibi et sit casus tuus insanabilis in mortem. Qui facit miseri-
 cordiam, faenerat proximo: et qui praeualet manu, mandata
 seruat. faenera proximo tibi in tempore necessitatis illius,
 et iterum redde proximo tuo in tempore suo. confirma
 10 uerbum et fideliter age cum illo, et in omni tempore inuenies
 quod tibi necessarium est. multi quasi inuentionem aestima-
 uerunt faenus et praestiterunt molestiam his qui se adiuua-
 uerunt. Et post XIII uersus: Verumtamen super humilem
 animo fortior esto, et pro elemosyna non trahas illum. propter
 15 mandatum adsume pauperem, et propter inopiam illius ne
 dimittas eum uacuum. perde pecuniam tuam pro fratre
 et amico, et non abscondas illam in lapidem in perditionem.
 pone thesaurum tuum in praeceptis altissimi, et proderit tibi
 magis quam aurum. conclude elemosynam in corde pauperis,
 20 et haec pro te exorabit ab omni malo: super scutum potentis
 et super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit. uir bonus
 fidem facit proximo suo: et qui perdiderit confusionem, de-

3 Eccli. 28, 29 et 30 et Eccli. 29, 1—4 13 ib. 11—26

1 ueritas *P¹S* (cod. Am.), fortel *P²R*, om. initio lineae C, uiratas
av eic& *MP¹*, eici& *P²* (cod. Am.) priuabit (prau. S) *MCS*
 2 respicit *P²RSav* hab& *MP¹CR* requiem] *in marg*: nec habitabit
 cum reque *add. P²* (cf. cod. Am.) 3 uē XXII C, XXIII u. R (sic),
 aliquos uers. a tuis] suis *P¹* 5 inimicorum tuorum *P²* 6 morte
S 7 pximū *MP* pualt *MP¹* 8 faenera] et fen'a R, fenerare
a (cf. v) 9 tuo] om. *P¹a* 11 inuentione *S* . aestim.] stimauerunt
MP¹ 12 faenus] om. *P¹* adiuua-uerunt *P*, adiuuerūt *Rv*
 13 XIII] aliquos *a* 14 elemosyna *M*, aelemosyna *P¹*, elemosyna *CR*
traaf MC et propter *R* 15 mandata *a* pauperum *P¹*
 16 demittat *MP* eum] illū *S* propter fratrem & amicum *Sav*
 17 illū *MPCR* sub lapide *P²v* 19 elemosinā *M*, elemosinam
P¹, elemosinā *CR* 20 exorauit *P¹* 21 aduerfum *S* pugnaū *C*
 22 pro pximo *P²v*

relinquet sibi. gratiam fideiussoris ne obliuiscaris: dedit enim pro te animam suam. repromissorem fugit peccator et inmundus. bona repromissoris sibi adscribit peccator, et ingratus sensu derelinquet liberantem se. uir repromittit de proximo suo, et cum perdiderit reuerentiam, derelinquetur ab eo. 5 repromissio nequissima multos perdidit dirigentes et commouit illos quasi fluctus maris. uiros potentes gyrans migrare fecit, et uagati sunt in gentibus alienis. peccator transgrediens mandata domini, incidet in promissionem nequam. .Et post I uersum: Recupera proximum secundum uirtutem tuam et 10 adtende tibi, ne incidas. Et post XVI uersus: Qui diligit filium suum, adsiduat illi flagella, ut laetetur in nouissimo suo. qui docet filium suum, laetabitur in illo. Et post X uersus: Equus indomitus euadet durus, et filius remissus euadet praeceps. lacta filium, et pauentem te faciet: lude cum 15 eo, et contristabit te. non conrideas illi, ne doleas: et in nouissimo obstupescant dentes tui. non des illi potestatem in iuuentute et ne despicias cogitatus illius. curua ceruicem eius in iuuentute et tunde latera eius, dum infans est, ne forte induret et non credat tibi, et erit tibi dolor animae. doce 20 filium tuum et operare in illo, ne in turpitudine illius confundaris. melior est pauper sanus et fortis uiribus quam diues inbecillis et flagellatus malitia. salus animae in sanctitate iustitiae et melior omni auro et argento, et corpus ualidum quam census inmensus. non est census super censum salutis 25

10 Eccli. 29, 27 11 Eccli. 30, 1 et 2 14 ib. 8—18

1 sibi] tibi C post gratiam *distinx.* RS enim] om. S
 3 ingratis C, grati P¹ 6 diligentes Ra 7 *potentis P¹ girant
 RS facit P¹ 8 uagati P, uacati (uaca in ras. m. pr.) S
 9 pmisione MC, pmisione P¹ 10 I] unā S 11 intende tibi a
 incedat MPC XIII S, aliquos a 13 laetabitur] laudabitur Sav
 14 euadit Sv 15 euadit Sa 16 eo] illo a contristauit MP¹C
 non] ne S et] om. MCRa 17 et obstupescant Ra 18 despicias
 MP¹C 21 turpitudinem MPR 22 melius R pauper] in ras. m.
 al. P 23 inbecillif P, inbecillef S¹, inbecillif S² 24 et ante mel.
 om. v melior est Rv & in mensum MP¹C, & in mensus S

corporis, et non est oblectatio super cordis gaudium. melior est mors quam uita amara et requies aeterna quam languor perseuerans. bona abscondita in ore clauso quasi adpositiones epularum circumpositae sepulchro. Et post V uersus:
 5 Tristitiam non des animae tuae et non adffigas temet ipsum in consilio tuo. iocunditas cordis haec est uita hominis et thesaurus sine defectione sanctitatis, et exultatio uiri est longaeuitas. miserere animae tuae placens deo et contine, et congrega cor tuum in sanctitate eius et tristitiam longe expelle
 10 a te. multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa. zelus et iracundia minuent dies, et ante tempus senectam adducit cogitatus. Et post X uersus: Qui aurum diligit, non iustificabitur: et qui insequitur consumptionem, replebitur ex ea. multi dati sunt in auri casus, et facta est in specie
 15 illius perditio illorum. lignum offensionis est aurum sacrificantium: uae illis qui sectantur illud et omnis imprudens deperiet in illo. beatus diues, qui inuentus est sine macula et qui post aurum non abiit nec sperauit in pecunia et thesauris. quis est hic, et laudabimus eum? fecit enim mirabilia
 20 in uita sua. quis probatus est in illo et perfectus est? et erit illi in gloria aeterna: qui potuit transgredi et non est transgressus, et facere mala et non fecit: ideo stabilita sunt bona illius in deo, et elemosynas illius enarrabit ecclesia sanctorum. Et post X uersus: Vtere quasi homo frugi quae tibi ad-
 25 ponuntur, ut non, cum manducas multum, odio habearis. cessa prior disciplinae causa, et noli nimius esse, ne forte

5 Eccli. 30, 22—26 12 Eccli. 31, 5—11 24 ib. 19—22

2 est] *om.* P¹ langor P¹ 3 quasi] quam S¹ adposi|tio|nif
 S¹ 4 circūposita MPC 7 sanct.] sc̄itaf S 8 miserere M
 10 tristitiam MP¹C 11 minu& P¹C 12 X] aliquos a 13 con-
 sum|ptione S 14 multu* M auro P¹ 15 illorum] dolorum S
 16 impudent MPC 17 deripi& (dir. P) MPC, deripierur (sic) R
 18 habuit P¹CS 19 laudauimuf S 20 quis] qu MPCv uerba:
 perfectus — — transgredi et *om.* M 21 in] *om.* CRSav 23 deo]
 dño Rv elemosinas (ael. P) MP, elemosinas CR eclesia M
 24 X] aliquos a fruge S quae] huf quae P¹av 25 ut] & CS
 (cod. Am., cf. Sabat.) multuf P¹ habuerit C 26 ne M

offendas. et si in medio multorum sedisti, prior illis non extendas manum tuam, nec prior poscas bibere. quam sufficiens est homini erudito uinum exiguum. Et post XVI uersus: Diligentes in uino noli prouocare: multos enim exterminauit uinum. Et post XXV uersus: Loquere maior natu: decet 5 enim te primum uerbum diligenti scientiam: et non inpedias musicam. ubi auditus est, non effundas sermonem: et inportune noli extolli in sapientia tua. Et post V uersus: Adulescens, loquere in tua causa uix. si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. in multis esto quasi 10 inscius et audi tacens simul et quaerens. in medio magnatorum non praesumas, et ubi sunt senes, non multum loquaris. ante grandinem praeibit coruscatio, et pro reuerentia accedit tibi bona gratia. praecurre autem prior in domum tuam et illic auocare et illic lude et age conceptiones tuas, et non in de- 15 lictis et uerbo superbo. et super his omnibus benedicito deum, qui fecit te, et inebriantem te ab omnibus bonis suis. qui timet deum, excipiet doctrinam eius: et qui uigilauerint ad illam, inuenient benedictionem. qui quaerit legem, replebitur ab ea: et qui insidiosae agit, scandalizabitur in ea. qui timent 20 dominum, inuenient iudicium iustum et iustitiam quasi lumen accendent. peccator homo deuitabit correptionem, et secundum

4 Eccli. 31, 30 5 Eccli. 32, 4—6 9 ib. 10—22

2 prius *MC* parca] (porc. *C*) *MC* 3 XVI] X *MPCR*, aliquos
a 5 XXV] XV *P*, aliquos *a* maior] (aios in litt. *ablutis*) *M*
6 diligenti] (enti in litt. *ablutis*) *M*, dilige *R* inpediar] mufra
R in musicã *P*¹ 7 est] non est *Rav* sermonem] sanguinẽ *M*
*P*¹, loquelam *R* 8 inoportune *C* 9 causa tua *R* uix] *add*: cum
necesse fuerit *a* 10 esto] fro *M* 11 magnatorum] *add*: loqui *a*
13 grandine *MC* coruscatio] *add*: et ante uerecundiã praeibit gratia
Pav accedit *C* (*cod. Am.*), accidet *R*, accedet *v* 14 gratia]
et hora surgendi non te trices (*uersiculi 15 priorem partem add. al.*
m., sed non ea quae cetera addidit) *P* 15 auocare] uacare *M*, aduocare
a delictis *R* 17 inebriante *C*, inebriauit *a* ab] in *a* sus
bonis *S* 18 dñm *PSv* uigilauerit . . inuenit *C* 19 illum *Sav*
20 qui *pr.*] quis *P*¹ timet *R* 21 inueniunt *MCR* 22 accedet
C deuitabit *MP*¹*C*¹

uoluntatem suam inueniet comparationem. uir consilii non disperdet intellegentiam. Et post IIII uersus: Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non paeniteberis. Et post VI uersus: Qui credit deo, adtendet mandatis: et qui 5 confidit in illo, non minorabitur. Timenti dominum non occurrunt mala: sed in temptatione deus illum conseruabit et liberabit a malis. sapiens non odit mandata et iustitias, et non inlidetur quasi nauis in procella. homo sensatus credit legi dei, et lex illi fidelis. qui interrogationem manifestat, 10 parabit uerbum. Et paulo post: Vana spes et mendacium uiro insensato: et somnia extollunt imprudentes. et quasi qui adprehendit umbram et sequitur uentum, sic et qui adtendit ad uisa mendacia. hoc secundum hoc uisio somniorum, ante faciem hominis similitudo hominis. ab immundo quid mun- 15 dabitur? et a mendace quid uerum dicetur? diuinatio erroris et auguria mendacia et somnia male facientium uanitas est. et sicut parturientis cor tuum phantasias patitur, nisi ab altissimo fuerit emissa uisitatio: ne dederis in illis cor tuum. multos enim errare fecerunt somnia et exciderunt sperantes 20 in illis. sine mendacio consummabitur uerbum et sapientia in ore fideli conplantabitur. Et post V uersus: Multa uidi enarrando et plurimas uerborum consuetudines. aliquotiens

2 Eccli. 32, 24 4 ib. 28 et Eccli. 33, 1—4 10 Eccl. 34,
1—8 21 ib. 12—31 et Eccli. 35, 1 et 2 et 5—18

1 comparationem] correptionem *P*¹ 3 pen&eberis *M*, poeniteberis *P*, penitebis *R* uerba: et post — uersus *om.* *MPCRS* VI scripsi, paucos *a* 4 adtendar *C*, attēdit *Rv* 5 confidunt *P*, confident *S* minorabuntur *PSa* (*cf. Sab.*) deū *R* (*cod. Am.*) occurrent *PRv* 7 liberauit *S*¹ 8 inlid.] lderur *P*¹ 9 lex] *add.* dī *P*² illi *del.* *P*² 10 parauit *P*¹ post paululum *a* 12 apprehendit *R* 13 hoc sedm̄ uisionem sompniorū *R* 14 similitudo alterius hominis *P*² (*cod. Am., cf. Sab.*) mandabit̄ *MP*¹*C*¹ 15 urum dicitur *M* *P*¹*C*¹ 16 male facientia *MP*¹*C* 17 parturientef *S* fantasiaf *MP* *CRS* parit̄ur *S* 18 emiffi *S* in] *om.* *Ra* 21 fidelis *P*²*av* contemplabit̄ *CRa*, complanabitur *v* 22 errando *Sv* uerborum super *add.* *P*² (*superborum cod. Am.*)

usque ad mortem periclitatus sum horum causa et liberatus
 sum gratia dei. spiritus timentium deum quaeritur, et in
 respectu illius benedicentur. spes enim illorum in saluantem
 illos, et oculi dei in diligentes se. qui timet dominum, nihil
 trepidabit et non pauebit, quoniam ipse est spes eius. timentis ⁵
 dominum beata est anima. ad quem respicit? et quis est
 fortitudo eius? oculi domini super timentes eum: protector
 potentiae, firmamentum uirtutis, tegimen ardoris et umbraculum
 meridianum, et precatio offensionis et adiutorium casus. ex-
 altans animam et inluminans oculos, dans sanitatem, uitam ¹⁰
 et benedictionem. immolans ex iniquo, oblatio est maculata,
 et non sunt beneplacitae subsannationes iniustorum. dominus
 solus sustentibus se in uia ueritatis et iustitiae. dona ini-
 quorum non probat altissimus, nec respicit in oblationibus
 iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur ¹⁵
 peccatis. qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi
 qui uictimet filium in conspectu patris sui. panis indigentium
 uita pauperis est: qui defraudat illum, homo sanguinum est.
 qui aufert in sudore panem, quasi qui occidat proximum suum.
 qui effundit sanguinem et qui fraudem facit mercenario. ²⁰
 fratres sunt. unus aedificans et unus destruens. quid prodest
 illis nisi labor? unus orans et unus maledicens. cuius uocem
 exaudiet deus? qui baptizatur a mortuo et iterum tangit
 illum, quid proficiet lauazione illius? sic homo, qui ieiunat in
 peccatis suis et iterum eadem facit, quid proficit humiliando ²⁵
 se? orationem eius quis exaudiet? Qui conseruat legem,
 multiplicat orationem. sacrificium salutare adtendere mandatis

1 pereclitatus *MP*, paraclitatus *S*¹ 2 a gratia *P*² 4 dei] dñi
R dom.] deū *R* 5 trepidauit *C* timentes *MP*¹*CS*. timentu
R 6 respici& *S* quis] que *S* (cf. *Sab.*) 8 tegmen *S*
 9 et prec.] deprecatio *v* exultant *MPCR* 10 et uitam *av*
 11 immolantes *R*, immolantis *av* 12 subsannationes *MP* iniust.]
 iustor. et *R* 13 iniqu.] micorum *M*, inimicorū *CR* 14 probat]
 portabat *C* 15 micorum *M* 17 uictimat *Rav* sui] om. *R*
 19 occidit *P*²*CRav* 21 et 22 et unus] et alter *a* 23 baptizat a
 mortuo & iterum tangit in *ras.* *M* tang& *S* 24 lauazioni *MP*¹*CS*,
 lauatio *P*²*Rav* 25 facient *Sr* pfecit *P*, pfici& *S* 26 conferu&
*S*¹ 27 salutare est *r*

et discedere ab omni iniquitate. et deprecatio pro peccatis
 recedere ab iniustitia. non apparebis in conspectu dei uacuu.
 haec omnia propter mandatum domini fiunt. oblatio iusti in-
 5 pinguat altare, et odor suauitatis est in conspectu altissimi.
 sacrificium iusti acceptum est, et memoriam eius non obliui-
 scetur dominus. bono animo gloriam redde deo, et non minuas
 primitias manuum tuarum. in omni dato hilarem fac uultum
 tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas. da altissimo
 10 manuum tuarum: quoniam dominus retribuens est et septies
 tantum reddet tibi. noli offerre munera praua: non enim
 suscipiet illa. noli respicere sacrificium iniustum: quoniam
 dominus iudex est et non est apud illum gloria personae.
 non accipiet dominus personam in pauperem, et precationem
 15 laesi exaudiet. non despiciet preces pupilli, nec uiduae, si
 effundat loquellam gemitus. nonne lacrima ad maxillam de-
 scendit, et exclamatio a maxilla ascendit propter illud quod
 descendit super illam? Et post IIII uersus: Oratio humili-

18 Eccli. 35, 21

1 discere *MC*¹, discedere (d *alt. ex r corr. m. pr. inter scribendum*)
S iniquitate] *uersus terti priorem partem, quae est: et propitiationem*
litare sacrificiis (sic) super iniusticias add. a, in marg. inf: & p̄ p̄al̄ h̄l
beneplacitum est dño recedere ab iniquitate, quae signo h̄l respondent,
ex uersiculo quinto sumpta add. P² (cf. codicis Sangermanensis testi-
monium ap. Sabat.) 2 recedere] *om. P* iniustitia] *add: et post*
paucos uersus a 3 haec enim *P²Rv* mandata *Ra* inpingat
M 7 manum *MP*¹ 8 da] deo *R* 9 et] *om. M¹CR* adinuentione
(nē in ras. m. pr.) M 10 manum (um *in ras.*) *P* tua^{*}rum (*uirg.*
ras.) *P* dominus] *df M¹* 11 reddet tantum *a* 12 respicere] *in*
add. P¹ (cf. v) 13 et 14 dom.] deus *R* 14 personam] *om. P¹*
 15 non] et non *MCR* dispiciet & *MPC* uiduā *Sv* 16 effundat & *C*,
 effundit *a* lacrimae *v*, *add. uiduae P^v* discendit *MP*¹, discendunt
P² 17 exclamatio] *add: ~ et in marg. inf. ***** (erasu x ad maxil-*
lam) ascendunt (corr. ascendit al. m.) usque ad caelū & dñf exauditor n̄
delectabitur in illis P² (cf. v) ad maxillam *CR* maxilla] *add. enim*
P¹ ascendit] discendit *MP*, descendit *CR* (*cf. Sab.*) 18 discendit
MP

antis se in nubes penetrabit. Et aliquanto post: Cum uiro
 sancto adsiduus esto, quemcumque cognoueris obseruantem
 timorem dei, cuius anima est secundum animam tuam. Et
 post V uersus: Et in his omnibus deprecare altissimum,
 ut dirigat in ueritate uiam tuam. Et post uersus XXI: ⁵
 Fili, in uita tua tempta animam tuam, et si fuerit nequam,
 non des illi potestatem. non enim omnibus omnia expediunt,
 et non omni animae omne genus placet. noli auidus esse in
 omni epulatione et non te effundas super omnem escam. Et
 post IIII uersus: Honora medicum propter necessitatem: ¹⁰
 etenim illum creauit altissimus. a deo est medella, et a rege
 accipiet donationem. disciplina medici exaltabit caput ipsius,
 et in conspectu magnorum conlaudabitur. altissimus creauit
 de terra medicinam, et uir prudens non abhorrebit illi. nonne
 a ligno indulcata est amara aqua? ad agnitionem hominum ¹⁵
 uirtus illius, et dedit homini scientiam altissimus, honorari
 in mirabilibus suis. in his curans mitigauit dolorem ipsorum.
 Et post IIII uersus: Fili, in tua infirmitate non desperes,
 sed ora dominum, et ipse curabit te. auerte a delicto et dirige
 manus et ab omni delicto munda cor tuum. Et post I uer- ²⁰
 sum: Et inpingua oblationem et da locum medico, etenim
 illum dominus creauit: et non discedat a te, quoniam opera
 eius sunt necessaria. est enim quando in manus illorum in-
 curras: ipsi uero dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem
 eorum et sanitatem propter conuersionem illorum. Et post ²⁵

1 Eccli. 37, 15 et 16 4 ib. 19 6 ib. 30—32 10 Eccli. 38,
 1—7 18 ib. 9 et 10 21 ib. 11—14

1 in] *om. Sav* poen&rabit *M* et] *om. S* post aliquantum *a*
 uiro] uero *MC*¹ 2 estu *MP*¹ qu&que *MC* 5 digerat *MC*
 u. XXI] aliquot u. *a* 7 non *pr.*] ne *P* 9 non] *om. MC*¹ 10 ne-
 cessitatem *P* 11 est] enim est *P*², est enim *v* omni] medella *P*
 (*cf. v*) 12 exaltauit *P*, exaltauit *S* 13 magnatorum *CRav*
 de t'ra creauit *R* 14 uir] *om. C* illam *Ra*, illa *v* 15 aqua
 amara *av* ad] & *MCR* agnitionem illius *P*¹ 16 illius] illorum
*P*²*v* 17 mitigabit *RSav* 18 dispere] *MPC* 19 dominum] dñ *S*
 curauit *P*¹ auerte] & uerte *P*¹ dirige ** *P* 20 I] unū *RS*
 21 locum] loculo *P*¹ 22 discedam *P*¹ 23 eius] tua *MP*¹*C*, sua *R*
 25 conuersionē *MCR*

I uersum: Fili, in mortuum produc lacrimas et quasi dira passus incipe plorare. et secundum iudicium contege corpus illius et ne despicias sepulturam illius. propter delaturam amare fer luctum illius una die et consolare propter tristitiam. 5 a tristitia enim festinat mors et cooperiet uirtutem, et tristitia cordis flectet ceruicem. Et post I uersum: Non dederis in tristitiam cor tuum. Et post VIII uersus: Sapientia scribae in tempore uacuitatis, et qui minoratur actu sapientiam percipiet. Et paulo post: In uoce dicito: oboedite me, 10 diuini fructus aquarum, et quasi rosa plantata super riuum fructificate. quasi Libanus odorem suauitatis habete. florete flores quasi lilium, date odorem et frondete in gratiam et conlaudate canticum et benedicite dominum in operibus suis. date magnificentiam nomini eius et confitemini illi in uoce, 15 labiorum uestrorum, in canticis labiorum et citharis: et sic dicetis in confessione: opera domini uniuersa bona ualde. in uerbo eius stetit aqua sicut congeries et in sermone oris eius sicut exceptoria aquarum. quoniam in praecepto ipsius placor fit et non est minoratio in salute illius. opera omnis 20 carnis coram illo et non est quicquam absconditum ab oculis eius. a saeculo et usque in saeculum respiciet et nihil est mirabile in conspectu eius. non est dicere: quid est hoc? aut quid est illud? omnia enim in tempore suo quaerentur. Et paulo post: Gratia sicut paradiscus in benedictionibus

1 Eccli. 38, 16—19 6 ib. 21 7 ib. 25 9 Eccli. 39, 17—26 24 Eccli. 40, 17

1 I] unū *RS* filii *P* prouoc *P* lacrimis *P*¹ 2 plorare] clamare *R* 3 ne] non *av* despicias *MPC* propter] et propter *R* fer] per *P*¹ 4 tristitiam] *uersum 18*: et fac luctum secundum meritum eius uno die uel duobus propter detractionem *add. a* (*cf. epist. 263, 3 et Sab.*) 5 tristitia enim] *τριστίτιαν P*¹ *uerba*: festinat — tristitia *om. P*¹ 6 flectit *Sv* *uerba*: et p. I uersum *om. MPCR*
I] unū *S* non] et non *S* 7 tuum] *add. sed repelle eā a te P*² (*cf. v*) sapientiam scribae *MPCRS* (*cf. Sab.*) 9 obaudite *Rav* 12 frondite *MP*¹*C*¹ gratia *S* 14 nomini (-nis *P*¹) eius magnificentiam *P Sv* 15 citharis] cynoris *MP*¹*C*, cynoris *P*², cineris *S* 16 confessionem *MP*¹*C* 19 fit (*fi in ras.*) *P* 21 respiciet *P* (*cf. v*) 23 in] *om. MCR, in ras. P* tempora sua *MC*¹ (*cf. Sept.*) 24 p' paul (*u s. lin. add. m. 2*) *P*

et misericordia in saeculo permanent. Et post XII uersus:
 Fratres in adiutorium in tempore tribulationis, et super eos
 misericordia liberabit. Et post paululum: Sapientia enim
 abscondita et thesaurus occultus, quae utilitas in utrisque?
 melior est homo, qui abscondit stultitiam suam, quam homo, 5
 qui abscondit sapientiam. Et aliquanto post: Benedicentes
 dominum, exaltate illum quantum potestis: major est omni
 laude. exaltantes eum replemini uirtute. Et post multa:
 Adpropiate ad me, indocti, et congregamini in domum disci-
 plinae. quid adhuc retardatis? et quid adhuc dicetis in his? 10
 animae uestrae sitiunt uehementer. aperui os meum et locutus
 sum: comparate uobis sine argento et collum uestrum sub-
 icite iugo, et suscipiat anima uestra disciplinam. in proximo
 est enim inuenire eam. uidete oculis uestris, quoniam modice
 laboraui, et inueni mihi multam requiem. adsumite disciplinam 15
 multo numero argenti, et copiosum aurum possidete in ea.
 laetetur anima uestra in misericordia eius, et non confundemini
 in laude ipsius. operamini opus uestrum ante tempus, et
 dabit uobis mercedem uestram in tempore suo.

De libro Tobiae ista ponenda credidimus. 20

XXIII.

DE LIBRO TOBIAE.

Honorem habebis matri tuae omnibus diebus uitae eius.
 memor enim esse debes, quae et quanta pericula passa sit

2 Eccli. 40, 24 3 Eccli. 41, 17 et 18 6 Eccli. 43, 33
 et 34 9 Eccli. 51, 31—38 23 Tob. 4, 3 et 4

1 saeculum *v* permanent *P¹Rav* 3 liberauit *P¹* enim] *om.* *S*
 4 occultus *M* 6 sapientiam suam *av* 7 & exaltate *C* est enim *P²,*
 enim est *v* 8 & exaltant *C* 9 adpropiate (ia in *ras.*) *P* 10 dicetis
Rv 12 sine argento sapientiam *P^a* (*cod. Am.*) 13 sub iugo *S*
 suscipiet *CRa* proxima *P¹* 14 enim est *a* enim] *om.* *R*
 inueniri *S* uidete *M* oculi uiri *C* 16 multo] in multo *P¹av*
 possidete *M*, possidite *P* ^aeam *MP¹CR* 19 suo. **EXPLICIT.** *S*
 20 credim' *C*, sunt *R*, credimus (*di supra lin. minio add. n. pr.*) *S*
 22 *inscript.* de libro Tobiae *om.* *MPCRSa* 23 matri' *P* 24 passa
 sit pericula *R*

propter te in utero suo. Et post II uersus: Omnibus autem diebus uitae tuae deum in mente habe, et caue ne aliquando peccato consentias, et praetermittas praecepta dei tui. ex substantia tua fac elemosynam, et noli auertere faciem tuam
 5 ab ullo paupere: ita enim fit, ut nec a te auertatur facies domini. quo modo poteris, ita esto misericors. si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum fuerit, etiam exiguum libenter impertire stude. praemium enim tibi bonum thesaurizas in die necessitatis. quoniam elemosyna ab omni peccato
 10 et a morte liberat, et non patitur animam ire in tenebris. fiducia magna erit coram summo deo elemosyna omnibus, qui faciunt eam. adtende tibi, fili, ab omni fornicatione, et praeter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. superbiam autem numquam in tuo sensu aut in tuo uerbo dominari permittas:
 15 in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. quicumque aliquid tibi operatus fuerit, statim mercedem ei restitue: et merces mercennarii aput te omnino non maneat. quod ab alio odis fieri tibi. uide ne alteri tu aliquando facias. panem tuum cum esurientibus egenis comede, et de uestimentis tuis
 20 nudos tege. Et post II uersus: Consilium semper a sapiente perquire. omni tempore benedic deum, et pete ab eo, ut uias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant. Et post VII uersus: Noli timere, fili mi: pauperem quidem uitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus deum,
 25 et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene. Et post multa: Tunc Raphael dixit eis occulte: benedicite deum caeli, et coram omnibus uiuentibus confitemini illi, quoniam fecit uobiscum misericordiam suam. etenim sacramentum regis

1 Tob. 4, 6—17 20 ib. 19 et 20 23 ib. 23 26 Tob. 12, 6—10

1 ũ. II. P 4 elymofynā M, ælemofinam (e ex i m. al.) P, elemofinā CR 5 fiet Rav 6 potueris Sav 7 tibi] om. P¹
 8 impartire R 9 et 11 elymofina M, ælimofina P¹, elemofina CR
 10 tenebrae Sav 13 supbia MC 14 permittas] nuttat MC¹
 16 ei om. MPCR 19 et egenis Ro comede MP¹ uestituf C
 20 sapientib, S 23 VII] VIII R 24 habemus MC¹, habuerimus P¹ 26 rafahel MPC 28 suam om. P¹

abscondere bonum est: opera autem dei reuelare et confiteri honorificum est. bona est oratio cum ieiunio, et elemosyna magis quam thesauros auri condere. quoniam elemosyna a morte liberat et ipsa est quae purgat peccata et faciet inuenire uitam aeternam. qui autem faciunt peccatum et iniquitatem, hostes sunt animae suae. Et paulo post: Audite ergo me, filii, patrem uestrum: seruite domino in ueritate et inquirete, ut faciatis quae sunt placita illi, et filiis uestris mandate, ut faciant iustitias et elemosynas, ut sint memores dei, et benedicant eum in omni tempore in ueritate et in tota uirtute sua.

Iam nunc quoniam non omnes libri canonici ueteresque huic operi nostro necessaria dederunt, neque hi qui dederunt ex omnibus suis locis conueniebat ut darent, sed ex his tantum ubi apertiora morum bonorum praecepta conperimus, siue ubi utilia iubentur, siue ubi contraria prohibentur: ad sacras litteras euangelicas et apostolicas transeamus. caput in canone testamenti noui notissima et praeclarissima quattuor euangelia tenuerunt, in quorum primo, quod secundum Matthaeum est, ea quae nobis sunt ad hoc opus, quod suscepimus, congrua uideamus.

6 Tob. 14, 10 et 11

2 et 3 elemosina *M*, aelemosina (. . . aelem.) *P*, elemosina *CRS*
 3 condere] recondere *v* 4 uerba: peccata e. f. i. u. ae. q. a. faciunt
om. P¹, in marg. add. P², sed et fac. inuenire in ras. et misericordiam
ante uitam punctis del. facit av 5 peccatum (um *in ras.*) *P*
 7 me filii] mi filii *MPC*, filii mei *RSc* 8 inquaerite *P¹* 9 elemo-
 sinas *M*, aelemosinas (aelem. *corr. al. m.*) *P*, elemosinas *CRS* uerba:
 ut sint m. dei *om. R* 10 eum] dñm *C* (dominum *cod. Am.*) tota]
 omni *MPCR* 11 sua. EXPLICIT *S* 12 canonicè *MPCR* uerifq]
 τεσταῖντι *Sa* 15 conueniebant *C* conueniebat ut (bat ut *in ras.*
pr. m.) *P* his] eis *PSa* apertiora *in ras. pr. m. P* 17 siue
alt.] om. MP¹CRS 18 euuangelicas et 20 euuangelia *M* 19 in] *om.*
P¹ 20 euuangelica (ras. c) *P* 21 primum *MPCSa* 22 matheum
MPCS nobis sunt] *om. R* 23 suscepimus *MP*

XXV.

DE EVANGELIO SECUNDVM MATTHAEVVM.

Videns autem dominus turbas ascendit in montem, et cum
 sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius. et aperiens os
 5 suum docebat eos dicens: beati pauperes spiritu, quoniam
 ipsorum est regnum caelorum. beati mites, quoniam ipsi
 possidebunt terram. beati qui lugent, quoniam ipsi consola-
 buntur. beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam, quoniam
 ipsi saturabuntur. beati misericordes, quoniam ipsi miseri-
 10 cordiam consequentur. beati mundo corde, quoniam ipsi deum
 uidebunt. beati pacifici, quoniam filii dei uocabuntur. beati
 qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum
 est regnum caelorum. beati estis cum maledixerint uobis et
 persecuti uos fuerint et dixerint omne malum aduersum uos
 15 mentientes propter me: gaudete et exultate, quoniam merces
 uestra copiosa est in caelis: sic enim persecuti sunt prophetas
 qui fuerunt ante uos. uos estis sal terrae: quod si sal euane-
 rit, in quo salietur? ad nihilum ualet ultra, nisi ut mittatur
 foras et conculcetur ab hominibus. uos estis lux mundi. non
 20 potest ciuitas abscondi supra montem posita: neque accendunt
 lucernam et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum,
 ut luceat omnibus qui in domo sunt. sic luceat lux uestra
 coram hominibus, ut uideant uestra bona opera et glorificent
 patrem uestrum, qui in caelis est. nolite putare quoniam ueni
 25 soluere legem aut prophetas: non ueni soluere, sed adimplere.
 amen dico uobis, donec transeat caelum et terra, iota unum

3 Matth. 5, 1—48 et Matth. 6, 1—34 et Matth. 7, 1—27

2 de euangelium (euuAng. *M*) *M*¹*P*¹ ματθεῦ *M*, ματθευ *P*¹,
 μαθημ *C*, μαθη *S* 3 dominus] ih̄s *Pv* 4 ad eum] *om. C*
 7 lugunt *M*¹ 9 misericordiā (eri *in ras. m. pr.*) *M* 10 consequen̄t̄
 (æ *ex a corr. m. pr.*) *S* 13 uobis] uobis hoīes *Ra* (*cf. Sab.*)
 14 dixer̄ *P*¹ 18 falletur *S* (*cod. Am.*) 20 neque] ne *M*¹
 accedunt *P*¹ 23 hominibus] omnib; *MC* bona opera ūra *C*, opa
 ūra bona *Rv* et] *et *P* 24 est] *om. R* 25 legem] *le (*du. litt.*
elut.) *M*¹ adimplere *P*

aut unus apex non praeteribit a lege, donec omnia fiant. qui ergo soluerit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines, minimus uocabitur in regno caelorum: qui autem fecerit et docuerit, hic magnus uocabitur in regno caelorum. dico autem uobis, quoniam nisi abundauerit iustitia uestra 5 plus quam scribarum et Pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum. audistis, quia dictum est antiquis: non occides, qui autem occiderit reus erit iudicio. ego autem dico uobis, quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio: qui autem dixerit 10 fatue, reus erit gehennae ignis. si ergo offers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare et uade prius, reconciliare fratri tuo et tunc ueniens offers munus tuum. esto consentiens aduersario tuo cito, dum es in uia cum eo, 15 ne forte tradat te aduersarius iudici et iudex tradat te ministro et in carcerem mittaris. amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem. audistis, quia dictum est antiquis: non moechaberis. ego autem dico uobis, quia omnis qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam iam 20 moechatus est eam in corde suo. quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et proice abs te. expedit tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam et proice abs te. expedit tibi ut pereat unum 25

7 cf. Exod. 20, 13 et Deut. 5, 17 19 cf. Exod. 20, 14

1 apex *M* non] ñ s. *lin. add. m. pr. M* p̄terit *M*¹
 3 minus *P*¹ 4 fecerunt *P*¹ 5 autem] enī *Sv* 6 phariseorum *M*¹
 regno *P*¹ 7 occidit *M*¹ 9 uerba: qui autem d. f. s. r. r. e. concilio
 om. *P*¹ 10 concilio *a* 11 fatu**e M*, fatuae *P* offer *M*¹
 12 ad] ante *a* 14 reconciliari *M*¹*P*²*RSav* uenies *P* offer *R*, offeres
a 15 consenti**enf P* 17 in carcere mittari *M*¹ 18 donec]
 antequam *R* 19 mechaberit *CR* quia] quo *S* 20 concupiscendam
 eam *P*, concupiscentiā *C* 21 mechatus *R* 22 erue] abscide *P*
 proice eum *a* expedit] *add. enī Sav* 23 unū p̄eat *S* 24 mittatur]
 car *RS* dextera *MPC*¹*R* 25 expedit enim *a* unū pereat *a*

membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.
dictum est autem: quicumque dimiserit uxorem suam, det
illi libellum repudii. ego autem dico uobis, quia omnis qui
dimiserit uxorem suam excepta fornicationis causa facit eam
5 moechari: et qui dimissam duxerit adulterat. iterum audistis,
quia dictum est antiquis: non periurabis: reddes autem
domino iuramenta tua. ego autem dico uobis non iurare
omnino, neque per caelum, quia thronus dei est, neque per
terram, quia scabellum pedum eius est, neque per Hiero-
10 solymam, quia ciuitas est magni regis, neque per caput tuum
iuraueris, quia non potes unum capillum album facere aut
nigrum. sit autem sermo uester: est est, non non: quod autem
his abundantius est, a malo est. audistis, quia dictum est:
oculum pro oculo et dentem pro dente. ego autem dico
15 uobis non resisterè malo, sed si quis te percusserit in dex-
teram maxillam tuam, praebe illi et alteram: et ei qui uult
tecum in iudicio contendere et tunicam tuam tollere dimittes
ei et pallium. et quicumque te angariauerit mille passus,
uade cum illo alia duo. qui petit a te, da ei: et uolentem
20 mutuari a te ne auertaris. audistis, quia dictum est: diliges
proximum tuum et odies inimicum tuum. ego autem dico
uobis: diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt
uos et orate pro persequentibus et calumniantibus uos, ut
sitis filii patris uestri, qui in caelis est, qui solem suum oriri

2 cf. Deut. 24, 1 6 cf. Exod. 20, 7, Leu. 19, 12, Deut. 5, 11
14 cf. Exod. 21, 24, Leu. 24, 20, Deut. 19, 21 20 cf. Leu. 19, 18

1 eat] erit C, mittatur S 2 demiffert P¹ 5 mechari P,
mehare R dimiffa M¹ duxerat P¹ iterum] item R
6 pelerabis Sa (Am.) 8 tronuf (tr in ras.) M 9 est] om. P¹
est pedum eius P²Sv peduū MC hierufolimā MP 10 est] om.
C magna M¹ magni regis est R 11, iuraberis PS potes*
(ras. τ) S 13 hif qui M¹ 14 et] om. P¹ 15 dextrā PCR
dextra maxilla tua M 16 et 17 tuam] om. R dimittis MP,
dimittite RSav 18 quicumque] qui S angariauerit M¹P¹ mille]
ire mille a 19 uolente M¹, uolenti PSv 20 mutuari M¹a, mutari
C au'tas R, auertaris P¹ est] est antiquis a diligis M¹
22 uof oder Ca 23 et alt.] om. P¹ ut] et I¹

facit super malos et bonos, et pluit super iustos et iniustos. si enim diligatis eos qui uos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? et si salutaueritis fratres uestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt? estote ergo uos perfecti, sicut et pater uester caelestis perfectus est. Adtendite ne iustitiam uestram faciatis coram hominibus, ut uideamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem uestrum, qui in caelis est. cum ergo facis elemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis et in uicis, ut honorificentur ab hominibus. amen dico uobis, receperunt mercedem suam. te autem faciente elemosynam, ne sciat sinistra tua, quid faciat dextera tua, ut sit elemosyna tua in absconso: et pater tuus, qui uidet in absconso, reddet tibi. et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut uideantur ab hominibus. amen dico uobis, receperunt mercedem suam. tu autem cum orabis, intra in cubiculum tuum et clauso ostio ora patrem tuum in absconso: et pater tuus, qui uidet in absconso, reddet tibi. orantes autem uolite multum loqui sicut ethnici: putant enim quia in multiloquio suo exaudiantur. nolite ergo adsimilari eis: scit enim pater uester, quibus opus sit uobis, antequam petatis eum. sic ergo orabitis: pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum, ueniat regnum tuum, fiat uoluntas tua sicut in caelo et in terra, panem nostrum supersubstanti-

1 bonos & malos *RSe* 2 diligatis *Rav* habebitis *P¹* 4 facietis
R et] *om.* *M¹PC* ethnicis *P¹*, &nicis *C*, ethnici *S* 5 uos] & uos
P cael.] in caelis *C* 6 uerba: faciatis usque ad patrem uestrum *om.*
P¹ 9 elemosinā (ei pro y pos. al. m.) *M*, elemosinam *P*, elemosinam
CRS ante te] *om.* *MP¹CR* 10 synagogis *PC* uicis *R*
honorificentur *P¹* 11 receperunt *M¹P* 12 facientem *P¹* 12 et 13
elemosinā et -na *M*, elemosinam et -na *P¹*, elemosinam (-lynā *S*) et -na
CRS 13 dextera *P* abscondito *MP¹CRv* (*cod. Am.*) 14 abscon-
dito *Rv* (*cod. Am.*) reddit *M¹* 15 synagogis *M¹PC* 17 uobis]
om. *R* receperunt *M¹P* oraberis *P¹*, oraueris *Rav* 18 cluso
MP 19 abscondito *Rv* (*cod. Am. bis*) 20 sicut] *om.* *P¹*
21 in] *om.* *M¹* adsimilari *PC* 22 quibus] quid *Sav* 24 adueniat
PRsav tuum] *om.* *R* 25 supersubst.] cottidianū *S*

alem da nobis hodie, et dimitte nobis debita nostra sicut
 et nos dimittimus debitoribus nostris, et ne inducas nos in
 temptationem, sed libera nos a malo. si enim dimiseritis
 hominibus peccata eorum, dimittet et uobis pater uester cae-
 5 lestis delicta uestra. si autem non dimiseritis hominibus, nec
 pater uester dimittet peccata uestra. cum autem ieiunatis.
 nolite fieri sicut hypocritae tristes. exterminant enim facies
 suas, ut pareant hominibus ieiunantes. amen dico uobis, per-
 ceperunt mercedem suam. tu autem cum ieiunas, unge caput
 10 tuum et faciem tuam laua, ne uidearis hominibus ieiunans,
 sed patri tuo, qui est in absconso: et pater tuus, qui uidet
 in absconso, reddet tibi. nolite thesaurizare uobis thesauros
 in terra, ubi aerugo et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt
 et furantur. thesaurizate autem uobis thesauros in caelo, ubi
 15 neque aerugo neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt
 nec furantur. ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor
 tuum. lucerna corporis est oculus. si fuerit oculus tuus
 simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem oculus
 tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosus erit. si ergo
 20 lumen, quod in te est, tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantae
 erunt? nemo potest duobus dominis seruire: aut enim unum
 odio habebit et alterum diliget, aut unum sustinebit et alterum
 contemnet. non potestis deo seruire et mammonae. ideo dico
 uobis, ne solliciti sitis animae uestrae, quid manducetis, ne-
 25 que corpori uestro, quid induamini. nonne anima plus est
 quam esca, et corpus plus quam uestimentum? respicite uola-

2 nol inducaf *PR Sav* 4 dimittit *M¹P* et] *om. edd.*
 5 delicta] de|bita *S* hom. peccata eorum *P¹* 6 dimittit *P*,
 dimittat *C*, dimitt& uobis *Sav* autem] *om. MCR*, enim *P*
 7 hypocrite *P* facias *P¹* 8 appareant *v* receper̄ *S*, quia
 receperunt *P^{2v}* 10 laua faciem tuam *a* ab hominib, *P²S* 11 et
 12 abscondito *Rv (cod. Am.)* 12 the*sauro *M¹*, thesaurizari *PM²*
 14 thesaurizare *M* autem] *om. P¹* 15 nec erugo *M¹* et] *om*
P¹ thesaurus *M¹* 16 enim] *om. CR* 17 corporis tui *P²Rav*
 est oculus tuus *P²R¹v* 19 fuerit totum] totum fuerit *P¹* 20 quod]
 quo *P¹* ipsae] *om. S (cod. Am.)* quante **eř *M* 22 diligit
MPC 23 contempn& *M¹PC* 25 corpore *M¹* 26 plus *om. S*
 uolatalia *P¹*

tilia caeli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, et pater uester caelestis pascit illa: nonne uos magis pluris estis illis? quis autem uestrum cogitans potest adicere ad staturam suam cubitum unum? et de uestimento quid solliciti estis? considerate lilia agri quomodo ⁵ crescunt: non laborant, neque neunt. dico autem uobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. si autem faenum agri, quod hodie est et cras in clibanum mittitur, deus sic uestit, quanto magis uos modicae fidei? nolite ergo solliciti esse dicentes: quid manducabimus, aut ¹⁰ quid bibemus, aut quo operiemur? haec enim omnia gentes inquirunt: scit enim pater uester quia his omnibus indigetis. quaerite ergo primum regnum dei et iustitiam eius, et haec omnia adicientur uobis. nolite ergo solliciti esse in crastinum: ¹⁵ crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. sufficit diei malitia sua. Nolite iudicare, ut non iudicemini. in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini, et in qua mensura mensi fueritis, metietur uobis. quid autem uides festucam in oculo fratris tui et trabem in oculo tuo non uides? aut quomodo dicis fratri tuo: sine, eiciam festucam de oculo tuo: et ecce trabes ²⁰ est in oculo tuo? hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo, et tunc uidebis eicere festucam de oculo fratris tui. nolite dare sanctum canibus, neque miseritis margaritas uestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, et conuersi dirumpant uos. petite, et dabitur uobis: quaerite, et inuenietis: ²⁵ pulsate, et aperietur uobis. omnis enim qui petit accipit, et qui quaerit inuenit, et pulsanti aperietur. aut quis ex uobis homo, quem si petierit filius suus panem. numquid lapidem

2 et] sed *P*² 3 uof *in ras.* *P* plures *MP*¹ 4 uestro *P*¹
5 quod *M*¹*P*¹ solliciti sitis *M*¹ 6 neque] nec *S* nent *M*³*P*²*CR*
Sav 7 solomon *M*¹, salamon *P*¹ 8 foenū *M*³*PS* 9 modicae]
minime *Sa* (*cod. Am.*) 10 sollicite *M*¹ 11 quo operiemur] cooperi-
emur *P*²*C* 14 omnia haec *S* (*cod. Am.*) adici&' *M*¹ sollicite
*M*¹*P*¹ 15 dies enī *S* 16 iudicemini] *add.*: nolite condemnare et non
condemnabimini *P*² iudiciū *M*¹*P*¹ 17 &ⁿqua *M* 18 me*rietur
(*ras. n*) *P*, remeri&ur *RSav* autem] enim *S* 18 et 20 et 22 fitrucā
*MP*¹*C* 20 trabis *MP* 21 hypocrita *P* 23 sanctum dare a
margar&af *M*¹*P*¹ 25 dirumpant *Ra* 26 accepit *MP*¹

porriget ei? aut si piscem petierit, numquid serpentem por-
 riget ei? si ergo uos, cum sitis mali, nostis bona dare
 filiis uestris, quanto magis pater uester, qui in caelis est,
 dabit bona petentibus se? omnia ergo quaecumquē uultis ut
 5 faciant uobis homines et uos facite eis: haec est enim lex et
 prophetae. intrate per angustam portam: quia lata porta et
 spatiosa uia, quae ducit ad perditionem, et multi sunt qui
 intrant per eam. quam angusta porta et arcta uia, quae ducit
 ad uitam, et pauci sunt qui inueniunt eam. attendite a falsis
 10 prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrin-
 secus autem sunt lupi rapaces. a fructibus eorum cognoscetis
 eos. numquid colligunt de spinis uuas, aut de tribulis ficus?
 sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor
 fructus malos facit. non potest arbor bona fructus malos
 15 facere, neque arbor mala fructus bonos facere. omnis arbor,
 quae non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur.
 igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. non omnis qui
 dicit mihi: domine, domine, intrabit in regnum caelorum, sed
 qui facit uoluntatem patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit
 20 in regnum caelorum. multi dicent mihi in illa die: domine,
 domine, nonne in nomine tuo prophetauimus et in tuo nomine
 daemonia eiecimus et in tuo nomine uirtutes multas fecimus?
 et tunc confitebor illis: quia numquam noui uos, discedite a
 me, qui operamini iniquitatem. omnis ergo qui audit uerba
 25 mea haec et facit ea adsimilabitur uiro sapienti, qui aedifi-
 cavit domum suam supra petram: et descendit pluuia et
 uenerunt flumina et flauerunt uenti et inciderunt in domum
 illam, et non cecidit: fundata enim erat supra petram. et

1 uerba: aut si piscem p. n. s. porriget ei om. P¹S si] om. C
 petiτ CRa (petet Am.) porriget] dabit a 2 bona] bona data
 RSav 4 po&entib; MC uultis] om. P¹ 5 enim] om. P¹
 7 uia ē (ē ras.) P² 10 uestimētū M¹, uestitū P¹ 11 a] ex R
 16 quae] qui P¹C 17 eos] om. P¹ omnes qui dicunt P¹
 19 facit (a ex e et cit in ras. ab al. m.) P ē in celis S 20 dicunt
 MP¹C 21 nonne in tuo nomine P et in nomine tuo RS
 22 eiam' M¹C tuo] om. R 24 ergo] enī R 26 descendit MP
 27 inciderunt] irruerunt Sav, impigerunt (g ex d corr.) P. (cf. Sab.)
 28 supra] sup S petra a

omnis qui audit uerba mea haec et non facit ea similis erit uiro stulto, qui aedificauit domum suam supra arenam: et descendit pluuia et uenerunt flumina et flauerunt uenti et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina eius magna. Et paulo post: Gratis accepistis, gratis date. nolite possidere 5 aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis uestris, non peram in uia, neque duas tunicas, neque calciamenta, neque uirgam: dignus enim est operarius cibo suo. in quamcumque ciuitatem aut castellum intraueritis, interrogate, quis in ea dignus sit, et ibi manete, donec exeatis. intrantes autem 10 in domum salutate eam. et si quidem fuerit domus digna, ueniat pax uestra super eam: sin autem non fuerit digna, pax uestra ad uos reuertetur. et quicumque non receperit uos neque audierit sermones uestros, exeuntes foras de domo uel de ciuitate excutite puluerem de pedibus uestris. amen 15 dico uobis, tolerabilius erit terrae Sodomorum et Gomorraeorum in die iudicii quam illi ciuitati. ecce ego mitto uos sicut oues in medio luporum: estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbae. caute autem ab hominibus: tradent enim uos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt 20 uos, et ad praesides et reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus. cum autem tradent uos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim uobis in illa hora quid loquamini. non enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. tradet autem 25 frater fratrem in mortem et pater filium, et insurgent filii in

5 Matth. 10, 8—42

2 supra] sup *MCR* 3 dicendit *MP* 4 eius] *om. M¹*
 7 nec calciamenta *Pa* 8 est enim *CRA* cibo] *pro uaria lectione*
in marg. adnot: mercede P² (cf. Sab.) quacūq; *MC* 10 donec inde
R 11 in] *om. S* eam] *add. dicentes: pax huic domui av (cf. Luc.*
10, 5) domus illa *av* 12 ueniet *M²P¹CRav* eam] *illam a*
sin] si Sav 13 reuertitur *P¹* recep.] *ceperit M¹* 16 tollerabilis
M¹PR 17 diem *P¹* ciuitate *M¹* 18 τότε *M¹* 20 synagogis
M¹PR 21 ducimini *M¹* 23 uerba: dabitur e. u. i. i. h. q. loquamini
om. P¹R 25 tradent *P¹* 26 insurg.] *si surgent M¹, insurgent*
S fili *M¹*

parentes et morte eos adficiant. et eritis odio omnibus propter
nomen meum. qui autem perseuerauerit usque in finem, hic
saluus erit. cum autem persequentur uos in ciuitate ista,
fugite in aliam. amen dico uobis, non consummabitis ciui-
⁵ tates Israhel, donec ueniat filius hominis. non est discipulus
super magistrum, nec seruus super dominum suum. sufficit
discipulo, ut sit sicut magister eius, et seruus, sicut dominus
eius. si patrem familias Beelzebub uocauerunt, quanto magis
domesticos eius? ne ergo timueritis eos. nihil enim opertum
¹⁰ quod non reuelabitur et occultum quod non scietur. quod
dico uobis in tenebris, dicite in lumine: et quod in aure
auditis, praedicate super tecta. et nolite timere eos qui
occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed
potius eum timete qui potest et animam et corpus perdere
¹⁵ in gehennam. nonne duo passeret asse ueneunt? et unus ex
illis non cadet super terram sine patre uestro. uestri autem
et capilli capitis omnes numerati sunt. nolite ergo timere:
multis passeribus meliores estis uos. omnis ergo qui con-
fitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram
²⁰ patre meo, qui est in caelis. qui autem negauerit me coram
hominibus, negabo et ego eum coram patre meo, qui est in
caelis. nolite arbitrari, quia uenerim pacem mittere in terram:
non ueni pacem mittere, sed gladium. ueni enim separare
hominem aduersus patrem suum et filiam aduersus matrem
²⁵ suam et nūrum aduersus socrum suam: et inimici hominis
domestici eius. qui amat patrem aut matrem plus quam me,
non est me dignus: et qui amat filium aut filiam super me,

1 parentib; C omnibus] omnibus P, add. hominib, P²Sa
2 usque] om. S initio lineae (cf. Sab. et cod. Am.) 4 consummabitis]
mensurabitis R 5 ueni & S 6 magistri P¹ 7 seruo v 8 belzebub
MP¹ 9 opertum est S, est opertum av 10 scietur a 11 aure]
ore C 12 nolite M¹ 14 et ante animam] om. CR 15 ueniunt
MP¹ 17 ergo om. MP¹CR 18 uos] om. MC 19 coram **] S
et] om. C ego] om. MC 20 in caelis ē RSv 21 in caelis ē
CRav 22 mittere pacem P²S (Am.) terra M¹P 24 filius (pr.
corr. in filios, tum in filiā) P 26 aut] & MC (Am.) matrē : suā :
S 27 me ante dign.] om. P¹ uerba: et qui amat f. a. f. s. m.
n. e. m. dignus om. P¹ super me] plus quā me S

non est me dignus. et qui non accipit crucem suam et sequitur me, non est me dignus. qui inuenit animam suam, perdet illam: et qui perdiderit animam suam propter me. inueniet eam. qui recipit uos, me recipit: et qui me recipit, recipit eum qui me misit. qui recipit prophetam in nomine 5 prophetae, mercedem prophetae accipiet: et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. et quicumque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquae frigidae tantum in nomine discipuli, amen dico uobis, non perdet mercedem 10 suam. Et paulo post: Cui autem similem aestimabo generationem istam? similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coequalibus dicunt: cecinimus uobis et non saltastis, lamentauimus et non planxistis. uenit enim Iohannes neque manducans neque bibens, et dicunt: daemonium habet. uenit filius hominis manducans et bibens, et dicunt: ecce homo 15 uorax et potator uini, publicanorum et peccatorum amicus. et iustificata est sapientia a filiis suis. Et post paululum: Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam uos. tollite iugum meum super uos et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et inuenietis requiem animabus 20 uestris. iugum enim meum suaue est, et onus meum leue est. Item post aliquantum: Si autem sciretis, quid est: misericordiam uolo et non sacrificium, numquam condemnassetis innocentes. Et post paululum: Qui non est mecum, contra me est: et qui non congregat mecum, spargit. 25 ideo dico uobis: omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemiae non remittetur. et

10 Matth. 11, 16—19 18 ib. 28—30 22 Matth. 12, 7
23 cf. Os. 6, 6 24 Matth. 12, 30—37

1 et *pr.*] *om.* MCR accepit P sequatur M¹P¹ 3 me in uitam
aeternam P 4 inuenit P¹ 10 paulōlū S 13 planxistis P
enim] autem P² iohannis MP¹C¹ 14 bib& M¹ 15 uenit enī
S 17 iustificatus C paulum P¹ 22 est *om.* Sa item] iterum
MC aliq.] paulōlum S, paululum a 26 et 27 remittitur MP¹C
27 blasphemia* (*ras. e*) M, blasphemia P²C¹v

quicumque dixerit uerbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc saeculo neque in futuro. aut facite arborem bonam et fructum eius bonum, aut facite arborem malam et
 5 fructum eius malum: siquidem ex fructu arbor agnoscitur. progenies uiperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur. bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona, et malus homo de malo thesauro profert mala. dico autem uobis, quoniam omne
 10 uerbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. ex uerbis enim tuis iustificaberis et ex uerbis tuis condemnaberis. Et aliquanto post: Audite et intellegite. non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. Et paulo
 15 post: Respondens autem Petrus dixit ei: edissere nobis parabolam istam. at ille dixit: adhuc et uos sine intellectu estis? non intellegitis, quia omne quod in os intrat in uentrem uadit et in secessum emittitur? quae autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem. de corde enim
 20 exeunt cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiae. haec sunt quae coinquinant hominem: non lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem. Item post aliquantum: Tunc Iesus dixit discipulis suis: si quis uult post me uenire, abneget
 25 semet ipsum et tollat crucem suam et sequatur me. qui enim noluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.

12 Matth. 15, 10 et 11 15 ib. 15—20 23 Matth. 16, 24—27

1 uerba: et quicumque — — non remittetur ei om. P¹ 4 **malā
 S 5 ex (& M¹) fructum M¹P¹ arbor^ū cognoscitur (corr. m.
 al.) P cognoscitur R¹Sa 8 thesauro M¹C 9 thesauro M
 malum R 10 de eo rationem P 11 diem M¹P¹ 12 condem-
 nauerit P post aliquantū a 14 ex] de P² hoc] om. P¹, supra
 lin. add. m. pr. S p' paul' (u add. al. m.) P 15 petrus] om.
 P¹ 17 om*ne P 22 uerba: non lotis a. m. m. n. c. hominem om.
 P¹ 23 dix̄ ih̄s Ca 24 abnegat M 26 saluum P¹

quid enim prodest homini, si mundum uniuersum lucretur, animae uero suae detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? filius enim hominis uenturus est in gloria patris sui cum angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum opera eius. Item aliquanto post: Amen ⁵ dico uobis, nisi conuersi fueritis et efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum. quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno caelorum. et qui susceperit unum paruulum talem in nomine meo, me suscipit. qui autem scandalizauerit unum de pusillis istis, ¹⁰ qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius et demergatur in profundum maris. uae mundo ab scandalis! necesse est enim ut ueniant scandala: uerumtamen uae homini, per quem scandalum uenit! si autem manus tua uel pes tuus scandalizat te, abscide eum et proice abs ¹⁵ te. bonum tibi est ad uitam ingredi debilem quam duas manus uel duos pedes habentem mitti in ignem aeternum. et si oculus tuus scandalizat te, erue eum et proice abs te. bonum tibi est uno oculo in uitam intrare quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. uidete, ne con- ²⁰ temnatis unum ex his pusillis: dico autem uobis, quia angeli eorum in caelis semper uident faciem patris mei, qui in caelis est. uenit enim filius hominis saluare quod perierat. Et paulo post: Si autem peccauerit in te frater tuus, uade et corripe eum inter te et ipsum solum. si te audierit, lucratus ²⁵ es fratrem tuum: si autem non te audierit, adhibe tecum adhuc unum uel duos, ut in ore duorum testium uel trium

5 Matth. 18, 3—11 24 ib. 15—35

1 quid] qui *S* uniuersum] totum *P* 3 enim] aũ *S* 4 gloria
sua *P*¹ tunc *in ras.* *M* 5 post aliquanta *R* 7 regno *M*¹*P*¹
(*Am.*) 9 susceperit *MPC* 10 suscepit *M*¹*P*¹ 12 demergatur *P*²
14 uae homini] *om.* *P*¹ 15 scandalizet *a* 16 et 19 est tibi *Ra*
16 debilem] *add.* uel claudum *P*²*Rv* 19 cum uno *M*²*P*²*CRSav* oculu*
*P*¹ introire *S*¹ 20 condemnatis *P*²*S* 21 pusillis *P* 24 p'
ⁱⁿ paulum *P* 26 est *P* si *P* te non *Rav* 27 ut] & *M*¹
duor' ul' triũ testiu *Rv*

stet omne uerbum. quod si non audierit eos, dic ecclesiae: si autem et ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. amen dico uobis, quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata et in caelo, et quaecumque solueritis super terram, erunt soluta et in caelo. iterum dico uobis, quia si duo ex uobis consenserint super terram de omni re, quaecumque petierint, fiet illis a patre meo, qui in caelis est. ubi enim sunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. tunc accedens Petrus ad eum dixit: domine, quotiens peccabit in me frater meus, et dimittam ei? usque septies? dicit illi Iesus: non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. ideo adsimilatum est regnum caelorum homini regi, qui uoluit rationem ponere cum seruis suis: et cum coepisset rationem ponere, oblatus est ei unus qui debebat decem milia talenta: cum autem non haberet unde redderet, iussit eum dominus uenundari, et uxorem eius, et filios, et omnia quae habebat, et reddi. proci-dens autem seruus ille orabat eum dicens: patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. misertus autem dominus serui illius dimisit eum, et debitum dimisit ei. egressus autem seruus ille inuenit unum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, et tenens suffocabat eum dicens: redde quod debes. et proci-dens conseruus eius rogabat eum dicens: patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. ille autem noluit, sed abiit et misit eum in carcerem, donec redderet debitum. uidentes autem conserui eius quae fiebant contristati sunt ualde: et uenerunt et narrauerunt domino suo omnia quae facta fuerant. tunc uocauit illum dominus suus et ait illi: serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me:

2 et pr.] om. PCS ecclesiae M¹ 3 quicumque P¹ 6 consenserunt
P¹ quodcūq, S, quaecumque av 8 duo sunt P ibi] ibi enī
S 10 peccauit M¹PC me *** M 11 dixit P¹ 12 adsimulatū
M 13 uerba: cum — — ponere om. P¹ 14 unus] om. P¹
16 unde ***** M dominus] eius RSv uenari M¹ 17 et 23 pcedent
M¹P¹ (cod. Am.) 22 suffocauit S 25 habuit M¹C, habuit P¹,
abiit ī domū suā R 26 *fiebant P (fī in ras.) 28 illij ille M¹
P¹ 29 tibi] om. M¹

nonne ergo oportuit et te misereri conserui tui, sicut et ego
 tui misertus sum? et iratus dominus eius tradidit eum tor-
 toribus, quoad usque redderet uniuersum debitum. sic et pater
 meus caelestis faciet uobis, si non remiseritis unusquisque
 fratri suo de cordibus uestris. Et paulo post: Et accesserunt ⁵
 ad eum Pharisaei temptantes eum et dicentes: si licet homini
 dimittere uxorem suam quacumque ex causa? qui respondens
 ait eis: non legistis, quia qui fecit ab initio masculum et fe-
 minam fecit eos et dixit: propter hoc dimittit homo patrem
 et matrem et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne ¹⁰
 una. itaque iam non sunt duo, sed una caro. quod ergo
 deus coniunxit, homo non separet. dicunt illi: quid ergo
 Moyses mandauit dare libellum repudii et dimittere? ait illis:
 quoniam Moyses ad duritiam cordis uestri permisit uobis
 dimittere uxores uestras: ab initio autem non sic fuit. dico ¹⁵
 autem uobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi
 ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur, et qui dimissam
 duxerit, moechatur. dicunt illi discipuli eius: si ita est causa
 hominis cum uxore, non expedit nubere. qui dixit: non omnes
 capiunt uerbum istud, sed quibus datum est. sunt enim ²⁰
 eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi,
 qui facti sunt ab hominibus, et sunt eunuchi, qui se ipsos
 eunuchizauerunt propter regnum caelorum: qui potest capere,
 capiat. tunc oblatis sunt ei paruuli, ut manus eis inponeret
 et oraret: discipuli autem increpabant eos. Iesus uero ait ²⁵
 eis: sinite paruulos et nolite eos prohibere ad me uenire.
 talium est enim regnum caelorum. et cum inposuisset eis
 manus, abiit inde. et ecce unus accedens ait illi: magister

5 Matth. 19, 3—30 8 cf. Gen. 1, 27 et 2, 24 13 cf. Deut.
 24, 1 et 9, 27

3 quodadufq; P 5 uestris] om. S pauli MC 6 pharissei
 M¹ 8 qui] om. P¹ fecit hominem av 9 dimittet av 13 mof+ef
 P mandabit S dari P²S (Am.) et] om. C 14 mofef P
 promisit P¹ 15 fuit sic av 16 uobis] om. MCR quia] om. P
 17 dimissa M¹P¹ 18 moecat M 19 omnis P¹ 22 *ab P
 23 eunuchizauerunt] at castrauerunt a in marg. (cf. v) 25 orarent
 M¹P¹ eos] eis M¹P uero] autē R 27 impositus P

bone, quid boni faciam, ut habeam uitam aeternam? qui dixit ei: quid me interrogas de bono? unus est bonus deus. si autem uis ad uitam ingredi, serua mandata. dicit illi: quae? Iesus autem dixit: non homicidium facies, non adul-
 5 terabis, non facies furtum, non falsum testimonium dices, honora patrem tuum et matrem, et: diliges proximum tuum sicut te ipsum. dicit illi adulescens: omnia haec custodiui, quid adhuc mihi deest? ait illi Iesus: si uis perfectus esse, uade, uende quae habes et da pauperibus, et habebis thesaurum
 10 in caelo: et ueni, sequere me. cum audisset autem adulescens uerbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones. Iesus autem dixit discipulis suis: amen dico uobis, quia diues difficile intrabit in regnum caelorum. et iterum dico uobis, facilius est camelum per foramen acus transire quam diuitem
 15 intrare in regnum caelorum. auditis autem his discipuli mirabantur ualde dicentes: quis ergo poterit saluus esse? aspiciens autem Iesus dixit illis: apud homines hoc impossibile est, apud deum autem omniaabilia sunt. tunc respondens Petrus dixit ei: ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus
 20 te, quid ergo erit nobis? Iesus autem dixit illis: amen dico uobis, quod uos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis et uos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israhel. et omnis qui reliquit domum, uel fratres, aut sorores, aut
 25 patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet et uitam aeternam possidebit. multi autem erunt primi nouissimi et nouissimi primi. Et paulo post: Sicut filius hominis non uenit ministrari,

4 cf. Exod. 20, 13 28 Matth. 20, 28

1 *uṛā et nā hēam* R 3 ingredi ad uitam *a* illij ille *S*, ei *a*
 5 *furtū facies* R dicit *et* diligis *P*¹ 6 patrem & matrem tuam
*P*¹ 9 *et* uende R *ṛhef saur'* M 10 cum autem audisset uerbum
 adulescens *a* 14 camelum *M*¹*P*¹ 16 potest R 17 impossibile ē
 hoc *S* 19 ⁱⁿrequir' M, relinquim' R 21 uos] *om.* M¹ 23 XII
S XII *PS* 24 reliquerit *av* 28 et] *uṛē* S et p. post *et infra*
 et aliq. post *et* et alibi] *om.* *P*¹ sicut* *P*

sed ministrare et dare animam suam redemptionem pro multis. Et aliquanto post: Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari, et quae sunt dei deo. Et alibi: Diliges dominum deum tuum in toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua. hoc est maximum et primum mandatum. 5 secundum autem simile est huic: diliges proximum tuum sicut te ipsum. in his duobus mandatis uniuersa lex pendet et prophetae. Et post paucos uersus: Tunc Iesus locutus est ad turbas et discipulos suos dicens: super cathedram Moysi sederunt scribae et Pharisei: omnia ergo quaecumque 10 dixerint uobis seruare et facite, secundum opera uero eorum nolite facere: dicunt enim et non faciunt. alligant autem onera grauia et inportabilia et inponunt in umeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. omnia uero opera sua faciunt, ut uideantur ab hominibus. dilatant enim phylacteria 15 sua et magnificant fimbrias. amant autem primos recubitus in caenis et primas cathedras in synagogis et salutationes in foro et uocari ab hominibus rabbi. uos autem nolite uocari rabbi: unus est enim magister uester, omnes autem uos fratres estis. et patrem nolite uocare uobis super terram: unus est 20 enim pater uester, qui in caelis est. nec uocemini magistri, quia magister uester unus est Christus. qui maior est uestrum, erit minister uester. qui autem se exaltauerit, humiliabitur, et qui se humiliauerit, exaltabitur. Et paulo post: Vae uobis, scribae et Pharisei hypocritae, quia decimatis mentam 25 et anethum et cyminum, et reliquistis quae grauiora sunt legis: iudicium et misericordiam et fidem. haec oportuit facere

2 Matth. 22, 21 3 ib. 37—40 8 Matth. 23, 1—12
24 ib. 23—36

1 fed* P 2 p; ahq̄ P²C ceffarif ceffari M¹ 3 alibi] p' ahq̄
P² 5 uerba: et i. t. mente tua om. C est] enī M¹ 6 diligit
M¹P¹ 9 et] et ad. Rav (cod. Am.) 10 moyse M¹P¹ pharif fei
M (sic infra) 11 dixerint] om. P¹ u'o opa R 13 onera] opera
M¹ humerrif P¹ 14 ea nolunt R uero] enī C, uero** P
15 philacteria (philat. R) MP¹CRS 17 sinagogif M¹PR 18 rabi
M¹R 20 uobif uocare MPCRa 21 enim est P (cod. Am.)
23 exaltat a 24 se] om. P¹ humiliat MPCSa 25 quia] qui a
26 an&um MPCRS ciminū MCRS reliquisti C, relinquitis a

et illa non omittere. duces caeci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. uae uobis, scribae et Pharisei hypocritae, quia mundatis quod de foris est calicis et parapsidis, intus autem pleni sunt rapina et omni immunditia. Phariseae
 5 caece, munda prius quod intus est calicis et parapsidis, ut fiat et id quod de foris est mundum. uae uobis, scribae et Pharisei hypocritae, quia similes estis sepulchris dealbatis, quae a foris parent hominibus speciosa, intus uero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia. sic et uos a foris quidem
 10 paretis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate. uae uobis, scribae et Pharisei hypocritae, quia aedificatis sepulchra prophetarum et ornatis monumenta iustorum et dicitis: si fuissetis in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. itaque
 15 testimonio estis uobismet ipsis, quia filii estis eorum qui prophetas occiderunt: et uos implete mensuram patrum uestrorum. serpentes, genimina uiperarum, quomodo fugietis a iudicio gehennae? ideo ecce ego mitto ad uos prophetas, et sapientes, et scribas: et ex illis occidetis, et crucifigetis, et ex
 20 eis flagellabitis in synagogis uestris, et persequimini de ciuitate in ciuitatem: ut ueniat super uos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariae, filii Barachiae, quem occidistis inter templum et altare. amen dico uobis, uenient haec omnia
 25 super generationem istam. Et paulo post: Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet caritas multorum: qui autem permanserit usque in finem, hic saluus erit. Et post ali-

25 Matth. 24, 12 et 13

1 excolentes *P¹R* 2 glutientes *P* 3 quia] qui *a* 3 et 5
 parapsidis *MC* 4 plene *M¹P¹*, plena *M¹P²CR* 5 munda] *om. P¹*
 6 et *pr.] in ras. M, om. S* mundū *M* 7 quia] qui *a* sepulchris
 et 12 -ra *M¹P¹* 11 qui *RSv* 15 testimoniū *MP¹CRa* & quia
MC 18 ideo dico uobis *a* ego] *om. MP¹CR* 19 et (*ante ex*)
om. M¹ crucifigitis *M¹P¹* et (*ante ex*) *om. M¹P¹* 20 synagogis
M¹PC persequimini *v* 23 filiū *M¹* 25 p' alq *P* 26 habundauerit
M¹P¹ 27 permanserit] pferauerit *Sav* alq *p; MC*, aliquantū
 post *R*

quantum: Estote parati, quia nescitis qua hora filius hominis
 uenturus est. quis putas est fidelis seruus et prudens, quem
 constituit dominus suus supra familiam suam, ut det illis
 cibum in tempore? beatus ille seruus, quem cum uenerit
 dominus eius inuenerit sic facientem. amen dico uobis, quo- 5
 niam super omnia bona sua constituet eum. si autem dixerit
 malus seruus ille in corde suo: moram facit dominus meus
 uenire: et coeperit percutere conseruos suos, manducet autem et
 bibat cum ebriis: ueniet dominus serui illius in die qua non sperat
 et hora qua ignorat, et diuidet eum partemque eius ponet 10
 cum hypocritis: illic erit fletus et stridor dentium. Et post
 paululum: Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.
 Item post paululum: Cum autem uenerit filius hominis
 in maiestate sua et omnes angeli cum eo, tunc sedebit super
 sedem maiestatis suae, et congregabuntur ante eum omnes 15
 gentes, et separabit eos ab innicem, sicut pastor segregat
 oues ab haedis, et statuet oues quidem a dextris suis, haedos
 autem a sinistris. tunc dicet rex his qui a dextris eius erunt:
 uenite, benedicti patris mei, possidete paratum uobis regnum
 a constitutione mundi. esuriui enim, et dedistis mihi man- 20
 ducare: sitiui, et dedistis mihi bibere: hospes eram, et col-
 legistis me: nudus, et cooperuistis me: infirmus, et uisitastis
 me: in carcere, et uenistis ad me. tunc respondebunt ei
 iusti dicentes: domine, quando te uidimus esurientem et
 pauimus, sitientem et dedimus tibi potum? quando autem 25

1 Matth. 24, 44—51 12 Matth. 25, 13 13 ib. 31—46

3 sup *MCRv* 5 eius] *om. P¹* inuenerit uigilantem sic facientem
P¹ uobis] *om. P¹* 6 constituit *MP¹* 7 fecit *M¹* 8 ceperit
MCR 9 bibit *S* uenit *MPC* sperat] se parat *M¹* 10 diuidit
MPC eum] illum *S* eius] ei *P¹* 12 pauli *MP*, paululum (*bis*)
S¹ itaque] utique *P¹* 13 item p. paul.] *om. P¹* pauli *M*, aliq̄
P² 16 eos] eaf *S* 17 fru& *M¹* quidem oues *S* ad dextris
(*bis*) *M¹* suis] eius *P¹R*, *om. a* 18 autem] *om. P¹* ad sinistris
M¹ dicit *MP¹* 19 possidite *P* 20 dedisti (*bis*) . . . cooperuisti
P¹ 21 uerba: sitiui usque ad bibere *om. S* 22 operuisti *S*
23 in carcere eram *P²Sav* 25 pauimus te *av*

te uidimus hospitem et collegimus te, aut nudum et coope-
 ruimus? aut quando te uidimus infirmum aut in carcere,
 et uenimus ad te? et respondens rex dicet illis: amen dico
 uobis, quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis,
 5 mihi fecistis. tunc dicet et his qui a sinistris erunt: discedite
 a me, maledicti, in ignem aeternum, qui paratus est diabolo
 et angelis eius. esuriui enim, et non dedistis mihi manducare:
 sitiui, et non dedistis mihi potum: hospes fui, et non col-
 legistis me: nudus, et non cooperuistis me: infirmus et in
 10 carcere, et non uisitastis me. tunc respondebunt et ipsi
 dicentes: domine, quando te uidimus esurientem, et sitientem,
 et hospitem, aut nudum, aut infirmum, uel in carcere, et non
 ministrauimus tibi? tunc respondebit illis dicens: amen dico
 uobis, quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi
 15 fecistis. et ibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in
 uitam aeternam. Et aliquanto post: Vigilate et orate,
 ut non intretis in temptationem.

XXVI.

DE EVANGELIO SECYNDVM MARCVM.

20 Aduocans iterum turbam dicebat illis: audite me omnes et
 intellegite. nihil est extra hominem introiens in eum quod
 possit eum coinquinare, sed quae de homine procedunt, illa
 sunt quae communicant hominem. si quis habet aures audiendi,

16 Matth. 26, 41 20 Marc. 7, 14—23

1 collegimus (g *in ras.*) *P*, collexim' *M¹S* (*cod. Am.*) cooperumuf
 te *P²CSv* 2 aut in] et in *R* (*Am.*) 3 ad] a *C* respondit
MP¹ 3 et 5 dicit *MPC* 5 et] *om.* *R* a) ad *MP¹* 6 diabolo
MP 7 mihi] *om.* *P¹* 8 potum] bibere *P²CR* collexistis *M¹PC*
(*Am.*) 9 uerba: nudus e. n. c. me *om.* *CR* operuistis a (*Am.*)
10 carcerem *M¹P¹C* respondebunt ei v 11 et] aut *M¹* 12 aut
nud.] et nudū *R* 13 respondit *P¹* 14 non] *om.* *P¹* 16 post
aliquantum a 17 EXPLICIT | INCIPIT SECYNDVM MARCVM (*minio*) | *S*
19 de] in *R* aeuuangel *M*, euangelium *P¹*

audiat. et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam. et ait illis: sic et uos imprudentes estis? non intellegitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum communicare, quia non introit in cor eius, sed in uentrem, et in secessum exit purgans omnes 5 escas? dicebat, quoniam quae de homine exeunt illa communicant hominem. ab intus enim de corde hominum exeunt cogitationes malae, procedunt adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritia, nequitiae, dolus, inpudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. haec mala ab intus procedunt 10 et communicant hominem. Et alio loco: Conuocata turba cum discipulis suis dixit eis: si quis uult post me sequi, denegat se ipsum et tollat crucem suam et sequatur me. qui enim uoluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me et euangelium, 15 saluam eam faciet. quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, detrimentum faciat animae suae? aut quid dabit homo commutationem pro anima sua? qui enim me confusus fuerit et mea uerba in generatione ista adultera et peccatrice, et filius hominis confundetur eum in gloria patris sui 20 cum angelis sanctis. Et alibi: Et accipiens puerum statuit eum in medio eorum. quem cum complexus esset, ait illis: quisquis ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me

11 Marc. 8, 34—38 21 Marc. 9, 35 et 36

2 parabolā *M* impr.] prudentes *MCR* 4 poterit *P*¹
 introit (*ras.* 1) *M*, intront (on *in ras.*) *P*, introbit *R*, intrat *av*
 5 secessu *M* exit *P* 6 dicebat] *add.* autem *P*²*av* communicant]
 cōdicabant *R* 7 enim] aū *S* 8 inde procedunt *R* homicida
*M*¹*P*¹ 9 auaritiae (-cie *a*) *av* inpudicia *S*¹ oculos malos *S*
 10 blasphemie *Sa* haec] omnia haec *av* 12 suis] *om.* *M*¹
 qui *M* post] *om.* *S*¹*v* 14 uerba: saluam f. p. e. q. a. p. a. suam
om. *P*¹ 15 euuangelū *M* 16 homine *M*¹, hominif *C* 17 &
 d&mentū *Sav* faci& *M*¹*P*¹ (*Am.*), fiat *S* quid] quam *R*
 18 cōmotationē *M*¹ qui] quid *P*¹ confessus *C*²*S* 19 uerba mea
CR adultera & peccatrix *P*¹ 20 confundet** *P*, confund&~ *C*¹,
 confunder *Ra*, confitebitur *C*²*S* eum] *add.* cū uenerit *Sv* 21 sanctis]
 suif *Ra* 22 plexus *M*¹, plexus *P*¹ 23 quisquis] *add.* unum *av*
 receperit *M*²*PC*, *om.* *M*¹

recipit, et quicumque me susceperit, non me suscipit, sed eum qui me misit. Et paulo post: Quisquis enim potum dederit uobis calicem aquae in nomine meo, quia Christi estis, amen dico uobis, non perdet mercedem suam. et quisquis
 5 scandalizauerit unum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis, si circumdaretur mola asinaria collo eius, et in mare mitteretur. Et post paululum: Habete in uobis salem, et pacem habete inter nos. Et paulo post: Et accedentes Pharisei interrogabant eum: si licet uiro uxorem di-
 10 mittere, temptantes eum. at ille respondens dixit eis: quid uobis praecepit Moyses? qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudii scribere et dimittere. quibus respondens Iesus ait: ad duritiam cordis uestri scripsit uobis praeceptum istud, ab initio autem creaturae masculum et feminam fecit eos deus.
 15 propter hoc relinquet homo patrem suum et matrem et adhaerebit ad uxorem suam, et erunt duo in carne una. itaque iam non sunt duo, sed una caro. quod ergo deus iunxit, homo non separet. et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogauerunt eum. et dicit illis: quicumque dimiserit uxorem
 20 suam et aliam duxerit, adulterium committit super eam: et si uxor dimiserit uirum suum et alii nupserit, moechatur. Et post IIII uersus: Sinite paruulos uenire ad me et ne prohibueritis eos. talium est enim regnum dei. amen dico uobis, quisquis non receperit regnum dei uelut paruulus, non
 25 intrabit in illud. et complexus eos et inponens manus super

2 Marc. 9, 40 et 41 7 ib. 49 8 Marc. 10, 2—12
 11 cf. Deut. 24, 1 15 cf. Gen. 2, 24 22 Marc. 10, 14—31

1 susceperit *MC* suscepit *M*¹ 3 aquę frigide *a* 6 circum-
 daretur] *add. ei R* asinario *MC* 7 paul *MC*, paulum *P*¹, paulolũ
S paulo post *R* 8 salem] fidem *R* 9 pharisei *M*
 11 *uerba*: qui dixerunt Moyses *om. MCS*, qui dixerunt *om. P*, at illi
 dixcrũt permisit (*om. Moyses*) *R* (*cf. Sab.*) 13 scribit *S* 14 autem]
om. S 15 relinquit *M*¹*P* homo] *om. P*¹ adhere**bit *P*
 16 ad uxorem suam] uxori suę *CRa* 17 coniunxit *av* 18 separat
*P*¹ iterũ . . . iterũ eũ interrogauerũt *R* 21 nubserit *PS* 23 enim]
*om. P*¹ dei] celor, *Ra* 24 quisq, *S* 25 introibit *S*² cõplexus
*P*¹, complexans *P*²*Sav*

illos benedicebat eos. et cum egressus esset in uiam, pro-
 currens quidam genu flexo ante eum rogabat eum: magister
 bone, quid faciam, ut uitam aeternam percipiam? Iesus autem
 dixit ei: quid me dicis bonum? nemo bonus nisi unus deus.
 praecepta nosti: ne adulteres, ne occidas, ne fureris, ne 5
 falsum testimonium dicas, ne fraudem feceris, honora patrem
 tuum et matrem. et ille respondens ait illi: magister, haec
 omnia seruauit a iuuentute mea. Iesus autem intuitus eum
 dilexit eum et dixit illi: unum tibi deest: uade, quaecumque
 habes uende et da pauperibus, et habebis thesaurum in caelo: 10
 et ueni, sequere me. qui contristatus in uerbo abiit maerens:
 erat enim habens multas possessiones. et circumspiciens Iesus
 ait discipulis suis: quam difficile qui pecunias habent in regnum
 dei introibunt! discipuli autem obstupescabant in uerbis eius.
 at Iesus rursus respondens ait illis: filioli, quam difficile est 15
 confidentes in pecuniis in regnum dei introire! facilius est
 camelum per foramen acus transire quam diuitem intrare in
 regnum dei. qui magis admirabantur dicentes ad semet ipsos:
 et quis potest saluus fieri? et intuens illos Iesus ait: apud
 homines impossibile est, sed non apud deum: omnia enim 20
 possibilis sunt apud deum. coepit Petrus ei dicere: ecce nos
 dimisimus omnia et secuti sumus te. respondens Iesus ait:
 amen dico uobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fratres,
 aut sorores, aut matrem, aut patrem, aut filios, aut agros
 propter me et propter euangelium, qui non accipiat centies 25

5 cf. Exod. 20, 13

1 uia *MCR* purrens *R*, purrens *a* 3 faciam (*a poster. in ras.*)
P 4 dicit *MCR* ei] *om.* *P* dicit *P*¹ 5 ne *pr.*] non *S*
 adulteris *MP*¹ occidet *S* 6 dicas] dixeris *Sav* fraude *S*
 faceret *M*¹*P*¹, facies *S*¹ 7 et *alt.*] at *av* 8 int̄uitus *P*, int̄uitus ē
M 10 thesaurū *M* 12 circumspiciens *MP*¹ 14 introibunt]
 introire *R* 15 difficile *P*¹ 16 est] *om.* *MP*¹*C*¹*S* 17 camel]lum
P pr̄feramen *P* 18 qui] quia *P* ammirabantur *MPC*
 ad seip̄os *a* 19 poterit *P*¹ illo *M*¹ 20 uerba: omnia e. p. s. a.
 deum *om.* *MPC* 21 deum] et *add.* *P*²*av* cepit *PR* dic'e ei
R 22 dimissimus *P*, reliquimus *a* 24 aut p̄rem aut matrem *R*
 aut filios] *om.* *R* 25 euangelhū *M*¹ accipiunt *P*¹, accipiet *R*
 centias *C*

tantum nunc in tempore hoc, domus, et fratres, et sorores,
 et matres, et filios, et agros, cum persecutionibus, et in saeculo
 futuro uitam aeternam. multi autem erunt primi nouissimi
 et nouissimi primi. Et paulo post: Scitis quia hi qui
 5 uidentur principari gentibus dominantur eis et principes eorum
 potestatem habent ipsorum. non ita est autem in uobis: sed
 quicumque uoluerit fieri maior, erit uester minister, et
 quicumque uoluerit in uobis primus esse, erit omnium seruus.
 nam et filius hominis non uenit, ut ministraretur ei, sed ut
 10 ministraret et daret animam suam redemptionem pro multis.
 Et aliquanto post: Et respondens Iesus ait eis: habete
 fidem dei! amen dico uobis, quicumque dixerit huic monti:
 tollere et mittere in mare! et non haesitauerit in corde suo,
 sed crediderit quia quodcumque dixerit: fiat! fiet ei. propterea
 15 dico uobis: omnia quaecumque orantes petitis credite quia
 accipietis, et uenient uobis. et cum stabitis ad orandum,
 dimittite, si quid habetis aduersus aliquem, ut et pater uester,
 qui in caelis est, dimittat uobis peccata uestra. quod si uos
 non dimiseritis, nec pater uester, qui in caelis est, dimittet
 20 uobis peccata uestra. Item post aliquantum: Respondens
 autem Iesus dixit illis: reddite igitur quae sunt Caesaris
 Caesari, et quae sunt dei deo. Et alio loco: Et accessit
 unus de scribis, qui audierat illos conquirentes, et uidens quia
 bene illis responderit interrogauit eum, quod esset primum
 25 omnium mandatum. Iesus autem respondit ei: quia primum

4 Marc. 10, 42—45 11 Marc. 11, 22—26 20 Marc. 12, 17
 22 ib. 28—34

1 domof *M³CR* 3 erunt] er' (r' in ras.) *P* **nouissimi *P*
 4 hi *MPCR* 6 potestates *S* ipi' non autē ita est *R* 7 minister
 ūr *C* 8 uoluerit] om. *P*¹ in uobis prim' ēe uoluerit *R* seruus
 omnū *C* 10 redemptionem *P*¹ 11 aliquantū *R* Iesus] om.
MPCR eis] illi *PCv* 13 mittere *P* esitauerit *M* 14 fiat] om.
*S*¹ ei] om. *MP¹CR* 19 dimiseritis] *M*¹ dimittit *MP*, dimittat
CS 20 uerba: item post aliquantum om. *MPC*, et post *R* 21 ces-
 sari] cessari *M*¹ 22 uerba: et alio loco om. *P*¹ 23 audierit *C*
 cōquērentes *Ra* 24 illis bene *R* responder& *P²S* 25 mandatum]
 add. est *P*¹ ei] om. *C*

omnium mandatum est: audi, Israhel, dominus deus noster dominus unus est, et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota uirtute tua: hoc est primum mandatum. secundum autem simile illi: diliges proximum tuum tamquam te ipsum. maius ⁵ horum aliud mandatum non est. et ait illi scriba: bene, magister, in ueritate dixisti, quia unus est, et non est alius praeter eum: et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine, et diligere proximum tamquam se ipsum maius est omnibus holocaustomatibus et ¹⁰ sacrificiis. Iesus autem uidens quod sapienter respondisset dixit illi: non es longe a regno dei. et nemo iam audebat eum interrogare. Et paulo post: Cauete a scribis, qui uolunt in stolis ambulare, et salutari in foro, et in primis cathedris sedere in synagogis, et primos discubitus in caenis: ¹⁵ qui deorant domus uiduarum sub obtentu prolixae orationis, hi accipiunt prolixius iudicium. et sedens Iesus contra gazophylacium aspiciebat quomodo turba iactarent in gazophylacium: et multi diuites iactabant multa. cum uenisset autem una uidua pauper, misit duo minuta, quod est quadrans. et ²⁰ conuocans discipulos ait illis: amen dico uobis, quoniam uidua haec pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium. omnes enim ex eo quod abundabat illis miserunt, haec uero

1 cf. Deut. 6, 4 5 cf. Leu. 19, 18 13 Marc. 12, 38—44

1 noster] tuus *Rav* 2 dominus] deus *P²Rav* diligis *M¹P*
dominum] *om. P* tuum] *om. R* 4 primū ***** *M* 5 illi] illi ē
P¹, est illi *P²av*, est huc *R* tamquam] sicut *R* 7 unus est] *add.*
deus *M³CRv* alius] illius *P¹* 8 corde * ex (*corr. m. pr.*) *M*
10 holocaustomat. *v* 12 eum iam audebat *S* 13 eum] *om. MC*
15 synagogis *MP* discubitus *M¹P* 16 domos *Rav* optentu
RS¹ 17 Iesus] ih̄s *in ras. M* gazofilaciū (a *alt. ex 1 corr. m. 3*)
M 17 et 18 et 22 gazofilacium *CS*, gazophilacium *PR* 18 et 22 gazo-
phylatiū *M¹* 18 ante aspiciebat *rasura est uiginti septem litte-*
rarum in P quomodo] que modo a iactaret *PRsav*; *add.*
aes P²Rv 19 iactabant *MC* multa] plurima *Sa* 20 una] *om.*
S 23 abundaū *M*, habundauit *CR*, habundabat (ba *ex u corr. m. pr.*)
P uero] uo** *P*

de penuria sua omnia quae habuit misit, totum uictum suum.
 Et paulo post: Et cum duxerint uos tradentes, nolite praecogitare quid loquamini, sed quod datum fuerit uobis in illa hora id loquimini. non enim estis uos loquentes, sed spiritus
 5 sanctus. Et post paululum: Et eritis odio omnibus propter nomen meum. qui autem sustinuerit in finem, hic saluus erit. Et alio loco: Videte, uigilate orantes: nescitis enim quando tempus sit. sicut homo, qui peregre profectus reliquit domum suam et dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, et ianitori praecipiat, ut uigilet. uigilate ergo: nescitis enim quando
 10 dominus domus ueniat: sero, an media nocte, an galli cantu, an mane: ne, cum uenerit repente, inueniat uos dormientes. quod autem uobis dico, omnibus dico: uigilate.

XXVII.

15

DE EVANGELIO SECVNDVM LVCAM.

Gloria in altissimis deo, et in terra pax hominibus bonae uoluntatis. Et aliquanto post: Et interrogabant eum turbae dicentes: quid ergo faciemus? respondens autem dicebat illis: qui habet duas tunicas, det non habenti: et qui habet escas,
 20 similiter faciat. uenerunt autem et publicani, ut baptizarentur, et dixerunt ad illum: magister, quid faciemus? at ille dixit ad eos: nihil amplius quam quod constitutum est uobis faciatis.

2 Marc. 13, 11 5 ib. 13 7 ib. 33—37 16 Luc. 2, 14
 17 Luc. 3, 10—14

2 et paulo post] *om.* P¹ duxerint] *hęc dixerit* S¹ τραherentes
 P¹R 3 *uerba*: sed q. d. f. u. i. i. h. i. loquimini *om.* P¹ 4 loquimini]
 loquamini CRS enim] *om.* MCR 5 paul MC, paulolū S¹ 7 alio]
 in alio S, alio in a orantes] orante M¹, orate C, et orate Rv
 enim] *om.* R 9 iam*τορι P 10 p̄cipit C, p̄cepit M³Rav
 uigilat P¹ 11 ueniet a 12 inueniet a 13 uobis dico] uob C
 15 EXPLICIT SECVNDVM MARCVM (*atramento scr.*) | INCIPIT SECVNDVM
 LVCAM (*minio*) | S euuangelio M 16 hominibus] omnib; C
 17 alio M¹, alio C eum] *rasura trium litterarum, in margine*:
 iohannē baptifrā *add. al. m.* P 20 baptizarentur P 22 quod] *om.*
 MC faci&af MCR

interrogabant autem eum et milites dicentes: quid faciemus
 et nos? et ait illis: neminem conculcatis, neque calumniam
 faciatis, et contenti estote stipendiis uestris. Et post ali-
 quantum: Beati pauperes, quia uestrum est regnum dei.
 beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. beati qui nunc 5
 fletis, quia ridebitis. beati eritis, cum uos oderint homines
 et cum separauerint uos et exprobrauerint et eiecerint nomen
 uestrum tanquam malum propter filium hominis. gaudete
 in illa die et exultate: ecce enim merces uestra multa in
 caelo. secundum haec enim faciebant prophetis patres eorum. 10
 uerum tamen uae uobis diuitibus, quia habetis consolationem
 uestram. uae uobis qui saturati estis, quia esurietis. uae
 uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. uae cum
 bene uobis dixerint omnes homines: secundum haec faciebant
 prophetis patres eorum. sed uobis dico qui auditis: diligite 15
 inimicos uestros, benefacite his qui uos oderunt. benedicite
 maledicentibus uobis. orate pro calumniantibus uos. et qui
 te percutit in maxillam, praebe et alteram, et ab eo qui
 aufert tibi uestimentum tuum etiam tunicam noli prohibere.
 omni autem petenti te tribue, et qui aufert quae tua sunt 20
 ne repetas. et prout uultis, ut faciant uobis homines, facite
 illis similiter. et si diligitis eos qui uos diligunt, quae uobis
 est gratia? nam et peccatores diligentes se diligunt. et si

4 Luc. 6, 20—49

1 eum autem P¹ 2 et alt.] om. C 3 forte M¹ stipendii uŕis
 in rasura S et post aliquantum] om. P¹ 4 pauperes ſp̄u P
 7 uos] om. P¹ 9 merces MP multa est Rav 10 patris P¹
 11 quia] qui P¹CRa 12 esuritis M¹, esueritis P 13 uae] uae uobis
 P 14 bene uob dixerint MP² (cod. Am.): uob benedixerint C,
 benedixerint uob RSav, benedixerit (sic, om. uobis) P¹ omnes] ***oſm̄f
 (uob eras.) M homines oſm̄f S 15 prophetis] s. lin. pseudo add.
 m. 3 M, erasa est correctura, quae olim extabat in margine P,
 pseudopph&is CRv patris P¹ 16 uos (s. lin. m. pr.) M oderit
 uos Rv 18 p̄h*e P ab eo qui] habeo quae P¹ 19 auferet a
 tuum] om. P¹av tunicam P¹ 20 autem] enī R tribu*e M
 21 prout (ut in marg. add. al. m.) S facite] & uos facite P²v

benefeceritis his qui uobis benefaciunt, quae uobis est gratia? siquidem et peccatores hoc faciunt. et si mutuum dederitis his a quibus speratis recipere, quae gratia est uobis? nam et peccatores peccatoribus faenerant, ut recipiant aequalia. 5 uerum tamen diligite inimicos uestros: benefacite et mutuum date nihil desperantes: et erit merces uestra multa, et eritis filii altissimi: quia ipse benignus est super ingratos et malos. estote ergo misericordes, sicut et pater uester misericors est. nolite iudicare, et non iudicabimini. nolite condemnare, et 10 non condemnabimini. dimittite, et dimittemini. date, et dabitur uobis. mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum uestrum. eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur uobis. dicebat autem illis et similitudinem: numquid potest caecus caecum ducere? 15 nonne ambo in foueam cadunt? non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit sicut magister eius. quid autem uidet festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quae in oculo tuo est, non consideras? et quomodo potes dicere fratri tuo: frater, sine eiciam festucam de oculo tuo, 20 ipse in oculo tuo trabem non uidens? hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicies, ut educaas festucam de oculo fratris tui. non est enim arbor bona quae facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructum bonum. unaquaeque arbor de fructu suo cognoscitur. neque enim de spinis col- 25 ligunt ficus, neque de rubo uindemiant uuas. bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, et malus homo de

3 recipere] accipere *S*¹ 4 faenerant^{ur} (ur *add. al. m.*) *P*, fenerantur *Sa* 6 nihil inde sperantes *P*²*Rav*, ne his | desperantes *S* merces *P*
 9 et] ut *P*¹ iudicamini *P*¹ condemnare *P*¹, condemnare *et infra*
 condemnab. *M*¹*C* 10 dimittimini *MPC* 11 et pr.] *om.* *P*¹*S* conuertam
*M*¹*P*¹, confertam *M*³*P*²*S* coagitatam *M*¹*P*¹ 13 mensuram *P*¹
 remetietur *M*¹, remetietur (etie *in ras.*) *P* 15 cadent *S*¹ 16 erit
 si ē *C*, erit si fecit *R*, erit si sit *Sav* 17 festucam *MP*¹*S* 18 et]
 aut *Pav* 19 festucam *MP*¹*C**S*² 20 uidet *CRa* hypocrite *P*¹
 eice (ei *in ras.*) *P* 'primum 'eice *S* 21 perspicies *M*¹*P*¹ festucam
*MPC**S* 23 fructus bonos *R* 24 arbor] *om.* *P*¹, enim arbor *P*²*S*²*v*
 de] ex *R* 25 uasam *P*²*v* 26 thesauro *M*¹

malo profert malum. ex abundantia enim cordis os loquitur. quid autem uocatis me: domine, domine, et non facitis quae dico? omnis qui uenit ad me et audit sermones meos et facit eos, ostendam uobis cui similis est. similis est homini aedificanti domum, qui fodit in altum et posuit fundamenta super 5 petram. inundatione autem facta inlissum est flumen domui illius, et non potuit eam mouere: fundata enim erat super petram. qui autem audit et non facit, similis est homini aedificanti domum suam super terram sine fundamento: in quam inlissus est fluuius, et continuo cecidit, et facta est ruina domus 10 illius magna. Et post aliquantum: Cui ergo similes dicam homines generationis huius? et cui similes sunt? pueris sedentibus in foro et loquentibus ad inuicem et dicentibus: cantauimus uobis tibiis et non saltastis, lamentauimus et non plorastis. uenit enim Iohannes baptista neque manducans 15 panem neque bibens uinum, et dicitis: daemonium habet. uenit filius hominis manducans et bibens, et dicitis: ecce homo deuorator et bibens uinum, amicus publicanorum et peccatorum. et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis. Item post aliquantum: Est autem haec parabola: semen est 20 uerbum dei. qui autem secus uiam sunt qui audiunt: deinde uenit diabolus et tollit uerbum de corde eorum, ne credentes

11 Luc. 7, 31—35 20 Luc. 8, 11—18

1 de malo] *om. MP¹CR*, de malo thesauro *P²av* enim] *om. edd.*
 cordis ei' (of *s. lin. add. al. m.*) *S* 4 simile *C* est *pr.*] fit *av*
uerba: similis est altero loco *om. MC* 5 fundamenta] sup fundam^{to}
C super] supra *Sa.* 7 illius] illi *P¹Sav* super] supra *S*
 9 super] supra *a* fundam^{tu} *M¹P¹* qua *M¹S* 10 filii fluuius
P cecidit (*1 alt. in ras.*) *P* 12 homines] omnes *M¹C¹*, hominis
P¹ generationes *C* pueris] similes sunt pueris *P²v* 13 sedentes
C 14 cantabimus *MCS¹* tibus (*τ in ras.*) *S, om. R* 15 iohann
M, iohannis *C* 16 uerba: et dicitis usque ad bibens uinum *om. M¹*
(in marg. add. sub signis hñ et hp m. 2) dic&af *M²* (*corr. m. 3*)
 demonia *R* 18 deuoratur *M* (*corr. m. 3*) **publicanorum (& eras.)
P 19 omnibus] hominib; *P¹* 20 post] *om. C* aliquanto post
R parabola *MP* 21 uiam] *add. hu P², s. lin. add. hu C¹*, uiam
 sunt hii (hi *a*) sunt *Ra* (*cf. v*) 22 diabolus *MP*

salui fiant. nam qui supra petram, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt uerbum, et hi radices non habent, qui ad tempus credunt et in tempore temptationis recedunt. quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt et a sollicitudinibus et diuitiis et uoluptatibus uitae euntes suffocantur et non referunt fructum. quod autem in bonam terram, hi sunt qui in corde bono et optimo audientes uerbum retinent et fructum adferunt in patientia. nemo autem lucernam accendens operit eam uaso aut subtus lectum ponit, sed supra candelabrum ponit, ut intrantes uideant lumen. non enim est occultum quod non manifestetur, nec absconditum quod non cognoscatur et in palam ueniat. uidete ergo quomodo audistis. qui enim habet, dabitur illi, et quicumque non habet, etiam quod putat se habere auferetur ab illo. Et post aliquantum: Conuocatis autem duodecim apostolis dedit illis uirtutem et potestatem super omnia daemona et ut languores curarent. et misit illos praedicare regnum dei et sanare infirmos, et ait ad illos: nihil tuleritis in uia, neque uirgam neque peram neque panem neque pecuniam neque duas tunicas habeatis, et in quamcumque domum intraueritis, ibi manete et inde ne exeatis. et quicumque non receperit uos, exeuntes de ciuitate illa etiam puluerem pedum uestrorum excutite in testimonium super illos. Item post aliquantum: Dicebat autem ad omnes: si quis uult post me uenire, abneget semet ipsum et tollat crucem suam et sequatur me. qui enim uoluerit animam suam saluam facere, perdet illam. nam

15 Luc. 9, 1—5 23 ib. 23—26

1 fiunt <i>C</i> ¹	auderunt <i>P</i> ¹	2 radicef*** <i>P</i>	qui] quia <i>S</i> ¹ <i>a</i>
3 in] <i>om.</i> <i>P</i> ¹	quod] qui <i>P</i> ¹	4 a] <i>om.</i> <i>MP</i> ¹	5 soffocant <i>M</i>
6 non] <i>om.</i> <i>S</i> ¹	referunt] fe <i>C</i>	7 rā bonā <i>C</i>	hi <i>MC</i> 7 in] <i>om</i>
<i>P</i> ¹ optimo <i>M</i> ¹	8 patientiam <i>P</i> ¹	ascendent <i>M</i> ¹	9 uafe <i>RS</i> ² <i>av</i>
supra] sup <i>R</i>	10 ut] & <i>P</i> ¹	12 pallā <i>M</i> ¹	audierunt <i>P</i>
16 langoref <i>C</i>	18 tollentur <i>MP</i> ¹	20 habent <i>MCS</i> ¹	quacumq;
<i>M</i> ¹ <i>C</i> 21 non] <i>om.</i> <i>M</i> ¹	reciperit <i>P</i> , receperunt <i>Rv</i>	22 pedem	
<i>MC</i> , pedum <i>P</i> ¹	24 semet] se <i>P</i> ¹ <i>S</i> (<i>cod. Am.</i>)	25 suam] <i>add. cotidie</i>	
<i>P</i> ² , cotidie <i>S</i> , quotidie <i>av</i>	26 illam] eam <i>R</i>		

qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam. quid enim proficit homo, si lucretur totum mundum, se autem ipsum perdat, et detrimentum sui fiat? nam qui me erubuerit et meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum uenerit in maiestate sua et patris et sanctorum angelorum. Et alio loco: Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset. at Iesus uidens cogitationes cordis illorum, adprehendens puerum statuit eum secus se et ait illis: quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: et quicumque me receperit, recipit eum qui me misit. nam qui minor est inter omnes uos, hic maior est. Et post aliquantum: Ait autem ad alterum: sequere me. ille autem dixit: domine, permitte mihi primum ire sepelire patrem meum. dixitque Iesus: sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem uade, adnuntia regnum dei. et ait alter: sequar te, domine, sed primum permitte mihi renuntiare his qui domi sunt. ait ad illum Iesus: nemo mittens manum suam in aratrum et aspiciens retro aptus est regno dei. Et paulo post: Ecce ego mitto uos sicut agnos inter lupos. nolite portare sacculum, neque peram, neque calciamenta, et neminem per uiam salutaueritis. in quamcumque domum intraueritis, primum dicite: pax huic domui. et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illam pax uestra, sin autem, ad uos reuertetur. in eadem autem domo manete edentes et bibentes quae apud illos sunt: dignus enim est operarius mercede sua. nolite transire de domo in domum. et in quamcumque ciuitatem intraueritis et susceperint uos,

6 Luc. 9, 46—48 11 ib. 59—62 18 Luc. 10, 3—11

2 totum] uniuersum *Sav* 3 fiat] faciat *P²Rv* 4 erubescit *M¹*
(cod. Am.) 6 cogitationem *P* 7 illorum] eorum *R* 8 susceperit
MP¹C 9 et 10 recepit *M¹* 10 recipit *M²P¹C* (recepit *cod.*
Am.) 13 ire] *add. et Rv* dixitque ei *av* 14 uade & (u in *ras.*
& *add. al. m.) P* 16 qui] quae *M²P²Cv* 17 aspiciens] respiciens *v*
18 ἀπαρτῶν *P* regnū *M¹C* post paul (u *add. al. m.) P*, post paul-
lulum *a* 20 salutauerit *P¹* 21 quacūq; *MC* uerba: huic domui
— — super illam pax *om. S¹* 22 requiescit *M¹P¹* illam] illa *M¹*.
illum *RSav* 23 reuertitur *a* 24 est enim *CSv* 25 mercedem suā
C 26 susceperit *MP¹C*

manducate quaecumque adponuntur uobis, et curate infirmos, qui in illa sunt, et dicite illis: adpropinquauit in uos regnum dei. in quamcumque ciuitatem intraueritis et non receperint uos, exeuntes in plateas eius dicite: etiam puluerem, qui adhaesit nobis de ciuitate uestra, extergimus in uos: tamen hoc scitote, quia adpropinquauit regnum dei. dico uobis: quia Sodomis in die illa remissius erit quam illi ciuitati. Et post paululum: Verum tamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus uobis subiciuntur: gaudete autem, quod nomina uestra scripta sunt in caelis. Et paulo post: Ecce quidam legis peritus surrexit temptans illum et dicens: magister, quid faciendo uitam aeternam possidebo? at ille dixit ad eum: in lege quid scriptum est? quomodo legis? ille respondens dixit: diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex omnibus uiribus tuis et ex omni mente tua, et proximum tuum sicut te ipsum. Et paulo post: Quis horum trium uidetur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? at ille dixit: qui fecit misericordiam in illum. et ait illi Iesus: uade et tu fac similiter. Et post paululum: Martha, Martha, sollicita es et turbaris erga plurima: porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea. Item post paululum: Cum oratis, inquit, dicite: pater, sanctificetur nomen tuum: adueniat regnum tuum:

8 Luc. 10, 20 10 ib. 25—27 13 cf. Deut. 6, 5 et Leu. 19, 18 16 Luc. 10, 36 et 37 19 ib. 41 et 42 22 Luc. 11, 2—13

2 adppinquabit *M³PRSa* 3 in] & in *C* quamcumq.] quacūq;
C, add. autē *Rv* recipiunt *MP* 4 plateas eius] plateis eis *P¹*
6 adppinquabit *M³P²CRSa* 7 remissius *M¹P¹* 8 paul (a in ras.)
P in hoc] om. *R* 9 quod] qua *R* 10 post paul (u add. al. m.)
P ecce (ce in ras.) *P* 12 uerba: possidebo usque ad scriptum
est om. *P¹* 13 diliges *M¹P*, diliges (dih in ras. m. pr.) *S* 14 tuū
s. lin. add. m. pr. *S* 15 uiribus] uirtutib; *M¹P¹* 16 tuum] om.
S paulo post] p' p¹ *P* 17 fuisse (fu in ras.) *P* ille *M¹P¹*
pcedē *M* 18 illo (pro o s. lin. v̄ pos. m. pr.) *MC* 19 et 22
paulolū *S¹* 21 ab] om. initio lineae *S* 22 post] om. *C*
oratis**** *P* dicite in ras. *P*

panem nostrum cotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis: et ne nos inducas in temptationem. et ait ad illos: quis uestrum habebit amicum et ibit ad illum media nocte et dicet illi: amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus ⁵ uenit de uia ad me et non habeo quod ponam ante illum: et ille de intus respondens dicat: noli mihi molestus esse: iam ostium clausum est, et pueri mecum sunt in cubili: non possum surgere et dare tibi. dico uobis, etsi non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter inopportunitatem tamen ¹⁰ eius surget et dabit illi quotquot habet necessarios. et ego uobis dico: petite, et dabitur uobis: quaerite, et inuenietis: pulsate, et aperietur uobis. omnis enim qui petit accipit, et qui quaerit inuenit, et pulsanti aperietur. quis autem ex uobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? aut ¹⁵ piscem, numquid pro pisce serpentem dabit illi? aut si petierit ouum, numquid porriget illi scorpionem? si ergo uos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis uestris, quanto magis pater uester de caelo dabit spiritum bonum petentibus se? Et paulo post: Factum est autem cum haec diceret, ²⁰ extollens uocem quaedam mulier de turba dixit illi: beatus uenter, qui te portauit, et ubera, quae suxisti. at ille dixit: immo beati qui audiunt uerbum dei et custodiunt. Et paulo post: Et cum loqueretur, rogauit illum quidam Pharisaeus, ut pranderet apud se: et ingressus recubuit. Pharisaeus autem ²⁵

20 Luc. 11, 27 et 28 24 ib. 37—46

1 cotidianū *S*, quotidianū *R* dimitte et dimittum' *M¹P*
 4 dicat *MPC* ille *P* 7 dicat] *om. MP¹C* 8 pueri] *add. mei Rav*
Rav cubile *M¹P¹S¹* 9 tibi] *add. et ille si perseuerauerit pulsans*
a (cf. v) & si (& s. lin. *add.*) *M* 10 inportunitatē *M*: improbitatem
 (impr.) *PCRSav* 11 surgit *P* quāquod *M*, quāquod *C* uerba: et
 ego — — aperietur uobis *om. P¹* 13 accepit *M¹P²* et alt.] *om. C*
 14 et] *om. PC* aperiatu *S¹* 15 dabit] *om. S¹* 17 porregit *M¹P*
 (porrigit *cod. Am.*) scorpionē *M* uos] *om. P¹a* 20 paulū p' *M*,
 post paulū *P*, paulū (*om. post*) *C* 22 uerba: at ille dixit *om. MPC*
 23 immo] qui imo *Rv* beati] *om. S* custodiunt] *add. illud Rav*
 24 illum] eū *R* phariseus (*sic etiam infra*) *M* 25 autem] *om. init.*
lin. S

coepit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium. et ait dominus ad illum: nunc uos, Pharisei, quod de foris est calicis et catini mundatis, quod autem intus est uestrum plenum est rapina et iniquitate. stulti, nonne
 5 qui fecit quod de foris est, etiam quod de intus est fecit? uerum tamen quod superest date elemosynam, et ecce omnia munda sunt uobis. sed uae uobis, Pharisei, qui decimatis mentam et rutam et omne holus, et praeteritis iudicium et caritatem dei. haec autem oportuit facere, et illa non omittere.
 10 uae uobis, Pharisei, quia diligitis primas cathedras in synagogis et salutationes in foro. uae uobis, quia estis ut monumenta quae non parent, et homines ambulantes supra nesciunt. respondens autem quidam ex legis peritis ait illi: magister, haec dicens etiam nobis contumeliam facis. at ille ait: etiam
 15 uobis legis peritis uae, quia oneratis homines oneribus, quae portari non possunt, et ipsi uno digito uestro non tangitis sarcinas. Et alio in loco: Adtendite a fermento Pharisaeorum, quae est hypocrisis. Et paulo post: Dico autem uobis amicis meis: ne terreamini ab his qui occidunt corpus
 20 et post haec non habent amplius quod faciant. ostendam autem uobis quem timeatis: timete eum qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico uobis, hunc timeate. nonne quinque passereres ueneunt dipondio? et unus ex illis non est in obliuione coram deo. sed et capilli
 25 capitis uestri omnes numerati sunt. nolite ergo timere: mul-

17 Luc. 12, 1 18 ib. 4—34

2 dominus] ih̄s R 3 de] om. M¹ est] om. *init. lin. S*
 4 est alt.] om. M¹P¹S rapinam M¹P¹ 5 qui]. quid P¹ de ante
 intus] om. P¹CRSa est alt.] eras. C 6 elymofinā (ei pro y s. *lin. pos. m. 3*) M, elmosinam (i pr. in e mut. m. al.) P, elemofinā
 CR elem. date R 7 sed] om. CR phariseis P^{2a} (cf. v)
 qui] quia v 8 mentham Pav 9 facere] om. C 10 quia] qui P¹R
 (cod. Am.) dilg&af S sinagogis M 11 quia] qui P¹CR
 13 perituf P¹ 14 at] & PC 16 portare Sav possum P¹
 17 in] om. R 18 quae est]. quod est P²Rav uerba: et paulo
 post om. MPCR 20 quod] quid CRSav 21 quem] qui P¹
 23 uenunt MPCR

tis passeribus pluris estis. dico autem uobis: omnis quicum-
 que confessus fuerit me coram hominibus, et filius hominis
 confitebitur in illo coram angelis dei: qui autem negauerit
 me coram hominibus, denegabitur coram angelis dei. et omnis
 qui dicit uerbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem 5
 qui in spiritum sanctum blasphemauerit non remittetur. cum
 autem inducent uos in synagogas et ad magistratus et pote-
 states, nolite solliciti esse, qualiter aut quid respon-
 deatis, aut quid dicatis: spiritus enim sanctus docebit
 uos in ipsa hora quae oporteat dicere. ait autem quidam ei 10
 de turba: magister, dic fratri meo, ut diuidat mecum heredi-
 tatem. at ille dixit ei: homo, quis me constituit iudicem aut
 diuisorem supra uos? dixitque ad illos: uidete et caute ab
 omni auaritia, quia non in abundantia cuiusquam uita eius
 est ex his quae possidet. dixit autem similitudinem ad illos 15
 dicens: hominis cuiusdam diuitis uberes fructus ager attulit,
 et cogitabat intra se dicens: quid faciam, quod non habeo quo
 congregem fructus meos? et dixit: hoc faciam: destruam
 horrea mea et maiora faciam, et illuc congregabo omnia quae
 nata sunt mihi et bona mea, et dicam animae meae: anima, 20
 habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede,
 bibe, epulare. dixit autem illi deus: stulte, hac nocte animam
 tuam repetunt a te: quae autem parasti cuius erunt? sic est
 omnis qui sibi thesaurizat et non est in deum diues. dixitque
 ad discipulos suos: ideo dico uobis, nolite solliciti esse animae 25

1 plures *MP¹S* 3 in illo] illum *P²v* 5 filius *P¹* illi] ei *R*
 6 blasphemauerit *MPR* remittetur] *add.* ei *R* 7 synagogis *M*, syna-
 gogis *PR*, synagis *C* 8 solliciti *P¹* quid] *add.* loquamini aut quid *MP¹*
CR 10 uerba: in ipsa hora *om.* *S* oporteat (*teat in ras.*) *P*,
 oportet *R* ei quidam *R*, *quidā | ei (*ras. e*) *S* 11 hereditatē
 meū *R* 12 ei] ad eum *S* confitetur & *S¹* 13 sup *P²Sv*
 14 non] *om.* *M¹ P¹* (*add.* *M²*) eius] *om.* *R* 15 possideat *M¹*,
 possidet & *P¹* 16 ubera *C* 17 quod] quia *v* 18 cōgregam *M*,
 cōgerem *R* 19 congregabo illuc *S* 20 anima] *add.* mea *R*
 21 comede *MP* 22 ille *M¹P¹* hac] ac *S¹* 23 cuius erunt]
 erum *P¹* est] erit *P¹* 24 omnis] *del.* *P²v* deum] dō *S*
 25 ideo] ita *R* solliciti *M¹P¹* animae] *add.* uñe *R* (*cf. v*)

quid manducetis, neque corpori quid uestiamini. anima plus est quam esca, et corpus quam uestimentum. considerate coruos, quia non seminant neque metunt, quibus non est celarium neque horreum, et deus pascit illos: quanto magis uos
 5 pluris estis illis? quis autem uestrum cogitando potest adicere ad staturam suam cubitum unum? si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? considerate lilia quomodo crescunt: non laborant, non neunt. dico autem uobis: nec Salomon in omni gloria sua uestiebatur
 10 sicut unum ex istis. si autem faenum agri quod hodie in agro est et cras in clibanum mittitur, deus sic uestit, quanto magis uos pusillae fidei? et uos nolite quaerere, quid manducetis, aut quid bibatis, et nolite in sublime tolli. haec enim omnia gentes mundi quaerunt: pater autem uester scit, quoniam
 15 his indigetis. uerum tamen quaerite regnum dei, et haec omnia adicientur uobis. nolite timere, pusillus grex, quia complacuit patri uestro dare uobis regnum. uendite quae possidetis et date elemosynam. facite uobis sacculos, qui non ueterescunt, thesaurum non deficientem in caelis, quo fur non adpropiat,
 20 neque tinea corrumpit. ubi enim thesaurus uester est, ibi et cor uestrum erit. Et post paululum: Et uos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis uenit. ait autem ei Petrus: domine, ad nos dicis hanc parabolam, an et ad omnes? dixit autem dominus: quis putas est fidelis seruus et prudens,

21 Luc. 12, 40—48

1 corpore *M¹P¹* 2 quā uestimentis *S* 3 seminant] serūt *R*
 4 pasc& *M¹* 5 plures *MP¹* potu** *P¹* 7 potestis illis *P*
 8 lilia] *add. agri a* non *alt.]* neque *M¹CRSav* neunt *M¹*, neent *P¹*:
 neunt *M³P²CRSav* 9 nec] quod nec *a* salomon *P* 10 foenum *S*
 11 μίττ& *M¹P¹* 12 uerba: quaerere q. m. a. q. b. e. nolite *om.*
P¹ 13 tolle *M¹P¹* 14 inquirunt *a* 15 his qui *P¹* indigetis
 (di *in ras.*) *P* 16 pusillus *MP* quia *et* uobis *om.* *P¹* 18 æli-
 mosinā (ælem. *P¹*) *M¹P²*, æleμοσινā *M³*, elemosinā *CR* ueterascunt
av 19 thessaur. (bis) *M* quo (uo *in ras.*) *P* adpropiant *P¹*
 20 est] *om.* *C¹Ra* 21 erit *P* paul *P*, paululum *S¹* paulo post
R 22 ueniet *Pav* 23 parabolam *MP* **an *P* et] *om.* *R*
 24 seruus] dispensator *P²Sav*

quem constituet dominus supra familiam suam, ut det in tempore tritici mensuram? beatus ille seruus, quem, cum uenerit dominus, inueniet ita facientem. uere dico uobis, supra omnia quae possidet constituet eum. quod si dixerit seruus ille in corde suo: moram facit dominus meus uenire, et coeperit 5 percutere pueros et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari: ueniet dominus serui illius in die, qua non sperat, et hora, qua nescit, et diuidet eum partemque eius cum infidelibus ponet. ille autem seruus, qui cognouit uoluntatem domini sui et non praeparauit et non fecit secundum uoluntatem eius, 10 uapulabit multis: qui autem non cognouit et fecit digna plagis, uapulabit paucis. omni autem cui multum datum est multum quaeretur ab eo, et cui commendauerunt multum, plus repetent ab eo. Item paulo post: Hypocritae, faciem terrae et caeli nostis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? quid autem et a uobis ipsis non iudicatis quod iustum 15 est? Et aliquanto post: Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico uobis, quaerunt intrare et non poterunt. Et alio loco: Dicebat autem ad inuitatos parabolam intendens, quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad 20 illos: cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab eo, et ueniens is qui te et illum uocauit dicat tibi: da huic locum, et tunc

14 Luc. 12, 56 et 57

17 Luc. 13, 24

19 Luc. 14, 7—14

1 constituit *MP¹CRav* dominus] dñs suus *R* sup *P* (*Am.*)
 det] *add.* illi *M³P²CRav* 3 dominus] *add.* suus *P²* inueniet]
 inueniet *Rav* ita] sic *R* uobis] *add.* quia *P²* (*cod. Am.*), quoniam
 v 4 constituit *P¹* eum] illum *Sav* 5 faci& *S* 6 inebriare
M¹ 8 eius] *om.* *P¹* 9 seruus] ser] *M*, serui *C¹* 11 uapulauit
MPCS¹ multas *MPC* et] et nō *R* 12 uapulauit *MPC*.
 uapulabis *R* paucis (if in ras.) *P* omni] omnia *M*, omni *C*, hoī
R, omā *S¹* 13 querit~ *C*, quereretur *S¹* reperunt *P²*, p&ent
Sav 15 hoc autem] hoc *** *S* 16 non] *om.* *R* 17 aliquanto]
 alio *M¹*, alio q̄ *P¹* 18 quaerent *M³P²av* intrare *P*
 potuerit *C* 19 autem & *PSv* ad uitatis *P¹* parabolam *M¹P*
 20 acubitos *M¹*, acubitos *P¹* dilegerent *M¹*, diligerent *P¹C¹*, eli-
 gerint *P²* 22 oneratior *M¹*, honoratior *S* is] hi *M¹*, if in ras.
m. pr. S

incipias cum rubore nouissimum locum tenere. sed cum uocatus fueris, uade, recumbe in nouissimo loco, ut cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: amice, ascende superius: tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. quia omnis
 5 qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur. dicebat autem et ei qui se inuitauerat: cum facis prandium aut caenam, noli uocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque uicinos diuites, ne forte et ipsi te re-
 10 inuident et fiat tibi retributio. sed cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, caecos, et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in retributione iustorum. Et post paululum: Si quis uenit ad me et non odit patrem suum et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus
 15 discipulus esse. et qui non baiulat crucem suam et uenit post me, non potest meus esse discipulus. quis enim ex uobis uolens turrem aedificare non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habet ad perficiendum, ne, posteaquam posuerit fundamentum et non potuerit perficere, omnes qui
 20 uident incipiant inludere ei dicentes: quia hic homo coepit aedificare et non potuit consummare? aut qui rex iturus committere bellum aduersus alium regem non sedens prius cogitat, si potest cum decem milibus occurrere ei qui cum uiginti milibus uenit ad se? alioquin adhuc illo longe agente
 25 legationem mittens rogat ea quae pacis sunt. sic ergo omnis

12 Luc. 14, 26—33

1 incipies *S* robore *M*¹ sed *om.* *C* 2 fuerit *M*¹
 loco] *om.* *P*¹ 3 te] *add.* et illū *P*² inuitabit *P*¹ 4 gloriam
*P*¹ 6 autem et] *om.* *S* 7 aut] uel *a* 10 paupes uoca et debiles
R 11 retribuere] *r&nbue* *C*¹, quod *r&nbuanτ* *C*² retributione]
 resurrectione *P*²*R**S**v* 12 post] *om.* *C* paul *P*, paululum *S* 14 et
 alt.] *om.* *P*¹ 15 esse discipulus *av* baiulat *** *P*, baiolat *M*³*S*
 16 ēe meus discipulus *C*, meus discipulus ēe *R* 17 turrim *Sa*
 18 habeat *M*³*C**R**S**av* 20 hic * *P* cepit *C* 21 qui rex iturus]
 quis exiturus *MP*¹, quis rex iturus *P*²*C**R**S**av*, quis rex exiturus *M*³
 22 pri' sedens *R* 23 potest] possit *Sav* 24 XX *S* 25 rogant
C

ex uobis qui non renuntiat omnibus quae possidet non potest
 meus esse discipulus. Et post aliquantum: Et ego uobis
 dico: facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum
 defeceritis, recipiant uos in aeterna tabernacula. qui fidelis
 est in minimo, et in maiori fidelis est. *et qui in modico ini-* 5
quus est, et in maiori iniquus est. si ergo in iniquo mam-
 mona fideles non fuistis, *quod uerum est quis credet uobis? et*
si in alieno fideles non fuistis, quod uestrum est quis dabit
 uobis? nemo potest duobus dominis seruire: aut enim unum odiet
 et alterum diliget, aut uni adhaerebit et alterum contemnet. 10
 non potestis deo seruire et mammonae. audiebant autem
 haec omnia Pharisaei, qui erant auari, et deridebant illum.
 et ait illis: uos estis qui iustificatis uos coram hominibus,
 deus autem nouit corda uestra: quia quod hominibus altum
 est abominatio est ante deum. Et post paucos uersus: 15
 Omnis qui dimittit uxorem suam et ducit alteram moechatur.
 Et post paululum: Impossibile est ut non ueniant scandala:
 uae autem illi per quem ueniunt. utilius est illi, si lapis
 molaris inponatur circa collum eius, et proiciatur in mare,
 quam ut scandalizetur unum de pusillis istis. attendite uobis: 20
 si peccauerit frater tuus, increpa illum, et si paenitentiam
 egerit, dimitte illi. et si septies in die peccauerit in te et
 si septies in die conuersus fuerit ad te dicens: paenitet me,
 dimitte illi. Et alio loco: Dixit autem ad quosdam qui in
 se confidebant tamquam iusti et aspernabantur ceteros para- 25

2 Luc. 16, 9—16 16 ib. 18 17 Luc. 17, 1—4 24 Luc.
 18, 9—30

1 possedit *M¹P¹* 2 aliqua *R* 4 deficeritis *P* recipiam *P¹*
 5 maiore *P²* est fidelis *R* est] et qui in modico iniquus est, et in
 maiori iniquus est *add. av* in] *om. P¹* mamone *M¹P¹* 7 fuistis
 quod fuistis *P* fuistis] quod uerum est quis credet uobis? et si in alieno
 fideles non fuistis *add. v* 9 nemo seruus *P²Sav* poterit *P*
 (sed corr. m. pr.) 10 contempn& *MPC*, condemn& *S* 11 autem]
om. C 12 pharisei *M* (sic etiam infra) iustificatis *C*
 13 paucos** *P*, paucissimos *S* 16 duc& *S¹* 20 scandaliz& *RSav*,
 scandaliz&** *P* 21 poenitentia *M* 23 si] *om. Rav* pen&rit *M¹*,
 poenitit *P¹* 24 ad] & ad *Sv* 25 parabolā *M*

bolam istam: duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, unus Pharisaeus et alter publicanus. Pharisaeus stans haec apud se orabat: domine, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri homines, raptores, iniusti, adulteri, uelut etiam
 5 hic publicanus: ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quae possideo. et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad caelum leuare, sed percutiebat pectus suum dicens: deus, propitius esto mihi peccatori. dico uobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo: quia omnis qui se exaltat
 10 humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. adferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret. quod cum uiderent discipuli, increpabant illos. Iesus autem conuocans illos dixit: sinite pueros uenire ad me et nolite eos uetare. talium est enim regnum dei. amen dico uobis, quicumque non acceperit
 15 regnum dei sicut puer, non intrabit in illud. et interrogauit eum quidam princeps dicens: magister bone, quid faciens uitam aeternam possidebo? dixit autem Iesus: quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus deus. mandata nosti: non occides, non moechaberis, non furtum facies, non falsum
 20 testimonium dices, honora patrem tuum et matrem. qui ait: haec omnia custodiui a iuuentute mea. quo audito Iesus ait ei: adhuc unum tibi deest: omnia quaecumque habes uende et da pauperibus, et habebis thesaurum in caelo, et ueni, sequere me. his ille auditis contristatus est, quia diues erat
 25 ualde. uidens autem illum Iesus tristem factum dixit: quam difficile qui pecunias habent in regnum dei intrabunt! facilius est enim camelum per foramen acus transire quam diuitem intrare in regnum dei. et dixerunt qui audiebant: et quis potest saluus fieri? ait illis: quae impossibilia sunt apud

18 cf. Exod. 20, 13

1 ascendebant <i>R</i>	3 domine] deus <i>Sav</i>	4 sicuti <i>P</i>	hominum
<i>RSv</i> ueluti <i>a</i>	etiam] &τιᾶ <i>M</i>	8 dico] ideo dico <i>S</i>	difcendit <i>MP</i> ¹
13 pueros] paruulos <i>a</i>	14 enim] <i>om.</i> <i>R</i>	21 custodiui] seruauit	acciperit <i>MPC</i>
15 intrauit <i>M</i> ¹	19 facies] <i>om.</i> <i>P</i> ¹	22 ei] illi <i>R</i>	27 camelum] <i>M</i> ¹ <i>P</i> ¹
23 thessaurū <i>M</i> ¹	25 autem] <i>om.</i> <i>MC</i>	**** (<i>elut.</i> τῖβι) unū τῖβι <i>M</i> ,	26 difficile <i>M</i> ¹
28 audierūt <i>R</i>		tibi unum <i>a</i>	27 camelum] <i>M</i> ¹ <i>P</i> ¹

XII, Aug. 3, 1.

13

homines, possibilia sunt apud deum. ait autem Petrus: ecce nos dimisimus omnia et secuti sumus te. qui dixit eis: amen dico uobis, nemo est qui relinquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum dei, et non recipiat multo plura in hoc tempore et in saeculo uenturo 5 uitam aeternam. Et alibi: Stans autem Zachaeus dixit ad dominum: ecce dimidium bonorum meorum, domine, do pauperibus, et si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. ait Iesus ad eum: quia hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius est Abrahae. uenit enim filius hominis 10 quaerere et saluum facere quod perierat. Et post aliquantum: Reddite ergo quae Caesaris sunt Caesari, et quae dei sunt deo. Et alio loco: Audiente autem omni populo dixit discipulis suis: attendite ab scribis, qui uolunt ambulare in stolis et amant salutationes in foro et primas 15 cathedras in synagogis et primos discubitus in conuiujs, qui deorant domus uiduarum simulantes longam orationem: hi accipient damnationem maiorem. Respicens autem uidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacio diuites: uidit autem et quandam uiduam pauperulam mittentem aera minuta 20 duo, et dixit: uere dico uobis, quia uidua haec pauper plus quam omnes misit. nam et omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera dei: haec autem ex eo quod deest illi omnem uictum suum, quem habuit, misit. Item alio loco: Ponite

6 Luc. 19, 8—10 12 Luc. 20, 25 13 ib. 45—47 et Luc. 21, 1—4 24 ib. 14—19

1 autem] ei *a* 2 nos] *om.* *P*¹ dimissimus *MP* eis] ei *P*¹
 3 relinquit *M*¹, relinquit *S*, reliquit *Rv* aut ante parentes] uel *S*
 4 uxorem *P*¹ 8 aliquem] aliquid *P*¹ 9 quia salus domui huic facta est (*uerba facta est minio obducta*) hodie facta est *R*
 10 et] *om.* *C* enim] *om.* *S* 12 caesaris et caesari *M*¹*P*¹ sunt caesaris *Cav*
 13 sunt dei *av* 14 ab *M*: ad *P*¹, a *P*¹*CRSav*
 15 ambulare uolunt *a* 16 synagogis *MP* discubitus *P*² 17 domos *M*¹*CRSav*
 uiduarum] diuitiarum, *M*¹ hi *MPC* 19 gazophylacio (—τῆσ *M*¹*C*) *MP*¹*CR*, gazophilaciū (—τῆσ *S*, —phylacium *av*) *P*²
Sav 21 duo] *om.* *R* 22 et] *ras.* *P* hi *MPC* ex habundantius ibi *MP*¹*C* (*h del. al. m. in M*)

ergo in cordibus uestris, non praemeditari quemadmodum
 respondeatis. ego enim dabo uobis os et sapientiam, cui non
 poterunt resistere et contradicere omnes aduersarii uestri.
 trademini autem a parentibus, et fratribus, et cognatis, et
 5 amicis, et morte adficiet ex uobis, et eritis odio omnibus
 propter nomen meum: et capillus de capite uestro non peribit.
 in patientia uestra possidebitis animas uestras. Et post ali-
 quantum: Attendite autem uobis, ne forte grauentur corda
 uestra a crapula et ebrietate et curis huius uitae, et super-
 10 ueniat in uos repentina dies illa. tamquam laqueus enim
 superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terrae.
 uigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini
 fugere ista omnia quae futura sunt et stare ante filium hominis.
 Item post aliquantum: Facta est autem contentio inter
 15 eos, quis eorum uideretur esse maior. dixit autem eis: reges
 gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super
 eos benefici uocantur. uos autem non sic, sed qui maior est
 in uobis fiat sicut iunior, et qui praecessor est sicut ministrator.
 nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne
 20 qui recumbit? ego autem in medio uestrum sum sicut qui
 ministrat. Et alio in loco: Orate, ne intretis in tem-
 ptationem.

XXVIII.

DE EVANGELIO SECVNDVM IOHANNEM.

25 Quomodo potestis uos credere, qui gloriam ab inuicem
 accipitis, et gloriam quae a solo est deo non quaeritis?

8 Luc. 21, 34—36

14 Luc. 22, 24—27

21 ib. 40

25 Ioh. 5, 44

2 enim] *om. initio lineae S* 4 tradimini *M¹P¹* 6 capillis
M¹ 9 a] in *P²Sv* superueniet *R* 10 enim laqueus *Ca* 13 fu-
 gere ab ista omnia *MPC* omnia ista *edd.* 18 in uobis] inter uos
a iunior] minor *av* ministrat *M¹* 19 quis] qui *M¹P¹C¹*
uerba nonne — ministrat *om. MPCR* 20 sum] *om. a* 21 in
ante loco] *om. P¹R* 24 EXPLICIT SECVNDVM LVCAM (*atram. scr.*) | IN-
 CIPIT SEC^o IOHANNEM (*minio*) | *S* euang^o *M*, euangelium *P*
 26 accepistis *R* a solo deo est *RSav*

Et paulo post: Dixit autem Iesus: nec ego te condemnabo. uade et amplius iam noli peccare. Et paulo post: Si uos manseritis in sermone meo, uere discipuli mei eritis, et cognoscetis ueritatem, et ueritas liberabit uos. Et post paululum: Amen, amen dico uobis, quia omnis qui facit peccatum seruus ⁵ est peccati. Et alibi: Amen, amen dico uobis, si quis sermonem meum seruauerit, non uidebit mortem in aeternum. Et post aliquantum: Qui amat animam suam, perdet eam: et qui odit animam suam in hoc mundo, in uitam aeternam custodit eam. si quis mihi ministrat, me sequatur: et ubi ¹⁰ sum ego, illic et minister meus erit. si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus. Et alio loco: Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam dei. Et alibi: Vos uocatis me magister et domine, et bene dicitis, sum enim: si ergo ego laui uestros pedes dominus et magister, ¹⁵ et uos debetis alter alterius lauare pedes. exemplum enim dedi uobis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita et uos faciat. Et paulo post: Mandatum nouum do uobis, ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos, ut et uos diligatis inuicem. in hoc cognoscent omnes quia mei discipuli estis, si dilecti- ²⁰ onem habueritis ad inuicem. Et paulo post: Si diligitis me, mandata mea seruare. Et post paululum: Qui habet mandata mea et seruat ea, ille est qui diligit me: qui autem diligit me, diligetur a patre meo, et ego diligam eum et

1 Ioh. 8, 11 2 ib. 31 et 32 5 ib. 34 6 ib. 51
 8 Ioh. 12, 25 et 26 12 ib. 43 14 Ioh. 18, 13—15 18 ib. 34
 et 35 21 Ioh. 14, 15 22 ib. 21

1 et paulo post] *om.* P¹, post aliquantum *Sa.* 2 iam] *om.* P
 3 cognoscetis *S* 4 liberabit *M¹P¹* paul *MPC*, paulolū *S* 7 mor-
 tem non uidebit *PRSp* 8 perdat *P* 11 erit et ministr' meus
R ministrabit *S* 12 honorificabit *M¹P¹* uerba dilexerunt —
 — et alibi *om.* *R* 13 enim] *om.* P¹ 14 alibi] aliō *MC*, alio
 loco (al *in ras.*, cetera spatio uacuo inserta sunt nescio an ab al. man.)
P uocatis *P¹* 15 enim] etenim *PCRSp* pedes uestros *av*
 et ante magister *om.* *M¹* 19 et ut *R* uos et inuicem *om.* *R*
 20 estis discipuli *R* 21 p' pal' *P* diligitis *M* 22 paul' *MP¹*,
 paul' *P²*, paulolum *S* paul' p; *C* 24 diligitur *M¹P*, diligitur *S*

manifestabo ei me ipsum. Et post III uersus: Si quis
 diligit me, sermonem meum seruabit, et pater meus diligit
 eum et ad eum ueniet et mansionem apud eum faciet.
 qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et paulo
 5 post: Manete in me, et ego in uobis. sicut palme non
 potest facere fructum a semet ipso, nisi manserit in uite, sic
 nec uos, nisi in me manseritis. ego sum uitis, uos palmites:
 qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum.
 quia sine me nihil potestis facere. si quis in me non manserit,
 10 mittetur foras sicut palme et aruit, et colligent eos et in
 ignem mittunt, et ardent. si manseritis in me, et uerba mea
 in uobis manserint: quodcumque uolueritis petetis, et fiet
 uobis. in hoc clarificatus est pater meus, ut fructum plurimum
 adferatis et efficiamini mei discipuli. sicut dilexit me pater,
 15 et ego dilexi uos: manete in dilectione mea. si praecepta
 mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea: sicut et ego
 patris mei praecepta seruauit et maneo in dilectione eius.
 haec locutus sum uobis, ut gaudium meum in uobis sit et
 gaudium uestrum impleatur. hoc est praeceptum meum, ut
 20 diligatis inuicem, sicut dilexi uos. maiorem hac dilectionem
 nemo habet, ut animam suam quis ponat pro amicis suis.
 Et paulo post: Haec mando uobis, ut diligatis inuicem.

Haec de quattuor euangelis in hoc opere ponenda
 existimaui: ubi intellegi potest, tres euangelistas,
 25 Matthaeum scilicet et Marcum et Lucam, ideo
 plura nobis dedisse praecepta uiuendi, quia eam
 maxime secuti sunt partem, quae actiua dicitur.
 quia uero Iohannes contemplatiua magis tenuit,
 ideo cum eius euangelium superemineat ceteris,

1 Ioh. 14, 23 et 24 5 Ioh. 15, 4—13 22 Ioh. 15, 17

1 ei] *om. C* III] *III R* 2 dil. *alt.] diliger M²Rav* 4 pauli
MC 10 areferet *Rav* eos] *eum Rav* 11 mittent *RSav* ardet
Rav 12 πατρί *S²* 17 in eius dilectione *Sav* 20 hanc *M¹P¹*
 21 ut] *quam ut a* 23 euangelistis *P²R* euangelus et euangelistas
 et euangelū *(et sic infra) M* 25 matheum *MPCS* 26 nobis
 plura dedisse *Sa*, dedisse nobis plura *R* 29 supemner *R*

multo pauciora tamen in eo morum praecepta conperimus.

Hinc iam de illo libro, cui titulum dederunt Actus apostolorum, commemorabimus quae inuenimus omnino paucissima. eo quippe rerum gestarum continetur historia, quibus aedificatur fides, magisque ibi exempla quam praecepta conscripta sunt.

XXVIII.

DE LIBRO ACTVVM APOSTOLORVM.

10

Iacobus ergo loquens: Propter quod, inquit, ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus conuertentur ad dominum, sed scribere ad eos, ut abstineant se a contaminati-
onibus simulacrorum et fornicatione et suffocatis et sanguine.
Et paulo post: Visum est enim spiritui sancto et nobis nihil ultra inponere uobis oneris quam haec necessaria, ut
abstineatis uos ab immolatis simulacrorum et sanguine et
suffocato et fornicatione, a quibus custodientes uos bene agetis.
ualete. Et post multa, cum Paulus apostolus prae-
positis ecclesiae, quos congregauerat, loqueretur: Adtendite, inquit, uobis et uniuerso gregi, in quo uos spiritus
sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei, quam adquisiuit
sanguine suo. Et paulo post idem ad eosdem: Argentum aut aurum aut uestem nullius concupiui. ipsi scitis
quoniam ad ea quae mihi opus erant et his qui mecum sunt ministrauerunt manus istae. omnia ostendi uobis, quoniam

11 Act. 15, 19 et 20 15 ib. 28 et 29 21 Act. 20, 28
23 Act. 20, 33—35

1 cōperimus. | EXPLICIT SCDM IOHANNEM- | hinc S 4 cōmemorauimus
MPCRS 10 de] INCIPIT DE S 12 conuertuntur Sav
16 quam] om. P¹ necessario S 17 uerba ab immolatis usque
ad suffocato om. P¹ et ante suffocato om. CSa 18 agris S
20 congregauerat] cōsecrauerat R 23 pauli M, paul C idem]
17ē C ad] de C argentum] add. aū (i. e. autem) P² 24 aut
ante aurum] & Cav concupi C

sic laborantes oportet suscipere infirmos ac meminisse uerbi domini Iesu, quoniam ipse dixit: beatius est magis dare quam accipere. Et alio loco, cum Iacobus et qui cum eo erant Paulo apostolo loquerentur, dixerunt ei:
 5 Vides, frater, quot milia sunt in Iudaeis qui crediderunt, et omnes aemulatores sunt legis. audierunt autem et de te, quia discessionem doceas a Moyse eorum qui per gentes sunt Iudaeorum, dicens non debere eos circumcidere filios suos neque secundum consuetudinem ingredi. quid ergo est?
 10 utique oportet conuenire multitudinem: audient enim te superuenisse: hoc ergo fac quod tibi dicimus. sunt nobis uiri quattuor uotum habentes super se: his adsumptis sanctifica te cum illis et inpende in illis, ut radant capita, et scient omnes quia quae de te audierunt falsa sunt: sed ambulans
 15 et ipse custodiens legem. de his autem qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus iudicantes, ut abstineant se ab idolis immolato et sanguine et suffocato et fornicatione.

Haec de libro Actuum apostolorum nostro huic operi congruentia quae hic poneremus satis esse
 20 conperimus. ubi uidemus apostolos eis qui ex gentibus crediderunt nulla uoluisse onera ueteris legis inponere, quantum attinet ad corporalis abstinentiam uoluptatis, nisi ut obseruarent ab his tribus, id est ab eis quae idolis immolarentur
 25 et a sanguine et a fornicatione. unde nonnulli putant tria tantum crimina esse mortifera, idolatriam et homicidium et fornicationem, ubi utique et adulterium et omnis praeter uxorem concubitus intellegitur. quasi non sint mortifera

5 Act. 21, 20—25

13 cf. Num. 6, 18

2 est] *om. S* 4 apostolo loqu.] *aplo quereren^r S* 5 quot] *qd*
MC qui* *M* 6 et] *om. RSav* 9 secundum] *om. S^t* 13 sci-
 ant *R* 14 ambulas *Rav* 17 immolato *P* fornicatione. **EX-**
PLICIT *S* 19 opere *MC* 22 corporalem *R* 23 abstinentia *MC*,
 abstinentiae *P'a* 24 eis] *efcis S* 25 a *ante* sanguine *om. M*
CR a *ante* fornicatione *om. R* 27 homicidiam *S*

crimina quaecumque alia sunt praeter haec tria quae a regno dei separant, aut inaniter et fallaciter dictum sit: Neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum dei possidebunt.

Sed oportet nos repressa disputatione nostra ad epistulas apostolicas iam uenire et uidere etiam in ipsis quid huic operi conuenienter aptetur.

XXX.

DE EPISTVLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

Non enim erubesco euangelium. uirtus enim dei est in salutem omni credenti, Iudaeo primum et Graeco. iustitia enim dei in eo reuelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est: iustus autem ex fide mea uiuet. reuelatur enim ira dei de caelo super omnem impietatem et iniustitiam hominum eorum, qui ueritatem in iniustitiam detinent: quia quod notum est dei manifestum est in illis: deus enim in illis manifestauit. inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius uirtus et diuinitas, ut sint inexcusabiles, quia, cum cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt, et mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et uolucrum et quadrupedum et serpentium. propter quod tradidit illos deus in

3 I Cor. 6, 10 10 Rom. 1, 16—32 et Rom. 2, 1—10
13 cf. Abbac. 2, 4

4 malefici a 5 reprefa P¹, oppreffa R 9 de] INCIPIT DE
S beati pauli R Pauli apostoli] om. S apostoli] om. C
12 enim] om. P¹ fidem] fide MC 13 mea] om. P²CSav uiuit
C¹RSav 15 iniustitia* (uirgula ras.) S, iniustitia Rav 16 enim
illis Rav, enim | illi S manifestauit] reuelauit R 17 ipsius] illi'
R 19 inexcussabilis (-et P²) MP¹ 22 stulti] & stulti MC
24 imaginis] om. R quadrupedum P¹

desideria cordis eorum in immunditia, ut contumeliis adficiant corpora sua in semet ipsis, qui commutauerunt ueritatem dei in mendacium, et coluerunt et seruiuerunt creaturae potius quam creatori, qui est benedictus in saecula. amen. propterea
 5 tradidit illos deus in passiones ignominiae. nam feminae eorum inmutauerunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. similiter autem et masculi relicto naturali usu feminae exarserunt in desideriis suis in inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes et mercedem, quam
 10 oportuit, erroris sui in semet ipsis recipientes. et sicut non probauerunt deum habere in notitiam, tradidit illos deus in reprobum sensum, ut faciant quae non conuenit: repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrone,
 15 detractores, deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non oboedientes, insipientes, inconpositos, sine affectione, absque foedere, sine misericordia: qui cum iustitiam dei cognouissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte, non solum qui ea faciunt,
 20 sed et qui consentiunt facientibus. Propter quod inexcusabilis es, o homo omnis, qui iudicas. in quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas: eadem enim agis qui iudicas. scimus enim quoniam iudicium dei est secundum ueritatem in eos qui talia agunt. existimas autem hoc, o homo, qui iudicas
 25 eos qui talia agunt, et facis ea, quia tu effugies iudicium dei? an diuitias bonitatis eius et patientiae et longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas dei ad paenitentiam te adducit? secundum duritiam autem tuam et inpaenitens cor thesaurizas tibi iram in diem irae et reuelationis iusti

20 Rom. 2, 1—10

1 immunditiam (imm-, -ciam) *RSav* 8 in ante inuicem] *om. MP*
 C 11 νομιμία *P²av* illos] *eof Sa* 12 faciant] *add. ea P²v*
 conueniunt *P²Rav* 18 cognouissent iustitiā dī *S* 19 ea] *om. S*
 20 et] &iam *P²v* inexcussabiles *M* 22 qui] quae *P²RSv* 24 o]
om. MC 25 quia] quod *edd.* 27 contemnis? ignoras *av*
 29 ^hθησαυρίζω *M*, *θησαυρίζω C* diem] die *P²RSav* reuelationes
MP¹

iudicii dei, qui reddet unicuique secundum opera eius: his quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem quaerentibus uitam aeternam: his autem qui ex contentione et qui non adquiescunt ueritati credunt autem iniquitati ira et indignatio. tribulatio et angustia 5 in omnem animam hominis operantis malum, Iudaei primum et Graeci. gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, Iudaeo primum et Graeco. Et post paululum: Non enim auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur. Item paulo post: Qui ergo alium doces, 10 te ipsum non doces? qui praedicas non furandum, furaris? qui dicis non moechandum, moecharis? qui abominaris idola, sacrilegium facis? qui in lege gloriaris, per praeuaricationem legis deum inhonoras? nomen enim dei per uos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est. Et aliquanto post: Iusti- 15 ficati igitur ex fide pacem habeamus ad deum per dominum nostrum Iesum Christum: per quem et accessum habemus fide in gratia ista, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriae filiorum dei. non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quia tribulatio patientiam operatur, patientia 20 autem probationem, probatio uero spem: spes autem non confundit, quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et alio loco: Non ergo regnet peccatum in uestro mortali corpore, ut oboediatis concupiscentiis eius. sed neque exhibeatis membra uestra 25 arma iniquitatis peccato, sed exhibete uos deo tamquam ex mortuis uiuentes et membra uestra arma iustitiae deo. Et

8 Rom. 2, 13 10 ib. 21—24 14 cf. Es. 52, 5 et Ezech. 36, 20 15 Rom. 5, 1—5 23 Rom. 6, 12 et 13

4 adquiescunt (ad in ras.) P 5 et ante indign.] om. C
 6 iudæ MC¹ 8 paululum S 10 qui] quid S 13 uerba facis
 — — gloriaris om. P¹ per] post P¹ 14 per] pro P¹ 15 iustifi-
 ficare MC¹ 17 habeamus P¹C¹ 18 * | fide (fide in ras.) S, per
 fidem P²v in gratiam istam P²v 20 quia] quod P²v 22 no-
 stris] ur̄is M, corr. ex ur̄is m. pr. P, ur̄is (u ras. ex n) R 23 uo-
 bis (u ras. ex n) R 25 uestra] om. P¹C¹ 26 iniquitatis] correctura
 superscripta erat, sed erasa est in P

post paululum: Humanum dico propter infirmitatem carnis
 uestrae. sicut enim exhibuistis membra uestra seruire inmundi-
 tia^e et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra
 uestra seruire iustitiae in sanctificationem. Et alio in loco:
 5 Ergo, fratres, debitores sumus non carni, ut secundum carnem
 uiuamus. si enim secundum carnem uixeritis, moriemini: si
 autem spiritu facta carnis mortificatis, uiuetis. quicumque
 enim spiritu dei aguntur, hi filii sunt dei. Et post paucos
 uersus: Heredes quidem dei, coheredes autem Christi: si
 10 tamen conpatiamur, ut et conglorificemur. Et paulo post:
 Si autem quod non uidemus speramus, per patientiam ex-
 pectamus. Et post paucos uersus: Scimus autem quoniam
 diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Et paulo
 post: Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an
 15 angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum?
 an gladius? sicut scriptum est: quia propter te mortificamur
 tota die, aestimati sumus ut oves occisionis. sed in his
 omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. certus sum
 enim quia neque mors, neque uita, neque angeli, neque princi-
 20 patus, neque instantia, neque futura, neque fortitudines, neque
 altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos
 separare a caritate dei, quae est in Christo Iesu domino nostro.
 Et alio in loco? Corde enim creditur ad iustitiam: ore
 autem confessio fit ad salutem. dicit enim scriptura: omnis
 25 qui credit in illum non confundetur. non enim est distinctio

1 Rom. 6, 19 5 Rom. 8, 12—14 9 ib. 17 11 ib. 25
 12 ib. 28 14 ib. 35—39 16 cf. Ps. 43, 22 23 Rom. 10,
 10—13 24 cf. Es. 28, 16

1 paululum *S* 4 sc̄ificatione *Ca* alio loco *Sa* 7 mortifi-
 cauerit *P²RSv* 8 hu *MC* paucis ū *MC*, pauē ū *P*, paululum *S*,
 paululum *a* 10 conpatiemur *a* ^{uτ} & ^{cū} glorificem[~] *C* cūglorifice-
 mur *M*, gloriemur *P¹* post paululum *a* 10 et 13 paulum *P*
 14 quis] qui *M* 15 famis *MP* 18 qui] *om.* *P¹* 19 principatus]
 principis] *tu** *P¹*, principatus] neque po] *ref*] *ta* *ref* *P¹*, *add.* neque
 uirtutes *v* 20 fortitudo *M³P²C²Rav* 21 alia] aliqua *R* 23 alio
 in] in alio *S*, alio *a* 24 ad] in *P²* (*cod. Amiat.*) 25 est] *om.*
P¹

Iudaei et Graeci. nam idem dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. omnis enim quicumque inuocauerit nomen domini saluus erit. Et alio loco: Tu autem fide sta: noli altum sapere, sed time. si enim deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. uide ergo bonitatem et 5 seueritatem dei: in eos quidem qui ceciderunt seueritatem, in te autem bonitatem, si permanseris in bonitate. Et paulo post: Obsecro itaque uos, fratres, per misericordiam dei, ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuam, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium uestrum. et nolite conformari 10 huic saeculo, sed reformamini in nouitate sensus uestri: ut probetis quae sit uoluntas dei bona et placens et perfecta. dico enim per gratiam, quae data est mihi, omnibus qui sunt inter uos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, unicuique sicut deus diuisit mensuram fidei. 15 sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes autem donationes secundum gratiam, quae data est nobis, differentes: siue prophetiam, secundum rationem fidei: 20 siue ministerium, in ministrando: siue qui docet, in doctrina: qui exhortatur, in exhortando: qui tribuit, in simplicitate: qui praeest, in sollicitudine: qui miseretur, in hilaritate. dilectio sine simulatione. odientes malum, adhaerentes bono: caritatem fraternitatis inuicem diligentes, honore inuicem praeuenientes: 25 sollicitudine non pigri: spiritu feruentes, domino seruietes, spe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi instantes, necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. benedicite persequentibus, benedicite et nolite male-

2 cf. Iohel 2, 32 (3, 5) 3 Rom. 11, 20–22 8 Rom. 12, 1–21 et Rom. 13, 1–14 et Rom. 14, 1–23 et Rom. 15, 1–7

9 uiuam] ^uuā *M*, uuentem *PR**Sav* 10 rationabilem *M* et[
om. *P*¹ 11 reformamini] renouamini *R* 12 placens] beneplacens *P*²
CSv 15 & unicuique *P*¹*v* 18 sumus. corpus *S* 20 πῆμα
MC 23 dilectionem *MP*¹, dilectione *C* 24 bonū *MC* 25 honorem *MP*¹*C*
*MP*¹*CR* 26 sollicitudinem *MC* 27 orationi instantes *om.*
29 persequentibus] uof *add.* *P*¹*CRav*

dicere. gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. id ipsum inuicem sentientes. non alta sapientes, sed humilibus consentientes. nolite esse prudentes apud uosmet ipsos. nulli malum pro malo reddentes: prouidentes bona, non tantum
 5 coram deo, sed etiam coram omnibus hominibus. si fieri potest, quod ex uobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. non uosmet ipsos defendentes, carissimi, sed date locum irae. scriptum est enim: mihi uindictam et ego retribuam, dicit dominus. sed si esurierit inimicus tuus, ciba
 10 illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. noli uinci a malo, sed uince in bono malum. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. non est enim potestas nisi a deo. quae autem sunt, a deo ordinatae sunt. itaque qui resistit potestati, dei ordinati-
 15 oni resistit. qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem adquirunt. nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. uis autem non timere potestatem? bonum fac, et habebis laudem ex illa. dei enim minister est tibi in bonum. si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium
 20 portat. dei enim minister est, uindex in ira ei qui malum agit. ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed et propter conscientiam. ideo enim et tributa praestatis, ministri enim dei sunt, in hoc ipsum seruietes. reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui uectigal, uectigal:
 25 cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis. qui enim diligit proximum, legem impleuit. nam: non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces,

8 cf. Deut. 32, 35 et Prou. 25, 21 et 22 12 Rom. 13, 1—14
 27 cf. Exod. 20, 13—17 et Deut. 5, 17—21

2 sapientib; *MC* 8 enim] *om. MC* uindictae *Pⁱ* et] *om.*
PR 11 congeres] congregant *Pⁱ* 14 ordinata *Ca*, ordinate *MS*
 sunt] fiunt *S* potestate *MC* ordinatione *MC*, ordinatione*
P 19 malum feceris] malefeceris *a* 20 ira* *P*, iram *Rv*
 male *Sa* 21 egit *S* ideoque *a* subditi] subiecti *Sa* 22 et]
om. P 23 reddite] ergo *add. P^v* 25 nemine *M* 27 implebit
P^sS 28 non concupisces rem proximi tui *S* (*cf. Ex. 20, 17*)

et si quod est aliud mandatum, in hoc uerbo instauratur: diliges proximum tuum sicut te ipsum. dilectio proximi malum non operatur. plenitudo ergo legis dilectio. et hoc scientes tempus, quia hora est nos iam de somno surgere. nunc enim prior est nostra salus, quam cum credidimus. nox prae-⁵ cessit, dies autem adpropinquauit. abiciamus ergo opera tenebrarum et induamur arma lucis. sicut in die honeste ambulemus, non in comessionibus et ebrietatibus, non in cubilibus et in pudicitias, non in contentione et aemulatione: sed induimini dominum Iesum Christum. et carnis curam ne¹⁰ feceritis in desideriis. Infirmum autem in fidem adsumite, non in disceptationibus cogitationum. alius enim credit manducare omnia: qui autem infirmus est, holera manducet. is qui manducat non manducantem non spernat: et qui non manducat manducantem non iudicet: deus enim illum ad-¹⁵ sumpsit. tu quis es qui iudices alienum seruum? suo domino stat aut cadit: stabit autem, potens est enim deus statuere illum. nam alius iudicat diem inter diem, alius iudicat omnem diem. unusquisque in suo sensu abundet. qui sapit diem, domino sapit: et qui manducat, domino manducat:²⁰ gratias enim agit deo. et qui non manducat, domino non manducat, et gratias agit deo. nemo enim nostrum sibi uiuit et nemo sibi moritur. siue enim uiuimus, domino uiuimus: siue morimur, domino morimur. siue ergo uiuimus, siue morimur, domini sumus. in hoc enim et Christus mortuus est²⁵ et resurrexit, ut mortuorum et uiuorum dominetur. tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem

2 cf. Leu. 19, 18

11 Rom. 14, 1—23

2 diligis MP¹ 3 legis] add. est P²RSav 4 iam nos CR Sav
 5 prior C, pprior (r eras.) M, pprior (i per rasuram ex n) P: prior RSav 6 adpropinquabit P²CRv 8 comessionibus; (cōmes- P, -ci- MR) MPCR in ante cubil. om. M 9 in ante content. om. MC 10 induemini M, induite P² dño ihū xpō M P¹CR 11 in fide RSv 12 enim] autē R 13 is qui] si qui MC, si quis R 14 non pr. et tert. om. S 16 iudicat P²
 17 potens est] potest a 19 habūdat R 23 enī uiuemus MP¹C
 25 & xpī MP: xpī CSv, Christus et Ra (Am.) 26 ut] ut et RSav

tuum? omnes enim stabimus ante tribunal dei. scriptum est enim: uiuo ego, dicit dominus, quoniam mihi flectet omne genu, et omnis lingua confitebitur deo. itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet deo. non ergo amplius inuicem
 5 iudicemus. sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri uel scandalum. scio et confido in domino Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est. si enim propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum caritatem ambulas. noli cibo
 10 tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. non ergo blasphemetur bonum nostrum. non est regnum dei esca et potus, sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto. qui enim in hoc seruit Christo, placet deo, et probatus est hominibus. itaque quae pacis sunt, sectemur, et quae aedificationis
 15 sunt in inuicem. noli propter escam destruere opus dei. omnia quidem munda sunt, sed malum est homini qui per offendiculum manducat. bonum est non manducare carnem et non bibere uinum neque in quo frater tuus offendit aut scandalizatur aut infirmatur. tu fidem, quam habes penes
 20 temet ipsum, habe coram deo. beatus qui non iudicat semet ipsum in eo quo probat. qui autem discernit, si manducauerit, damnatus est, quia non ex fide. omne autem quod non est ex fide peccatum est. Debemus autem nos firmiores inbecillitates infirmorum sustinere et non nobis placere. unusquisque
 25 nostrum proximo placeat in bonum ad aedificationem. etenim Christus non sibi placuit, sed, sicut scriptum est: inproperia inproperantium tibi ceciderunt super me. quaecumque autem

2 cf. Es. 45, 23 et 49, 18 23 Rom. 15, 1—7 26 cf. Psal. 68, 10

2 flect&ur *RSav* 3 deo] dño *CS* 4 reddat *S* deo] *om.*
R 5 magis iudicate *Sa* 6 fratribus *Sa* 11 blasphematur
P¹ non enim est *R*, non est enim *P²v* escam *P¹* 15 in]
om. *MC* inuicem] *add.* custodiamus *P²av* destruere *MP*
18 offendar *S*, offenditur *Rav* 19 quam] *om.* *P²RSv* 21 quo]
quod *P²RSav* 22 fide] *add.* est *R* 24 nobis ipsis *R* 25 pro-
ximo] *add.* tuo *P²Sav*

scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. deus autem patientiae et solatii det uobis id ipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum, ut unanimes uno ore honorificetis deum et patrem domini nostri Iesu Christi. 5 propterea suscipite inuicem, sicut et Christus suscepit uos in honorem dei. Et aliquanto post: Probauerunt enim Macedonia et Achaia consolationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Hierusalem. placuit enim eis, et debitores sunt eorum: nam si spiritualium eorum participes 10 facti sunt gentiles, debent et in carnalibus ministrare eis. Et post paucissimos uersus: Obsecro igitur uos, fratres, per dominum nostrum Iesum Christum, et per caritatem spiritus, ut adiuuetis me in orationibus pro me ad deum. Et paulo post: Rogo autem uos, fratres, ut obseruetis eos qui 15 discessionem et offendicula praeter doctrinam, quam uos didicistis, faciunt: et declinate ab eis. huiusmodi enim Christo domino nostro non seruiunt, sed suo uentri, et per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium. uestra enim oboedientia in omnem locum diuulgata est. gaudeo 20 igitur in uobis: sed uolo uos sapientes esse in bono et simplices in malo.

XXXI.

DE EPISTVLA AD CORINTHIOS PRIMA.

Obsecro autem uos, fratres, per nomen domini Iesu Christi, 25 ut id ipsum dicatis omnes, et non sint in uobis scismata.

7 Rom. 15, 26 et 27 12 ib. 30 15 Rom. 16, 17—19
25 I Cor. 1, 10—13

4 unanimes *RSav* 6 propterea] propter quod *Sav* suscipit
P 7 honore *MC* uerba et aliquanto post *om. MPCR, in marg.*
add. & p' aliq P' 8 macedonia *RSav* 12 paucis *MC*, paucos *Ra*
14 spiritus] sc̄i *add. P'*, sancti spiritus *v* pro me *om. R* 16 de-
fessiones *C*, diffusiones *RSav* uos] *om. S* 20 deuulgata *MPC*
24 INCIP DE EPS. AD CORINT. *S*, de eplā sc̄i pauli apli ad corīthios p̄ *R*
chorinteos *M*, chorintheus *P*, chorintios *C* prima ad Corinthios
a 25 domini] *add. nr̄i P'v* id] *om. MC* scismata *MC*

sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia. significatum est enim mihi de uobis, fratres mei, ab his qui sunt Cloes quia contentiones inter uos sunt. hoc autem dico, quod unusquisque uestrum dicit: ego quidem sum Pauli, ego
 5 autem Apollo, ego uero Cephae, ego autem Christi. diuisus est Christus? numquid Paulus crucifixus est pro uobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? Et post paululum: Ex ipso autem uos estis in Christo Iesu, qui factus est sapientia nobis a deo et iustitia et sanctificatio et redemptio, ut, quem-
 10 admodum scriptum est, qui gloriatur, in domino gloriatur. Et alio loco: Cum enim sit in uobis zelus et contentio, nonne carnales estis et secundum hominem ambulatis? cum enim quis dicit: ego quidem sum Pauli, alius autem: ego Apollo, nonne homines estis? Et post paululum: Nescitis
 15 quia templum dei estis et spiritus dei habitat in uobis? si quis autem templum dei uiolauerit, disperdet illum deus. templum enim dei sanctum est, quod estis uos. nemo se seducat: si quis uidetur inter uos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit sapiens. sapientia enim huius mundi stultitia
 20 est apud deum. Et post paucos uersus: Itaque nolite ante tempus iudicare, quoad usque ueniat dominus, qui et inluminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a deo. haec autem, fratres, transfigurauit in me et Apollo propter uos, ut in nobis
 25 discatis, ne supra quam scriptum est unus aduersus alterum infletur pro alio. quis enim te discernit? quid autem habes

7 I Cor. 1, 30 et 31 10 cf. Hier. 23, 5 et Hier. 9, 23 et 24
 11 I Cor. 3, 3 et 4 14 ib. 16—19 20 I Cor. 4, 5—7

1 sententia] al. scientia *a in margine* 2 enim] autem *P*
 3 cloes (cl *in ras.*) *P* quia] quod *P*² 4 uestrum *om.* *S*¹
 dicat *C* ego quidem sum] eodem qui*** *P*¹ quidem] siquidem *R*
 10 domino] do *M* 11 in uobis] inter uos *Sav* 12 et] sed *S*
 13 dicat *v* sum] *om.* *MC* sum quidem *S* ego *alt.*] *om.*
S 14 et] & ⁱⁿ paulum nescit] (*corr. al. m.*) *S* 15 habit & *M*
PC 17 enim dei *in ras.* *P*² dei] *om.* *MC* uos *om.* *P*¹
 20 paucissimos *S*¹ 21 et] *om.* *a* 22 inluminat *MC* mani-
 fefrauit *MP*¹*CS*¹ 24 nobis] uob *S*¹ 26 quod *P*¹

quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Et post paululum: Vsque in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis caedimur, et instabiles sumus, et laboramus operantes manibus nostris. maledicimur et benedicimus, persecutionem patimur et susti- 5 nemus, blasphemamur et obsecramus. tamquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium peripsema usque adhuc. non ut confundam uos, haec scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. Item post paululum: Omnino auditur inter uos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita 10 ut uxorem patris aliquis habeat. et uos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio uestrum qui hoc opus fecit? ego quidem, absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicavi ut praesens eum qui sic operatus est, in nomine domini nostri Iesu Christi congregatis uobis et meo 15 spiritu cum uirtute domini Iesu tradere huiusmodi in interitum carnis, ut spiritus saluus sit in diem domini Iesu. non bona gloriatio uestra. nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? expurgate uetus fermentum, ut sitis noua consparsio, sicut estis azymi. etenim pascha nostrum immo- 20 latus est Christus. itaque epulemur non in fermento ueteri, neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et ueritatis. scripsi uobis in epistula, ne commisceamini fornicariis: non utique fornicariis huius mundi aut auaris aut rapacibus aut idolis seruientibus: alioquin debueratis de 25 hoc mundo exisse. nunc autem scripsi uobis non commisceri, si is qui frater nominatur est fornicator aut auarus aut idolis seruiens aut maledicus aut ebriosus aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere. quid enim mihi de his qui foris

2 I Cor. 4, 11—14

9 I Cor. 5, 1—13 et I Cor. 6, 1—10

2 et infra paululum S 7 peripsima MPCRS 9 int'uos au-
ditur R 10 ita om. R 13 facit MC absent M 16 huius-
modi] add. fatane P¹ (cf. v) in om. MC¹ 17 die Sav domini
Iesu] dñi nr̄i ih̄u xp̄i Sa (cf. v) non] add. est av 20 conspersio R
Sav azimi et infra azimif MPCRS 26 commisceri] commisceamini
P² 27 si is qui] qui P¹, si qui P² (cf. Sab.) nominatur S

sunt iudicare? nonne de his qui intus sunt uos iudicatis? nam eos qui foris sunt deus iudicabit. auferte malum ex uobis ipsis. Audet aliquis uestrum habens negotium aduersus alterum iudicari apud iniquos, et non apud sanctos? an nescitis 5 quoniam sancti de mundo iudicabunt? et si in uobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? nescitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis saecularia? saecularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. ad uerecundiam 10 uestram dico. sic non est inter uos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? sed frater cum fratre iudicio contendit, et hoc apud infideles? iam quidem omnino delictum est in uobis, quod iudicia habetis inter uos. quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? sed uos iniuriam facitis et fraudatis, et hoc fratribus. 15 an nescitis quia iniqui regnum dei non possidebunt? nolite errare: neque fornicarii, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures. neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces 20 regnum dei possidebunt. Et post paululum: Nescitis quoniam corpora uestra membra Christi sunt? tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? absit. an nescitis quoniam qui adhaeret meretrici unum corpus efficitur? erunt. inquit, duo in carne una. qui autem adhaeret domino, unus 25 spiritus est. fugite fornicationem. omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. an nescitis quoniam membra uestra templum est spiritus sancti, qui in uobis est, quem habetis a deo, et non estis uestri? empti enim estis pretio magno: glorificate

3 I Cor. 6, 1—10 20 I Cor. 6, 15—20 et I Cor. 7, 1—40 et
I Cor. 8, 1—4 23 cf. Gen. 2, 24

3 uestrum] nrñ S¹ 5 de hoc mundo RSav 6 hic mundus
R iudicatuf MC 10 ueram P¹ 12 iudiciū MC con-
tendit iudicio S infidelif M 23 erunt] add. enim av 26 fe-
cerit] peccauerit MPC 27 templum sunt av 28 sancti] ei' C
uerba qui in uobis — — empti om. P¹

et portate dominum in corpore uestro. De quibus autem scripsistis mihi, bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationes autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquaeque suum uirum habeat. uxori uir debitum reddat, similiter autem et uxor uiro. mulier sui corporis potestatem 5 non habet, sed uir. similiter autem et uir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. nolite fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut uacetis orationi: et iterum reuertimini in id ipsum, ne temptet uos satanas propter incontinentiam uestram. hoc autem dico secundum 10 indulgentiam, non secundum imperium. uolo autem omnes homines esse sicut me ipsum: sed unusquisque proprium habet donum ex deo, alius quidem sic, alius uero sic. dico autem non nuptis et uiduis, bonum est illis si sic maneant, sicut et ego. quod si se non continent, nubant. melius est enim 15 nubere quam uri. his autem qui matrimonio iuncti sunt praecipio, non ego, sed dominus, uxorem a uiro non discedere: quod si discesserit, manere inuictam, aut uiro suo reconciliari. et uir uxorem non dimittat. nam ceteris ego dico, non dominus: si quis frater uxorem habet infidelem, et haec consentit habi- 20 tare cum illo, non dimittat illam: et si qua mulier habet uirum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat uirum. sanctificatus est enim uir infidelis in muliere fideli, et sanctificata est mulier infidelis in uiro fideli. alioquin filii uestri inmundi essent, nunc autem sancti sunt. quod si 25 infidelis discedit, discedat. non est enim seruituti subiectus frater aut soror in eiusmodi, in pace autem uocauit nos deus. unde enim scis, mulier, si uirum saluum facies? aut unde

1 I Cor. 7, 1—40

1 dominum] deum *RSv* 2 homine *S*¹ mulieri *M* non tangere mulierē *S* 3 fornicationem *Sav* unusquisque *M* suā uxore *M* 4 unaquaeque (f. *add. al. m.*) *M* 5 potestate *M*¹ 6 habet *M* uerba sed uir — — non habet *om. M*¹*P*¹

9 reuertimini *Su* 14 est *om. P*¹ manⁿ& *S*, permaneant *P*²*v*
 15 non se *RSav* nubent *S* 18 reconciliare *S* 19 non *pr.*]
om. S 23 uiro *M*¹ 24 in uirum (um *ex o corr. M*) fidelem *M*
PC, p uirum fidelem *Sav* 26 seruitute *S*

scis, uir, si mulierem saluam facies? nisi unicuique sicut diuisit dominus, unumquemque sicut uocauit deus, ita ambulet: sicut in omnibus ecclesiis doceo. circumciscus aliquis uocatus est? non adducat praeputium. in praeputio aliquis uocatus est? non circumcidatur. circumcisio nihil est, et praeputium nihil est, sed obseruatio mandatorum dei. unusquisque in qua uocatione uocatus est, in ea permaneat. seruus uocatus es? non sit tibi curae: sed et si potes liber fieri, magis utere. qui enim in domino uocatus est seruus, libertus est domini: 10 similiter qui liber uocatus est, seruus est Christi. pretio empti estis: nolite fieri serui hominum. unusquisque in quo uocatus est frater, in hoc permaneat apud deum. de uirginibus autem praeceptum domini non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a domino, ut sim fidelis. 15 existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. alligatus es uxori? noli quaerere solutionem. solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem. si autem acceperis uxorem, non peccasti: et si nupserit uirgo, non peccauit. tribulationem tamen carnis 20 habebunt huiusmodi. ego autem uobis parco. hoc itaque dico, fratres: tempus breue est: reliquum est, ut et qui habent uxores tamquam non habentes sint, et qui flent tamquam non flentes, et qui gaudent tamquam non gaudentes, et qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur: praeterit 25 enim figura huius mundi. uolo autem uos sine sollicitudine esse. qui sine uxore est, sollicitus est quae domini sunt, quomodo placeat deo. qui autem cum uxore est, sollicitus est quae sunt huius mundi, quomodo placeat uxori, et diuisus est. et mulier innupta et uirgo cogitat quae domini sunt, ut 30 sit sancta et corpore et spiritu. quae autem nupta est,

2 diuisit dominus] *dī diuisit S* dominus] *add. et R* ambulet
 et *v* 3 ecclesiis] & ecclesiis *S* aliquis] *om. P^a* 7 uocatione
 (uoca *in ras.*) uocatum *P^a* 8 tibi] *sibi PS* cura *MC* 9 *et*
 10 seruos *M* 12 uocatum *P^a* 13 consilio *MP^aC* 17 querere
S^a 18 acciperis *MCS^a* u+xorē *M* 24 hunc mundum *S^a*
 utantur] *utuntur R* 26 qui] *quia M, quia qui R* 30 corpori *S^a*

cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat uiro. porro hoc ad utilitatem uestram dico: non ut laqueum uobis iniciam, sed ad id quod honestum est et quod facultatem praebeat sine impedimento dominum obseruandi. si quis autem turpem se uideri existimat super uirginem suam, quod sit superadulta, 5 et ita oportet fieri, quod uult faciat: non peccat: nubat. nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habet suae uoluntatis, et hoc iudicauit in corde suo seruare uirginem suam, bene facit. igitur et qui matrimonio iungit uirginem suam, bene facit, et qui non 10 iungit, melius facit. mulier alligata est quanto tempore uir eius uiuit: quod si dormierit uir eius, liberata est: cui uult, nubat, tantum in domino. beatior autem erit, si sic permanserit, secundum meum consilium. puto autem quod et ego spiritum dei habeam. De his autem quae idolis sacri- 15 ficantur scimus quia omnes scientiam habemus. scientia inflat: caritas uero aedificat. si quis se existimat scire aliquid, nondum cognouit quemadmodum oporteat eum scire. si quis autem diligit deum, hic cognitus est ab eo. de escis autem quae idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo. 20 Et post paululum: Sed non in omnibus est scientia. quidam autem conscientia usque nunc idoli, quasi idolothytum manducant: et conscientia ipsorum, cum sit infirma, polluitur. esca autem nos non commendat deo. neque si non manducauerimus, deficiemus, neque si manducauerimus, abundabimus. 25 uidete autem, ne forte haec licentia uestra offendiculum fiat

15 I Cor. 8, 1—4

19 I Cor. 8, 7—13

1 uiro suo <i>R</i>	4 obseruandi] obsecrandi <i>Sav</i>	5 uidere <i>S</i>
uirgine sua <i>Sv</i>	6 nubat] n̄ nubat <i>PRSav</i>	10 uerba bene facit
om. <i>S</i>	11 est] add. legi <i>av</i>	12 dormuerit <i>P</i> ¹
15 habeo <i>S</i>		
16 omnem <i>P</i> ¹	17 quis se] qui se <i>M</i> , quisque <i>P</i> ¹	si quis autē
<i>Rv</i>	se scire aliquid existimat <i>R</i>	20 in mundo] in mundum
<i>MP</i> ¹ <i>C</i> , immundo <i>S</i> ¹	21 est in om̄b; <i>R</i>	22 idolo <i>MP</i> ¹ <i>C</i>
idolo-		idolo-
ritū <i>MPC</i> , ydolaturū <i>R</i> , 'dolothyrum <i>S</i>	manducat <i>P</i>	24 neque]
add. enim <i>av</i>	25 uerba deficiemus	usque ad abundabimus om.
<i>M</i> ¹	abundaumuf <i>P</i> ¹ , habundaum' <i>S</i>	26 hac <i>MC</i>

infirmis. si enim quis uiderit eum qui habet scientiam in
 idolio recubentem, nonne conscientia eius, cum sit infirma,
 aedificabitur ad manducandum idolothyta? et peribit infirmus
 in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est.
 5 sic autem peccantes in fratres et percutientes conscientiam
 eorum infirmam in Christum peccatis. quapropter si esca
 scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeter-
 num, ne fratrem meum scandalizem. Et post pauca:
 Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi?
 10 numquid non habemus potestatem sororem mulierem circum-
 ducendi, sicut et ceteri apostoli et fratres domini et Cephas?
 aut solus ego et Barnabas non habemus potestatem hoc
 operandi? quis militat suis stipendiis umquam? quis plantat
 uineam, et de fructu eius non edit? quis pascit gregem, et
 15 de lacte gregis non manducat? numquid secundum hominem
 haec dico? an et lex haec non dicit? scriptum est enim in
 lege Moysi: non alligabis os boui trituranti. numquid de
 bubus cura est deo? an propter nos utique dicit? nam propter
 nos scripta sunt, quoniam debet in spe arare qui arat et qui
 20 triturat in spe fructus percipiendi. si nos uobis spiritalia
 seminauimus, magnum est si uestra carnalia metamus? si
 alii potestatis uestrae participes sunt, non potius nos? sed
 non usi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus ne quod
 offenciculum demus euangelio Christi. nescitis quoniam qui
 25 in sacrario operantur quae de sacrario sunt edunt, qui altario
 deseruiunt cum altario participantur? ita et dominus ordinauit
 his qui euangelium adnuntiant de euangelio uiuere. ego autem

9 I Cor. 9, 4—27 et I Cor. 10, 1 17 cf. Deut. 25, 4

1 infirmis: *MP¹C*, infirmus *S¹* 2 recubentem in idolo *S¹*
 idolo *C¹a* (af. idolio *a* in marg.) 3 aedificatur *MP¹C* idolo-
 thyta *MPCS*, ydolothyta (1τ in ras.) *R*, idolathita *a* 4 conscientia
P² 5 peccatores *R* 8 uerba ne f. m. scandalizem om. *P¹*
 pauca *M*, paululum in ras. *P* 11 cephas *P* 14 edet *P²*, edat
S 16 haec] hoc (*bis*) *R* 17 moysi *M* 18 bobus *Rav*
 hoc utique *a*, utique hoc *v* 19 scripta] utique scripta *a* qui arat
 arare *P²Sav* 21 carnalia uia *Sav* 22 sunt] add. quare *Rv*
 24 euangelium *P²* 25 edunt] add. et ar 26 et] om. *S* ordi-
 nauit] om. *S* 27 euangeho *S*

nullo horum usus sum. non scripsi autem haec, ut ita fiant in me. bonum est enim mihi magis mori quam ut gloriam meam quis euacuet. nam si euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: uae enim mihi est, si non euangelizauero. si enim uolens hoc ago, mercedem habeo: 5 si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. quae est ergo merces mea? ut euangelium praedicans sine sumptu ponam euangelium Christi, ut non abutar potestate mea in euangelio. nam cum liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci, ut plures lucri facerem. et factus sum Iudaeis tamquam 10 Iudaeus, ut Iudaeos lucrarer: his qui sub lege sunt, quasi sub lege essem — cum ipse non essem sub lege, sed sub gratia —, ut eos qui sub lege erant lucri facerem: his qui sine lege erant, tamquam sine lege essem — cum sine lege dei non essem, sed in lege essem Christi —, ut lucri facerem 15 eos qui sine lege erant. factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucri facerem. omnibus omnia factus sum, ut omnes lucri facerem. omnia autem facio propter euangelium, ut particeps eius efficiar. nescitis quoniam hi qui in stadio currunt omnes quidem currunt, sed unus accipit brauium? 20 sic currite, ut comprehendatis. omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: et illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. ego igitur sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aerem uerberans, sed castigo corpus meum et in seruitutem redigo, 25 ne forte, cum aliis praedicauerim, ipse reprobus efficiar. Nolo enim uos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt. Et post paucissimos uersus:

2 ut] u***** M ¹	3 nam] add. et a	8 non] om. P ¹	9 essem]
fm Sa	omnibus] hominib; P ¹	10 lucrificarem a	uerba et
factus sum — — lucrarer om. C ¹	11 lucrarer iudeof S	12 uerba	
sed sub gratia om. P ² Rv (cf. Rom. 6, 14 et 15)	13 lucrifacere M,		
lucrifacerer C ¹	15 lucrificarem a	16 sum] om. Sa	infirmis]
add. ut edd.	18 lucri facerem] facerem saluof P ² v	19 quoniam]	
quod P ² Sav	21 autem] enim RS	24 incerto S	25 seruitute
MC	28 paucos Ra		

Sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo: nam prostrati sunt in deserto. haec autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut et illi concupierunt. neque idolatrae efficiamini sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum est: sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt et ceciderunt una die XXIII milia. neque temptemus Christum, sicut quidam eorum temptauerunt et a serpentibus perierunt. neque murmuraueritis. sicut quidam eorum murmurauerunt et perierunt ab exterminatore. haec autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines saeculorum deuenerunt. itaque qui se existimat stare uideat, ne cadat. temptatio uos non adprehendat nisi humana. fidelis autem deus est, qui non patitur uos temptari super id quod potestis, sed faciet cum temptatione etiam prouentum, ut possitis sustinere. propter quod, carissimi mihi, fugite ab idolorum cultura. Et paulo post: Sed quae immolant gentes daemonibus immolant, et non deo. nolo autem uos socios fieri daemoniorum. non potestis calicem domini bibere et calicem daemoniorum. non potestis mensae domini participes esse et mensae daemoniorum. an aemulamur dominum? numquid fortiores illo sumus? omnia licent, sed non omnia expediunt. omnia licent, sed non omnia aedificant. nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius. omne quod in macello uenit manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. si quis autem dixerit: hoc

1 I Cor. 10, 5—14 5 cf. Exod. 32, 6 18 I Cor. 10, 20—33
et I Cor. 11, 1 26 cf. Ps. 23, 1 et Eccli. 17, 31

1 plures *S* 4 idolatras *MPC*, idolatras *S*¹ 6 surrexit *P*¹, resurrexerunt *R* 7 una] ab una *R* 8 sicut] sic *MP*¹ 11 omnia] *om. P*¹ autem] *om. P* 14 autem] itaque *a* 15 patietur *PRv*
supra *av* faciat *P*¹ 16 prouentu *MC* poterit *MP*¹*C*
17 κῆρι *MPCRS* mihi s. l. *M* paulo post] p' pauli *P* 18 demonib; (dem. *P*) *MPCR*: daemomf *Sav* 23 ante lic. bis *add.* mihi *av* 26 conscientiam] *add.* domini est terra et plenitudo eius. si quis uocat uos infidelium et uultis ire, omne quod uobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam *P*^{2v}, *add.* et paulo post *a*

immolaticium est idolis, nolite manducare propter illum qui indicavit et propter conscientiam. conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. ut quid enim libertas mea iudicatur ab alia conscientia? si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? siue ergo manducatis, siue bibitis, uel 5 aliud quid facitis, omnia in gloriam dei facite. sine offensione estote Iudaeis et gentibus et ecclesiae dei: sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quaerens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salui fiant. Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. Et post paululum: Omnis uir orans aut 10 prophetans uelato capite deturpat caput suum. omnis autem mulier orans aut prophetans non uelato capite deturpat caput suum. Et post aliquantum: Hoc autem praecipio non laudans, quod non in melius, sed in deterius conuenitis. primum quidem conuenientibus uobis in ecclesia audio 15 scissuras esse, et ex parte credo. nam oportet haereses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in uobis. conuenientibus ergo uobis in unum iam non est dominicam caenam manducare. unusquisque enim suam caenam praesumit ad manducandum, et alius quidem esurit, alius autem ebrius 20 est. numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? aut ecclesiam dei contemnitis, et confunditis eos qui non habent? quid dicam uobis? laudo uos? in hoc non laudo. Et post paucos uersus: Itaque quicumque manducauerit panem, uel biberit calicem domini indigne, reus erit corporis 25 et sanguinis domini. probet autem se ipsum homo, et sic de pane illo edat et de calice bibat. qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit non diiudicans

10 I Cor. 11, 4 et 5

13 ib. 17—22

24 ib. 27—34

1 immolaciū *M*, immolantiū *S*¹, immolatum *S*²*av* 3 aliena
av 7 ecclesia *MC*¹ per] post *P*¹ 10 paulo post *S* uerba
omnis autem mulier — — caput suum *om. R* 11 autem *om. P*¹
12 non uelato] inuelato *S* 15 in unū in ecclia *S* ecclesiam
Rav 16 esse] inter uos esse *Ra*, esse inter uos *v* nam oportet]
oportet enī *R*, nam oportet et *Sav* 17 et] *om. R* 18 dominica
MC 22 confundētis *MC* 24 paucos] aliquos *a* 25 erit] *om.*
MC 27 de calicem *MC*

corpus. ideo inter uos multi infirmi et inbecilles, et dormiunt
multi. quod si nosmet ipsos iudicaremur, non utique iudica-
remur. dum iudicamur autem, a domino corripimur, ut non
cum hoc mundo damnemur. itaque, fratres mei, cum conuenitis
5 ad manducandum, inuicem expectate. si quis esurit, domi
manducet, ut non in iudicium conueniatis. cetera autem, cum
uenero, disponam. Et alio loco: Sed deus temperauit
corpus, ei cui deerat abundantiore tribuendo honorem, ut
non sit scisma in corpore, sed in id ipsum pro inuicem solli-
10 cita sint membra. et si quid patitur unum membrum, con-
patiuntur omnia membra: siue glorificatur unum membrum,
congaudent omnia membra. uos autem estis corpus Christi
et membra de membro. et quosdam quidem posuit deus in
ecclesia primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores:
15 deinde uirtutes, exin gratia curationum, opitulationes, genera
linguarum. numquid omnes apostoli? numquid omnes pro-
phetas? numquid omnes doctores? numquid omnes uirtutes?
numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes
linguis locuntur? numquid omnes interpretantur? aemulamini
20 autem carismata maiora: et adhuc excellentiorem uobis uiam
demonstro. Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem
autem non habeam, factus sum uelut aeramentum sonans aut
cymbalum tinniens. et si habuero prophetiam et nouerim
mysteria omnia et omnem scientiam et habuero omnem fidem,
25 ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil

7 I Cor. 12, 24—31 et I Cor. 13, 1—8

1 corpus] *add. dñi Sav, add. xp̄i C¹ in marg.* 2 iudicaremur]
diudicaremur (-mur S¹) *RSav* 6 iudicio S 7 disponam' S
8 honorem (*rem in ras. 12 litt.*) P 9 scisma S 11 gloriatur
RSav 13 deus] *om. P¹* 14 secundo] *scdm S¹* 15 exinde (&inde
S¹) *RSav* gratia] *grām R, gratias av* opitulationes] *gubnationes*
opitulationes *Sa, opitulationes gubernationes P^v* 16 linguarum]
add. interpretationes sermonum av 18 om̄ linguis loquatur *M*
20 carismata *R, carismate S¹* maiora S (*Amiat.*): meliora *MPC*
Rav 21 demonstabo *P²* 22 aeramentum] *et S (al̄ aeram̄tū in*
marg. al. m.) v 23 cymbalum *MCRS¹* 24 mysteria *MCRS¹*
uerba et omnem — — fidem *om. MPC* si habuero *Sav*

sum. et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates
 meas, et si tradidero corpus meum ut ardeam, caritatem
 autem non habuero, nihil mihi prodest. caritas patiens est,
 benigna est. caritas non aemulatur, non agit perperam, non in-
 flatur, non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, non irrita- 5
 tur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitatem, congaudet
 autem ueritati. omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia
 sustinet. caritas numquam excidet. Et post aliquot uer-
 sus: Nunc autem manet fides, spes, caritas: tria haec, maior
 autem his est caritas. Sectamini caritatem. Et paulo post: 10
 Quoniam aemulatores estis spirituum, ad aedificationem
 ecclesiae quaerite ut abundetis. Item paulo post: Fratres,
 nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, sensibus
 autem perfecti estote. Et alio loco: Quid ergo est, fratres?
 cum conuenitis, unusquisque uestrum psalmum habet, doctri- 15
 nam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem
 habet: omnia ad aedificationem fiant. Et post paucissimos
 uersus: Mulieres in ecclesiis taceant: non enim permittitur
 illis loqui, sed subditas esse, sicut lex dicit. si quid autem
 uolunt discere, domi uiros suos interrogent. turpe est enim 20
 mulieri loqui in ecclesia. an a uobis uerbum dei processit,
 aut in uos solos deuenit? Et post paululum: Nolite
 seduci: corrumpunt mores bonos conloquia mala. euigilate
 iuste et nolite peccare. ignorantiam enim dei quidam habent.

9 I Cor. 13, 13 et I Cor. 14, 1 11 I Cor. 14, 12 12 ib.
 20 14 ib. 26 18 ib. 34—36 19 cf. Gen. 3, 16 22 I Cor.
 15, 33 et 34

1 uerba in cibos — — habuero om. P¹ 2 ardeat P² (Am.)
 4 ppera MC uerba non est — — irritatur om. C 6 iniquitate
 R²S^v 8 excedit P²C¹, excidit C²av, decidit R aliquod MCS¹,
 aliquos Ra aliquot uersus] aliquando P¹, aliquanta P² 9 ma-
 nent P²S^v spes fides S 10 sectamini] add. autem a item
 paulo post] & item s. lin. C, item post paululum a 13 paruuli
 M 16 apocalypsi MP¹C, apocalypsin P²R, apocalypsin S in-
 p̄tatione M 17 paucos R, aliquos a 19 sicut et v 20 inter-
 rogent uirōs suos S 22 solus MP¹C¹ deuenit] euenit a paul
 M nolite] et nolite S 24 ιουρι C¹R²S^v

ad reuerentiam uobis loquor. Et post paululum: Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote et immobiles, abundantes in opere domini semper, scientes quod labor uester non est inanis in domino. De collectis autem, quae fiunt in sanctos, sicut ordinavi ecclesiis Galatiae, ita et uos facite. per unam sabbati unusquisque uestrum apud se ponat, recondens quod ei bene placuerit, ut non, cum uenero, tunc collectae fiant. cum autem praesens fuero, quos probaueritis per epistulas, hos mittam perferre gratiam uestram in Hierusalem. quod si dignum fuerit ut ego eam, mecum ibunt. ueniam autem ad uos, cum Machedoniam pertransiero. nam Machedoniam pertransibo. apud uos etiam forsitan remanebo, uel etiam hiemabo, ut uos me deducatis quocumque iero. nolo enim uos modo in transitum uidere: spero enim me aliquantum temporis manere apud uos, si dominus permiserit. permanebo autem Ephesi usque ad pentecosten. ostium enim mihi apertum est magnum et euidens, aduersarii multi. si autem uenerit Timotheus, uidete, ut sine timore sit apud uos. Et post paululum: Vigilate, state in fide, uiriliter agite et confortamini. omnia uestra in caritate fiant.

XXXII.

DE EPISTVLA AD CORINTHIOS SECVNDA.

Nam gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, quod in simplicitate et sinceritate dei, et non in sapientia

1 I Cor. 15, 58 et I Cor. 16, 1—10 19 I Cor. 16, 13 et 14
23 II Cor. 1, 12

2 estote stabiles a 4 coll&af MP¹ sanctos] fcis R 5 in
ecclesiis a facite per unam sabbati. unusquisque *distinx.* a
7 collecta S 10 ut] *add. & P¹Sav* 11 machedonia MC, mace-
doniam (bis) RSav nam machedonia C 12 etiam *pr.*] autem Sav,
om. R manebo P²v 14 transitu P²RSav enim] autem R
16 autem] enī S effect S 17 et aduersariū RSav 18 timotheos
M uidete**] M ut] *om. C* 19 uigilate & S 20 in] cum
P¹ **EXPLIC · I ·** (*inscriptionem capitis om.*) S 22 AD CORINTEOS
SECVNDA M, secunda ad corinthios R

carnali, sed in gratia dei conuersati sumus in mundo. Et post paululum: Si quis autem contristauit, non me contristauit, sed ex parte, ut non onerem, omnes uos. sufficit illi qui eiusmodi est obiurgatio haec, quae fit a pluribus, ita ut e contra magis donetis et consolemini, ne forte abundantiore ⁵ tristitia absorbeatur qui eiusmodi est. propter quod obsecro uos, ut confirmetis in illum caritatem. ideo enim scripsi, ut cognoscam experimentum uestrum, an in omnibus oboedientes sitis. cui autem aliquid donastis, et ego. nam et ego quod donauit, si quid donauit, propter uos in persona Christi, ut non ¹⁰ circumueniamur a satana: non enim ignoramus cogitationes eius. Et alio loco: Ideo habentes hanc ministracionem, iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus, sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes uerbum dei, sed in manifestacione ueritatis ¹⁵ commendantes nosmet ipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo. Et post paucos uersus: Non enim nosmet ipsos praedicamus, sed Iesum Christum dominum, nos autem seruos uestros per Iesum. Et paulo post: Habemus autem thesaurum istum in uasis fictilibus, ut sublimitas sit uirtutis ²⁰ dei, et non ex nobis. in omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: persecucionem patimur, sed non derelinquimur: deicimur, sed non perimus: semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut et uita Iesu in corporibus nostris manifestetur. ²⁵ semper enim nos qui uiuimus in mortem tradimur propter

2 II Cor. 2, 5—11 12 II Cor. 4, 1 et 2 17 ib. 5
19 ib. 7—13

1 in hoc mundo *P²v* 2 contristabit *MP¹CS²*, contristauit me a
contristabit *MCS* 5 e contra] contra *C*, e contrario *Pv*, ea contra
Sa abundantiori (hab. *P²*) *PS* 7 illo *Sa* 9 autem *om.*
R 11 a satanan *MP¹CS¹* 12 hanc] hunc *P¹*, *om. v* admini-
strationem *av* 13 defecimus *M* (*cod. Clar.*) 17 uofm& *MC¹*
18 dominum] *add.* nostrum *av* 19 autem] *om. S¹* 20 thessaurū
MC 22 aperiamur *M¹C¹*, operiamur *S¹*, apporiamur *RS²* distri-
tuimur *MP¹C* 23 derelinquimur] *add.* humiliamur, sed non confundi-
mur *P²* 25 et] *om. P¹R* 26 uerba semper enim — — mani-
festetur *om. R* morte *MPC*

Iesum, ut et uita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. ergo mors in nobis operatur, uita autem in uobis. habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: credidi propter quod locutus sum, et nos credimus propter quod et
 5 loquimur. Et post VI uersus: Propter quod non deficimus: sed licet is qui foris est homo noster corrumpatur, tamen is qui intus est renouatur de die in diem. id enim quod in praesenti est momentaneum et leue tribulationis nostrae supra modum in sublimitatem aeternum gloriae pondus operatur in
 10 nobis: non contemplantibus nobis quae uidentur, sed quae non uidentur. quae enim uidentur temporalia sunt, quae autem non uidentur aeterna sunt. Et post paululum: Adiuuantes autem et exhortamur, ne in uacuum gratiam dei recipiatis. ait enim: tempore accepto exaudiui te et in die salutis adiuui
 15 te. ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. nemini dantes ullam offensionem, ut non uituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus,
 20 in laboribus, in uigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in caritate non ficta, in uerbo ueritatis, in uirtute dei: per arma iustitiae a dextris et sinistris, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam: ut seductores et ueraces, sicut qui
 25 ignoti et cogniti, quasi morientes et ecce uiuimus, ut castigati et non mortificati, quasi tristes semper autem gaudentes, sicut egentes multos autem locupletantes, tamquam nihil habentes et omnia possidentes. Et post paucos uersus: Dilatamini et uos. nolite iugum ducere cum infidelibus. quae

3 cf. Ps. 116, 10 (115, 1) 5 II Cor. 4, 16—18 12 II Cor. 6, 1—10 14 cf. Es. 49, 8 29 II Cor. 6, 13—18 et II Cor. 7, 1

1 mortalia *P*¹ 6 tamen *in ras. P* 8 tribulationes (*e ex 1 al. m.*) *P* 9 sublimitate *av* 10 uerba sed quae n. uidentur *om. P*¹ 12 adiurantes *R* 13 et] *om. av* adhortamur *edd.* gratia (-cia) *MC* 22 ueritate] *P*¹ in uirtute] *om. P*¹ 23 a sinistris *R S*^{2v} gloria *MC* 27 locupletantes *MC*¹ 28 et *pr. om. P*¹ 29 nolite] et nolite *R*

enim participatio iustitiae cum iniquitate? aut quae societas
 luci ad tenebras? quae autem conuentio Christi ad Belial?
 aut quae pars fideli cum infideli? qui autem consensus templo
 dei cum idolis? uos enim estis templum dei uiui, sicut dicit
 dominus: quoniam inhabitabo in illis et inambulabo, et ero ⁵
 illorum deus, et ipsi erunt mihi populus. propter quod exite
 de medio eorum et separamini, dicit dominus, et inmundum
 ne tetigeritis: et ego recipiam uos, et ero uobis in patrem,
 et uos eritis mihi in filios et filias, dicit dominus omnipotens.
 Has igitur habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ¹⁰
 ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sancti-
 ficationem in timore dei. Et post paululum: Quoniam et
 si contristauit uos in epistula, non me paenitet: et si paeni-
 teret, uidens quod epistula illa, etsi ad horam, uos contristauit,
 nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati ¹⁵
 estis ad paenitentiam. contristati enim estis secundum deum,
 ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. quae enim
 secundum deum tristitia est, paenitentiam in salutem stabilem
 operatur: saeculi autem tristitia mortem operatur. ecce enim
 hoc ipsum, secundum deum contristari uos, quantam in uobis ²⁰
 operatur sollicitudinem! Et post paucos uersus: Notam
 autem uobis facimus, fratres, gratiam dei, quae data est in
 ecclesiis Machedoniae. quod in multo experimento tribulationis
 abundantia gaudii ipsorum, altissima paupertas eorum abun-
 dauit in diuitias simplicitatis eorum. quia secundum uirtutem, ²⁵

5 cf. Leu. 26, 12 et Ez. 37, 27 7 cf. Es. 52, 11 et Hierem.
 31, 9 et 33 12 II Cor. 7, 8—11 21 II Cor. 8, 1—21

2 conuentio] contentio *P*¹ 3 fideli] fidelibus *P*¹ cum *om.*
*P*¹ infidele *P*²*S* (*ex corr.*) cūsensuf *M*, consensuf (sen *in ras.* 6
litt.) *P*, cūconsensuf *C* 4 enim] autem *PRS* templo *C* 5 inam-
 bulabo inter eos *av*, inter eos ambulabo *P*² 9 uos *om.* *MP*¹*C*
 10 kām *MP*¹*CRS* 11 inquinamētū *MP*¹*C* 12 timorem *P*¹
 paululum] paucos uersus *R* 13 si] *om.* *P*¹ paeniteret] penit&
*S*¹ 15 nunc autem *S* 16 enim] *om.* *S*¹ 17 in] *om.* *S*¹
 18 frabilem in salutem *R* 19 ecce enim] etenim *a* 20 contristau
*M*¹*P*¹*C**Ra* quantū *P* 22 data est mihi *P*² 23 machedoniae
RSav in] *om.* *S* 24 habundantiae *S* altissima *M*, et altissima
*P*²*Sav*

testimonium illis reddo, et supra uirtutem uoluntarii fuerunt, cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii, quod fit in sanctos: et non sicut sperauimus, sed semet ipsos dederunt primum domino, deinde nobis
 5 per uoluntatem dei, ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum coepit ita et perficiat in uos etiam gratiam istam. sed sicut in omnibus abundatis fide et sermone et scientia et omni sollicitudine et caritate uestra in nos, ut et in hac gratia abundetis: non quasi imperans dico, sed per aliorum sollicitudinem etiam
 10 uestrae caritatis ingenium bonum conprobans. scitis enim gratiam domini nostri Iesu Christi, quoniam propter uos egenus factus est, cum esset diues, ut inopia illius uos diuites essetis. et consilium in hoc do: hoc enim uobis utile est, qui non solum facere, sed et uelle coepistis ab anno priore. nunc
 15 uero et facto perficite, ut quemadmodum promptus est animus uoluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. si enim uoluntas prompta, secundum id quod habet accepta est, non secundum quod non habet. non enim ut aliis sit remissio, uobis autem tribulatio, sed ex aequalitate: in praesenti tem-
 20 pore uestra abundantia illorum inopiam suppleat, et illorum abundantia uestrae inopiae sit supplementum, ut fiat aequalitas, sicut scriptum est: qui multum, non abundauit, et qui modicum, non minorauit. gratias autem deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro uobis in corde Titi: quoniam exhortationem
 25 quidem suscepit, sed cum sollicitior esset, sua uoluntate profectus est ad uos. misimus autem cum illo fratrem, cuius

22 cf. Exod. 16, 18

1 et] quod *R* super *S* 2 exortatio *C*¹ 5 uoluntatem] uirtutē *MP¹CR*
 6 perficiat] *MCR* uos] nos *MP¹C*, uobis *av*
 7 sollicitudine] *add.* infuper *av* 8 nos] uobis *R* 9 p — sollicitudine *S* aliorum] *om.* *R* 10 ingenium *a* scimus *MP¹CR*
 12 illius inopia *Sv* uos] *om.* *R* 15 et 17 promptus et prompta *MP¹*
 18 secundum id *av* remissio *M* 19 sed] *add.* est *P²Rav*
 20 et] ut et *P²Sav*, ut *R*
 21 supplemētū *MP¹* 22 habundabit *S* 23 minorabit *MP¹CS*
 24 quoniam] qui *R* suscepit** *M*, suscepit *P¹*, accepit *S* 26 misimus *M¹P¹C*

XII. Aug. 3, 1.

15

laus est in euangelio per omnes ecclesias — non solum autem, sed et ordinatus ab ecclesiis comes peregrinationis nostrae in hac gratia, quae ministratur a nobis ad domini gloriam et destinata uoluntatem nostram, — deuitantes hoc, ne quis nos uituperet in hac plenitudine, quae ministratur a nobis. 5 prouidemus enim bona non solum coram deo, sed etiam coram hominibus. Et post VIII uersus: Nam de ministerio quod fit in sanctos, ex abundantia est mihi scribere uobis. scio enim promptum animum uestrum, pro quo de uobis glori- 10 apud Machedonas, quoniam Achaia parata est ab anno praeterito et uestra aemulatio prouocauit plurimos. nisi autem fratres, ut ne quod gloriamur de uobis euacuetur in hac parte: ut, quemadmodum dixi, parati sitis, ne, cum uenerint mecum Machedones et inuenerint uos inparatos, erubescamus nos, ut non dicam uos, in hac substantia. necessarium ergo existi- 15 maui rogare fratres, ut peruenirent ad uos et praepararent repromissam benedictionem hanc paratam esse, sic quasi benedictionem, non quasi auaritiam. hoc autem: qui parce seminat, parce et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. unusquisque enim prout destinauit 20 corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit deus: potens est autem deus omnem gratiam abundare facere in uobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet 25

7 II Cor. 9, 1—15 18 cf. Prou. 22, 8 21 cf. Eccli. 35,
11 25 cf. Ps. 111 (112), 9

1 omnē ecclesiā C¹ 3 gratiae P¹ quae] qui P¹, om. R
4 distinctā MP¹C, distinctam R 5 quae] qui P¹ a] om. P¹
nobis] add. in domini gloriam a 6 etiam] & S 7 hominibus] om-
nib; MC VIII] aliquos a de om. P¹ 8 habundantia MP¹C,
habundanti (abund-) P²RSav 9 prūptū M, prumtū P¹ 10 et 14
macedones Rav 11 misimus P² (cf. Sab.) 15 dicamus P²v 16 pue-
nerent M, reuenerent R, pueniant (-at a) Sav praeparant P¹Sav
18 autem] add. dico Rav, add. dico quia P² 20 enim] om.
RSv distinctauit MPC 21 cordi C¹, in corde Rv (de corde cod.
Amiat.) 24 habundetis (τις in ras.) M

in aeternum. qui autem administrat semen seminanti, et panem ad manducandum praestabit et multiplicabit semen nostrum et augebit incrementa frugum iustitiae uestrae, ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quae
 5 operatur per nos gratiarum actionem deo — quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea quae desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in domino —, per probationem ministerii huius glorificantes deum in oboedientia confessionis uestrae et simplicitate communicationis in
 10 illos et in omnes, et ipsorum obsecratione pro uobis, desiderantium uos propter eminentem gratiam dei in uobis. gratias ago deo super inenarrabili dono eius. Et alio loco: Qui autem gloriatur, in domino gloriatur. non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem deus commendat.
 15 Et post aliquantum: Ministri Christi sunt? ut minus sapiens dico, plus ego. in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter: a Iudaeis quinquies quadraginta una minus accepi, ter uirgis caesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte
 20 et die in profundo maris fui: in itineribus saepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore et aerumna, in uigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore
 25 et nuditate: praeter illa quae extrinsecus sunt, instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. quis infirmatur, et

12 II Cor. 10, 17 et 18; cf. Hierem. 9, 23 15 II Cor. 11, 23—30

1 aeternum] seculum seculi *av* 2 multiplicauit *MP¹C* 5 uos
 „ 7 abund& *S* 8 oboedientiam *MC* 9 simplicitatem *P¹C*
 in illos] illius *C¹* 12 ago *om. S* super] semp *S* (*C*, sed *corr. m*
pr.) enarrabile *MP¹C* 14 deus] dñs *S* 15 sunt?] *add. et ego*
P²a 18 quadragenas *P²av* uerba quadrag. una minus *om. P¹*
 20 pfundū *P²R* 21 uerba ex genere p. e. g. p. i. c. periculis *om.*
P¹ 23 mare *MP* 24 in frigore et nuditate: in fame et siti: in
 ieiuniis multis *a* 25 illa] *om. initio paginae S* 26 cotidiana
P¹S sollicitudine *MC*

ego non infirmor? quis scandalizatur, et non ego uror? si
 gloriari oportet, quae infirmitatis meae sunt gloriabor. Et
 post paululum: Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus
 meis, ut inhabitet in me uirtus Christi. propter quod placeo
 mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in 5
 persecutionibus, in angustiis pro Christo. cum enim infirmor,
 tunc potens sum. Et post XI uersus: Ecce tertio hoc
 paratus sum uenire ad uos, et non ero grauis uobis. non
 enim quaero quae uestra sunt, sed uos. nec enim debent filii
 parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. ego autem libentis- 10
 sime inpendam et superinpendam ipse pro animabus uestris,
 licet plus uos diligens minus diligam. Et post aliquot
 uersus: Timeo enim, ne forte, cum uenero, non quales uolo
 inueniam uos et ego inueniar a uobis qualem non uultis: ne
 forte contentiones, aemulationes, animositates, dissensiones, 15
 detractiones, susurrations, inflationes, seditiones sint inter uos,
 ne iterum cum uenero, humiliet me deus apud uos et lugeam
 multos ex his qui ante peccauerunt et non egerunt paenitentiam
 super inmunditiam et impudicitiam, quam gesserunt.
 Et alio loco: Oramus autem deum, ut nihil mali faciatis: non 20
 ut nos probati pareamus, sed ut uos quod iustum est faciatis.
 Et post VI uersus: De cetero, fratres, gaudete, perficimini,
 exhortamini, idem sapite, pacem habete: et deus dilectionis
 et pacis erit nobiscum.

3 II Cor. 12, 9 et 10 7 ib. 14 et 15 13 ib. 20 et 21
 20 II Cor. 13, 7 22 ib. 11

1 non ego *P* quiscandalizetur *C* ego non, *CRSav* uror (o
in ras.) *M* 4 uerba meis ut — infirmitatibus *om. R* 5 infirmitati-
 bus meis *av* 6 angustiis multis *a* infirmior *R* 7 XI] IX *R*.
 aliquos *a* hoc] *om. a* 8 uerba et non — sed uos *om. P*¹
 10 thesaurizare *M* libentissime *M* 12 aliquantos *P*, aliquos *a*
 13 qualif *MPa* 15 dissensiones *MC* 17 et] ut *P*¹ 19 in-
 munditia & impudicitia (im-) *CR*, post inmund. *add.* & fornicationem
*P*² 20 faciamus *M*¹ 21 iustum] bonū *Sv* facite *R*
 22 perficimini] perfecti estote *P*²*Rv* 23 idem] idem (m *in ras. al.*
m.) *P*, idest *S*, id ipsum *a* EXPLIC DE EPLA ·II· AD COR. (*atram.*
scr.) | INCIPIT DE EPLA AD GALATAS (*minio.*) | *S*

XXXIII.

DE EPISTVLA AD GALATAS.

Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.
 Et aliquanto post: Nam in Christo Iesu neque circumcisio
 5 aliquid ualet neque praeputium, sed fides, quae per dilecti-
 onem operatur. Et alio loco: Vos autem in libertate uocati
 estis, fratres: tantum ne libertatem in occasionem carnis detis,
 sed per caritatem spiritus seruite inuicem. omnis enim lex
 in uno sermone inpletur: diliges proximum tuum sicut te ipsum.
 10 quod si inuicem mordetis et comeditis, uidete ne ab inuicem
 consumamini. dico autem: spiritu ambulate, et desideria
 carnis non perficietis. caro enim concupiscit aduersus spiritum,
 spiritus autem aduersus carnem. haec enim inuicem aduer-
 santur, ut non quaecumque uultis illa faciatis. quod si spiritu
 15 ducimini, non estis sub lege. manifesta autem sunt opera
 carnis, quae sunt immunditia, fornicatio, luxuria, idolorum
 seruitus, ueneficia, inimicitiae, contentiones, aemulationes, irae,
 rixae, dissensiones, sectae, inuidiae, homicidiae, ebrietates,
 comissiones, et his similia: quae praedico uobis, sicut prae-
 20 dixi, quoniam qui talia agunt regnum dei non possidebunt.
 fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax, longanimitas,
 bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia. aduersus
 huiusmodi non est lex. qui autem sunt Christi, carnem suam

3 Gal. 1, 10 4 Gal. 5, 6 6 ib. 13–26 et Gal. 6, 1–10
 9 cf. Leu. 19, 18

2 galathas *P¹Ra* 3 seruos *M* 4 post aliquantum *a*
 5 aliqua *R* 6 libertate *MCa*: libertatem *PR¹Sv* 7 tantum
in ras al. m. P occasione *P* 8 spiritus] *om. R* ser-
 uite**inuicē (*ras. æ?*) *M* 9 unu *M¹* diligis] *MP¹* sicut] τᾶ-
 quam *P* 10 comedetis] *MP¹C* 11 consumamini] *P¹S¹a* autem]
add. in Christo a desiderium *S* 12 non] ne *a* enim] sibi
add. P²av 15 ducimini] *P²S¹* lege] *sequitur rasura decem litt.*
in P 16 fornicatio immunditia] *Sav* luxuria] *om. P¹*, luxoria] *M*
P²C 17 ueneficia immicitia] *M* 18 defentionis] *M*, dissentiones]
C 18 homicidia] *P¹S²v* 19 comissionis] *M*, commessiones] (*-ciones*
R)] *PCR¹S¹* 21 pax] *add. patientia P²Rv* 22 continentia] *add.*
caritatis R¹Sv 23 Christi] *om. MC¹* xpi sunt] *Pa*

crucifixerunt cum uitiis et concupiscentiis. si spiritu uiuimus,
 spiritu et ambulemus. non efficiamur inanis gloriae cupidi,
 inuicem prouocantes, inuicem inuidentes. Fratres, etsi prae-
 occupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spirituales
 estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te 5
 ipsum, ne et tu tempteris. alter alterius onera portate, et
 sic adimplebitis legem Christi. nam si quis existimat se
 aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. opus autem suum
 probet unusquisque, et sic in semet ipso tantum habebit
 gloriam et non in altero. unusquisque enim onus suum 10
 portabit. communicet autem is qui cathecizatur uerbum ei
 qui se cathecizat in omnibus bonis. nolite errare: deus non
 iridetur. quae enim seminauerit homo, haec et metet:
 quoniam qui seminat in carne sua de carne et metet cor-
 ruptionem, qui autem seminat in spiritu de spiritu metet uitam 15
 aeternam. bonum autem facientes non deficiamus: tempore
 enim suo metemus non deficientes. ergo dum tempus habemus,
 operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos
 fidei.

XXXIII.

20

DE EPISTVLA AD EPHESIOS.

Obsecro itaque uos, fratres, ego uinctus in domino, ut digne
 ambuletis uocatione qua uocati estis, cum omni humilitate
 animi et mansuetudine, cum patientia subportantes inuicem
 in caritate, sollicitè seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. 25

3 Gal. 6, 1—10 21 Eph. 4, 1—3

8 sit nihil *P* 9 gloriam habebit *PSv* 10 gloria *C* 11 ca-
 thecizatur *P*, cathezizatur (catez- *S*¹) *MCRS*¹*a* ei] ei' *C*
 12 cathecizat *MP*, cathezizat (catez- *S*¹) *CRS*¹ 15 feminauerit
R et metet *a*, met&| & *M*, m&&* *S* 17 enim] autem *P*
 metanuf *MC*¹ 19 EXPLIC DE EPLA AD GALAT. (*atr.*) | INCIPIT DE
 EPISTOLA AD EPHESIOS (*min.*) | *S*, de eplā beati pauli apli ad ephesios
R 21 effesios *MC* 22 digni *S* 24 animi] *om.* *PR**Sav*
 25 solliciti *PRv* 25 pacis] uersum quartum: unum corpus & unus
 sp̄s sicut uocati estis in una spe uocationis uestrae *add.* *P*

Et alio loco: Hoc itaque dico et testificor in domino, ut iam non ambuletis sicut gentes ambulantes in uanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a uita dei per ignorantiam, quae est in illis propter caecitatem
 5 cordis ipsorum: qui desperantes semet ipsos tradiderunt impudicitiae in operationem immunditiae omnis et auaritiae. uos autem non ita didicistis Christum: si tamen illum audistis et in ipso docti estis, sicut est ueritas in Iesu, deponere uos secundum pristinam conuersationem ueterem hominem, qui
 10 corrumpitur secundum desideria erroris. renouamini autem spiritu mentis uestrae, et induite nouum hominem, qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate ueritatis. propter quod deponentes mendacium, loquimini ueritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus inuicem membra.
 15 irascimini et nolite peccare. sol non occidat super iracundiam uestram. nolite locum dare diabolo. qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret operando manibus quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. omnis sermo malus ex ore uestro non procedat, sed si quis bonus ad
 20 aedificationem oportunitatis, ut det gratiam audientibus. et nolite contristare spiritum sanctum dei, in quo signati estis in die redemptionis. omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a uobis cum omni malitia. estote autem inuicem benigni, misericordes donantes inuicem,
 25 sicut et deus in Christo donauit uobis. Estote ergo imitatores dei, sicut filii carissimi, et ambulate in dilectione, sicut et

1 Eph. 4, 17—32 et Eph. 5, 1—33 et Eph. 6, 1—20 13 cf. Zach. 8, 16 15 cf. Ps. 4, 4 25 Eph. 5, 1—33

1 in loco *S* itaque] igitur *Pv* 2 sicut & *Suv* 3 uita] uia *R* 5 desperantes] *MP* 6 impudicitia] *C* omni] *P*²
 in auaritia] *P*, in auaritiam] *v* 7 uerba uos autem n. i. d. Chr., s. t. i. a. e. i. ipso edocti estis, s. e. u. in Iesu] *add. man. posterior, cum prima habuisset* et p' paulul] *P* 8 deponere] deponite] *a* 10 cor-
 ruperur] *M* 13 ueritate] *R* 15 irascimini] *add. autem P*²
 16 diabulo] *MP* 17 manibus] *add. suis RS*²*av* 19 bonū] *M*. bonus] *et R* 20 oportunitatis] *al fidei a in marg. (cf. v)* 22 in diem] *v* 25 *uob] *M* 26 kñm] *MPCRS*

Christus dilexit nos, et tradidit se ipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suauitatis. fornicatio autem et omnis immunditia aut auaritia nec nominetur in uobis, sicut decet sanctos, aut turpitude, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quae ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. hoc enim 5 scitote intellegentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habent hereditatem in regno Christi et dei. nemo uos seducat inanibus uerbis: propter haec enim uenit ira dei in filios diffidentiae. nolite ergo effici participes eorum. eratis enim aliquando tenebrae, 10 nunc autem lux in domino: ut filii lucis ambulate — fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et ueritate — probantes quid sit beneplacitum deo. et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis autem et redarguite. quae enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere. 15 omnia autem quae arguuntur a lumine manifestantur. omne enim quod manifestatur lumen est. propter quod dicit: surge qui dormis et exurge a mortuis, et inluminabit tibi Christus. uidete itaque, fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus, 20 quoniam dies mali sunt. propterea nolite fieri imprudentes, sed intellegentes quae sit uoluntas domini. et nolite inebriari uino, in quo est luxuria: sed implemini spiritu, loquentes uobismet ipsis in psalmis et hymnis et canticis spiritalibus, cantantes et psallentes in cordibus uestris domino, gratias 25 agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri Iesu Christi deo et patri, subiecti inuicem in timore Christi. mulieres uiris suis subditae sicut domino: quoniam uir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiae, ipse saluator

1 se] femer *CRSav* 3 aut] & *S* 4 scurrilitas *MPRS*²
6 εφετιοτε *M*, εφετιοτε *C* 7 habet *P¹RSav* 9 diffidentie *M*
10 ergo] ιγιϛ̄ *R* εν̄Ι* *M* 11 ābul&e *M* 13 quid] qui *M*,
que *C* 14 et] *om. Sav* 15 fiūt in occulto *R* 16 autem]
om. S omni e. q. manifestetur *P¹* 18 tibi] τε *Rv* 21 fiere
M 22 domini] dī *Cav* inebriare *MC* 23 luxoria *MC*
impleamini *R* spiritu] *add. sancto Rav* 24 h̄im̄f *M* 25 ue-
ftris: domino gratias *distinx. a*

corporis. sed sicut ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres uiris suis in omnibus. uiri, diligite uxores uestras, sicut et Christus dilexit ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lauacro aquae in uerbo: 5 ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid eiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. ita et uiri debent diligere uxores suas ut corpora sua. qui suam uxorem diligit, se ipsum diligit. nemo umquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fouet eam, 10 sicut et Christus ecclesiam: quia membra sumus corporis eius de carne eius et de ossibus eius. propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una. sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo et in ecclesia. uerum tamen et uos 15 singuli, unusquisque suam uxorem sicut se ipsum diligit: uxor autem ut timeat uirum. Filii, oboedite parentibus uestris in domino. hoc enim iustum est. honora patrem tuum et matrem, quod est mandatum primum in promissione, ut bene sit tibi et sis longaeuus super terram. et patres, nolite 20 ad iracundiam prouocare filios uestros, sed educate eos in disciplina et correptione domini. serui, oboedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis uestri, sicut Christo: non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed ut serui Christi facientes uoluntatem dei ex 25 animo, cum bona uoluntate seruientes ut domino et non hominibus, scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum hoc recipiet a domino, siue seruus, siue liber. et

11 cf. Gen. 2, 24 16 Eph. 6, 1—20 17 cf. Exod. 20, 12
et Deut. 5, 16 et Eccli. 3, 9

1 corporis eius *av* 4 mundans eam *Sa* aquae] atque *P*²
6 eiusmodi] huiusmodi *PRv* 8 suam diligit uxorem *S* 9 fouet
et nutrit *R* 10 quia] quoniam *P*² 11 de carne eius *om.* *R*
propter] et propter *R* relinquit *P* 14 autem] *om.* *P*¹ et] *om.*
R. 15 uxorem suam *av* 16 ut] *om.* *av* 17 tuum] *om.* *R*
18 primum mandatum *a* 19 longeuus *M* 21 et] in *add.* *R*
24 sed] *om.* *C* 27 bonum] *om.* *MCR* recipi & *S* et] *add.*
uos *av*

domini, eadem facite illis remittentes minas, scientes quia et illorum et uester dominus est in caelis et personarum acceptio non est apud eum. de cetero, fratres, confortamini in domino et in potentia uirtutis eius. induite uos armaturam dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli: quia non est nobis 5 conluctatio aduersus carnem et sanguinem, sed aduersus principes et potestates, aduersus mundirectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiae in caelestibus. propterea accipite armaturam dei, ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. state ergo succincti lumbos uestros 10 in ueritate et induti loricam iustitiae et calciati pedes in praeparatione euangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. et galeam salutis adsumite et gladium spiritus, quod est uerbum dei, per omnem orationem et obsecrationem orantes 15 omni tempore in spiritu, et in ipso uigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis, et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere mysterium euangelii, propter quod legatione fungor in catena, ita ut in ipso andeam prout oportet me loqui. 20

XXXV.

DE EPISTVLA AD PHILIPPENSES.

Quia in nullo confundar, sed in omni fiducia sicut semper, et nunc magnificabitur Christus in corpore meo, siue per uitam,

10 cf. Es. 11, 5 et 52, 7 et 40, 3 14 cf. Es. 59, 17
22 Philipp. 1, 20—24

1 et ante illorum om. P 3 eum] deum PR 4 in ante potentia om. R armatura MPCR 5 poterit MPC uerba insidias — — potestates aduersus om. C¹ nobis] uob M 6 aduerfum (tertio et quarto loco) S 8 nequitia MPS caelestis P¹ 9 armatura MP²C mala av 11 induite MCA calciate MC² 14 galeam] galea MC¹, add. spem P² gladio P¹, galeam a 16 instantia] iustitia S 17 obsecrationē C sanctis] om. P¹ 19 mysterium MPR, ministeriū C legationē PS catena] ista add. a EXPLICIT DE EPHESIIS (atr.) | INCIPIT DE PHILIPPENSIS (min.) | S 22 FILIPENS MC, PHILIPPENSIS P¹ 23 confundor R

siue per mortem. mihi enim uiuere Christus et mori lucrum.
 quod uiuere in carne hic fructus operis est, et quid eligam
 ignoro. coartor e duobus: desiderium habens dissolui et cum
 Christo esse, multo magis melius: permanere autem in carne
 5 necessarium est propter uos. Et post VI uersus: Tantum
 digne euangelio Christi conuersamini, ut siue cum uenero et
 uidero uos, siue absens audiam de uobis, quia statis in uno
 spiritu unanimes, conlaborantes fide euangelii, et in nullo
 terreamini ab aduersariis, quae est in illis causa perditionis,
 10 uobis autem salutis: et hoc a deo. quia uobis donatum est
 pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro
 illo patiamini: idem certamen habentes, quale et uidistis in
 me, et nunc audistis de me. Si qua ergo consolatio in Christo,
 si quod solatium caritatis, si qua societas spiritus, si qua
 15 uiscera et miserationes, implete gaudium meum, ut idem
 sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes, id ipsum
 sentientes. nihil per contentionem, neque per inanem gloriam,
 sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes. non quae
 sua sunt singuli considerantes, sed ea quae aliorum. hoc
 20 enim sentite in uobis quod et in Christo Iesu, qui cum in
 forma dei esset, non rapinam arbitratus est se esse aequalem
 deo: sed semet ipsum exinaniuit formam serui accipiens, in
 similitudinem hominum factus et habitu inuentus ut homo:
 humiliavit se ipsum, factus oboediens usque ad mortem,
 25 mortem autem crucis. propter quod et deus illum exaltauit
 et donauit illi nomen super omne nomen, ut in nomine Iesu
 omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum, et

5 Philipp. 1, 27—30 et Philipp. 2, 1—30

1 Christus] *add. est P²C²RSav* 2 quod] quodsi *PRsav* hic]
 mihi *add. Sav* 3 coartor] *add. enim Sa, add. autem PRv*
 5 est] *om. Rv* 6 euangelium *P¹S*, in euangelio *P²* 7 abfensum
S in *punctis suppos. del. P* 8 fidei *Sav*, in fide *P²R* 9 in
ante illis om. RSav, del. P² 11 pro] a *R* 15 ut] & *MP¹C*
 16 sapi&is *C* 17 sentientes] sapientes a 20 sentite (*te in ras. 4*
litt. al. m.) P 21 se esse *in ras. al. m. M*, esse se *RSav* 22 se
M¹ 24 humiliat *M* semet *RSav* factus] *om. MC* 26 nomen]
add. quod est P²Rv

omnis lingua confiteatur quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. itaque, carissimi mei, sicut semper oboedistis, non ut in praesentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore uestram salutem operamini. deus est enim qui operatur in uobis et uelle et perficere pro bona uoluntate. omnia autem facite sine murmurationibus et haesitationibus, ut sitis sine querella et simplices filii dei sine reprehensione in medio nationis prauae et peruersae, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, uerbum uitae continentes ad gloriam mihi in diem Christi, quia non in uacuum cucurri neque in uacuum laboraui. sed et si immolor supra sacrificium et ministerium fidei uestrae, gaudeo et congratulor omnibus uobis. id ipsum autem et uos gaudete et congratulamini mihi. spero autem in domino Iesu Timotheum cito mittere ad uos, ut et ego bono animo sim, cognoscens quae circa uos sunt. neminem enim habeo tam unanimum, qui sincera affectione pro uobis sollicitus sit. omnes enim sua quaerunt, non quae sunt Christi Iesu. experimentum autem eius cognoscite, quoniam sicut patri filius mecum seruiuit in euangelio. hunc igitur spero me mittere, mox ut uidero quae circa me sunt. confido autem in domino, quoniam et ipse ueniam ad uos cito. necessarium autem existimaui Epaphroditum fratrem et cooperatorem et commilitonem meum, uestrum autem apostolum et ministrum necessitatis meae, mittere ad uos: quoniam quidem omnes uos desiderabat et maestus erat propter quod audistis illum infirmatum. nam et infirmatus est usque ad mortem, sed deus misertus est eius: non solum autem eius, uerum etiam et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. festinatius ergo misi illum, ut uiso eo iterum gaudeatis et ego sine

2 kñi *MPCRS* 3 p̄sentiā *S* 7 querela *S* 9 quaf *S*
 10 mihi] meā *P²Ru* die *v* 12 immolor] at̄ emulor *a in marg.*
 sup *P²S* 15 cito me *P²*, me cito *v* +ad *M* 16 circum *P¹*
 18 Christi Iesu] ih̄u xp̄i *Rav* 19 autem] *om. S* 22 & s. l. *M*
 23 epafroditum *MPCR*, ephaphroditum *S* 26 quod] *om. P¹*, ea quod
P² (cf. v) 27 morte *M* sed] & *MPC* 28 deus] dñf *C¹*
 29 super tristitiam] *om. R* festinantius *P²Rav* 30 ergo] enim
C sine] *om. P¹*

tristitia sim. excipite itaque illum cum omni gaudio in domino,
 et eiusmodi cum honore habetote: quoniam propter opus
 Christi usque ad mortem accessit tradens animam suam, ut
 impleret quod uobis deerat erga meum obsequium. Et paulo
 5 post: Fratres, ego me non arbitror adprehendisse: unum
 autem, quae quidem retro sunt obliuiscens, ad ea uero quae
 sunt in priora extendens me, ad destinatum persequor, ad
 brauium supernae uocationis dei in Christo Iesu. quicumque
 ergo perfecti, hoc sentiamus: et si quid aliter sapitis, et hoc
 10 uobis deus reuelauit: uerum tamen ad id quod peruenimus,
 ut idem sapiamus et in eadem permaneamus regula. imita-
 tores mei estote, fratres, et obseruate eos qui ita ambulant,
 sicut habetis formam nostram. multi enim ambulant, quos
 saepe dicebam uobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis
 15 Christi: quorum finis interitus, quorum deus uenter et gloria
 in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. nostra autem
 conuersatio in caelis est. Et post XIII uersus: Gaudete
 in domino semper: iterum dico, gaudete. modestia uestra
 nota sit omnibus hominibus. dominus in prope est. nihil
 20 solliciti sitis, sed in omni oratione et obsecratione cum
 gratiarum actione petitiones uestrae innotescant apud deum.
 et pax dei, quae exuperat omnem sensum, custodiat corda
 uestra et intellegentias uestras in Christo Iesu. de cetero,
 fratres, quaecumque sunt uera, quaecumque pudica, quaecum-
 25 que iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quae-
 cumque bonae famae, si qua uirtus, si qua laus, haec cogitate:

5 Philipp. 3, 13—20

17 Philipp. 4, 4—18

1 τριστηνίαν (-ciā *M*) *MPC* omne *MC*¹ 4 deerat *M*¹ erga]
 circa *Sa*, ergo *P*¹, *add.* de *P*¹ 5 me] *om.* *P*¹ comprehendisse in
ras. *P*² 6 autem *del.* *P*² retro sunt quidem *S* 7 in ante priora
om. *Sv* διστρατῦ *MP*¹ alt. ad] *del.* *P*²*S*², *om.* *R* 8 bradium
*MP*¹*C* (brabium *cod. Amiat.*) 9 qui τλητε *P*¹, quid aliud *P*²
 10 uobis *om.* *R* deus uob] *S* reuelabit *Rv* 15 uenter est
*P*²*Rv* 16 confusione *M*, confusione *P* 17 XIII *R*, aliquos *a*
 19 in prope (in *s. l. m. pr.*) *M*, enim prope *P*²*RSa*, prope *e* 22 quae]
 qui *C* 23 Iesu] *om.* *S* 24 fratres charissimi *a* quaecumq, sunt
 pudica *S* 26 laus] salus *C*¹, *add.* disciplinae *P*²*e*

quae et didicistis, et accepistis, et audistis, et uidistis in
 me, haec agite: et deus pacis erit uobiscum. gauisus sum
 autem in domino uehementer, quoniam tandem aliquando
 refluuistis pro me sentire, sicut et sentiebatis: occupati autem
 eratis. non quasi autem propter penuriam dico. ego autem 5
 didici in quibus sum sufficiens esse. scio et humiliari, scio
 et abundare — ubique et in omnibus institutus sum — et
 satiari et esurire et abundare et penuriam pati: omnia
 possum in eo qui me confortat. uerum tamen bene fecistis
 communicantes tribulationi meae. scitis autem et uos, Philip- 10
 penses, quod in principio euangelii, quando profectus sum a
 Machedonia, nulla mihi ecclesia communicauit in ratione dati
 et accepti nisi uos soli: quia et Thessalonicam et semel et
 bis in usum mihi misistis. non quia quaero datum, sed requiro
 fructum abundantem in rationem uestram. habeo autem omnia 15
 et abundo. repletus sum acceptis ab Epaphrodito quae misistis,
 odorem suauitatis, hostiam acceptam, placentem domino.

XXXVI.

DE EPISTVLA AD THESSALONICENSES.

Ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad uos, quia non 20
 inanis fuit: sed ante passi et contumeliis affecti, sicut scitis,
 Philippis, fiduciam habuimus in deo nostro loqui apud uos

20 I Thess. 2, 1—14

4 refluuisti *MC*¹ occupati *M* 5 autem ante propter] *del. P*²,
om. Rav autem ante didici] enim *Sav* 8 uerba pati — — con-
 fortat *om. P*¹ omnia] *add. autem S* 9 confortat] *add. xpi P*²
 fecisti *MC*¹ 10 tribulatione *MC*¹ filipenses *MC* 12 macedonia
CRSav 13 et ante Thessal.] in *S*, et in *a* thessalonicam *S*¹
 et ante semel] *om. R* 15 abundantem *MC* in oratione uestra
*P*², in ratione uestra *a* 16 et] *om. P*¹ epaphrodito *M*, epaphrodito
CR, epaphrodito *S* 17 odorem] in odore *R* acceptabilem
Sa domino] deo *Sav* EXPLICIT DE PHILIPPENSIS (*atr.*) | INCIPIT
 AD THESSALONICEN (*min.*) || *S*, de eplā ad thessalonicenses prima beati
 pauli apostoli *R* 19 thessalonicenses *C* 21 passi] *add. multa a*
 scitis] *add. in P¹Rv* 22 habemus (*pro e s. l. u. pos. pr. m.*) *M*
 ad *P²Sav*

euangelium dei in multa sollicitudine. exhortatio enim nostra non de errore neque de immunditia neque in dolo: sed sicut probati sumus a deo, ut crederetur nobis euangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed deo, qui probat
 5 corda nostra. neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione auaritiae, deus testis est: neque quaerentes ab hominibus gloriam, neque a uobis, neque ab aliis, cum possimus oneri esse ut Christi apostoli: sed facti sumus paruuli in medio uestrum, tamquam
 10 si nutrix foueat filios suos. ita desiderantes uos cupide uolebamus tradere uobis non solum euangelium dei, sed etiam animas nostras, quoniam carissimi nobis facti estis. memores enim estis, fratres, laboris nostri et fatigationis: nocte et die laborantes, ne quem uestrum grauaremus, praedicauius in
 15 uobis euangelium dei. uos testes estis et deus, quam sancte et iuste et sine querella uobis qui credidistis fuimus: sicut scitis, qualiter unumquemque uestrum tamquam pater filios suos deprecantes uos et consolantes testificati sumus, ut ambularetis digne deo, qui uocauit uos in suum regnum et
 20 gloriam. ideo et nos gratias agimus deo sine intermissione, quoniam cum accepissetis a nobis uerbum auditus dei, accepistis non ut uerbum hominum, sed sicut est uere uerbum dei, qui operatur in uobis qui credidistis. uos enim imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum dei, quae sunt in Iudaea, in
 25 Christo Iesu, quia eadem passi estis et uos a contribulibus uestris sicut et ipsi a Iudaeis. Et alio loco: De cetero ergo, fratres, rogamus uos et obsecramus in domino Iesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo uos oporteat

26 I Thess. 4, 1—12

2 de ante inmund.] *om. P¹* 5 adolationis] *MPC* 8 possemus
Rav, add. uobis av 9 paruuli] *M* tamquam si] *τὰ ἢ M, τὰ*
P¹ 11 etiam] *om. R* 12 κἠν] *MPCRS* 13 enim] *om. M, add.*
facti a 14 in] enim] *P²* 15 uobis] *uof S* *τεστῆς P¹S¹a*
16 fuimus] *affuimus a* 19 ambulantes] *R* 21 cum] *om. P¹C¹*
22 uerba accepistis — — dei] *om. R* accepistis] *add. illud av*
23 ἰμῖταιτορες*** (mei *ras.*)] *P*

ambulare et placere deo, sicut et ambulatis, ut abundetis magis. scitis enim quae praecepta dederimus uobis per dominum Iesum. haec est enim uoluntas dei, sanctificatio uestra, ut abstineatis uos a fornicatione, ut sciat unusquisque uestrum suum uas possidere in sanctificatione et honore, non 5 in passione desiderii, sicut gentes quae ignorant deum, ut ne quis supergrediatur neque circumueniat in negotio fratrem suum: quoniam uindex est deus de his omnibus, sicut praediximus uobis et testificati sumus. non enim uocauit nos deus in inmunditiam, sed in sanctificationem. itaque qui 10 haec spernit, non hominem spernit, sed deum, qui etiam dedit spiritum suum sanctum in uobis. de caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere uobis: ipsi enim uos a deo didicistis ut diligatis inuicem. etenim facitis illud in omnes fratres in uniuersa Machedonia. rogamus autem uos, 15 fratres, ut abundetis magis et operam detis, ut quieti sitis et ut uestrum negotium agatis et operemini manibus uestris. sicut praecepimus uobis, ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt et nullius aliquid desideretis. nolumus autem uos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut 20 ceteri qui spem non habent. Et post paucos uersus: Igitur non dormiamus, sicut ceteri: sed uigilemus et sobrii simus. qui enim dormiunt, nocte dormiunt, et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. nos autem qui diei sumus sobrii simus, induti lorica[m] fidei et caritatis et galeam spem salutis. 25 quoniam non posuit nos deus in iram, sed in acquisitionem salutis per dominum nostrum Iesum Christum, qui mortuus

22 I Thess. 5, 6—22

1 sicut] sic *av* ambula*τῖς (*fras. f*) *P*, ambulaτῖς *C*, ambuletis *Rav* 2 dederim *Sav* 6 sicut] *add. & Sav* qui *R* ut] et *RS²av* 8 dominus *v* praedixi *C* 10 in inmundicia (*in marg. add. al. m.*) . . . scificatione *S* 13 habuimus *Sa* uos] *om. R* 14 etenim] sicut et *R* illud] *om. MP¹C* 15 in ante uniuersa] *om. MP¹C* macedonia *CR* 17 operamini *MP¹C* 19 desideratis *M* 20 sicut] et *add. P²RSav* 21 paucos] aliquos *a* 22 sicut] & *add. Sav* 24 diei] dei *R* 25 galea *MC* 26 uerba quoniam — — salutis *om. P¹* sed ad inquisitionē *M*

est pro nobis, ut siue uigilemus, siue dormiamus, simul cum illo uiuamus. propter quod consolamini inuicem, et aedificate alterutrum, sicut et facitis. rogamus autem uos, fratres, ut noueritis eos qui laborant inter uos et praesunt uobis in domino et monent uos, ut habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum: pacem habete eum eis. rogamus autem uos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. uidete ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est sectamini in inuicem et in omnes. semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. haec enim uoluntas dei est in Christo Iesu in omnibus uobis. spiritum nolite extinguere. prophetias nolite spernere. omnia autem probate: quod bonum est tenete. ab omni specie mala abstinete uos.

15

XXXVII.

DE EPISTVLA AD QVOS SVpra.

Gratias agere debemus deo semper pro uobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam supererescit fides uestra, et abundat caritas uniuscuiusque omnium uestrum in inuicem: ita ut nos ipsi in uobis gloriemur in ecclesiis dei pro patientia uestra et fide in omnibus persecutionibus uestris et tribulationibus, quas sustinetis in exemplum iusti iudicii dei, ut digni habeamini regno dei, pro quo et patimini, si tamen iustum est apud deum retribuere tribulationem his qui uos tribulant, et uobis qui tribulamini requiem nobiscum in reuelatione domini

17 II Thess. 1, 3-12

5 habundantius*** P 7 pusillanimes P¹ 10 sectamini (s. lin. corr. eluta) M in intermissione M 13 extinguere (ext in ras.) P, extinguere M 14 tenet (correctura eluta) M EXPLICIT AD THESSALONICENSIS (atr.) | INCIP DE EPLA AD QVOS SVpra (min.) | S, de eplā beati pauli scđā ad thessalonicenses R 17 ita] itaq; MC, om. R 18 supererescet Sa 19 omnium] del. P², om. Rav in ante inuicem] om. R 20 dei] om. P¹ 23 regno] uerbo MP¹C, in regno Sav et] om. R 24 tribulatione S¹

XII, Aug. 3, 1.

16

Iesu de caelo cum angelis uirtutis eius et flamma ignis dantis uindictam his qui non nouerunt deum et qui non oboediunt euangelio domini nostri Iesu Christi. qui poenas dabunt in interitum aeternas a facie domini et a gloria uirtutis eius, cum uenerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum super uos in die illo. in quo etiam oramus semper pro uobis, ut dignetur uos uocatione sua deus noster et impleat omnem uoluntatem bonitatis et opus fidei in uirtute: ut clarificetur nomen domini nostri Iesu Christi in uobis, et in illo uos, secundum gratiam dei nostri et domini Iesu Christi. Et alio loco: Denuntiamus autem uobis, fratres, in nomine domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinate et non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis. ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter uos, neque panem gratis manducauimus ab aliquo, sed in labore et fatigatione nocte et die operantes, ne quem uestrum grauaremus. non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmet ipsos formam daremus uobis ad imitandum nos. nam et cum essemus apud uos, hoc denuntiabamus uobis, quoniam, si quis non uult operari, nec manducet. audiuius enim inter uos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed

12 II Thess. 3, 6—15

1 eius] *add.* cū uenerit *C* et ante flamma] in *P²av* 3 in interitum] *interitum P¹, interitus S^a, in interitu P²S^v* 5 glorificari *om. MCR* ammirabilis *MP¹CS¹* 8 uocatione uos *edd.*
 9 bonitatis suae a 10 clarificetur] glorificetur *P* uerba in uobis — — Christi *om. P¹CR, sed uerba in uobis et in illo uos sequuntur paulo infra in C* 11 uos in illo *Sav* 14 ambulante inordinate bonitatis & op' fidei in uirtute ut clarificet nomē dñi ihū xpī in uob' & in illo uos secundū traditione quā acceper' a nob' quā n̄ inquieti fuim' ab aliquo *C* traditionē *M* 15 uerba ipsi e. s. q. o. imitari nos *om. MP¹CR* 16 uerba inter uos n. p. g. manducauimus *om. C*
 17 gratis panem *Sav* 18 ac] & *CRSav* 19 grauaremus *S¹*
 non quasi] *om. P¹* post quasi *add.* nos *R* 20 huius || tandem *M*, imitandum *C* 21 et *om. R* 22 // nec *M* 23 quosdam inter uos *R* ambulantes *P²* operantis *M*

curiose agentes. his autem qui eiusmodi sunt denuntiamus
 et obsecramus in domino Iesu Christo, ut cum silentio ope-
 rantes suum panem manducent. uos autem, fratres, nolite
 deficere benefacientes. quod si quis non oboedierit uerbo
 5 nostro per epistulam, hunc notate, ut non commisceamini cum
 illo, ut confundatur. et nolite quasi inimicum existimare, sed
 corripite ut fratrem.

XXXVIII.

DE EPISTVLA AD COLOSSENSES.

10 Igitur, si conresurrexistis cum Christo, quae sursum sunt
 quaerite, ubi Christus est in dextera dei sedens: quae sursum
 sunt sapite, non quae super terram. mortui enim estis, et
 uita uestra abscondita est cum Christo in deo. cum Christus
 apparuerit uita uestra, tunc et uos apparebitis cum illo in
 15 gloria. mortificate ergo membra uestra, quae sunt super
 terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam
 malam et auaritiam, quae est idolorum seruitus: propter quae
 uenit ira dei super filios incredulitatis. in quibus et uos
 ambulastis aliquando, cum uiueretis in illis. nunc autem
 20 deponite et uos omnia, iram, indignationem, malitiam, blas-
 phemiam: turpem sermonem de ore uestro ne emiseritis.
 nolite mentiri inuicem, expoliantes uos ueterem hominem
 cum actibus eius et induentes nouum, eum qui renouatur in

10 Col. 3, 1—25 et Col. 4, 1—6

1 agentef (a in ras. 3 litt.) P huiusmodi R 2 et] om. P¹
 4 quod] qm̄ P¹ 5 ut] et P²RSav non] ne Rv 6 ut] add. non
 P¹S confundantur S existimare in ras. S 7 EXPLICIT | IMCI-
 PIT DE EPLA · AD COLOSSENSES · (min.) | S 9 de epist.] om. R
 colosenses MCR 10 conresurrexistis P²S (cod. Am.): confurrexistis
 M, confurrexistis P¹CRav 13 in] om. C cum autem a
 14 illo] ipso CRSav 16 concupiscentia mala & auaritia MC
 19 ueritatis MS^a in illis] om. P¹ autem] & (sed lineola perdux.
 m. al.) S 20 omnia] omnem C 21 uerba ne emiseritis om. Rv
 22 mentire MCS in inuicem S 23 in agnitione MC, in agni-
 tionem dei a

agnitionem, secundum imaginem eius, qui creauit eum: ubi non est gentilis et Iudaeus, circumcisio et praeputium, barbarus et Scytha, seruus et liber, sed omnia et in omnibus Christus. induite ergo uos sicut electi dei, sancti et dilecti, uiscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, subportantes inuicem et donantes uobis ipsis, si quis aduersus aliquem habet querellam: sicut dominus donauit uobis, ita et uos. super omnia autem haec caritatem habete, quod est uinculum perfectionis. et pax Christi exultet in cordibus uestris, in qua et uocati estis in uno corpore: et gratia estote. uerbum Christi habitet in uobis abundanter in omni sapientia: docentes et commonentes uosmet ipsos psalmis, hymnis, canticis spiritalibus in gratia, cantantes in cordibus uestris deo. omne quodcumque facitis in uerbo aut in opere, omnia in nomine domini Iesu, gratias agentes deo et patri per ipsum. mulieres, subditae estote uiris, sicut oportet in domino. uiri, diligite uxores et nolite amari esse ad illas. filii, oboedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est in domino. patres, nolite ad indignationem prouocare filios uestros, ut non pusillo animo fiant. serui, oboedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes dominum. quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut domino et non hominibus, scientes quod a domino accipietis retributionem hereditatis. domino Christo seruite. qui enim iniuriam facit, recipit id quod inique gessit, et non est personarum acceptio apud deum. Domini, quod iustum est et aequum,

27 Col. 4, 1—6

2 gentiles & iudei P ¹	3 scytha MC, scytha P, scytha R, scytha S	et ante liber om. P ¹	4 dei] om. P ¹	et dilecti] & electi MC ¹ , om. R	6 uobis] & P ^{2v}	7 sicut et av	dominus om.
C ¹	8 uos] facere add. Sa	11 grati C ² RS ² av	12 amouentes R	in psalmis P ² Sa	13 & hymnis P, hymnis MC	& canticis Pav	14 domini nostri a
17 diligere P	uxores] add. uestras Rav	18 filii S ¹	20 pusillanimo MC, pusillanimes P	21 uerba quasi — — timentes om. P ¹	22 dominum] dñm P ²	25 facit iniuriam a	26 recipiet RScv
	inique om. R	27 et] om. MP ¹ C					

sernis praestate, scientes quoniam et nos dominum habetis
 in caelo. orationi instate, uigilantes in ea cum gratiarum
 actione: orantes simul et pro nobis, ut deus aperiat nobis
 ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, propter
 5 quod etiam uinctus sum, ut manifestem illud ita ut oportet
 me loqui. in sapientia ambulate ad eos qui foris sunt, tempus
 redimentes. sermo uester semper in gratia sale sit conditus,
 ut sciatis quomodo oporteat uos unicuique respondere.

XXXVIII.

10

DE EPISTVLA AD TIMOTHEVM.

Finis autem praecepti est caritas de corde puro et con-
 scientia bona et fide non ficta. a quibus quidam aberrantes
 conuersi sunt in uaniloquium, uolentes esse legis doctores,
 non intellegentes neque quae loquuntur neque de quibus ad-
 15 firmant. scimus autem quoniam bona est lex, si quis eam
 legitime utatur: sciens hoc, quia iusto non est lex posita,
 sed iniustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis
 et contaminatis, parricidiis et matricidiis, homicidiis, fornicariis,
 masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuriis,
 20 et si quid aliud sanae doctrinae aduersatur, quae est secundum
 euangelium gloriae beati dei, quod creditum est mihi. Et
 post paululum: Obsecro igitur primum omnium fieri
 obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro
 omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate
 25 sunt, ut quietam et tranquillam uitam agamus in omni pietate

11 I Tim. 1, 5—11

22 I Tim. 2, 1 et 2

3 apareat *M*¹, operiet *P*¹ 4 misterū *MPS*, ministeriū *C*
 5 manifeste *S*, manifestum *a* oporteat *R* 7 conditus sit *Sa*
 8 quomodo (*ras. d*) *M* EXPLICIT AD COLOSENSES (*atr.*) | INCIPIT DE
 EPISTOLA AD TIMOTHEVM (*min.*) | *S* 11 autem in *ras. P* cordo
M 12 fide* (*f ras.*) *S* 13 uolunt *P*¹ 15 ea *Rav* 16 sci-
 entes *Ra* hoc] autē *S* lex non est *Sa* lex in *ras. 5 litt. in*
P 18 parricidus & matricidus homicidus *MP¹CS¹*: -cidus *P¹Rav*,
 -cidus *S* 19 concubitorum *MC* puris mendacib; *R* puris
MCS¹, puris *P*: puris *Rav.*, -ris *S* 22 primo *S* (*cod. Am.*)

et castitate. Item post paululum: Volo ergo uiros orare
 in omni loco, leuantes puras manus sine ira et disceptatione.
 similiter et mulieres in habitu ornato cum uerecundia et
 sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus aut auro aut
 margaritis uel ueste pretiosa, sed quod decet mulieres pro- 5
 mittentes pietatem per opera bona. mulier in silentio discat
 cum omni subiectione. docere autem mulieri non permitto,
 neque dominari in uirum, sed esse in silentio. Et post ali-
 quot uersus: Oportet ergo episcopum inreprehensibilem esse,
 unius uxoris uirum, sobrium, prudentem, ornatum, hospitem, 10
 doctorem, non uinolentum, non percussorem, sed modestum,
 non litigiosum, non cupidum, suae domui bene praepositum,
 filios habentem subditos cum omni castitate — si quis autem
 domui suae praeesse nescit, quomodo ecclesiae dei diligentiam
 habebit? — non neophytum, ne in superbia elatus in iudicium 15
 incidat diaboli. oportet autem illum et testimonium habere
 bonum ab his qui foris sunt, ut non in obprobrium incidat
 et laqueum diaboli. diaconos similiter pudicos, non bilingues,
 non multo uino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes
 mysterium fidei in conscientia pura. et hi autem probentur 20
 primum et sic ministrent nullum crimen habentes. mulieres
 similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.
 diacones sint unius uxoris uiri, qui filiis suis bene praesunt
 et suis domibus. qui enim bene ministrauerint, gradum sibi
 bonum adquirunt et multam fiduciam in fide, quae est in 25

1 I Tim. 2, 8—12

9 I Tim. 3, 2—13

3 hornatu (-το *m. al.*) *S* uericundia *MP*¹ 5 margareti^s *M*
*P*¹ pμιττεν^s *P*¹ 6 mulhere *MP*¹, mulherē* (*uirg. ras.*) *C*
 8 aliquid *MC*, aliquando *P*¹, aliquantos *P*², aliquos *Ra* 10 ornatum]
add. pudicum *Pav* 11 uinolentō *M*, uiolentū *R*, uinolentē *S*
 12 litigofū *MP*¹ cupidum] *add.* sed *av* 13 castitatem *MP*¹
 14 domui] *om.* *P*¹ ec+cleſiae *M* neophytum *MPCRS* 15 su-
 perbiam *RSv* 16 incedat (*bis*) *MP*¹ diabuli (*bis*) *MP* et
 illum *a* 20 misterū *MR*, ministerū *P*¹*C* hu *MPCR* 23 dia-
 conū *Sav* p̄sūt *P*²*RS*²*v* 24 ministrauerit et adquirat *MPCR*
 bonū gradū sibi *R*, gradum bonum sibi *av*

Christo Iesu. Et post XII uersus: Spiritus autem manifeste dicit quia in nouissimis temporibus discedent quidam a fide, adtendentes spiritibus erroris et doctrinis daemoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium
 5 suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognouerunt ueritatem. quia omnis creatura dei bona, et nihil abiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. sanctificatur enim per uerbum dei et orationem.
 10 haec proponens fratribus, bonus eris minister Iesu Christi, nutritus uerbis fidei et bonae doctrinae, quam adsecutus es. ineptas autem et aniles fabulas deuita. exerce te ipsum ad pietatem. nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens uitae
 15 quae nunc est et futurae. fidelis sermo et omni acceptione dignus. in hoc enim laboramus et maledicimur, quia sperauimus in deum uiuum, qui est saluator omnium hominum, maxime fidelium. praecipe haec et doce. nemo adulescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in uerbo, in
 20 conuersatione, in caritate, in fide, in castitate. dum uenio, adtende lectioni, exhortationi, doctrinae. noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per prophetiam, cum inpositione manuum presbyterii. haec meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omnibus. adtende tibi et doctrinae,
 25 insta in illis: hoc enim faciens et te ipsum saluum facies et eos qui te audiunt. Seniore[m] ne increpaueris, sed obsecra ut patrem, iuuenes ut fratres, anus ut matres, iuuenulas ut sorores in omni castitate. uiduas honora, quae uere uiduae

1 I Tim. 4, 1—16 et I Tim. 5, 1—25 et I Tim. 6, 1—14
 26 I Tim. 5, 1—25

1 XII] aliquos *a* 4 hipocrisi *M*, ypochristi *P*, hipochristi *S*
 10 haec] hoc *R* pponens *Sa* frib; suis *R* erit *CR* xpi in v̄
Sav 11 nutritus *R* uerbo *R* es] est *R* 14 uerba
 pietas — est *om.* *P*¹ 15 et ante futurae] in *MC*¹ 16 speramus
Rav 21 lectione exortatione (exh- *S*) *MP*¹*CS*¹ et doctrine *a*
 23 presbyteru (-ri *R*) *MP*¹*CR*¹*S*¹ 24 omnibus] in om̄ib; *R* (*fort.*
recte) 28 uerae *P*

sunt. si qua autem uidua filios aut nepotes habet, discant primum domum suam regere et mutuam uicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram deo. quae autem uere uidua est et desolata, sperauit in deum et instat obsecrationibus et orationibus nocte et die. nam quae in deliciis 5 est, uiuens mortua est. et hoc praecipue, ut inreprehensibiles sint. si quis autem suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, et est infideli deterior. uidua eligatur non minus sexaginta annorum, quae fuerit unius uiri uxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educauit, 10 si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. adulescentiores autem uiduas deuita. cum enim luxuriatae fuerint in Christo, nubere uolunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: simul autem et otiosae esse 15 discunt, circuire domus, non solum otiosae, sed et uerbosae, loquentes quae non oportet. uolo ergo iuniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia. iam enim quaedam conuersae sunt retro post satanam. si qua fidelis habet uiduas, subministret 20 illis, ut non grauetur ecclesia, ut his quae uere uiduae sunt sufficiat. qui bene praesunt presbyteri, duplici honore habeantur: maxime qui laborant in uerbo et doctrina. dicit enim scriptura: non infrenabis os boui trituranti, et: dignus est operarius mercede sua. aduersus presbyterum accusationem 25 noli recipere nisi sub duobus et tribus testibus. peccantes

24 cf. Deut. 25, 4 et Leu. 10, 7

1 discant (n exp.) C, discat v	4 desolata P ¹	sperabit CRa,
b ex u M, speret P ² v, sperat edd.	infret P ² Rv	5 et] ac Sv
6 hoc] om. MCR	8 negauit M, negabit S	10 edocauit MCS ¹ ,
edocuit P ¹	13 luxuriantē P ¹ , luxuriante S ¹	15 irritā M, irritam
P esse] om. Rav	16 circūire Ra	17 ergo] om. C, autem a
20 satanam R	qua] quis Rv, qui a	fideles S
MCS ¹	digni habeantur P ¹ Rv	22 presbyterum
marg. (cf. v)	25 aduersum Sa	presbyterū MPCR
onem (acuff. P) MP	26 et] aut R	accusationem
(fort. recte)		peccantes] add. autem Sa

coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant. testor
 coram deo et Christo Iesu et electis angelis, ut haec custodias
 siue praecudio, nihil faciens in alteram partem declinando.
 manus cito nemini inposueris neque communicaueris peccatis
 5 alienis. te ipsum castum custodi. noli adhuc aquam bibere,
 sed uino modico utere propter stomachum tuum et frequentes
 tuas infirmitates. quorundam hominum peccata manifesta
 sunt praecedentia ad iudicium, quosdam autem et subsecuntur.
 similiter et facta bona manifesta sunt, et quae aliter se
 10 habent abscondi non possunt. Quicumque sunt sub iugo
 serui, dominos suos omni honore dignos habeant, ne nomen
 domini et doctrina blasphemetur. qui autem fideles habent
 dominos, non contemnant, quia fratres sunt, sed magis seruiant,
 quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt.
 15 haec doce et exhortare. si quis aliter docet et non adquiescit
 sanis sermonibus domini nostri Iesu Christi et ei quae secun-
 dum pietatem est doctrinae, superbus, nihil sciens, sed
 languens circa quaestiones et pugnas uerborum, ex quibus
 oriuntur inuidiae, contentiones, blasphemiae, suspensiones malae,
 20 conflictationes hominum mente corruptorum et qui primati
 sunt ueritate, existimantium quaestum esse pietatem. est
 autem quaestus magnus pietas cum sufficientia. nihil intulimus
 in hunc mundum: haut dubium quia nec auferre quid possumus:
 habentes autem alimenta et quibus tegamur, his contenti
 25 sumus. nam qui uolunt diuites fieri, incidunt in temptatiouem
 et laqueum diaboli et desideria multa inutilia et nociua, quae

10 I Tim. 6, 1—14

1 ut] ut & Sv testificor S 2 electis] p electis C angelis]
 add. eius P² 3 facias R 4 nemine MP¹ uerba neque c. p.
 alienis om. MP¹CR 5 custode S¹ 8 praecedentiū S¹ quosdam]
 quorundam P² 9 quae aliter] qualiter CR 10 quicumque] quicū
 MP¹C 11 habeant] arbitrentur P²v (a in marg.) 12 et 14 fi-
 delis MP¹ 14 qui] quia a 16 quae] qui RS 17 nihil] om.
 P¹ 19 male in marg. M 20 priuate M 22 nihil] add. enim C¹
 Rv 23 quia] quin P² possumus (1 ex u inter scribendum m. pr.
 M) MC 25 simul RS²av temptationes a 26 in laqueum
 Rav diaboli MP

mergunt homines in interitum et perditionem. radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt a fide et inseruerunt se doloribus multis. tu autem, o homo dei, haec fuge: sectare uero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. certa bonum certamen 5 fidei, adprehende uitam aeternam, in qua uocatus es et confessus bonam confessionem coram multis testibus. praecipio tibi coram deo, qui uiuificat omnia, et Christo Iesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem, ut serues mandatum sine macula, inreprehensibile, usque in 10 aduentum domini nostri Iesu Christi. Et post paucos uersus: Diuitibus huius saeculi praecipe, non superbe sapere neque sperare in incerto dinitiarum, sed in deo, qui praestat nobis omnia abunde ad fruendum, bene agere, diuites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, thesaurizare 15 sibi fundamentum bonum in futurum, ut adprehendant ueram uitam. o Timothee, depositum custodi, deuitans profanas uocum nouitates et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. gratia tecum. amen.

20

XL.

DE EPISTVLA AD TIMOTHEVM SECVNDA.

Non enim dedit nobis deus spiritum timoris, sed uirtutis et dilectionis et sobrietatis. noli itaque erubescere testimonium domini nostri, neque me uinctum eius, sed conlabora euan- 25 gelio secundum uirtutem dei. Et post paucissimos uersus:

12 I Tim. 6, 17—21

23 II Tim. 1, 7 et 8

4 o ante homo om. P ¹ CR	8 deo om. P ¹	9 reddidit M
pylato P	11 aduentu C	paucissimos S
uuo P ^v	15 opib; C	thesaurizati S
MC	18 nomines M ¹ P ¹ C ¹	scientia CR
PRIMA: (atr.) INCIPIT DE SECVNDA (min.) S, de epistola beati pauli apli ad tymotheu secunda R	25 euangeliu MPC	26 uirtute
M	paucissimos S: pauciss P, paucif MC, paucos Ra	

Formam habens sanorum uerborum, quae a me audisti, in fide et dilectione in Christo Iesu, bonum depositum custodi per spiritum sanctum, qui habitat in nobis. Et paulo post: Tu ergo, fili mi, confortare in gratiam, quae est in Christo
 5 Iesu: et quae audisti a me per multos testes haec commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. labora sicut bonus miles Christi Iesu. nemo militans deo implicat se negotiis saecularibus, ut ei placeat cui se probauit. nam et qui certat in agone non coronatur nisi legitime certauerit.
 10 laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere. intellege quae dico: dabit enim tibi dominus intellectum in omnibus. memor esto Iesum Christum surrexisse a mortuis ex semine Dauid, secundum euangelium meum, in quo laboro usque ad uincula quasi male operans, sed uerbum dei non
 15 est alligatum. ideo omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, quae est in Christo Iesu cum gloria caelesti. fidelis sermo: nam si commortui sumus, et conuiuemus: si sustinebimus, et conregnabimus: si negabimus, et ille negabit nos: si non credimus, ille fidelis permanet, negare
 20 se ipsum non potest. haec commune testificans coram deo. noli uerbis contendere, in nihil utile nisi ad subuersionem audientium. sollicite cura te ipsum probabilem exhibere deo, operarium inreprehensibilem, recte tractantem uerbum ueritatis.

1 II Tim. 1, 13 et 14 4 II Tim. 2, 1—17 17 II Tim. 2,
 19—26 et II Tim. 3, 1—7

1 habent sanorum (anorum *MC*, sanorū *R*) *MP¹C¹R*: habe sanorum
P²Sav audistis *M* 3 uobis *R* p' pat̄ *P* 4 fili mi] *om.*
M¹P gratia *P²RSav* (*cod. Amiatini corrector*) 6 idoneo *M*
C¹ 8 negotiis *P¹* . uerba ut ei placeat cui se in *ras.* *M* se *alt.*
 sed *P¹* 9 coronabit̄ *R* 10 accipere] p̄cipere *Rv* 11 intellectum
 in omnibus *Sa* (*cod. Sangerm. et Clarom.*): in omnibus intellectum *M*
PCRv (*Am.*) 12 esto] *add. dñm Sav* surrexisse *Sav* 15 et]
om. P¹ 16 cum] in *R* 17 si cū mortui sumus *a* conuiuium
M, conuiuium *P* 18 sustinemus *M*, sustinem' *CR* negauerimus
Rv 19 negauit *P¹C¹* 21 nihil *Sa*, nihil° *P* 22 sollicite] *add.*
 autem *a* 23 inreprehensibilem] inconfusibilē *Sav* recte tract.] r&
 tractantē *S*

profana autem inaniloquia deuota: multum enim proficient
 ad impietatem, et sermo eorum ut cancer serpit. Et post
 VI uersus: Cognouit dominus qui sunt eius, et: discedat
 ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini. in magna
 autem domo non solum sunt uasa aurea et argentea, sed et 5
 lignea et fictilia, et quaedam quidem in honorem, quaedam
 autem in contumeliam. si quis ergo mundauerit se ab istis,
 erit uas in honorem sanctificatum et utile domino, ad omne
 opus bonum paratum. iuuenalia autem desideria fuge: sectare
 uero iustitiam, fidem, caritatem, pacem cum his qui inuocant 10
 dominum de corde puro. stultas autem et sine disciplina
 quaestiones deuota, sciens quod generant lites. seruum autem
 domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes,
 docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui
 resistunt: ne quando det illis deus paenitentiam ad agno- 15
 scendam ueritatem, et resipiscant a diaboli laqueis, a quo
 captiui tenentur ad ipsius uoluntatem. Hoc autem scito,
 quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, et
 erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blas-
 phemi, parentibus non oboedientes, ingrati, scelesti, sine 20
 affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, inmites,
 sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, uoluptatum
 amatores magis quam dei, habentes speciem quidem pietatis,
 uirtutem autem eius abnegantes: et hos deuota. ex his enim
 sunt qui penetrant domos et captiuas ducunt mulierculas 25

3 cf. Num. 16, 5 et Es. 26, 13

17 II Tim. 3, 1—7

1 autem] *add.* et *av* inaniloquia *C*, uaniloquia *v* (*a* in *margin.*)
 enim] *om.* Sa pficiant *P*¹, pficiunt *P*²*Rv* 3 VII *R* cognouit]
 agnouit *C* discedant *a*¹ 4 omnes qui inuocant *S*¹*a* 5 sed et]
 fed in *P*² 6 uerilia *P*¹ honore *P*² quaedam a. i. contumeliam
om. *P*¹ 7 ab his *M* 8 honore *R* 9 iuuenalia *P*²*RSav*
 12 generent *R* seruū (*ū* in *ras.*) *M* 13 litigari *MC* 15 re-
 sistunt] *add.* ueritati *P*¹*v* cognoscendam *Rav* 16 diaboli *MP*
 laquaef *P*¹ 17 hoc] *om.* *C* 21 inimicis *M*, inimicis *P*¹, inimicis
C 22 sine benignitatem *MP*¹*C* uoluptatum *M* 23 dei]
 do *M*¹ 25 domus *S* mulierculas *M*

oneratas peccatis, quae ducuntur a uariis desideriis, semper
 discentes et numquam ad scientiam ueritatis peruenientes.
 Et post VIII uersus: Tu autem adsecutus es meam
 doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem,
 5 dilectionem, patientiam, persecutiones, passiones, qualia mihi
 facta sunt Antiochiae, Iconio, Lystris: quales persecutiones
 sustinui, et ex omnibus me eripuit dominus. et omnes qui
 uolunt pie uiuere in Christo Iesu persecutiones patiuntur.
 mali autem homines et seductores proficient in peius, errantes
 10 et in errorem mittentes. tu uero permane in his quae didi-
 cisti et credita sunt tibi, sciens a quo didiceris. et quoniam
 ab infantia sacras litteras nosti, quae te possunt instruere
 ad salutem per fidem, quae est in Christo Iesu. omnis
 scriptura diuinitus inspirata est. utilis ad docendum, ad
 15 arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia: ut
 perfectus sit homo dei, ad omne opus bonum instructus.
 Testificor coram deo et Christo Iesu, qui iudicaturus est
 uiuos et mortuos, et aduentum ipsius et regnum eius: praedica
 uerbum, insta oportune, inopportune: argue, obsecra, increpa in
 20 omni patientia et doctrina. erit enim tempus, cum sanam
 doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt
 sibi magistros, prurientes auribus, et a ueritate quidem audi-
 tum auertent, ad fabulas autem conuertentur. tu uero uigila,

3 II Tim. 3, 10—17 et II Tim. 4, 1—8

1 oneratis peccatis *MP*¹, onera peccantis *C*¹. a) *eras. in P, om.*
RSav 2 efficiantur *M* 4 institutum *Sa* 5 passiones *M*
 6 antiochie *M* iconio *S*, yconio *R* lystris *MCRS* 7 omnibus]
*add. his P*² 8 persecutionem *P²RSav* patientur *P(?)av*
 9 autem s. *lin. add. M* proficiunt *CS* 10 errore *MP²C*, er-
 roris *P*¹ permane* *P* didicisti et didiceris *MP*¹ didiceris *R*
 quoniam] quia *P*² 12 litteras *M* uerba te possunt i. a. s. p. f.
 quae *om. C* possunt *M* 14 inscriptura *P*¹ est] *del. P*² (utilis
 est *v*) 16 perfectus *C* opus bonum (b *in ras.*) *M* 17 corrā
M 18 et aduentum] et per aduentum *a*, per aduentum *v* eius] *e*
M 19 uerba *P*¹ 20 uerba erit tempus — auribus *om. P*¹
 21 coaceruabunt *M* 22 prurientes *MC* a ueritatem *MP¹C*
 23 conuertentur *P¹C*

in omnibus labora, opus fac euangelistae, ministerium tuum imple. ego enim iam delibor, et tempus meae resolutionis instat. bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruaui: in reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex, non solum autem 5 mihi, sed et his qui diligunt aduentum eius.

XLI.

DE EPISTVLA AD TITVM.

Huius rei gratia reliquij te Cretae, ut ea quae desunt corrigas et constituas per ciuitates presbyteros, sicut ego tibi 10 disposui, si quis sine crimine est, unius uxoris uir, filios habens fideles, non in acensatione luxuriae, aut non subditos. oportet enim episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem, non superbum, non iracundum, non uinolentum, non percussorem, non turpilucrum: sed hospitalem, benignum, 15 sobrium, iustum, sanctum, continentem, amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana et eos qui contradicunt arguere. Et post paucos uersus: Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, non adtendentes Iudaicis fabulis 20 et mandatis hominum auersantium se a ueritate. omnia munda mundis: coinquinatis autem et infidelibus nihil mundum: sed

9 Tit. 1, 5-9 19 Tit. 1, 13-16 et Tit. 2, 1-15 et Tit. 3, 1 et 2

1 ministerium *M* 2 imple] *add.* subditus esto *P*², sobrius esto *Rv* 3 certam certamen *MP*¹ 4 in] de *R* iusticie corona *a*
5 redet *M* 6 EXPLICIT AD TIMOTHEVM ·II· (*atram.*) | INCIPIT AD TITVM (*min.*) | *S*, de eplā beati pauli ad tyrum *R* 9 crete *P*²*CS*, creae *M*, *om.* *P*¹ 10 presbyteros *MPCR*, p̄b̄os *S* sicut] *add.* et *P*²*Cav* 12 fideles non in *om.* *P*¹ in acensationis *C*, incusationes *M* non ante subd. *om.* *P*¹ subditus *MP*¹ 13 enim] ergo *P*
15 turpilucrum] turpelucrum *M*, turpens lucrum *P*¹, turpis lucrum *CS*¹. turpe lucrū sectantē *R*, turpis lucri cupidum *P*¹*av* 16 amplectentem *P*¹ 18 exhortari *om.* *S* redarguere *a* 19 paucos] aliquos *a*
20 sane *P*¹ intendentes *Sar* famulis *P*¹ 22 autem] *om.* *P*¹
sed] se *P*¹

inquinatae sunt eorum et mens et conscientia. confitentur se nosse deum, factis autem negant, cum sint abominati et incredibiles, et ad omne opus bonum reprobī. Tu autem loquere quae decet sanam doctrinam. senes, ut sobrii sint, 5 pudici, prudentes, sani fide, dilectione, patientia. anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non uino multo seruientes, bene docentes, ut prudentiam doceant adolescentulas, ut uiros suos ament, filios diligant, prudentes, castas, domus curam habentes, benignas, subditas uiris suis, ut non blasphemetur 10 uerbum dei. iuuenes similiter hortare, ut sobrii sint. in omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum, in doctrina integritate, grauitate: uerbum sanum inreprehensibile: ut is qui ex aduerso est uereatur nihil habens malum dicere de nobis. seruos dominis suis subditos esse, in omnibus 15 placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam saluatoris nostri dei ornent in omnibus. apparuit enim gratia dei saluatoris omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et saecularia desideria sobrie et iuste et pie uinamus in hoc saeculo, ex- 20 pectantes beatam spem et aduentum gloriae magni dei et saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate et emundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. haec loquere et exhortare et argue cum omni imperio. nemo te contemnat. 25 Admone illos, principibus et potestatibus subditos esse, dicto

3 Tit. 2, 1—15

25 Tit. 3, 1 et 2

1 et mens eorum *edd.* 3 et *om.* *R* adj ab *MC* 4 decent
Rv sunt *MP*¹ 5 in fide, in dilectione, in patientia *av* 9 uiris
suis (uir *M*) *MPCRv*, suis uiris *Sa* 11 post exemplum *inserunt*
ut *MC* in doctrina* (*uirg. eluta*) *M* 12 in integritate in gra-
uitate *Sav*, integritatem grauitatem *cod. Amiat.* 13 his *s. l.* *M*
ex aduerso] aduersus *P*¹ 14 uobis *R* subditos ēe dominis suis
S 16 ut] & *P*¹ doctrina *MC* 17 ornant *P*¹, ornet *RS*¹
aparuit *MC* saluatoris***** *M* 18 ut | negantes *M* et ante
saecul.] per *P*¹ 19 sobrii *M*, sobrii *P*¹ 22 redemer& *M*, redim&
*P*¹ emundar& *M*, amundar& *P*¹: mundaret *P*¹*CRSav* 23 ac-
ceptabile *M* sectatorū *MC* 24 arguere *MC* imperio *MP*

oboedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasphemare, non litigiosos esse, modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Et post paucos uersus: Fidelis sermo est, et de his uolo te confirmare, ut eurent bonis operibus praeesse qui credunt deo. haec sunt bona et utilia hominibus. stultas autem quaestiones et genealogias et contentiones et pugnas legis deuita: sunt enim inutiles et uanae. haereticum hominem post unam et secundam correptionem deuita, sciens quia subuersus est qui eiusmodi est et delinquit proprio iudicio condemnatus. 5
10

XLII.

DE EPISTVLA AD PHILEMONEM.

Gaudium enim magnum habui et consolationem in caritate tua, quia uiscera sanctorum requieuerunt per te, frater. Et paulo post: Quem ego uolueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in uinculis euangelii: sine consilio autem tuo nihil uolui facere, uti ne uelut ex necessitate bonum tuum esset, sed uoluntarium. 15

XLIII.

DE EPISTVLA AD HEBRAEOS.

20

Videte, fratres, ne forte sit in aliquo uestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo uiuo: sed adhortamini uosmet

4 Tit. 3, 8—11 13 Philem. 7 15 Philem. 13 et 14
21 Hebr. 3, 12—15

1 bone *MC* 2 litigiosus *MP¹C* (u in o mut. m. al. C) esse om. *S*, add. sed *P¹Rav* medefrus (-of *P*) *MPC* 4 te s. l. *M*
5 bono operis *P¹* 6 genealogia *S* 7 inutile *M¹* 8 post] //p; (*ras.*
& ut uid.) *M* 10 delinqu& *Sa*, delinquit *M* contempnatof *P¹*
EXPLICIT AD TITVM (*atr.*) | INCIPIT AD PHILEMONEM (*min.*) | *S*
12 FILEMŌN *MC*, FILEMONEM *P* 13 habuit *M* 14 uiscere *M*.
uiscere *C* requierant *M¹* per te] poste *P* 15 ergo *C*
17 uelut ex] uel ex *MP¹*, om. *C¹*, ex *R* necessitatē *MC* 18 uo-
luntaria *C¹*, uoluntarium *M* EXPLICIT AD PHILEMONEM (*atr.*) |
INCIPIT AD HEBREOS (*min.*) | *S* 20 hebreus *M*, hebreos *PCR*
21 uestrum] urī *P¹* a] ad *MC*

ipsos per singulos dies, donec 'hodie' cognominatur, ut non
 obduretur quis ex uobis fallacia peccati. participes enim Christi
 effecti sumus, si tamen initium substantiae eius usque ad finem
 firmum retineamus. dum dicitur: hodie si uocem eius audi-
 5 eritis, nolite obdurare corda uestra quemadmodum in ex-
 acerbatione. Et post paucos uersus: Timeamus ergo, ne
 forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius existime-
 tur ex uobis aliquis deesse. etenim et nobis nuntiatum est,
 quemadmodum et illis: sed non profuit illis sermo auditus
 10 non admixtis fidei ex his qui audierunt. Et alio loco:
 Habentes ergo pontificem magnum, qui penetrauit caelos,
 Iesum filium dei, teneamus confessionem. Et post IIII
 uersus: Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae, ut
 misericordiam consequamur et gratiam inueniamus in auxilio
 15 oportuno. Et paulo post: Non enim iniustus deus, ut
 obliniscatur operis nestri et dilectionis, quam ostendistis in
 nomine ipsius, qui ministrastis sanctis et ministratis. cupimus
 autem unumquemque uestrum eandem ostendere sollicitudinem
 ad expletionem spei usque in finem, ut non segnes efficiamini,
 20 uerum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt
 promissiones. Et post VII uersus: Homines enim per
 maiorem sui iurant, et omnis controuersiae eorum finis ad
 confirmationem eorum est iuramentum. Et post ali-
 quantum: Teneamus spei nostrae confessionem indeclina-
 25 bilem — fidelis enim est qui repromisit — et consideremus

4 cf. Ps. 94, 8 6 Hebr. 4, 1 et 2 11 ib. 14 13 ib.
 16 15 Hebr. 6, 10—12 21 ib. 16 24 Hebr. 10, 23—38

4 firmam *MP¹C* 5 quā admodū in aceruacione *M* in exacer-
 uatione *P* 6 paucum ū *P¹* 8 aliquis ex uobis *Sav* et] *om.*
P¹ 10 admixtus *P²av* qui] quae *Pav* 12 confessione
M III] tres *a* 13 tronū *MR* gratiae *P¹*, *add.* eius *a*
 14 griciā *M* inueniamur (-mor *M*) *MC* 15 oportuno *M*, oportu^o
C (*corr. m. pr.*) polo *M* 17 sanctis] *om.* *MP¹C* 18 offen-
 tare *av* sollicitudine ad expletionē *M* 19 expletionem *P¹*
 efficiam^o *R* 20 in fide *P¹* (in *exp.*) 22 omnes *M* controuersia
 (-a *ex -o P*) *MPCR* 23 eorum *expungit P²*, *om. v* alquē *MC*
 24 nos^{ter} *M* 25 repromisit *M* et] ut *a*

inuicem in prouocatione caritatis et bonorum operum: non deserentes collectionem nostram, sicut est consuetudinis quibusdam, sed consolantes, et tanto magis quanto uideritis adpropinquantem diem. uoluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam ueritatis iam non relinquitur pro peccatis 5 hostia. terribilis quaedam expectatio iudicii et ignis aemulatio, quae consumptura est aduersarios. inritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione duobus uel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri subplicita, qui filium dei conculcauerit et sanguinem testamenti pollutum duxerit, 10 in quo sanctificatus est, et spiritui gratiae contumeliam fecerit? scimus enim qui dixit: mihi uindictam et ego reddam, et iterum: quia indicabit dominus populum suum. horrendum est incidere in manus dei uiuentis. rememoramini autem pristinos dies, in quibus inluminati magnum certamen sustinu- 15 istis passionum. et in altero quidem obprobriis et tribulationibus spectaculum facti, in altero autem socii taliter conuersantium effecti. nam et uinctis compassi estis, et rapinam bonorum uestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes uos habere meliorem et manentem substantiam. nolite itaque 20 amittere confidentiam uestram, quae magnam habet remuneracionem. patientia enim uobis necessaria est, ut uoluntatem dei facientes reportetis promissionem. adhuc enim modicum

7 cf. Deut. 17, 6 12 cf. Deut. 32, 35 et 36 23 cf. Abbae.
2, 3 et 4

1 prouocationem *P^{av}* non] et non *P* 2 collectione *MC*
3 sed *in ras.* *P* 5 relinquitur *S* 6 hostia pro peccatis *av*
terribilis] sed terribilis *P¹*, terribilis autem *C²Se*, terribilis namque
α iudici *P¹* aemulationis *P¹* 7 consumptura *MC¹*, con-
sumpturas *P¹* aduersarius *MC¹* 8 miseratione *M* testibus]
ref. trib; *M*, om. *P¹* (om. cod. *Amiat.*) moritur testibus *a*
9 deteriorū *MC¹* filio *P¹* 11 in quo] inquit *MC¹* est] om.
P¹ 12 et ante ego om. *P* (*Am.*) reddam] retribuam *Rc* 13 ite-
rum] ego *R* iudicauit *MP¹C¹* (*Am.*) horrendū *MC*, horrentiū *P¹*
14 uiuentis *MP¹* 16 alterum *MP¹C¹* 17 spectaculū *MC*
foci aliter *C¹*, foci**aliū *M¹* 19 cum gaudiū *MP¹C* suscipistis
MP¹ 21 habere muneracionē *M¹* 22 patientiā (om. enim) *C*
ut] om. *P¹*

quantulum qui uenturus est ueniet et non tardabit: iustus autem meus ex fide uiuet: quod si subtraxerit se, non placebit animae meae. Et aliquanto post: Ideoque et nos tantam habentes inpositam nubem testium, deponentes omne pondus
 5 et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Iesum: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta atque in dextera sedis dei sedet. recogitate enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus ad-
 10 uersus semet ipsos contradictionem, uti ne fatigemini animis uestris deficientes. nondum usque ad sanguinem restitistis aduersum peccatum repugnantes: et obliti estis consolationis, quae uobis tamquam filiis loquitur dicens: fili mi, noli neglegere disciplinam domini neque fatigeris, dum ab eo argueris.
 15 quem enim diligit dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. in disciplina perseuerate: tamquam filiis uobis offert deus. quis enim filius quem non corripit pater? quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri et non filii estis. deinde patres quidem
 20 carnis nostrae habuimus eruditores et uerebamur: non multo magis obtemperabimus patri spirituum et uiuemus? et illi

3 Hebr. 12, 1—16

13 cf. Prou. 3, 11 et 12

1 quantū.lū *M*, aliquantulum *RSv*, aliquantulumque *a* ueniat
*P*¹ ται δαυτ *M* 2 autem] *om.* *P*¹ uu&P¹: uiuit *MP²CR*
Sav subtraxit *P*¹ 3 aliq̃ *M* post aliqua *R*, p' aliq̃ *P* uos
R 4 testū *C*¹ 5 circumstanti] *MPC*¹ patientia *C*
 7 consummatorem *C* ppositū (f in *ras.* *P*) *MP²C* cū gaudio *C*, &
 audio *M* 8 confusione *P* contenta *MPC* dī sedis *S*
 9 enī^{eam} (enim *exp.* et eum *add. al. m.*) *C* aduersos *P*¹, aduersum *Sav*
 (*Am.*) 10 ipsos] ipsul *M*, ipsum *P²CRSav* uti] ut *PSv* ne
 in *ras.* *P* 11 nondum] *add.* enim *Rav* 12 aduersul *PRv*
 13 filius *MC* 14 dum] cū *S* 16 reptit *M*¹, recepit *P*¹ pseue-
 ramini *P* 17 offert] *add.* se *P²C²Rv* offe|re]dī (rτ in *margin.* et se
 in *spat. uac. relict. add. al. m.*) *C* deus] dō *P* filius] *om.* *P*¹
 18 si] *om.* *MC*¹ 19 omnes] *add.* isτi *P*², omnes]**** *M* patris
 a 20 uerebamur] reuerebamur *P²Sv*, *add.* eol *P²Rv* uerba non
 multo — — uiuemus *om.* *P*¹ 21 obtemperauimus *MC*¹ (*Amiat.*)

quidem in tempore paucorum dierum secundum uoluntatem suam erudiebant nos, hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem eius. omnis autem disciplina in praesenti quidem uidetur non esse gaudii, sed maeroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit iustitiae. propter quod remissas manus et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus uestris, ut non claudicans erret, magis autem sanetur. pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo uidebit deum. contemplantes ne quis desit gratiae dei, ne qua radix amaritudinis sursum 10 germinans inpediat et per illam inquinentur multi: ne quis fornicator aut profanus ut Esau, qui propter unam escam uendidit primogenita sua. Et alio loco: Caritas fraternitatis maneat. et hospitalitatem nolite obliuisci. per hanc latuerunt quidam, angelis hospitio receptis. mementote uictorum tam- 15 quam simul uincti, et laborantium tamquam et ipsi in corpore manentes. honorabile conubium in omnibus et thorus immaculatus: fornicatores enim et adulteros iudicabit deus. sint mores sine auaritia, contenti praesentibus. ipse enim dixit: non te deseram neque derelinquam: ita ut confidenter dicamus: 20 dominus mihi adiutor est, non timebo, quid faciat mihi homo. mementote praepositorum uestrorum, qui uobis locuti sunt

12 cf. Gen. 25, 33 13 Hebr. 13, 1—18 19 cf. Ios. 1, 5
21 cf. Ps. 117, 6

1 paucorum] pacificorum *C*¹, paucorum *P*¹ 5 peccatis simū *M*¹
exercitatis (ci et i in ras.) *P*, exercitatos *C*, exercitatis *R* reddit *P*¹*S*:
reddet *MP*²*CRav* 6 remissas *M* erigite *M*¹*P*¹ 7 et ante gressus
om. a facite] frate *C* ut in ras. *M*, *om. initio lineae C*¹
claudicans *S* (*Amiat.*): claudicans quis *MPCRav* 8 sequimini
*P*¹ 10 gratia *P*¹ 11 germinat *P*¹ 12 fornicatur *M*¹*P*¹ *p*
unā *C* 13 primitiua *Sav* alia loca *M* fraternitatis eius *C*
14 maneat] *add. in uobis RSav* hanc] hac *P*¹, *add. enim P*²*Rav*
latuerunt] placuerunt *P*²*RSa*, *p add. ut sit placuerunt M*² 15 uictorū
*M*¹*C* 16 uerba simul — — tamquam *om. C* 17 manentes *MC*
torum *P*² (*Am.*) 18 fornicatorum *M*¹*P*¹ adulteri *M*¹, uictoris *P*¹
19 non] *Ń** *M* 20 deseram *M* ut] *om. P*¹ dicamus *M*, dicā
*C*¹ 22 uestrorum *om. C*

uerbum dei: quorum intuentes exitum conuersationis imitamini
 fidem. Iesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula.
 doctrinis uariis et peregrinīs nolite abduci. optimum est gratia
 stabiliri cor, non escis, quae non profuerunt ambulanti-
 5 habemus altare, de quo edere non habent potestatem qui
 tabernaculo deseruiunt. quorum enim animalium infertur
 sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora
 cremantur extra castra. propter quod et Iesus, ut sancti-
 ficaret per suum sanguinem populum, extra portam passus
 10 est. exeamus igitur ad eum extra castra, inproperium eius
 portantes. non enim habemus hic manentem ciuitatem, sed
 futuram inquirimus. per ipsum ergo offeramus hostiam laudis
 semper deo, id est fructum labiorum confitentium nomini eius.
 beneficentiae autem et communicationis nolite obliuisci: talibus
 15 enim hostiis promeretur deus. oboedite praepositis uestris et
 subiacete eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro anima-
 bus uestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant et non
 gementes: hoc enim non expedit uobis. orate pro nobis.
 confidimus enim, quia bonam conscientiam habemus in omni-
 20 bus bene uolentes conuersari.

7 cf. Leu. 16, 27

1 corū *M'C* 2 fidē ** *M* 3 optimum] *add. enim P²*
 est] *add. enim Rav* gratias *P¹* 4 stabiliri *P¹S (cod. Am.):*
 stabilire *MP¹CRav* *escis *P* profuerunt (u *pr. in ras.*)
M ambulanti] *add. in eis M²PC²RSav* 8 cremantur *P¹*
uerba propter q. e. I. u. s. p. s. s. p. e. p. passus est *om. P¹* 9 por-
 tam] castrā *C* 10 exeamus] & eam' *C* igitur] ergo *R* 11 non
om. P¹ 13 fructus *MP¹CR* nomine *M¹C¹* 14 beneficiae
P¹, beneficentiae *S¹ (Am.)* cū munica cionis *M*, communicationes *S¹*,
 cōionis *R*, cōmunionis *av* 16 subicite *P²* ipsi *om. P¹*
 *rationem *P* 17 reddituri *M* facient *M(?)C* 18 gemantes
P¹ non *om. P* 19 enim] autem *Pa* habeamus *MC*
 20 | conuersari. | INCIPIT DE EPISTOLA PETRI (*min.*) || *S*

XLIII.

DE EPISTVLA PETRI PRIMA.

Modicum nunc si oporteat contristari in uariis temptationibus, ut probatum uestrae fidei multo pretiosius sit auro quod perit per ignem. Et alio loco: Propter quod succincti lumbos 5 mentis uestrae, sobrii perfecte sperate in eam quae offertur uobis gratiam in reuelatione Iesu Christi: quasi filii oboedientiae, non configurati prioribus ignorantiae uestrae desideriis, sed secundum eum qui uocauit uos sanctum et ipsi sancti in omni conuersatione sitis, quoniam scriptum est: sancti 10 eritis, quoniam et ego sanctus sum. et si patrem inuocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus, in timore incolatus uestri tempore conuersamini. Et post aliquot uersus: Animas uestras castificantes in oboedientia caritatis, in fraternitatis amore simplici, ex corde 15 inuicem diligite adtentius: renati. Et post paucos uersus: Deponentes igitur omnem malitiam et omnem dolum et simulationem et inuidias et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles sine dolo lac concupiscite. Et post

3 I Petr. 1, 6 et 7 5 ib. 13—17 10 cf. Leu. 11, 44 et 19, 2 et 20, 7 14 I Petr. 1, 22 17 I Petr. 2, 1 et 2

2 de eplā sancti petri apostoli prima R 3 oportet PSav
 contristari (n in ras.) P 4 probatu P¹, probatio P²Rav ue-
 strum M¹ pretiosior MPCRav perit] probatur P² quod per
 ignem probatur Rav 5 qui S lūb; M, lūbif C 6 pfecti Sa
 offer*** M¹, offert R 7 reuelatione Ca: reuelationem (-cionē M)
 MPRSv filii om. P¹ 9 sed] om. P²C uos] eof P¹ sanctof
 P² et] ut et av 10 in omni conuersatione sancti a sitis] estote
 in ras. P 11 et ante ego om. Cav patrē (e in ras. al. m.) M
 12 iudica*τ (ras. n) M 13 uō S¹ p elut. ante tempore in M
 14 post aliquot uersus] p; aliq̄ loco MC, alio loco R aliquos a
 15 oboedientie (-cie M) MC in ante fraternitatis om. C 16 renati
 om. R 17 omne PC *dolum (ras. &) C simulatione (-cione
 M) MC, simulationes (simulationes R) P²Rv 18 modu* P¹
 19 racionabilif M, *rationabilif (f in ras.) P¹, racionabile P²av
 post om. M

paucos uersus: Carissim, obsecro [uos] tamquam aduenas
 et peregrinos abstinere uos a carnalibus desideriis, quae
 militant aduersus animam. conuersationem uestram inter
 gentes habentes bonam, ut in eo quod detractant de nobis
 5 tamquam de malefactoribus, uos ex bonis operibus conside-
 rantes glorificent deum nostrum in die uisitationis. subiecti
 estote omni humanae ordinationi propter deum, siue regi quasi
 praecellenti, siue ducibus tamquam ab eo missis ad uindictam
 malefactorum, laudem uero bonorum — quia sic est uoluntas
 10 dei, ut beneficientes obmutescere faciatis imprudentium homi-
 num ignorantiam —, quasi liberi, et non quasi uelamen
 habentes malitiae libertatem, sed sicut serui dei. omnes
 honorate, fraternitatem diligite, deum timete, regem autem
 honorificate. serui, subditi cum omni timore dominis uestris,
 15 non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis. haec est
 enim gratia, si propter conscientiam dei sustinet quis tristitias,
 patiens iniuste. quae enim gloria est, si peccantes punimini
 et suffertis? sed si bene facientes patimini et patientes susti-
 netis, haec gratia apud deum. in hoc enim uocati estis: quia
 20 et Christus passus est pro nobis, relinquens uobis exemplum,
 ut sequamini uestigia eius. Et alio loco: Similiter mulieres

1 I Petr. 2, 11—21

21 I Petr. 3, 1—17

1 pauc. uers.] paululum (-lolum *S*¹) *Sa* kñm *MPS*, cñm *C* uos
 post obsecro om. *P*¹*C*, eras. *M* 2 qua *P* 4 gente *M* eo quod] eo
 co qo ^u *M* detractent *R*, detrectant *v* 5 uos punct. del. *P*²
 ex bonis operibus uos *RSav* 6 deum] dñm *a* nostrum] uñm *S*,
 om. *v* uisitationes (-ciones *M*) *MPS*¹ subiecti (ec in ras.)
M, add. igitur *P*²*v* 7 ordinatione *S*¹, creature *R* (cf. *v*), in marg.
 ad creature *S*² 8 p̄cellent *M* 9 uero] uobis *P*¹ 10 impru-
 dentiam (-ciã *M*) *MP*¹*C* 11 ignorantiam (a alt. ex u) *M* uelamen
*P*¹ 13 timetē regē autē onorificate *M* autem] om. *PCRSv*
 14 subditi] add. estote *P*²*RSav* cum] in *P*²*RSv* 15 discolor *M*
PCRS 16 quis] qui *S* tristitiam *P*¹ 17 punimini et] et cola-
 phizati *av* 18 patienter *M*²*P*²*RSav* 19 haec] add. est enim *P*²,
 add. est *RSav* 20 pro uobis *M*²*P*²*C* (*Amiat.*) uobis relinquens
av 21 uestigia eius] add. qui peccatum non fecit nec inuentus est
 dolus in ore eius. qui cum malediceretur, non maledicebat; cum patere-
 tur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste. qui peccata

subditae sint suis uiris, ut et si qui non credunt uerbo, per
 mulierum conuersionem sine uerbo lucrifiant, considerantes
 in timore castam conuersionem uestram. quarum sit non
 extrinsecus capillaturae aut circumdatio auri aut indumenti
 uestimentorum cultus: sed qui absconditus est cordis homo 5
 in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus, quod est in
 conspectu dei locuplex. sic enim aliquando et mulieres sanctae
 sperantes in deo ornabant se, subiectae propriis uiris, sicut
 Sarra oboediebat Abrahae dominum eum uocans: cuius estis
 filiae bene facientes et non timentes ullam perturbationem. 10
 uiri similiter, cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmi-
 ori uaso muliebri impertientes honorem tamquam et coheredibus
 gratiae uitae, ut ne impediuntur orationes uestrae. in fide
 autem omnes unianimes, conpatientes, fraternitatis amatores,
 misericordes, humiles, non reddentes malum pro malo uel 15
 maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes, quia
 in hoc uocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis.
 qui enim uult uitam diligere et uidere dies bonos, coerceat

9 cf. Gen. 18, 12 15 cf. Prou. 17, 13 18 cf. Ps. 34 (33),
 12—16

nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, iu-
 stitiae uiuamus. cuius (huius *edd.*) liuore sanati estis. eratis enim sicut
 oues errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum
 uestrarum a (*cf. v*) similiter] *add. et P'av*

1 uiris suis *Rav* et] *om. S* credunt** (*ur eras.*) *M* 2 mu-
 herem *MP¹C* 3 timorem *MC* non fit *R* 4 capillatura *RS²*
av circumdatiōis] *P²*: circumdatio *MP¹CRS^uv* indumentis* (*i*
ex ñ per rasuram) *M* 5 qui] quod *R* 6 incorruptilitatem (-te
S) *P¹S* et] ac a quod] qui *Rav* 7 locuplex *P¹RS^v* sic] si
CR sanctae mulieres *av* 8 se] *om. MP¹C* 9 fara *PRS¹av*
 habrahae (-he *C*) *MP¹C* cuius] *add. uof P²* 10 non] *om. P¹*
 pertimentes *av* 11 scientia (-cia *M*) *MC* 12 uasi *R*, uasculo *S²*
av muliebri (*br in ras.*) *S* impartientes *Rv* et] *om. R*
 13 ne] non *av* 14 effote omnes *P²* 15 misericordes] *add. modesti*
ar 15 redentes *M* 16 ð maledicto *M* p maledictū *C*, pro
 maledicto* (*f ras.*) *P* 17 here¹¹¹¹¹⁶ *M*, hereditatē *C*, hereditatis
P¹ possideatis *M* 18 et uidere *om. P¹* dies uidere *Rv*
 bonus *MP¹*

linguam a malo et labia ne loquantur dolum. declinet autem
a malo et faciat bonum, inquirat pacem et sequatur eam:
quia oculi domini super iustos et aures eius in preces eorum,
uultus autem domini super facientes mala. et quis uobis
5 noceat, si boni aemulatores fueritis? sed si quid patimini
propter iustitiam, beati. timorem autem eorum ne timueritis,
et non conturbemini. dominum autem Christum sanctificate
in cordibus uestris. parati semper ad satisfactionem omni
10 poscenti uos rationem de ea quae in uobis est spe: sed cum
modestia et timore, conscientiam habentes bonam, ut in eo
quod detrahunt uobis, confundantur qui calumniantur uestram
bonam in Christo conuersationem. melius est enim benefacien-
tes, si uelit uoluntas dei, pati quam malefacientes. Et
post aliquot uersus: Christo igitur passo in carne et uos
15 eadem cogitatione armamini: quia qui passus est carne desiit
a peccatis, ut iam non hominum desiderii, sed uoluntate dei
quod reliquum est in carne uiuat temporis. sufficit enim
praeteritum tempus ad uoluntatem gentium consummandam,
qui ambulauerunt in luxuriis, desiderii, uinolentiis, comissati-
20 onibus, potationibus et illicitis idolorum cultibus. Et post
paucos uersus: Estote itaque prudentes et uigilate in orati-

6 cf. Es. 8. 12 14 I Petr. 4, 1—3 21 I Petr. 4, 7 19
et I Petr. 5, 1—11

1 linguam] *add. suam P²RSav* labia] *add. eius P²Rav, add. sua S*
2 inquiret *MC* 3 in ante preces] *ad R* 4 autem] *eras. M, om. P¹C*
quis] *si quis C, qui est qui P²Sav* uobis *om. C* 5 sed] *add. et P²RSav*
6 beati] *add. erant P²* 7 & *MCv*: ut *rell.* con-
turbimini *MP¹C* ih̄m xp̄m *P* 8 parati] *P¹* 9 in] *om. P¹*
10 bonam habentes *S* bona *M* 11 uobis] *de uobis C (cod. Am.)*
13 uell& *MP¹* dei uoluntas *a* 14 aliqua *C*, aliquos *a* 15 qui
om. C carne] *in carne P²Sav* desint *MC* desint *a* (*ut et a in*
ras.) *P* 16 ut iam] *utinam MC* desiderii *M* uoluntati
P²RSav 18 praeteritum] *om. C* 19 qui] *hui qui P²v* ambu-
lauerunt] *add. in uoluptatib; P²* luxoriis *MPC* in desiderii
P cum satisfactionib; *M*, commestrationib; *PCRS¹* 20 potationi-
bus] *add. ebrietatibus a* cultibus (*hui ex correctura*) *P* 21 pau-
cos uers.] *paululum P, aliquos uersus a*

onibus, ante omnia mutuam in uosmet ipsos caritatem continuam habentes, quia caritas operit multitudinem peccatorum, hospitales inuicem sine murmuratione, unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratiae dei. si quis loquitur, quasi sermones dei: si quis ministrat, tamquam ex uirtute, quam administrat deus, ut in omnibus honorificetur deus per Iesum Christum, cui est gloria et imperium in saecula. carissimi, nolite mirari in feruore, qui ad temptationem uobis fit: nolite pauere quasi noui aliquid uobis contingat, sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in reuelatione gloriae eius gaudeatis exultantes. si exprobramini in nomine Christi, beati: quoniam gloriae et uirtutis dei spiritus super uos requiescit: ab illis blasphematur, a uobis autem honorificatur. nemo autem uestrum patiatur quasi homicida aut fur aut maledicus aut alienorum appetitor: si autem ut christianus, non erubescat, glorificet autem deum in isto nomine. quoniam tempus ut incipiat iudicium de domo dei. si autem primum a nobis, qui finis eorum qui non credunt dei euangelio? et si iustus uix saluabitur, impius et peccator ubi apparebit? itaque et hi qui patiuntur secundum uoluntatem dei, fideli creatori

2 cf. Prou. 10, 12 19 cf. Prou. 11, 31

1 motuam *M* uosmet ipsos *M*, uobismet ipsis *RS' av* 3 sine
 murmuratione *M*, sine murmurationem *P¹* accipit *P* 4 de-
 dispensatores *M* 5 multiformes *CS'* 7 administra *P¹*, admini-
 ministrat *S'* 8 Christum] *add.* dominum *a* saecula] *add.* seculorum.
 amen *P^{2v}*, *add.* seculorum *a* kñm] *MPRS*, em] *C* 9 mirari]
 peregrinari *av* fit] *om.* *P¹*, fit *C* 10 noui *P* aliquid noui
a uos *C* contingat *M¹* 11 et *om.* *M¹* reuelationem
P¹ 12 exprobramini *MP¹* in] pro *R* beati] *add.* eritis
av 13 quoniam quod est honoris, gloriae et uirtutis dei, et qui est
 eius spiritus *av* requiescet *Sa* 14 uerba ab illis bl. a u. a.
 honorificatur *om.* *av* 16 appetitur *MP¹* 17 glorificent *P¹*,
 glorificat *M¹C* deum] dō *MC* isto] iusto *C* tempus] *add.* est
P²Rav 18 de] di *C¹* uobis *edd.* 19 qui] quis *v* sine
MP¹ deo *P¹* euangelium *MCR* si] *om.* *M* 20 saluatur
S apparebit *M*, parebunt *CRav* 21 hi] i *M*, hi *P* qui
om. *P¹*

commendant animas suas in benefactis. Seniores ergo qui in
 uobis sunt obsecro consenior et testis Christi passionum, qui
 et eius quae in futuro reuelanda est gloriae communicator,
 pascite qui est in uobis gregem dei, prouidentes non coactos,
 5 sed spontanee secundum deum, neque turpis lucri gratia, sed
 uoluntarie, neque dominantes in cleris, sed formae facti gregis
 ex animo. et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis
 inmarcescibilem gloriae coronam. similiter, adulescentes, sub-
 10 diti estote senioribus. omnes autem inuicem humilitatem
 insinuate, quia deus superbis resistit, humilibus autem dat
 gratiam. humiliamini igitur sub potenti manu dei, ut uos
 exaltet in tempore uisitationis, omnem sollicitudinem uestram
 proicientes in eum, quoniam ipsi cura est de uobis. sobrii
 estote, uigilate: quia aduersarius uester diabolus tamquam
 15 leo rugiens circuit quaerens quem deuoret. cui resistite fortes
 in fide, scientes eadem passionum ei quae in mundo est uestrae
 fraternitati fieri. deus autem omnis gratiae, qui uocauit nos
 in aeternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos

1 I Petr. 5, 1—11

1 commendent *P¹S^v* benefactis *P¹* qui *s. lin.*
M 3 quae in] qui *M¹* cūmcarur *M*, communicatur *P*, cūdicat^r
C, cōmunicatur *S* in uobis est *av* 4 coactu *M*, coacto^f *P*, quoactof
C, coacti^r *S*, coacte *Rav* 5 spontanæ *M*, spontaneae *P²S* deum]
dñm M¹C 6 uoluntariae *P¹S¹* ut dominantes *av* crerif *M*, clerof
S¹. clero *S²*, ceteris *R* forma *RS²v* gregi *R* 7 &ex *S*
 aparuit *M¹*, aparuerit *S¹* principes *C*, princeps (pf in ras.) *S*
 pastorū (pa in ras.) *S* 8 inmarcescibilem *MPC*, inmarce**** *S¹*
 subditif *P¹* 9 autem] *om. P¹* inuicem] *om. S¹* humilitatem]
om. P¹ 10 insinuantem *R* supbof (-buf *M*) *MC* humili^b
M 11 potentia] manu (*corr. in marg.*) *M*, potissima manu *P¹*
 12 solutind nē *M* (*corr. al. m.*) 13 eom *M¹* 14 estote] *add. et*
RSv diabuluf *MP¹* 15 fortif *MP*, forte fortes *R* 16 uerba
 scientes — — fieri *om. P¹* eficientef *M* eadem *P²S¹*: eandem
MP³CS²av passionū *MS¹*: passionem *P²CRS²av* qui *MCS¹*
 17 fraternitate *MCS* omnes *M* gratiae] gloriae *P¹* 18 &er-
 num *S* passuf *M²CS¹*

ipse perficiet, confirmabit, solidabit. ipsi imperium in saecula saeculorum. amen.

XLV.

DE EPISTVLA EIVSDEM SECVNDA.

Per quae maxima nobis et pretiosa promissa donauit, ut ⁵
per haec efficiamini diuinae consortes naturae, fugientes eius
quae in mundo est concupiscentiae corruptionem. uos autem
curam omnem subinferentes ministrare in fide uestra uirtutem,
in uirtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam,
in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, ¹⁰
in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraterni-
tatis caritatem. haec enim uobis cum adsint et superent, non
uacuos nec sine fructu uos constituent in domini nostri Iesu
Christi cognitionem. cui enim non praesto sunt, caecus est
et manu temptans, obliuionem accipiens purgationis ueterum ¹⁵
suorum delictorum. quapropter, fratres, magis satagite, ut
per bona opera certam uestram uocationem et electionem
faciatis. haec enim facientes non peccabitis aliquando. Et
post paululum: Sicut et in uobis erunt magistri men-
daces, qui introducent sectas perditionis et eum qui emit ²⁰
eos dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem.

5 II Petr. 1, 4 - 10

19 II Petr. 2, 1-3

1 confirmabit s. l. M solidabitque (-urtq; S⁴) P²CRSav ipsi
gloria et av 2 EXPLICIT EPLA PETRI (minio; add. prior al. m.) | IN-
CIPIT DE SECVNDA (minio) | S, de eplā fci petri apostoli secunda R
4 secunda eiusdem a 5 quae] quem av maxime P¹ 6 effugientes
R, fugien]tes (ten in ras.) S 9 in scientiā . . in abstinentiā . . in pati-
entia . . in pietatē M 11 fraternitatis amorem a 12 haec (hec
M) est enī MC que uob cū C, uobis si R, uobiscum a, si uobif-
cum P²v 13 fructum M¹ 14 cognitione av enim] add.
haec P² sunt] add. haec Sar 15 accipiens om. R pur-
gationes MP¹ 19 paulū. ũ C, pau. ũ. P, paucos uersus RS
et om. P erant MP¹C 20 introducentes MPC p̄diti-
ones (-ci- M) M¹C emit] emisit M, emit (τ in ras.) P, misit C,
emit S¹ 21 negantes P² deum negabunt edd.

et multi sequentur eorum luxurias, per quos uia ueritatis
 blasphemabitur et in auaritia fictis uerbis de uobis negotia-
 buntur. quibus iudicium iam olim non cessat, perditio eorum
 non dormitat. Et alio loco: Nouit dominus pios eripere
 5 de temptatione, iniquos uero in die iudicii cruciandos reseruare.
 magis autem eos qui post carnem in concupiscentia inmunditiae
 ambulant dominationemque contemnunt. audaces, sibi placen-
 tes, sectas non metuunt, blasphemantes, ubi angeli, fortitudine
 et uirtute cum sint maiores, non portant aduersum se execra-
 10 bile iudicium. hi uero uelut inrationabilia pecora naturaliter
 in captionem et in perniciem in his quae ignorant blas-
 phemantes in corruptione sua et peribunt, percipientes mercedem
 iniustitiae, uoluntatem existimantes diei delicias, coinquina-
 ones et maculae deliciis affluentes, in conuiuuiis suis luxuriantes
 15 uobiscum, oculos habentes plenos adulterio et incessabiles
 delicti, pellicentes animas instabiles, cor exercitatum auaritiae
 habentes, maledictionis filii, derelinquentes rectam uiam erra-
 uerunt. Et post paucos uersus: Superbiam enim uanitatis

4 II Petr. 2, 9—15

18 II Petr. 2, 18—22

1 luxurias *MP¹C* ueritas *P¹* 2 uerba et in — — negotiabuntur
om. R auaritiā *P* factis *CS* 3 cessat] *add. et av* pdio
M¹ 5 de temptatione eripere *a (cf. v)* diem *av* reseruare cru-
 cianos *av* seruare *R* 6 eos *om. P¹* 7 contempnunt *PCRS*
 8 metuent *MC*, metuunt facere *RS²*, metuunt introducere *av* forti-
 tudinem *P¹* 9 cum sint maiores & | uirtute *in ras. al. m. S*
 maioris *M*, maiori *P¹*, meliores *C* aduersū seum (um *elut.*) *M*,
 aduersum eos *P²*, aduersus eū *C* 10 uero] uobis *P¹*, *om. S*
 peccora *PCS* naturaliter *M* 11 captionem *MC* in ante perniciem
om. cdd. qui *MC* 12 corruptione *M*, corruptionem *P¹* et ante
 peribunt *expunx. P²*, *om. av* 13 uoluntatem *MPC*, uoluptatem *Sav*,
om. R quinquinationes *C*, quinquationis *PRS²* 14 suis] *om. M¹*,
del. S² luxuriantes *MP¹C* 15 adulterii *av* incessabiles *CS¹*:
 incessabilis *MPS¹av* 16 dilecti *M*, delecti *P¹* incessabili delicto
R (cod. Amiat.) pellicentes (el et c *in ras. al. m.*) *M*, pellicentes
CRav instabilis *MPC* exercitatum *M*, execratum *S¹* in auaritia
a, auaritia *S²v* 17 maledictiones *MC* derelinquentes *M*, delin-
 quentes *P¹* 18 superbia *P¹C (cod. Amiat.)*, superba *P²S²v* uani-
 tate^f loquentis *P*

loquentes pellicent in desideriis carnis luxuriae eos qui paululum effugiunt, qui in errore conuersantur, libertatem illis promittentes, cum ipsi serui sint corruptionis: a quo enim quis superatus est, huius et seruus est. si enim refugientes coinquinaciones mundi in cognitione domini nostri et saluatoris Iesu Christi his rursum impliciti superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. melius enim erat illis non cognoscere uiam iustitiae quam post agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. contigit enim illis illud ueri prouerbii: canis reuersus ad suum uomitum, et: sus lota in uolutabro luti. Et post aliquantum: Cum haec omnia dissoluenda sint, quales oportet esse uos in sanctis conuersationibus et pietatibus, expectantes et prope- rantes in aduentum diei dei. Et paulo post: Carissimi, haec expectantes satagite immaculati et inuiolati inueniri in pace, et domini nostri longanimitatem salutem arbitramini. Et alio loco: Vos igitur, fratres, praescientes custodite, ne insipientium errore transducti excidatis a propria firmitate. crescete

10 cf. Prou. 26, 11 12 II Petr. 3, 11 et 12 14 ib. 14
17 ib. 17 et 18

1 pellicent* S, pelliciunt av luxoriae (-ne MC) MP¹C paulū
P¹C, paulolum S 4 seruos M¹ refugiens R quoinquationes
MC 5 cognitione (ni in ras.) P et] om. Sa 6 his] add. qu
P rursus P²Sav implicatas P¹, implicitis M, implicitis (impl. S)
CS¹, implicati (impl. P) P¹Rav 7 deteriora (ra in ras. al. m.) M,
deteriora P¹ prioribus s. lin. add. al. m. M 8 uiam***** (ueri-
tatis elut.) M retrosum M¹ 9 contingit P¹ 10 uere S¹
prouerbiū S¹ 11 uomitū suū CS²a sus] suis MC, suis (et in ras.)
P loto (o pr. ex al. litt. corr. m. 2) M, lota (a ex o) P ali-
quando P¹, aliquanta P² 12 haec] add. igitur S² (cf. v) dissoluenda
(da in ras. al. m.) M sint] om. MP¹C, sunt P² quales esse P²
oportet (et ex corr.) P esse] om. P 13 p̄scite* M¹ 14 diei]
lineola subducta del. S¹ dei] dñi C¹ km̄i MPRS, cūi C
15 inuiolati] immolati P¹ inuenire MP¹C, inueniri ei P², ei inueniri
v 16 & dñi n̄ri s. lin. add. al. m. M 17 p̄scient MC, p̄scientias
R 18 errore om. S¹ transducti (nt s. l. add.) M, trastructi P¹,
traducti av excedatis MPC

uero in gratia et in cognitione domini nostri et saluatoris Iesu Christi. ipsi gloria et nunc et in die aeternitatis. amen.

XLVI.

DE EPISTVLA IACOBI.

5 Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in temptationibus
uariis incideritis, scientes quod probatio fidei uestrae patientiam
operatur. patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis
perfecti et integri, in nullo deficientes. si quis autem uestrum
indiget sapientiam, postulet a deo, qui dat omnibus affluenter
10 et non inproperat, et dabitur ei. postulet autem in fide, nihil
haesitans: qui enim haesitat, similis est fluctui maris, qui a
uento mouetur et circumfertur. non enim aestimet homo ille
quod accipiat aliquid a domino, uir duplex animo inconstans
in omnibus uis suis. gloriatur autem frater humilis in ex-
15 altatione sua, diues autem in humilitate sua, quoniam sicut
flos faeni transiet. exortus est enim sol cum ardore et arefecit
faenum, et flos eius decidit et decor uultus eius deperit: ita
et diues in itineribus suis marcescet. beatus uir, qui suffert
temptationem, quia cum probatus fuerit, accipiet coronam
20 uitae, quam repromisit deus diligentibus se. Et post pau-

5 Iac. 1, 2—12

15 cf. Eccli. 14, 18 et Es. 40, 6

1 uero (ero *in ras.*) *P* 2 diem *av* EXPLICIT EPISE PETRI ·II· |
INCIPIT · DE EPL · IACOBI | (*minio*) *S* 4 Iacobi] *add.* apli *R*
5 temptationib; *P* 6 uariis *P*¹ temptationes uarias *S*²*a* (*cf.* *v*)
incideritis *MP*¹ 7 habet *S*²*av* 8 ullo *P*¹ deficientes
M 9 intiget *P*¹ sapien tientiā *M*, sapientia *Rav* postulat *M*,
-lat *C* affluentur *P*¹ postulat *C* 10 autem *om.* *P*¹ fidem *P*¹
11 enim] autem *R* fluctui] tēptati *M*¹, tempestati *M*²*PR*, tempe-
statis *C* quae *MPCS* 12 enim] ergo *MPCRv* exertimet (exe
add. *al. m.*) *P* 13 ad dño *M* animo] *om.* *MC* inconstans]
add. est *MCRv* 14 exultatione *MC* 15 humilitatem *MC*
suam *C* 16 foeni et foenum *PS* tra si & *M*, transibit *Rv*
18 marcit *M*¹, marcessit *P*¹, marcescit *M*²*CS*²*a*, marcesset *R* uir]
om. *MPC* 19 coronam uitae] uitam *a* 20 quam] quia *P*¹ repro-
misit (*miss in ras.*) *M* paulolum *S*

lulum: Nolite itaque errare, fratres dilectissimi. omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum. Et post paucos uersus: Scitis, fratres mei dilecti: sit autem omnis homo uelox ad audiendum, tardus autem ad loquendum et tardus ad iracundiam. ira enim 5 iustitiam dei non operatur. propter quod abicientes omnem inmunditiam et abundantiam malitiae, in mansuetudine suscipite insitum uerbum, quod potest saluare animas uestras. estote autem factores uerbi, et non auditores tantum fallentes uosmet ipsos. quia si quis auditor est uerbi et non factor, hic con- 10 parabitur uiro consideranti uultum natiuitatis suae in speculo: considerauit enim se et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis et permanserit, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. si quis autem putat se religiosum 15 esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius uana est religio. religio munda et immaculata apud deum et patrem haec est: uisitare pupillos et uiduas in tribulatione eorum, immaculatum se custodire ab hoc saeculo. Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem domini 20 nostri Iesu Christi gloriae. Et post aliquot uersus: Audite, fratres mei dilectissimi: nonne deus elegit pauperes in hoc mundo diuites in fide et heredes regni quod repro-

1 Iac. 1, 16 et 17 3 Iac. 1, 19—27 et Iac. 2, 1 4 cf. Prou. 17, 27 22 Iac. 2, 5—9

1 erra *M¹P¹* fratres] *s. lin. add. mei S²(v)* 2 optimū *MC¹*
 derursum *P¹* descendens *M* 4 dilectissimi *M²Sav* uelux au-
 diendum *P¹* 5 autem] *om. edd.* iracundiam *M*, irascendum *Sa*,
 iram *P²CRv* enim uiri *M²P²C²S²Rav* 7 abundantia *M*, habundantia
C 8 poterit *P¹* forte *M¹C* 10 ipfuf *M* si quis] ficut
M, ficu *P* audirur et factur *M* est] *om. MC* (uerbi est *cod.*
Corb. ap. Sab.) 11 nauitatif *M* 12 habuit *MC* 13 autem]
 enī *R* lege pfectā libertatē *C*, lege pfectae liberratif *S²a*
 liber *M* 14 permanserit] *add. in ea Rv* 15 relegiosum *P¹*
 17 huius] uuf *MC¹* relegium (*l ex g al. m.*) *M*, relegio *P¹*
 relegio *MP¹* 19 eorum] *add. et P²RSav* 21 aliquos *Ra*
 22 pauperenf (*in om.*) *P¹* 23 post diuites uerba in mundo *erasa*
in P reponissit *M*, promissit *P¹*

misit deus diligentibus se? uos autem exhonorastis pauperem. nonne diuites per potentiam opprimunt uos, et ipsi trahunt uos ad iudicia? nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod inuocatum est super uos? si tamen legem perficitis regalem
 5 secundum scripturas: diliges proximum tuum sicut te ipsum. bene facitis. si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. Et post paucos uersus: Iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam. superexaltat autem misericordia iudicio. Et
 10 post aliquantum: Nolite plures magistri effici, fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis. in multis enim offendimus omnes. si quis in uerbo non offendit, hic perfectus est uir, potest etiam freno circumducere totum corpus. Et alio loco: Linguam autem nullus hominum domare potest:
 15 inquietum malum, plena ueneno mortifero. in ipsa benedicimus deum et patrem, et in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem dei facti sunt. ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. non oportet, fratres mei, haec ita fieri. Et post paucos uersus: Quis sapiens et disciplinatus inter

5 cf. Leu. 19, 18 8 Iac. 2, 13 10 Iac. 3, 1 et 2 14 Iac. 3, 8—10 19 Iac. 3, 13—18 et Iac. 4, 1

1 exonastis *M*¹, exonoraſtis *C*, exhoneraſtis *R*, exhonoratiſ *S*
 2 oprimunt *MC*, obprimunt *P* 3 nom̄ s. lin. add. m. pr. *M*
 nom̄ bonū *C* 4 nos *R* pſitiſ *M*¹, pſectiſ *P*¹, pſeciſtiſ *M*²
C 5 diligiſ *M*¹*P*¹, diligeſ (e in ras.) *S* 6 oparamini *M*
 7 redarguite *M*¹, redarguti *M*², redarguit *P*, fedarguti *C* 8 uerba
 illi qui n. f. m. s. a. misericordia om. *P*¹ facit *S*² 9 misericordiam] ^{cori}
 miseria *M* (corr. m. 1.) misericordia *C* superexultet *Erasmus* (superexul-
 tat *cod. Fuldensis*) misericordiam *P*² iudicio *M*, iudicio (in *add.*
al. m.) *S*, iudicium *v* 10 aliqua *R* effici] fieri *Sav* 11 efficiet
M maius] magis *MC* ſūmitiſ *M* 12 uerbo] lingua *R*
 13 poteſt *M*¹, poterit *P*¹, poterit *S* etiam] enim *a* uerba Et alio
 loco: linguam — — potest om. *R* 14 poterit *P*¹ 15 inquitū *M*¹
 uenenum *P*¹, ueneno (eno in ras. *al. m.*) *S* mortiferum *S*¹
 16 et ante in om. *R* hominū *M*¹ inter ad et similitudinem in-
 ser. imaginem et *P*² 18 ita om. *P*¹ 19 paucum *P*¹ quis] qui
*S*¹ disciplinat^uſ *P* inter uos] om. *MPCR*

uos? ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiae. quod si zelum amarum habetis et contentiones in cordibus uestris, nolite gloriari et mendaces esse aduersus ueritatem. non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. ubi enim zelus 5 et contentio, ibi inconstantia et omne opus prauum. quae autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est. deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, non diiudicans, sine simulatione. fructus autem iustitiae in pace seminatur facientibus pacem. 10 Vnde bella et lites in uobis? nonne hinc, ex concupiscentiis uestris, quae militant in membris uestris? Item post paucos uersus: Petitis, et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis uestris insumatis. adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est dei? quicumque ergo uoluerit 15 amicus esse saeculi huius, inimicus dei constituitur. Et paulo post: Propter quod dicit: deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. subditi igitur estote deo: resistite autem diabolo, et fugiet a uobis. adpropiate deo, et adpropinquabit uobis. emundate manus, peccatores, et purificate corda, 20 duplices animo. miseri estote et lugete. plorate: risus uester

13 Iac. 4, 3 et 4

17 Iac. 4, 6—11

cf. Prou. 3, 34

1 operam *a* 2 mansuetudinem *P*¹ sapientiae] paciencie *R*
 3 contentione^f *M* (f *add. al. m.*), contentiones sunt *RS²av* 4 non
 est enim *av* 5 descendens *MP*, *add. a* patre luminum *P*² 7 puca
M 8 pacifica *M* suadibilis *P*¹ 9 misericordiae *P*¹ *Sa*
 non] *om. Ra, del. P²S¹* diiudicans *M*, iudicans *P¹RS²v* simu-
 latio *M*¹ 10 pacem *P*¹ 11 hinc] *M* hinc] *om. a* 12 post
 pauc. uers.] paucum *P*¹, post pauca *P*² 13 παλατις (*ras. f*) *S* acci-
 pitis (ci *in ras. al. m.*) *M*, accipitis (*ras. e*) *S* 14 infumatis (tis *in*
ras. 6 litt.) *P* adulteri (i *in ras.*) *P* 16 amicos et inimicos *M*
 huius saeculi *a* confruet (e *in 1 mut. m. al.*) *M* post paul*
P 17 dicitur *P* 18 igitur] ergo *av* 19 diabolo *M*¹, diabulo
P fugit *M*¹ adpropiate *MCS*: adpropiate *P*, appropriate
R, appropinquate autem *a* deo] dño *S* et] *om. C* ad-
 propiabit (b *ex u m. pr.*) *S* 20 peccatores] *om. MP¹CR*, peccatoris
S 21 duplices (ia *pro et pos. al. man.*) *M*, duplici *S*² plorate]
 plures *te P*¹, et plorate *P²av*

in luctum conuertatur et gaudium in maerorem. humiliamini
 in conspectu domini, et exaltabit uos. nolite detrahere de
 alterutro, fratres. Et post paucos uersus: Vnus est
 legislator et iudex, qui potest perdere et liberare. tu autem
 5 quis es, qui iudicas proximum? ecce nunc qui dicitis: hodie
 aut crastino ibimus in illam ciuitatem, et faciemus quidem
 ibi annum et mercabimur et lucrum faciemus — qui ignoratis,
 quid erit in crastinum: quae enim est uita uestra? uapor est
 ad modicum parens, deinde exterminatur — pro eo ut
 10 dicatis: si dominus uoluerit et si uixerimus, faciemus hoc
 aut illud. nunc autem exultatis in superbiis uestris: omnis
 exultatio talis maligna est. scienti igitur bonum facere et
 non facienti peccatum est illi. Age nunc, diuites, plorate
 ululantes in miseriis quae aduenient uobis. diuitiae uestrae
 15 putrefactae sunt, et uestimenta uestra a tineis comesta sunt.
 aurum et argentum uestrum aeruginauit, et aerugo eorum in
 testimonium uobis erit, et manducabit carnes uestras sicut
 ignis. thesaurizastis in nouissimis diebus. ecce merces operari-
 orum, qui messuerunt regiones uestras, qui fraudati sunt a
 20 uobis, clamant, et clamor ipsorum in aures domini sabaoth
 introiuit. epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis

3 Iac. 4, 12—17 et Iac. 5, 1—7

1 uertetur in luctum *a*, conuertatur in luctum *edd.* merore *M*¹
 2 exaltauit *P*¹ 3 de alterutrum *M*, in alterutrum *C*, alterutrum
*PRS*²*av* paucissimos *S*, paucum *P*¹ 4 legifatur *M*, legisdator
a 5 es] est *P*¹ pximom *S*¹ nunc *om.* *S*¹ 6 ciuitatem
 illam *a* ibi quidem *av*, 7 mercabimur (-m' *C*) *MP*²*C* lucru
P qui* (d *ras.*) *M* 8 erit] *add.* uob' *S*² crastino *v* est
 enim *av* 9 parens] *add.* & *S*²*v* deinde *M*¹: deinceps *M*²*PCRS*
av exterminabitur *P*²*av*, τ'μναῖ *R* 11 aut] uel *R* 13 agere
*S*¹, agere *P*²*CRS*¹*av* 14 ullulantes (u *altera ex corr. al. m.*) *M*
 miffenit *P* quia uenient *P*¹ 15 putraefactę *PS*¹ cūmeftra *M*,
 cōmeftra *PCR* 16 aurū ūr̄m ἰ argentū *R* (*cf. Corb.*) eroginauit
*M*¹, eruginauit *M*¹*PC*, eruginabit *S* erugo *MPCS* 17 mandu-
 cauit *MP*¹ carnē ūr̄am *R* 18 ref aurizaf | tif *M*, thesaurizastis
 uobis iram *v* mercif *P* 19 mesuerunt *P* fraudati *M*
 introiuit *Rv*: intrōibit *MPC*, introit *Su* luxuriis *MPC*

corda uestra in die occisionis. adduxistis, occidistis iustum: non resistit uobis. patientes igitur estote, fratres, usque ad aduentum domini. Et paulo post: Patientes estote et uos, confirmate corda uestra, quoniam aduentus domini adpropinquabit. nolite ingemiscere, fratres, in alterutrum, ut non iudicemini. Et alio loco: Ante omnia autem, fratres mei. nolite iurare, neque per caelum, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum: sit autem uestrum: est est, non non, ut non sub iudicio decidatis. tristatur aliquis uestrum? oret aequo animo et psallat. infirmatur quis in uobis? inducat presbyteros ecclesiae, et orent super eum, unguentes eum oleo in nomine domini: et oratio fidei saluabit infirmum. et adleuabit eum dominus, et si in peccatis sit, dimittentur ei. confitemini ergo alterutrum peccata uestra et orate pro inuicem, ut saluemini. multum enim ualet deprecatio iusti adsidua. Et post aliquot uersus: Fratres mei, si quis ex uobis errauerit a ueritate et conuerterit quis eum, scire debet quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore niae suae saluabit animam eius a morte, et operit multitudinem peccatorum.

20

3 Iac. 5, 8 et 9

6 Iac. 5, 12—16

16 Iac. 5, 19 et 20

1 adduxistis *P²Sv*, *add.* & *S^v* iustum] *add.* et *S²av* 2 non] nec *R* resistit *Rav* 4 et ante confirmate *add.* *R* adpropinquabit *MPCRS (Am.)* 5 ingemiscere *C* fratres] *add.* mei *S²* 6 iudicemini *M¹*, iudicimini *P¹* 8 aliud/// (ud in *ras.*) quodcumq; (*in ras. m. 1*) *M* uestrum] sermo uester *M²P²CRav* 9 tristatur *P¹* uestrum (*in ras. m. 1*) *M* 10 oret: aequo animo est? psallat *av* psallat *M¹P¹* 11 presbyteros (-rus *M*) *MPCR* ecclesie *M*, ecclesiae *P* 12 oleum *P¹*, oleo scō *R* saluabit *M¹P¹C* 13 adleuabit *M¹*, alleuabit *P¹*, alleuiabit *v* demittentur *M¹*, dimittentur *M²*, dimittuntur *PCS*, remittentur *av* 14 pro] *om.* *MC* 15 saluumini *M¹* 16 aliq̄ *P* 18 fecerit *M¹* 19 saluabit *MC*, saluat *P¹* operet *M¹C²av*, cooperit *S (Am.)* 20 peccatorē *C¹S¹*, u pro e s. l. pos. m. 1 *M*

XLVII.

DE EPISTVLA IOHANNIS PRIMA.

Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo et in
tenebris ambulemus, mentimur et non faciemus ueritatem: si
autem in luce ambulemus, sicut et ipse est in luce, societatem
habemus ad inuicem et sanguis Iesu Christi, filii eius, mundat
nos ab omni peccato. si dixerimus quoniam peccatum non
habemus, ipsi nos seducimus et ueritas in nobis non est. si
confiteamur peccata nostra, fidelis est, ut remittat nobis peccata
et emundet nos ab omni iniquitate. si dixerimus quoniam non
peccauimus, mendacem faciemus eum et uerbum eius non est
in nobis. Filioli, haec scribo, ut non peccetis: sed et si quis
peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum
iustum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro
nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. et in hoc
scimus quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruamus.
qui dicit se nosse eum et mandata eius non custodit, mendax
est: in hoc ueritas non est. qui autem seruat uerbum
eius, uere in hoc caritas dei perfecta est. in hoc scimus
quoniam in ipso sumus. qui dicit se in ipso manere, debet
sicut ille ambulauit et ipse ambulare. Et post aliquot

3 I Ioh. 1, 6—10 et I Ioh. 2, 1—6

2 | EXPLC · EP · IACOBI · INCIP · EP · IOHANNIS · | (*atram.*) S, de eplā
scī Iohīs aplī prima R PRIMUM P¹ 3 societatem P¹ 4 am-
bulamus RSav ueritatem non facimus av faciem' M, facimus
P¹RS 5 ambulamus P²S²av *sic S in luce est a 6 fili-
M, fili P¹C emundat S²av 8 uobis P¹ 9 confiteamur M,
confiteamur S uerba nostra f. e. u. r. n. peccata om. P¹ fidelis] *add.*
& iustus S²av est] *add.* & iustus P, *add.* deus R peccata] *add.*
nostra S²av 10 emendet P¹, mundat S¹ 11 faciem' M, facimus
P²S²CRav 12 in nob non ē S uobis P¹ filioli] *add.* mei P²
S²av scribo] *add.* uobis P²Sav 14 non pro nostris om. (*initio*
foliū) P 16 obseruam' (ua *elut.*) M, obseruamus P²S² 18 et
in P¹RSav hoc] ho P¹, eo S² 19 hoc] eo S² caritate P¹
20 sumus] *add.* si in ipso perfecti fuermus P² (*cf. cod. Corb.*), *add.* si
in eo maneam' Sa *alt.* ipso] illo a 21 ille] om. M¹P¹C, & ille P²
S post om. MC aliqd MC, aliquos a aliquanto post R

uersus: Qui dicit se in luce esse et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. qui diligit fratrem suum, in lumine manet et scandalum in eo non est. qui autem odit fratrem suum, in tenebris est et in tenebris ambulat et nescit quod eat, quoniam tenebrae obcaecauerunt oculos eius. Et paulo post: Nolite diligere mundum neque ea quae in mundo sunt: quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis et concupiscentia oculorum est et superbia uitae, quae non est ex patre, sed ex mundo est. et mundus transit et concupiscentia eius, qui autem facit uoluntatem dei, manet in aeternum. Et alio loco: Omne mendacium ex ueritate non est. Et post paululum: Carissimi, nunc filii dei sumus, et nondum apparuit quid erimus. scimus quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam uidebimus eum sicuti est. et omnis qui habet spem hanc in eo sanctificat se, sicut ille sanctus est. omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit, et peccatum est iniquitas. et scimus quoniam ille apparuit, ut peccata tolleret, et peccatum in eo non est. omnis qui in eo manet non peccat: omnis qui peccat non uidit eum, nec cognouit eum. filioli, nemo uos seducat. qui facit iustitiam, iustus est, sicut et ille iustus est. qui facit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. in hoc apparuit

1 I Ioh. 2, 9—11 6 I Ioh. 2, 15—17 11 I Ioh. 2, 21
12 I Ioh. 3, 2—11

2 uerba in lumine — — fratrem suum om. P¹ 5 eat] ea S¹
p' paul P, post paululū R 6 dilege M 7 sunt] add. si quis diligit mundum non est caritas patris in eo P^{2v} in mundo est CR
carnis est et concupiscentia oculorum et superbia S^{2av} 9 τανστου/
(τ alt. in ras.) M, τανσβιτ S² 11 aeternum] add. sic & dī man&
in aeternū Sa (cf. Sab.) non ex ueritate est a 12 paululum S
kmi MP, cmi C, karissimi R 13 aparuit M quoniam] qua
R 14 aparuerit M similit MP¹ 15 omnes MP hanc
spem a 17 scimus MPCR: scitis Sav aparuit MC 18 eo in
ras. P 19 manet in eo R omnes M¹, & omnes P²S^{2av} uid&
PS 21 iustum (bis) P¹ 22 dibulo M¹, dia**bulo P dibuluf
M¹, dibuluf P peccat^{laur} (1 ut al. m.) M aparuit MP¹C

filius dei, ut dissoluat opera diaboli. omnis qui natus est ex deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex deo natus est. in hoc manifesti sunt filii dei et filii diaboli. omnis qui non est
 5 iustus non est de deo, et qui non diligit fratrem suum: quoniam haec est adnuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligamus alterutrum. Et post paucos uersus: Nolite mirari, fratres, si odit uos mundus. nos scimus quoniam translati sumus de morte in uitam, quoniam diligimus fratres: qui non diligit,
 10 manet in morte. omnis qui odit fratrem suum homicida est, et scitis quoniam omnis homicida non habet uitam aeternam in se manentem. in hoc cognouimus caritatem, quoniam ille pro nobis animam suam posuit: et nos debemus pro fratribus animas ponere. qui habuerit substantiam mundi et uiderit
 15 fratrem suum necesse habere et clauserit uiscera sua ab eo, quomodo caritas dei manet in eo? filioli mei, non diligamus uerbo nec lingua, sed opere et ueritate. in hoc cognoscimus quoniam ex ueritate sumus, et in conspectu eius suademus corda nostra: quoniam, si reprehenderit nos cor, maior est
 20 deus corde nostro et nouit omnia. carissimi, si cor non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad deum, et quicquid petierimus percipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus et ea quae placita sunt coram eo facimus. et hoc est man-

7 I Ioh. 3, 13—24 et I Ioh. 4, 1—8

1 dissoluet *P*¹ diabul *MP* (*sic infra*) 4 manifestaⁿ *P*,
 manifestati a omnes *MP*¹ 5 de] ex *P*^{2v} 6 diligatis *av*
 7 paucos *P* mirare *M*¹*P*¹*C* 9 in] ad *RSv* dilegm' *M*¹, dil-
 gamus *P*¹ qui] quoniam qui *So* 10 mortem *MP*¹ omnes
*M*¹*P*¹ suum] *om. P*¹ omicida *M*¹ 11 omicida *MP*¹ 12 cari-
 tatem] *add. dei P*²*RS*^v ille] *om. M*¹ 13 animas p frib. *S*
 14 uideret *M*¹ 15 necesse] necessitatem *P*²*Sav* clauserit *M*¹, clu-
 serit *P*¹ 16 quomodo *om. P*¹ dei *om. S*¹ non *om. P*¹
 17 nec] neq; *RSv* 18 suademus] custodim' *S*² *in marg.* 19 nostra]
 ura *P*¹ re] hen deret *M* cor] *add. nostrum Rav* 20 cordi
*S*¹ nostro] uro *P*¹ km̄i *MR*, kam̄i *P*, cm̄i *C* cor] *add. no-*
 strum *P*²*Rv* 22 accipiemus *av* 23 fatim' (*e add. al. m.*) *M*

datum eius, ut credamus in nomine filii eius Iesu Christi et diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis. et qui seruat mandata eius in illo manet, et ipse in eo. et in hoc scimus quoniam manet in nobis de spiritu quem nobis dedit. Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus 5 si ex deo sunt: quoniam multi pseudopphetæ exierunt in mundum. in hoc cognoscitur spiritus dei: omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne uenisse, ex deo est. et omnis spiritus, qui soluit Iesum, ex deo non est: et hoc est antichristi, quod audistis quoniam uenit, et nunc iam in mundo 10 est. uos ex deo estis, filioli, et uicistis eos, quoniam maior est qui in uobis est quam qui in mundo. ipsi de mundo sunt: ideo de mundo locuntur, et mundus eos audit. nos ex deo sumus: qui nouit deum, audit nos: qui non est ex deo, non audit nos. in hoc cognoscimus spiritum ueritatis et spiritum 15 erroris. carissimi, diligamus inuicem, quoniam caritas ex deo est, et omnis qui diligit ex deo natus est et cognoscit deum. qui non diligit, non nouit deum, quoniam deus caritas est. Et paulo post: Carissimi, si sic deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere. deum nemo uidit umquam. si 20 diligamus inuicem, deus in nobis manet, et caritas eius in nobis perfecta est. Item paulo post: Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est filius dei, deus in eo manet et ipse

5 I Ioh. 4, 1—8 19 I Ioh. 4, 11 et 12 22 I Ioh. 4, 15—21
et I Ioh. 5, 1—4

2 •mandatū •dedē S 4 de spiritu quem] qua de spū suo S².
dedit nob Cv 5 km̄ MPS, cm̄ C 6 sunt] sint Sav multī
pseudopphetiae exuerunt P¹ 7 uerba omnis spiritus — ex deo est et
om. P¹ omnes (bis) M¹ 8 confitebī S 9 solu& S hoc]
hic P²CRS¹av 10 ante cristī M¹, antēxpī P¹, antīxpī S¹: antīxpī
(antichristū) M²P²CRS²av quod] de quo Rav audistis in ras.
P¹ uenit et] uemet MP¹S¹a, uemet et CRS² 11 uenit M¹
eos] eum R (sic) S²v 12 sunt] om. P¹ 16 km̄ MPR, cm̄
C diligamus] add. nos P¹ 17 uerba qui diligit e. d. n. e. e. c. deum
om. P¹ 19 km̄ MP, cm̄ C si sic] ne MP¹S¹, sī CRA
21 et 22 uobis P¹ 22 quāq; MP¹CS

in deo. et nos cognouimus et credimus caritati, quam habet
 deus in nobis. deus caritas est, et qui manet in caritate, in
 deo manet et deus in eo. in hoc perfecta est caritas nobis-
 cum, ut fiduciam habeamus in die iudicii: quoniam sicut ille
 5 est, et nos sumus in hoc mundo. timor non est in caritate,
 sed perfecta caritas foras mittit timorem: quoniam timor
 poenam habet, qui autem timet, non est perfectus in caritate.
 nos ergo diligamus deum, quoniam prior deus dilexit nos. si
 quis dixerit quoniam diligo deum, et fratrem suum odit,
 10 mendax est. qui enim non diligit fratrem suum, quem uidet,
 deum, quem non uidet, quomodo potest diligere? et hoc
 mandatum habemus ab eo, ut qui diligit deum, diligat et
 fratrem suum. Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus
 ex deo natus est, et omnis qui diligit eum qui genuit diligit
 15 eum qui natus est ex eo. in hoc cognoscimus quoniam dili-
 gimus natos dei, cum deum diligamus et mandata eius faci-
 amus. haec est enim caritas dei, ut mandata eius custodiamus:
 et mandata eius graua non sunt. quoniam omne quod natum
 est ex deo uincit mundum. Et post paululum: Haec est enim
 20 fiducia, quam habemus ad eum, quia quodcumque petierimus
 secundum uoluntatem eius audit nos: et scimus quoniam
 audit nos. Et post III uersus: Qui scit fratrem suum
 peccare peccatum non ad mortem, petet, et dabit ei uitam,

13 I Ioh. 5, 1—4

19 I Ioh. 5, 14 et 15

22 I Ioh. 5, 16—18

1 nos *om.* *M*¹ credidimus *PSav* 2 est *om.* *P*¹ 3 caritas] *om.*
R, caritas dei *av* 4 fiducia *MC* 7 pena *MC* timet] *metet*
*P*¹, *metur* *P*² non timet, est a caritate* (*ras. m*) *P*
 8 ergo ** (*ras. dñm*) *P* deum *om.* (*initio lineae*) *S*¹ ipse prior
R deus] *om.* *CR* deus prior *v* nos] *om.* *P*¹ 9 suum] *om.*
*S*¹ *oderit Sav* 10 uidit (*bis*) *M* 11 diligere *M*, *om.* *P*¹
 12 et *om.* *MP*¹*a* 14 uerba et omnis qui d. e. g. d. e. q. natus est
om. *P*¹ *alt. diligit] add. et av* 15 eo] *dō C* uerba quoniam dili-
 gimus *om.* *MP*¹*CR* 16 cum] *ñ C* 17 enim *om.* *PR* eius]
om. *S* 19 paul' *P*, paululū *S* enim *om.* *P*²*RSav* 20 eum]
dñm Sa 23 peccatum] *in elut. litt. M*, *om.* *C* uerba petet e. d. e. u.
 p. n. a. m. e. p. ad mortem *om.* *MP*¹*CR* petat *v* & dabitur ei
 uita *P*²*Sv*

peccantibus non ad mortem. est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget. omnis iniquitas peccatum est, et est peccatum non ad mortem. scimus quoniam omnis qui natus est ex deo non peccat, sed generatio dei conseruat eum, et malignus non tangit eum. Et alio loco: Filioli, custodite uos a simulacris. 5

XLVIII.

DE EPISTVLA EIVSDEM SECVNDÆ.

Non tanquam mandatum nouum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum. et haec est 10 caritas, ut ambulemus secundum mandata eius. hoc mandatum est, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis. Et post uersus paucos: Omnis qui praecedit et non manet in doctrina Christi deum non habet: qui permanet in doctrina, hic et filium et patrem habet. si quis uenit ad uos et hanc 15 doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, nec haue ei dixeritis. qui enim dicit illi haue, communicat operibus eius malignis.

5 I Ioh. 5, 21

9 II Ioh. 5 et 6

13 II Ioh. 9—11

1 peccantī *P²v*, peccantī* *S* 2 roget] *add.* quis *P²av* roget] &
 om̄is *C* et est] & haec ē *C* 3 non] *om.* *Rv* ad *om.* *M¹*
 et scim' *S* omnes *M¹* | EXPLICIT PRIMA EPISTOLA (*atr.*) | INCI-
 PIT DE EIVSDEM SECVNDÆ (*minio*) | *S*, de eplā Iohannis secunda *R*
 8 secondō *M*, secundum *P¹* 9 τibi^{uoḥ} (*uoḥ al. m.*) *M* 10 habe-
 mus *R* 11 hoc est enī mandatum *S²v* 12 quāadmodū *M¹*
 ut in eo *R* (*cf. Sab.*) 13 paucos uersus *a* praecedit] recedit
av manet] permanet *S²v* 14 qui] sed qui *R* *alt. doctrina*] *add.*
 xp̄i *S* 15 et ante filium *om.* *R* 16 recipe] *reū_m* (*r pr. in ras.,*
e s. lin. et m al. m.) *M*, decipere eum *C* aue *PRav* 17 dixit̄
M¹ illi *om.* *R* aue *Rav* cūmunicat *M*, comuncet *P¹*,
 comunicauit *P²*

XLVIII.

DE EPISTVLA EIVSDEM TERTIA.

Carissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, et hoc
 in peregrinos, qui testimonium reddiderunt caritati tuae in
 5 conspectu ecclesiae: quos bene facies deducens digne deo.
 pro nomine enim profecti sunt nihil accipientes a gentibus.
 nos ergo debemus suscipere huiusmodi, ut cooperatores simus
 ueritatis. Et post paululum: Carissime, noli imitari malum,
 sed quod bonum est. qui bene facit, ex deo est: qui male
 10 facit, non uidit deum.

L.

DE EPISTVLA IVDÆ.

Subintroierunt enim quidam homines, qui olim praescripti
 sunt in hoc iudicium, impii, dei nostri gratiam transferentes
 15 in luxuriam, et solum dominatorem et dominum nostrum
 Iesum negantes. Et paulo post: Hi sunt in epulis suis
 maculae, conuiuantes sine timore, semet ipsos pascentes. Et
 alio loco: Hi sunt murmuratores querellosi, secundum

3 III Ioh. 5—8 8 III Ioh. 11 13 Iud. 4 16 Iud. 12
 18 Iud. 16—23

2 EXPLICIT ·II· (*atram.*) || INCIPIT EIVSDEM ·III· (*minio scr.*) | *S*, de
 epistola Iohannis tertia *R* $\bar{k}m\bar{e}$ *M*, $\bar{k}m^*e$ *P*, $\bar{c}m\bar{i}$ *C*, o carissime
R 3 si fidelit' *R* facit' et operat' *C* 4 pegrinif *CR*
 redderunt *MP*¹ 5 aecclēsiā *P* quos] quod *MPCS*¹ bene-
 facient' *S*²*v*, benefacit' *P*² deduces *CRS*²*v*, *add.* huf *C* digni
*P*¹ 6 enim] *add.* eius *RS*²*av* 8 ueritit' *M*¹ paulolum *S*
 $\bar{k}m\bar{i}$ *M*, $\bar{k}m\bar{a}e$ *P*, $\bar{c}m\bar{i}$ *C* imitare* *M*, imitare *PCS* 9 quod-
 quod *MP*¹ 10 udet (*ex corr. m. al.*) *P* 12 | EXPLICIT EPLA ·SĪ
 IOHĀN· TERTIA· (*atram.*) | INCIPIT DE EPLA· IVDÆ (*minio*) | *S* Iudē
 apofthi *R* 13 quidē *M* profcripti *P*¹ 14 iudicio *P*² impī
R dei] dñi *Sa* traſſerantef *P* 15 luxoriā *MP* domi-
 nationem *P*¹ 16 ihm* *M* Iesum] *add.* Christum *P*²*RSav*
 hu *M* 17 macūle *C* 18 hu *MP* querelloſi (*quaer- P*) *MP*,
 queruloſi *S*. queruloſi *Rav*

desideria sua ambulantes, et os illorum loquitur blasphemiam. uos autem, carissimi, memores estote uerborum quae dicta sunt ab apostolis domini nostri Iesu Christi, qui dicebant uobis, quoniam nouissimo tempore uenient inlusores, secundum sua desideria ambulantes impietatum. hi sunt qui se segregant, animales, spiritum non habentes. uos autem, carissimi, superaedificantes uosmet ipsos sanctissimae uestrae fidei, in spiritu sancto orantes, ipsos uos in dilectione dei seruate. et hos quidem arguite iudicatos, illos uero saluate de igne rapientes, illis autem miseremini in timore, odientes et eam quae carnis est maculatam tunicam.

LI.

DE LIBRO CUIUS NOMEN EST APOCALYPSIS IOHANNIS.

Si homines, immo quia homines intelleguntur moneri, cum angeli monentur, in omnibus eisdem praeceptis discimus falsos fratres per patientiam

14 Apoc. 1, 20 et 2, 1—8—12—18 et 3, 1—7—14

1 illorum] eorum *Rav* blasphemiam (1 *in rasura*) *M*, blasphem+a
(*ras.* 1) *S*, *superba v*, *add.* mirantes personas quaestus causa *P²av*
2 *k̄me M¹*, *k̄m̄i M²PR* dicta] praedicta *P²Sav* 4 in nouissimo
M²Rav uiment *M¹* 5 desideria sua *Sav* impietatum *P¹S*, in
peccato *P²*, in impietate *Ra*, in impietatibus *v* hi *MP* qui
segregant semet ipsos *av* 6 *legant (m. pr.) M* animalis *C¹S¹*
7 *k̄m̄i MPR*, *c̄m̄i C* supedicaueſt *M*, supedificate *C* ipſus (bis)
M 8 ipsos *post* orantes] ipſis *S²*, *om. R* 9 seruate] *add.* expectantes (exsp.) misericordiam domini nostri Iesu Christi in uitam aeternam
av iudicatus *M* 10 de igne] *digne MPC* rapientes] recipientes
P² illis] illos *R*, alius *PS¹av*, his *S²* odientes] *add.* autem
P² 11 et ante eam] & (*eras.*) *S*, *om. R* carnalis *P²av*
13 | EXPLICIT EPISTOLA IUDAE (minio) | In libro cuius nomen ē apocalypſis iohannis. si ho|mines *S* de libro apocalypſis beati Iohannis
apostoli *R* apocalipsin *M*, apolipsin *P¹* (ca *post. add.*), apocalipſ
C iohannes *C* 14 immo *S* quia] qui *MC* 15 moueri
P¹R, monere *S* aghi *M* mouentur *R* 16 falsis *MC*
fratres falsos *P* p pati *C*

sustinendos propter nomen dei, et per paenitentiam ad prima bona opera redeundum, et usque ad mortem persecutiones pro fide tolerandas, et in caritate feruendum. circa finem autem libri, cum
 5 de sancta ciuitate loqueretur: Nec intrabit, inquit, in ea aliquid coinquinatum et faciens abominationem et mendacium. Et alibi: Beati qui lauant stolas suas, ut sit potestas eorum in ligno uitae et portis intrent ciuitatem. foris canes et uenefici et inpudici et homicidae et idolis seruientes et
 10 omnis qui amat et facit mendacium. ego Iesus misi angelum meum testificari uobis.

4 Apoc. 21, 27

7 Apoc. 22, 14—16

1 sustinendus *M*, sustinendū *C*, sustinendo *S* per] propter *P*²
 paenitentiam] patiā *M*, patientiā *PC*, penitentiam ac pacienciam *R*
 2 opera bona *a* 3 tollerandas *P*, tolerandos *S*: operandas *MC*, operantes *R*
 4 feruendum] feruendum *a* autem finem *Sa* 5 nec] non *Rav*
 inquit *MPC* 6 eam *RSav* 7 labant *MP*¹ (*Amiat.*) suas] *add.* in sanguine agni *av* 8 per portas *P*²
 in ciuitatem *v*, in ciuitatem scām *P*² canis *MC* 9 uenefici *M*
 homicidæ *C* 10 omnes *M* 11 testificari] *add.* hec *R*
 EXPLICIT BEATI AVGVSTINI EPI LIBER CVIVS NŌM SPECVLVM APPELLAVIT
MC, EXPLICIT BEATVS AVGVSTINVS EPS LIBER CVIVS NOMEN (*corr. et*
 speculum appellavit *suppl. al. m.*) *P*, EXPLICIT liber sancti Augustini epi
 qui appellatur speculum *R*, EXPLICIT BEATI AVGVSTINI EPI || LIBER CVIVS
 NOMEN APPELLAVIT | SPECVLVM *S*

LIBER DE DIVINIS SCRIPTVRIS

SIVE

SPECVLVM

QVOD FERTVR S. AVGVSTINI.

- S* = codex Sessorianus 58, saec. VIII—VIII.
- F* = codicis Floriacensis fragmenta Ashburnhamensia (Libri n. 16), saec. VIII.
- M* = codex Michaelinus 173, nunc Abrincensis 87, saec. VIII.
- V* = codex Victorinus 906, nunc Parisinus 15082, saec. XII.
- L* = codex S. Martialis Lemouicensis 127, nunc Parisinus 2977 A, saec. XI—XII.
- C* = codex Parisinus 256 (n. a.), saec. XII.
- α* = codex Theodulfi Aniciensis uel Podiensis. qui adseruatur in ecclesia urbis du Puy, saec. VIII.
- μ* = codex Theodulfi Mesmianus, nunc Parisinus 9380, saec. VIII.
- v* = uulgata Bibliae sacrae latinae lectio ex recensione Clementis VIII.
-

ORDO CAPITVLORVM DE DIVINIS SCRIPTVRIS

n. CXLIII.

- I. De uno deo.
- II. De distinctione personarum patris et filii et spiritus sancti.
- III. De spiritu sancto.
- III. De dilectione domini.
- V. De conuersione et contemptu saeculi.
- 10 VI. De timore domini.
- VII. De bono pacis et caritatis.
- VIII. Quod ubique sit dominus.
- VIII. Quod nouerit dominus occulta cordis.
- X. Iuste iudicandum.
- 15 XI. Bene faciendum pauperi et non pigerandum.

INCIPIT ORDO CAPITVLORVM DE DIVINIS SCRIPTVRIS. ^S N. CXL·III SIT

S, INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI SPECVLV̄ SCĪ AGVSTINI YPPONEREGENSIS
 EPISCOPI *L*, INCIPIVNT CAPITVLA IN SPECVLVM DOMNI AVGVSTINI *μ*,
 IN HOC CORPORE CONTINETVR SPECVLVM STI AGVSTINI : TAM DE VETVS
 QVAM DE NOVO TESTAMENTVM *M*, In hoc corpore continetur spec̄m s̄.
 aug. (*capitulationem in calce positam exhibet cum inscriptione capitula*
libri praecedentis C, inscriptionem om. V, capitulationem om. α
 5 *distinctionē M, distinctone V¹, stinctione C* 7 *de spiritu sancto*
quod cooperato sit patris et filii et quod unius cum | et filio spiritus
sanctus substantiae sit atque deitatis μ 8 *domini] dī V²* 9 *con-*
uersione MVLCμ *contentu V¹, temptu L* 11 *bona L* 12 *de co*
quod MVLCμ *ubique S* *dominus] d̄s MVLCμ* 13 *de co*
quod MVLCμ 14 *iustae SM, de iuste L* 15 *pignorandum V*

XII, Aug. 3, 1.

19

- XII. Bene faciendum uiduae, orfano et aduenae.
 XIII. Non retinendam mercedem mercennarii.
 XIII. Non laedendum infirmum.
 XV. Non ambulandum in dolo uel hypocrisi.
 XVI. Non reddendum malum pro malo. 5
 XVII. Remittendum fratri quod in fratrem deliquerit.
 XVIII. De cauenda seductione malorum.
 XVIII. De honorandis sacerdotibus uel ministris.
 XX. De honorandis parentibus.
 XXI. De filio superbo. 10
 XXII. Non prodesse thesauros iniquis.
 XXIII. De paenitentia.
 XXIII. De elemosynis.
 XXV. Semper orandum.
 XXVI. De ira dei et iudicio uenturo. 15
 XXVII. De resurrectione.
 XXVIII. De tribulationibus et probatione iustorum.
 XXVIII. Quod non maneat dominus in his qui a praeceptis
 eius deuiauerint.
 XXX. Non superandum seruum dei detractone malorum. 20
 XXXI. Non detrahendum.
 XXXII. De correptione.
 XXXIII. De praeuaricatoribus.
 XXXIII. De superbia.
 XXXV. De mansuetudine. 25

1 orphano *C* aduene μ 3 ledendū *SVLC* μ infirmo
MVLC 4 hipocrisi *S*, hypochysi *L*, ypocrisi *C*, hypocrisin μ
 6 remittendum in fratri μ fratrem] fratre *V* μ 7 eductione
C 8 uel ministris *om.* *MVLC* 9 patribus μ 10 de
 filiis superbis μ 11 prodesse (e s. l. m. 1) *S*, prodesse *VLC* μ , prodesse
M thesauros *S*, thesauros *MVC* μ , thesauro *L* 12 penitentia
VL, poenitentia μ , patientia *C* 13 aelemosinis *MC* μ , elymosinis
 (γ ex e corr. pr. m.) *V* 15 et *om.* *L* iudicio *M* dei et]
 de *C* 17 tribulatione *MC* 18 praeceptis] mandatis *MVLC*
 19 eius *om.* μ deuiar̃ *V*, deuiauer̃ *C* 22 de correptione et di-
 sciplina μ 23 praeuaricatoribus (oribus in rasura) *L* 24 super-
 uia *S*

- XXXVI. De patientia.
 XXXVII. De humilitate.
 XXXVIII. De sapiente.
 XXXVIII. De conuersatione iuuenum.
 5 XL. Non periurandum.
 XLI. Non iurandum.
 XLII. Non dicendum falsum testimonium.
 XLIII. Non mentiendum.
 XLIII. De interdictu idolatriae.
 10 XLV. Non fornicandum.
 XLVI. De negligentia sacerdotum.
 XLVII. De sanctificatione sacerdotum.
 XLVIII. De sanctificatione populi.
 XLVIII. De contentione uitanda.
 15 L. De pseudoprophetis et haëreticis uitandis uel
 contentionibus legis.
 LI. De continentia oris.
 LII. Fugiendam ebrietatem.
 LIII. Mulieris malitiam esse uitandam.
 20 LIII. Quod tonitrua, pluuiæ, coruscationes, grandines,
 pruinae, niues, uenti, fulgora et nubes a dominis sint.
 LV. Non lustrandum neque diuinandum.
 LVI. De factura mundi et quod a deo ex nihilo facta
 sint omnia.
 25 LVII. Quod tenebrae a deo creatae sint.

1 patientia] pacientia *L*, sapientia μ 3 sapiente] sapientia *Mai*
 4 iuuenum] uiuentiū *C* 5 periendum *S* 11 negligentia *M*,
 negligentia *V²C* 12 sacerdotum] *add.* uel ministrantium deo et or-
 dine ecclesiastice disciplinae μ 15 pseudo prophetis *ML* hereticis
SMVLC de hereticis uitandis et pseudoprophetis μ uel
 seu μ uitandis uel contentionibus uitandis legis *S* uerba uel
 contentionibus legis *om. MVLC* 18 ebrietatē *MC* 19 mali-
 ciam *V* post uitandam sequitur rasura 10 litterarum in *C*
 20 tonitrua *MV μ* coruscationes *MVLC* grando *MVLC*
 21 pruinae] pine *M*, *om.* μ niues gelicidia μ fulgura *MVC*
 22 neque diuinandum *om. S* 23 factura] figura *V* et quod
 ex nihilo factus sit mundus μ 24 sunt *MVLC* omnis *S*
 25 sunt *C*

- LVIII. De homicidio casuali.
- LVIII. Decimas et primitias frugum uel omnium rerum
praecepto legis ecclesiae dari oportere.
- LX. Paruulos emendandos instanter.
- LXI. Sanctorum conuersationi et tractatui adherendum. 5
- LXII. Non accipiendas usuras.
- LXIII. Quod negotiator mendacio carere non possit.
- LXIII. Duplicia pondera non habenda.
- LXV. Vota deo statim soluenda.
- LXVI. Non stulte ridendum. 10
- LXVII. Non accipiendum testimonium testis unius.
- LXVIII. Non induendas uestes uiri a muliere neque mulieris a uiro.
- LXVIII. Non inputari peccatum parentum filiis neque filiorum parentibus. 15
- LXX. Nutriendos a parentibus in timore domini filios et non prouocandos ad iram.
- LXXI. Seminandum ante iustitiam et postea metendos fructus eius.
- LXXII. In mortuo lacrimas producendas. 20
- LXXIII. Neminem esse sine peccato.
- LXXIII. Non furandum.
- LXXV. Non gloriandum in sapientia mundi.
- LXXVI. Non ambiendos honores.
- LXXVII. Quod qui hominem dei spernit dominum spernat. 25

1 casuali] *add.* non coniungendis proximis (*sic*) *S* 2 uel] et *MV*
LC 3 precepto *L* dare *V* 4 paruulos emendandos instanter
MLCμ: instanter paruulos emendandos *S* em. inst. *om.* *V* 5 tractui
MVLμ et tractatui *om.* *C* 7 mendatio *MVLC* carere] exui *μ*
8 duplicia *SMC* 9 deo] dño *Lμ* statim] celeri *M'*, celere *V*
L, celeriter *M²C* soluenda] solui oportere *μ* 11 unius testis
MVLC 12 nequae *S* 14 in parentum *S* 16 nutriendus
S 17 uerba et non prouocandos ad iram *om.* *μ* 18 seminandum
ML ius] dam *S*, iusticiā *V* 19 fructos *M* 20 producendas
(*cendas in ras. al. m.*) *V* 24 ambiendos *S*, ambiendos *V*, amandos
μ 25 dei *om.* *μ* dominum] deum *MVLCμ* spernat
MVLCμ: spernes *S*

- LXXVIII. De oboedientia.
 LXXVIII. Pusillanimem non scandalizandum.
 LXXX. De laude uirginum.
 LXXXI. De concordia coniugali et habitu mulierum.
 5 LXXXII. De sanctitate et opere uidnarum.
 LXXXIII. Exemplo apostolico manibus laborandum.
 LXXXIII. Altiora scrutari non oportere.
 LXXXV. De ieiunio.
 LXXXVI. Hominem exemplo formicae uel apis sine pigritia
 10 operari debere.
 LXXXVII. Sine timore hominum mandata dei praedicanda.
 LXXXVIII. De stulto.
 LXXXVIII. Iracundiam deponendam.
 XC. Quod homo a deo factus huius genus uel natura
 15 dicatur, cuius opus fuerit imitatus.
 XCI. Sapienter respondendum uerbum interroganti.
 XCII. De seruo fideli et commonitione dominorum.
 XCIII. De commonitione seruorum.
 XCIII. Oboediendum in id quod iustum est regibus et
 20 potestatibus saeculi.
 XCV. Lumen itineris nostri in timore domini esse legem
 dei.
 XCVI. De morte iustorum.
 XCVII. De morte iniquorum.
 25 XCVIII. De auaritia.

1 oboedientia *SV* 2 pupilli animē *S*, pusillanimem *MVLCμ*
 scandalizandum] *add.* sed potius consolandum *μ* 4 habitu *μ* 6 labo-
 randum] operandum *MVLC* 7 altiora] *add.* quam iubetur *S* oportere]
add. neque ire ad | ire ad hereticos *μ* 9 formice *μ* uel *eras. L, om.*
C uerba apis sine pigritia et debere *om. MV¹LC* (apis et debere
ex corr. add. in V) 10 debere] *add.* quae bona sunt *μ* 13 iracundia
μ deponenda *Mμ*, deponendā ***** *V* 14 deo] dño *MV¹LC*
 uel *om. μ* 15 emitatus *S*, imitator *M¹L* 16 interrogandum *M¹*,
 interrogati *C* 17 fideli et prudente *μ* commonitione (itione *in ras.*
al. m.) L 19 oboediendum *V*, oboedentiū *C* in id *om. μ*
 id *om. M* 20 saeculi *om. MVLC* 21 in timorē dñi *eras. M,*
exp. V, om. μ

XCVIII. De sacrificio spiritali.

C. Quod unusquisque suo opere iudicetur.

CI. Quod dominus in suo arbitrio reliquerit hominem nec uelit quemquam perire.

CII. De tristitia delicti. 5

CIII. Quod in baptismo omnia peccata dimittantur et quod in nouitate uitae ambulandum sit.

CIIII. De substantia dei.

CV. Adsumenda arma spiritalia contra nequitias spiritalis. 10

CVI. Faciendum prius et sic docendum.

CVII. Non habendam spem in homine.

CVIII. Consolandos lugentes uel uisitandos infirmos.

CVIIII. Non dicendum malum bonum neque bonum malum.

CX. Abstinentum deliciis. 15

CXI. Eripiendos positos in tribulationibus.

CXII. Vineam appellari hominem, populos uel gentes.

CXIII. Quod sancti homines in similitudine nubium sint uocati.

CXIIII. Quod homines arborum ferant imaginem. 20

CXV. Non murmurandum.

CXVI. Homines in similitudine stellarum uocari.

CXVII. Homines malos canes uocari.

CXVIII. Quod domus uel templum homo ipse dicatur.

1 sacrificio *M* 4 uellit *M* 5 delecti *SV*¹ 6 dimittuntur
S dimittantur peccata *MVLC* uerba et quod i. n. u. a. sit *om.*
M¹VLC 7 an | bulandum *S* sit ambulandum *M²μ* 9 assumenda
VLCμ 11 sic *om.* *μ* 12 homine *VLC*: hominem *SMμ* 13 consu-
landos *S* lugendos *L* 14 bonum malum neque malum bonum
MVLC 15 a deliciis *Lμ*, delitiis *C* 16 tribulationibus] necessitate et
tristitia *μ*, tribulatione *C* 18 similitudine nubium] similitudinemouium
S sunt (i per rasuram ex u) *S*, sunt *μ* 20 imaginem] *add.* et
feni et omnis auis et bestiarum *M²μ*, imaginem ***** *M¹*
21 non murmurandum (in rasura m. 1, sequitur rasura 6 litterarum)
M 22 homines in similitudine stell in rasura *M* similitudinē
VLC uocantur *V* 24 ipse dicatur] appelletur *MVμ*, appelletur
C, appellatur *L*

- CXVIII. Lumbis spiritalibus hominem debere esse praecinctum.
- CXX. Homines montes uel campos uocari.
- CXXI. Quod spiritus inmundi uel uitia montes, colles, bestiae, aues, petrae, gentes, lapides, spinae nuncupentur.
- CXXII. Quod non sit aequalis omnis sanctus deo.
- CXXIII. Quod angelorum custodia muniamur.
- CXXIII. Hominem nuncupari parietem.
- 10 CXXV. Sanctos homines spiritali cibo uel poculo satiari.
- CXXVI. Aquam et ignem populos uel uitia nuncupari.
- CXXVII. Quod uocatus ad fidem retro redire non debeat.
- CXXVIII. Quod diabolus angelus a deo fuerit factus et postmodum transgressione mutatus sit.
- 15 CXXVIII. De similitudine cerui.
- CXXX. Quod populi aquae dicantur.
- CXXXI. De fontibus domini.
- CXXXII. Quod aquae sunt super caelum.
- CXXXIII. De ebrietate et calice irarum.
- 20 CXXXIII. Quod dominus deus hoc nomen habeat.
- CXXXV. Hominem dei uocari terram deliciarum.
- CXXXVI. De uolpibus.
- CXXXVII. De hospitalitate.
- CXXXVIII. Homines messem uel fruges nuncupari.
- 25 CXXXVIII. Vxorem excepta causa adulterii non dimittendam.
- CXL. De tabernaculo.

1 precinctum *V* 3 mentes *S* 4 inmundus *MVLCμ* 5 p̄atre
V spine *L* noncupentur *M*, nuncupantur *L* 7 sanctus] spiritus
μ 9 noncupari *M* 10 s̄co spiritali (*om.* homines) *μ* saturari
MVLCμ 11 et *Sμ*: uel *MVLC* uel populos *MVLC* noncupari
M, appellari *μ* 13 zabolus *S* fuerit a d̄no factos *μ* 14 trans-
gressionē | mutantur *S* 16 et 18 aq; *S* 17 domini *om.* *μ*
18 sint *μ*, * sunt *V* 19 ebrietate *S*, aebrietate *M* calicē *S*
irae *MVLC* 20 deus *om.* *μ* habebat *V* 21 hominum d̄i doce
alter | ram daiuarum *S* delitiarum *MC* 22 uulpibus *MVLCμ*,
add. in similitudine (-nem *M*?) hominum *M*?*μ* 24 messes *MVLCμ*
uel fruges *om.* *V* noncupari *M*

CXLI. De pedibus lauandis.

CXLII. Omnia in gloriam uel in nomine dei esse facienda.

CXLIII. De sancta uita samuhelis et pauli apostoli.

CXLIIII. Quod dominus fons uitae sit.

I.

5

DE VNO DEO.

In deuteronomio: Audi, israhel, dominus deus tuus deus unus est. et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota uirtute tua. Item illic: Dominus solus ducebat eos, et non erat cum eis deus 10 alienus. Item in euangelio secundum matthaeum: Nemo bonus nisi unus deus. Item apostolus ad roma-

α I. DE VNO DEO. In exodo cap. VIII: Audi, israhel, dominus deus tuus deus unus est. et diliges dominum deum tuum. In deuteronomio cap. CXVII: Dominus solus ducebat eos. In mat- 15 thaeo <math.> cap. XVIII: Nemo bonus nisi solus deus. Paulus

μ I. DE VNO DEO. In deuteronomio cap. V: Audi, israhel, dominus deus tuus deus unus est. et diliges dominum deum tuum. Item ibi cap. XVIII: Dominus solus ducebat eos. In mat- thaeo <math.> cap. XVIII: Nemo bonus nisi solus deus. Paulus 20

7 Deut. 6, 4 et 5 10 Deut. 32, 12 12 Matth. 19, 17 (cf. Marc. 10, 18)

2 gloria *MVLC* μ dei] dñi *V* μ esse *om.* *V* faciendo *S*
 3 uita] uel *S* samuelis *S* apostoli] *add.* quod non sint capti ***
 ***** μ 4 sit] est *MVLC*, nuncupetur μ EXPLICIT VNT CAPI-
 TVLA · INCIPIT TEXTVM *ML*, EXPLICIT CAPITVLA INCIPIT TEXTVS *V*, EX-
 PLIUNT CAPITVLA μ 6 *inscriptionem capituli om.* *MVL* I. DE
 VNO DEO | IN DEUTERO NOMIO | *rubr.* *S* 7 in deuteronomio *om.* *M*
VC israhel *V*, isrl *MC* 8 deus] dñs *MLv*, dñs *V* diligis
M 9 anima ***** (anima *ras.*) *S* uirtute] mte *C*, uita tua uirtute
V illic] in deuteronomio *M¹V¹C*, in deuteronomio *L* 10 docebat
S, deducebat *MVLC* cum eo *Lv* 11 euuag^o *S* mattheum *S*,
 matheū *M*, marcum *C* 12 unus] solus *L* paulus apostolus *MVLC*

nos: O altitudo diuitiarum et sapientiae et scientiae dei!
 quam inscrutabilia sunt iudicia eius et inuestigabiles uiae
 ipsius! quis enim cognouit sensum domini? aut quis illi consili-
 arius fuit? aut quis prior dedit ei et reddetur illi? quoniam
 5 omnia ex ipso et per ipsum et in ipsum omnia. ipsi gloria
 in saecula. Item ad corinthios: Scimus quia nihil est
 idolum et quia nemo deus nisi unus. Item ad galatas:
 Quid ergo est lex? factorum gratia posita est, donec
 neniret semen, cui repromissum erat dispositum per an-
 10 gelos in manu mediatoris. mediator autem unius non est,
 deus uero unus est. Item ad timotheum: Vnus enim
 deus, et unus mediator dei et hominum, homo christus iesus,
 qui dedit se ipsum redemptionem pro omnibus.

ad romanos cap. XXXVI: O altitudo diuitiarum usque in α
 15 saecula saeculorum. Item ad corinthios cap. XXXVIII:
 Scimus quia nihil est idolum. Item ad galatas cap. XIII:
 Quid ergo est lex factorum usque deus uero unus est. Item
 ad timotheum cap. VI: Vnus enim deus et unus mediator.

ad romanos cap. XIII: O altitudo diuitiarum usque in saecula μ
 20 saeculorum. Ad corinthios I cap. VIII: Scimus quia nihil
 est idolum usque deus nisi unus. Ad galatas cap. V: Quid
 ergo est lex factorum usque deus uero unus est. Ad timo-
 theum I cap. III: Vnus enim deus usque semet ipsum pro
 omnibus.

1 Rom. 11, 33—36 6 I Cor. 8, 4 8 Gal. 3, 19 et 20
 11 I Tim. 2, 5 et 6

1 et ante sapientiae om. *MLVCv* 2 scrutabilia *M¹V¹* iudicia
M 3 ipsius] eius *SCv* quis consiliarius eius *MVLCv* 4 dedit
 illi *Lv* reddetur] retribuetur *MLVCv* illi] ei *Lv* quoniam ex (om.
 omnia) *MVLCv* 5 in ipsum] in ipso sunt *MVLCv* honor & gloria
C 6 in saecula saeculorum *MVLC* chorinthios *M*, add. prima
MVLC 7 ydolum *C*, add. in mundo *MVLCv* galathas *SM*
VLC 8 posita est] positae *L* 9 cui se promiserat d^s dispositum
S, cui pmissu erat dispositu erat *C* 10 mediatoris mediator (c ras.)
S autem om. *MVLC* 11 uero] autem *Sv* thimotheu *V*, add.
 prima *MLC* 12 d^s * unus *M* 13 semet ipsu redemptione *V*

II.

DE DISTINCTIONE PERSONARVM PATRIS ET FILII ET SPIRITVS
SANCTI.

In genesi: Et dixit deus: fiat firmamentum in medio
 aquae et sit diuidens inter aquam et aquam. et factum est 5
 sic. et fecit deus firmamentum. Item illic: Et dixit deus:
 faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram.
 et fecit deus hominem, ad imaginem dei fecit eum. Item
 illic: Qui effuderit sanguinem hominis, pro sanguine illius
 fundetur anima hominis illius, quia ad imaginem dei feci 10
 hominem. Item illic: Et dixit ei angelus domini: agar,
 ancilla sarrae, unde uenis? et quo uadis? et dixit: a facie
 dominae meae sarrae ego recedo. dixit autem ei angelus
 domini: reuertere ad dominam tuam et humilia te sub manibus
 eius. et dixit ei angelus domini: replens replebo semen tuum 15

α II. DE DISTINCTIONE PATRIS ET FILII ET SPIRITVS SANCTI.
 In genesi cap. I: Et dixit deus: fiat firmamentum usque et
 fecit deus firmamentum. Item: Et dixit deus: faciamus hominem
 ad imaginem et similitudinem | cap. VIII: Quicumque effuderit
 sanguinem hominis. Item cap. XXV: Vocauit angelus domini: 20

μ II. DE DISTINCTIONE PERSONARVM PATRIS ET FILII ET SPIRI-
 TVS SANCTI. In genesi cap. I: Dixit quoque deus: fiat firma-
 mentum usque et fecit deus firmamentum. Item ibi: Et ait:
 faciamus hominem ad imaginem usque ad imaginem dei creauit
 illum. Item cap. III: Quicumque effuderit sanguinem usque 25
 ad imaginem quippe dei factus est homo. Item cap. VIII:
 Dixit ad eam angelus: agar, ancilla sarai, unde uenis? usque tu

4 Gen. 1, 6 et 7 6 Gen. 1, 26. 27 9 Gen. 9, 6 11 Gen.
 16, 8-10. 11. 13

4 In genesi. et om. C 6 illic] in genesi (sic etiam infra) MV
 LC 9 effuderit S uerba qui effuderit usque ad hominem
 item in genesi in marg. C 10 om. hominis Cr om. illius V
 quia] qui S fecit S 12 sarrae (r erasa) M, sarae C faciae
 SL 13 sarre V, sarę C 14 reuertre M humilia te] humi-
 liare MVLCr 15 domini om. C

et non numerabitur a multitudine — quia exaudiuit dominus
humilitatem tuam — et uocauit nomen dei qui ad eam loque-
batur: tu deus qui respexisti me. Item illic: Et ut sol
ortus est super terram et lot intrauit in segor, dominus
5 pluit super sodomam et gomorram sulfur et ignem de caelo
a domino. Item illic: Et dixit mihi angelus domini in
sommis: iacob. et ego dixi: quid est? et dixit: uidi quanta
tibi laban fecerit: ego sum deus qui uisus sum tibi in loco
dei ubi unxisti mihi lapidem et uouisti mihi ibi uotum. Item
10 illic: Et uocauit abraham angelus domini de caelo et dixit:
abraham, abraham. et ille dixit: ecce ego. et dixit illi: ne
inicias manum tuam super puerum neque facias illi quidquam:
nunc enim cognoui quia times dominum et non pepercisti filio
tuo dilectissimo propter me. Item illic: Et luctatus est
15 angelus cum iacob usque in mane. et uidit quia non potest

agar usque tu deus respexisti me. Item cap. XXI <X alterum α
in ras.>: Ut sol ortus est super terram et lot intrauit in segor et
dominus pluit. Item cap. XXXVIII*: Dixitque mihi angelus dei
usque uouisti <u prior in rasura> mihi ibi uotum. Item cap.
20 XXVII: Vocauit autem abraham angelus usque filio tuo unigenito.
Item cap. XLI <XLI in rasura>: Ecce uir luctabatur cum iacob

deus qui uidisti me. Item ibi cap. VII: Sol egressus est super μ
terram usque sulphur et ignem a domino de caelo. Item cap.
XXVI: Dixitque angelus dei in somnis ad me usque et uotum
25 uouisti mihi. Item cap. XVI: Et ecce angelus domini de caelo
clamauit dicens usque filio tuo unigenito propter me. Item cap.
XXVII: Et ecce uir luctabatur cum iacob usque mane usque et

3 Gen. 19, 23 et 24 6 Gen. 31, 11—13 10 Gen. 22,
11 et 12 14 Gen. 32, 24—30 (cf. Iudic. 13, 18)

1 a] praec Cv 2 humilitatem] uocē C¹ dei] dñi MVLCv 3 sol-
(e.c. correctura m. 1 quae pro o antea u habuerat) S 4 om
in L dominus] et dñs MVL, om. C 5 plouit S gomurrā
M sulphur MVL, sulphur C celo L 6 mihi om. VC
domini] dī MLCv 7 quis es C 8 uisus] infusus C 9 dei om.
C mihi om. Cv 12 inicias MC neque S facies L
quicquam MVLC 13 n̄ ego enī V quia] quē C 15 in om.
Lv

aduersus eum: et tetigit latitudinem femoris eius, et obstipuit latitudo femoris iacob, cum luctaretur cum eo. et dixit ei: dimitte me, ascendit enim oriens. et iacob dixit: non te dimitto, nisi me benedixeris. dixit autem ei: quod nomen est tibi? et ille dixit: iacob. dixit autem ei: non uocabitur nomen 5 tuum iacob, sed israhel erit nomen tuum: quia conualuisti cum deo, et cum hominibus potens factus eris. interrogauit eum iacob et dixit: indica mihi nomen tuum. et ille dixit: ut quid interrogas nomen meum? et ipsud est mirabile. et benedixit eum ibi. et uocauit iacob nomen loci illius uisio 10 dei. uidi enim deum facie ad faciem, et salua facta est anima mea. Item illic: Dixit autem deus ad iacob: surge et ascende in locum bethel et habita ibi et fac ibi altare deo, qui uisus est tibi, cum recederes a facie esau fratris tui. Item in numeris: Non erit labor in iacob neque uidebitur 15 dolor in israhel. dominus deus eius cum eo est, et illud praeclarum principium cum ipso. Item in libro iudicum: Factum est autem, cum adhuc esset gedeon in gofera patris

α usque salua facta est anima mea. Item: Dixit autem deus ad iacob usque cum recederes a facie fratris tui esau. Item in 20 numeris <marē> cap. : Non erit labor in iacob usque praeclarum principium cum eo. In iudicum cap. VIII: Factum est autem cum adhuc esset gedeon usque in uerticem maoc <moloc> cap.

μ salua facta est anima mea. Item cap. XXVIII: Interea loquutus est deus ad iacob usque quando fugiebas <-bat> esau fratrem tuum 25 <*uum, f ras.>. In numeris <numr> cap. VIII: Non est idolum in iacob usque uictoriae regis in illo. In iudicum cap. III: Quum autem adhuc esset gedeon in ephra usque super quam

12 Gen. 35, 1

15 Num. 23, 21

18 Iud. 6, 24—26

1 faemoris *SC* obstupuit *VC* 2 faemoris *S* 3 demitte
S oriens] aurora *MVLCv* 6 israhel *S*, isri *MVC* 7 cum
eo] eī *M* ¹*V*, in eū *M*², ei *L*, mecū *C* factus *om. in it. lin. C*
8 mihi quod est nomen tuum *MVLC* uerba: et ille dixit ut quid *usque*
te m in libro sapientiae (p. 302, 15) *om. V* 9 ipsū *C* 10 iacob
om. ML C 11 deum] dñm *MLC* faciae *S* 12 m̄a (s. *lin.*
m. 2) C 13 altarem *S* 14 fratris tui esau *MLC* 16 israhel
eo] ipso *MLC* 17 ipso] eo *MLC* 18 gofera *ML*:
gufera *S*, cofera *C*

sui, fili hesdri, locutus est illi in nocte illa dominus dicens: sume duos uitulos, unum pastum patris tui et alium septem annorum et uade euertere aram bahal quam aedificauit pater tuus et lucum qui est super ipsam excide, et aedificabis
 5 altarium domino deo tuo qui uisus est tibi in uertice maoch in ordinationem. Item illic: Et dixit manoe ad angelum domini: quod tibi nomen est, ut cum uenerit uerbum tuum, honorificemus te? et dixit illi angelus domini: quare interrogamus te? et illud est mirabile. Item in psalmo
 10 XXXII: Verbo domini caeli firmati sunt et spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Item illic: Quoniam ipse dixit et facta sunt, ipse mandauit et creata sunt. Item in psalmo XLIII: Sedes tua deus in saeculum saeculi: uirga recta est, uirga regni tui. dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem: propterea
 15 unxit te deus deus tuus oleum laetitiae prae consortibus tuis.

XIII: Dixitque manoe ad angelum domini usque interroga nomen α meum et illud est mirabile. In psalmo XXXII: Verbo domini caeli firmati sunt. Item: Quoniam ipse dixit et facta sunt. In XLIII: Sedes tua deus in seculum seculi. In CVIII:

20 sacrificium anteposuisti. Item cap. VII: Dixitque manoe (manoe) μ ad angelum domini usque quare quaeris nomen meum quod est mirabile. In psalmo XXXII: Verbo domini caeli firmati sunt. Item ibi: Quoniam ipse dixit et facta sunt. Item in XLIII: Sedes tua deus in saeculum saeculi usque prae consortibus tuis.

6 Iud. 13, 17 et 18 10 Ps. 32, 6 11 ib. 9 13 Ps. 44.
 7 et 8

1 fili *ML*: filii *S*, filius *C* esdrae *M*, esdri *LC* in nocte
S om. dominus *MLC* 3 euertere *SC* baal *MC* editi-
 cavit *L* 4 quae (corr. m. 2) *M* edificabis *LC* 5 om.
 domino *L* uertice *L*: uerticē *SMC* moloch^{us} | (im eras.) *M*,
 molochim *C*, moloch *L* 6 ordinationē (om. in) *C* illic] in iudicū
ML, in libro iudicū *C* manoe (h s. lin. m. 2) *M*, manue *LC*
 7 cum] dum *C* uerbum] nomen *M* 8 honorificem *L* 10 tri-
 cesimo scdo *C* 11 illic] in eodē psalmo *LC*, in eodē psalmo XXXII
M 12 om. alt. sunt *C* quadragesimo quarto *C* 13 sedis *S*
 15 unxit *SL* oleo *LCr* laetitiae *M*, leticie *C*

Item in psalmo CVIII: Dixit dominus domino meo: sede ad dexteram meam, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Item in prouerbiis salomonis: Dominus creauit me initio uiarum suarum in opera sua et ante saeculum fundauit me: initio ante quam terram faceret et ante quam 5 abyssos constitueret, prius quam produceret fontes aquarum, prius quam montes statuerentur, ante omnes colles genuit me. dominus fecit regiones et deserta et cacumina quae habitantur sub caelo. cum praepararet caelum, cum illo eram. et cum segregabat sedem suam: quando super uentos fortes 10 faciebat in summo nubes et cum stabiles fontes poneret sub caelo et cum firmissima faceret fundamenta terrae, eram apud illum componens. Item illic: Quis tenet fines terrae? quod nomen est ei? aut quod nomen filii eius? Item in libro sapientiae: Candor est enim lucis aeternae et 15 speculum sine macula maiestatis dei et imago bonitatis illius: et cum sit una, omnia potest, et permanens in se omnia

α Dixit dominus domino meo. In prouerbiis cap. VIII: Dominus possedit me usque apud illum eram disponens. Item: Quis tenet fines terrae? quod est nomen ei aut quod nomen filii eius? In sapi- 20 entia cap. III: Candor est enim lucis aeternae usque omnia

μ Item in CVIII: Dixit dominus domino meo usque scabellum pedum tuorum. In prouerbiis cap. VIII: Dominus possedit me usque cum eo eram cuncta componens. Item cap. XXX: Quis suscitauit omnes terminos terrae? usque quod nomen filii 25 eius, si nosti. In sapientia cap. III: Candor est enim lucis

1 Ps. 109, 1 3 Prou. 8, 22—30 13 Prou. 30, 4
15 Sap. 7, 26 et 27

1 centesimo nono *C* 2 a dextris meis *LCr* a-dextris (d *ras*.)
M scabillu *S* 4 et *om.* *LC* ante saec. f. m. i. a. q. t. f. et]
ante quam saeculum faceret et ante quam terram fundaret *MLC*
6 abyssos *M*, abysus *L* et prius quā *MLC* 7 statuerentur]
constituerentur *MLC* generaū *L* 9 pararet *MLC* 10 segre-
gabat] secerneret *MLC* 11 nubis *S* 12 facere et *S* 13 apud
illum eram disponens *MLC* illic] in prouerbiis *MLC* terre *S*
14 filii *MLC* 15 aeterne *S* 16 maiestas *L* 17 unum
MLC

innouat. Item illic: Deus parentum et domine misericordiae
 tuae qui fecisti omnia uerbo tuo et sapientia tua constituisti
 hominem. Item illic: Et tecum sapientia quae nouit opera
 tua, quae et adfuit tunc, cum orbem terrarum faceres. Item
 5 illic: Haec illum qui primus finctus est patrem orbis terrarum,
 cum solus esset creatus, custodiuit et eduxit illum de limo
 terrae, et dedit illi uirtutem continendi omnia. Item in
 ecclesiastico: Ego ex ore altissimi exiui primogenita ante
 omnem creaturam: ego in caelis feci ut oriretur lumen inde-
 10 ficiens. Item in esaia propheta: Accedite ad me, et
 audite haec: non in occulto ab initio locutus sum nec in loco
 terrae tenebroso. cum fieret, illic eram. et nunc dominus

innouat. Item cap. III: Deus patrum meorum et dominus
 misericordiae tu es. Item: Et tecum sapientia. Item V: Haec
 15 illum qui primus finctus est usque et dedit illi uirtutem omnia
 continendi. In ecclesiastico cap. XII: Ego ex ore altissimi
 prodiui primogenita. In esaia cap. : Accedite a me usque

aeternae usque omnia innouat. Item cap. III: Deus patrum
 meorum usque sapientia tua constituisti hominem. Item cap. III:
 20 Et tecum sapientia usque quum orbem terrarum faceres. Item V:
 Haec illum qui primus finctus est usque et dedit illi uirtutem
 omnia continendi. In ecclesiastico cap. XII: Ego ex ore
 altissimi prodiui usque lumen indeficiens. In esaia cap. :
 Accedite ad me et audite hoc usque dominus deus misit me et

1 Sap. 9, 1 et 2 3 ib. 9 5 Sap. 10. 1 et 2 8 Eccli.
 24, 5 et 6 10 Es. 48, 16

1 illic] in eodem libro sapientiae *MLC* parentum] patrū *MLCv*
 domine] dñs *MLC* 2 tuae] tu es *MVLC*, om. *Mai* fecisti *M*
VLC: fæcis *S* sapiē tuę ostituti (is s. *lin. m. 2*) *V* 3 illic] in
 eodem libro sapientiae (*sic etiam infra*) *MVLC* tecū ~sapientia
 (est s. *l. a m. 2*) *V* 5 prius *C* finctus *SVL*: finitus *M*, functus
C patrē (*uirg. add. m. 2*) *M* 7 continenti *S* 8 eccl'aste
C pdiui *MVLCv* 8 oret̃ (ri a *m. 2*) *V* in+deficiens (*litt.*
erasa et d in ras.) *M* 10 esaia *S*, isaia *L*, ysaia *C*, ysaya *V*
 pf̃ *S* accedite ad me (e *pr. ex i corr. m. 2*; *litt. ite ad in ras. litterarum*
 eadme *m. 1*) *S* 11 audite *S* ab initio] habito *S* 12 fierent *S*

misit me et spiritus eius. Item in osee propheta: Filios autem iuda miserebor et saluabo eos in domino deo ipsorum. Item in libro zacchariae prophetae: In sion fugite, qui conmoramini filiam babylonis. quia haec dicit dominus omnipotens: post honorem misit me super gentes quae spoliauerunt uos, quia qui tangit uos sicut qui tangit pupillam oculi ipsius. ecce ego iniciam manum meam super eos, et erunt in praedam his qui seruiunt illis, et scient quoniam dominus omnipotens misit me. Item illic: Et dixit dominus ad diabolum: imperet in te dominus qui elegit hierusalem. Item illic: Et confirmabo eos in domino deo ipsorum et in nomine eius gloria-buntur, dicit dominus. Item in malachihel propheta: Et subito uenit in templo suo dominus quem uos quaeritis

α dominus misit me et spiritus eius (ei' *in ras.*). In osee cap. : Filiis autem iuda miserebor et saluabo eos in domino deo ipsorum. In 15 zaccharia cap. : O sion fuge usque dominus omnipotens misit me. Item: Et dixit dominus ad diabolum: et increpet dominus in te qui elegit hierusalem. Item: Et confirmabo eos in domino deo ipsorum. In malachia cap. : Et subito ueniet in templo

μ spiritus eius. In osee cap. : Et domui iuda miserebor et 20 saluabo eos in domino deo suo. In zacharia cap. : O sion fuge usque dominus exercituum misit me. Item ibi cap. : Et dixit dominus ad satan usque qui elegit hierusalem. Item cap. : Confortabo eos in domino usque dicit dominus. Item in malachi cap. : Et statim ueniet ad templum suum domi- 25

1 Os. 1, 7 3 Zach. 2, 7—9 9 Zach. 3. 2 10 Zach. 10,
12 13 Malach. 3, 1

1 oree *S*, ose *M* propheta *S* filiis *MVLC* 2 in *om. S*
3 uerba item i. l. z. prophetae *om. V*, sed spatium uacuum est in
zacharia propheta *MLC* profetae *S* syon *VC* fugite ex surgite
corr. m. pr. C apud filiam *MVLCv* babylonis *M*, babilonis
V 5 gentes qui *MVL* 6 uos *pr.] nos C* 7 inicio *L*, initio
MC 9 illic] in zacharia propheta *MVLC* 10 in te] tibi *MV*
LC ierusalem *VC* illic] in zacharia *MVLC* confirmabat *S*
11 eos *in ras. L* 12 malachihe* (l *erasa*) *M*, malachiel *SVLC*
prof *S* 13 ueniet *MVLCv* suc *om. MVLC* dñs in templo
C queritis *SLC*

et angelus testamenti quem uos uultis. Item in euangelio secundum matthaeum: Respondens simon petrus dixit: tu es christus filius dei uiui. Item illic: Ecce uox de nube audita est dicens: hic est filius meus dilectus, qui mihi placuit: 5 ipsum audite. Item illic: Quid nobis et tibi, fili dei? uenisti hic ante tempus torquere nos? Item illic: Omnia mihi tradita sunt a patre meo. et nemo nouit filium nisi pater: neque patrem quis nouit nisi filius et cui uoluerit filius reuelare. Item illic: Ite nunc, docete omnes gentes baptizantes eos 10 in nomine patris et filii et spiritus sancti. Item secundum iohannem: In principio erat uerbum et uerbum erat apud deum et deus erat uerbum. hoc erat in principio apud deum. omnia per ipsam facta sunt et sine ipso factum est nihil.

dominus quem uos quaeritis. In euangelio matthaei cap. VIII: α
 15 Respondens simon petrus et dixit: tu es christus filius dei uiui.
 Item cap. VI: Ecce uox de nube dicens: hic est filius meus dilectus. Item cap. XXX: Quid nobis et tibi, fili dei? Item cap. XXVIII: Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Item cap. XXVIII \langle corr. ex XXVII \rangle : Ite, docete omnes gentes bapti-
 20 zantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Secundum iohannem cap. I: In principio erat uerbum. Item cap. :

nator usque quem uos uultis. Secundum matthaeum cap. XVI: μ
 Respondens simon petrus dixit: tu es christus filius dei uiui.
 Item cap. XVII: Et ecce uox de nube dicens usque ipsum
 25 audite. Item cap. VIII: Quid nobis et tibi, fili dei? Item cap. XI: Omnia mihi tradita sunt a patre meo usque filius reuelare. Item cap. XXVIII: Euntes ergo docete omnes gentes usque et spiritus sancti. Secundum iohannem cap. I: In principio erat

2 Matth. 16, 16 3 Matth. 17, 5 5 Matth. 8, 29 6 Matth.
 11, 27 9 Matth. 28, 19 11 Ioh. 1, 1—3

1 euangē *S* 2 mattheū *SM*, matheum *VLC* symon *MV*
C 3 illic] secundum matheum *MVLC* 4 audita est *om. MVLC*
Cv qui] in quo *MVLCv* conplacuit (comp. *V*) *MV*, conplacui
 (comp. *Cv*) *LCv* 5 illic] sec'd'm mattheū *M*, secundum math. *VLC*
 fili* *V* 6 hic *om. MVLC* torquaeri *M* 6 et 9 illic] secundum
 matheum (math) *MVLC* 7 neque *S* 9 nunc *om. L* 10 filii
S²MVLC spiritu *L* 11 imprincipio (*bis*) *L* apud *MVLC*

XII, Aug. 3, 1.

20

Item illic: Ita enim dilexit deus hunc mundum, ut unicum filium suum traderet pro illo: ut omnis qui credit in eo non pereat, sed habeat uitam aeternam. non enim misit deus filium suum in hunc mundum ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. qui enim credit in eum, non iudicatur: 5 qui uero non credit in ipsum, iam iudicatus est, quia non credidit in uomine unigeniti filii dei. Item illic: Si non facio opera patris, nolite mihi credere. quod si facio, et si mihi non uultis credere, uel operibus credite, quia ego in patre et pater in me. ego enim et pater unum sumus. Item illic: 10 Pater meus usque nunc operatur et ego operor. propter hoc magis quaerebant eum iudaei occidere, quia non solum quod soluebat sabbatum, sed et patrem suum dicebat deum, aequalem se faciens deo. Item illic: Neque enim pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, ut omnes honorificent 15 filium, sicut honorificant patrem. qui non honorificat filium,

α Ita enim deus dilexit mundum, ut filium suum traderet pro illo. Item cap. VIII: Si non facio opera patris mei, nolite mihi credere usque unum sumus. Item cap. : Pater meus usque nunc operatur usque equalem se faciens deo. Item: Neque enim pater 20 iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio. Item cap. XI:

μ uerbum usque sine ipso factum est nihil. Item cap. II: Sic enim dilexit deus mundum, usque in nomine unigeniti filii dei. Item cap. VIII: Si non facio opera patris mei usque et ego in patre. Item cap. V: Pater meus usque modo operatur usque 25 aequalem se faciens deo. Item cap. V: Neque enim pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio usque honorificant patrem.

1 Ioh. 3, 16—18 7 Ioh. 10, 37 et 38 et 30 11 Ioh. 5, 17
et 18 14 Ioh. 5, 22 et 23

1 illic] secundum iohannem (*sic infra*) *MVLC* d̃s dilexit *MV*
LCv 2 eó] illo *LC* 5 iudicabitur *C* 6 in ipsum] in eo *MV*, in eū
L, *om.* *Cv* 7 credidit *V*, credit *Cv* *om.* item illic *L* 8 patris
mei *MVLCv* quod etsi facio et mihi *S* 10 in me est *MVLCv*
11 nunc] modo *Cv* 12 quod *S*, *om.* *MVLCv* 14 faciendo *V*
15 iuditiū *M* filio dedit *MVL* 16 *uerba* qui non honorificat *f.*
n. h. patrem *om.* *MVLC* honorificat || *fol. 12* filium *S*

non honorificat patrem qui misit illum. Item illic: Dixit ei
 thomas: domine, non scimus quo eas, et quomodo uiam
 nouimus? ait illi iesus: ego sum uia et ueritas et uita, nemo
 uenit ad patrem nisi per me. si cognouistis me, et patrem
 5 meum cognouistis, et amodo nostis eum et uidetis eum. ait
 illi philippus: domine, ostende nobis patrem et sufficit nobis.
 dixit ei iesus: tanto tempore uobiscum sum et non cognouistis
 me, philippe? qui me uidit, uidit et patrem. quomodo tu
 dicis: ostende nobis patrem? non creditis quia ego in patre
 10 et pater in me est? uerba quae ego loquor uobis non a me
 loquor, sed pater in me manens ipse loquitur et opera quae
 facio ipse facit. credite mihi quia ego in patre et pater in
 me est: si quo minus, uel propter ipsa opera credite. Item
 secundum iohannem: Si quis diligit me, sermonem meum
 15 seruabit et pater meus diliget eum, et ad eum ueniemus et
 mansionem apud eum faciemus. Item secundum iohan-
 nem: Haec est autem uita aeterna, ut cognoscant te solum
 uerum deum et quem misisti iesum christum, ego te clari-
 ficaui super terram, opus perfeci quod dedisti mihi ut facerem.
 20 et nunc clarifica me, pater, ea claritate quam habui apud te

Dixit ei thomas usque propter opera ipsa credite. Item cap. XI: α
 Si quis diligit me, sermonem meum seruauit et pater meus diligit
 eum. Item cap. XL: Haec est autem uita aeterna usque prius-

Item cap. XI: Dixit ei thomas usque propter opera ipsa credite. μ
 25 Item cap. XI: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit et
 pater meus diliget eum. Item cap. XIII: Haec est autem uita

1 Ioh. 14, 5—12

14 Ioh. 14, 23

17 Ioh. 17, 3—5

1 dicit *Cv* 2 quo- (d̄ erasa) *M* 3 et post uia om. *MLV*
C 4 si cognouissetis *Cv* 5 cognoscitis *MVL*, cognouissetis
Cv uidistis *V* (is ante t in ras. unius litt.) *v* 6 illi] ei *M*
VLv filippus *S* 7 dicit *Lv* uerba quae sunt: tanto
 tempore usque ad uita aeterna ut om. *S* cognouisti *C* 8 me uidit
 uid& *M*, me uidet uidet *V²C*, uid& me uid& *Lv* 10 a me ipso ñ
 loquor *Cv* 12 ego sum *L* in patre sū *C* 15 diligit *MV¹*
 18 mi-sisti *S* 19 pfici *V¹* 20 clarifica te a claritate a claritate
 quā *S*

prius quam mundus esset. Item illic: Respondit thomas et dixit: dominus meus et deus meus! ait illi iesus: quia uidisti, credidisti: beati qui non uiderunt et crediderunt! Item illic: Haec autem scripta sunt, ut credatis quia iesus christus filius dei est, ut credentes uitam habeatis in nomine eius. Item secundum lucam angelus ad mariam: Spiritus sanctus superueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit te. propter quod et qui ex te nascetur sanctus uocabitur filius dei. Item in actibus apostolorum: Stephanus uero cum esset plenus spiritu sancto, intendit in caelum et uidit gloriam dei et iesum stantem ad dexteram dei. et dixit: ecce uideo caelos apertos et filium hominis stantem ad dexteram dei. Item illic: Et respondens spado ait: credo filium dei

α quam mundus esset. Item cap. CCXVIII: Respondit ei thomas et dixit: dominus meus et deus meus! Item cap. : Haec autem scribta sunt, ut credatis quia iesus christus, filius dei, est. Secundum lucam cap. I: Dixit angelus ad mariam: spiritus sanctus superueniet in te. In actibus apostolorum cap. XVII: Stephanus uero cum esset plenus spiritu sancto. Item : Et respondens spado <sp̄s a deo> ait: credo filium dei esse christum

μ aeterna usque priusquam mundus esset. Item cap. XIII: Respondit ei thomas: dominus meus et deus meus! usque qui non uiderunt et crediderunt. Item cap. XIII: Haec autem scripta sunt, ut credatis usque in nomine eius. Secundum lucam cap. I: Et respondens angelus dixit ei: spiritus sanctus usque uocabitur filius dei. In actibus apostolorum cap. XX: Quum autem esset plenus spiritu sancto, usque stantem a dextris dei. Item cap. XXIII: Respondens eunuchus ait: credo

1 Ioh. 20, 28—29 4 Ioh. 20, 31 7 Luc. 1, 35 9 Act.
7, 55 13 Act. 8, 37

2 *om. pr. meus M* quiauidisti *S* 3 uidisti me *VLCv* 4 scribta
S 5 filius est dī *S*, est filius dī *L* & ut *C* 6 dixit angelus
MLVC 7 obumbravit *SMV* te] tibi *MVLCv* 8 propterea
et quod nascetur ex te sanctum *MVLC* 9 actū *M¹V* 11 *uerba*:
et iesum st. a. d. dei *om. MVLC* dixit] ait *Cv* ecce] ego *add.*
MVL 13 dei] uirtutis *MVLC* illic] in actibus (actū *MV*)
apostolorum *MVLC* (*sic infra*)

esse christum iesum. Item illic: Et ingressus paulus statim
 in synagoga iudaeorum praedicabat eis cum confidentia domi-
 num iesum, dicens quoniam hic est christus filius dei uiui.
 Item illic: Verbum enim suum misit filiis israhel adnuntians
 5 pacem per iesum christum. hic est dominus omnium. Item
 illic: Quibus praedicabat paulus dicens: hic est iesus christus
 filius dei uiui, per quem iudicabitur omnis orbis terrarum.
 Item ad romanos: Si deus pro nobis, quis aduersum nos? si
 deus filio suo proprio non pepercit, sed pro nobis illum tradidit
 10 omnibus, quomodo non etiam omnia nobis cum illo donauit?
 Item illic: Quorum patres et ex quibus christus secundum
 carnem, qui est super omnia deus benedictus in saecula.
 Item ad corinthios: Nos autem praedicamus christum
 crucifixum, iudaeis quidem scandalum, gentibus autem stulti-
 15 iesum. Item: Et ingressus paulus usque quoniam hic est α
 christus, filius dei uiui. Item cap. : Verbum enim suum
 misit filiis israhel. † Paulus ad romanos cap. XXII: Si
 deus pro nobis, quis contra nos? qui filio suo proprio. Item
 cap. XXIII: Quorum patres ex quibus christus. Ad corin-
 20 thios I cap. V: Nos autem praedicamus christum † dei uir-
 dei filium esse christum iesum. Item cap. XXV: Et surgens μ
 paulus baptizatus est usque quoniam hic est filius dei uiui. Item
 cap. : Verbum enim suum misit filiis israhel usque † iudicabitur
 orbis terrarum. Ad romanos cap. X: Si deus pro nobis, quis
 25 contra nos? usque cum illo omnia nobis donauit. Item cap. XI:
 Quorum patres et ex quibus christus usque benedictus in saecula.
 Ad corinthios I cap. I: Nos autem praedicamus usque

1 Act. 9, 20 4 Act. 10, 36 6 Act. 17, 2 et 3 et 31
 8 Rom. 8, 31 et 32 11 Rom. 9, 5 13 I Cor. 1, 23 et 24

2 sinagogā *V* iudeorū *V* confidentia] fidutia *M*, fiducia
LVC 3 christus *om. Vv* 4 israhel *S* 5 *om. uerba*: Item —
 Quibus — filius dei uiui *MLVC* 8 item paulus apostolus *MVLC*
 aduersum] contra *MLVCv* si deus] qui *MVLC* 9 pro nobis
 omnibus tradidit illum *MLVCv* 10 cum illo omnia nobis *MLVCv*
 11 illic] ad romanos *MLVC* patres ex (*om.*, et) *MLVC* 13 cho-
 rinthios *M*, chorinthios *LC*, *add. I V*, prima *MLC* 14 *uerba*: cruci-
 fixum. . usque ad christum *om. MLVC*

- tiam, ipsis autem uocatis iudaeis et graecis christum dei uirtutem et dei sapientiam. Item illic: Sed loquimur dei sapientiam in mysterio, quae in abscondito est, quam praedestinavit deus ante saecula in gloriam nostram, quam nemo principum huius saeculi cognouit. si enim cognouissent, numquam dominum maiestatis crucifixissent. Item illic: Propter quod notum uobis facio quia nemo in spiritu dei dicit anathema iesu. et nemo potest dicere dominum iesum nisi in spiritu sancto. diuisiones autem donationum sunt, idem uero spiritus: et diuisiones ministeriorum sunt, idem uero dominus: et diuisiones operationum sunt, sed idem dominus qui operatur omnia in omnibus. Item illic: De escis ergo sacrificatorum scimus quia nihil est idolum et quia nemo deus nisi unus. nam etsi sunt qui dicantur dii siue in caelo siue in terra, nobis tamen unus est deus pater, ex quo omnia nobis et nos in ipsum, et unus dominus iesus christus, per quem omnia
- α** tutem et dei sapientiam. Item cap. VII: Sapientia autem loquimur usque numquam dominum gloriae crucifixissent. Item cap. : | Propter quod notum uobis facio usque deus qui operatur omnia in omnibus. Item cap. : De escis <scis> ergo usque unus dominus iesus christus, per quem omnia et nos per ipsum. Ad
- μ** christum dei uirtutem et dei sapientiam. Item cap. II: Sapientiam autem loquimur usque numquam dominum gloriae crucifixissent. Item cap. XIII: Ideo notum uobis facio usque deus qui operatur omnia in omnibus. Item cap. VIII: De aescis autem usque unus dominus iesus christus, per quem omnia et nos per
- 2 I Cor. 2, 7 et 8 6 I Cor. 12, 3—6 12 I Cor. 8, 4—6
- 1 grecis *S* 2 illic] ad eosdem prima (I *LV*) *MLV*, ad chorinthios
prima *C* 3 sapientiā dī *C* misterio *SV* quae abscondita est
MVLCv p̄distinauit *M* 6 maiestatis] gloriae *MLVCv* ad corin-
thios (chor.) prima *MVLC* 7 dicit] loq̄ns dicit *Cv* 8 iesu] ih̄m *M*
dñs* ih̄s* (s *bis in ras. litt. m*) *V* 10 ministratiōnū *MLVCv* dñs
V 11 sed id. dom.] & idē autē dñ̄ *M*, idem autem dñ̄ *LVC* 12 ad
eosdem prima *MVLC* de sc̄is *MV* sacrificiorū (-tiorū *M*) *MV*
LC 13 idolum] in mundo *add. MLCv* 14 om. sunt qui *L*
dicuntur *MLVC* dī *M*, dei *V* 15 om. est *MLVCv* post
omnia om. nobis *MLVCv* 16 in om. *C¹* ipso *MVLC* per]
p* (*ras. n?*) *S*

et nos per ipsum. Item ad corinthios II: Gratia uobis
 et misericordia et pax a deo patre nostro et domino nostro
 iesu christo. Item illic: Benedictus deus domini nostri
 iesu christi, pater gloriae. Item illic: Qui autem confirmat
 5 nos uobiscum christus dominus et qui unxit nos deus et qui
 signauit nos et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Item
 illic: Quod si etiam opertum est euangelium nostrum, in his quae
 pereunt opertum est, in quibus deus huius saeculi excaecauit
 mentes infidelium, ut non fulgeat illis inluminatio euangelii
 10 gloriae christi qui est imago inuisibilis dei. Item illic:
 Gratia domini nostri iesu christi et dilectio dei et societas

corinthios II (<II *supra lin. add.*> cap. : Gratia uobis et α
 misericordia et pax a deo et patre nostro et domino iesu christo. †
 Item cap. III: Qui autem confirmat nos uobiscum deus et qui
 15 unxit nos christus. Item cap. X: Etsi opertum est euangelium
 usque christi qui est imago inuisibilis dei. Item cap. XXVIII:
 Gratia domini iesu christi et dilectio dei et societas spiritus sancti

ipsum. Ad corinthios II cap. I: Gratia uobis et misericordia μ
 et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Item cap. I:
 20 Benedictus deus et pater domini iesu christi. Item cap. XI:
 Qui autem confirmat nos uobiscum in christo usque pignus spiritus
 in cordibus nostris. Item cap. IIII: Quodsi etiam opertum est
 euangelium nostrum usque qui est imago inuisibilis dei. Item
 cap. XV: Gratia domini nostri iesu christi et caritas dei et communi-

1 II Cor. 1, 2 3 ib. 3 4 II Cor. 1, 21 et 22 7 II Cor.
 4, 3 et 4 11 II Cor. 13, 13

1 ad chorintios secunda (secun *in ras.*) *M* 2 post domino *om.*
 nostro. *MVLCv* 3 illic] ad eosdem secunda *MC*, ad eosdem .II. *L*
V deus] dñs *MVLC* 4 illic] ad eosdem secunda *MVC*, ad
 eosd̄ .II. *L* 5 nobiscū *C* christus dominus] dñ̄ *MVLC* unxit
S deus] xps *L*, xpc *VC*, *om.* *M* alt. qui *om.* *MVLC* 6 signifi-
 cavit *L* dedit nobis *C* spm̄ *MVC* 7 illic] ad eosdem secunda
MVC, ad eosd̄ .II. *L* quod si etiam] et si *MVLC* euangelium
S quae] qui *MVLCv* 8 opertum est *MVLC*, *om.* *S* exce-
 cavit *SVLC* 9 euuāg̃ (u *alterum ex a corr. inter scrib.*) *S*
 10 illic] ad eosdem secunda *MLC*, ad eosd̄ .II. *V* 11 nostri *om.*
MVLC sotietas *M*

sancti spiritus cum omnibus uobis. Item ad galatas: Postquam uenit plenitudo temporum, misit deus filium suum, natum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret. Item illic: Quoniam autem estis filii dei, misit deus spiritum filii sui in corda nostra clamantem: abba, pater. 5 Item ad philippenses: Hoc enim sentite in uobis quod in christo iesu, qui cum esset in forma dei, non rapinam arbitratus est esse se aequalem deo, sed semet ipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudine hominum constitutus et specie inuentus ut homo. humiliavit se ipsum, obaudiens 1 usque ad mortem, mortem autem crucis. propter quod et deus illum superexaltauit et donauit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine iesu omne genu flectatur caelestium et terrestrium et infernorum: et omnis lingua confiteatur, quoniam dominus iesus christus in gloria dei patris est. 15

α cum omnibus uobis. Ad galatas cap. XVIII: Postquam uenit plenitudo temporum, misit deus filium suum. Item cap. XX: Quoniam estis filii dei, misit spiritum filii sui. Ad philipenses <philipen> cap. V: Hoc enim sentite in uobis usque quia dominus iesus christus in gloria est dei patris. Ad efesios <efesiō> 20

μ catio sancti spiritus sit cum omnibus uobis. Ad galatas cap. V: At ubi uenit plenitudo temporum, misit deus filium suum. Item cap. V: Quoniam estis filii dei, misit spiritum filii sui. Ad philipenses cap. II: Hoc enim sentite in uobis usque quia dominus iesus christus in gloria est dei patris. Ad ephesios 25

2 Gal. 4, 4 et 5 4 ib. 6 6 Philipp. 2, 5—11

1 uobis] Añ. *add. m. 2 in S* galathas *SMLC* 2 temporis *Cv*
 3 natum] factū *MVLCv* 4 illic] ad galathas *M*, ad galatas *LVC*
 filii (*utroque loco*) *MVLC* 5 d+eus (*e ex rasa litt.*) *V* 6 fili-
 penses *S*, philipenses *LV* quod & in *LCv* 7 rapina *SM*
 8 aesse aequalem (*om. se*) *L* d+eo (*e ex rasa n*) *V* 9 forma
S similitudinē *MLv* hominis *MVL* constitutus et sp.
 inu.] factus et habitu repertus *MVLC* 10 speciae *S* ob-
 ædiens *S*, factus oboediens *MLVCv* (*obediens VCv*) 12 exaltauit
MVLCv 13 iesu] dñi *C* et post caelestium *om. MVLCv*
 14 confitetur *S* 15 quia *MVLCv* *om. christus S* in gloria
 est dei (*om. dei L*) patris *MVLCv* partis *S*

Item ad ephesios: Vnus deus, una fides, unum baptisma, unus deus et pater omnium, qui super omnes et per omnes et in omnibus nobis. Item ad colossenses: Gratias agentes deo patri, qui uocauit nos in partem hereditatis sanctorum
 5 in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum fili claritatis suae, in quo habemus redemptionem remissionis peccatorum: qui est imago dei inuisibilis primogenitus omnis creaturae, quia in ipso creata sunt omnia. Item ad timotheum I: Vnus enim deus et unus mediator
 10 ator dei et hominum homo christus iesus, qui dedit se ipsum redemptionem pro omnibus. Item iohannes apostolus in epistula I: Adnuntiamus uobis uitam aeternam, quae erat apud patrem et manifestata est nobis. Item illic: Vt et uos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit
 15 apud patrem et cum filio eius iesu christo. Item illic:

cap. XIII: Vnus dominus, una fides, unum baptisma, unus deus. α
 Ad colosenses <cholosen> cap. * <I eras.>: Gratias agentes deo patri usque in ipso creata sunt omnia. Ad timotheum cap. VI: Vnus enim deus et unus mediator. In epistula <epistl>
 20 iohannis cap. I: Adnuntiamus uobis uitam aeternam. Item: Vt et uos societatem habeatis nobiscum. Item cap. VII: Omnis

cap. III: Vnus dominus, una fides, unum baptisma, unus deus μ
 usque et in omnibus nobis. Ad colosenses cap. I: Gratias agentes deo patri usque in ipso creata sunt omnia. Ad timotheum I cap. III: Vnus enim deus, unus et mediator dei usque
 25 semet ipsum pro omnibus. In epistula <epistl> iohannis I cap. I: Adnuntiamus uobis uitam aeternam ut et uos societatem habeatis nobiscum usque et cum filio eius iesu christo. Item

1 Ephes. 4, 5 et 6 3 Col. 1, 12—16 9 I Tim. 2, 5
 et 6 12 I Ioh 1, 2 13 ib. 3

1 efesios *S*, effesios *LC* dominus *MVLCv* 2 et pro omnes *S*,
om. MLVC 3 colosenses *S*, colosenses *MVLC* 6 fili *om. M*
VLC redemptionē || habemus peccatorū remissionis *C* redemp-
 tionem et remissionē* (et s. *lin. add.*, ē *in ras. a m. 2*) *V* 7 dei *om.*
C 9 &enī *C* 11 iohannis *S* 12 aepistula *S* in epi-
 stula I *om. MVLC* 13 manifesta *SV¹* (ta s. *lin. add. V³*) illic|
 iohannes apostolus (ap. *om. V*) *MVLC* (*sic infra*) 14 nostra sit *S*

Omnis qui negat filium, nec patrem habet: qui autem confitetur filium, et filium et patrem habet. Item illic: Ex hoc manifestata est caritas domini in uobis, quod filium suum unicum misit in hunc mundum, ut uiuamus per ipsum. Item illic: Omnis qui credit quia iesus christus ex deo natus est deus in ipso est, et ipse in deo: et omnis qui diligit genitorem diligit eum qui ex deo natus est. Item illic: Quoniam tres sunt qui testimonium dicunt in terra, spiritus, aqua et sanguis: et hii tres unum sunt in christo iesu. et tres sunt qui testimonium dicunt in caelo, pater, uerbum et spiritus: et hii tres unum sunt. Item illic: Qui credit in filio dei habet testimonium eius in semet ipso: qui autem non credit iesu christo mendacem facit deum, quia non credit testimonio quod testificatus est de filio suo.

α qui negat filium, nec patrem habet. Item cap. XIII: Ex hoc manifestata est caritas dei. Item cap. XVII <per rasuram ex XVIII>: Omnis qui credit quia christus iesus ex deo natus est deus in ipso est usque et hi tres unum sunt. Item cap. XVIII: Qui credit in filio usque testificatus est de filio suo. Item cap. XX:

μ cap. VIII: Omnis qui negat filium, nec patrem habet. Item cap. XIII: Et ex hoc apparuit caritas <claritas> dei in nobis usque ut uiuamus per eum. Item cap. XVII: Omnis qui credit quoniam iesus est christus ex deo natus est usque et hi tres unum sunt. Item cap. XVIII: Qui credit in filio dei usque

1 I Ioh. 2, 23 2 I Ioh. 4, 9 5 I Ioh. 5, 1 et 4, 15 et 5, 2 8 I Ioh. 5, 7 et 8 12 I Ioh. 5, 10

2 et filium om. *MVLCv* locos: Omnis qui et: Ex hoc inuerso ordine exhib. *C* (signa transpositionis add. m. 2) illic] iohannes *MVLC* (sic infra) 3 manifesta^{ta} (ta s. lin. add. m. 2) *M* domini] dī *VLCv* nobis *VLCv* 4 ipsum] eum *Cv* 5 post natus om. est *S* 6 in dō est *LC*, in dñm est *MV* 7 qui natus est ex ipso *MVLC*, legendum fortasse: qui ex eo natus est 8 quoniam] quia *C* 11 spē sēs *C* 12 credet *S* dei om. *MVLC* eius] dī in rasura *V* ipsum *M* 13 credet *S* credit in *MVLC* xpo ihu *L* 14 quia] qui *VL*

Item illic: Et scimus quia filius dei uenit et carnem induit nostri causa et passus est et resurrexit a mortuis, adsumpsit nos et dedit nobis sensum, ut cognosceremus eum qui uerus est et simus in uero filio eius iesu christo. hic est uerus et uita aeterna et resurrectio nostra. Item in eiusdem II: Quoniam multi fallaces prodierunt in hunc mundum, qui non confitentur iesum christum dominum nostrum in carne uenisse. hii fallaces et antichristi sunt.

III.

10 ITEM DE SPIRITV SANCTO, QVOD COOPERATOR SIT PATRIS ET FILII ET QVOD VNVS CVM PATRE ET FILIO SPIRITVS SANCTVS SVB-
STANTIAE SIT ATQVE DEITATIS.

In genesi: Et spiritus dei superferebatur super aquam.

Scimus quia filius dei uenit usque et resurrectio nostra. Item α
15 in \langle in *in ras.* \rangle epistula \langle epist \rangle cap. III: Quoniam multi anti-
christi perdiderunt in hunc mundum.

III. ITEM DE SPIRITV SANCTO, QVOD COOPERATOR SIT PATRIS ET
FILII ET QVOD VNVS CVM FILIO SPIRITVS SANCTVS SVB-
STANTIAE SIT ATQVE DEITATIS. In genesi cap. I: Spiritus dei ferebatur

20 testificatus est de filio suo. Item cap. XV: Scimus quia filius μ
dei uenit usque et uita aeterna. In epistula \langle ep \rangle II cap. III:
Quoniam multi seductores exierunt in mundum usque hic est
seductor et antichristus.

III. ITEM DE SPIRITV SANCTO, QVOD COOPERATOR SIT PATRIS
25 ET FILII ET QVOD VNVS CVM FILIO SPIRITVS SANCTVS SVB-
STANTIAE \langle substantia \rangle SIT ATQVE DEITATIS. In genesi cap. I:

1 I Ioh. 5, 2 6 II Ioh. 7 13 Gen. 1, 2

1 et ante scimus *om.* *MVLC* carne *ML* 3 qui] quia *MV*
LC 4 et] ut *C* uero] uerbo *S* 5 rerectio (re *pr.* et sur *in ras.*)
M 1n e'usdem .II. *S*, iohannes ad partos secunda *MV*, iohñ ad
partes. s. *L*, iohannes ad pastores scd'a *C* 6 fallacis *S* 7 con-
fit&ur (n m. 2) *M* dñm nrm ihñ xpm *MVLC* *om.* in carne *C*
8 hi *L* antecris|tii *S*, anticristi *V* 10 item *om.* *Mai* opator
V filii *MVL* 11 et ante quod *initio lineae om.* *L* unus
SV sanctus *om.* *S* spiritus sanctus *om.* *C* 12 adquae *S*
13 ferebatur *Lv*, ^{sup}ferebatur *M* (*corr. m. 1*)

Item in psalmo CXLII: Doce me facere uoluntatem tuam, quia tu es deus meus. spiritus tuus bonus deducet me in uia recta. Item in psalmo XXXII: Verbo domini caeli firmati sunt et spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Item in iob: Spiritus diuinus qui fecit me, et inspiratio omni- 5 potentis quae docet me. Item in esaia propheta: Et exiet uirga de radice iesse, et flos de radice ascendet, et requiescet in eo spiritus dei, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et uirtutis, spiritus scientiae et pietatis. replebit eum spiritus timoris dei. Item illic: Accedite ad 10 me et audite haec: non in occulto ab initio locutus sum, nec in loco terrae tenebroso. cum fierent, illic eram. et nunc dominus misit me et spiritus eius. Item illic: Spiritus

α super aquas. In psalmo CXLII: Doce me facere uoluntatem tuam, quia tu es deus meus. spiritus In XXXVI: Verbo domini caeli. 15 In iob cap. XXVIII: Spiritus est in hominibus et inspiratio omnipotentis. In esaia cap. : Exiit uirga de radice iesse usque repleuit eum spiritus timoris domini. Item cap. : Accidite ad me et audite haec usque et nunc dominus misit me et spiritus eius. Item cap. : Spiritus domini super me, 20

μ Et spiritus dei ferebatur super aquas. In psalmo CXLII: Doce me facere uoluntatem tuam usque in uia recta. In XXXII: Verbo domini caeli firmati sunt. In iob cap. XXVIII: Spiritus est in hominibus et inspiratio omnipotentis. In esaia cap. : Et egredietur uirga de radice iesse usque spiritus timoris domini. 25 Item ibi cap. : Accedite ad me et audite hoc usque dominus deus misit me et spiritus eius. Item cap. : Spiritus domini

1 Ps. 142, 10 3 Ps. 32, 6 5 Iob. 33, 4 6 Es. 11, 1—3
10 Es. 48, 16 13 Es. 61, 1

1 CXIII V, centesimo quadragesimo sed'o C 2 d̄s meus es tu
Cv 3 uia] tr̄a C¹ (cf. v) tricesimo sed'o C celi L 5 **iob
V inspirando S 6 qui V² esaia prof. S isaia L, ysaya
V, ysaya C et exiet] exi& ML, exiit V, ecce C 7 alt. radice] eius
add. MVLCv ascendet et requiescet (e terminationis ex i corr.) V.
8 in eo] sup. eū Cv 9 uirtutis] fortitudinis Cv 10 repleuit MV
LC, et add. VCv illic] in esaia M, in isaia L, in ysaya VC (sic
infra) accedite] ecce V 11 loquutus C

domini super me, propter quod unxit me, euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde. Item illic: Et irritauerunt spiritum sanctum, et conuersus est illis in inimicitiam dominus. Item illic: Vbi est qui posuit in illis spiritum
 5 sanctum? qui eduxit de terra moysen per brachium honoris sui? Item in michaea propheta: Domus iacob irritauit spiritum domini. Item illic: Quia non erit qui obaudiat: si non ego impleuero uirtutem spiritu meo sancto et iudicio et potestate, ut renuntiem huic iacob iniquitates et huic israhel
 10 peccata sua. Item in iohel propheta: Et erit post haec, effundam de spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii et filiae eorum. Item in aggaeo propheta: Et spiritus meus instat in medio uestrum. Item in zaccharia pro-

propter quod unxit me. Item cap. : Et irritauerunt spiritum α
 15 sanctum † qui eduxit moysen per brachium honoris. In michea cap. : Domus iacob irritauit spiritum domini. Item cap. : Quia non erit qui obaudiat, si non ego impleuero uirtutem spiritu meo sancto. In iohel cap. : Effundam de spiritu meo super omnem carnem. In aggeo cap. : Et spiritus meus stat in

20 super me eo quod unxerit dominus me usque mederer contritos μ
 corde. Item cap. : Et irritauerunt spiritum sanctum et conuersus est illis <st et ill in rasura> in <s. lin. add.> inimicitiam dominus. Item : Vbi est qui posuit spiritum sanctum? qui eduxit uos de terra? Item in michea cap. : Dicit domus
 25 iacob: numquid adbreuiatus est spiritus domini? Item cap. : Quia non est responsum dei: uerum tamen ego repletus sum fortitudine usque et israhel peccatum suum. Item in iohel cap. : Et erit post haec, effundam de spiritu meo usque filii uestri et filiae uestrae. In aggeo cap. : Et spiritus meus erit in medio

2 Es. 63, 10 et 11 4 ib. 11 et 12 6 Mich. 2, 7 7 Mich.
 3, 7 et 8 10 Iohel 2, 28 12 Agg. 2, 6 (5)

3 uerba: et conuersus est usque ad spiritum sanctum om. MVL
 C 5 om. de terra MVLC (τῆ δὲ ἐξίτη) brachiū S
 6 michea SMVLC, mychea C ,prōf, S 7 illic] in michea MVL.
 in mychea C 8 scō meo C iuditio MC 9 ut] et MVLC
 adnuntiō V, annunciem MLv, annuntiem C 10 iohel MVL: oel S,
 ioel C prōf, S 12 aggeo SMVLC prōf S 13 stat MV
 LC zaccharia MVLC prop, S

pheta: Et uerba quae misit dominus omnipotens per spiritum suum in manibus prophetarum pristinorum. Item in ezechihelo propheta: Et adsumpsit me spiritus et adduxit me in terram chaldaeorum in captiuitate in uisu spiritus dei. Item illic: Et uenit super me spiritus dei et adsumpsit me et eleuauit me et statuit me super pedes meos, et audiebam eum loquentem ad me. et ait ad me: fili hominis, ueni, mittam te ego ad domum israhel, qui me exasperant secundum despectationem patrum suorum usque in hodiernum diem. Item in danihelo: Et cum duceretur susanna ad mortem, suscitauit dominus spiritum sanctum puero iuniori, cui nomen

α medio uestrum. In zaccharia <z in rasura> cap. : Et uerba que misit dominus omnipotens per spiritum suum. In ezechihel <ezechih> cap. : Et adsumpsit me spiritus et duxit me in terra chaldeorum in captiuitate in uisu spiritus dei. Item : Et uenit super me spiritus domini et adsumpsit me usque in odiernum diem. In danihel <danih> cap. : Suscitauit dominus spiritum sanctum puero iuniori cui nomen erat danihel <danih>. Item

μ nestrum. In zacharia cap. : Numquid non sunt uerba quae loquutus est dominus in manu prophetarum priorum? In ezechiel cap. : Et spiritus leuauit me adduxitque in <que et in in rasura> chaldaeam usque in uisione in spiritu dei. Item ibi cap. : Et ingressus est in me spiritus postquam loquutus est mihi usque pactum meum usque ad diem hanc. In danihelis uisione XI: Quumque duceretur susanna ad mortem, suscitauit dominus spiritum sanctum pueri iunioris. Item in uisione V:

1 Zach. 7, 7 3 Ezech. 11, 24 5 Ezech. 2, 2 et 3
10 Dan. 13, 45

1 om̄p̄c dñs C 2 aezechiel S, ezechielo MV¹, iezechihelo L.
ezechiele C 3 pr̄of, S duxit MVL, eduxit C *me V
4 terra MVLC chaldeerū MLC, caldeor V captiuitatē L
5 illic] in ezechihelo M, ezechielo V¹ (o expunx. m. 2), iechielo L.
ezechiele C dei] dñi MVLC 6 leuabit M, leuauit LC, læuauit V
7 ait M 8 exasperat MVLC 9 dispectationē S, dispecti-
onem ML, despectionē VC 10 damelo (o expunx. m. 2) V, daniele C

erat daniel. Item illic: Est enim uir in regno tuo, in quo
 est spiritus sanctus dei. Item in euangelio secundum
 matthaeum: Et cum baptizatus esset iesus, ascendit con-
 festim de aqua: et ecce aperti sunt ei caeli et uidit spiritum
 5 descendentem sicut columbam et uenientem in ipsum. Item
 illic: Cum ergo tradiderint uos, nolite solliciti esse quid
 loquamini: dabitur enim uobis in ipsa hora quid loquamini:
 non enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri
 qui loquitur in uobis. Item illic: Si autem ego in spiritu
 10 dei eicio daemona, utique adpropinquauit regnum dei. Item
 illic: Ideo dico uobis, omne peccatum et blasphemiae

cap. : Est enim uir in regno suo in quo est spiritus sanctus α
 dei. In euangelio matthaei \langle math \rangle cap. II: Et cum
 baptizatus esset iesus ascendit de aqua et ecce aperti sunt caeli et
 15 uidi spiritum descendentem \langle descen \rangle . Item cap. X: Cum ergo
 tradiderint uos \langle ex correctura pro tradiderit eos \rangle , nolite usque
 sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Item cap. XII:
 Si autem ego in spiritu dei eicio \langle dī eicio corr. ex deicio \rangle . Item
 cap. XII: Omne peccatum blasphemiae remittetur usque neque in

20 Est uir in regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se. μ
 Secundum matthaeum \langle math \rangle cap. II: Baptizatus autem iesus
 usque uenientem super se. Item cap. X: Quum autem tradent
 uos, nolite cogitare usque qui loquitur in uobis. Item cap. XII:
 Si autem ego in spiritu dei eicio daemones. Item cap. XII:
 25 Omne peccatum et blasphemia remittetur usque neque in futuro.

1 Dan. 5, 11 3 Matth. 3, 16 6 Matth. 10, 19 et 20
 9 Matth. 12, 28 11 Matth. 12, 31 et 32

1 daniel *ML*, daniel* *V*, daniel *SC* illic] in danielo *ML*, in
 danielo *V*, in danielo *C* uerba: est enim usque ad matthaeum *om.*
C 2 euang̃ *S* 3 mattheum *S*, math' *MVL* confestim *om.*
MVLC 4 *om.* ei *MVLC* sp̃m sañ *V* 5 discendentem *S*
 eolomba *M* ipsum] eo *MVLC* Itē in danielo. Est uir enī i. r.
 t. i. q. ē sp̃c dī *C* 6 illic] secundū matheum *MLVC* tradider̃
V solliciti esse] cogitare *MVLCv* 7 ip̃a *S*, illa *MVLCv*
 8 quid loquimini *S* 9 illic] secundū mattheum *M*, sedñ matheū (mař *L*)
VLC *om.* ego *V* 10 eicio *MC* demonia *SVLC* uti] quae
S adpropinquauit] *add.* in uos *MLCv* 11 illic] secundū mattheum
 (matheum *VLC*) *MVLC* blasfemiae *S*, blasphemia *Cv*

remittentur hominibus: qui autem in spiritu blasphemauerit non remittetur illi. quicumque enim dixerit uerbum aduersus filium hominis, remittetur illi: qui autem dixerit aduersus spiritum sanctum, non remittetur illi neque in hoc saeculo neque in futuro. Item secundum iohannem: Respondit 5
 iesus nicodemo et ait illi: amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto, non potest introire in regno caelorum. quod enim natum est de carne, caro est, et quod natum est de spiritu, spiritus est, quia deus spiritus est. noli mirari, quia dixi tibi: oportet uos iterum renasci. 10
 spiritus ubi uult spirat, et uocem eius audis, sed nescis unde ueniat et quo eat. sic est omnis qui nascitur ex aqua et spiritu. Item illic: Si diligitis me, praecepta mea seruate. et ego rogabo patrem, et alium aduocatum dabit uobis, qui uobiscum sit in aeternum, spiritum ueritatis. Item illic: 15
 Haec locutus sum uobis apud uos manens. aduocatus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille uos

α futuro. Secundum iohannem cap. II: Respondit iesus nichodemo usque omnis qui nascitur ex aqua et spiritu. Item cap. XI: Si diligitis me usque spiritum ueritatis. Item cap. XII: Haec 20 loquutus sum apud uos manens. aduocatus autem spiritus sanctus

μ Secundum iohannem cap. II: Respondit iesus nichodemo usque omnis qui nascitur ex aqua et spiritu. Item cap. XI: Si diligitis me mandata mea seruate usque spiritum ueritatis. Item cap. XII: Haec loquutus sum apud uos manens. paraclytus 25

5 Ioh. 3, 5—7

13 Ioh. 14, 15—17

16 Ioh. 14, 25 et 26

1 spū *SMLVC* blasphemauerit *S* 2 uerba: quicumque enim
 d. u. a. f. h. remittetur illi *om. MVLC* 4 *om. sanctum L*
 6 nichodemo (e *in rasura a m. 2*) *M*, nichodemo *VLC* amen
semel pos. S 8 regnū *VC* caelorum] dī *Cv* 9 quia deus
 spiritus est *om. L* 10 iterum renasci] nasci denuo *LCv* 11 in-
 spirat *MC*, ⁱⁿspirat *L*, *spirat (ī *ras.*) *V* audis *MLC*: *om. SV¹*, *s.*
lin. add. V² 12 aut quo *MVCv* omnib, *S* 13 spū & aqua
C illic] secundum iohannem (*sic infra*) *MVLC* 15 spm (*ex corr.*
m. pr. pro eo quod ante scriptum erat sps) *S* 16 loquutus *MC*
om. uobis MVLC 17 mittit *M*

docebit omnia quaecumque dixero. Item illic: Cum uenerit
 consolator, quem ego uobis mittam a patre meo, spiritum
 ueritatis, qui a patre procedit, ille testimonium dicet de me:
 et uos testimonium dicetis de me, quoniam ab initio mecum
 5 estis. Item illic: Sed quia haec locutus sum uobis, tristitia
 replebitur cor uestrum. sed ego ueritatem dico uobis, quia
 expedit uobis, ut ego eam. quod si non abiero, aduocatus
 non ueniet ad uos. si autem abiero, ego mittam illum ad
 uos. Item illic: Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non
 10 potestis modo portare ea. cum autem uenerit ille spiritus
 ueritatis, ipse disseret uobis omnem ueritatem. non enim
 loquetur a semet ipso, sed quae audierit loquetur, et futura
 adnuntiabit uobis. ille me clarificabit, quia de meo accipiet,
 et nuntiabit uobis. omnia quaecumque habet pater meus mea

15 quem mittit. Item ibi: Cum uenerit consolator quem ego uobis α
 mittam a patre meo spiritum ueritatis. Item ib***: Sed quia
 haec loquutus sum uobis usque ego mittam illum ad uos. Item
 ibi: Adhuc multa habeo dicere uobis usque quia de meo accipiet

autem spiritus sanctus quem mittet. Item cap. XII: Quae ueritatem μ
 20 uenerit paraclytus quem ego mittam uobis a patre spiritum ueritatis.
 Item cap. XII: Sed quia haec loquutus sum usque ego mittam
 illum ad uos. Item cap. XII: Adhuc multa habeo uobis dicere
 usque quia de meo accipiet et adnuntiabit uobis. Secundum

1 Ioh. 15, 26 et 27 5 Ioh. 16, 6 et 7 9 Ioh. 16, 12—15

3 dicit *MVC* 4 uerba: et uos t. d. de me *om.* *V* dicitis
MC 5 loquutus *MC* 6 replebitur *S*: repleuit *MVLC* 7 uo-
 bis ut, ego *MVLC*: uobis | ego *S* *abiero (h. *eras.*) *S* paraclit'
 (*corr. m. 1*) *V* 8 adueni& *M* mittā eū *C*, illū mittā *V*
 9 uobis dicere *SCv*: dicere uobis *MVL* 10 portare modo *Cv*
 11 ipse disseret uobis omnem ueritatem *S*: enarrabit (enarrauit *MV*¹)
 uobis omnia *MVLC* (*cf. Sab.*) 12 loquitur *S* loquaetur *S*,
 loquitur *MV*¹ *om.* et *S* 13 adnuntiauit *V*¹, annunciauit
M clarificauit *SMV*¹ 14 nuntiabit *S*: adnuntiabit (ann- *M*
C, -ci- *ML*, -uit *MV*¹) *MVLC* (*v*) uobis] dabit *S* *om.* meus
MVLC

sunt. ideo dixi quia de meo accipiet et nuntiabit uobis. Item secundum lucam: Dixit autem maria ad angelum: quomodo fiet istud, quia uirum non cognoui? respondens angelus dixit ei: spiritus sanctus ueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit te. propter quod et qui ex te nascetur sanctus uocabitur filius dei. Item illic: Euntes nunc docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Item ad romanos: Quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Item illic: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen spiritus dei habitat in uobis. si quis autem spiritum christi non habet, hic non est eius. corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus uero uita propter iustificationem.

α et adnuntiauit uobis. Secundum lucam cap. II: Dixit autem maria ad angelum: quomodo usque sanctum uocabitur filius dei. 15 Secundum marcum cap. XIII: Euntes nunc docete omnes gentes baptizantes in nomine patris et filii et spiritus sancti. Paulus ad romanos cap. XI: Quia caritas dei diffusa est. Item cap. XVIII: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu usque

μ lucam cap. I: Dixit autem maria ad angelum: quomodo usque 20 sanctum uocabitur filius dei. Secundum matheum cap. XXVIII: Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Paulus ad romanos cap. VI: Quia caritas dei effusa est usque datus est nobis. Item cap. VIII: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu usque propter inhabi- 25

2 Luc. 1, 34 et 35 6 Matth. 28, 19 8 Rom. 5, 5
10 Rom. 8, 9—11

1 nuntiabit *S*: nuntiauit *M*, adnuntiauit *V²LC*, adnuntiauit *V¹*
3 quia] qm̄ *Cv* cognosco *MVLCv* 5 obūbrab*it (b *tert. cr* u
corr. m. 2) *V* tibi *MVLCv* propter quod] ideo *MVLC*
et quod nascetur ex te sc̄m *MVLCv* nascitur *S* 6 illic] se-
cundum lucam *MLVC* 7 filii *S²MVLC* 8 item] *add.* paulus
apostolus *MVLC* 10 illic] ad romanos *MVLC (bis)* 11 spiritum]
sp̄s *S* 12 mortuū (s *lineola perduct.*) *S* 13 uitā *M*, uiuī^{it}
(ui *alt. in rasura et it s. lin. a man.* 2) *L*, uiuit *v* iustitiam
MVLC

quod si spiritus eius qui suscitauit iesum de mortuis inhabitat
 in uobis, qui suscitauit christum de mortuis uiuificabit et
 mortalia corpora uestra propter inhabitantem spiritum eius in
 uobis. Item illic: Quicumque enim spiritu dei aguntur, hii
 5 filii dei sunt. Item illic: Non enim audeam aliquid dicere,
 quae non perficit christus per me in obauditionem gentium
 uerbo et opere et uirtute eius, signis et uirtute spiritus sancti.
 Item ad corinthios I: Nobis enim reuelat deus per
 spiritum suum: nam spiritus omnia scrutat, etiam alta dei.
 10 quis enim scit hominum quae sunt hominis, quae in ipso
 sunt, nisi spiritus qui in ipso est? ita et quae in deo sunt
 nemo cognouit nisi spiritus dei. nos autem non spiritum
 huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex deo est, ut
 sciamus quae a deo donata sunt nobis. quae etiam loquimur,
 15 propter inhabitantem spiritum eius in uobis. Item ibi: Quicumque
 enim spiritu (sp̄m) dei aguntur hii filii dei sunt. Item cap. :
 Non audeo aliquid dicere usque signorum et prodigiorum spiritus
 sancti. Ad corinthios I cap. VIII: Nobis enim reuelauit deus
 per spiritum suum usque ipse autem a nemine iudicatur. Item
 20 tantem (h s. *lin.*) spiritum eius in uobis. Item cap. VIII: *u*
 Quicumque enim spiritu dei aguntur hi filii dei sunt. Item
 cap. XVI: Non enim audeo aliquid loqui eorum usque in uirtute
 spiritus sancti. Ad corinthios I cap. II: Nobis autem reuelauit
 deus per spiritum sanctum usque ipse autem a nemine iudicatur.

4 Rom. 8, 14 5 Rom. 15, 18 et 19 8 I Cor. 2, 10—15

1 et 2 de] a *MVLCv* inhabitat] habitat *MLCv* uerba:
 inhabitat — de mortuis *om. V* 2 qui s. chr. de mortuis *om. C*
 uiuificauit *SMV*, uiuicauit *L* 4 hi *L* 5 filii *S^oMVLC*
 sunt dī *L* illic] ad eosdem *MVLC* audeo *MVLCv* 6 que
S perficit *MVLC* obaudientiam *C* 7 et uirtute eius signis
 et uirtute sp̄s sc̄i *S*, et uirtute in potentia signorum et prodigiorum
 sp̄s sc̄i *MVLC* 8 chorintios *MC* prima *MVLC* reuelauit
MVLCv *om.* deus *C* 9 scrutatur *MVLCv* alta *S*: alti-
 tudinē *MVLC* 10 *om.* quae in ipso sunt *MVLC* 11 spiritus]
 sp̄c hominis *Cv* in deo] dī *MVLCv* 12 cognouit *Sv*: scit *M*
LVC sp̄u huius *S*

non quae docentur per humanae sapientiae uerbum, sed quae docentur per spiritum, spiritalibus spiritalia comparantes. animalis autem homo non percipit quae spiritus dei sunt: stultitia est enim illi, et non potest scire, quod spiritaliter interrogatur. qui autem spiritalis est, inquit omnia, ipse 5 autem a nemine iudicatur. Item illic: Propter quod notum uobis facio quod nemo in spiritu dei dicit anathema iesu: et nemo potest dicere christum dominum iesum nisi in spiritu sancto. diuisiones autem donationum sunt, idem uero spiritus. et diuisiones ministeriorum sunt, idem uero dominus. et 10 diuisiones operationum sunt, sed idem dominus qui operatur omnia in omnibus. unicuique autem nostrum datur manifestatio spiritus ad utilitatem. alii autem datur per spiritum sermo sapientiae: alii uero sermo scientiae secundum eundem spiritum. alii fides in eodem spiritu: alii gratiae sanitatum 15 in uno spiritu. alii operatio uirtutis, alii prophetatio, alii

α cap. LX: Ideo <e s. lin. addita et eluta> notum uobis facio quod nemo in spiritu dei usque idem spiritus diuidens unicuique prout

μ Item cap. XIII: Ideo notum uobis facio quod nemo in spiritu dei usque idem spiritus diuidens singulis prout uult. Ad corinthios II 20

6 I Cor. 12, 3—11

1 non q; docentur p humane sapientiae uerbum sed quae docentur p spū S: non doctif (doc& M, docti L) sapientiae humanae uerbis fed doctrina sps MVLCr 3 quae] ea que Cv sunt spiritus dei M VLCr 4 quod] quia MVLCr 5 interrogatur] iudicatur MVLC (cf. Sab.) inquit] iudicat MVLCv 6 illic] ad corinthios (chorinthios M) prima MLVC 7 om. dei L loquens dicit MVL Cv 8 om. christum MVLC (cf. r) dicere s. lin. V² dñs ih̄s V²r 9 om. autem V 10 ministratiōnū MLv, inministerior V uerba: dominus et d. o. s. sed idem om. V 11 sed idem] idem uero MLCv dominus] deus MVLCr 12 autem] quidē MVLC 14 sermo scientiæ | alii uero sermo sapientiæ C om. uero M¹L uero scientiæ S^{sermo} 15 gratia LCv sanitatum S: curationum MVLC 16 uirtutū MVLCr profetatio S: prophetia MVLCv

separatio spiritus, alii genera linguarum, alii interpretationes linguarum. omnia autem haec operatur unus atque idem spiritus, diuidens unicuique prout uult. Item ad corinthios II: Nam dominus spiritus est. ubi autem spiritus domini, 5 ibi libertas. Item ad philippenses: Scio enim quod hoc mihi proficiet in salutem per uestram orationem et subministrationem spiritus sancti iesu christi. Item ad galatas: Quoniam autem filii estis dei, misit deus spiritum filii sui in corda nostra clamantem: abba, pater. Item iohannes in 10 epistula I: Spiritus est qui testimonium reddit, quia spiritus

uult. Ad corinthios II cap. VIII: Deus enim spiritus est. α ubi spiritus domini. Ad philipenses cap. III: Scio enim quod hoc mihi perficiet in salutem per uestram orationem et obsecrationem spiritus sancti. Ad galatas cap. XX: Quoniam 15 autem filii estis, misit deus spiritum filii sui. Iohannes in epistula I cap. XVII: Spiritus est qui testificatur usque

cap. III: Dominus autem spiritus est. ubi autem spiritus domini μ ibi libertas. Ad philipenses cap. I: Scio enim quia hoc mihi proueniet \langle ro in rasura \rangle in salutem per uestram orati- 20 onem et subministrationem spiritus iesu christi. Ad galatas cap. V: Quoniam autem estis filii dei, misit deus spiritum filii sui. Item epistula iohannis I cap. XVII: Spiritus est qui

4 II Cor. 3, 17 5 Philipp. 1, 19 8 Gal. 4, 6 10 I Ioh.
5, 6

1 separatio *S*: discretio *MVLCv* $\bar{s}\bar{p}\bar{u}\bar{n}$ *Cv* interpretatio sermonum *MVLCv* inter|praetationes linguarū (*sign. " s. lin. et al "* sermonū in margine *add. m. 2)* *S* 2 *om.* autem *L* adq; *S*
3 propria prout *MVLC* item] Idem *S* 4 secunda *ML*, prima *C* nam dñs *S*: dñs enim *MVLC* *om.* autem *MVLC* 5 philipenses *S*, philipenses *VL* sci enī *S* 6 uestra *M* subministrationem *Sv*: obsecrationē *MLCV*, obseruationem *V*¹ 7 *om.* iesu christi *MVLC* galathas *SML* 8 filii *SM*: filii *VLC* *om.* dei *MVv* estis (estis *C*) filii dī *LC* 9 iohannis *S*, iohannes apostolus *MVLC* 10 aepistula *S*, epistola *ML* prima *MC*
 $\bar{s}\bar{p}\bar{s}$ est qui dicit in caelo pater uerbum et $\bar{s}\bar{p}\bar{s}$ et hii (hi *L*) tres unum sunt (*om. uerba*: testimonium — — testimonium) *MVL*, tres sunt qui testimonium dant in celo pater uerbum et $\bar{s}\bar{p}\bar{c}$ $\bar{s}\bar{c}\bar{s}$. et | hii tres unum sunt (*om. uerba*: spiritus e. q. t. r. q. s. e. ueritas item illic) *C*

est ueritas. Item illic: Tres sunt qui testimonium dicunt in caelo, pater, uerbum et spiritus, et hii tres unum sunt. Item in actibus apostolorum: Dura ceruice et incircumcisi corde, uos semper spiritui sancto restitistis. Item illic: Dixit mihi spiritus sanctus ut irem cum eis. Item illic: 5 Dixit autem mihi spiritus sanctus: ecce uiri quaerunt te: sed surgens descende et uade cum eis nihil dubitans, quia ego misi eos. Item illic: Dixit spiritus sanctus: segregate mihi barnabam et paulum in opus quo uocaui eos. Itē illic: Placuit enim spiritui sancto et nobis. Item illic: Prohibiti 10 sunt autem a sancto spiritu loqui uerbum dei omnino in asia.

α et hi tres unum sunt. In actibus apostolorum cap. XVIII: Vos semper spiritui sancto resistitis. Item cap. : Dixit mihi spiritus sanctus ut irem cum eis. Item cap. XXVII <numerus in rasura minio scr.>: Dixit mihi spiritus: ecce uiri querunt me. 15 Item cap. XXXV <num. in ras. minio scr.>: Dixit spiritus sanctus: segregate mihi paulum. Item cap. XLI: Placuit autem spiritui sancto et nobis. Item cap. XLIII: Prohibiti sunt autem a sancto spiritu loqui uerbum dei omnino in asia <corr. æsaia>.

μ testificatur usque et hi tres unum sunt. In actibus apostolorum cap. XVIII: Dura ceruice et incircumcisi corde, uos semper spiritui sancto restitistis. Item cap. XXXI: Dixit autem spiritus mihi ut irem cum illis nihil hesitans. Item cap. XXVIII: Petro autem cogitante dixit spiritus ei: ecce uiri tres quaerunt te. Item cap. XXXV: Dixit spiritus sanctus: separate mihi barnaban et 25 paulum. Item cap. XLI: Visum est enim spiritui sancto et nobis. Item XLIII: Vetati sunt a sancto spiritu loqui uerbum dei in asia

1 I Ioh. 5, 7 3 Act. 7, 51 5 Act. 11, 12 6 Act. 10, 19
et 20 8 Act. 13, 2 10 Act. 15, 28 10 Act. 16, 6

2 parter (r *pr. obducta*) S 3 apostolorū -I- dura S durae
ceruicae L 4 corde] & auribus *add. Cv* resistitis V^v In
marg. add. ad hunc locum: Nota diligenter m. rec. S illic] in
actibus apostolorum (*sic infra*) MVLC 5 uerba Dixit m. s. s. u.
i. c. eis. Item illic *om. S* 6 *om. autem* MVLC *om. sanctus* M
VL uiri tres Cv querunt SVLC 7 discende S descen-
dit & uadit V¹ dubitas S, hesitans C 8 eos] illos C
illic] in actibus MVL (*sic infra* MVLC) 9 paulum et barnaban
MVLC quo uocaui] quod assumpsi (assūsi V) MVLC (*cf. v*)
10 enim] autem MVLC *om. item — prohibiti — — asia* C
11 asia] **aya V¹

Item illic: Adtendite igitur uobis et uniuerso gregi, in quo sanctus spiritus conlocauit uos esse episcopos ad pascendam ecclesiam iesu christi. Item illic: Haec dicit spiritus sanctus: uirum, cuius zona est haec, sic alligabunt in hierusalem iudaei.

III.

DE DILECTIONE DOMINI.

In deuteronomio: Audi, israhel: dominus deus noster deus unus est. et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota uirtute tua. et erunt
10 uerba haec, quaecumque praecipio tibi hodie in corde tuo et in anima tua et demonstrabis ea filiis tuis et loqueris eis sedens in domo tua et cum iter facies in uia et in quiete et in uigiliis: et obligabis ea in signo super manum tuam et erunt mobilia ante oculos tuos: et scribe ea super limina
15 domus tuae et in ianuis tuis. Item illic: Et cum manduca-

Item cap. : Adtendite igitur uobis et uniuerso gregi in quo spiritus sanctus conlocauit uos. Item cap. : Haec dicit spiritus sanctus: uir cuius zona est haec. α

III. DE DILECTIONE DOMINI. Deutero nomium <deutero nomium> cap. VIII: Audi, israhel, dominus deus tuus deus unus est usque super limina domus tuae et in ianuis tuis. Item ibi:

<in asia *in rasura*>. Item cap. LV: Adtendite uobis et uniuerso gregi in quo uos spiritus sanctus posuit episcopos. Item cap. LVII: Haec dicit spiritus sanctus: uirum cuius est zona haec. μ

25 III. DE DILECTIONE DOMINI. In deuteronomium cap. V: Audi, israhel, dominus deus tuus deus unus est usque scribesque ea in limine et ostiis domus tuae. Item in eodem cap. :

1 Act. 20, 28 3 Act. 21, 11 7 Deut. 6, 4—9 15 ib. 11—13

2 sp̄s sc̄s *MVLCv* pascendū *V* 6 domini] dei *C* 7 deutero nomium *MVC* istrachel *S* 8 deus] dñs *MLv* diligis *MV'*
10 quicumq; *S* hodiae *S* 11 ea (*s. lin. add. m. 2*) *M* tuis
om. V eis *om. S* 14 mobilia] mouilia *S, om. C* scribae
S, scribes MV'C, scribis V'L ea *om. MVLC* 15 in *om. S*
illic] in deuteronomium *MC*, in deutero nomium *V*, in deuteronom̄ *L*

ueris et satiatus fueris, caue tibi ne obliuiscaris dominum
 deum tuum, qui eduxit te de terra aegypti, de domo seruitutis.
 dominum deum tuum timebis et illi soli seruias et ad illum
 herebis et nomine eius iurabis. Item illic: Custodies prae-
 cepta domini dei tui, testimonia eius et iustitias quascumque 5
 praecepit tibi: et facies quod bonum et placitum est ante
 dominum deum tuum, ut bene tibi sit. Item illic: Et in
 mentem habebis omnem uiam, quam adduxit te dominus deus
 tuus in deserto, ut omnia experires et temptaret te, et ut
 dinosceretur cor tuum, an uere custoditurus esses mandata 10
 illius an non. et ideo omnia mala expertus es: et esuristi,
 et dedit tibi escam mannam, quam non nouerant patres tui:
 ut adnuntiaret tibi, quod non in pane uiuit homo tantum,

α Et cum manducaueris et saturatus fueris usque et nomine eius
 iurabis. Item ibi: Custodies praecepta domini dei tui usque ut 15
 bene sit tibi. Item cap. XII: Et recordaberis cuncti <cunctis>
 itineris per quod adduxit te dominus deus tuus usque ambulare

μ Et quum comederis et saturatus fueris usque ac per nomen illius
 iurabis. Item in eodem cap.: Custodi ergo praecepta et caerimonia
 atque iudicia quae ego mando tibi hodie ut facias. Item 20
 illic: Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te dominus

4 Deut. 6, 17 et 18

7 Deut. 8, 2—6

1 caue *MVLC*: 'faue (*in marg.* " ad caue *add. m. 2)* *S* 2 egypti
V, egypti *C* 3 ad *MVC*: ad//// (*he eras.*) *V*, ab *S* 4 eherebis
S in nomine *L* illic] in deuteronomio *MVC*, in deuterono-
 nomio *L*, sic *infra* custodies *MVLC*: *om. S* 5 tui] *add. et M*
VLC et iustitias] *om. V*, *add. eius MLC* q.cūq; *V*¹
 6 precipit *L* 7 deum *om. L* 8 mente *VL* per quam *M*
VLC (*cf. v*) 9 ut omnia *MLC*: et omnia *V*, et omnia | et omnia
S experires *MVLC*: experiris *S*, experiretur *V*², experireris
Mai *alt. ut om. MVLC* 10 dinosceretur *S*, cognosceretur *MVL*,
 cognosceret & *C* uere *om. MVLC* 11 an] aut *MVL* omnia
 ideo *V* 12 dedi *S* nouerant (*a ex u correxit man. prima, non*
secunda) *S* 13 pane solo *MVL* (*solo s. lin. add. m. pr. V*), solo
 pane *Cv* uiuet *ML* tantum *om. MVLCv*

sed in omni uerbo quod exierit de ore dei uiuit homo. uestimenta tua non sunt extrita: pedes tui non incallauerunt, ecce quadraginta anni sunt. et scies corde tuo, quia sicut homo docet filium suum, sic dominus deus tuus erudiuit te. et
 5 *custodies mandata domini dei tui, ambulare in uis eius et timere illum. Item illic: Et nunc, israhel, quid dominus deus postulat aliud a te, quam ut timeas dominum deum tuum et ambules per omnes uias eius et diligas eum et seruias domino deo tuo ex toto corde tuo et ex tota anima*
 10 *tua, custodire praecepta domini dei tui et iustitias eius, quas ego mando tibi hodie, ut bene tibi sit? Item in psalmo XCVI: Qui diligitis dominum, odite malum. Item in euangelio secundum iohannem: Si diligitis me, praecepta mea seruate.*

15 *in uis eius et timere illum. Item cap. XXI: Et nunc, israhel,* α *quid dominus deus tuus postulat a te usque ut bene tibi sit. In psalmo XCVI: Qui timetis dominum, odite malum. Iohannes cap. XI: Si diligitis me, praecepta mea seruate.*

20 *deus tuus usque et ambules in uis eius et timeas eum. Item* μ *cap. VII: Et nunc, israhel, quid dominus deus tuus petit a te usque ut bene sit tibi. In psalmo XCVI: Qui diligitis dominum, odite malum. Secundum iohannem cap. XI: Si diligitis me, mandata mea seruate.*

6 Deut. 10, 12 et 13 12 Ps. 96, 10 13 Ioh. 14, 15

1 exierit] egreditur *MV²LCv*, egrediētur *V* dei] dñi *MLC*
uerba uiuit homo *secundo loco om. MVLC* 2 extrita] attrita *L*
C *uerba* pedes tui non incallauerunt *om. MVLC* 3 in corde
Cv 6 israhel (*ras. t*) *S* 7 aliud *om. MVLC* quam] nisi
V²v 10 precepta *L* eus (*ras. i*) *S* 11 hodiae *S* *uerba*
 item in ps. — — seruate *om. V* XCVI] uicesimo sexto *C* 12 diligitis
Sv: timetis *MLC* †odite († *s. lin. add. al. m.*) *S* malignum
MLC in euang̃ *S*, *om. MLC* 14 seruate] *S*

V.

DE CONVERSIONE ET CONTEMPTV SAECVLI.

In genesi dominus ad abraham: Exi de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui, et uade in terram, quam tibi ostendero, et faciam te in gentem magnam, et benedicam te, et magnificabo nomen tuum, et benedictus eris, et benedicam qui te benedixerit et maledicam qui te maledixerit. [Item in psalmo XLIIII: Audi, filia, et uide et inclina aurem tuam, et obliuiscere populum tuum et domum patris tui, quoniam concupiuit rex speciem tuam, quia ipse est dominus deus tuus.] Item illic ad loth, postquam eiecerunt eos foras, dixerunt: Seruans serua animam tuam, et noli respicere post te, neque stes in hac uniuersa regione, sed in montem uade, et ibi saluaberis. Item in numeris: In terra eorum non possidebis, et portio non erit

α V. DE CONVERSATIONE ET CONTEMPTV SAECVLI. In genesi dominus ad abraham cap. XI: Exi de terra tua usque maledicam qui te maledixerit. Item cap. XXI loquuti sunt ad loth: Salua animam tuam: noli recipere usque sed in monte saluum te fac. In numeris cap. XXXVIII: In terra

μ V. DE CONVERSATIONE ET CONTEMPTV SAECVLI. In genesi dominus ad abraham cap. VI: Egrederere de terra tua usque maledicam maledicentibus tibi. Item cap. XII loquuti sunt ad loth: Salua animam tuam: noli respicere usque sed in monte saluum te fac. In numeris <numer> cap. XI: Dixitque dominus

3 Gen. 12, 1—3 8 Ps. 44, 11 et 12 12 Gen. 19, 17
15 Num. 18, 20

2 conuersatione *MVLC* seculi *L* 3 dominus ad abraham
om. C tua post terra *om. M* 4 terra *S* 5 monstrauero tibi
C 6 eris benedictus *MVLC* 8 uerba item in ps. — — deus tuus
om. MVLC, inclusi 11 Item in genesi Postquam eiecerunt loth
(loht *V*) cum uxore et filiabus suis dixerunt serua (salua *C^r*) animam tuam
in monte et ne respicias retro neque stes (sis *VL*: s *alt. in ras. V*, s
alt. s. lin. add. L) in hanc uniuersam regionem sed ascende in montem
et ibi saluaberis *MVLC* 12 eiecerunt *S* .15 possidebitis *V*
portio] tua s. *lin. add. V^r*

tibi apud eos, quia ego sum portio tua et hereditas tua.
 Item in deuteronomio: Qui dicit [ut] patri et matri:
 non noui te, et fratres suos non cognouit et filios suos non
 sciuit, custodiuit uerba tua et testamentum tuum obseruabit.
 5 Item in regnorum III: Et inuenit helias heliseum filium
 saphat, et hic arabat in duodecim paria bouum coram se. et
 ut uenit ad eum, iactauit melotem suam super eum, et
 cooperuit illum. et ille relinquens boues suos cucurrit post
 heliam et dixit: osculabor patrem meum et sequar te. et
 10 dixit helias: uade et reuertere, quoniam feci tibi. et reuersus
 est post eum. et deiunxit boues a iugis et occidit et coxit
 eos in uasis et dedit plebibus, et manducauerunt. et exsur-
 rexit et abiit post heliam et ministrabat ei. Item in
 psalmo VI: Quoniam non est in morte, qui memor sit tui:
 15 in infernum autem quis confitebitur tibi? Item in psalmo VII:

eorum non possidebis et portio non erit tibi apud eos, quia ego α
 sum portio tua. et hereditas tua. In deuteronomio (nom)
 cap. : Qui dicunt matri* (t s. *lin. add.*) aut patri usque
 et testamentum tuum obseruabit. In regnorum libro (li)
 20 III cap. XLVIII: Profectus ergo inde repperit eliseum usque et
 ministrabat ei. In psalmo VI: Quoniam non est in morte. In VII:

ad aaron: in terra eorum nihil possidebitis nec habebitis partem μ
 inter eos. ego pars et hereditas tua. Item cap. XVIII: Qui dixit
 patri suo et matri suae: nescio uos usque et praeceptum tuum
 25 seruauerunt. In regnorum libro (regn lib) III cap. LXXXV:
 Profectus ergo inde reperit helisaeum usque et ministrabat ei.
 In psalmo VI: Quoniam non est in morte. In VII: Nisi con-

2 Deut. 33, 9

5 III Reg. 19, 19—21

14 Ps. 6, 6

1 apud *MVLC* (*semper*) 2 deuteronomium *MVL* dicit ut
S: dicunt *MVLC* matri aut patri *MVL*, patri ac matri *C*
 4 tuum *om. S* obseruabit *SMVLC* 5 libro tertio (-cio *VC*)
MVC, libri III *L* et *om. MVLC* 6 saphat *MLC*: salphat (1 s.
lin. add. m. 2) *V*, safath *S* bouū *M* 7 ut *om. MVLC*
 et iactauit *VC*, iactauitq; *L* melotē (1 s. *lin. add. m. 2)* *M*
 8 reli|quens *S* 9 meū & matrē *Cv* 10 *om.* quoniam feci tibi *M*
 11 de|post *MVC* disiunxit *C* 12 *om.* in uasis *MVLC* 13 habiit
SL 14 sexto *C* 15 infernum *S*: inferno *MLVCv* septimo *C*

Nisi conuertamini, gladium suum uibrabit: arcum suum tendit et parabit illum. et in eo parauit uasa mortis. Item in psalmo XXIII: Vias tuas, domine, notas fac mihi et semitas tuas edoce me. Item in psalmo XXXI: Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus: in freno 5 et como maxillas eorum constringe qui non proximant ad te. Item in psalmo XXXIII: Accedite ad dominum et inluminamini, et uultus uestri non erubescant. Gustate et uidete quoniam suavis est dominus: beatus uir, qui sperat in eum! Item in eodem psalmo: Venite, filii, audite me, timorem 10 domini docebo uos. quis est homo qui uult uitam et cupit uidere dies bonos? cohibe linguam tuam a malo et labia tua ne loquantur dolum. declina a malo et fac bonum, inquire pacem et sequere eam. quia oculi domini super iustos et aures eius in preces eorum. uultus autem domini super 15 facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Item

α Nisi conuertamini! gladium. In XXIII: Vias tuas domine notas fac mihi. In XXXI: Nolite fieri sicut equus. In XXXIII: Accedite ad eum. Item: Venite filii usque perdat <per in rasura> de terra

μ uertamini gladium. In XXIII: Vias tuas domine notas fac mihi. 20 In XXXI: Nolite fieri sicut equus. In XXXIII: Accedite ad eum. Item: Venite filii usque perdat de terra memoriam eorum.

1 Ps. 7, 13 et 14 3 Ps. 24, 4 4 Ps. 31, 9 7 Ps. 33, 6
et 9 10 ib. 12—17

1 uibrabit et parabit *MVLC* 2 illud *M* eo] ipso *MVLC* 3 uicesimo quarto *C* notas fac] demonstra *Cv* 4 doce *L*
*XXXI** (II *ras.*) *M*, tricesimo primo *C* 5 muf ⁱⁿ *M* in quibus
MVL 6 como *C* confringe *ML* adproximant (appr. *C*) *M*
VLC 7 tricesimo tricio *C* accidite *S* ad eū *MVLCv* 8 erubescant] confundentur *Cv* 9 in eo *Cv* 10 Item in eodem psalmo
MVLC: om. *S* filii *VLC* 11 uitā. diligit dies uidere bonos? *Cv*
12 coibe *C* 14 psequere *LCv* om. quia *MVLCv* 15 in] ad
MLC 16 memoria *M*

in psalmo XXXVI: Noli aemulari inter malignantes, neque
 aemulatus fueris facientes iniquitatem: quoniam tamquam
 faenum cito arescent et sicut holera prati cito cadent. spera
 in domino et fac bonitatem et inhabita terram et pasceris in
 5 diuitiis eius. delectare in domino et dabit tibi petitionem
 cordis tui. reuela ad dominum uiam tuam et spera in eum,
 et ipse faciet. et educet sicut lumen iustitiam tuam et
 iudicium tuum sicut meridiem: subditus esto domino et
 obseca eum. noli aemulari eum qui prosperatur in uia sua,
 10 in homine faciente iniquitatem. Ne aemuleris, ut maligne
 facias, quia qui iniqua agunt exterminabuntur, sustinentes
 autem dominum possidebunt terram. et adhuc pusillum et
 non erit peccator et quaeres locum eius et non inuenies.
 mansucti autem possidebunt terram et delectabuntur in multi-
 15 tudine pacis. A domino gressus hominis diriguntur et uiam
 eius cupiet nimis. Declina a malo et fac bonum et inhabita
 in saecula saeculorum. Custodi innocentiam et uide aequi-
 tatem, quoniam sunt reliquiae homini pacifico. Item in
 psalmo XLV: Vacate et uidete quoniam ego sum dominus.

20 memoria eorum. In XXXVI: Noli emulari usque quoniam sunt α
 reliquiae homini pacifico. In XLV: Vacate et uidete quoniam ego

In XXXVI: Noli emulari usque quoniam sunt reliquiae homini μ
 pacifico. In XLV: Vacate et uidete quoniam ego sum dominus.

1 Ps. 36, 1—7. 8—11. 23. 27. 37 19 Ps. 45, 11

1 tricesimo sexto *C* aemulare *L* in *L* 2 aemulatus fueris]
 zclaueris *Cv* om. facientes *L* tamquam *SCr*, sicut *MVL* 3 fenū
MVL, foenum *S* cito] uelociter *Cv* sicut] quē admodū *Cv*
 olera *MLC*, holere *V* prati *ML*, parati *V*: herbarū *SCv* deci-
 dent *C* uerba spera usque ad (19) ego sum dominus om. *S* 4 et
 ante inhabita om. *C* 5 petitiones (ptic. *C*) *LCv* 6 ad dominum]
 dño *Cv* tuam post uiam om. *MV*¹ et ante spera om. *MV*
 7 sicut] quasi *L*, *quasi *C* 8 meridie *M*, mediem *C* 9 obseca]
 ora *Cv* aemulari in eo *Cr* 10 iniquitatem] iniusticias *Cv* ma-
 ligna *L* 11 iniqua agunt] malignantur *Cv* 13 queres *VLC*
 14 multitudinē *ML* 15 uia *MV*¹, uias *V*², uie *C* 16 cupiet (*in*
ras.) *C*, cupit *V* bonum *in marg. add. C* 19 dominus] dñs *Cv*

Item in psalmo XCIII: Hodie si uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra. Item in psalmo CXVIII: In quo corrigit iuuenior uiam suam? in custodiendo sermones tuos. Item in ecclesiastico: Non tardes conuerti ad dominum et ne differas de die in diem: subito enim uenit 5 ira illius, et in tempore uindictae disperdet te. Item illic: Deus ab initio constituit hominem et reliquit eum in arbitrio suo. adiecit mandata et praecepta, si uolens mandata seruare. et fidem placitam facere. adposuit aquam et ignem: ad quod uis exporrigere manum tuam. ante hominem uita et mors. 10 bonum et malum: quod placuerit ei, dabitur illi. nemini mandauit impie agere, et nemini dedit laxamentum peccandi. non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium et inutilium. Item illic: Conuertere ad dominum et relinque peccata tua, et nimis odito exsecrationem. cognosce iustitias 15 et iudicia domini. sta in sortem propositionis et oratione

α sum dominus. In XCIII: Hodie si uocem eius. In CXVIII: In quo corrigit iunior. In ecclesiastico cap. : Nolite tardare conuerti ad dominum. Item cap. VIII: Deus ab initio constituit hominem usque infidelium et inutilium. Item cap. X: 20 Conuertere ad deum et relinque peccata tua usque et

μ In XCIII: Hodie si uocem eius. In CXVIII: In quo corrigit iuuenior. In ecclesiastico cap. III: Non tardes conuerti ad dominum et ne differas de die in diem. Item cap. VIII: Deus ab initio constituit hominem usque infidelium et inutilium. Item 25 cap. X: Conuertere ad dominum et relinque peccata tua usque

1 Ps. 94, 8 3 Ps. 118, 9 4 Eccli. 5, 8 et 9 7 Eccli.
15, 14—18. 21 et 22 14 Eccli. 17, 21 et 23—28

1 nonagesimo quarto *C* ^xCXVIII *V* hodie *S* 2 CXII *S*,
centesimo octauo decimo *C* 3 iuuenior *SMC*¹: iunior *LVC*²
4 ecclaste *C* 5 differatis *S* *om. de MV* 6 illic] in ecclesiastico
MVLC 7 reliquit *SL*, relinquit *MV*¹ 8 et adiecit *MVLC*
9 facere *om. C*, agere *s. lin. add. C*² adpo|sui ta*quam (*m ras.*)
S, posuit aquam *MVLC* 10 porrigere *MVLC* 12 impiae *S*
14 illic] in ecclesiastico *MVLC* 15 nimi* *S*, nimie *MVLC*
cog*scce (*gno eras. et rescriptum*) *S* 16 oratione *S*: orationis *MVLC*

altissimi. in partem uade saeculi sancti cum iustis et dantibus
 confessionem. non demoreris in errore impiorum. a mortuo
 quasi nihil dimittitur confessioni: uiuus et sanus confiteberis
 et laudabis dominum, et gloriaberis in miserationibus illius.
 5 quam magna misericordia domini et propitiatio illius conuertentibus ad se! Item illic: Quasi a facie colubri fuge peccata. si accesseris ad illa, suscipient te quasi dentes leonis in deuorando interficientes quasi romphaea bis acuta, iniquitatum uindex, plagae illius medella nulla est. Item in
 10 esaia propheta: Quaerite dominum: et mox inueneritis eum, inuocate eum. statim uero cum adpropinquauerit uobis. relinquat impius uias suas et uir iniquus consilia sua: et conuertentur ad dominum, et misericordiam consequantur, quia relinquet multum peccata uestra. Item illic: Cum
 15 propitiatio illius conuertentibus ad se. Item cap. XI: Quasi a facie colubri fuge peccata usque illius medulla nulla est. In esaia cap. C (s. *lin. add. X*) Dum clamare coeperis extraam te
 et propitiatio illius conuertentibus ad se. Item cap. XI: Quasi a facie colubri fuge peccata usque illius medulla nulla est. In
 20 isaia cap. : Quaerite dominum dum inueniri potest usque quoniam multus est ad ignoscendum. Item: Dum clamare coeperis

6 Eccli. 21, 2—4

10 Es. 55, 6 et 7

14 Es. 65, 24

1 uadeⁱⁿ sc̄m sc̄i (in *add. a m. 2*) *V* 3 demittitur *S*, dimittetur
MVLC 4 dñm *SV*: dñm *MLC* gloriaueris *M*, glorificaberis
L in mirabilib' *V* 5 quam *Sr*, quia *MVLC* 6 illic] in eccle-
 siastico *MVLC* faciae *S* colobri *V* 7 si* *M* 8 romfea *S*,
 romphea *MVL*, rumphea *C* aguta *S* iniquitatum *M*, iniquitatu
V, iniquita+ū *L* 9 place *M*, plage *V* medulla *M¹V¹LC*, medela
V² 10 esaia *S*, isaia *L*, ysaya *V*, ysaya *C* prof. *S* (*sic fere
 semper*) querite *LC* mox] cū *MVLC* 11 eum *post* inuocate
om. MVL statim uero cum *S*: cum uero *MVLC* adpropinquauit
S 12 derelinquat impius uias suas (*om. suas M*; uia sua *C*) et uir
 facinorosus (facinerosus *M*) cogitationes suas et conuertatur ad dñm et
 misericordiam (misericordia *M*) consequetur (consequitur *L*) quia in mul-
 tum remittet uobis peccata uestra *MVLC* 14 illic] in esaia (ysaya
V, isaia *L*, ysaya *C*) *MVLC* cum *SV*: dum *MLCv*

clamare coeperis, extraham te de pressura tua. Item illic: Cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris et scies ubi fueris. Item in hieremia propheta: State in uis domini et uidete et interrogate semitas domini aeternas: et uidete quae sit uia bona et ambulate in ea, et inuenietis sanctificationem animabus uestris. Item illic: Corrigite uias uestras et incogitationes uestras: nolite confidere uobis in falsis sermonibus, quia in totum non proderunt uobis. Item illic: Perscrutemur uias nostras, et conuertamur ad dominum: mundemus corda nostra cum manibus nostris, et respiciamus ad dominum, qui habitat in caelis. Item in michaea propheta: Adnuntiatum est tibi, homo, quid sit bonum: aut quid quaerat a te aliud dominus, nisi ut facias aequitatem,

α de pre | sura tua. Item cap. : Cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris. In hieremia cap. : State in uis domini usque inuenietis requiem animabus uestris. Item cap. : Corrigite uias uestras et nolite confidere in uobis. Item cap: : Perscrutemur <perscrunias> uias nostras usque et respiciamus ad dominum qui habitat in caelis. In michea <m*1**ch ex malach> cap. : Adnuntiatum est tibi homo usque ut eas cum domino

μ extraham te de pressura tua. Item cap. : Si reuertamini et quiescatis, salui eritis. In hieremia cap. : State super uias et uidete et interrogate de semitis usque et inuenietis refrigerium animabus uestris. Item cap. : Bonas facite uias uestras et studia uestra usque in sermonibus mendacii qui non proderunt uobis. Item in lamentatione hieremiae cap. : Scrutemur uias nostras et quaeramus usque cum manibus ad deum in caelos. In michea cap. : Indicabo tibi homo quid sit bonum usque

2 Es. 30, 15 (Sept.) 3 Hierem. 6, 16 6 Hierem. 7, 3
et 4 9 Thren. 3, 40 et 41 12 Mich. 6, 8

1 ceperis VC praessura SMVC 2 illic] in efaia (isaia L ysaia V
C) MLVC 5 ea S 6 et 9 illic] in hieremia (theremia C) ML
VC 7 et nolite (om. incogitationes uestras) MVLC in uobis
falsis MVLC 9 perscrutemur C ~uertemur L 10 mundem'
(1 leuem' supra lin. a m. 2) V 11 michea SMVL, mychea C
12 prof S annunciatū M, annuntiatū C 13 querat C om.
dominus L¹ (in marg. add. m. 2)

et diligas miserationem, et paratus sis, ut eas cum domino deo tuo? Item in sophonia propheta: Conuenite et congregamini, populus indisciplinatus, prius quam efficiamini sicut flos praeteriens, prius quam superueniat super uos dies
 5 iracundiae domini. quaerite dominum omnes humiles terrae, aequitatem operamini, et iustitiam quaerite, et respondete ea, ut protegami in die irae domini. Item in iob: Quoniam si conuersus humiliaueris te coram ipso et longe feceris omnem iniustitiam a uia tua, tunc erit omnipotens adiutor
 10 tuus et liberabit te ab inimicis et ab omni iniquitate mundum restituet te, et suscipiet sicut argentum probatum igne: et habebis fiduciam coram ipso respiciens in caelum cum hilaritate. et orantem te exaudiet cum laetitia et dabit tibi, ut reddas uota tua. et in uiuis tuis erit splendor. Item tobi: Con-
 15 uertimini itaque, peccatores, et facite iustitiam coram ipso. quis enim scit. an uelit uos, ut faciat misericordiam uobis?

deo tuo. In sophonia cap. : Conuenite et congregamini ^α populus usque ut protegami in die irae | cundiae domini. In iob cap. : Si iniquitatem quae est in manu tua abstuleris usque
 20 deprecabuntur faciem tuam plurimi. In tobi cap. : Conuertimini itaque peccatores usque faciat uobiscum misericordiam suam.

ambulare cum deo tuo. In sophonia cap. : Conuenite, ^μ congregamini, gens non amabilis, usque in die irae furoris domini. In iob cap. : Si iniquitatem quae est in manu tua abstuleris
 25 usque deprecabuntur faciem tuam plurimi. In tobi cap. : Conuertimini peccatores usque faciat uobiscum misericordiam suam.

2 Soph. 2, 1—3 7 Iob 22, 23—28 14 Tob. 13, 6 19 Iob 11, 14—19

2 sofonia prof̃ S 5 iracundie L querite VLC homies
 (corr. m. 1) V 6 querite C 7 diae S irae] iracundiae
 MVLC inob S 8 sic V 10 liberauit SMV¹ ab inimicis
 et iniquitate (om. ab omni et mund. restituet te) MVLC 11 **sicut (te
 ras.) S, te sicut C ignem S 12 respicies M, et respicies VL
 C caelo M 13 cū la&itiā M, cō hylaritate C 14 in tobi M,
 in tobia C 16 uellit SM, uelut V om. uos MVLC ut
 faciat uobiscum misericordiam MVLC

Item in ezechiel propheta: Et tu, fili hominis, speculatorem te dedi domui israhel. et audies ex ore meo uerbum, ut dicas peccatori: morte morieris. et si non fueris locutus, ut caueat impius de uia sua, ipse iniquus in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. tu uero si praedixeris impio uiam ipsius, ut auertat se a uia, et non auerterit se a uia sua, hic in impietate sua morietur, et tu animam tuam eripuisti. Item in euangelio secundum matthaeum: Cum praeteriret autem iesus secus mare galilaeae, uidit duos fratres simonem qui dicitur petrus et andream fratrem eius mittentes retia in mari, erant enim piscatores. et dixit illis iesus: uenite post me, et faciam uos piscatores hominum. qui confestim relictis retibus suis secuti sunt eum. Item illic: Et ideo dico uobis: nolite cogitare in anima uestra quid manducetis aut quid bibatis neque corpori uestro quod induamini, anima enim plus est quam

α In euangelio mathei $$ cap. III: Cum praeteriret autem iesus secus mare usque relictis retibus suis sequuti sunt eum. Item <ex in corr.> cap. XX: Et ideo dico uobis: nolite cogitare usque uos plures estis illis. Item cap. XX: Quis autem

μ In euangelio mathei cap. I: Ambulans autem iuxta mare usque relictis retibus sequuti sunt eum. Item cap. V: Et ideo dico uobis: ne solliciti sitis usque uos pluris estis illis. Item

1 Ezech. 3, 17—19 9 Matth. 4, 18—20 14 Matth. 6, 25 et 26

1 uerba Item in ezechiel proph. Et — — 8 animam tuam eripuisti
om. hoc loco, sed add. in extremo capitulo MVLC zechiel S, iezechiel
(in rasura) L 2 dedi te MVLCv istrachel S et audies
S: audiens ergo MVLC 3 loquutus C 4 om. de uia s. i. i. M
de] a VLCv iniquus] impius VLCv 5 exquiram MV tu uero
si adnuntiaueris (ann.), ut se auertat impius a uia sua (add. et V?) non fuerit
conuersus a uia sua (om. a uia sua M, a uia sua impia C) ipse impius
in iniquitate sua morietur tu autem animam tuam liberasti MVLC (cf.
v) 8 euuag̃ S, euangeliũ M 9 mattheũ SM 10 galilaeae
SMLVC symonẽ MC dicitur] cognominatur MVLC 11 mare
MVLC 12 illis MVLCv: illi S 13 sequuti C 14 illic] se-
cundum mattheum (math.) MVLC 15 ne]quẽ S 16 quod S,
quid MVLCv einim S

esca et corpus plus quam uestitus. intuemini uolatilia caeli,
 quae neque serunt neque metunt nec recondunt in apothecis,
 et pater uester caelestis pascit illa. nonne uos multo plus
 estis illis? Item illic: Quis autem uestrum potest adicere
 5 staturae suae cubitum unum? et uestitum cogitatis? con-
 siderate lilia in agro quemadmodum crescunt, non laborant
 neque neunt, et nuda non sunt. dico autem uobis quoniam
 nec solomon in omni gloria uestitus est sicut unum ex istis.
 quod si faenum agri, quod est hodie, et cras in clibanum
 10 mittitur, deus sic uestit, quanto magis uos modicae fidei?
 nolite ergo cogitare dicentes: quid manducabimus aut quid
 bibemus aut quid uestiemur? omnia enim haec gentes desi-
 derant. scit autem pater uester quoniam indigetis horum
 omnium. quaerite autem primo regnum et iustitiam eius, et
 15 haec omnia praestabuntur uobis. ne ergo cogitaueritis de
 crastino: crastinus enim dies ipse pro se cogitabit: sufficit
 diei malitia sua. Item illic: Intrate per angustam portam:

uestrum potest adicere usque <usquo> sufficit diei malitia <malatia> α
 sua. Item cap. XXIII: Intrate per angustam portam usque

20 cap. V: Quis autem uestrum cogitans potest adicere usque sufficit μ
 diei malitia sua. Item cap. VI: Intrate per angustam portam

4 Matth. 6, 27—34 . 17 Matth. 7, 13 et 14

1 esca *C* uestimentum *MVLCv* caelestis *V* 3 pascet *S*
M illa pascit *V* multo *om. MVLC* plures (i s. *lin. pro*
e pos. V², ut sit pluris) MVLC 4 illic] secundum mattheum (math.)
MVLC (sic infra) 5 ad staturam suam *MVLCv* et de uestimento
 quid solliciti estis *MVLCv* 6 lilia agri *MLVCv* quae ammodū
M 7 nequae *S* neunt *S*: neunt (u *ras.*) *M*, neunt (u *expunct.*
a m. 2) V, nent *LCv* 8 solomon *S*, sal- *rell.* gloria sua *M*
LVCv 9 fcnum *MVL*, feñum *C*, foenum *S* est hodie *S*: hodie
 est *MVLCv* 10 modice *SM* fidaei *S* 11 manducamus *MV¹*

10
 12 quid uestiemur (i o *a m. 2) V* 13 uerter (*R prior ras. ut sit*
f) S 14 omniū horū indigetis *C* primū regnum dei *MVLCv*
 15 praestabuntur] apponuntur (apponentur *C*) *MVLC* 16 ipse sibi
 cogitat *MVLC*

quia lata et spatiosa uia est quae ducit ad perditionem. et multi sunt qui intrant per eam. quia angusta et arcta uia est quae ducit ad uitam, et pauci sunt qui inueniunt eam. Item illic: Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis. et ego nos reficiam. tollite iugum meum super uos et discite ⁵ quia mansuetus sum et humilis corde, et inuenietis requiem animis uestris: quia iugum meum iucundum est et onus meum leue est. Item illic: Tunc respondens petrus ait ad eum: ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te, quid ergo erit nobis? iesus autem dixit illis: amen dico uobis, ¹⁰ quoniam uos qui secuti estis me in resurrectione, cum sederit filius hominis in throno gloriae suae, sedebitis et uos super duodecim thronos iudicantes duodecim tribus israhel. et omnis quicumque reliquerit domum uel fratres aut matrem aut filios uel agros propter nomen meum, centies tantum ¹⁵ accipiet et uitam aeternam possidebit. multi autem primi

α pauci sunt qui intrant <intrunt> per eam. Item cap. XL: Venite ad me omnes qui laboratis usque onus meum leue est. Item cap. XVIII: Tunc respondens petrus ait: ecce nos dimisimus

μ usque pauci sunt qui intrant per eam. Item cap. XI: Venite ²⁰ ad me omnes qui laboratis usque onus meum leue est. Item cap. XVIII: Tunc respondens petrus ait: ecce nos dimisimus omnia

4 Matth. 11, 28—30

8 Matth. 19, 27—30

1 *om.* ducit *V* perditionem *Sc*: mortem *MVLC* 2 quia-
 gusta et arcta uia est *S*: quam arcta et angusta est uia (uia est *C*) *MV*
LC 3 qui inueniunt eam *Sc*: qui intrabunt per eam *MV*, qui intrant
 per eam *LC* 4 *om.* omnes *C* honerati *MC* 5 discite a
 me *LCv* 6 mansuetus] mitis *MVLCv* 7 animabus *MVLCr*
 quia iugum] iugum enim *MVLCv* iucundum] suaue *MLCr*
 8 leuae *S* 9 reliquimus *Sc*: dimisimus *MVL* sequuti *C*
 10 amen amen *MVC* 12 throno *C* 13 duodecim thronos] duo-
 decim sedes *MVL*, sedes duodecim *Cv* istrahel *S* 14' qui^{at}
 relinquerit (n *punctis del. a m. 2*) *V* 15 nomen meum *Sc*: me
MVLC

nouissimi fient, et nouissimi primi erunt. Item illic: Sicut enim diebus noe, sic erit et aduentus fili hominis. sicut enim erant in diebus illis ante diluuium manducantes et bibentes et nuptum dantes et non senserunt, donec uenit diluuium. et
 5 tulit omnes, sic erit et aduentus fili hominis. Item secundum iohannem: Ambulate itaque, dum lumen habetis, ne uos tenebrae adpraehendant: et qui ambulat in tenebris, non scit quo eat. dum lumen habetis, credite in lumine, ut filii lucis sitis. Item secundum lucam: Et dixit iesus: homo
 10 quidam fecit caenam magnam et inuitauit multos. et misit seruum suum hora caenae, ut diceret inuitatis: uenite iam, quia omnia parata sunt. et coeperunt singuli excusare. primus ait: uillam emi et necesse habeo exire et uidere illam: rogo te, habe me excusatum. et alius ait: iuga bouum emi
 15 quinque et eo probare illa, et ideo uenire non possum. et

usque et nouissimi primi. Item cap. XXV: Sicut enim in diebus α
 noue usque ita erit et aduentus fili hominis. Secundum iohannem cap. X: Ambulate itaque, dum lucem habetis usque ut filii lucis sitis. Secundum lucam cap. : Et dixit iesus:

20 usque et nouissimi primi. Item cap. XXV: Sicut enim in μ
 diebus noe usque ita erit et aduentus filii hominis. Secundum iohannem cap. X: Ambulate, dum lucem habetis usque ut filii lucis sitis. Secundum lucam cap. XIII: Homo quidam fecit

1 Matth. 24, 37—39 6 Ioh. 12, 35 et 36 9 Luc. 14, 16—20 et 24

1 fient] erunt *MVLC(v)* erunt] *om. MVLCv* illic] secundum matheum *MLC*, scdm matheū (lucā s. *lin. a m. 2*) *V* 2 in diebus noe *MVLCv* *om. et MVLC* filii *VLCv* 3 in diebus illis *om. MVLC* 4 ueniret *MVLC* ante diluuiū *V*
 5 tullit *S*, perdidit *MVLC* sic] ita *MVLCv* filii *VLC(v)*
 6 ita|quae *S* ^{lum}dumen (lum s. *lin. add. m. 2*) *S*, dum lucem *MVL Cv* 7 adpraehendat *S*, comphendant *M*, comphendant *VLCv*
 non scit] nescit *MVLCv* 8 lucem *Vv* filii *MVLCv*
 10 cenā *VC* 11 cenę *C* ut diceret] dicere *Cv* uenite iam] ut uenirent *Cv* 12 ceperunt *S*, ceperunt *VC* 13 ait] dixit *MV LCr* *om. et uidere V¹* 14 bouū *M*

alter dixit: uxorem duxi, et ideo uenire non possum. dico autem nobis, quoniam nemo ex hominibus illis inuitatis gustabit de caena mea. Item in actibus apostolorum: Tempora igitur ignorantiae despiciens deus denuntiat nunc hominibus, omnes ubique agere paenitentiam. eo quod statuit diem 5 iudicare orbem terrae in aequitate.

VI.

DE TIMORE DOMINI.

In exodo: Post dominum deum uestrum pergite et hunc timete et praecepta eius custodite et uocem eius audite et 10 adquiescite ei. Item in psalmo XXXII: Ecce oculi domini super timentes eum, qui sperant in misericordia eius. Item

α homo quidam fecit caenam magnam usque nemo ex illis inuitatis gustauit de cena mea. In actibus apostolorum cap. : Tempora igitur ignorantiae usque iudicare orbem terrae in aequi- 15 tate. In ezechihel <ezecl> cap. : Et tu fili hominis speculatorem usque autem animam tuam liberasti.

VI. DE TIMORE DOMINI. In exodo cap. : Post dominum deum nostrum pergite et ipsum timete. In psalmo XXXII: Ecce

μ caenam magnam usque gustabit <it in rasura> caenam meam. 20 In actibus apostolorum cap. : Tempora igitur ignorantiae dispiciens dominus denuntiat nunc hominibus omnes ubique agere paenitentiam. In ezechihel <ezhel> cap. : Fili hominis, speculatorem dedi te domui <domu corr. ex domuf> israhel usque tu autem animam tuam liberasti. 25

VI. DE TIMORE DOMINI. In deuteronomio <deuter> cap. VIII: Dominum deum uestrum sequimini usque et ipsi adheretis. In

3 Act. 17, 30 et 31 9 Deut. 13, 4 11 Ps. 32, 18
16 Ez. 3, 17—19 cf. p. 338, 1

1 *om.* et *V* 2 quoniam] quia *MVLC* gustauit *SMV*¹ 3 de
caena (cena *C*) mea *SMVC*: caenam meam *L* (*cf. v*) 4 ignorantia
L dispiciens *S* deus *Sv*: dñs *MVLC* nunc *om. L*
5 paenentiã (pen. *VL*, -ciã *C*) *MVLC*: poenitentiam *S* diem *om.*
MVLC 6 aequitatẽ *S* 9 In exodo *MVL*, in exo *S*, *om. C*
hunc] ipsum *MVLCv* 12 timentis *V* qui sperant *Sv*: sperantes
autem *MVLC*

in psalmo XXXIII: Timete dominum, sancti eius, quoniam nihil deest timentibus eum. Item in psalmo CXXVII: Beati omnes qui timent dominum, qui ambulant in uisibus eius. Item in prouerbiis: Timor domini adicit dies: anni autem 5 impiorum minuentur. Item illic: Munitio iusti timor domini. contritio autem operantibus mala. Item illic: Timor domini uiro in uitam: qui autem sine timore est, commorabitur in locum, quem non uisitat scientia. Item illic: Generatio sapientiae timor domini, diuitiae et gloria et uita. Item 10 illic: Non aemuletur cor tuum peccatores, sed in timore domini esto tota die. Item illic: Beatus qui metuit omnia per timorem. nam qui duro est corde, incidet in mala. Item

oculi domini super timentes eum. In CXXVII: Beati omnes qui 15 timent dominam. In prouerbiis cap. XI: Timor domini adponet dies. Item cap. : Munitio iusti timor domini. Item cap. XX: Timor domini ad uitam et in plenitudine commorabitur. Item cap. XXII: Finis modestiae timor domini, diuitiae et gloria et uita. Item cap. XXIII: Non emuletur cor tuum peccatores, sed in timore domini esto tota die. In ecclesiastico <eccltico> cap. I:

20 psalmo XXXI: Ecce oculi domini super timentes eum. Item in psalmo XXXIII: Timete dominum omnes sancti eius. In CXXVII: Beati omnes qui timent dominum. In prouerbiis cap. XI: Timor domini adponet dies. Item cap. XV: Timor domini fons uitae, ut declinet a ruina mortis. Item cap. XX: Timor domini ad uitam 25 et in plenitudine commorabitur. Item cap. XXII: Finis modestiae timor domini, diuitiae et gloria et uita. Item cap. XXIII: Non emuletur cor tuum peccatores, sed in timore domini esto tota die. Item cap. XXVIII: Beatus homo qui semper est pauidus. In

1 Ps. 33, 10 3 Ps. 127, 1 4 Prou. 10, 27 5 ib. 29
6 Prou. 19, 23 8 Prou. 22, 4 10 Prou. 23, 17 11 Prou.
28, 14 23 Prou. 14, 27

2 deest nichil V 3 in uisibus eius om. C¹ 4 adicit MVL, ad-
dicet C. 5 et infra illic] in prouerbiis MVLC impiorum (in ras.
a m. 1) S iusti MVLC: eius S 6 contritia S 7 uero V
comorabit' (o pr. corr. ex u) L, commorabit V 9 sapientie et diuitie
L et ante gloria om. V 11 tota die] cotidie L die S
12 malo S

in ecclesiastico: Initium sapientiae timor domini, et cum fidelibus in utero concreatus est, et cum electis seminibus creditur, et cum iustis et sensatis agnoscitur. Item illic: Timor domini scientiam agnoscit sanctitatis. castitas custodiet et iustificabitur cor, iucunditatem atque gaudium dabit. Item 5 illic: Timenti dominum bene erit, et in diebus consummationis illius benedicetur. plenitudo sapientiae timere dominum et plenitudo de fructibus eius. omnem domum illius implebit a generationibus, et receptacula de thesauris eius. corona sapientiae timere dominum: utraque autem sunt dona dei. 10 Item illic: Timor domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit iustificari. Item illic: Non sis incredibilis timori domini, et ne accesseris ad illum duplici corde. Item illic: Qui timent dominum, non erunt incredi-

α Initium sapientiae timor domini. Item cap. I: Timor domini 15 delectauit cor usque in longitudinem dierum. Item cap. I: Timenti dominum bene erit in extremis. Item cap. : Timor domini expellit peccatum. nam qui sine timore est. Item cap. II: Non sis incredibilis timoris domini. Item cap. II: Qui timetis < t alt. in ras. > dominum credite illi usque et inluminabuntur corda uestra. 20 Item cap. I: Timenti dominum bene erit usque utraque autem sunt dona dei. Item cap. II: Qui timent dominum non erunt

μ ecclesiastico cap. I: Initium sapientiae timor domini. Item cap. I: Timor domini delectauit cor usque in longitudinem dierum. Item cap. I: Timenti dominum bene erit in extremis. Item cap. I: 25 Timor domini expellit peccatum usque non poterit iustificari. Item cap. II: Contumax non sis et incredibilis timori domini. Item cap. II: Qui timetis dominum credite illi usque et inluminabuntur corda uestra. Item cap. I: Timenti dominum bene erit usque utraque autem sunt dona dei. Item cap. II: Qui timent dominum 30

1 Eccli. 1, 16 4 ib. 17 et 18 6 ib. 19—23 11 ib.
27 12 ib. 36 14 Eccli. 2, 18 et 20 15 Eccli. 1, 12
16 ib. 13 19 Eccli. 2, 8—10

1 eccl, S 2 concreatus (c alt. rasura ex g) S, congregatus
MV¹ 3 agnosceatur MVLC 3 et infra illic] in ecclesiastico (eccl.
C) MVLC 4 agnosceat MVLC 5 iocunditate (iuc. M¹) MVL,
iocunditate C adque S 6 et] ei L 8 impleuit MV
LC 11 expellet V 13 timore V¹L duplici SM

biles uerbo eius: et qui diligunt illum, conseruabunt uiam eius. qui timent dominum, parabunt corda sua et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Item illic: Qui timent dominum, custodient mandata eius et patientiam habent
 5 usque ad inspectionem eius. Timor domini non despiciere iustum hominem pauperem, et non magnificare uirum peccatorem diuitem. Item illic: Omnis sapientia timor domini, et in illa timere dominum. Item illic: Quam magnus qui inuenit sapientiam et scientiam! non est super timentem deum.
 10 timor domini super omnia superposuit. Item illic: Si non timorem dei tenueris instanter, cito subuertetur domus tua. Item in ecclesiaste: Finis omnis uerbi auditor: dominum time et mandata eius custodi: quoniam hoc est omnis homo

incredibiles usque et patientiam habebunt. Item cap. : Omnis α
 15 sapientia timor domini et in illa timere deum. Item cap. : Quam magnus qui inuenit sapientiam. Item cap. : Si non timorem domini tenueris. Item cap. : Finis omnis uerbi usque

non erunt incredibiles uerbo eius usque et patientiam habebunt. μ
 Item cap. VIII: Timor dei est non dispicere hominem usque
 20 peccatorem diuitem. Item cap. XI: Quia omnis sapientia timor dei et in illa timere deum. Item cap. XIII: Quam magnus qui inuenit sapientiam usque super timentem deum. Item cap. XIII: Si non in timore domini tenueris te. In ecclesiaste <eccl> cap. XI: Finem loquendi omnes pariter audiamus: deum time

3 Eccli. 2, 21 5 Eccli. 10, 25 et 26 7 Eccli. 19, 18
 8 Eccli. 25, 13 et 14 10 Eccli. 27, 4 12 Eccl. 12, 13 et 14

1 uiam *MVLC*: uitam *S* 2 corde suo *V* 3 item illic *om.*
MVLC 4 habebunt *MVLCv* 5 timore *V¹*, timor est *V²* (cf.
v) dispicere *SV* 7 p. et diuitem *C* 8 dominum] dñi *MVLCv*
 9 *est* (est *in rasura*, e *ante est et t post erasa*) *S* super (s *in*
rasura) *S* n̄ ē sup̄ timentes (non est super *expunx.*, nam s. *lin.*
add. m. 2) *V* timentes *MVLC* 10 sup̄ *MVLC*: per *S*
 11 dei] dñi *MVLCv* subuertetur cito *L* 12 eccl. *S*, ecclesiasten
M, ecclesiastico (eccl. *C*) *LC* auditur *S*, auditor *VL*, audi]tor
M, auditor *C*, *add. dei MVLC* dominum] deum *MVLCv*
 13 custodi mandata eius *C*

quia omne hoc opus adducet deus in iudicium in omni despecto, siue bonum siue malum. Item in prouerbiis: Timor domini odit malitiam, contumeliam et superbiam et uias malorum.

VII.

5

DE BONO PACIS ET CARITATIS.

In deuteronomio: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Item in psalmo CXVIII: Pax multa diligentibus nomen tuum, et non est in illis scandalum. Item in psalmo CXXXII: Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in 10 unum! Item in prouerbiis: Qui uolunt pacem laetabuntur. Item illic: Melior est panis pusillus cum suauitate in pace

α siue bonum siue malum. In prouerbiis cap. : Timor domini odit malum.

VII. DE BONO PACIS ET CARITATIS. Diligis 15 proximum tuum sicut te ipsum. In psalmo CXVIII: Pax multa diligentibus. In CXXXII: Ecce quam bonum et quam iucundum. In prouerbiis cap. : Qui uolunt pacem letabuntur. Item cap. XVII: Melior bucella sicca cum gaudio. Item cap. XVII:

μ usque siue bonum siue malum sit. In prouerbiis cap. VIII: 20 Timor domini odit malum.

VII. DE BONO PACIS ET CARITATIS. In leuitico cap. X: Diliges amicum tuum sicut te ipsum. In psalmo CXVIII: Pax multa diligentibus. In CXXVII <C s. *lin.*>: Ecce quam bonum et quam iucundum. In prouerbiis cap. : Qui uolunt pacem laeta- 25 buntur. Item cap. XVII: Melior est bucella sicca cum gaudio

2 Prou. 8, 13 7 Lcu. 19, 18 (cf. Matth. 19, 19) 8 Ps.
118, 165 10 Ps. 132, 1 11 Prou. 12, 20 12 Prou. 17, 1

1 omne] omnes S despecto S, despectu MVC, dispectum L
2 prouerbis S 3 malitiam] malum etiam MVLC 7 deuterono-
nium MC, deuteronomiū V, deuteronomi L diligis MV¹ 8 uerba
Item in ps. CXVIII Pax — — scandalum om. L CXIX V, centesimo
octauo decimo C 9 in ante illis om. MVCv tricesimo scdo
C iocundū VLC 12 et infra illic] in prouerbiis MVLC
cum pace C

quam domus plena multorum honorum iniquis inmolationibus
cum rixa. Item illic: Qui celat iniuriam quaerit amicitiam:
nam qui odit celare disiungit amicos et domesticos. Item
illic: Gratia et amicitia liberant, quam serua tibi ne in
5 obprobriis sis. Item in ecclesiastico: Filii sapientiae
ecclesia iustorum, et natio eorum oboedientia et caritas.
Item illic: In tribus placitum est spiritu meo, quae sunt
probata coram deo et hominibus: concordia fratrum et amor
proximorum et uir et mulier sibi consentientes. Item in
10 euangelio secundum matthaeum: Beati pacifici,
quoniam ipsi filii dei uocabuntur. Item illic: Dico uobis,
quia si duobus ex uestris conuenerit super terram de omni

Qui celat delictum querit amicitias. Item cap. : Gratia et
amicitia liberant. In ecclesiastico <ec|cletico> cap. II: Filii
15 sapientiae ecclesiae iustorum et natio illorum oboedientia et dilectio.
Item cap. XII: In tribus placitum spiritui meo usque uir et
mulier sibi consentientes. In matheo <math> cap. XI: Beati
pacifici, quoniam filii dei uocabuntur. Item cap. : Amen dico

usque cum iurgio. Item cap. XVII: Qui caelat delictum quaerit
20 amicitias usque separat foederatos. Item cap. XXV: Gratia et
amicitia liberant usque ne exprobrabilis fias. In ecclesiastico
cap. II: Filii sapientiae ecclesia iustorum et natio illorum oboedi-
entia et dilectio. Item cap. XII: In tribus placitum est spiritui
meo usque uir et mulier sibi consentientes. In matheo <math>
25 cap. III: Beati pacifici, quoniam filii dei uocabuntur. Item
cap. XVIII: Amen dico uobis quia si duo ex uobis usque ibi sum

2 Prou. 17, 9 4 Prou. 25, 10 5 Eccli. 3, 1 7 Eccli.
25, 1 10 Matth. 5, 9 11 Matth. 18, 19 et 20

1 et iniquis *MVLC* 2 cum rixę *V*¹ caelat *SM* querit
LC 3 caelare *M*, telare *S* 4 seruati bene *M*, seruat ibi ne
*V*¹*C* 5 obprobriis *S* sis *om.* *V*¹ filii *V*¹*L* 6 ecclesiae
MVLC oboedientia et (obed. *VC*) *MVLC*: oboedientiae *S*
7 illic] in ecclesiastico (ecl. *C*) *MVLCv* spūi *MVLCv* 8 dō s. *lin.*
add. m. pr. *S* hominibus *MVLCv*: homine *S* 10 euang. *S*,
eugl'io *C* mattheum *S*, matheum (mathm *MV*) *MVL*, marcū *C*
11 ipsi *om.* *MVLCv* filii *MV*²*LC* illic] secundum matheum *MVL*
C dico] amen dico *MVLC* 12 duo *V*¹*LC* ex uobis *MVLCv*
conuenerit *SV*: cuenerint *L*, consenserit *M*, consenserint *Cv*

re, quaecumque petieritis a patre meo, qui est in caelis, continget uobis. ubi enim sunt duo aut tres collecti in nomine meo, et ego ibi sum in medio eorum. Item secundum iohannem: Praeceptum nouum do uobis, ut diligatis inuicem, sicut ego dilexi uos. in hoc cognoscent omnes quod discipuli mei sitis, si dilectionem habueritis in inuicem. Item paulus apostolus ad romanos: Non ergo blasphemetur bonum nostrum. non est enim regnum dei esca et potus, sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto. nam qui in hoc seruit christo, placet deo et probatus est hominibus. itaque quae pacis sunt sectemur et quae aedificationis sunt inuicem custodiamus. Item illic: Caritate fraternitatis inuicem benigni: honore inuicem praeuenientes. Item illic: Dilectio proximi malum non operatur, plenitudo autem euangelii est dilectio.

α uobis quia si duo ex uobis usque ego ibi sum in medio eorum. 15
 Secundum iohannem cap. XXXVI: Praeceptum nouum do uobis usque dilexeritis inuicem. Paulus ad romanos cap. XLV: Non ergo blasphemetur bonum nostrum usque inuicem custodiamus. Item cap. XXXVIII: Caritatem fraternitatis inuicem diligentes. Item cap. XLI: Plenitudo autem legis est caritas. Ad corin- 20

μ in medio eorum. Secundum iohannem cap. XI: Mandatum nouum do uobis usque habueritis ad inuicem. Paulus ad romanos cap. XV: Non ergo blasphemetur bonum nostrum usque inuicem custodiamus. Item cap. XIII: Caritatem fraternitatis inuicem diligentes. Item cap. XV: Plenitudo ergo legis est dilectio. 25

4 Ioh. 13, 34 et 35 7 Rom. 14, 16—19 12 Rom. 12, 10
 13 Rom. 13, 10

1 re (*corr. ex se m. alia, sed non ea quae cetera corr.*) S
 quecūq; SL, quacūq; C, quamcūq; (am in ras. al. m.) V (cf. v)
 petierint V²Cv 2 contiget S uobis] illis MVLC 3 et ante
 ego om. MVLC 5 quia discipuli mei estis MVLv, quia mei estis
 discipuli C 6 dilectionem habueritis Sv: dilexeritis MVLC in
 S³M, om. S¹VLC · 7 blasphemetur S 8 enim om. V 9 seruit
 deo placet xp̄o MVLC 10 et ante hominibus inserit V¹ itaque]
 ita C 11 sunt alt. om. MC custodiam V¹ 12 illic] ad
 romanos MVLC Caritate fraternitatis inuicem benigni. honorem
 inuicem praebentes. plenitudo autem euangelii est dilectio. Item

Item ad corinthios prima: Aemulamini dona meliora et
 adhuc maiorem uobis uiam demonstro. si linguis hominum
 loquar aut angelorum, caritatem autem non habeam, unum
 sum ut aeramentum sonans aut cymbalum tinniens. et si
 5 habeam prophetiam et nouerim mysteria omnia et omnem
 scientiam, et si habuero omnem fidem, ita ut montes trans-
 feram, caritatem autem non habeam, nihil sum. si erogauero
 omnem substantiam meam pauperibus et si tradidero corpus
 meum ut ardeam, caritatem autem non habeam, nihil mihi
 10 prodeest. caritas patiens est, benigna est: caritas non
 aemulatur: caritas non est perpera, non inflatur, non ambitiosa
 est, non quaerit quae sua sunt, non irritatur, non cogitat
 malum, non gaudet iniquitate, gaudet autem ueritate, omnia
 suffert, omnia sperat, omnia credit, omnia sustinet. caritas

15 thios I cap. LXI: Aemulamini dona meliora usque caritas *α*

Ad corinthios I cap. XIII: Aemulamini autem charismata *μ*
 maiora usque caritas numquam excidet. Item in eodem

1 I Cor. 12, 31 et I Cor. 13, 1—8

illic. Dilectio proximi malum non operatur *S*, Plenitudo autem legis est
 caritas. Item ad romanos. Caritate fraternitatis inuicem diligentes. ho-
 norē mutuo puenientes. (*om.* Item — Dilectio — — operatur) *M*, Cari-
 tatem (caritate *V'*) fraternitatis inuicem diligentes. honore (honorem *L*)
 mutuo (mutuo inuicē *C*) pracuenientes. Item ad romanos. Plenitudo
 autem legis est caritas (*om.* Dilectio — — opratur) *VLC*

1 uerba aemulamini d. m. et *om.* *S*; ¶ emul. *VLC* 2 excellentiorem
MVLCv uiam uobis *MVLv* hominum *om.* *V* 3 aut] et
MVLCv unum] factus *MVLCv* 4 craīntū *VC* chymbalū
M 5 profetiā *S*, pph&ia *M* nouerim misteria omnia *Sv*: sciero
 omnia sacramenta *MVLC* 7 et si distribuero substantiam meam in
 cibos pauperum *MVLC* 9 ita ut *MVLCv* 10 prodest *MVLC*
 caritas magnanima est (*est om.* *V*). caritas benigna est. caritas non
 aemulatur (emul. *VLC*). non agit perperā. non inflatur. non debonestatur.
 non irritatur. non quaerit (querit *VLC*) quae sua sunt. non gaudet super
 iniquitatem. congaudet autem ueritati. omnia credit, omnia sperat, omnia
 sustinet. caritas numquam cadet (excidet *V*) *MVLC* 11 ppera *S*
 12 querit *S* 13 non ante gaudet *s. lin. add. (m. pr.) S*

numquam excidit. Item illic: Manent autem spes, fides, caritas, tria haec: maior autem horum est caritas. sectamini caritatem. Item illic: Vigilate, state in fide, confortamini, uiriliter agite, omnia uestra in caritate fiant. Item ad philippenses: Si qua ergo consolatio in christo, si qua 5 adlocutio caritatis, si qua societas spiritus, si qua uiscera miserationis: implete gaudium meum, ut id ipsum sapiatis omnes, eandem caritatem habentes, unianimes, unum sentientes, nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed humilitate mentis inuicem existimantes sibimet ipsos superiores, 10 non sua singuli respicientes sed quae aliorum. Item ad ephesios: Obsecro ergo uos ego uinctus in domino, ut digne ambuletis uocatione qua uocati estis, cum omni humilitate

α numquam cadet. Item ibi: Nunc autem manet spes, fides, caritas. Item cap. LXVI: Vigilate in fide conf. Ad philippenses cap. V: Si qua ergo consolatio in christo usque non sua singuli respicientes, sed quae aliorum. Ad ephesios cap. XIII: Obsecro ergo uos uinctus <uin|tos> in christo usque

μ cap. XIII: Nunc autem manet fides, spes, caritas: usque sectamini caritatem. Item ad corinthios I cap. XVIII: 20 Vigilate in fide usque in caritate fiant. Ad philippenses cap. II: Si qua ergo consolatio usque sed ea quae aliorum. Ad ephesios cap. III: Obsecro itaque uos fratres ego uinctus

1 I Cor. 13, 13 et 14, 1 3 I Cor. 16, 13 5 Phil. 2, 1—4
12 Ephes. 4, 1—3

1 illic] ad corinthios prima (I V) *MVLC* nunc autem manet
(manent *CV^{2v}*) *MVLC* spes fides *SMV¹*: fides spes *V²LCv*
2 tria (i ex e corr. m. 2) *S*, add. autem *M* autem post maior
om. *ML* est ante caritas om. *MV¹LC* 3 illic] ad eosdem prima
(I V) *MVC*, ad corin⁷ prima *L* state om. *MVLC* 5 fili-
penses *S*, philippenses *VL* si] ·II· *S* 6 qua adlocutio *S*, qua
adlocutio *Mai* (cf. *Sabat.*), quod solatium *MVLCv* 7 sapien|tis
(fol. 30) *S* 8 eadem *S* unianimes *SV*: unanimes *MLC*
senti**|entes *S* 9 per alt. om. *C* contion^{ten} *S* humilitatē
SV¹L 10 existimantes *M* sibimet ipsos superiores] alter alterum
superiorem sibi *MVLC* 11 singula *S* respicientes *S* 12 efesios
S, effesios *L* obsecro (c *rasura ex g*) *S* dignae *M*

animi et mansuetudine, cum multa patientia, subportantes
 inuicem in caritate, solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo
 pacis. Item illic: Estote ergo imitatores dei sicut filii dilecti,
 et ambulate in caritate sicut et christus dilexit uos, et tradidit
 5 semet ipsum pro uobis oblationem et hostiam deo in odorem
 suauitatis. Item ad timotheum I: Finis enim praecepti
 est caritas de corde puro et conscientia bona et fide non
 ficta. a quibus quidam recedentes conuersi sunt in uani-
 loquium. Item in epistula petri apostoli I: Quapropter
 10 omnes consentanei estote, unanimes, conpatientes, fraternitatis
 amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum
 pro malo, aut maledictum pro maledicto: sed e contrario
 benedicientes, ut benedictionem hereditatem possideatis. Item
 illic: Ante omnia autem mutuam inter uos caritatem per-

15 unitatem spiritus in uinculo pacis. Item cap. XVIII: Estote ergo α
 imitatores dei. Ad timotheum I cap. I: Finis enim praecepti
 est caritas. Petrus in epistula I cap. XI: Quapropter omnes
 consentanei estote unanimes usque ut benedictione possideatis.
 Item cap. XVI: Ante omnia mutua inter uosmet ipsos

20 usque in uinculo pacis. Item ad ephesios cap. V: Estote μ
 ergo imitatores dei usque in odorem suauitatis. Ad timotheum I
 cap. I: Finis autem praecepti est caritas usque conuersi sunt in
 uaniloquium. Petrus in epistula I cap. X: In fide omnes
 unanimes conpatientes usque hereditate possideatis. Item in
 25 eadem epistula cap. XIII: Ante omnia mutuam in uosmet ipsos

3 Ephes. 5, 1 et 2 6 I Tim. 1, 5 et 6 9 I Petr. 3, 8 et 9
 14 I Petr. 4, 8

1 animi *om.* *MVLC* subportates *S*, sufferentes *MVLC* 2 solli-
 cite *L* seruate *V* 3 illic] ad ephesios (effesios *L*, effesios *C*) *MV*
LC emitatores *S* filii carissimi *MVLCv* 4 caritate] dilectione
MVLCv nos et nobis *Cv* 5 se *MVLC* *ostiā (*ras.* h) *M*,
 ostiā *V* deo *SL: om.* *MVC* odore *V* 6 ad (d ex t corr. m.
pr.) *S* 7 fidem *S* 9 epistula *S* item petrus in epistola (ep. *C*)
 prima *MVLC* 10 consentanaei *S* unanimes *MLC* 12 e] eae *M*
 13 benedictione *MV¹L* hereditate *MVL*, hereditate* (*uirg. ras.*)
C possideamus *C* 14 illic] in eadem epistola prima *MC*, eandē
 ep̄la prima *V*, ioh̄ in ep̄l I *L* autem *om.* *MVLC* mutua *ML*,
 mutuo *V¹* perpetuam *om.* *MVLC*

petuam habentes: quia caritas cooperuit multitudinem peccatorum. Item in epistula iohannis I: Qui dicit se in lumine esse et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. qui autem diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum non est in eo. Item illic: Et quia ex hoc cognoscimus 5 caritatem ipsius, quoniam ille pro nobis animam suam posuit, et nos debemus pro fratribus nostris animas nostras ponere.

VIII.

QVOD VBIQVE SIT DOMINVS.

In psalmo CXXXVIII: Quo ibo ab spiritu tuo? et a facie 10 tua quo fugiam? si ascendero in caelum, tu illic es: et si descendero in infernum, ades. si sumpsero pennas meas ante lucem et habitauero in postremis maris, etenim illuc manus tua deducet me et tenebit me dextera tua. Item in libro

α caritate. Iohannes in epistula I cap. : Quia ex hoc 15 cognoscimus caritatem ipsius.

VIII. QVOD VBIQVE SIT DOMINVS. In psalmo CXXXVIII: Quo <s. *lin.* i *add.*> ibo ab spiritu tuo? In sapientiae libro

μ caritatem usque operit multitudinem peccatorum. Iohannes in epistula I cap. IIII: Qui dicit se in lucem esse usque scandalum in eo non est. Item in eadem epistula I cap. XI: In hoc cognoscimus caritatem dei usque pro fratribus animas ponere.

VIII. QVOD VBIQVE SIT DOMINVS. In psalmo CXXXVIII: Quo ibo ab spiritu tuo? In sapientia cap. I: Benignus est enim 25

2 I Ioh. 2, 9 et 10 5 I Ioh. 3, 16 10 Ps. 138, 7—10

1 cooperit *MVL*, opit *C* 2 item iohannes in epistola prima (*I L*)
MVLC 3 lumine] lucem *MVLC* 5 in eo (i s. *lin.* *add.*) *S*
 illic] iohannes (*om.* ioh. *L*) in eadem (eandē *V*) epistola (epla' *C*, eplā
V) prima (*I LVC*) *MVLC* et] *om.* *MVLC* quia] qui *S*
 6 animam suam pro nobis *MVLCv* 7 *om.* nostris *MVLCv* *om.*
 nostras *C* 9 sit] ē *V* dominus] dē *C* 10 ab] a *LCV*²
 faciae *S* 11 quo] * qua *M* 12 pinnas *S* ante lucem] dilu-
 culo *Cv* 13 postremo *MVL*, extremis *Cv* illic *VC* *om.*
 manus tua *S* 14 deducit *S*

sapientiae: Sanctus est enim spiritus sapientiae et non liberabit maledictum a labiis suis: quoniam renium illius testis est deus, et cordis illius speculator est uerus et linguae illius auditor: quia spiritus domini repleuit orbem terrarum.

5 Item in esaia propheta: Sanctus sanctus sanctus dominus sabaoth: pleni sunt caeli et omnis terra maiestate eius. Item in ecclesiastico: Quoniam multa sapientia dei, fortis in potentia, uidens omnes sine intermissione. Item in hieremia propheta: Deus adpropinquans ego sum, dicit dominus, et
10 non deus de longinquo. quod si absconditus fuerit homo in abditis, ego eum non uidebo? nonne caelum et terram ego impleo? dicit dominus.

cap. : Sanctus est enim spiritus sapientiae usque repleuit orbem terrarum. In esaia cap. : Sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. In ecclesiastico <eccltico>: Quoniam <quorum> multa sapientia dei fortis. In hieremia cap. : Deus adpropinquans ego sum, dicit dominus. α

spiritus sapientiae usque repleuit orbem terrarum. In esaia cap. : Sanctus sanctus sanctus dominus deus exercituum usque gloria eius. In ecclesiastico <ecclo> cap. VIII: Quoniam multa sapientia dei usque uidens omnes sine intermissione. In hieremia cap. : Putasne deus e uicino ego sum, dicit dominus, usque caelum et terram ego impleo, ait dominus. μ

1 Sap. 1, (5) 6 et 7 5 Es. 6, 3 7 Eccli. 15, 18 (19)
9 Hier. 23, 23 et 24

1 om. est VL discipline effugiet factum
 sapientie corr. ex uersu quinto m. 2 V
2 liberauit MVL renium MVLCv suis (s. lin. add. a m. 2)
L 4 illius post linguae om. MVLC replebit S 5 esaia
S, esaia L, ysaya V, ysaya C dominus] dñs dñ MVLCv 6 sa-
baoth V maiestate eius S, gloria maiestatis tuae MVLC
8 iheremia C 10 de (om. deus) C absconsus MVLC
11 uidebor M

VIII.

QVOD DOMINVS NOVERIT OCCVLTA CORDIS.

In regnorum I: Non quomodo uidet homo, sic uidebit deus: quia homo uidet in facie, deus autem in corde. Item in regnorum III: Quoniam tu solus scis corda filiorum 5 hominum. Item in paralipomenon I: Et nunc, solomon, scito deum patrum tuorum et serui illi in corde perfecto et anima uolente: quoniam omnia corda scrutatur dominus et omnem cogitationem nouit. Item in psalmo VII: Scrutans corda et renes deus. Item in prouerbiis: In conspectu 10 enim dei sunt uiae uiri: in omnes autem cursus eius speculator deus. Item illic: In omni loco oculi domini speculantur

α VIII. QVOD DEVS NOVERIT <v in rasura atramento scr.> OCCVLTA CORDIS. In regnorum libri primi cap. : Non quomodo uidet homo. Item cap. libri III: Quoniam tu solus scis 15 corda filiorum hominum. In paralipomenon libri <paralp li> I cap. : Et salomon, scito deum usque omnes cogitationes nouit. In psalmo VI: Scrutans corda et renes deus. In prouerbiis cap. : In conspectu enim dei sunt uie uiri, in omnes autem cursus eius speculator deus. Item cap. XV: In omni loco oculi 20

μ VIII. QVOD DEVS NOVERIT OCCVLTA CORDIS. In regnorum libri I cap. XL: Homo enim uidet ea quae parent, dominus autem intuetur cor. Item in libri III regnorum cap. XXII: Quia tu solus nosti cor omnium filiorum hominum. In paralipomenon libri I cap. : Tu autem, salomon, fili mi, 25 scito deum usque et uniuersas mentium cogitationes intelligit. In psalmo VII: Scrutans corda et renes deus. In prouerbiis cap. XVI: Omnes uiae hominum patent oculis eius, spirituum ponderator est dominus. Item cap. XV: In omni loco oculi domini

3 I Regn. 16, 7 5 III Regn. 8, 39 6 I Par. 28, 9
9 Ps. 7, 10 10 Prou. 16, 2 12 Prou. 15, 3

2 dominus] d̃s *MLC* no+uerit (1 *eras.*) *M* 3 et 6 I] libro
primo *MVLC* 4 in faciem *MVC* 5 libro III uel tertio *MLC*
6 paralipemenon *S*, paralippemenon *L*, paralyomenon *C* salomon *MV*
LC 7 deum] d̃m *L* tuorum] nr̃orū *C* 9 omnes cogitationes
L 11 speculatur *S* 12 et p. 355, 1 illic] in prouerbiis *MVLC*

bonos atque malos. Item illic: Mors et infernus manifesta sunt apud deum: quomodo non etiam corda hominum? Item in iob: Si ego peccaui, quod possum tibi facere, tu quis sensum humanum? Item illic: Ipse enim perspicit
 5 opera hominum, nec latet eum quicquam eorum quae faciunt. Item hieremias propheta: Domine, iudicans iusta et probans renes et corda. Item illic: Ego dominus scrutans corda et probans renes, ut dem unicuique secundum uias eius et secundum fructum studiorum eius. Item in ezechiel
 10 propheta: Haec dicit dominus: sic dixistis, domus israhel, et cogitationes spiritus uestri noui ego. Item in euangelio

domini speculantur bonos et malos. Item cap. XVI: Infernus et perditio coram domino. In iob cap. : Si ego peccaui. Item cap. : Ipse perspicit. In hieremia cap. : Domine,
 15 iudicans iuste et probans renes et corda. Item cap. : Ego dominus scrutans corda et renes. In ezechiel <ezech> cap. : Haec dicit dominus: sic dixistis domus israhel et cogitationes spiritus uestri noui ego. In matheo cap. XII: Sciens autem iesus

speculantur bonos et malos. Item cap. XVI: Infernus et perditio
 20 coram domino usque filiorum hominum. In iob cap. : Peccaui: quid faciam tibi, o custos hominum? Item cap. : Ipse perspicit opera usque quicquam eorum quae faciunt. In hieremia cap. : Tu autem, domine sabaoth, qui iudicas iuste et probas renes et corda. Item cap. : Ego dominus scrutans cor usque
 25 iuxta fructum adinventionum suarum. In ezechiel <ezechl> cap. : Haec dicit dominus: sic dixistis domus israhel et cogitationes spiritus uestri noui ego. In matheo cap. VIII: Et

1 Prou. 15, 11 3 Iob 7, 20 4 Iob 11, 11 6 Hier.
 11, 20 7 Hier. 17, 10 10 Ezech. 11, 5

1 adq; *S*, et *MVLCv* manifestata *C* 3 quod *S*, quid
MVLCv 4 illic] in iob *MVLC* om. enim *MVLC*
 5 quicquam *MVLC*: quidam *S* 6 iheremias *C* om. proph. *MV*
LC 7 prouans *S*, p̄uans *V*¹ illic] hieremias *MVL*, iheremias
C om. scrut. corda et *L* 8 renes et corda *L* 9 eius] suas
C studiorum fructum *MVLC* zechiel *S*, hiezechiel *L*, iezechiel
C 10 om. proph. *MVLC* is*rahel (t ras.) *S* 11 euang̃ *S*,
 euglm *M*

secundum matthaeum: Sciens autem iesus cogitationes eorum dixit: quid cogitatis mala in cordibus uestris? Item secundum iohannem: Et contristatus est petrus quod dixit ei tertio: amas me? et dixit ei: domine, omnia tu nosti, tu scis quia amo te. Item paulus apostolus ad romanos: 5 In die, cum iudicabit deus occulta hominum secundum euangelium meum per iesum christum dominum nostrum. Item ad corinthios I: Ideoque nolite ante tempus aliquid iudicare, quo usque ueniat dominus, qui inluminabit consilia cordis: et tunc laus erit unicuique a deo. Item in actibus apostolorum: 10 Tu, domine, qui nosti corda hominum, ostende nobis quem elegeris ex his duobus. Item in apocalypsi iohan-

α cogitationes eorum dixit. Secundum iohannem cap. : Et contristatus est petrus, quod dixit ei tertio: amas me? Paulus ad romanos cap. VI: In die, cum iudicauit dominus occulta 15 hominum. Ad corinthios I. XVI: Ideoque nolite ante tempus quicquam iudicare. In actibus apostolorum cap. : Tu, domine, qui nosti corda hominum. In apocalypsin <apoclsin>

μ quum uidisset iesus cogitationes eorum, dixit usque in cordibus uestris. Secundum iohannem cap. XIII: Et contristatus est 20 petrus, quia dixit ei tertio: amas me? usque tu scis quia amo te. Paulus ad romanos cap. III: In die, qua iudicabit dominus occulta hominum usque iesum christum dominum nostrum. Item ad corinthios I cap. III: Itaque nolite ante tempus iudicare 25 usque laus erit unicuique a deo. In actibus apostolorum 25 cap. II: Tu, domine, qui corda nosti omnium usque ex his duobus.

1 Matth. 9, 4 3 Ioh. 21, 17 6 Rom. 2, 16 8 I Cor.
4, 5 11 Act. 1, 24

1 mattheū *S* 2 mala *Sv*: nequam *MV²LC*, nequa *V¹*
in cordibus uestris nequam *L* 3 iohannem] matheū *L* 4 tu
omnia *LCv* 5 *om.* apost. *MVLC* 6 diae *S* iudicauit *SM*
V dñs *MVLC* dñs iudicauit *V* euangelium (*corr. m. 1*)
S 8 chorintios *M* aliquid *S*: quicquam *MVLC* 9 quo usque
S: donec *MVLC* qui et inluminet (*ill. VC*) occulta tenebrarum et
manifestet cogitationes cordis *MVLC* 11 *om.* nobis *Cv* 12 eli-
geris *S* apocalipsi *SMVC*, apocalipsin *L* iohannis] *om. L.*
add. apostoli *C*

nis: Et scient omnes ecclesiae quia ego sum qui scruto renes et corda.

X.

IVSTE IVDICANDVM.

- 5 In exodo: Non peruerter iudicium pauperis in iudicio eius. ab omni uerbo iniusto recede. innocentem et iustum non occides: non iustificabis iniustum. et munera non accipies: munera enim excaecant oculos uidentium et coinquinantur uerba iusta. Item illic: Non contempnes pauperem in iudicio.
 10 Item in leuitico: Non facies iniquitatem in iudicio: non accipies personam pauperis, neque admiraberis personam potentis: iustitia iudicabis proximum tuum. Item illic: Non facies quod iniustum est in iudicio, in mensuris, in ponderibus et in stateris. statera aequalis et pondus iustum
 15 cap. IIII: Et scient omnes ecclesiae quia ego sum qui scrutor α renes.

X. IVSTE IVDICANDVM. In exodo cap. : Non peruerter iudicium pauperis in iudicio. Item cap. LXXXIII: Non contempnes pauperem in iudicio. ap. LXVIII: Non facis iniquitatem in
 20 iudicio. Item cap. : Non facias quod iniustum est in iudicio.

In apocalypsi cap. IIII: Et scient omnes ecclesiae quia ego μ sum scrutans renes et corda.

X. IVSTE IVDICANDVM. In exodo cap. XII: Non declinabis in iudicio pauperis usque et subuertunt uerba iustorum. Item
 25 cap. : Non contempnes pauperem in iudicio. In leuitico cap. XI: Non facies quod iniustum est nec iniuste iudicabis usque iuste iudica proximo tuo. Item in leuitico cap. XII: Nolite facere iniquum aliquid usque ego dominus deus uester. In deutr

1 Apoc. 2, 23 5 Exod. 23, 6—8 9 ib. 3 10 Leu.
 19, 15 13 ib. 35 et 36

1 aecclisiae *V* scrutor *LV*² 4 iustae *S* 5 puertis *S*
 8 excecant *MVLC* uidentem *S* 9 illic] in exodo *MVLC*
 contendes *S*, contempnes *MC*, condēpnes *V* 10 leuitico *S*
 11 ammiraueris *MV*¹*C*, ammiraberis *L*, † onoraueris *V*² (cf. *v*)
 12 iuste***] (3 litt. eras.; e in ras. m. 2) *L* illic] in leuitico *M*
VLC

et mensura iusta erit uobis. ego sum dominus deus uester. Item in deuteronomio: Non sumes personam in iudicio, aduersum minorem et aduersum maiorem iudicabis: non sumes personam hominum, quoniam iudicium dei est. Item illic: Iudices et doctores legis constitues tibi in omnibus ciuitatibus 5 tuis, quas dominus deus tuus dabit tibi per singulas tribus, et iudicabunt plebi iudicio iusto: non declinabunt iudicium, non accipient personam, nec accipient munera: munera enim excaecant oculos sapientum et subtrahunt sermonem iustum. iustitiam sequimini, ut uiuatis. Item illic: Maledictus qui 10 declinauerit iudicium aduenae et orfano et uiduae. et dicit omnis populus: fiat, fiat. Item in libro paralipomenon II: Et statuit iosaphat iudices in omnibus ciuitatibus iuda munitis et per singulas ciuitates dixit iudicibus: uidete quid uos facietis: non enim homini iudicabitis, sed domino: et uobiscum est in 15

α In deuteronomium <deutēr nomi> cap. XXXVIII: Iudices et magistros constitues usque iuste quod iustum est persequeris. Item cap. XCI: Non peruertas iudicium aduenae <adue>. In paralipm̄n libro <h̄> II: Et statuit ioseph asap iudices usque neque enim est cum domino deo nostro munerum acceptio. Item 20

μ cap. X: Iudices et magistros constitues usque iuste quod iustum est persequeris. Item in deutr. cap. XV: Maledictus qui peruertit iudicium aduenae. Item cap. XIII: Non peruertas iudicium aduenae. In paralipo libro II cap. : Et statuit iosephasaph iudices usque neque enim est cum domino deo nostro munerum 25

2 Deut. 1, 17 5 Deut. 16, 18—20 10 Deut. 27, 19
13 II Par. 19, 5—7

1 erit uobis (*om.* uobis *C*) iusta *MVLC* *om.* sum *MVLCv*
2 in deuteronomiū *MC* sumes *S*: accipies *MVLC* 3 aduersus *M*
VLC ^{iuste} iudicabis (*iuste s. lin. m. 2*) *V* 4 hominis *MVLC*
4 et 10 illic] in deuteronomiū *MC*, in deuteronomio *LV* 9 exce-
cant *MVLC* sapientum *Sv*: uidentium *MVLC* subtrahent *MV*
LC 11 aduenę *S* orfano *S*, orfani *MVL*, orphani *C* 12 para-
lippemenon libro *L*, paralypomenon libro *MC* secundo *MC*
13 iosafath *S*, ioseph asap *MV*, iosaphat *LC* iuda] iudica *S*

uerbo iudicii. nunc sit timor domini super uos, et seruetis
 et faciatis: neque enim est cum domino deo nostro iniquitas
 neque personae acceptio neque munerum acceptio. Item
 illic ad sacerdotes: Ita facietis in timore domini, in fide
 5 et corde perfecto: et omne iudicium quod acceptum fuerit
 super uos a fratribus uestris, qui habitant in ciuitatibus suis
 inter medium sanguinis et inter medium legis, in mandatis
 ad iustificationes et ad iudicia: et distinguetis eis, et non
 peccabunt domino. Item in libro hesdrae I: Veritas
 10 autem permanet et inualescit in aeternum et uiuet et perse-
 uerat in saecula saeculorum, et non accipit personam hominis
 nec differentias, sed iusta iudicat et facit: ab omnibus iniquis
 dolosis et impiis discedit, et omnes iusti sperant in eam, et
 non est in iudicio illius iniustitia: et eius est fortitudo et
 15 regnum et potestas illius in saecula saeculorum. benedictus
 est enim dominus ueritatis! Item in psalmo LVII: Si uere

cap. ad sacerdotes: Ita facietis in timore domini usque et α
 non peccabunt domino. In libro <hi> esdrae cap. : Veritas
 autem permanet et inualescet in aeternum usque benedictus est
 20 enim dominus ueritatis. In psalmo LVII: Si uere utique iustitia

acceptio. Item cap. ad sacerdotes: Ita facietis in timore μ
 domini usque et non peccabunt domino. In libro hesdrae
 cap. : Veritas autem permanet et inualescit in aeternum usque
 benedictus est enim dominus ueritatis. In psalmo LVII: Si uere

4 II Par. 19, 9 et 10 9 I Esdr. 4, 38—40 16 Ps. 57, 2

1 et seruetis *S*, ut obseruetis *MVLC* 2 om. domino *L* om.
 nostro *C* om. iniquitas neque p. a. neque *MVLC* 4 illic] in
 eodem libro II (secundo *M*) *MVLC* 5 omnem *L* 6 fratris *S*
 7 om. sanguinis et inter medium *MVLC* in] om. *L*, & *C* 8 di-
 stinguetis *MVLC*: detinguetis *S* 9 hesdrę I *S*, hesdrae (-re) *L* *ML*,
 esdra *V*, esdrę *C* 10 inualescet *MVL* 11 secula saeculorum *L*
 psona *M* 12 iustae *M* omnibus] hominibus *V* 13 et dolosis
VLC iustisperunt *S*, iusti*parent (s ras.) *M*, iustis parant *VL*,
 iusti pant *C* in ea *MVLC* 14 illius] eius *MVLC* iniustitia]
 et iustitia *M*, iustitia *L* eius (om. est) *C* 15 secula saeculorum
L beⁿdic|tus *S*

utique iustitiam loquimini, iusta iudicate, filii hominum. Item in psalmo LXXXI: Quousque iudicatis iniquitatem et facies peccantium sumitis? iudicate pupillo et egeno, humilem et pauperem iustificare: eripite pauperem, et egenum de manu peccatoris liberate. Item in prouerbiis: Misericordia et fides non te derelinquat, et ueritas possideat te: comprehende eas ex animo tuo diligenter, et inuenies gratiam. et prouide bona coram deo et hominibus. Item illic: Perdit semet ipsum qui munera accipit: nam qui odit munerum acceptiones uiuit. Item illic: Accipientis munera in sinum inique non prosperabuntur uiae. Item illic: Mirari faciem impii non est bonum, nec sanctum est declinare iustum in iudicio. Item illic: Facere iusta et ueracem esse placet deo magis quam hostiarum sanguis. Item illic: Haec autem uobis dico sapientibus cognoscere:

α loquimini. In LXXXI: Quousque iudicatis. In prouerbiis cap. III: 15 Misericordia et ueritas non te deserant. Item cap. : Perdet semet ipsum qui munera accipit. Item cap. : Accipientes munera in sinu inique. Item cap. XXVIII: Qui agnoscit in iudicio faciem non facit bene. Item cap. : Facere iusta et ueracem esse placet deo. Item cap. XVIII: Accipere personam 20

μ utique iustitiam loquimini. In LXXXI: Quousque iudicatis. In prouerbiis cap. III: Misericordia et ueritas non te deserant. Item cap. XVI: Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam, qui autem odit munera uiuet. Item cap. XVII: Munera de sinu impius accipit usque semitas iudicii. Item cap. XXVIII: Qui 25 cognoscit in iudicio faciem <faciē* > non facit bene. Item cap. XVI: Facere misericordiam et iudicium magis placent domino quam uictimae. Item cap. XVIII: Accipere personam impii non

2 Ps. 81, 2—4 5 Prou. 3, 3 et 4 8 Prou. 15, 27 10 Prou. 17, 23 11 Prou. 18, 5 12 Prou. 21, 3 14 Prou. 24, 23

1 utique *S* iusta] recte *C* (cf. *v*) filii *SM* 2 sexagesimo primo *C* faciem *M* peccatorum *VLC* 3 aegeno et aegenum *SC* 4 de manū *C* 5 fides] ueritas *Lv* 6 comprahende *S* *M*, c̄phnde *V*, c̄mphende *C*, comprehende *L* 7 inuenis *MV* bonā *M* 8 et infra illic] in prouerbiis *MVLC* perdet *MVLC* se *C* 9 acceptionis *V*¹ 10 sinu *MVC* inique *V*, iniqui *L* 11 om. alt. est *L*

reuereri personam in iudicio non est bonum. Item illic:
 Qui dicit iustum impium esse, maledictus erit populis et
 odibilis gentibus. nam qui arguunt, meliora sperabunt. Item
 illic: Aperi os tuum uerbo dei et iudica omnibus integre.
 5 aperi os tuum et iudica iuste: discerne autem pauperem et
 infirmum. Item illic: Nouit iustus iudicare pauperibus:
 nam impius non intellegit scientiam, et inopi sensus non est
 intellectus. Item illic: Regis in ueritate iudicantis pauperibus,
 sedis eius in testimonium resurget. Item in ecclesiastico:
 10 Noli quaerere eligi iudex nisi uirtute inrumpere iniquitates:
 ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in
 astutia tua. Item illic: Est qui perdat animam suam prae
 confusione, et prae personae acceptione perdet se. Item illic:

impium non est bonum in iudicio non est bonum. Item cap. XVIII: α
 15 Et qui iustificat impium et qui condampnat iustum. Item cap. :
 Aperi os tuum et iudica iuste. Item cap. : Nouit iustus
 iudicare pauperibus. Item cap. XXVIII: Rex qui iudicat in
 ueritate et pauperes thronus eius. In ecclesiastico <eccletico>
 cap. V: Noli querere eligi iudex nisi uirtutem. Item cap. XI:
 20 Est qui perdet animam suam prae confusione. Item cap. XI:

est bonum in iudicio. Item cap. XVIII: Et qui iustificat impium μ
 usque abominabilis uterque apud dominum. Item cap. XXX:
 Aperi os tuum, decerne quod iustum est. Item cap. XXVIII:
 Nonit iustus causam pauperis, impius ignorat scientiam. Item
 25 cap. XXVIII: Rex qui iudicat in ueritate pauperes usque in
 aeternum firmabitur. In ecclesiastico <ecclo> cap. V: Noli
 quaerere fieri iudex usque in agilitate tua. Item cap. XI: Est
 qui perdit animam suam prae confusione usque acceptione perdet

2 Prou. 24, 24 et 25 4 Prou. 31, 8 et 9 6 Prou. 29, 7
 8 ib. 14 10 Eccli. 7, 6 12 Eccli. 20, 22 (24)

1 reuerere *L*, uereri *M* 2 erit] *add. sup* řrā *C* 4 et 5 ap-
 peri *M* 6 *om.* aperi o t. e. i. iuste *L* 7 intellegit scientia
S inopi non est (inopinonem *L*) sensus intellegentiae (intellig. *VC*)
MVC 9 sedis *SMV*¹, sedes *LV*²*C* resurgit *MLV* 10 querere
VC elegi *SM*, eligi *C*, ēe *L* uirtutē *MVL* irrūpe possis *C*
 iniquitatem *MVLC* 12 astudia *S* perdet *MVLC* 12 et
 13 illic] in ecclesiastico *MLVC* 13 confusionē *M*

Senia et dona excaecant oculos iudicium, et quasi mutus in ore multorum auertit correptionem. Item in esaia propheta: Vae his qui iustificant impium propter munera, et quod iustum est iniuste auferunt! Item illic: Vae scribentibus nequitiam, declinantes iudicium inopum, et rapientes iudicium pauperum plebis meae! ita ut sit illis uidua in rapinam, et pupillus in depraedationem. et quid facient in die uisitationis? Item illic: Qui ingreditur in aequitate, loquitur rectam uiam, qui odit iniquitatem et iniustitiam, et manus abstinet a muneribus, grauat aures, ut non audiat iudicium sanguinis, cludit oculos, ut non uideat iniquitatem: hic habitabit in alta spelunca petrae firmatae, fortis panis illi dabitur et aqua eius fidelis. Item illic: Haec dicit dominus: custodite iudicium, facite iustitiam, adpropriaui enim salutare

α Scenia et dona excecant oculos iudicium. In esaia cap. : Vae his qui iustificant impium. Item cap. : Vae scribentibus nequitiam declinantes iudicium. Item cap. : Qui ingreditur in aequitate, loquitur recte usque et ad aquam eius fideles. Item cap. : Haec dicit dominus: custodite iudicium et facite iustitiam.

μ se. Item cap. XI: Xenia et dona excaecant oculos usque correptionem eorum. In isaia cap. * : Vae qui iustificatis impium pro muneribus usque aufertis ab eo. Item in isaia cap. : Vae qui condunt leges iniquas usque in die uisitationis. Item cap. : Qui ambulat in iustitiis et loquitur ueritates usque aquae eius fideles sunt. Item cap. : Haec dicit dominus: custodite iudicium et facite iustitiam, usque custodiens manus suas,

1 Eccli. 20, 31 3 Es. 5, 23 4 Es. 10, 1 et 2 8 Es. 33, 15 et 16 13 Es. 56, 1 et 2

1 senia (x s. *lin. a m. al.*) V excecant *SMVL*, ecccant C
 2 isaya V, isaia L, ysaia C 3 et 4 Ve LC 4 iniustae S
 4 et *infra* illic] in esaia (isaia L, isaya uel ys. V, ysaia C) *MVLC*
 6 om. meae *MVLC* 7 rapina *MVLC* depradatione *MLC*,
 dāptione (t e s. *lin. a m. al.*) V 8 diae S 9 & iusticia & (diligit s. l. m. al.) V diligit
 11 cludit *SM*: claudit *LVC* 12 habitauit in alia *M* firme L pannis *M* 13 aquae ius S, aqua * eius V
 14 ab|ppriaui *M*, adpro|piabit L, appropriaui C, om. V (*sed lacuna est decem litterarum*)

meum aduenire, et misericordia mea reuelari. beatus uir qui
 facit haec, et homo qui amplectitur ea, et custodit, ne sabbata
 mea uiulet, et seruat manus suas, ne faciat iniqua. Item
 illic: Ego sum dominus qui diligo iustitiam et odiui rapinam
 5 et iniquitates. Item in iob: Testimonium enim impii mors:
 et ignis comburet domos eorum qui munera accipiunt. concipiet
 in uentre gemitus, et uenient ei uana, et uenter eius portabit
 dolum. Item in hieremia: Iudicate mane iudicium, et
 recte agite, et liberate direptum de manu laedentis eum, ut
 10 non succendatur ut ignis ira mea et ardeat, nec erit qui
 extinguat. et eripite direptum de manu iniuriantis eum, et
 aduenam et pupillum et uiduam nolite opprimere: et nolite
 impie agere, et sanguinem innocentem ne effunderitis in loco
 isto. Item in michaea propheta: Audite itaque haec,
 15 duces domus iacob et reliqui domus israhel, qui abominatis

Item cap. : Ego sum dominus qui diligo iustitiam et odio α
 iniquitatem. In iob cap. : Testimonium enim. In hieremia:
 Iudicate mane iudicium usque et sanguinem innocentem ne effunde-
 ritis in loco isto. In micha cap. : Audite itaque haec, duces
 20 domus iacob, usque non uenient super nos mala. In ambacuhc

ne faciat omne malum. Item cap. : Quia ego dominus diligens μ
 iudicium et odio habens rapinam. In iob cap. : Congregatio
 enim hypocritae sterilis usque et uterus eius praeparat dolos. In
 hieremia cap. : Haec dicit dominus: iudicate mane iudicium
 25 usque et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. In
 michea cap. : Audite haec, principes domus iacob usque non

4 Es. 61, 8 5 Iob 15, 34 et 35 8 Hier. 21, 12 et 22, 3
 14 Mich. 3, 9—11

1 om. aduenire *MVLC* 2 amplectetur *MVLC* 4 odio ini-
 quitatem (om. rapinam et) *MVLC* 6 conburr& M, comburet *VL*
C domus *VLC* concipient *MVLC* 7 ei] eis *VLC*
 eius] eorum *MVLC* portauit *MV* 8 iheremia *C* 9 rectae
L agite] et te *V*, eripite *C* directū *C* ledentis *MVLC*
 10 om. ut ignis *MVLC* 11 directū *C* 12 opprimere *S*, obpri-
 mēre *M*, opprim. *LVC* 13 impiae *S* effunderitis *MV²L*
 14 michea *SMVLC* 15 om. duces *C* reliquiae *L* israhel
L, isrl̄ *MVC*, isrl̄ *S* abhominatis *LC*

aequitatem et omnia recta euertentes, qui aedificatis sion in sanguinibus et hierusalem in iniquitatibus. duces eorum cum muneribus iudicabant, et sacerdotes eorum cum mercedibus respondebant, et prophetae eorum cum pecuniis diuinabant. et in dominum requiescebant dicentes: nonne dominus est in nobis? non uenient super nos mala. Item in ambacum propheta: Vt quid mihi ostendisti labores et dolores, ut uiderem miseriam et impietatem? aduersus me ortum est iudicium, et iudex accepit. propter hoc disiecta est lex, et non perducitur in finem iudicium: quia impius per potentiam deprimit iustum, ideoque exiet iudicium peruersum. Item in zacharia propheta: Haec dicit dominus omnipotens: iudicium iustum iudicate, et misericordiam et pietatem facite unusquisque ad fratrem suum: et uiduam et orfanum et proselytum et pauperem per potentiam nolite obprimere, et malitiam unusquisque fratris sui ne rememoremini in cordibus uestris. Item iob: Ego eram oculus caecorum, ego pes claudorum, ego inpotentium pater. examinabam causas sine

α cap. : Vt quid mihi ostenditis labores et dolores usque ideoque exiit iudicium peruersum. In zacharia: Haec dicit dominus omnipotens: iudicium iustum iudicate. In iob cap. : Ego eram

μ uenient super nos mala. In ambacuc cap. : Quare ostendisti mihi iniquitatem usque egreditur iudicium peruersum. In zacharia cap. : Haec dicit dominus exercituum dicens: iudicium uerum iudicate usque in corde suo. In iob cap. : Oculus fui caeco

7 Abb. 1, 3 et 4 12 Zach. 7, 9 et 10 17 Iob 29, 15

1 ræcta'e uertentes *S*, recte |uertentes *L* quia *MVLC* edificatis
V syon *C* 3 menerib; *S* 4 prophete *S* 5 dñi *C*
6 ambachū *M*, abbacum *S*, abacuc *LV*, abacuch *C* 7 prof. *S*
ostendistis *MVLC*², ostendis *C*¹ 8 miscdia *V* aduersum *MV*
LC 9 accipit *C* deiecta *MVL*, abiecta *C* 10 fine *S*
11 deprimet *S*, opprimit *C* ideoque *S* exiit *MLC*, exiit (i *ras.*)
V iudicate *S*² 14 unus |quisquae *S* fratrem] proximum *M*
VLC prosilitum *S*, proselitum (proseliti *L*) *MVLC* 15 obpri-
mere *M*, opprimere *SVLC* 16 malitia *ML*, malicia *C* 16 fratri
suo *C* remoremini *C* 17 in iob *MVLC* cecorū *C* 18 in-
potentiū (i *alt. exp. m. 2*) *V*

exceptione et confringens iniustorum molas auferebam rapinam de mediis dentibus eorum. Item in euangelio secundum iohannem: Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.

XI.

BENE FACIENDVM PAVPERIBVS ET NON PIGNERANDVM.

In deuteronomio: Si tibi debitum fuerit a proximo tuo quodcumque, non intrabis in domum eius pignerare pignus: foris stabis, et homo debitum suum, quod est apud ipsum, 10 proferet tibi pignus tuum foras. si autem homo pauper erit, non dormies in pignere eius: reddens reddes ei pignus eius circa solis occasum, et dormiet in uestimento suo et benedicet te, et erit in te misericordia domini in conspectu dei tui. Item illic: Non accipies pignus uestimentum uiduae, quia famulus

15 oculus caeco et pes claudo. Iohannes cap. : Nolite iudicare α secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.

XI. BENE FACIENDVM <FACIENDO> PAVPERIBVS ET NON PIGNERANDVM. In deuteronomio <deut> cap. LXXXVII: Cum repetis a proximo tuo rem aliquam usque quoram domino. Item cap. XCI: 20 Non peruertas iudicium aduenae et pupilli nec auferes pignoris loco

usque auferebam praedam. Iohannes apostolus cap. : μ Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.

XI. BENE FACIENDVM PAVPERIBVS ET NON PIGNERANDVM. In deuteronomio <deuter> cap. XIII: Cum repetis a proximo tuo 25 rem aliquam usque coram domino deo tuo. Item cap. XIII: Non peruertas iudicium aduenae et pupilli nec auferes pignoris loco

3 Iob. 7, 24 7 Deut. 24, 10—13 14 ib. 24, 17 et 18

1 confringes *S* moles *L* afferebã *V*¹ rapinas *MVL*
C 2 eorũ dentibus *C* item iohannes (iohannis *L*) apostolus
nolite *MVLC* euang̃ *S* 6 pauperi *SC* 7 deuteronomio
S, deuteronomium *M*, deuteronomiũ *V* om. in deut. *C*
8 pignorare *V* 10 erit] est *MVLC* 11 pignore *MVLC*
om. reddes *MVLC* 12 benedicet te et] omnesdicet *S* 14 illic] in
deuteronomio *L*, in deuteronomiũ (deuteronomium *V*) *MVC* uesti-
menti *S* uerba uiduae — aegypti et om. *S*

eras in terra aegypti et liberauit te dominus deus tuus inde. propter hoc ego mando tibi facere uerbum hoc. Item in exodo: Si autem pecuniam faeneraueris pauperi de tuo populo, non eris illi instans nec exiges ab eo usuram. quod si pignus tuleris uestimentum proximi tui, ante occasum solis 5 reddes ei: est enim ei hoc solum opertorium paupertatis eius: ubi dormit? quod si proclamauerit ad me, exaudiam illum: sum enim misericors ad uos. Item in prouerbiis: Noli abstinere bene facere pauperi, cum quando habeat manus tua adiuuare. ne dicas: uade et redi, cras dabo, cum possis 10 statim bene facere. non enim scis quid contingat sequenti die. Item illic: Qui contumeliam facit pauperibus, peccat: qui autem miseretur pauperem, beatus est. Item illic: Qui calumniam facit pauperi, inritat eum qui fecit illum: nam qui

α uiduae uestimentum. In exodo cap. LXXV: Si pecuniam mutuum 15 dederis populo *<in ras.>* meo pauperi usque exaudiam eum, quia misericors sum. In prouerbio cap. III: Noli prohibere bene facere. Item cap. XV: Qui despicit proximum suum peccat, qui autem miseretur. Item cap. XV: Qui calumniatur egentem

μ uiduae uestimentum usque ut facias hanc rem. In exodo cap. XII: 20 Si pecuniam mutuum dederis populo meo pauperi usque exaudiam eum, quia misericors sum. In prouerbiis cap. III: Noli prohibere bene facere. Item cap. XV: Qui dispicit proximum suum peccat usque beatus erit. In cap. XV: Qui calumniatur egentem

3 Exod. 22, 25—27 9 Prou. 3, 27 et 28 12 Prou. 14, 21 13 ib. 31

1 egypti *V* tuus] tuos *S*, *om.* *MVLC* 2 mando tibi] mandati *S*, mandabo tibi *C* 3 pecunia *S* faenera] et *S*, feneraberis *M*, feneraueris *LVC* 3 pauperi de tuo populo *MVLC*: populo pauperi de tuo *S* 4 exiges *MV*¹ ab eo] habeo *S* 6 est enim ei *om.* *Mai* 8 misericors ad uos *MVLC*, misericordia duos *S* 9 paupibus *C* habeat mecum *C* 10 adiubaret *S*, adiubare et *Mai* ne dicas *om.* *M*¹ 11 statim *Sv*: continuo *MVLC* scis enim *C* quod *S* sequenti] frequenti *S* 12 et *infra* illic] in prouerbiis *MVLC* 13 miseretur pauperi *MLC* 14 eum] cum *S*

honorat eum, miseretur pauperis. Item illic: Faenerat domino qui miseretur pauperem: secundum autem datum eius retribuetur ei. Item illic: Qui miseretur pauperi, ipse enutrietur: de suis enim panibus dedit pauperi. Item illic:
 5 Qui dat pauperibus, non egebit: qui autem auertit oculum suum, in magna inopia erit. Item in esaia propheta: Vos autem qui succenditis uineam meam, et rapina pauperum in domibus uestris est, ut quid uos iniuriam facitis populo meo et personam inopum confunditis? Item in ezechiel
 10 propheta: Egenum et pauperem non depressit et rapinam non rapuit et pignus restituit et in simulacra non posuit oculos suos et iniquitatem non fecit et pecuniam suam non

usque miseretur pauperis. Item cap. XX: Feneratur <feneratur> α
 domino qui miseretur pauperis. Item cap. XXII: Qui pronus est
 15 ad misericordiam benedicetur. Item cap. : Qui dat pauperibus non egebit. In esaia cap. : Vos autem qui succenditis uineam. In ezechiel <ezechl> cap. : Egenum et pauperem non <s. lin. add.> depraessit usque iustus est <us est in rasura>, uita

usque miseretur pauperis. Item cap. XX: Feneratur domino μ
 20 qui miseretur pauperis. Item cap. XXII: Qui pronus est ad misericordiam benedicetur. Item cap. XXVIII: Qui dat pauperibus non egebit. In isaia cap. : Vos enim depasti estis uineam rapina pauperis usque et facies pauperum confunditis. In ezechiel <ezechl> cap. : Quod si genuerit filium qui uidens
 25 omnia peccata patris sui usque hic non morietur in iniquitate

1 Prou. 19, 17 3 Prou. 22, 9 5 Prou. 28, 27
 7 Es. 3, 14 et 15 10 Ezech. 18, 7—9 et 14—17

1 pauperis (s. *postea add. uidetur a m. 1*) S, pauperibus MV
 LC fenerat dño S: deum fenerat MVLC 2 pauperibus
 MVLC 4 enutrietur S, nutrietur V 5 dat pauperi L
 C aegebit S 6 esaia MV: esaia S, isaia L, ysaia C
 7 qui] *fortasse* quid succenditis MV¹L rapinā SV¹ 9 om.
 meo C confundistis MVL hiezechiel L, ezechia C
 10 aegenū S depraessit M rapinam (om. et) S 12 ini-
 quitate S

dedit ad usuram: iustus est, uita uiuet domino. Item tibi: Dirigens autem ad iustitiam in omnibus diebus uitae tuae bene facito coram ipso et noli ambulare in uis iniquitatis, nec auertas faciem tuam ab aliquo egeno et paupere, quoniam elemosyna liberabit a morte.

5

XII.

BENE FACIENDVM VIDVAE ET ORFANO ET ADVENAE.

In exodo: Aduenam non nocebitis, nec tribulabitis: fuistis enim et uos aduenae in aegypto. omnem uiduam et orfanum non nocebitis. si autem malitia nocebitis eos, et cruciantes 10 exclamauerint ad me, auditione audiam clamorem illorum, et irascar animo et occidam uos gladio, et erunt uxores uestrae uiduae et filii uestri orfani. Item illic: Et aduenam non tribulabitis: uos enim scitis animas aduenarum: ipsi enim

α uiuet domino. In tobi cap. : Dirigens autem ad iustitiam 15 usque elemosina a morte liberat.

XII. BENE FACIENDVM VIDVE, ORFANO ET ADUENE. In exodo cap. LXX*III: Aduenam non nocebitis usque et filii uestri orfani. Item cap. : Aduenam non tribu-

μ patris sui, sed uita uiuet. In tobi cap. : Et caue, ne ali- 20 quando peccato consentias usque elemosyna ab omni peccato et a morte liberat.

XII. BENE FACIENDVM VIDVAE, ORFANO ET ADVENAE. In exodo cap. XII: Aduenam non contristabis usque et filii uestri pupilli. Item cap. XII: Peregrino molestus non eris usque peregrini 25

2 Tob. 4, 5. 7. 10 (6—11) 8 Exod. 22, 21—24 13 Exod. 23, 9

1 tobi *C* 2 diriges *L* in *om.* *C* in dieb; omnib; dieb;
 uitę *S* 3 *om.* et *MLC* 4 egeno *C* 5 elemosyna *S*, aelemosina *MC*, elemosina *LV* a morte liberat *MLC* 7 post uiduae *om.* et *MVLC* et ante aduenae *om.* *C* orphano *VC*
 9 *om.* enim *C* egipto *C*, egipto *V* orphanum *C* 10 uerba si a. m. nocebitis *om.* *M* malitiā *S*, malitia*** *L* cruciati *MVL*, excruciat *C* 11 auditione audiam] exaudiam *MVLC* et irascar] etrascar *S* 13 orphani *VC* illic] in exodo *MVLC* et ante aduenam *om.* *MVLC*

aduenae fuistis in terra aegypti. Item in leuitico: Si quis autem ad uos accesserit aduena in terra uestra, non tribulabitis eum: sicut contreraneus inter uos erit aduena, qui accesserit ad uos: diligetis eum tamquam uos, quia et uos
 5 aduenae fuistis in terra aegypti. ego sum dominus deus uester. Item illic: Et metentibus uobis messem terrae uestrae, non consummabitis messem agri tui permeter: et quae cadent ex messe tua, non colliges. et uineam tuam non racemabis, nec acinam uineae tuae colliges: pauperi et aduenae
 10 relinques ea. ego sum dominus deus uester. non declinabis iudicium aduenae et orfani et uiduae. Item iob: Saluabam enim pauperem de manu potentis, et adiuuabam pupillum, cui non erat adiutorium. os uiduae benedixit me. et indutus eram iudicio, et circumdatus aequitate. ego eram oculus
 15 caecorum, ego pes claudorum, ego inpotentium pater. examinabam causas sine exceptione, et confringens iniustorum molas auferebam rapinam de mediis dentibus eorum. Item

labitis. In leuitico cap. XCV: Si habitauerit aduenam in α terra uestra usque ego dominus deus uester. Item cap. :
 20 Et metentibus uobis messem usque non declinabis iudicium aduene et orfani et uiduae. In iob *<sequitur lacuna uiginti litterarum>*.

fuistis in terra aegypti. In leuitico cap. XI: Si habitauerit μ aduena in terra uestra usque ego dominus deus uester. Item cap. X: Quum messueris segetes terrae tuae usque ego dominus
 25 deus uester. In iob cap. : Auris audiens beatificabat me usque et de dentibus illius auferebam praedam.

1 Leu. 19, 33 et 34 6 Leu. 19, 9 et 10 11 Iob. 29,
 12—17

1 fuistis aduene *C* 1 et 5 egypti *V* leuitico *S* 4 diligitis
*MV*¹ 6 illic] in leuitico *MVLC* 7 tui *S*: uestri *MVLC*
 9 racimabis *S*, rachemabis *MVC* (mach- *C*¹) acina *MC*, acina *LV*
 tuae *om. C* colligis *M* 10 relinquens *S*, relinquis *V*¹ 11 or-
 phani *C* item in iob *MVLC* 14 iudicium (iuditiū *M*) *MVLC*
 aequitatem (equ. *V*) *MVLC* 15 cecorum *VC* 16 confringes (n
s. l. m. 1) *S* 17 uerba Item in numeris: Scitote — usque p. 370, 6 in
 ipsa erit *om. MVLC*

in numeris: Scitote autem quia omnis anima, quae superbiens despexerit mandata domini, siue ab indigenis seu de proselytis sit in ciuitate, periet de populo suo, quoniam uerbum domini contempsit et praecepta eius neglexit, et ideo in tribulatione contribulabitur anima ipsa, et peccatum eius in ipsa erit.

XIII.

NON RETINENDAM MERCEDEM MERCENNARIJ.

In leuitico: Non nocebis proximum tuum et non facies rapinam et non manebit merces mercennarii apud te usque in mane. Item in deuteronomio: Non fraudabis mercedem pauperis et egentis ex fratribus tuis aut ex aduenis qui sunt hoc ciuitatis: cottidianam mercedem eius reddes: non occidet sol super eum, quia pauper est, et in ea habet spem, et non proclamabit aduersus te ad dominum, et erit in te peccatum. Item in prouerbiis: Noli uiolentus esse pauperi: inops est

α XIII. NON RETINENDAM MERCEDEM MERCENNARIJ. In leuitico cap. LXXV: Non morabitur merces mercennarii apud te usque mane. In deuteronomio <deut> cap. LXXXVIII: Non negabis mercedem indigentis usque nec reputetur tibi in peccatum. In prouerbiis: Noli uiolentus esse pauperi, inops est enim. In

μ XIII. NON RETINENDAM MERCEDEM MERCENNARIJ. In leuitico cap. XI: Non facies calumniam proximo tuo usque apud te usque mane. In deuteronomio <deut> cap. XIII: Non negabis mercedem indigentis usque et reputetur tibi in peccatum. In prouerbiis cap. XXII: Non facias <a alt. in rasura> uiolentiam

1 Num. 15, 30 et 31 9 Leu. 19, 13 11 Deut. 24, 14
et 15 16 Prou. 22, 22

2 dispexerit *S* 3 prosilitis *S* 8 retinendū *VL*, retenendā *M*
9 leuitico *S* 10 mercis *S* mercennarii tui *Cv* om. apud te *MV*¹
LC, apud te *supra lin. add. V*² usque (om. in) *Cv* 11 deuteronomium *V*, deute^{ro} nomiū *M* 12 egentis (om. et) *MVLC* 13 hoc
ciuitatis *S*: in ciuitatibus *MLC*, in ciuitatib; (tuis s. l. a m. 2) *V*
cot|tidianam *S*, cotidiana *MV*¹*L* mercede *MV*¹ eius] eis *C*,
ei* (9 i. e. us ras.) *V* re^ades *S* occidit *L* 15 proclamabit
LC: proclamauit *SMV* dñ *MVLC* 16 esse pauperi inops est]
sepauperi inupt est *S* inops *C*

enim. Item in ecclesiastico: Non laedas seruum operantem in ueritate, neque mercennarium dantem animam suam. Item illic: Qui profert sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui percutit filium in conspectu patris sui. panis egentium
 5 uita pauperum: qui defraudat illum, homo est sanguinum. qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum, et qui fraudem facit mercedem mercenario. Item tibi: Propter quod et tu, fili, dilige fratres tuos, et noli superbo corde agere cum filiabus filiarum populi tui: nec accipias
 10 quemquam ex his in subiectione causa inopiae et necessitatis: quoniam in superbia abundat perditio et infidelitas, nec consistit fortiter cui gradus in tabulis figitur: quia fructus stellionatus decoloratio et deminoratio uitae est: et in tempore angustiae captatio exiguitatis mater est totius nequitiae: et
 15 emolumentum turpis lucri in fame adquisitio aeterni ignis est. et haec deuitans, redde mercedem omni homini in die operationis laboranti apud te.

ecclesiastico cap. V: Non ledas seruum operantem. Item α
 cap. XX: Qui offert sacrificium ex substantia pauperis usque
 20 mercedem mercenario. *** | In tibi cap. : Propter quod et tu, fili, dilige fratres tuos usque laboranti apud te.

pauperi, quia pauper est. In ecclesiastico cap. V: Non ledas μ
 seruum operantem. Item cap. XX: Qui offert sacrificium ex substantia pauperis usque mercedem mercenario. In tibi cap. :
 25 Quicumque aliquid tibi operatus fuerit usque apud te omnino non maneat.

1 Eccli. 7, 20 (22) 3 Eccli. 31 (34), 24—27 8 Tob. 4, 13

1 ledas *SMVLC* 3 illic] in ecclesiastico *MVLC* 4 percutit] *add. uictimam MVLC* sui *om. MVLC* aegentium *S* 5 *om.*
 est *V* 6 in tibi *VL*, in thobi *C* 9 filiorū *C* accipies *M*
 10 *om.* causa *C* 12 tabulis *S*: talibus *MVLC*
 stillionatus *S*, stelionatus *MVL*, stilio natus *C* 13 et deminoratio *MVLC*: *om. S* et ante in *om. MVLC* 14 angustiae et exiguitatis (*om. captatio*) *MVLC* 15 aemolumentum *SL* turpi *MV¹L* fame *S* aeterni* (*s ras.*) *S*, aeternae *L* 16 die *S* 17 *om.* laboranti *L* "opanti apud te" in die opationis *C*

XIII.

NON LAEDENDVM INFIRMVM.

In leuitico: Non maledices surdum, et ante caecum non pones offendiculum, et timebis dominum deum tuum. ego sum dominus deus uester. Item in deuteronomio: 5 Maledictus qui seduxerit caecum in uia, et dicit omnis populus: fiat, fiat. maledictus qui percusserit proximum in dolo, et dicit omnis populus: fiat, fiat. maledictus qui acceperit munera, ut percussit animam sanguinis innocentis, et dicit omnis populus: fiat, fiat. Item in prouerbiis: Qui 10 obdurat aures suas, ut non audiat infirmum, ipse inuocabit dominum, et non erit qui exaudiat eum. Item illic: Noli uiolentus esse pauperi: inops est enim. nec contumeliam

α XIII. NON (NON in rasura atram. scr.) LEDENDVM INFIRMVM. In leuiticum cap. LXXVI: Non maledices (male in 15 rasura) surdum. In deuteronomio cap. CV: Maledictus qui seduxerit caecum in uia usque dicit omnis populus: fiat, fiat. In prouerbiis cap. XXI: Qui obdurat aures suas, ut non audiat. Item cap. : Noli uiolentus esse pauperi: inops e In

μ XIII. NON LEDENDVM INFIRMVM. In leuitico cap. XI: Non 20 maledices surdo usque ego sum dominus. In deuteronomio cap. XV: Maledictus qui errare faciet caecum in itinere et dicit omnis populus: amen. Item cap. XV: Maledictus qui clam percusserit proximum suum. Item cap. XV: Maledictus qui accipit munera. In prouerbiis cap. XXII: Qui obturat aures suas, ut 25 non audiat. Item cap. XXII: Non facias uiolentiam pauperi, quia

3 Leu. 19, 14 6 Deut. 27, 18 .24. 25 10 Prou. 21, 13
12 Prou. 22, 22 et 23

2 ledendum *SMVLC* infirmo *C* 3 leuitico *S*, leuiticum
M om. in leu. *C* surdo *C* 5 deuteronomiũ *C*, deuteroc
nomiũ *MV* 6 et 8 et 10 dicit *LC* 9 om. animam *C*
innocentẽ *MVLC* 11 obdurat *SMV*, obturat *Cv*, opturat *L*
suas om. *C* inuocabit *LC*: inuocauit *SMV* 12 qui] ut *V*
illic] in prouerbiis *MVLC* 13 inops *VC* inops^{enim} *S* nec
om. *V*

feceris infirmo in portis: dominus enim iudicat iudicium eius, et tu liberabis animam tuam innocentem. Item in iob: Non te auertat uoluntas animi a precibus infirmorum, cum in necessitate fuerint.

5

XV.

NON AMBVLANDVM IN DOLO VEL HYPOCRISI.

In leuitico: Non ambulabis subdole in gente tua, non facies aggressuram in sanguinem proximi tui: ego sum dominus deus uester. non loqueris cum fratre tuo aut sorore tua fecte,
 10 sed ex corde loqueris, et non erit in te peccatum: ego enim sum dominus deus uester. non habebis odio fratrem tuum in animo tuo: arguendo argues proximum tuum, et non accipies pro illo peccatum: et non uindicabit manus tua, et non irasceris filiis populi tui et diliges proximum tuum tamquam
 15 te. ego sum dominus deus uester. legem meam custodite.

iob cap. : <usque ad finem lineae lacuna est triginta fere α litterarum>.

XV. NON AMBVLANDVM IN DOLO VEL HIPOCHRISIN. In leuitico cap. LXXX: Non stabis contra sanguinem usque non accipies

20 pauper est. In iob cap. : Non te auertat uoluntas animi μ usque quum in necessitate fuerint.

XV. NON AMBVLANDVM IN DOLO VEL HIPOCRYSI. In leuitico cap. XI: Non stabis contra sanguinem proximi tui usque ne

2 Tob. 4, 7 (cf. cap. XXIII.) 7 Leu. 19, 16—19.

1 infirmo feceris *MLC*, infirmo^{no} feceris (nc a m. 2) *V* om. enim
V iudicabit *MLv*, iudicauit *VC* 2 tuam]‡uiā (exp. a m. 2)
V 3 a om. *V* praecibus *SMVLC* 6 om. uel *V* hipo-
 crisi *S*, hypocrisen *MV*, hypocrisin *L*, ypocrisi *C* 7 leuitico
S non facies aggressuram *S*: et non eris consentaneus (consentanem
*V*¹) *MV¹LC* 9 loquaeris *M* (bis) aut cum sor. *MVLC* fictae *S*,
 fecte *L* 10 et om. *V* 12 tuo & (s& *V*²) argues (om. arguendo)
MVLC 13 non ante uindicabit om. *V* uindicauit *MVL*
 14 et ante diliges om. *MVLC* diligis *M* tamquam] sicut *Vr*
 15 te ipsum *MVLCv* om. sum *Lv*

non eris consentaneus cum derogantibus aduersus proximum tuum, et non accipies per eos peccatum. pecoribus tuis non facies admissuram aduerso genere, et in uinea tua non seminabis ob duplicem fructum et uestimentum ex duplici textura execrabile non cooperies te. Item in ecclesiastico: 5 Non sis incredibilis timori domini et ne accesseris ad illum duplici corde. ne fueris hypocrita in conspectu hominum et non scandalizeris labiis tuis. adtende in illis, ne forte cadas et adducas animae tuae confusionem, et denudet deus absconsa tua, et in medio synagogae elidat te: quoniam accessisti 10 maligne ad dominum, et cor tuum plenum est dolo et fallacia. Item illic: Vae duplici corde et labiis scelestis, et peccatori ingredienti duas uias! Item illic: Cor ingrediens duas uias non habebit successus: et prauicordius in illis scandalizabitur. Item illic: Qui in altum mittit lapidem, in ipsum 15

α per eos peccatum. In ecclesiastico cap. II: Non sis incredibilis timoris domini usque plenum est dolo et fallacia. Item ibi: Vae dupli corde et labiis scelestis usque cor ingrediens duabus uiis. Item cap. XV: Qui in altum mittit lapidem super

μ habeas super illo peccatum. In ecclesiastico cap. II: Non sis incredibilis timoris domini usque plenum est dolo et fallacia. Item cap. II: Vae duplici corde et labiis scelestis usque cor ingrediens duabus uiis. Item cap. III: Cor ingrediens duabus uiis usque scandaligabitur. Item cap. XV: Qui in altum

6 Eccli. 1, 28—30 (36—38) 12 Eccli. 2, 12 (14) 13 Eccli. 3, 28
15 Eccli. 27, 25—27 (28—30)

2 per] pro *S* uerba pecoribus—cooperies te *om.* *MVLC*
4 duplici (p s. l. *add. m. 1*) *S*, duplici *MVLC* 5 eccl; *SV*
6 timoris *MV¹* 7 duplici *SMC* duplicieordine fueris *S*
hypocrita *L*, ypocrita *C* calas *S*, cadas (a *alt. in ras. m. 2*)
V 9 animā tuā *L* et ** denudet (ne *absters.*) *S* denudat
L 10 sinagogę *V* accesisti *S* 11 malignae *M* 12 illic]
in ecclesiastico *MVLC* -uae *M*, ue *VLC* duplici *SMC*
scelestibus *LC*, scele || ratibus *M*, scele*stis (st et s *ult. in ras.*) *V*
13 ingredientibus *M* duabus uiis *MVLC^v* duabus uiis *MV*
LC 14 prauicordis (is *ex uis m. 2*) *V* 15 altum *SV²C*:
aliū *MV¹L*

cadet: et plaga dolosi diuidet uulnera: et qui fodit foueam,
 in illam cadet: et qui statuet laqueum proximo suo, periet
 in illo: facienti nequissimum super ipsum deuoluetur, et non
 agnoscet unde ueniat illi. Item in iob: Simulatores et
 5 callidi prouocant iram dei. Item in hieremia propheta:
 Ferrum uulnerans lingua eorum, dolosa uerba oris eorum:
 proximo suo loquuntur pacifica et inter semet ipsos habent
 inimicitiam. in his ergo non uisitabo, dicit dominus, aut in
 populum talem non uindicabit anima mea? Item in solomone:
 10 Verba callidorum mollia sunt, feriunt autem interiora uiscerum.
 Item apostolus ad corinthios II: Nos uero reuelata
 facie gloriam domini speculantes in eadem imagine transforma-
 mur a gloria in gloriam, tamquam a domini spiritu. et ideo
 habentes hanc mirstrationem, prout misericordiam consecuti
 15 sumus, non deficimus, sed abnegamus occulta dedecoris, non

caput eius cadet. In iob cap. : Simulatores et callidi prouocant iram dei. In hieremia cap. : Ferrum uulnerans lingua eorum usque non uindicabit anima mea. Paulus ad corinthios II cap. VIII: Nos uero reuelata facie usque in

20 mittit lapidem, super caput eius cadet usque unde adueniat illi. In iob cap. : Simulatores et callidi prouocant iram dei. In hieremia cap. : Sagitta uulnerans lingua eorum usque non ulciscetur anima mea. Paulus ad corinthios II cap. III: Nos uero omnes reuelata facie gloriam dei usque coram

4 Iob. 36, 13 6 Hier. 9, 8 et 9 10 Prou. 26, 22
 11 II Cor. 3, 18 et II Cor. 4, 1 et 2

1 dolosi *S*: dolosa *L*, dolosa dolosi *MVCv* diuidit *S* 2 cadit
MV piit *L* 3 ipsum] illū *MVLC* deuoluet *V* 5 om-
 proph. *V* 6 ligna *S* oris eorum] oris sui *MVLC* 7 locun-
 tur *VL* inter *MVLC*: in *S* 8 inimicitiam in his (om. in *C*)
MVLC: inimicos *S* 9 populo tali *MVLC* uindicauit *MV*
 uerba Item in solomone: Verba—uiscerum om. *MVLC* 11 item
 om. *V* apostolus *S*: paulus *MVLC* corinthios (h ras.) *M*
 secunda *MC*, ep̄ secundā *L* 12 faciē *S* eandē *VCv* ima-
 ginem *MVLCv* 13 a ante domini om. *S* 14 prout] sicut
MVLC misericordia *MC* 15 sumus om. *MVLC* defici-
 amus *MVLC* abnegamus] abiciamus *MVLC* dedecoris *Sv*:
 tenebrarum *MVLC*

ambulantes in astutia, neque adulterantes uerbum dei, sed in manifestatione ueritatis commendantes nosmet ipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo. Item illic: Prouidemus enim bona non tantum coram deo, sed etiam coram hominibus. Item in 5 euangelio secundum matthaeum: Cauete a pseudo- prophetis, qui ueniunt ad uos in uestitu ouium, abintus autem sunt lupi rapaces: ex fructibus ergo eorum cognoscetis eos.

XVI.

NON REDDENDVM MALVM PRO MALO.

10

In exodo: Si autem obuiaueris boui inimici tui aut iumento illius errantibus, reduces et reddes ei. quod si uideris

α conspectu dei. Item cap. XXI: Prouidemus enim bona non tantum coram deo, sed etiam coram hominibus. Item cap. : Quae autem secundum faciem sunt cauete. Secundum lucam cap. : 15 Cauete a pseudoprophetis qui ueniunt ad uos.

XVI. NON REDDENDVM MALVM PRO MALO. In exodo cap. LXXXII: Si occurreris boui inimici tui usque sed subleuabis

μ deo. Item in eadem epistula cap. VIII: Prouidemus enim bona non solum coram deo, sed etiam coram hominibus. Item 20 in eadem epistula cap. XI: Quae secundum faciem sunt uidete. In matheo cap. VI: Adtendite a falsis prophetis qui ueniunt ad uos usque cognoscetis eos.

XVI. NON REDDENDVM MALVM PRO MALO. In exodo cap. XII: Si occurreris boui inimici tui usque sed subleuabis cum eo. In 25

3 II Cor. 8, 21 5 II Cor. 10, 7 6 Matth. 7, 15 et 16
11 Exod. 23, 4 et 5

1 astutia *S* dolo adulterantes *MVLC* 3 coram deo *Sv*: in conspectu dī *MVLC* illic] in eadem epistola secunda (II^a V) *MV*, in ·II· ep̄ ad corin̄ *L*, in eadē epla *C* prouidentes *V* 5 Item *om. V* illic] ad corinthios secunda (II^a V) *MVC*, ad corin̄ ·II· ep̄ *L* quae autem *MVLC* uidete *Sv*: cauete *MLC*, cauete († iudicate *m. 2*) *V* *om.* Item in euangelio *V* 6 euangl̄ *S* mattheū *S* pseudo|profetis *S*, pseudo pphetis (p s. l. a m. 2) *V* 7 uestitū *S*, uestim̄tis *C* abintus *MVLC*, intus *S* 8 ex fructibus ergo (ergo in marg. m. 1) *S*: itaque ex fructibus *MVLC* 11 boui] uobis *S*, ouem *MVLC* iumentum *MVLC* 12 errant̄ *MVLC* redes *S* *om.* et reddes *V*

iumentum inimici tui cecidisse sub onere suo, non pertransies
 illum, sed potius diriges eum cum eo. Item in prouerbiis:
 Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari et in subplantatione
 eius noli extolli, ne forte uideat dominus et non placeat ei
 5 et auertat iram suam ab eo. Item illic: Si esurit inimicus
 tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. hoc enim faciendo
 carbones ignis coaceruas super caput eius. deus autem retribuet
 tibi. Item in ecclesiastico: Qui se [non] uindicat, a deo
 inueniet uindictam, et peccata illius seruans seruabit. relinque
 10 proximo nocenti te, et tunc petenti tibi peccata tua soluentur.
 homo homini seruat iram, et a deo quaerit medellam? in
 hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis
 suis deprecatur? ipse coepit retinere iram, et propitiationem
 petit a deo? quis praestabitur pro delictis eius? memento
 15 nouissima, et desine inimicari. memorare timorem dei et non
 irascaris proximo. memorare testamenti altissimi. et despice

cum eo. In prouerbiis XXV: Cum ceciderit inimicus tuus, α
 ne gauderis. Item ibi: Si esurierit inimicus tuus. In ec-
 clesiastico cap. XV: Qui uindicari uult a deo usque

20 prouerbiis cap. XXV: Quum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas. μ
 In ecclesiastico cap. XV: Qui uindicari uult a deo usque

3 Prou. 24, 17 et 18 5 Prou. 25, 21 et 22 8 Eccli.
 28, 1—8 (10)

1 honere V^1C ptransiens M 2 illum] eum C om. potius
 $MVLC$ diriges S : eriges $MVLC$ 3 gratulare S supplan-
 tatione MVC 4 forte ne S , ne forte ñ C 5 uertat C irã
 (s. lin. add. m. 1) S illic] in prouerbiis $MVLC$ esurierit M
 $VLCv$ 6 sicierit C faciens Cv 7 coacerbas S , congeres
 $MVLC$ 8 qui se non SMC , qui se V , qui* enim (s. eluta) L
 9 om. seruans VLC 10 om. tibi V soluentur peccata (om. tua)
 MVL . soluentur p. tua C 11 querit $SLVC$ medelã LC
 12 sibi similè $MVLC$ 13 depraecatur SM cepit retinere S :
 retinet $MVLC$ ($\sigma\acute{\alpha}\rho\acute{\xi}\ \acute{\omega}\nu\ \delta\iota\alpha\tau\eta\rho\epsilon\acute{\iota}$) 14 praestabitur S : deprecabitur M
 VLC 15 de]sint S 16 iras V^1C , irascas M pximi C , pximo
 tuo L testamenta M . testamento C dispice S

ignorantiam proximi. abstine a lite, minus peccabis. Item in esaia propheta: Audite uerbum domini, qui pauetis nomen eius: dicite: fratres nostri estis his qui uos oderunt et abominantibus uos, ut nomen domini magnificetur et appareat ipsis in iucunditate eorum, et illi confundentur. 5 Item in euangelio secundum matthaeum: Diligite inimicos uestros, et orate pro eis qui uos persequuntur: benedicite maledicentes uos, benefacite eis qui uos oderunt: ut sitis filii patris uestri qui est in caelis, qui solem suum iubet oriri super bonos et malos et pluit super iustos et 10 iniustos. Item apostolus ad romanos: Nolite esse prudentes aput uos: nulli malum pro malo reddentes: prouidentes bona non tantum coram deo, sed etiam coram hominibus, si possibile est, quod ex uobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, non uos defendentes, carissimi, sed date 15 locum irae. scriptum est enim: mihi uindictam, ego retribuam,

α minus peccatum. In esaia cap. : Audite uerbum domini qui timetis nomen usque et illi confundentur. In matheo cap. VII: Diligite inimicos uestros usque iustos et iniustos. Paulus ad romanos cap. XXXVIII: Nolite prudentes esse aput uos usque 20

μ minus peccatum. In esaia cap. : Audite uerbum domini qui tremetis usque ipsi autem confundentur. In matheo cap. III: Diligite inimicos uestros usque super iustos et iniustos. In epistula ad romanos cap. XIII: Nolite esse prudentes

2 Es. 66, 5 6 Matth. 5, 44 et 45 11 Rom. 12, 16—21

1 abstine te *MVLCv* minus peccauis *S*, et minus peccatum *MVLC* (*cf. v*) 2 esaia *S*, isaia *L*, ysaia *VC* prof̄ *S*, *om. MVLC* pauetis] timetis *MVLC* 3 *om. nomen V¹; s. lin. add.* uocem *V²* *om. his MVLC* 4 abhominantibus *C* 5 apparuit *M* iocunditate *M²VLC* 6 euuāg̃ sc̄d̄ math̄ *S* 7 eis *MVLC*: eo *S* psecun̄ *V* 8 maledicentis *V¹* 9 filii *MVLC* 10 oriri facit *MVLCv* pluet *SM* 11 *om. apostolus MVLC* prudentes esse *MVLC* 12 apud uosmet ipsos *MVLCv* 13 tantum *Sv*: solum *MVLC* omnibus hominibus *Cv* 14 possibile est] fieri potest *MVLCv* 15 habete *MC* uosmet ipsos *MVLCv* *om. carissimi MVLC* 16 scribtum *S* uindicta *Mv* et ego *MVC*

dicit dominus. si esurit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. hoc enim faciendo carbones ignis coaceruas super caput eius. noli uinci a malo, sed uince in bono malum. Item petrus apostolus I: Quapropter omnes consentanei
 5 estote, unianimes, conpatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo aut maledictum pro maledicto: sed e contrario benedicentes, ut benedictionem hereditate possideatis. Item in actibus apostolorum: Et lapidabant stephanum inuocantem et
 10 dicentem: domine iesu, accipe spiritum meum. ponens autem genua exclamauit uoce magna dicens: domine, ne statuas eis hoc peccatum.

uince in bono malum. Petrus in epistula I cap. XI: Omnis
 unianimes conpatientes fraterni usque hereditate possideatis. In
 15 actibus apostolorum cap. XX: Et lapidabant stephanum inuocantem.

apud nosmet ipsos usque sed uince in bono malum. Petrus in
 epistula I cap. X: Omnes unianimes conpatientes fraternitatis
 amatores usque hereditate possideatis. In actibus apostolorum
 20 cap. XX: Et lapidabant stephanum usque ne statuas illis hoc ad peccatum.

4 I Petr. 3, 8 et 9

9 Act. 7, 58 et 59

1 esurierit *MVLCv* 2 coacerbas *S*, congeres *MVLCv* 3 sup
 (s. l. add m. 2) *M* eius] d̃s autem retribu& ei add. *C* 4 om.
 apostolus *MVLC* in epistola (ep̃'a *C* ep̃la *V* ep̃ *L*) prima *MVLC*
 om. omnes *C* 5 unanimes *MV²C* 6 modestⁱ (e ras.) *S*, om.
 mod. *C* om. malum pro malo aut *MLC* malū ·p male|dicto (in
 marg. ·p malo | maledictū add. m. 2) *V* aut scripsi: cum *S*, uel
V², nec *v* 7 e] eae *M* (cf. p. 351, 12) 9 stefanum *S*
 10 ihu *MVLC*: ihs *S* 11 exclamauit (uit in ras. a m. 1) *M*
 uoce magna exclamauit *C* eis] illis *MVLCv*

XVII.

REMITTENDVM FRATRI QVOD IN FRATREM DELIQUERIT.

In genesi: Videntes autem fratres ioseph quod defunctus esset pater ipsorum dixerunt: ne forte reminiscatur malitiae nostrae ioseph et redditione reddat nobis omnia mala, quae ostendimus ei. et uenerunt ad ioseph dicentes: pater tuus adiurauit nos prius quam moreretur dicens: dicite ioseph: dimitte eis iniquitatem et peccatum, quia maligna tibi ostenderunt. et nunc sume iniquitatem seruorum patris tui. et plorauit ioseph loquentibus eis ad se. et uenientes ad eum dixerunt: ecce nos famuli tui sumus. et dixit eis ioseph: nolite timere: dei enim sum ego: uos cogitastis aduersus me mala, deus autem cogitauit de me bona quemadmodum fierent, sicut hodie, ut pasceretur populus multus. et dixit eis: nolite timere, ego pascam uos et domos uestras. et rogauit eos, et locutus est in corde eorum. Item in euangelio secundum matthaeum: Accessit ad iesum petrus, et ait illi: domine,

α XVII. REMITTENDVM FRATRI QVOD IN FRATRE DELIQUERIT. In genesi cap. L: Videntes autem fratres ioseph usque et loquutus est in corde eorum. In matheo cap. LXIII: Accessit ad iesum petrus usque septuagies septies. Item cap. LXIII:

μ XVII. REMITTENDVM FRATRI QVOD IN FRATREM DELIQUERIT. In genesi cap. XXXVIII: Timentes fratres ioseph, et mutuo conloquentes usque et blande ac leniter est loquutus. In matheo cap. XVIII: Tunc accedens petrus ad iesum dixit: domine, quoties peccabit usque septuagies septies. Item in matheo

3 Gen. 50, 15—21 17 Matth. 18, 21—23

2 fratrem] fratre	MVLC	3 ioseph	L	5 et (s. l. add. m. 2)
V redditione reddat]	retribuatur	MVLC	7 moretur S, moriretur	
M 8 peccatum] eorum	add. MVLC	9 sume]	obliuiscere	MV
LC patris tui]	tuorum	MVLC	10 uerba et uenientes	— —
sumus om. MVLC	11 eis (om. ioseph)	V	12 aduersū	MV
LC me] mea	S	13 quē ammodū	M	fieret V ¹ 14 pasce ^x
V ¹ 16 euangl]	S	17 matth. S	om. illi	MVLC

si peccauerit in me frater meus, quotiens remittam illi? usque septies? ait illi: non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. Item illic: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me: ita non oportebat te misereri
 5 conseruo tuo, quomodo ego tibi misertus sum? et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, donec redderet debitum. sic et uobis faciet pater meus, qui est in caelis, si non remiseritis unusquisque fratri suo ex cordibus uestris. Item secundum lucam: Adtendite uobis: si peccauerit frater
 10 tuus, corripue illum, et si paenitentiam egerit, dimitte illi. et si septies in die peccauerit in te, et si septies in die conuersus uerit dicens: paenitet me, dimitte illi. Item secundum marcum: Et cum steteritis ad orationem, dimittite si quid habetis aduersus aliquem, ut et pater uester, qui est in
 15 caelis, dimittat uobis peccata uestra. si autem uos non dimiseritis, neque pater uester, qui est in caelis, dimittet

Serue nequam, omne debitum usque ex cordibus uestris. Secundum lucam cap. : Adtendite uobis, si peccauerit frater tuus usque dimitte illi. Secundum marcum cap. : Et quum

20 cap. XVIII: Serue nequam, omne debitum usque de cordibus uestris. In luca cap. XVI: Adtendite uobis, si peccauerit frater tuus usque dimitte illi. Item secundum marcum cap. VIII: Et quum stabitis ad orandum, dimittite usque dimittet uobis pec-

3 Matth. 18, 32--35 9 Luc. 17, 3 et 4 13 Marc. 11, 25 et 26

1 om. meus *C* quociens *V*, quoties *L* dimittam *MVLC*
 illi] ei *VC* 2 dico] dicā *L* 3 item om. *V* illic] secundū
 mathm *MVC*, * scđ mař *L* nequa *S* 4 demisi *S*. dimisi
VCv: remisi *ML* quia] qñ *Cv* 5 tibi] tui *Cv* 7 faciat
L qui est in caelis] celestis *Cv* 10 paenitentia (ras. o) *S*,
 penitentia *VL* aegerit *SC* 11 die (bis) *S* et conuersus
 (om. si septies in die) *MVLC* 12 fuerit] add. ad te *MVLCv*
 penitet *S*, penitet *VL* dimitti & *M* 13 marchū (om. et) *C*
 steteris *S* quid] quis *S* 14 et] om. *C* in caelis est *VLr*
 (celis) *V* 16 de] miseritis *S* in caelis est *MVL* (celis) *V*
 dimitte *S*

uobis peccata uestra. Item apostolus ad colossenses: Induite ergo uos tamquam electi dei sancti et dilecti uiscera misericordiae, benignitatem, lenitatem, iustitiam, patientiam: subportantes inuicem et donantes uobis ipsis, si quis aduersus aliquem habet querellam: sicut et dominus donauit uobis, 5 sic et uos facite.

XVIII.

DE CAVENDA SEDVCTIONE MALORVM.

In exodo: Non accipies auditionem uanam: non consenties cum iniusto fieri testis iniustus: non eris cum pluribus in malitia: non adpones cum multitudine diuertere se cum pluribus, ut excludaris. Item in psalmo I: Beatus uir qui non abiit in consilio impiorum, et in uia peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit: sed in lege

α steteritis ad orationem usque dimittet uobis peccata uestra. Paulus ad colosenses cap. XIII: Induite ergo uos sicut electi dei usque ita et uos facite.

XVIII. DE CAVENDA SEDVCTIONE MALORVM. In exodo cap. LXXXI: Non suscipies uocem mendacii usque non misereberis in negotio. In psalmo I: Beatus uir qui non abiit in consilio. In 20

μ cata uestra. Paulus in epistula ad colosenses cap. III: Induite uos ergo sicut electi dei sancti usque sicut et dominus donauit uobis, ita et uos.

XVIII. DE CAVENDA SEDVCTIONE MALORVM. In exodo cap. XII: Non suscipies uocem mendacii usque non misereberis in negotio. In psalmo I: Beatus uir qui non abiit in consilio.

2 Coloss. 3, 12 et 13 9 Exod. 23, 1 et 2 12 Ps. 1, 1

1 apostolus *S*: paulus *MVLC* colosenses *MLC*, cots *V*
 2 tamquam] sicut *MVLCv* et ante dilecti *om. MVL* 3 benignitate
 humilitate mansuetudine iustitia patientia *MV¹C*, benignitatē humilitatē (humanitatē *L*) mansuetudinē iustitiam patientiā *V¹L* 4 subportantes *M* uerba uobis — — querellam *om. MVLC* 5 querellam *S* et dominus *Sv*: deus (*om. et*) *MVLC* 6 sic] ita *MVLCv* 9 non audies auditum uanum *MVLC* 11 adpones *MVLC*
LC se *S*: *om. MVLC* 13 habit (i s. l. m. prima) *S*

domini fuit uoluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac nocte. Item in psalmo XXV: Non sedi in concilio uanitatatis, et cum iniqua gerentibus non introibo. odio habui congregationem malignantium, et cum impiis non sedebo.
 5 lauabo inter innocentes manus meas, et circumibo altare tuum, domine. Item in prouerbiis: Fili, non te seducant uiri impii, neque uelis, si te rogauerint dicentes: ueni, comunica nobiscum sanguinem, abscondamus autem in terra uirum iustum iniuste: deuoremus autem eum sicut infernus uiuum,
 10 et tollamus memoriam eius a terra: possessionem autem eius pretiosam possideamus. Item illic: Fili, ne abieris uias cum illis, declina autem pedem tuum a semitis eorum. non enim iniuste tenduntur retia auibus. ipsi enim qui homicidii participes sunt congregant sibi mala, euersio autem
 15 uirorum iniquorum mala. Item illic: Noli gaudere super male facientes, nec aemuleris peccatores: non nim erunt. nati maligno, lumen autem impiorum extinguetur. Item in

XXVI: Non sedi in consilio uanitatatis. In prouerbiis cap. II: α
 Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne adquiescas. Item cap. II:
 20 Fili mi, ne ambules cum eis. Item cap. III: Ne aemuleris hominem iniustum nec imiteris uias eius. In ecclesiastico cap.

In XXVI: Non sedi in consilio uanitatatis. In prouerbiis cap. μ
 II: Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne adquiescas eis usque substantiam reperiemus. Item cap. II: Fili mi, ne ambules cum
 25 eis usque contra animas suas. Item cap. III: Ne aemuleris hominem iniustum nec imitteris uias eius. In ecclesiastico

2 Ps. 25, 4—6 6 Prou. 1, 10—13 11 ib. 15 et 17 et
 18 15 Prou. 24, 19 et 20 gr. 20 Prou. 3, 31

1 fuit *om.* *Lv* 3 odiui habui *S*, odiui *MVLCv* (congregationē odiui *C*) 4 congregationem] *eccliam V(v)* malignorum *MVLC*
 5 cum innocentibus *MVLC* circumdabo *MVLCv* 6 filii *M*
 7 nequae *S* uelhis *S*, uellis *M* 9 deuorem *V¹* 10 ei *V¹*
 11 praetiosam *SM* possideā *V¹* illic] in prouerbiis *MVLC* (*sic infra*) 12 pedum *S* 13 iniuste *MVLC*: iustae *S* 16 malae
S aemularis *S*, emuleris *V* 17 maligno *S*: malignorum *MVLC*

ecclesiastico: Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi et non suspicaueris timorem mortis. scito quoniam in medio laqueorum ambulas et inter dolentium arma consistis. secundum uirtutem tuam caue tibi a proximo et cum sapientibus et sensatis tracta. Item tibi: Vide, fili, ne sequaris iter iniquorum, et multitudo peccantium non suadeat te: quoniam stipendia eorum confusio est, finis eorum mors est. tu autem si operatus fueris ueritatem, erit respectus dei in operibus tuis, et cum omnibus qui faciunt iustitiam hereditabis uitam aeternam.

10

XVIII.

DE HONORANDIS SACERDOTIBVS VEL MINISTRIS.

In exodo: Non maledices principem populi tui. Item in leuitico: A facie canitiam habentis exurges, et honorabis

α V: Non litiges cum homine potentem, ne forte incidet. In tobi cap. : Vide, fili, ne sequaris iter iniquitatum usque hereditabis uitam aeternam.

XVIII. DE HONORANDIS SACERDOTIBVS VEL MINISTRIS. In exodo cap. LXXVII: Non maledices principi populi tui. In leuitico cap. XCIII: Coram cano capite consurge. In deuterio-

μ cap V: Non litiges cum homine potente, ne forte incidet usque cum sapientibus tracta. In tobi cap. : Et caue ne aliquando peccato consentias usque praecepta dei nostri.

XVIII. DE HONORANDIS SACERDOTIBVS VEL MINISTRIS. In exodo cap. XII: Dis non detrahes et principi populi tui non maledices. In leuitico cap. XI: Coram cano capite consurge

1 Eccli. 9, 18 et 20 et 21 (13—15) 5 Tob. 4, 6 13 Exod.
22, 28 14 Leu. 19, 32

1 longo <i>S</i>	ab hominem <i>M</i>	habentem <i>SMLC</i>	2 suspi-
caueris <i>SMVLC</i>	mortis cito: quoniam <i>Mai mendose</i>		3 laquae-
orum <i>M</i>	consistes <i>ML</i> , consistas** <i>V</i>	5 senatis <i>S</i>	6 sua-
deat te <i>MVL</i> , suadeat <i>C</i> , suae <i>S</i>		7 uerba confusio e. f. eorum	
om. <i>MVLC</i>	10 aeternam om. <i>L</i> ¹	12 honoratis <i>S</i>	mini-
stris] add. dei <i>C</i>	13 malidices <i>V</i>	14 leuitico <i>S</i>	a] om.
<i>V</i> , coram <i>V</i> ^v	faciae <i>S</i>	canitiam (-ciē) <i>C</i>	<i>MVLC</i>
gens <i>V</i> , exsurges <i>MC</i> , exsurge* (<i>ras. s</i>) <i>L</i>			exur-

faciem presbiteri: et timebis dominum deum tuum. ego sum dominus deus uester. Item in deuteronomio: Et homo quicumque fecerit in superbia, ut non exaudiat sacerdotem, qui adstat ministrare in nomine domini dei tui, aut iudices, 5 qui fuerint in diebus illis, morietur homo ille. Item in ecclesiastico: Congregationi pauperum affabilem te facito, et presbitero humilia animam tuam, et magnato humilia caput tuum. Item illic: In tota anima tua time dominum et sacerdotes illius sanctifica. ex tota uirtute tua dilige eum 10 qui te fecit, et ministros eius non derelinquas. honora deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes. Item illic: Ne despicias narrationem presbiterorum sapientium, et in prouerbis illorum conuersare: ab ipsis enim disces doctrinam intellectus et seruire magnato sine querella. non te praetereat 15 narratio seniorum, et ipsi enim didicerunt a patribus. Item

nomio <deutr> cap. XL: Qui autem superbierit nolens obaudire α sacerdotis imperium usque morietur homo ille. In ecclesiastico cap. VI: In tota anima tua time deum et sacerdotes illius sanctifica. Item cap. VI: Ne despicias narrationem presbiterorum

20 usque ego sum dominus. In deuteronomio <deut> cap. X: μ Qui autem superbierit nolens obaudire sacerdotis imperio usque morietur homo ille. In ecclesiastico cap. VI: In tota anima tua time deum usque et honorifica sacerdotes. Item cap. VI: Ne dispicias narrationem praesbyterorum usque ipsi enim didice-

2 Deut. 17, 12 6 Eccli. 4, 7 8 Eccli. 7, 29—31 (31—33)
12 Eccli. 8, 8 et 9 (9—11)

1 praesbiteri *SM* ego sum] ego *** *M* 2 deuteronomiū
MV, deuteronomiū *C* 5 fuerint *MVLC*: fecerint *S* 6 te fa-
cito] testificato *V*¹ facio *S* 7 praesbitero *SM* magnato
humilia *Sv*: magnato flecte *MVLC* 8 illic] in ecclesiastico *MVLC*
(sic *infra*) 10 te fecit *Sv*: fecit te *MVLC* eius *Sv*: illius
MLC 12 dispicias *S* praesbiterorum *SM* 14 quaerella *M*,
querella *VLC* te praetereat *MVLC*: tereat *S*

apostolus ad timotheum I: Qui bene praesunt presbiteri, duplici honore honorentur, maxime qui laborant in uerbo et in doctrina.

XX.

DE HONORANDIS PARENTIBVS.

5

In exodo: Honora patrem tuum et matrem tuam, ut bene tibi sit et longinqui temporis sis super terram bonam, quam dominus deus tuus dabit tibi. Item in leuitico: Vnusquisque patrem suum et matrem suam timeat. Item tobi: Honorem habe matri tuae, et non derelinquas eam, sed ¹⁰ consolare eam omnibus diebus uitae tuae, et non contristes uel in modico spiritum eius: sed quod illi placet hoc facito. et commemorare enim, fili, quanta pericula uiderit, cum te pareret: nouem mensibus in utero portauit te: et gemitus

α sapientium. Ad timotheum I cap. XVIII: Qui bene praesunt ¹⁵ presbiteri duplici honore honorentur.

XX. DE HONORANDIS PARENTIBVS. In exodo cap. V: Honora patrem tuum et matrem tuam. In leuitico cap. LXVII: Vnusquisque patrem suum et matrem suam timeat. In tobi cap. : Honorem habe matri tuae usque honora illam in uita sua. In ²⁰

μ runt a patribus. Ad timotheum I cap. VII: Qui bene praesunt presbyteri usque qui laborant in uerbo et doctrina.

XX. DE HONORANDIS PARENTIBVS. In exodo cap. XI: Honora patrem tuum et matrem tuam usque quam dominus deus tuus dabit tibi. In leuitico cap. XI: Vnusquisque patrem suum et matrem suam timeat. In tobi cap. : Honorem habebis matri

1 I Tim. 5, 17 6 Exod. 20, 12 8 Leu. 19, 3 10 Tob.
4, 3 et 4

1 apostolus *om.* *MVLC* presunt *L* praesbiteri *SM*
2 duplici *SMC* 3 in *ante* doctrinam *om.* *MVLCv* 5 honorandis
et *S* 7 sit tibi *C* longinquitemporib; *S*, longeuus *MVLC(v)*
bonam *om.* *L* 8 dabit *Sv*: dat *MVLC* leuitico *S* 9 suum
om. *C* in thobi *C*, in leuitic *L* 10 honore *V*¹ relinquit *M*
VL *uerba* sed consolare eam *om.* *C* 12 sed} et *M* (*s. l.*) *V*
LC 13 cum memorare enim *S*, tu memor esto *MVLC* (*esto C*)
14 nouem *S*, decem *MVLC* et *om.* *MLC* gemitum *MVLC*

parturitionis eius ne obliuiscaris, quoniam nisi per illam non fuisses. et ideo honora illam in uita sua. Item in ecclesiastico: Qui honorat patrem suum, longiori uita uiuet, et qui obaudit patri, refrigerat matrem. et quasi dominis seruiet
 5 his qui se generauerunt, opere et sermone et omni patientia: et benedictio eius in nouissimo manet. Item illic: Fili, sustine senectam patris tui, et ne contristes eum in uita ipsius: et si defecerit sensus, habe ueniam, et ne spernas eum in tua uirtute: non est enim tibi gloria, sed confusio.
 10 elemosyna enim patris non erit in obliuionem. et iustitia aedificabitur tibi, et in die tribulationis commemorabitur tibi: et sicut serenum in glacie, tua soluentur peccata. Item illic: Honora patrem, et gemitus matris tuae ne obliuiscaris: nisi enim per illos, non fuisses natus: et nunc retribues illis,
 15 quomodo illi tibi. Memento matris tuae et patris, in medio

ecclesiastico cap. III: Qui honorat patrem iucundabitur in filiis usque sicut in sereno glacies soluentur peccata tua. Item cap. VI: Honora patrem tuum et gemitus matris tuae ne ob

tuae usque sepelies eam circa me. In ecclesiastico cap. III:
 20 Qui honorat patrem iucundabitur in filiis usque sicut in sereno glacies soluentur peccata tua. Item cap. VI: Honora patrem tuum et gemitus matris tuae ne obliuiscaris usque in medio magnatorum consistis. Paulus ad colosenses cap. V: Filii.

3 Eccli. 3, 6—8 (7—10) 6 ib. 12—15 (14 et 15 et 17)
 13 Eccli. 7, 27 et 28 (29 et 30) et Eccli. 23, 14 (18)

2 illa *M* sua (s *in ras.*) *M*, tua *C* 3 qui] *add.* autem
C uiuit *VL* 4 ^{quasi} quasi (qui *s. l.* *add. m.* 2) *V* dñs *C*
 serui et *V* 5 et *ante* sermone *om.* *V* 6 et *ante* benedictio
erasum in V illic] in ecclesiastico *MVLC* (*sic infra*) 7 senecta
MVL 8 defecerit *S*, deficit *MVC*, defecit *L* sensu *MVL*
Cv habe] da *MVLCv* 9 enim] *om.* *C* 10 aelemosina *ML*,
 elemosina *C*, elymosina *V* enim] autem *MVIC* obliuionem
SC: obliuione *MVLv* 11 et *ante* in *om.* *MV* 12 in glacies
 (glaties *MC*) soluentur tua peccata *MVLC* 13 patrem tuum *MVL*
Cv 14 fuisse *S* retribue *MVr*, retribuae *L* 15 patris
 tui et matris *LC*

enim magnatorum consistes. Item apostolus ad colosenses: Fili, obaudite parentibus per omnia: hoc enim placet deo.

XXI.

DE FILIIS SVPERBIS.

5

In exodo: Qui autem percusserit patrem suum aut matrem suam, morte moriatur: qui autem maledixerit patrem suum aut matrem suam, morte moriatur. Item in deuteronomio: Maledictus homo, qui non honorificat patrem suum aut matrem suam, et dicit omnis populus: fiat, fiat. Item in prouerbiis: 10 Filio doloso nihil erit boni. Item illic: Qui non honorificat

α Paulus ad colosenses cap. XVIII: Fili, obaudite parentibus per omnia, hoc enim placet deo.

XXI. DE FILIIS SVPERBIS. In exodo cap. XLVIII: Qui autem percusserit patrem suum aut matrem suam morte morietur. In 15 deuteronomium <deūt n̄> cap. CV: Maledictus homo qui non honorificat patrem suum aut matrem suam et dixit omnis populus: fiat, fiat. In prouerbiis cap. X*I <ras. V>: Filius sapiens letificat patrem et stultus homo despicit matrem suam. Item

μ oboedite parentibus per omnia: hoc enim <uerba magnatorum—enim 20 in rasura> placitum est in domino.

XXI. DE FILIIS SVPERBIS. In exodo cap. XII: Qui percusserit patrem suum et matrem, morte moriatur. qui maledixerit patri suo aut matri, morte moriatur. In deuteronomio cap. XV: Maledictus qui non honorat patrem usque fiat, fiat. In prouerbiis 25 cap. XI: Filius sapiens laetificat patrem, filius uero stultus me-

2 Col. 3, 20 6 Ex. 21, 15 et 16 (17) 9 Deut. 27, 16
11 Prou. 14, 15 Prou. 19, 26 et 27 gr. 26 Prou. 10, 1

1 consistis *MVLCv* apost *S*: paulus apostolus *MLC*, paulus
V colosenses *SMC*, colos *L*, cols *V* 2 filioli audite *L*, fili
obaudito *C* 6 suum et suam *om. C* 7 morietur *MVLC*
8 morietur *VC* deuteronomiū *M* 10 dicit *Cv* in *MVLC*
ordo sequentium locorum hic est: Item in prouerbiis: Qui non — — Item
in prouerbiis: Custodit — — Item in prouerbiis: Filio doloso — — Item
in prouerbiis: Maledicentis — — Item in prouerbiis: Oculum — — Item
in prouerbiis: Qui repellit — — Item in prouerbiis: Benedictio — — funda-
menta, *uerba* Item — Filius malus — — ex hominibus *om. MVLC*

patrem suum et repellit matrem suam filius, confundetur et in opprobriis erit. filius, qui omittit custodire disciplinam patris, meditabitur eloquia malitiae. Item illic: Maledicentis patri aut matri extinguetur lumen, pupillae autem 5 oculorum eius uidebunt tenebras. Item illic: Filius malus patrem maledicit, matrem autem non benedicit. filius malus iustum se iudicat, exitum autem suum non abluet. filius malus superbos oculos habet, palpebris autem suis extolletur. filius malus gladios dentes habet et cultros molares, ita ut 10 occidat et deuoret humiles a terra et pauperes eorum ex hominibus. Item illic: Oculum inreuerentem patri et contumeliosum senectae matris, effodiant illum corui de conuallibus, et comedant illum pulli aquilarum. Item illic: Custodit legem filius sapiens: nam qui pascitur luxoria 15 dehonestat patrem. Item illic: Qui repellit patrem suum aut matrem suam, existimat se non peccare, hic particeps est

cap. XVIII: Ira patris filius stultus et dolor matri. Item cap. α XXI: Qui maledicit patri suo et matri extinguetur lucerna eius in mediis tenebris. Item cap. XXX: Oculum qui subsanat patrem 20 et qui decipit partum matris suae, effodiant eum corbi. Item

stitia est matri suae. Item cap. XVI: Filius sapiens laetificat μ patrem et stultus homo dispicit matrem suam. Item cap. XVIII: Ira patris filius stultus et dolor matri. Item cap. XXI: Qui maledicit patri suo et matri, extinguetur lucerna eius in mediis 25 tenebris. Item cap. XXX: Oculum qui subsannat patrem et qui dispicit partum matris suae, effodiant eum corui. In ecclesiastico

3 Prou. 20, 20 5 Prou. 30, 11—14 11 ib. 17
14 Prou. 28, 7 15 ib. 24 21 Prou. 15, 20 23 Prou. 17,
25 Prou. 20, 20 25 Prou. 30, 17

1 repellit *V* 2 obprobriis *LC*, obpropriis *V* 3 maledicens
L 4 extinguitur *V* pupilli *L* 8 palpebris *S* 10 hu-
milis *S* 12 saenectae *S*, senecte *L*, senectute *V*¹ 14 luxoria
SM, luxuria *rell.* 15 repellit *MV*¹*L*, repellens *V*² 16 aut] et
MVLC existimat *S*, aestimat (estimat *VL*) *MVLC*, fortasse et
aestimat

uiro impio. Item illic: Benedictio patris aedificat domos filiorum, maledictio matris eradicat fundamenta.

XXII.

NON PRODESSE THENSAVROS INIQVIS.

In prouerbiis: Non prodeerunt thesauri iniquis, iustitia autem eripit de morte. Item illic: Non proderunt diuitiae in die irae, iustitia autem liberat a morte. Item illic: Qui confidet in diuitiis, hic cadit: qui uero adiuuat iustos, hic exorietur. Item illic: Melior est modica pars cum timore domini quam thesauri magni sine timore. Item illic: Melior est modica adquisitio cum iustitia quam multi fructus

α cap. : Benedictio patris firmat domus filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta.

XXII. NON PRODESSE <RO *in ras. atr. scr.*> THESAUVROS INIQVIS. In prouerbiis cap. : Non perderunt thesauri iniquis, iustitia autem eripiat de morte. In prouerbiis cap. XI: Non perderunt diuitiae in die ultionis. Item cap. XVI: Melius est parum cum

μ cap. III: Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta.

XXII. NON PRODESSE THESAUVROS INIQVIS. In prouerbiis cap. XI: Non proderunt thesauri impietatis, iustitia uero liberabit a morte. Item <*s. lin.*> in prouerbiis cap. XI: Non proderunt diuitiae in die ultionis. Item cap. XVI: Melius est parum cum

1 Eccli. 3, 9 (11) 5 Prou. 10, 2 6 Prou. 11, 4 7 ib.
28 9 Prou. 15, 16 11 Prou. 16, 8

1 aedificat *S*: firmat *MVLCv* domus *MVL*, domum *C* 2 maledictio autem *MVLCv* fundamenta *MVL*: fundamento *S*, fundamentum *C* 4 prode esse thesauro^o *S*, prodesse thesauros (thesaurus *L*) *MVLC* 5 prodeerunt thesauros *S*, proderunt thesauri *MVLC* 6 eripiet *MVLC* illic] in prouerbiis *MVLC* (*sic infra*) *uerba* Item — Non proderunt diuitiae — — a morte *om.* *V* 7 diae *SC* *uerba* Item — Qui confidet — — hic exorietur *om.* *MVLC* 9 est *om.* *V* 10 thesauri *MVLC* (*semper*) *uerba* Item — Melior est *m.* *adqu.* — — Item — Melius — — gratia bona est *om.* *MVLC* 11 adquisitio *S*

- cum iniquitate. Item illic: Melius est nomen bonum quam diuitiae multae: super argentum autem et aurum gratia bona est. Item illic: Diues et pauper obuiauuerunt inuicem, fecit autem ambos dominus. Item in ecclesiastico:
- 5 Noli adtendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris: est mihi sufficiens uita: nihil enim proderit in tempore uindictae et obductionis. Item illic: Nihil est iniquius quam amare pecuniam: tales enim etiam animam suam uenundant: quoniam in uita sua proiecit intima sua. Item illic: Viro cupido
- 10 tenaci non est bona substantia: et homini liuido ut quid aurum? est qui locupletatur parce agendo, et haec pars mercedis illius, cum dicit: inueni requiem mihi, manducabo de bonis meis solus. et nescit quod tempus praetereat, et relinquet omnia illis. Item illic: Qui aceruat multa ex
- 15 iustitia quam multi fructus cum iniquitatem. Item cap. XXII: α Diues et pauper obuiauuerunt sibi: utriusque operatus est dominus. In ecclesiastico cap. IIII: Noli adtendere ad possessiones iniquas. Item cap. IIII: Noli anxius \langle s prior s. lin. \rangle esse in diuitiis iniustis: nil enim \langle iniustis in | le n \rangle perderunt. Item cap.
- 20 VII: Nil est \langle st in rasura \rangle iniquius quam amare pecuniam. In prouerbiis cap. XXVIII: Qui acceruat multa ex animo \langle im in

- iustitia quam multi fructus cum iniquitate*. Item cap. XXII: μ Diues et pauper obuiauuerunt sibi: utriusque operatus est dominus. In ecclesiastico cap. IIII: Noli adtendere ad possessiones iniquas usque uindictae et obductionis. Item cap. IIII \langle in rasura \rangle : Noli anxius esse in diuitiis iniustis: nihil enim proderunt. Item cap. VII \langle in ras. \rangle : Nihil est iniquius quam amare pecuniam. Item in prouerbiis cap. XXVIII: Qui aceruat multa ex animo

1 Prou. 22, 1 3 ib. 2 5 Eccli. 5, 1 7 Eccli. 10, 9 (10)
9 Eccli. 14, 3 et Eccli. 11, 18—20 14 Eccli. 14, 4 26 Eccli. 5, 10

3 obuiauuerunt *MVLCv*: obuiauuerint *S* 4 dominus *SL*: deus *M*
VC d̄s ambo^s (s s. l. a m. 2) *V* 5 possione (ses s. l. add. m. 2)
S iniquos *S* 6 uindictae *L* 7 illic] in ecclesiastico *MVL*
C (etiam infra) 8 enim om. *C* etiam enim *V* uendunt
MVLC 9 uerba Item — Viro cupido — — omnia illis om. *MVLC*
11 parge *S* 14 illis *S*: aliis *v* acerbat *S*

animo suo iniuste, aliis congregat, et in bonis illius alius luxuriabitur. Item illic: Qui aurum diligit, non iustificabitur: et qui sequitur multa, in illis inplanabitur. multi dati sunt in auri casum, et facta est in facie illius perditio illorum. Item illic: Lignum ostensionis est aurum: uae qui sectantur illud! et omnis imprudens periet in illo: multos enim seduxit aurum, et exciderunt sperantes in eo. Item illic: Qui diligit pecuniam, non satiabitur pecunia. Item in ecclesiaste: Est calamitas, quam uidi sub sole, diuitias custodiri in malum possidentis eas, apud quem sunt in perniciem ipsius — sicut uenit, et nihil accipiet ex labore suo, ut uadat, in manu sua. Dixi: melior est super hunc abortus: — requies magis huic quam illi. Item in esaia propheta: Sicut qui in somnis esuriunt et manducant et, cum surrexerint, uanum est somnium eorum, et quemadmodum somniat qui sitit, tamquam bibat et surgens adhuc sitiatur. anima autem

α rasura, o s. lin.) suo iniuste, aliis congrega. Item cap. XVII: Lignum offensionis est aurum: uae qui sectantur illud. Item cap. : Qui diligit pecuniam non saciabitur pecunia. In esaia

μ suo iniuste, aliis congregat usque alius luxuriabitur. Item cap. XVII: Lignum offensionis est aurum: uae qui sectantur illud. In ecclesiaste cap. V: Auarus non impletur pecunia et qui amat diuitias fructus non capiet ex eis. In esaia cap. : Telae

2 Eccli. 31, 5 et 6 5 Eccli. 31, 7 et Eccli. 8, 2 (3) et Eccli. 34, 7 7 Eccl. 5, 9 9 Eccl. 5, 12 et 14 et Eccl. 6, 3 et 5 4 et 6) 14 Es. 29, 8 22 Eccl. 5, 9 23 Es. 59, 6

1 iniustae *SML* illis *S* (*corr. m. 1*) 2 luxuriabitur *V*, luxurietur *C* uerba Item — Qui — — perditio illorum *MVLC*
4 facie *S* 5 lignum] Signū (*S rubra*) *V* ostensionis *S*: offensionis *MVLC* ue *VC* sectatur *C* 6 enim] autem *V*

7 exciderunt *L* (*ci add. m. 1*) illic *S*, in ecclesiastico *MVLC*, scribendum in ecclesiaste 8 pecuniam] pecunia *M* uerba Item — Est calamitas — (*p. 393, l. 6*) semitas eius *om. MVLC* eccl, *S*
10 possidentes *S* 11 ante sicut *Mai* *suppleuit* reuertetur (*cf. Sabat.*) 12 sua *S* abortus *scripsi*: artum *S*, abortiuus * (*ἄρτομα*) 13 esaia *pf; S* 16 adhac *S*

eius in uacuum laborauit, ita erunt diuitiae omnium gentium. Item in hieremia propheta: Qui argentum thensaurizant et aurum, in quo confidebant homines, nec est finis substantiae eorum, exterminati sunt, et in infernum descenderunt, et alii
 5 in locum eorum resurrexerunt pro eis. uiam autem domini non intellexerunt neque recordati sunt semitas eius. Item in osee propheta: Pecuniam interitus possidebit: honores eorum ex usuris et ex doloribus. Item in amos propheta: Audite igitur haec, qui opprimitis in mane pauperes, et uiolatis inopes a terra, dicentes: aperiamus thensauros, et
 10 faciamus mensuram minorem et adampliemus pondus et faciamus stateram iniquam, ut possideamus pecuniam pauperes et inopes pro calciamentis. Item in sophonia propheta: Disperierunt omnes qui exaltantur in argento et auro. Item
 15 in ambacum propheta: O qui acquirit auaritiam malam domui suae! cogitasti confusionem domui tuae, peccauit anima tua. Item in sophonia propheta: Et effundam sanguinem

cap. : Pecuniam eorum interitus possidebit. In sophonia α
 cap : Disperierunt omnes qui exaltantur in argento et
 20 auro. In ambacum cap. : O quirit <querit, e *ex i corr.*> auaritiam malam domui suae. In sophonia cap. : Et effun-

eorum non erunt in uestimentum usque et opus iniquitatis in μ
 manibus eorum. In sophoniam cap. : Disperierunt omnes inuoluti argento. In ambacuc cap. : Vae qui congregat
 25 auaritiam malam domui suae usque et peccauit anima tua. In sophoniam cap. : Et effundetur sanguis eorum sicut humus

2 Baruch. 3, 17 (18)—21 7 Os. 8, 4 9 Am. 8, 4—6
 14 Soph. 1, 11 15 Abac. 2, 9 et 10 17 Soph. 1, 17 et 18

3 arum (a s. l. *add. m. pr.*) S 4 discederunt S 5 uitam
 S 7 ossae S, esaia M, isaia L, ysaia C, ysaya V pf S
 pecuniam eorum MVLC honeres S 8 ex ante doloribus om.
 MVC uerba Item in amos p. Audite — — calciamentis om. MVLC
 9 opprimitis S 10 et faciamus S, legendum uidetur ut faciamus
 12 pecuniam S 13 et 17 sofonia S 14 aurum S 15 abacum
 S, ambacum M, abbacuc L, abacuc (-uch C) VC 15 et 17 pro-
 pheta om. MVLC 16 et peccauit MVLCv

- eorum sicut limum, et carnes eorum sicut stercus bouum, et argentum et aurum eorum non poterit liberare eos in die irae domini. Item in ezechiel propheta: Argentum et aurum proicietur in plateis, et aurum eorum disperdetur, animae eorum non fruentur, et uentres eorum non implebuntur: quoniam 5 tormentum iniquitatum eorum factum est. electa mundi in superbiam posuerunt, et imagines abominationum suarum fecerunt ex eis. Item in hieremia propheta: Non gloriatur sapiens in sua sapientia, neque gloriatur fortis in fortitudine sua, sed gloriatur qui gloriatur scire et intellegere 10 dominum et facere iustitiam et iustificationem, iudicium in medio terrae. Item in psalmo XXXVIII: Quamquam in imagine dei ambulet homo, tamen uane conturbabitur: thesaurizat et ignorat cui congregabit ea. Item in psalmo XLVIII: Ne timueris cum diues factus fuerit homo, 15 et cum multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam non cum morietur accipiet omnia, neque simul descendet cum eo gloria domus eius. Item in psalmo LI: Ecce homo, qui non posuit deum adiutorium suum. sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum et praeualuit in uanitate sua. Item in 20
- α* dam sanguinem eorum sicut limum <u in ras.> et carnes eorum sicut stercus boui et argentum et arum eorum. In psalmo XXXVIII: Quamquam in imagine dei ambulet homo. In LI: Ecce homo qui
- μ* usque in die irae furoris domini. In psalmo XXXVIII: Quamquam in imagine dei ambulet homo. In LI: Ecce homo qui non 25

3 Ezech. 7, 19 et 20 8 Hier. 9, 23 et 24 12 Ps. 38, 7
15 Ps. 48, 17 et 18 18 Ps. 51, 9

1 bouū *M* 2 eorum *om. M* eos liberare *C* diae *SL* ire
M 3 uerba Item — Argentum — — Item — Non — — (*l. 12*) terrae
om. MVLC ezechiel *S* 4 proie | cietur *S* 12 in *alt. om.*
M 13 imaginem *S* uanae *SL* conturbatur *MVLCr*
14 congregabit *SCv*: congregat *MVL* uerba Item — Ne timueris — —
domus eius *om. MVLC* 15 XLVIII] \widetilde{qs} . *S* (qui supra?) 16 multiplica
S 17 cum mor.] commorietur *S* 18 salmo *L* 19 adiutorum *S* (*i s. l.*
add. m. 1), adiutorem *MVLCr* 20 praeualuit *L*

psalmo LXI: Nolite sperare in iniquitate, et in rapinas nolite concupiscere. diuitiae si fluant, nolite cor adponere. Item in euangelio secundum matthaeum: Nolite thensaurizare uobis thensauros super terram, ubi tinea et
 5 aerugo disperdunt et ubi fures effodiunt. sed facite uobis thensauros in caelis, ubi neque tinea, neque aerugo disperdunt, et ubi fures non furantur. ubi enim fuerit thensaurus tuus, illic erit et cor tuum. Item paulus apostolus ad timotheum I: Diuitibus huius saeculi praecipe non superbe
 10 sapere. neque sperare in incertum diuitiarum, sed in deum uiuum, qui praestat nobis omnia ad fauendum in uoluntate operum bonorum. bene faciant, diuites sint in operibus bonis, facile tribuant, communicent, thensaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, ut adpraehendant ueram uitam. Item
 15 iacobus apostolus: Age nunc, diuites, plangite uos ululantes super misérias uestras, quae superueniunt diuitiis

non posuit adiutorem suum. In LXI: Noli sperare iniquitate α
 et in rapina. In euangelio mathei cap. : Nolite thesaurizare uobis thesauros. Iacobus apostolus cap. XVI: Age

20 posuit deum adiutorem suum. In LXI: Noli sperare in iniquitate μ
 et in rapina. In euangelio mathei cap. V: Nolite thesaurizare uobis thesauros usque ibi erit et cor tuum. Iacobus apostolus

1 Ps. 61, 11 3 Matth. 6, 20 et 21 9 I Tim. 6, 17—18
 15 Iac. 5, 1—3

1 in ante iniquitate om. SMV in ante rapin. om. VCv
 rapina MV¹L 2 affuant LCv corda ponere S, cor abponere
 M, cor aponere (ras. d) V, cor apponere LCv 3 item in eu. om.
 V euuāḡ sec̄ mattheum S 4 in terra Lv 5 erugo SMV
 LC disperdunt S, exterminant MVLC, demolitur v effodiunt]
 add. et furantur MVLCv 6 thesauros uobis V neq; erugo neq;
 tinea Cv neq; rugo S, neque erugo MVL disperdunt S, exter-
 minant ML, exterminantur V, demolitur Cv 7 non effodiunt nec
 furantur MVLCv 8 illic] ibi MVLCv erit] est Cv et om.
 Mai et (lin. 22) Vignier uerba Item — Diuitibus — — ueram uitam
 om. MVLC 9 praecipi S sup̄be S 11 prestat S 15 age
 MV¹: agite SV¹LCv 16 ululantes om. MVLC

uestris: putruerunt et tiniauerunt uestes uestrae: aurum et argentum uestrum, quod reposuistis in nouissimis diebus, aeruginauit et aerugo eorum in testimonium uobis erit et comedet carnes uestras sicut ignis.

XXIII.

5

DE PAENITENTIA.

In regnorum III: Tu enim solus, domine, qui cadentem populum tuum israhel in conspectu inimicorum suorum erigas dextera tua. quoniam si peccauerint tibi, reuertentur iterum et confitebuntur nomini tuo, et orabunt et deprecabuntur in hac domo, et tu exaudies de caelo, et propitiaberis peccatis populi tui israhel. Item illic: Et si humiliauerit inimicus quamlibet unam ciuitatem eorum, tu aderis tuis in omnem occursum et mitigabis omnem dolorem: quoniam in omnem orationem et deprecationem paratus es dominus: ut si conuersus fuerit homo, et cognouerit unusquisque admissa cordis

α nunc diuites, plangite usque et comedet carnes uestras sicut ignis.

XXIII. DE PENITENTIA. In libro regnorum III: Tu enim, domine, qui cadentem populum tuum usque et propiciaberis peccatis 20

μ cap. XVI: Agite nunc diuites, plangite usque et comedet carnes uestras sicut ignis.

XXIII. DE PAENITENTIA. In libro regnorum III cap. XXII: Si fugierit populus tuus Israhel inimicos suos usque dimitte pec-

7 III Reg. 8, 33 et 34

12 III Reg. 8, 37—40

1 putruerunt *MV* uestimenta uestra (*om.* uestra *C*) *MVLC*
 3 eruginauit (-bit *L*) et erugo *SMVLC* 4 comedit *S* 6 paenitentia *SM*, penitentia *VLC* 7 in] in libro *MVLC* tertio (-cio *C*) *MC* solus *om.* *MVLC* 8 israhel *S* erigas *MVLC*, engas *S* 9 peccauerunt *C* reuertentur *S* 10 nomino *S*
 adorabant *C* depraecabunt (*om.* et) *S*, et deprecabuntur (deprecab. *MC*) *MVLC* 11 et *pr.* *om.* *C* tu *om.* *MVLC* propitiaberis *SMV*, propitiaberis *LC* 12 israhel *S* uerba Item —
 Et si — — super terram *om.* *MVLC*

sui, statim ut expanderit manus suas in domum hanc, tu exaudies ex preparata habitatione et propitiaberis et facies iustificationem secundum omnes uias rogantium te et secundum quod cognoueris cor hominis: quoniam tu solus scis corda filiorum hominum, ut timeant te omnibus diebus, quibus uixerint super terram. Item in psalmo XXXI: Delictum meum cognitum tibi feci, et iniustitiam meam non operui. dixi: pronuntiabo aduersum me iniustitiam meam domino meo. et tu remisisti impietatem cordis mei. Item in psalmo XXVIII: Delicta iuuentutis et ignorantiae meae ne memineris. propter nomen tuum, domine, propitiaberis peccato meo: copiosum est enim. Item in psalmo L: Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum deus non spernet. Item in ecclesiastico: Quoniam pius et misericors dominus, et remittet in die tribulationis peccata omnibus exquirentibus se in ueritate. Item illic: Si paenitentiam non egerimus, incidemus in manus domini. secundum magnitudinem eius et misericordia eius cum ipso est. Item illic: Qui diligit dominum, exorabit pro peccatis, et continebit

populi tui israhel <rahel in rasura>. In psalmo XXXI: Delictum meum cognitum tibi feci. In L: Sacrificium deo spiritus contribulatus. In ecclesiastico cap. : Si penitentiam non egeri-

catum populi tui israhel. In psalmo XXXI: Delictum meum cognitum tibi feci. In L: Sacrificium deo spiritus contribulatus. In ecclesiastico cap. II: Si paenitentiam non egerimus, inci-

6 Ps. 31, 5 10 Ps. 24, 7 et 11 12 Ps. 50, 19 14 Eccli.
2, 11 (13) 16 ib. 18 (22 et 23) 19 Eccli. 3, 4

2 propitiaueris *S* (sic etiam infra lin. 11) 7 non operui *MVL*
C: operui (*om.* non) *S* 8 aduersus *MVC* iniustitias meas *MV*
LC 9 meo *om.* *MVLCv* uerba Item — Delicta iuuentutis —
— est enim *om.* *MVLC* 14 spernet *MV*: spernit *SL*, despicias
Cv uerba Item — Quoniam — — in ueritate *om.* *MVLC* 15 diae
S 16 illic] in ecclesiastico *MVLC* (sic infra) poenitentiam
S 17 in caedemus *S*, incidimus *L* 18 uerba Item — Qui diligit —
— exaudietur *om.* *MVLC*

se ab illis, et in oratione dierum exaudietur. Item illic: Paenitentibus autem dedit uiam iustitiae, et conroboraui deficientes sustinere, et destinauit illis sortem ueritatis. conuertere ad dominum et relinque peccata tua, et nimis odito exsecrationem. cognosce iustitias et iudicia domini. sta in sorte propositionis et oratione altissimi. in partem uade saeculi sancti cum iustis et dantibus confessionem. non demoreris in errore impiorum. a mortuo quasi nihil dimittitur confessioni. uiuus et sanus confiteberis et laudabis dominum, et gloriaberis in miserationibus illius. magna misericordia domini et propitiatio illius conuertentibus ad se! Item illic: Fili, peccasti, non adicias iterum, sed et de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur. Item illic: Quasi a facie colubri fuge peccata. si accesseris ad illa, capient te quasi dentes leonis in deuorando interficientes quasi romphaea bis acuta, iniquitatum uindex, plagae illius medella non est. Item in esaia propheta: Memores estote mus, incidemus in manus domini. Item cap. X: Paenitentibus autem dedit uiam usque propitiatio illius conuertentibus ad se. Item cap. XI: Fili, peccasti, non adicies iterum. In esaia cap. : Memores estote orum et ingemescite. penitentiam habete. demus in manus dei. Item cap. X: Paenitentibus autem dedit uiam iustitiae usque propitiatio illius conuertentibus ad se. Item cap. XI: Fili, peccasti, non adicies iterum usque ut tibi dimittantur. In Esaia cap. : Mementote istud et confundamini,

2 Eccli. 17, 24—29 (20 et 21 et 23—28) 12 Eccli. 21, 1
13 ib. 2 et 3 (2—4) 17 Es. 46, 8

2 corroborauit *MVLC* 4 nimio *MVLC* 5 odio *V¹C*, odi *V²*, odite *L* exsecrationem *S*, exsegrationē *M*, execrationē *L* iusticiā *C* 6 stat *C* sortem *MVLC*, fortem *S* oratione *S*: orationi *MVL*, orationis *Cv* 7 uadis *L* iustis et] iustitia *M* 8 errorē *MC*, terrore *V* 9 dimittitur *SC*: dimittetur *MV* *L* confessionē *M²* uiuus *Sv*: uiuens *MVLC* 10 gloriaueris *MV* magna] quia magna *MVLC*, quam magna *p. 335, 5* 11 misericordia *S* 13 deprecare *S*, precare *L* dimittantur *MVLC*: demittantur *S* uerba Item — Quasi — — medella non est *om. MVLC* 14 faciae colobri *S* 16 romfea *S* 17 esaia *MV*: esaia *S*, isaia *L*, ysaia *C* prof; *S*

horum et ingemescite, paenitentiam habete qui erratis, conuertimini ex corde. Item illic: Sic dicit dominus sanctus israhel: cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris et scies ubi fueris. cum confidebas in illis, uana uirtus 5 uestra facta est. et nolebatis audire. Item illic: Domine, miserere nobis: in te enim confidimus. factum est semen nostrum in perditionem non credentium, salus autem nostra in tempore tribulationis. propter uocem timoris tui. Item illic: Ego sum qui doleo iniquitates tuas et memordi 10 iniquitates tuas prius, ut iustificeris. Item illic: Abstine te ab iniquitate, et non timebis ea: mors non adpropriet tibi. Item illic: Quaerite dominum, et mox inueneritis eum, inuocate eum. statim uero cum adpropinquauerit uobis, relinquat impius uias suas et uir iniquus consilia sua, et 15 conuertantur ad dominum, et misericordiam consequentur: quia relinquet multum peccata uestra. Item illic: Cum clamare coeperis, extraham te de pressura tua. Item illic: Conualescite, manus dimissae et genua dissoluta, consolamini qui pusillo animo estis, conualescite corde, ne timeatis: 20 conuertimini, et salui eritis. Item illic: Spiritus domini

Item cap. : Cum clamare coeperis, extraam te de praesura. α

redite praeuaricatores ad cor. Item cap. : Quum clamare μ
coeperis, extraham te de pressura <ras. a>. Item in hieremia

2 Es. 30, 15 5 Es. 33, 2 et 3 9 Es. 43, 25 et 26
10 Es. 54, 14 12 Es. 55, 6 et 7 16 Es. 30, 19; cf. Es. 57, 13
et Es. 65, 24 (v. p. 335, 14) 18 Es. 35, 3 et 4 20 Es. 61, 1—3

1 horum *MVLC*: ⁿorum (h *euaniada*, n s. l. a m. 2) *S*, bonorum
scripsit Mai ingemiscite *V²C* penitentiam *VL* 2 uerba
Item — Sic — — (lin. 16) peccata uestra om. *MVLC* 9 qui doleo *S*,
qui deleo v, ὁ ἐξαλείφω tuas] cf. *lectionem codicis Alexandr.*
et memordi *S*: καὶ οὐ μνησθήσομαι. σὺ δὲ μνήσθητι καὶ κριθῶμεν. λέγε
sv, fort. et memor dic (*Mai*) 12 querite *S* 13 adpropinquarūt *S*
(*corr. m. 1*) 16 relinquet *S* 17 ceperis *SC*, ceperis *VL* praes-
sura *SMC* tua om. *MVLC* uerba Item — Conualescite — —
in gloriam om. *MVLC*

super me, propter quod unxit me euangelizare pauperibus, misit me sanare contritos corde, praedicare captiuis remissionem et caecis uisum restituere, uocare annum domini acceptum, diem retributionis: consolari omnes lugentes, dare eis qui lugunt sion gloriam pro cinere, unctionem laetitiae 5 lugentibus, pro spiritu maestitiae amictum gloriae: et uocabuntur saecula iustitiae, plantatio domini in gloriam. Item in hieremia propheta: Conuertimini, filii reuertentes, et sanabo contritiones uestras. Item illic: Ecce ego iudico aduersus te, in eo quod dicis: non peccaui. quia contempsisti 10 nimis iterando uias tuas, quia reppulit deus spem tuam, et non proficies in ea. Item illic: Cingite uos ciliciis et plangite et ululate: quoniam non auertit ira domini a uobis. Item illic: Ablue a malitia cor tuum, hierusalem, ut salueris. usquequo erunt in te cogitationes dolorum tuorum? Item 15 illic: Haec dicit dominus: numquid qui cadet non resurget? aut qui auertit se non conuertetur? quare conuertit populus iste conuersionem malignam, et tenuerunt praesumptionem suam et noluerunt conuerti? praebete ergo aurem et audite: non est homo paenitentiam agens a malitia sua, dicens: quid 20 feci? defecit quia currebat a cursu suo, sicut equus sudans in hinnitu suo. et asida in caelo cognouit tempus suum,

α In hieremia cap. : Conuertimini, filii, reuertentes et sanabo. Item cap. : Cingite uos cilitio et plangite. Item cap. :

μ cap. : Conuertimini, filii, reuertentes et sanabo auersiones 25 uestras. Item cap. : Accingite uos ciliciis et plangite usque

8 Hier. 3, 22 9 Hier. 2, 35 et 36 12 Hier. 4, 8
14 ib. 14 16 Hier. 8, 4—7

1 un|xit me euangelizare S 5 lugunt S 8 hieremia S,
iheremia C propheta] prop̄, S, om. MVLC filii MVLC
9 contritionem uestram MVLC uerba Item — Ecce ego — — in ea
om. MVLC ecce] ette S illic] in hieremia MVL, in iheremia
C 12 cilicium MVLC (-tiū C) 13 auertit se ira MVLC
14 uerba Item — Ablue — — (p. 401, 3) domini sui om. MVLC abluē
S 19 praeuete (b s. l. a m. 2) S 22 innitu S

turtur et hirundo, cui cellae agri, custodierunt tempora introitus sui: populus autem meus non cognouit iudicium domini sui. Item illic: Auertatur iam nunc unusquisque a uia sua mala, et meliora facite studia uestra. Item
 5 illic: Domine omnipotens, deus israhel, anima in angustia et spiritus anxius clamat ad te. audi [me], domine, quia tu deus misericors, et miserere quia peccauimus in conspectu tuo, quia tu es deus in aeternum. Item illic: Domino deo nostro iustitia, nobis autem confusio [et] faciei nostrae:
 10 quia peccauimus in conspectu domini et non credidimus ei, et non audiuimus uocem domini dei nostri, ut ambularem in praeceptis eius, quae dedit nobis. Et non sumus deprecati dominum, ut auerteremus unusquisque a cogitationibus cordis sui nequissimi. Peccauimus, impie gessimus, iniquitatem
 15 egimus, domine deus noster, in omnibus iustificationibus tuis. Inclina, domine, aurem tuam et audi: aperi, domine, oculos tuos et uide quia non mortui qui in inferno sunt, quorum accepisti spiritum de uisceribus eorum, dabunt gloriam et iustificationem domino: sed anima anxia in statu, quod
 20 ambulat inclinatum et infirmum, et oculi deficientes et anima esuriens dabunt tibi gloriam et iustificationem, domine. Item illic: Perscrutemur uias nostras et conuertamur ad dominum: mundemus corda nostra cum manibus nostris et respiciamus ad dominum, qui habitat in caelis. Item in
 25 osee propheta: Reuertere, israhel, ad dominum deum

Auertatur unusquisque a uia sua mala. In iohel: Et nunc sic α

auersa ira furoris domini a nobis. Item cap. : Reuertatur μ
 unusquisque a uia sua mala usque et studia uestra. In iohel

3 Hier. 18, 11 5 Bar. 3, 1—3 8 Bar. 1, 15. 17. 18 et Bar.
 2, 8. 12. 16—18 22 Thren. 3, 39 et 40 (41) 25 Os. 14, 2 et 3

1 erundo *S* 3 illic] in hieremia (ier. V, iher. C) *MVLC*
 auertantur *C* 4 uerba Item — Domine — — *p. 402, 3 accipiatis bona*
om. MVLC 6 audi^{me} (me s. l. a m. 2) *S* 9 confusio et faciei
S 12 deprecati *S* 14 impie *S* 19 in statu quod *S* ($\epsilon\pi\iota$ τὸ
μείγεθος ὁ) 25 osseae *pf; S*

tuum, quia infirmatus es per iniquitates tuas. sumite uobiscum multos et conuertimini ad dominum deum uestrum. dicite illi: potens es dimittere peccata, ut accipiatis bona. Item in iohel propheta: Et nunc sic dicit dominus deus uester: conuertimini ad me ex toto corde uestro et ex tota anima uestra in ieiunio et fletu et in planctu. et dirumpite corda uestra et non uestimenta uestra: et conuertimini ad dominum deum uestrum, quia misericors et patiens est et magnanimus et multum misericors et patiens in malignitatibus. Item in ezechiel propheta: Et iniquus si conuertat se ab omnibus iniquitatibus suis, quas fecit, et custodierit omnia mandata mea et fecerit iustitiam et misericordiam, uita uiuet et non morietur: et omnia delicta, quaecumque fecit, non erunt in memoria: in sua iustitia, quam fecit, uitam uiuet, dicit dominus. numquid enim uolo mortem iniqui, quam ut auertat se a uia sua maligna et uiuat? Item illic: Conuertimini et auertite uos ab omnibus impietatibus uestris, et non erunt uobis in poenam iniquitatis. proicite a uobis omnes impietates uestras, quas impie fecistis in me, et facite uobis cor nouum et spiritum nouum. et ut quid moriemini, domus israel? Item in euangelio secundum matthaeum:

α dicit dominus deus uester: conuertimini ad me ex toto corde uestro usque misericors et patiens. In matheo cap. : Quis ex

μ cap. : Nunc ergo dicit dominus: conuertimini ad me in toto corde uestro usque deprecabilis super malitia. In matheo cap. 23

4 Iohel 2, 12 et 13 10 Ezech. 18, 21—23 16 ib. 30 et 31
21 Matth. 18, 12—14 (sed cf. Luc. 15, 4)

3 demittere *S* 4 ioel *C* sic] hec *C* 5 ex *pr.*] in *s. l.*
pos. al. m. in M 6 in *ante* planctu *om. MVLC* dirūp̄ite *M*
7 et *ante* conuertimini *om. V* 8 paciens *M* 9 magnanimus
S: magnanimis (-mes *V*¹) *MV²L*, magna nimis *C* 10 *uerba* Item
— Et iniquus — — domus israhel *MVLC* ezechiel *S* 13 delecta
S 14 erant in memoriam *S* 16 a uiam sua *S* 19 quas
impie *S* 21 israhel *S* *uerba* Item in euangelio *om. V*
eug. sec mattheum *S*

Quis ex uobis habens centum oves, cui si errauerit una, nonne relictis nonaginta et nouem in montibus ibit. quaerere illam quae errauit? si contigerit, ut inueniat eam, amen dico uobis quia gaudebit super illam magis quam propter nonaginta
 5 et nouem quae non errauerunt. sic uoluntas non est patris uestri, qui est in caelis, ut pereat unus ex istis pusillis. Item in actibus apostolorum: Paenitentiam agite et conuertimini, ut deleantur peccata uestra. Item paulus apostolus ad corinthios II: Nunc gaudeo, non quia
 10 contristati estis, sed quia contristati estis ad paenitentiam. contristati enim estis secundum deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. nam secundum deum tristitia paenitentiam in salutem stabilem operatur. nam huius mundi tristitia mortem operatur. Item petrus apostolus in epistula II:
 15 Non tardat dominus sui promissi, sicut quidam tarditatem existimant, sed expectat propter uos nolens aliquem perdere,

uobis habet C <C s. *lin.*> oves usque unum ex istis pusillis. In ^α actibus apostolorum cap. : Paenitentiam agite et conuertimini, ut deleantur peccata uestra. Petrus in epistula II
 20 cap. X: Non tardat dominus usque in paenitentiae locum reuerti.

XVIII: Quid uobis uidetur, si fuerint alicui centum oves usque ^μ ut pereat unus de pusillis istis: Item in actibus apostolorum cap. VIII: Paenitimi igitur usque ut deleantur uestra peccata. Petrus in epistula II cap. X: Non tardat dominus
 25 promissis usque ad paenitentiam reuerti.

7 Act. 3, 19

9 II Cor. 7, 9 et 10

14 II Petr. 3, 9

1 habes *S*, habet *MVLC*, homo qui habet *Cv* (ἐχων *Luc. 15, 4*) centu
S si] se *V*¹ 2 et ante nouem om. bis *MVLC* in monti-
 bus in deserto *C* (cf. *Luc. l. l.*) querere *SVC* 3 illa *MV*¹
 errabit *S* eam] ea *MV*¹, om. *C* 4 sup illa *MV*¹ 7 p**ni-
 tentiam *S*¹, penitentiam *V*, poenit. *S*² 8 uerba Item — Nunc gaudeo
 — — mortem operatur *MVLC* 10 poenitentiam bis *S* 11 esti
S 13 stabilem (a in rasura a m. 2) *S* 14 apostolus om. *V*
 epistola *S* secunda *MLC* 15 dominus om. *M* sui promissi
SML: suis promissis *VC* (τῆς ἐπαγγελίας) tarditatem om. *MVLC*
 16 exstimant *M*, exestimant *L*

sed omnes expectat in paenitentiae locum reuerti. Item in apocalypsi: Et angelo laodiciae ecclesiae scribe: haec dicit ille amen, testis fidelis et uerax, principium creaturae dei: noui opera tua, quia neque frigidus neque calidus es: utinam frigidus esses aut calidus! sed quoniam tepidus, 5 euomam te ex ore meo. quia dicis: diues sum et locupletatus sum, et nihil opus est mihi: et nescis, quia tu es miser et miserabilis et mendicus et nudus et caecus. suadeo tibi a me emere aurum igne probatum, ut diues sis et locupleteris, et uestimenta mea alba, ut induaris, ut non appareat confusio 10 nuditatis tuae: et collurio inungue oculos tuos, ut uideas. ego quoscumque amo arguo et castigo. aemulare igitur et age paenitentiam. ecce sto ad ianuam et pulso. si quis audierit uocem meam et aperuerit ianuam, introibo ad illum et caenabo cum illo, et ille mecum. qui uincit, dabo illi 15 sedere mecum in sede mea, quomodo et ego uici et sedeo cum patre meo in sede ipsius.

XXIII.

DE ELEMOSYNIS.

In psalmo CXI: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius 21 manet in saeculum saeculi. Item in prouerbiis: Noli abstinere bene facere pauperi, cum quando habeat manus tua

α XXIII. DE ELEMOSINIS. In psalmo CXI: Dispersit, dedit pau-

μ XXIII. DE ELEMOSYNIS. In psalmo CXI: Dispersit, dedit pau-

2 Apoc. 3, 14—21 20 {Ps. 111, 9 21 Prou. 3, 27 et 28
(cf. Prou. 27, 1)

1 penitentiae VL 1 et 13 poenit. S uerba Item — Et angelo —
— in sede ipsius om. MVLC 2 apocalypsi S scribe S 4 quia
nequae | calidus (om. frigidus neque in initio lin.) S 11 collurio (b
s. l. add. m. 2) S inungue S 16 sedeo] sede S 19 ele-
mosynis S, aelemosinis M, elemosinis VLC 20 disparsit (æ corr.
ex a m. 2) S 21 uerba Item — Noli abstinere — — Redemptio —
— Qui — — beatus est om. MVLC 22 cum quando S (ἡνίκα δν)

adiuuare. ne dicas: uade et redi, cras do, cum possis statim bene facere: non enim scis quid contingat sequenti die. Item illic: Redemptio animae hominis diuitiae ipsius. Item illic: Qui miseretur pauperem, beatus est. Item
 5 illic: Qui honorat dominum, miseretur pauperem. Item illic: Eleemosynis et fide mundantur peccata: qui autem miseretur, misericordiam consequetur. Item illic: Faenerat dominum qui miseretur pauperem: secundum autem datum eius retribuetur ei. Item illic: Fructus hominis elemosyna
 10 est. Item illic: Qui obdurat aures, ut non audiat infirmum, et ipse inuocabit dominum et non erit qui exaudiat eum. Item illic: Qui miseretur pauperem, ipse enutrietur: de suis enim panibus dedit pauperi. Item illic: Qui dat pauperibus, non egebit: qui autem auertit oculum suum, in
 15 peribus. In prouerbio cap. XXVIII: Qui dat pauperi non indigebit. Item cap. XV: Honorat autem deum qui miseretur pauperi. Item cap. XV: Qui despicit proximum suum peccat, qui autem miseretur pauperi beatus erit. Item cap. : Fructus hominis elemosina est. Item cap. XXVIII: Qui dat
 20 peribus. In prouerbiis cap. XV: Honorat autem deum qui miseretur pauperi. Item cap. XV: Qui dispicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperi, beatus erit. Item cap. : Fructus hominis elemosyna est. Item cap. XXVIII: Qui dat

3 Prou. 13, 8 4 Prou. 14, 21 5 ib. 31 6 Prou. 15, 27 (16, 6) 7 Prou. 19, 17 9 ib. 22 10 Prou. 21, 13
 12 Prou. 22, 9 13 Prou. 28, 27

2 benefare ^{ca} S (corr. m. 1) sequenti diae S 4 Item in prouerbiis Qui honorat *MVLC* 5 dñm *MVC* miserebitur *MVL* pauperi *MVLC* 6 illic] in prouerbiis *MVLC* (sic *infra*) ale-
 monis (si s. l. a m. 2) S, aelemosinis *M*, aelimosinis *L*, elymosinis *V*, elemosinis *C* fidemundantur S, finis mundantur *L* 7 miseri-
 cordiam S uerba Item — Faenerat — — retribuetur ei om. *MVLC* foenerat S 9 elemosyna S, aelemosina *MC*, aelimosina *L*, elemosina *V* 10 uerba Item — Qui obturat — — Qui — — dedit pauperi om. *MVLC* obdurat S (cf. p. 372, 11) 11 inuocauit S 14 egebit S

magna inopia erit. Item in ecclesiastico: Ignem ardentem extinguet aqua, et elemosyna resistet peccata: et deus conspector, qui reddet gratiam, meminit in posterum, et in tempore casus tui inuenies firmamentum. Item illic: Fili, elemosynam ne defraudes pauperis, et ne auertas oculum 5 tuum ab egeno et inope: animam esurientem ne despexeris, et non protrahas datum angustati: rogationem tribulati ne abicias, et non auertas faciem tuam ab egeno, et ab inope non auertas oculum tuum propter iram: et non relinquis quaerentibus retro maledicere tibi: maledicentis enim te in 10 amaritudine, exaudietur precatio illius: exaudiet autem qui fecit illum. declina pauperi aurem tuam, et redde debitum tuum, et responde pacifica in mansuetudine. Item illic: Noli esse pusillanimis in anima tua: exorare et facere elemosynam non despicias. et pauperibus porrige manum 15 tuam, ut perficiatur propitiatio et benedictio tua. Item illic: Bene fac iusto, et inuenies retributionem magnam: et si non ab ipso, certe a domino. Item illic: Fili, bene fac tecum, si habes, et domino dignas oblationes offers. memorare quoniam mors non tardat et testamentum inferorum demon- 20 stratum est tibi: testamentum huius mundi morte moritur. ante mortem bene fac amico tuo, et secundum uires tuas

α egebit inegebit. In ecclesiastico cap. III: Ignem ardentem extinguit aqua, et elemosina extinguit peccatum. Item cap. XX:

μ pauperi non egebit. In ecclesiastico cap. III: Ignem ardentem extinguit aqua, et elemosyna extinguit peccatum. Item cap.

1 Eccli. 3, 30 et 31 (33 et 34) 5 Eccli. 4, 1—8 14 Eccli.
7, 10 (9) et 32 (36) 17 Eccli. 12, 2 18 Eccli. 14, 11—17

2 extinguit *C(v)* elemosyna *S*, aelemosina (el. *L*) *MLC*, elemosina *V* resistit peccatis *MVLCv* 3 meminere *C* 4 uerba
Item — Fili — — Noli — — Bene — — Fili — — Elemosynas — — Verum
— — (*p. 407, 12*) malo *om. MVLC* 5 elemosynam (*bis*) et egeno (*bis*)
et esurientem *S* 6 despexeris *S* 7 tribulati ne] tribulatione *S*
9 **relinquis (*ras. de*) *S* 10 rero *S* 11 precatio *S* 14 pusillanimis (*i ult. in ras. a m. 2*) *S*, *cf. p. 402, 9*: magnanimus
15 dispicias *S* 18 certe *S* 19 si] se *S* offers *S*

exporrigenſ da pauperi. non defrauderis a die bono, et
 particula boni doni non te praetereat. nonne aliis relinques
 labores et dolores tuos? ante obitum tuum para iuſtitiam,
 quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum. Item illic:
 5 Elemoſyna niri quaſi ſignaculum cum eo, et gratia hominis
 quaſi pupillam conſeruabit. Item illic: Verum tamen ſuper
 humilem animaequitarða, et pro elemoſyna non trahas illum.
 perde pecuniam propter fratrem et amicum, et non abſcondas
 illam ſub lapide in perditionem. pone theſaurum tuum in
 10 praecipitiſ altiſſimi, proderit tibi magis quam mater. concludere
 elemoſynam in corde pauperis, et haec pro te exorabit ab
 omni malo. Item illic: Specioſa miſericordia in tempore
 tribulationis. quaſi nubes pluuiæ in tempore neceſſitatis.
 Item in oſee propheta: Quoniam miſericordiam uolo
 15 quam ſacrificium, et agnitionem dei quam holocauſta. Item
 in deuteronomio: Non deerit egens a terra tua: propter
 hoc praecipio tibi facere hoc uerbum dicens: aperiens aperies
 manus tuas fratri tuo pauperi et egenti in terra tua, unus-
 quiſque pro uiribus manuum ſuarum ſecundum benedictionem
 20 domini dei tui quam dedit tibi. Item iob: Viduae oculum
 non feci flere ſuper me, uel ſi umquam panem meum ſolus

Specioſa miſericordia in die tribulationis. In iob cap. : <la- α

XX: Specioſa miſericordia in die tribulationis uſque in tempore μ
 neceſſitatis. In iob cap. : Si negaui quod uolebant pauperi-
 25 bus et oculos uiduae expectare feci uſque tumentes ſuper me

5 Eccli. 17, 22 (18) 6 Eccli. 29, 8. 10—12 (11. 13—15)
 12 Eccli. 35, 26 14 Oſ. 6, 6 16 Deut. 15, 11 et 16, 17
 20 Iob. 31, 16 et 17 et 19—23. 34 et 35 gr.

1 defrauderis *S* diem *S* 2 praetereat *S* 5 elemoſyna *S*
 quaſi pupillam ſignaculum *S* (*corr. m. 1*) 7 animae | equitarða *S*
 (μαροθύμησον) 8 pecuniam *S* 10 mater] aurum *v* 11 exora-
 uit *S* 12 illic] in eccleſiaſtico *MVLC* tempore *Sv*: die *MVLC*
 (καίρω) 13 tribulationes *M* neceſſitas *S* 14 uerba Item —
 Quoniam — — dedit tibi *om. MVLC* oſeae *S* 16 aegens et
 aegenti *S* 19 ma | num *S* 20 iob *SV*: in iob *MLC*

manducaui et non tradidi pupillo ex ipso, si despexi nudum transeuntem et non uestiui, si infirmorum non me benedixerunt umeri, si de tonsura ouium mearum non calefacti sunt, si non aperui ad pupillum manum meam aut non fui adiutorium illis: discedat umerus meus a iugulo meo, et brachium meum 5 a iugulo meo dirumpatur. haec enim facientem timor domini continebat me. Si permisi minimum et inpotentem uacuo gremio exire ianuam meam, non respiciat me manus domini: dirigens enim in hoc cor meum timebam deum. Item tobias: Bene facito coram ipso, et noli ambulare in uias 10 iniquitatis. nec auertas faciem tuam ab egeno et paupere, quoniam elemosyna liberat a morte. et uide, fili, ne sequaris uias iniquorum, et multitudo peccantium non suadeat te. Item illic: Tu autem si operatus fueris ueritatem, erit respectus dei in operibus tuis, et cum omnibus qui faciunt 15 iustitiam hereditabis uitam aeternam. Item illic: Non tardes autem de substantia tua elemosynam porrigere, nec auertas faciem tuam a paupere: hoc enim faciente te non

α *cuna quadraginta fere litterarum* Tobias cap. : Bene facito coram ipso usque multitudo peccantium non suadeat te. Item 20 cap. : Non tardes de substantia tua elemosinam porrigere.

μ fluctus timui deum. In tobi cap. : Ex substantia tua fac elemosynam et noli auertere faciem tuam a nullo paupere usque elemosyna ab omni peccato et a morte liberat. Ad corinthios

10 Tob. 4, 5, 7, 10 (6, 7, 11) 14 Tob. 4, 6 (12) 16 ib. 7

1 pusillo *MVLC* dispexi *SM* 2 uestiui] transiui *C*
 3 humeri *VLC* consura *S*, tunsura *L* omnes calefacti (cale-
 facte *L*) *MVLC* 4 aperui *M* pupillum] populū *S* 5 hu-
 merus *MVLC* a iugulo *MVL*, a iugo *C*, adiugulo *S* brachia
 mea a iunctura sua (a iuncturā suā *M*) rumpantur *MVLC* 9 cor
 meum in hoc *MVLC* deum] dñm *MLC* 11 a egeno *SC*
 12 elemosina *MC*, elemosina *L*, elemosina *V* a morte *S*, de
 morte *MVL* 14 uerba Item — Tu autem si — aeternam *om. MV*
LC 16 item *om. V* illic] tobias *MVLC* 17 elemosynam
S, elemosinā *MC*, elemosinā *VL* 18 auertes *V¹* a] *om. V¹*

auertet a te facies dei: quia restituet unicuique secundum
 opera eius. Item illic: Tu autem secundum quod habuerit
 manus tua porrige illam: et si fuerit tibi copiosa substantia,
 facile tribuens bene fac, et diues esto in operibus bonis.
 5 sed et si exigua fuerit substantia tua, ex hac ipsa sine
 tristitia communica, et ne timueris paupertatem faciens
 elemosynam, quia indeficiens est in suis des, et tu praemium
 bonum repones tibi, praeparans praesidium eius in diem
 necessitatis. quoniam elemosyna eruet a morte, et non patitur
 10 ire in tenebras facientem bene. elemosyna enim acceptabile
 munus dei est, et adest omnibus qui faciunt eam coram
 domino. Et de pane tuo communica esurienti: et tege nudos
 de uestimentis tuis: ex omni quod superhabundauerit tibi fac
 elemosynam, et non inuideat bonae uoluntati tuae oculus tuus.
 15 Et noli commoueri, fili, quod pauperam uitam gessimus:
 habes enim multa bona, si custodieris hereditatem prae-
 ceptorum meorum: quoniam perfecta est oratio cum ieiunio,
 et elemosyna cum iustitia. et in his omnibus etiam modicum
 cum iustitia melius est, quam plurimum cum iniquitate: et
 20 potius est te thensaurizare elemosynam misericordiae quam
 abundantia pecuniarum. quoniam elemosyna liberat a morte
 et non patitur ire in tenebras, et ipsa est quae purgat peccata:
 et qui faciunt elemosynam operantur iustitiam, saturabuntur
 in uitam aeternam. Item paulus apostolus ad romanos:
 25 Placuit autem in machedonia et achaia commemorationem
 aliquam facere in pauperes, qui sunt in hierusalem sanctorum.
 debitores sunt enim ipsorum. si enim spiritualibus eorum
 communicauerunt gentes, debent et gentes in carnalibus

2 Tob. 4, 8—11. 16. 21 (8—12. 17. 23) et Tob. 12, 8. 9
 25 Rom. 15, 26 et 27

1 auerte *S*, auertetur *MVLC*, auertatur *v* dñi *Cv* 2 eius
S, sua *MVLC* uerba Item — Tu autem secundum — — Placuit —
 — seruire eis *om.* *MVLC* 9 elemosynā *S* 10 irae *S*
 12 esurienti *S* 13 suphabundauerit *S* 14 bone *S* 15 pau-
 peram *S* 16 preceptorum *S* 20 te] de *S* 21 elemosyna
S 22 irae *S* 23 elemosynam *S* 25 machedonia *S*

seruire eis. Item ad corinthios II: Necessarium autem existimaui rogare fratres, ut pergant ad uos et praeparent ante promissam benedictionem hanc paratam esse, sed sic quasi benedictionem, non quasi auaritiam. hoc autem dico, quia qui seminat parce, parce et metet, et qui seminat in benedictione de benedictione et metet uitam aeternam. unusquisque sicut proposuit corde, non ex tristitia aut necessitate: hilarem enim datorem diligit deus. Item ad galatas: Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Item ad philippenses: Non quod quaeram datum, sed requiro fructum habundantem in ratione uestra. habeo autem omnia, et habundo: repletus sum acceptis ab epaphrodito quae a uobis missa sunt, odorem suauitatis, hostiam acceptabilem placentem deo. Item iohannes apostolus I:

- α In epistula pauli ad corinthios II cap. : Necessarium autem existimabit usque diligit deus. In epistula ad galatas cap. : Bonum autem facientes non deficiamus usque ad domesticos fidei. In epistula iohannis cap. : Quicumque
- μ II cap. X: Necessarium ergo existimaui usque hilarem enim datorem diligit deus. In epistula ad galatas cap. VIII: Bonum autem facientes non deficiamus usque ad domesticos fidei. In epistula iohannis I cap. XI: Qui habuerit substantiam

1 II Cor. 9, 5—7 9 Gal. 6, 9 et 10 12 Phil. 4, 17 et 18

1 item] *add.* paulus *MVC* corinthios *S* secunda *MLC*
 2 praeparent *S*, preparant *V*¹ 3 hunc *S* uerba hanc — — benedictionem *om.* *MVLC* 4 quasi benedictionem *v* (*ὡς ἐβλόγιαν*): quo si bene|dictis *S* 5 parce seminat *MVLC* parce *semel S* et ante qui *om.* *MC* et qui seminat in *L in ras.* 6 et *om.* *MV¹LC*
 mete *S* 7 necessitatem *S*, ex necessitate *MVLCv* 8 galathas *SML* 10 deficiamus *C* 11 omnes homines *S* maximae *S* autem *om.* *V* ad dom.] adomesticos *S* fidaei *SM*
 12 uerba Item — Non quod — — deo *MVLC* 8 filippenses *S*
 14 epafrodito *S* 15 que *S* acceptabilem *S* 16 iohannis *S*

Quicumque autem habuerit substantiam mundi, et uiderit fratrem suum egere, et clauserit uiscera sua ab eo, quomodo caritas dei manet in illo? filioli, non diligamus uerbo tantum et lingua, sed opere et ueritate. Item iacobus apostolus:
 5 Sanctitas autem pura et incontaminata haec est aput deum patrem uisitare orfanos et uiduas in angustia ipsorum, et immaculatum se seruare a mundo. Item illic: Iudicium enim sine misericordia ei qui non fecit misericordiam: quoniam misericordia praefertur iudicio. Item illic: Quid prodeest,
 10 fratres, si fidem quis dicat in semet ipso manere, opera autem non habeat? numquid potest fides sola saluare eum? si frater aut soror nudi fuerint, et defuerit eis cottidianus cibus, dicat autem eis aliquis uestrum: ite in pace et calefacimini et satiemini, et non det eis necessaria corporis,
 15 quid prodeest haec dixisse eis? sic et fides, quae non habet opera, mortua est circa se. sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, sic et fides sine operibus mortua est. Item in euangelio secundum matthaeum: Omni petenti te

autem habuerit substantiam mundi usque sed opere et ueritate. α
 20 Iacobus cap. : Sanctitas autem pura et incontaminata haec est. Item cap. : Iudicium enim sine misericordia. In mattheo cap. : Omni petenti tribue. Secundum lucam cap.

mundi usque sed opere et ueritate. In epistula iacobi cap. μ
 V: Religio munda et immaculata usque se custodire ab hoc saeculo. Item in eadem epistula cap. VII: Iudicium enim sine misericordia usque superexaltat autem misericordia iudicio. In mattheo cap. IIII: Qui petit a te, da ei usque ne auertaris. Se-

1 I Ioh. 3, 17 et 18 5 Iac. 1, 27 7 Iac. 2, 13
 9 ib. 14—17 18 Matth. 5, 42

1 substantia *MV¹L* 2 aegere *S*, *om. L* 3 illo] eo *Cv*
 4 uerba Item — Sanctitas — — a mundo *om. V* 6 orfanos *SML*:
 pupillos *Cv* 7 item *om. V* illic] iacobus *MVLC*, *add. apt*
C 8 ei *L*: et *MC*, his *S*, *om. V* fecit misericordia *M*
 9 prefertur *ML* uerba Item — Quid — — mortua est *om. MVLC*
 prodest *S* (*e s. l. add. m. 1*) 11 fide sola *S* 17 uerba Item —
 Omni — — auertere *om. V* 18 euḡ sec̄ math *S* petenti te tri-
 buet et *abeo (*rasa h*) *S*

tribue: et ab eo qui mutuū uult accipere noli te auertere. Item illic: Cum facis elemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis et in plateis, ut honorificentur ab hominibus: amen dico uobis, quia habent mercedem suam. te autem faciente elemosynam, nesciat ⁵ manus tua sinistra quid faciat dextera tua, ut elemosyna tua in absconso, et pater tuus qui uidet in absconso reddet tibi in palam. Item secundum lucam: Verum tamen date elemosynam, et ecce omnia munda uobis. Item illic: Intendens autem iesus, uidit eos qui mittebant munera sua ¹⁰ in gazophylacium diuites. uidit autem et quandam uiduam pauperulam mittentem aera minuta duo. et dixit: uere dico uobis, quia uidua haec pauperula plus omnibus misit. omnes hi ex abundanti sibi miserunt in dona dei: haec autem ex eo quod deest illi, omnem uictum quem habuit ¹⁵ misit. Item illic: Vendite quae possidetis, et date elemosynam. facite uobis sacculos, qui non ueterescunt, thesaurum non deficientem in caelis, ubi fur non accedit neque tinea corrumpit. ubi enim fuerit thesaurus uester, ibi et cor

^α : Verum tamen dat elemosinam et ecce omnia munda uobis. ²⁰
Item cap. : Vendite quae possidetis et date elemosinam.

^μ cundum lucam cap. XI: Verum tamen date elemosynam usque munda sunt uobis. Item cap. XII: Vendite quae possidetis et

2 Matth. 6, 2—4 8 Luc. 11, 41 10 Luc. 21, 1—4
16 Luc. 12, 33 et 34

1 qui noluerit mutuū accipere *MLC*, uolenti mutuari *v* 2 uerba
Item — Cum — — in palam *om. MVLC* 3 hypocrite *S* 6 senestra *S* ut sit *v* elemosina *S* 7 seddet *S* 9 elemosinam
(aelem. *M*) *MLC* et ante ecce *om. S* munda *S¹MVL*, munda
sunt *S²Cv* uerba Item — Intendens — — habuit misit *om. MVLC*
10 mittebantur *S*. 11 gazofilacium *S* quendam *S* 14 his
S hec *S* 16 illic] secundum lucam *MVLC* bendite (*b*
rubr.) *V¹* elemosynam *S*, elemosinam *MC*, elemosinam *L*, eli-
mosinam *V* 17 saculos *VC* quae *M* ueterascunt *VCv*
18 tinea] inea *S* 19 corrumpit *MVLC* thesaurus tuus illic erit
et cor tuum *MVLC* (*cf. Matth. 6, 21*)

uestrum erit. Item in actibus apostolorum: Omnes autem qui credebant habebant in unum omnia communia, et possessiones et quaecumque habebant uendebant, et diuidebant cottidie omnibus, prout unicuique opus erat. Item illic:
 5 Multitudinis uero credentium erat cor et anima una: et nemo eorum quae possidebant quidquam suum proprium esse dicebant, sed erant eis omnia communia.

XXV.

SEMPER ORANDVM.

10 In psalmo CXVIII: Memor fui in nocte nominis tui, domine, et custodiui legem tuam. Item illic: Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustitiae tuae. Item in psalmo VI: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrimis stratum meum rigabo. Item in psalmo
 15 CXXXIII: In noctibus extollite manus uestras in sancta, et

In actibus: Multitudo uero credentium usque erant omnia α comunia.

XXV. SEMPER ORANDVM. In psalmo CXVIII: Memor fui in nocte nominis tui, domine. Item: Media nocte surgebam. In VI:
 20 Lauabo per singulas noctes lectum meum. In CXXXIII: In noctibus

date aelemosynam usque ibi et cor uestrum erit. In actibus μ apostolorum cap. XII: Multitudinis autem credentium erat cor et anima una usque omnia communia.

XXV. SEMPER ORANDVM. In psalmo CXVIII: Memor fui in
 25 nocte nominis tui, domine. Item: Media nocte surgebam. In VI: Lauabo per singulas noctes lectum meum. In CXXXIII: In noctibus

1 Act. 2, 44 et 45 5 Act. 4, 32 10 Ps. 118, 55
 11 ib. 62 13 Ps. 6, 7 15 Ps. 133, 2

1 uerba Item — Omnes — — opus erat *om. MVLC* omnis *S*
 4 cottidie *S* illic] in actibus apostolorum *MVLC* 5 multitudo
MVLC cor unum *VCv* et ante nemo] ei *M* 6 quicquam
MVLC 10 in ante nocte *om. Cv* 11 illic] in eodem psalmo
MVLC 13 sinulas *S* 14 lacrimis meis *Cv* 15 centesimo
tricesimo tercio *C*, XXXIII *L*, CXXIX *V* et *om. L*

benedicite dominum. Item in ecclesiastico: Non inpedi-
 aris orare semper, et non ueteris usque ad mortem iustificari:
 quia merces domini manet in aeternum. ante orationem
 praepara animam tuam, et noli esse quasi homo, qui temptat
 deum. Item illic: Deprecatio pauperis ex ore festinat 5
 usque ad nubes, et iudicium festinato ueniet illi, et precati-
 onem molesti exaudit. Item illic: Non despiciet preces
 pupilli, nec uiduam si effundat orationem. nonne lacrima ad
 maxillam descendit, exclamatio uero ad caelum ascendit, et
 deus exauditor delectans in illis? Item illic: Qui placet 10
 domino, in oblectatione suscipietur, et precatio illius usque
 ad nubes propinquabit. oratio humiliantis se nubes penetrabit.
 et donec propinquet non tardabitur, nec recedet donec inspiciat

α extollite manus uestras in sancta. In ecclesiastico cap. X:
 Non inpediaris orare semper. Item cap. X: Depraecatio pauperis 15
 ex ore festinat. Item cap. XX: Non despiciet praeces pupilli nec
 uiduam, si effundat orationem. Item cap. XX: Qui adorat deum

μ extollite manus uestras in sancta. In ecclesiastico <eccl* >
 cap. X: Non inpediaris orare semper. Item cap. X: Deprecatio
 pauperis ex ore festinat. Item cap. XX: Non dispiciet preces 20
 pupilli nec uiduam, si effundat orationem. Item cap. XX: Qui
 adorat deum in oblectatione suscipietur. Secundum lucam

1 Eccli. 18, 22 et 23 5 Eccli. 21, 5 (6) 7 Eccli. 35 (32).
 17—19 10 ib. 20 et 21

1 inpediaris *MLC* 3 mercis *S* deum] dñm *C* 5 et 7
 illic] in ecclesiastico *MVLC* deprecatio *S* 6 praecationem *S*
M 7 exaudit *MVLC* dispiciet *S* praeces *SM*
 8 pusilli *MV¹C* nonne lacrima ad maxillam *MVLC*: *om. S*
 9 descendet *S*, descendit (i ex a corr. m. 2) *V* et clamatio (*add.*
 eius *C*) ad caelum *MVLC* 10 illic] ibi *L*, in ecclesiastico *MVC*
 placat dñm *C*, placet dñm *V* 11 oblatione *corr. m. pr. ex oratione*
V precatio *S* usque *S* 12 ad nube *V¹* propinquabit]
 penetrauit (paen- *M*) *MVLC* oratio humiliantis se ad nubes adpro-
 pinquabit (-quauit *V*, -quant *L*, appropinquauit *C*) et non tardabitur.
 donec adpropinquet, nec recedet (*om. donec — recedet C*). donec inspi-
 ciat (-ci& *M*) altissimus *MVLC*

altissimus. Item secundum lucam: Et ait iesus: quis
 uestrum habebit amicum et ibit ad illum media nocte et dicet
 illi: amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus
 uenit ad me de uia et non habeo quod ponam ante illum.
 5 et ille intus respondens dicet: noli mihi molestus esse, iam
 enim ostium clausum est, et pueri in cubiculo mecum sunt,
 non possum surgere et dare tibi. et ille si perseuerauerit
 pulsans, dico uobis, et si non dabit ei surgens eo quod amicus
 eius est, propter improbitatem autem eius surget et dabit illi
 10 quantos desiderat. ego uobis dico: petite, et dabitur uobis:
 quaerite, et inuenietis: pulsate, et aperietur uobis. omnis
 enim qui petit accipit, et qui quaerit inuenit, et pulsanti
 aperietur. Item illic: Vigilate itaque in omni tempore, ut
 digni habeamini effugire ista omnia quae futura sunt, et
 15 stabitis ante filium hominis. Item ad philippenses:
 Dominus in proximo est: nihil solliciti sitis, sed in omni

in oblectatione suscipietur. In euangelio lucae cap. : Et α
 ait iesus: qui uestrum habet amicum usque et pulsanti aperietur.
 Item cap. : Vigilata itaque in omni tempore. Ad phili-
 20 penses cap. : Dominus in proximo est: nihil solliciti sitis,

cap. XI: Et ait ad illos iesus: quis uestrum habebit amicum μ
 usque et pulsanti aperietur. Item cap. XXIII: Vigilate itaque
 omni tempore orantes usque et stare ante filium hominis. Item
 ad philippenses cap. V: Dominus prope est: nihil solliciti sitis

1 Luc. 11, 5—10 13 Luc. 21, 36 16 Phil. 4, 5—7
 16 Phil. 4, 5—7

1 item] *add.* in euangelio *MLC* *uerba* Item — Et ait — — ape-
 rietur *om. V* 2 habet *ML* dicit *ML* 3 quomoda *M*,
 comoda *C* quoniam *Sv*: quia *MLC* 4 ^{de}uia (de *s. l. add. m. 2*)
S 5 deintus *MLCv* dicat *MLCv* 6 ostium *S* cubili
Cv 8 ei] illi *MLCv* 9 improbitatem *SCr*, importunitatem *M*,
 inportunitate *L* autem *om. ML*, tamen *v* 10 et ego *MLCv*
 dabitur uobis] accipietis *C* (*Mc. 11, 24*) 11 querite *LC* 12 pul-
 satae *S* 12 querit *C* 13 item *om. V* illic] secundum lucam
MVLC ⁱⁿomni *S* (*corr. m. 1*) 14 digne *M* effugire *S*:
 effugere *MVL*. fugere *C* 15 siabit *M* filippenses *S*

oratione cum gratiarum actione postulationes uestrae innotescant apud deum. et pax dei, quae superat omnem mentem, dirigit corda uestra et corpora in christo iesu. Item ad thessalonicenses I: Semper gaudete in domino, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite: haec est enim ⁵ uoluntas dei in christo iesu ad uos. Item ad colossenses: Orationi instate, uigilantes in illa cum gratiarum actione. Item ad timotheum I: Volo igitur uiros orare in omni loco, leuantes sanctas manus sine ira et disceptatione. Item illic: Quae autem uere uidua est et desolata, sperat in deum ¹⁰ et instat orationibus nocte et die.

α sed in omni oratione. Ad tesalonicenses I cap. : Semper gaudete in domino, semper sine intermissione orate. Ad colossenses cap. : Orationi instate uigilantes in illa. Ad timotheum I cap. VII: Volo igitur uiros orare in omni loco. ¹⁵ Item cap. XVI: Quae autem uiduae uere sunt.

μ usque in christo. Item ad thessalonicenses I cap. VII: Semper gaudete, sine intermissione orate usque in christo iesu in omnibus uobis. Item ad colossenses cap. VI: Orationi instate, uigilantes in ea cum gratiarum actione. Item ad timotheum ²⁰ I cap. III: Volo ergo uiros orare usque sine ira et disceptatione. Item in eadem epistula cap. VI: Quae autem uere uidua est usque orationibus nocte et die.

4 I Thess. 5, 16—18 7 Col. 4, 2 8 I Tim. 2, 8
10 I Tim. 5, 5

1 oratione et ²obsecratione *MVLCv* 2 que *S* exuperat *L*,
exupat *Vv* mentem] sensum *Cv* 3 dirigit] custodiat *MVLCv*
corda et corpora uestra *MC*, [corpora (*om.* corda u. et *in initio lineae*)
L iesu] *add.* domino nostro *MVLC* uerba Item — Semper —
— ad uos *om.* *V* 4 tessalonicens̄ *S*, thessalonicenses *M*, tesaloni-
censes *C*, tesalonic̄s *L* prima *MC*, *om.* *L* 6 iesu] *add.* domino
nostro *L* colossenses *MVLC* 7 instantes *C* cum *MVLC*:
om. *S*, in *v* 8 prima *MLC* 9 sancta *S* disceptatione *S*
10 illic] ad timotheum *MVLC* uerę *V* desolata est *C*
speret *V²Lv* 11 instet *V²Lv* orationibus *MVLCv*: orationis
S dię *S* die ac nocte *C*

XXVI.

DE IRA DEI ET IVDICIO VENTVRO.

In deuteronomio: Quia ignis exarsit ab ira mea, et ardebit usque ad inferos deorsum: comedit terram et nascentia
 5 eius, et concremat fundamenta montium. Item illic: Ecce haec collecta sunt in thesauris meis: in die iudicii reddam in tempore, cum lapsus fuerit pes eorum: quia prope est dies perditionis eorum, et adueniet parata uobis: quia iudicauit dominus plebem suam, et in seruis suis consolabitur. Item
 10 illic: Et retribuam iudicium inimicis, et odientibus me restituam. Item in psalmo VII: Dominus iudex iustus, fortis et patiens, numquid irascetur per singulos dies? nisi conuertamini, gladium suum uibrabit, arcum suum tetendit et parauit illum: et in eo parauit uasa mortis, sagittas suas

15 XXVI. DE IRA DEI ET IVDICIO VENTVRO. In deuteronomio nom. α
 cap. : Quia ignis exarsit ab ira mea et ardebit usque ad inferos. Item cap. : Ecce haec collecta sunt in thesauris meis usque in seruis suis consolabit. Item cap. : Et retribuam iudicium inimicis et odientibus me reddam. In psalmo
 20 VII: Deus iudex iustus usque sagittas suas ardentibus. In XLVIII:

XXVI. DE IRA DEI ET IVDICIO VENTVRO. In deuteronomio μ
 cap. XVIII: Ignis succensus est in furore meo et ardebit usque ad inferni** nouissima. Item cap. XVIII: Nonne haec condita sunt apud me usque et in seruis suis miserebitur. Item cap. XVIII:
 25 Retribuam ultionem hostibus meis et his qui oderunt me retribuam. In psalmo VII: Deus iudex iustus usque sagittas suas ardentibus.

3 Deut. 32, 22 5 ib. 34—36 10 ib. 41 11 Ps. 7,
 12—14

1 XXVIII V 2 iudicio S 3 deuteronom̄ MC, deuteronomium
 V, deuteronomio L 4 usque S comedit MC 5 illic]
 deuteronomium M, in deuteronomio V, in deuteronomio L, in eodem C
 8 adueniet S: adsunt MVLC iudicauit SMVC: iudicabit Lv
 9 item om. V 10 illic] ubi supra MVLC 11 restituam] reddam
 MVLC VIII V dominus] deus MVLCv 12 irascitur
 Cv 13 uibrabit Mv: uibrabit SVLC 14 illud MV¹C (cf. p.
 332, 2 et Septuag.; *αὐτό ἰ. ε. τὸ τόξον*)

XII, Aug. 3, 1.

27

ardentibus operatus est. Item in psalmo XLVIII: Deus manifeste ueniet, deus noster, et non silebit. ignis in conspectu eius ardebit, et in circuitu eius tempestas ualida. Item in esaia propheta: Vlulate: prope est enim dies domini, et contritio a deo ueniet. Item illic: Ecce enim dies domini 5 sine refrigerio adueniet indignationis et irae, ponere orbem terrae desertum et peccatores perdere ex eo. nam stellae caeli et lucifer et omne ornamentum caeli lumen non dabunt, et obscurabuntur sole oriente, et lunae non permanebit lumen. et mandabo uniuerso orbi mala et impiis peccata eorum: et 10 perdam contumeliam iniquorum, et contumeliam superbiorum humiliabo. et erunt qui derelicti sunt pretiosi magis quam aurum, et homo pretiosus magis quam lapis ex saphir. Item illic: Ecce enim dominus ut ignis ueniet, et ut tempestas currus eius, reddere in ira uindictam et interitum flammae 15 ignis. in igne enim domini iudicabitur omnis terra, et in

α Deus manifestus ueniet. In esaia cap. : Vlulate: prope est dies domini et contritio a deo ueniet. Item cap. : Ecce enim dies domini sine refrigerio adueniet usque in igne enim

μ In XLVIII: Deus manifeste ueniet. In esaia cap. : Vlulate, 20 quia prope est dies domini usque a domino ueniet. Item ibi cap. : Ecce dies domini uenit crudelis usque praetiosior erit uir auro et homo mundo obrizo. Item cap. : Ecce nomen domini uenit de longinquo ardens furore usque in turbine et in

1 Ps. 49, 3 4 Es. 13, 6 5 ib. 9—12 14 Es. 66,
15 et 16

1 quadragesimo nono C 2 manifestus MVC 3 eius pr. om.
V¹C ardebit] exardescet Cv in esaia S: in isaia L, esaias
M, ysaias VC 4 propheta om. MVLC est enim] etenim V¹,
est (om. enim) MLC 5 illic] esaias M, ysayas V, ysaias C, in
isaia L 7 stelle M 8 ornatum L lumen] lucem L
9 et lumen non permanebit (om. lunae) C 10 mand**abo (ras. uc)
S 12 praetiosi SMC, preciosi VL uerba aurum — magis quam
om. MVLC pretiosus S 13 ex 'affyr (s s. lin. add. n. 1) S (ὁ
ἐκ σουφειρ Alex.) ex om. MVLC sapphir M, sapphir V¹: saphyr L,
saphirus V²C 14 et 419, 1 illic] in esaia (is- L, ys- C, ysaya V) MV
LC 15 in interitum C flamma V¹, in flamma V²v

romphaea omnis caro. Item illic: Visitatio enim erit cum
 commotione et tonitruis et terrae motus, cum uoce maxima
 tempestas decidens, et flamma ignis consumens. Et con-
 uoluetur caelum ut liber, et omnia sidera eius cadebunt ut
 5 folia de uite et ut folia de ficu. Dies enim iudicii domini
 et annus retributionis. Item in amos propheta: Vae qui
 concupiscunt diem domini! et ut quid uobis hunc diem
 domini? et hic est dies tenebrae et non lux. quemadmodum
 si fugiat homo a facie leonis, et incidat ei ursus, et insiliat
 10 in domum suam et infulciat manus suas in parietem, et
 mordeat eum serpens. nonne tenebrae sunt dies illa domini,
 et non lux, et nebula sine lumine? Item in iohel pro-
 pheta: Praecingimini et plangite uos, sacerdotes, lugite,
 deseruientes altario, introite, dormite in ciliciis, qui deseruistis
 15 deo, quia cessauit de domo dei uestri sacrificium et elibatio.
 Item illic: Sanctificate ieiunium, praedicate deseruitionem,

domini indicabitur omnis terra. Item cap. : Visitatio enim α
 erit usque et annis retributionis. In amos: Vae qui concupiscunt
 die domini usque et nebula sine lumine. In iohel cap. :
 20 Praecingite uos, sacerdotes, et plorate. Item cap. : Sancti-

lapide grandinis. Item cap. : Accedite gentes et audite et μ
 populi adtendite usque quia dies ultionis domini, annus retribu-
 tionis. Item in amos : Vae desiderantibus diem domini
 usque et non splendor in ea. In iohel cap. : Accingite
 25 uos et plangite, sacerdotes, ululate, ministri altaris usque magnus

1 Es. 29, 6 et Es. 34, 4 et 8 6 Am. 5, 18—20 12 Iohel
 1, 13 16 Iohel 1, 14 et 15 et Iohel 2, 1. 2. 10. 11

1 romfea *S*, romphea *MLC*, rumpheam *V* 2 thonitruis *M*,
 tonitruus *C* terre *SV* motus *SMVLC* uoce magna *M*
 4 cadebunt *SMV¹L*: cadent *V²C* 5 domini iudicii *C* 6 pro-
 pheta *om. MVLC* 8 tenebrarum *V* quemadmodum *M*
 9 faciae *S* incedat *S*, incidet *L*, occurrat *V²v* eij et *M*
 insiliat *S*, intret *MVLC*, ingrediatur *v* 10 et fulciat manum suam
VLC, om. M 11 serpens *S*, scorpio (scorpio *V¹*) *MVLC*, coluber
v 12 iohel *C* 13 praecingimini (prec- *VC*) *MVLC* lugete
MVLC 14 ciliis *S*, //ciliis (*ras. con*) *V* 15 libatio *MVL*
Cv 16 illic] in iohel (ioel *C*) *MVLC*

conuocate seniores et omnes inhabitantes terram in domum
 domini dei nostri et clamate ad dominum uehementer: uae
 mihi, uae mihi, uae mihi, in diem domini! quia prope est
 dies domini, dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et
 nebulae. ante conspectum eius turbabitur terra et mouebitur 5
 caelum, et sol et luna contenebrabuntur, et sidera decident
 nec dabunt lumen suum. et dominus dabit uocem suam ante
 conspectum exercitus sui, quia multus est nimium exercitus
 illius, et quia ualida sunt opera sermonum eius, et magnus
 est dies domini, magnus et manifestus nimium, et quis erit 10
 sufficiens illi? Item in sophonia propheta: Vox diei
 domini amara et dura constituta. dies potens, dies iracundiae
 dies ille, dies tribulationis et necessitatis, dies infelicitatis et
 exterminii, dies tenebrarum et tempestatis, dies nubis et
 caliginis, dies tubae et clamoris super ciuitates firmas et 15
 super angulos excelsos. Item illic: Et effundam sanguinem
 eorum sicut limum, et carnes eorum sicut stercora bouum, et
 argentum et aurum eorum non poterit liberare eos in die

α ficate ieiunium usque et quis sustinebit eum? In sophonia
 cap. : Vox diei domini amara usque super angulos excelsos. 20
 Item cap. : Effundam sanguinem eorum usque in die ire

μ enim dies domini et terribilis ualde, et quis sustinebit eum? In
 sophonia cap. : Vox diei domini amara usque super angulos
 excelsos. Item cap. : Effundetur sanguis eorum sicut humus

11 Soph. 1, 14—16

16 ib. 17 et 18

1 habitantes *C* 3 die *V* 5 ante conspectu *MV¹L* moue-
 tur *MVLC* 7 ante conspectu *MV¹L* 8 sui] eius *C* quia] qua
S multum est nimius *M*, multum est nimium *V¹LC*, multus et
 nimius *V²* 9 illius] eius *C* 11 soffonia *S* 12 potentis
M dies ante iracundiae *om. MVLC* (*δυνατή. ἡμέρα ὄργης ἢ ἡμέρα*
ἐκείνη Alex.) 13 dies ante tribulat. *om. C* 14 extermini *V¹*
 16 illic] in sophonia *MVC*, lacuna in *L* et ante effundam *om.*
MVLC 17 sicut limum (fimū *C*) *MVLC*: sic ultimum *S* bouum
M 18 diē *S*

irae domini. Item in esaia propheta: Et exhibunt sancti,
 et uidebunt membra hominum, qui praeuaricati sunt in me:
 uermis enim eorum non morietur, et ignis eorum non extin-
 guetur: et erunt in aspectu omni carni. Item secundum
 5 matthaeum: Sic erit in consummatione saeculi huius:
 erunt angeli et separabunt malos a conuersatione iustorum,
 et mittent illos in caninum ignis: ibi erit fletus eorum et
 stridor dentium. Item illic: Confestim autem post illos
 dies tribulationum sol conuertetur in tenebras, et luna non
 10 dabit lumen suum, et stellae cadebunt de caelo, et uirtutes
 caelorum mouebuntur. et tunc apparebit signum filii hominis
 in caelo, et tunc plangent se uniuersae tribus terrae, et
 uidebunt filium hominis uenientem in nubibus caeli cum
 uirtute multa et maiestate. et mittet angelos suos cum tuba
 15 et uoce magna, et congregabunt electos eius a quattuor

domini. In esaia cap. : Exhibunt sancti et uidebunt usque α
 ederunt in aspectu omni carni. Secundum matheum : Sic erit
 in consummationem seculi usque ibi erit fletus et stridor. Item
 cap. : Confestim autem post illos dies tribulationum usque
 20 a summis caelis usque ad summum eorum. Petrus in epistula

usque in die irae furoris domini. Item in esaia cap. : μ
 Et egredientur et uidebunt cadauera uiuorum qui praeuaricati sunt
 usque uisionis omni carni. Secundum matheum cap. XIII:
 Sic erit in consummatione saeculi usque ibi erit fletus et stridor
 25 dentium. Item secundum matheum cap. XXV: Statim autem
 post tribulationem dierum illorum usque ad terminos eorum.

1 Es. 66, 24 5 Matth. 13, 49 et 50 8 Matth. 24, 29—31

1 esaia *M*: esaia *S*, isaia *L*, esaya *V*, ysaia *C* propheta *om.*
MVLC et ante exhibunt *om.* *MVLC* 3 enim (*s. lin. add. m.*
pr.) *S*, *om.* *Lv* 4 et *MVLCv*, *om.* *S* conspectu *V* item
om. *V* 5 matheum libri 6 exhibunt *Vv* a] de *Cv* 7 mit-
 tunt *MVLC* ignis ardentis *C* eorum] oculorum *ML*, *om.* *VCx*
 (*s. lin. rasura 3 litt. in V*) 8 uerba Item — Confestim — — Item
 — Adueniet — — decoquentur *om.* *V* illic] secundum matheum (*math'm*
MC) *MLC* 10 cadebunt *SML*: cadent *Cv* et ante uirtutes
om. *MLC* 11 filii *LC* 12 se|sup se *C* uniuerse *L*, uniuersi
C tribus] fines *MLC* 13 nobibus *M*¹

angulis uentorum, a summis caeli usque ad summum eorum. Item petrus apostolus II: Adueniet autem dies domini sicut fur, in qua caeli magno impetu transcurrent, et elementa ignis calore soluentur, et terra et ea quae in ipsa opera omnia. eorum omnium pereuntium, qualia debent edere 5
 exsecrabilibus escis et impietatibus non expectantes praesentiam diei domini, per quem caeli ardentis soluentur et elementa ignis ardore decoquentur. Item in apocalypsi iohannis: Dubiis autem et infidelibus et abominandis et homicidis et adulteris et maleficis et idolis seruientibus et 10
 mendacibus pars illorum in stagno ignis ardentis et sulfure, quod est mors secunda.

α II: Adueniet autem dies domini sicut fur usque elementa ignis ardore decoquentur. In apocalypsi cap. : Dubiis autem et infidelibus usque quod est mors secunda. 15

μ Petrus in epistula II cap. X: Adueniet autem dies domini ut fur usque et elementa ignis ardore tabescent. In apocalypsi cap. XLV: Timidis autem et incredulis et execratis usque pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda. 20

2 II Petr. 3, 10—12 9 Apoc. 21, 8

1 caelis *MLC* 2 apostolus] in epistola *MLC* secunda
MC 3 quo *Cv* transcurrunt *ML* aelementa *MC* 4 ca-
 lores saluuntur *S* et terra — expectantes] *καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ*
ἐργα [*ἐσφραθίσεται*]. *τούτων οὕτως πάντων λυομένων, ποταπὸς δεῖ ὑπάρ-*
χειν [*ὑμᾶς*] *ἐν ἀγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, προσδοκῶντας* —, terra
 autem et quae in ipsa sunt opera exurentur. quum igitur haec omnia
 dissoluenda sint, quales oportet uos esse in sanctis conuersationibus et
 pietatibus, cxspectantes — *v* ea quae] aquae *M* 5 eorum *S*:
 horum *MLC* praetereuntium *C* edere *M* 6 exsecrabilibus
 (b s. *lin. add. m. prim.*) *S* expectantibus *C* 7 et ante ele-
 menta *om. MLC* aelementa *MC* 8 decoquentur *C* apoca-
 lipsi *SMC* 9 abominandis *V* 10 homicidiis et adulteriis *V*¹
 idoli *S* 11 sulfure] sulphur et *MV*¹*LC*, sulphuris *V*²

XXVII.

DE RESVRRECTIONE.

In iob: Fili tui erunt sicut uiridia agri. et in consum-
 matione saeculi exurgens de sepultura reuerteris ut triticum
 5 maturum, quod ad tempus suum secatur, et ascendit in massa
 areae, quae omni hora adcumulatur. nam suscitauit eum de
 terra qui sine malitia est, nec obliuiscetur illum. Item
 illic: Quoniam scio quod, etsi mortuus fuerit homo, consum-
 mans dies uitae suae, non periet coram te, sed uiuet. propter
 10 quod et ego sustinebo, quousque iterum fiat: et cum uocaueris
 me, obaudiam. opera manuum tuarum. Item in ezechiel
 propheta: Et facta est super me manus domini, et duxit
 me in spiritu dominus, et posuit me in medio campo, et hic
 plenus erat ossibus humanis. et circumduxit me per gyrum
 15 super faciem eorum. et ecce multa nimis super faciem campi,
 arida nimis. et ait ad me: fili hominis, si uiuent ossa ista?

XXVII. DE RESVRRECTIONE. In iob cap. XVIII: Scio enim α
 quod redemptor meus uiuit. Item cap. X^{III}: Cunctis diebus
 quibus nunc milito expecto donec ueniet inmutatio mea. In eze-
 20 chiel: Et facta est super manus domini usque et loquutum sum

XXVII. DE RESVRRECTIONE. In iob cap. XVIII: Scio enim μ
 quod redemptor meus uiuit. Item cap. XIII: Cunctis diebus
 quibus nunc milito expecto donec ueniet inmutatio mea. In eze-
 chiel cap. : Et facta est super me manus domini usque et
 25 scietis quia ego dominus deus loquutus sum et feci, ait dominus

3 Iob. 5, 25 et 26 8 Iob. 14, 14 et 15 12 Ezech. 37, 1—14

3 filii <i>MVLC</i>	uiridi <i>V</i> ¹ , uirides <i>V</i> ²	consummationem <i>S</i> ,
commutatione <i>MC</i> , commutationes <i>L</i>	4 exurgens <i>MV</i> ² <i>LC</i>	
saepulture <i>S</i> , sepulturae <i>L</i> , saepultura <i>M</i>	5 ascendet <i>MVLC</i>	
6 ora <i>L</i>	accumulatur <i>C</i>	suscitabit <i>L</i>
7 illum] eum <i>C</i>		
item <i>om. V</i>	8 illic] in iob <i>MVLC</i>	10 fiat <i>LV</i> ² fiat et]
fieret <i>M</i>	uocaberis <i>V</i> ¹ <i>L</i>	11 manū <i>S</i> uerba Item — Et
facta est — — dicit dominus <i>om. V</i>	aezechiel <i>S</i> , ezechielo <i>M</i> ,	
hiezechielo <i>L</i> , iezechiel <i>C</i>	12 propheta <i>om. MLC</i>	et eduxit
<i>MLCv</i>	13 campi <i>MLCv</i>	14 girum <i>SC</i>

et ego respondi: domine, tu scis haec. et ait ad me: fili hominis, prophetare super ossa ista et dices illis: ossa arida. audite uerbum domini. haec dicit dominus ossibus istis: ecce ego inferam in uobis spiritum uitae, et dabo in uos neruos, et adducam super uos uiscera, et extendam super uos cutem, 5 et dabo spiritum meum in uobis, et uiuetis, et scietis quia ego sum dominus. et prophetaui sicuti mandauit mihi dominus. et factum est, dum propheto ego, et ecce terrae motus magnus, et accedebant ossa unumquodque ad compaginem suam. et uidi et ecce nascebantur super illa nerui et carnes, et cutis ex- 10 tendebatur, et spiritus non erat in eis. et ait ad me dominus: prophetare in spiritu, prophetare, fili hominis, et dic spiritui: haec dicit dominus: a quattuor uentis caeli ueni, spiritus, et insuffla in mortuos istos et uiuant. et prophetaui, sicut mandauit mihi: et intrauit in eos spiritus uitae et uixerunt, 15 et steterunt super pedes suos, congregatio multa nimis. et locutus est dominus ad me dicens: fili hominis, ossa haec domus israhel est. et ipsi dicunt: arida effecta sunt ossa nostra, interiit spes nostra. propterea prophetare et dic: haec dicit dominus: ecce ego aperiam monumenta uestra, et educam 20 uos de monumentis uestris, ut inducam uos in terram israhel. et scietis quoniam ego sum dominus, cum aperiam sepulchra uestra, et educam de monumentis populum meum. et dabo spiritum meum in uos et uiuetis, et ponam uos in terram uestram, et scietis quoniam ego sum dominus: et locutus 25

2 profetare (æ *ex a corr. m. 2*) *S* 4 uobis] uos *MLCv* 5 uiscera] carnem *MLC* 6 super ^{uox} spm meum (*om. in uobis; uos s. lin. add. al. m.*) *L* quia] quoniam *MLC* 7 sicut *MLC* profetaui *S* 8 profeto *S*, prophetarem *C* terremotus *S* 9 unumquoq; *M* 10 carnis *S*, caro *MLC* (σάρκες) ex^{nde}tebatur *S* 12 profetare (*bis*) *S* spiritui *MLC*: sps *S* 14 istos *MLC*: his] inos *S* 17 est] sunt *C* 19 profetare *S* hec *S* 20 aperiam *M* (*bis*) 21 ut] et *L* (*cf. gr.*) terra *S* 22 sepulchra (*saep- M*) *MLC*: sepultura *S* 24 uerba et uiuetis e. p. uos *om. M*

sum et faciam, dicit dominus. Item in danihelo propheta: Et multi de dormientibus exurgent in opertionem terrae, et exurgent in nitam aeternam. Item illic: Et hii in opprobrium et confusionem aeternam. Item illic: Et
 5 exurges in sorte tua in fine dierum. Item in machabaeorum II: Dominus ergo, qui fecit caelum et terram et mare, qui fecit hominem et omnium inquit actum. ipse spiritum et animam nobis iterum restituet cum misericordia. Item illic: Tu quidem, scelerate et impie, de
 10 praesenti uita nos perdes: rex autem mundi — qui regnat in aeternum, et regni eius finis non est — mortuos nos pro suis sanctis legibus in aeternae uitae conuersionem resuscitabit.

et faciem, dicit dominus. In danihelo cap. : Et multi de α
 dormientibus exurgent. Item cap. : Et hii in opprobrium
 15 et confusionem aeternam. Item cap. : Et exurgens in sorte tua $\langle t \text{ in ras.} \rangle$ in finem dierum. In machabeorum libro II: Deus ergo qui fecit caelum et terram usque ipse spiritum et animam nobis iterum restituet cum misericordia. Item cap. : Tu quidem, scelerate usque in aeternae uitae conuersionem

20 deus. In danihelis uisione X: Et multi de his qui dormiunt μ
 usque et alii in opprobrium. Item in eadem uisione: Et stabis in sorte tua in fine dierum. In libro II machabeorum cap. XXI: Tu quidem, scelestissime, in praesenti uita nos perdis usque resurrectione suscitabit. Item cap. XXI: Potius est ab
 25 hominibus morti datos usque tibi enim resurrectio ad uitam non

2 Dan. 12, 2 3 ib. 2 4 ib. 13 6 II Mach. 7, 23
 9 ib. 9 10 cf. Luc. 1, 33

1 danihelo *ML*: danielo *S*, danielle *C* uerba item i. d. propheta *om. V* propheta *om. MLC* 2 exurgent *V²LC* 3 exsurgent *MVLC* 3 et 4 illic] in danihelo *ML*, in danielo *V*, in danielle *C* hi *L* 4 opprobrium *VLC* item *om. V*
 5 exurget *S*, exurgens *MLC*, exsurgent *V* finem *MVLC*
 item in libro *MVLC* machabeorum *SMVC*, machā *L* 6 II *om. L*, secundo *C* deus *MVLC* terram *MVLC*: aeram *S*
 9 illic] in eodem (*om. eodem L*) libro II (secundo *LC*) *MVLC* impiae *SM* 10 uitae *M* 11 non erit finis *MVLCv (Luc. 1, 33)*
 non ante mortuos *add. S* 12 in *MVLC*: *om. S* resuscitabit *V²LC*, -uit *SMV¹*

Item illic: Melius est eligere mori ab hominibus et a domino spem denuo futurae resurrectionis habere. tibi autem, tyranne, resurrectio in uitam non erit. Item illic: Noli ergo timere carnificem hunc, sed dignus talium fratrum suscipe mortem, ut in ingenti misericordia cum fratribus te recipiam. Item in euangelio secundum iohannem: Sicut enim pater suscitatur mortuos et uiuificat, sic et filius quos uult uiuificat. Item illic: Amen dico uobis, quia uenit hora et nunc est, quando mortui audient uocem filii dei et qui audierint uiuent. Item illic: Dico enim uobis, nolite mirari istud, quia ueniet hora, in qua omnes qui in monumentis sunt audient uocem eius et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem uitae, et qui mala fecerunt in resurrectionem

α resuscitauit. Item cap. : Melius est eligere mori usque tibi autem, tyranne, resurrectio in uita non erit. Item cap. : 15 Noli ergo timere carnificem usque cum fratribus te recipiam. Secundum iohannem cap. XI: Sicut enim pater suscitatur mortuos et uiuificat. Item cap. : Amen amen dico uobis quia uenit

μ erit. Item cap. XXI: Sed enim mundi creator, qui formauit usque cum misericordia reddet et uitam. Item cap. XXI: Ita fit ut non timeas carnificem istum usque cum fratribus te recipiam. Secundum iohannem cap. V: Sicut enim pater suscitatur mortuos et uiuificat, sic et filius quos uult uiuificat. Item cap. V: Amen amen dico uobis quia uenit hora et nunc est usque qui bona

1 II Mach. 7, 14 3 ib. 29 7 Ioh. 5, 21 8 ib. 25
10 ib. 28 et 29 19 II Mach. 7, 23

1 item *om.* V illic] in eodem libro *MVLC* (*sic etiam infra*)
est] *add.* enim C 3 tyrannae S, tyrannae (-ne V) *MV*, tyranne
C uita C 4 fratrum] *add.* tuorum C 5 in ante ingenti
om. *MVLC* ingentis S 6 euuñg S 8 item *om.* V
illic] secundum iohannem *MVL* amen amen *MVLC* 9 filii M
VLC 10 uiuent *MVLC*: uenient S uerba item illic *om.* M
VLC enim] autem *MVLC* 11 mirare L istud *om.* V
uenit *Lv* munumentis S 12 procedunt *MV*¹ 13 resur-
rectione V uerba uitae et q. m. f. i. resurrectionem *om.* *MV*
et qui] qui uero *LCr* egerunt *LCr*

iudicii. Item illic: Haec est enim uoluntas patris mei, qui me misit, ut omnis qui uidet filium et credit in eum habeat uitam aeternam, et ego resuscitabo eum nouissima die. Item in euangelio secundum matthaeum: Cum
 5 coeperint autem haec fieri, respirabitis et leuabitis capita uestra, quia adpropriauit redemptio uestra. Item paulus apostolus ad corinthios I: Nunc autem christus surrexit ex mortuis, incohatio dormientium. nam quia per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. sicut enim in
 10 adam omnes moriuntur, ita in christo omnes uiuificabuntur. unusquisque autem in suo ordine: initium christus, deinde hii qui sunt christi, qui in aduentum eius crediderunt, deinde finis. Item illic: Nolite seduci: conrumpunt mores bonos

hora et nunc est quando mortui. Item cap. : Haec est enim α
 15 uoluntas patris mei usque ego resuscitabo eo. Secundum matheum cap. : Quum coeperint autem haec fieri, considerate et leuate capita uestra, quoniam adpropinquauit redemptio uestra. Paulus ad corinthios I: Nunc autem christus surrexit a mortuis usque deinde finis. Item cap. : Nolite seduci:

20 fecerunt in resurrectionem uitae. Item cap. VI: Haec est enim μ
 uoluntas patris mei, qui misit me, usque resuscitabo eum in nouissimo die. Secundum lucam cap XVIII: His autem fieri incipientibus usque adpropinquat redemptio uestra. In epistula ad corinthios I cap. XVII: Nunc autem christus resurrexit a
 25 mortuis usque in aduentu eius, deinde finis. Item in eadem epistula cap. XVII: Nolite seduci: corrumpunt mores bonos

1 Ioh. 6, 40 4 Luc. 21, 28 7 I Cor. 15, 20—24 13 ib.
 33—45

1 illic] secundum iohannem *MVLC* patri *S* 3 in nouissimo
MVLCv diae *SM* 4 in euuḡ *S*, *om.* *MVLC* 5 caeperint
S, ceperint *VC* respirabitis et leuabitis] considerate et leuate *MV*
LC 6 qui *S* adpropriauit *S*, adpropinquauit (appr. *C*) *MVC*,
 adpropinquabit *L* 7 apostolus *om.* *MLC* prima *MC* 8 ex]
 a *MVLCv* incoatio *S*, initium *MVLC*, primitiae *v* nam quia
S: quoniam quidem *MVLCv* 10 ita et *MVLCv* 12 hi *L*
 aduentu *MVLCv* 13 uerba Item — Nolite — Ecce — Sic — Scimus

conloquia mala. sobrii estote et iusti, et nolite peccare: ignorantiam enim dei quidam habent. ad uerecundiam dico uobis. sed dicit aliquis: quomodo resurgunt mortui? quo autem corpore ueniunt? insipiens: tu quod seminas non uiuificatur nisi moriatur et quod seminas non corpus quod nascitur seminas, sed nudum granum, ut puta tritici aut alicuius ceterorum: deus autem illi dat corpus prout uult, et unicuique seminum proprium corpus. non omnis caro eadem caro, sed alia quidem hominis, alia pecoris. alia uolatilium, alia autem piscium. et corpora caelestia, et corpora terrestria: alia quidem caelestium gloria, alia autem terrestrium: alia gloria solis, alia gloria lunae, et alia gloria stellarum: stella enim ab stella differt in claritate. ita et resurrectio mortuorum. seminatur in interitum, surgit in perpetuitatem.

α corrumpunt enim mores bonos usque non primum quod spiritale est, sed quod amabile, deinde finis. Item cap. : Ecce dico

μ conloquia mala usque sed non prius quod spiritale est, sed quod animale est, deinde quod spiritale. Item in eadem epistula

— Nostra — Nolumus — — (p. 431, l. 3) cum domino erimus *om. V*
 illic] ad corinthios prima *MC*, paulus ad corinthios I *L* corrumpunt
MLC, ||rumpunt (*ab initio folii*) *F*; incipit fragmentum tertium codicis *F i. e. folium 15 codicis Ashburnhamensis e collect. Libri n. 16*
 enim mores *FMLC*

1 subrii *S* et ante iusti *om. FMLC* 2 quidam dei *FMLC*
 3 quo] quomodo *LC* 4 corpore *S*: in corpore *FMLC* insipiens
Sv: stulte *FMLC* non uiuificatur nisi moriatur et quod seminas
FMLC: *om. S* 5 non corpus quod nascitur *S*: non ut futurum est
FMLC set *M* 7 ceterorum *Sv*: seminum *FMLC* prout
 uult *S*: quomodo uoluerit *FMLC*, sicut uult *v* 8 unicuique *S*
 9 hominum et pecorum *FMLCv* uolatilium *S*: caro uolucrum *FM*
L, uolucrum *Cv* (-chrum *C*) 10 autem *Sv*: *om. FMLC* et *pr.*
om. FM corpora caelestium et corpora terrestrium *FMLC*
 11 alia autem *Sv*: et alia *FMLC* 12 alia claritas solis et (et *om.*
v) alia claritas lunae et alia claritas stellarum *FMLCv* 13 ab *FM*
L: a *SC* ita *S*: sic *FMLCv* 14 in ante interitum *om. S*
 seminatur in corruptione, surgit (surget *LCv*) in gloria. seminatur in infirmitate, surgit (surget *LCv*) in uirtute. seminatur in contumelia, surget in gloria. seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. sic *FMLC*

seminatur in contumelia, surgit in gloria. seminatur in infirmitate, surgit in uirtute. seminatur corpus animale, surgit spiritale. sic etiam scriptum est: factus est primus homo adam in animam uiuentem, nouissimus adam in spiritu
 5 uiuificante. sed non primum quod spiritale est, sed quod animale, deinde spiritale. Item illic: Ecce dico uobis mysterium: omnes quidem resurgimus, sed non omnes immutabimur in momento, in ictu oculi, in nouissima tuba, canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti, et nos immutabimur.
 10 oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere immortalitatem. Item ad corinthios II: Sic enim nos qui uiuimus in mortem tradimur propter iesum, ut et uita iesu manifestetur in carne nostra mortali. Item illic: Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra
 15 huius habitationis dissoluatur, quod aedificationem a deo

uobis mysterium: omnes quidem resurgimus usque mortale hoc
 induere immortalitate. Ad corinthios II: Sic enim nos qui uiuimus in morte tradimur propter iesum, ut et uita iesu manifestetur in carne nostra mortali. Item cap. : Scimus enim,
 20 quoniam si terrena domus nostra usque deus qui dedit nobis

cap. XVIII: Ecce mysterium uobis dico: omnes quidem resurgemus
 usque et mortale hoc induere immortalitatem. Item in epistula ad corinthios II cap. III: Semper enim nos qui uiuimus in morte tradimur usque in carne nostra mortali. Item in eadem
 25 epistula cap. V: Scimus enim, quoniam si terrestris domus

6 I Cor. 15, 51—53

12 II Cor. 4, 11

14 II Cor. 5, 1—5

3 scribitum *S* 4 anima uiuente *FM* nouissimus *Sv*: secundus
FMLC $\overline{\text{spu}}$ *SFML*: $\overline{\text{spm}}$ *Cv* 5 uiuificantem *FMLCv*
 sed non primum] seminatur non *C*, sed non prius *v* 6 et 14 illic]
 ad eosdem *FMLC* 7 misterium *S* omnes quidem resurgimus
 sed non *FMLC*: *om. S* resurgemus *Cv* immutabimur (*bis*)
FMCv 8 momento] *add. et M* hictu *S* canet enim tuba
FMLC: *om. S* 9 resurgunt *FML* 10 incorruptione et immor-
 talitate *FM* 11 secunda *FC* 12 morte *FMC* 14 illic]
 ad eosdem *FMLC* terrestris *Sc*: terrena *FMLC* 15 dissol-
 natur *Sv*: resoluatur *FMLC*; *explicit fragmentum tertium codicis F*
 (fol. 15)

habemus, domum non factam, aeternam in caelis. nam in hoc genimus, habitaculum nostrum, quod de caelo est, superuestiri cupientes: si tamen spoliati, non nudi, inueniamur. nam et qui sumus in habitaculo hoc, gemimus grauati in eo quod nolimus spoliari, sed superuestiri, cupientes, ut absor-⁵ beatur mortale hoc a uita. qui autem efficit nos in hoc ipsum, deus, qui dedit nobis arram spiritus. Item ad philippenses: Nostra autem conuersatio in caelis est, unde et saluatorem expectamus dominum iesum christum, qui reformauit corpus humilitatis nostrae conforme corpori gloriae¹⁰ suae. Item ad thessalonicenses: Nolumus autem uos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non tristes sitis sicut et ceteri qui spem non habent in domino. si enim credimus quia iesus mortuus est et resurrexit, ita et deus eos qui dormierunt per iesum adducet cum illo. hoc enim uobis¹⁵ dicimus in uerbo domini, quia nos qui uiuimus, qui residui sumus, in aduentum domini non praeueniemus dormientes: quoniam ipse dominus in clamore archangeli et in tuba dei

α arma spiritus. Ad philippenses cap. : Nostra autem conuersatio in caelis usque cumformam corpori gloriae suae. Ad²⁰ thessalonicenses cap. : Nolumus autem uos ignorare, fratres, de dormientibus usque semper cum domino erimus. In

μ nostra usque qui dedit nobis pignus spiritus. Item ad philippenses cap. III: Nostra autem conuersatio in caelis est usque corpori claritatis suae. Item ad thessalonicenses I cap. V: ²⁵ Nolumus autem uos ignorare, fratres, de dormientibus usque et

8 Phil. 3, 20 et 21

11 I Thess. 4, 13 (12)—16

1 habemus *Sv*: habeamus *MLC* factam *S*: manu factam *MLCv*
 3 superuestiri *Sv*: superindui *MLC* spoliati] *add.* et *C*
 4 et ante qui *om.* *MLC* 7 arram *S*: arma *MLC*, pignus *v*
 8 filippenses *S*, philippens̄ *L* 9 christum *om.* *L* 10 reformabit
v conformem *SMLC* 11 tessalonicenses *S*, tesalonicenses *M*,
 tesalonicenses *L* 12 tristes sitis *S*, tristemini *M*, contristemini *L*
Cv 13 in domino *om.* *Lv* 15 illo] eo *LCv* enim *Sv*: au-
 tem *MLC* 17 aduentu *L* praeueniemus *SL* dormientes *S*:
 eos qui ante dormierunt (ante *om.* *v*) *MLCv*

descendet de caelo: et mortui qui in christo resurgent primi:
 deinde nos qui uiuimus simul cum illis rapiemur in nubibus
 in obuiam christo in aere, et ita semper cum domino erimus.
 Item in apocalypsi: Et uidi mortuos pusillos et magnos
 5 stantes in conspectu sedis. et libri aperti sunt: et alius liber
 apertus est, qui est uitae, et iudicati sunt mortui secundum
 ea quae scripta sunt in libris, et secundum opera sua. et
 dedit mare mortuos qui fuerunt in ipso et mors et infernus
 dederunt mortuos qui fuerunt in ipsis, et iudicati sunt singuli
 10 secundum facta sua.

XXVIII.

DE TRIBVLATIONIBVS ET PROBATIONIBVS IUSTORVM.

In psalmo XVIII: Hii in curribus et hii in equis, nos
 autem in nomine domini dei nostri magnificabimur. ipsi
 15 obligati sunt et ceciderunt, nos uero resurreximus et erecti

apocalypsi cap. : Et uidi mortuos pusillos et magnos α
 usque iudicati sunt singuli secundum facta sua.

XXVIII. DE TRIBVLATIONIBVS ET PROBATIONE IUSTORVM. In
 psalmo XVIII: Hii in curribus et hii in aequis, nos autem.

20 sic semper cum domino erimus. In apocalypsi cap. XLV: Et μ
 uidi mortuos magnos et pusillos stantes usque de singulis
 secundum opera ipsorum.

XXVIII. DE TRIBVLATIONIBVS ET PROBATIONE IUSTORVM. In
 psalmo XVIII: Hi in curribus et hi in equis usque et erecti

4 Apoc. 20, 12 et 13

13 Ps. 19, 8 et 9

1 discendet *SM* christo] *add.* sunt *MLCv* primi (i *alt.* in
rasura a m. 2) *S*, *πρωτων* 2 rapiemur cum illis *Cv* in nubi-
 bus *S*: *om.* *MLC* 3 in obuiam] inobiam *S*, obuiam *MLCv*, *εις*
ἀπάντησιν aere] *S*, aera *MLv*, aerea *C* 4 item *om.* *V*
 apocalypsi *SMV*, apocalypsis *L*, *add.* iohannis *MVLC* 5 alii *S*
 7 libro *MVLC* 8 ipso] eo *Cv* 9 mortuos qui fuerunt *MVLC*:
om. *S* 12 probatione *MVLC* 13 hi *L* hi (*alt.* loco) *VLC*
 equis *S* 15 uero] autem *Cv* surreximus *VLCv*

sumus. Item in psalmo XXXII: Anima autem nostra
 patiens est in domino, quoniam adiutor et protector noster
 est: et in ipso laetabitur cor nostrum, et in nomine sancto
 eius sperauimus. fiat misericordia tua, domine, super nos,
 sicut sperauimus in te. Item in psalmo XXXIII: Inquisiui 5
 dominum, et exaudiuit me et ex omnibus angustiis meis
 eripuit me. inmittit dominus angelum in circuitum timentium
 eum et eripiet eos. timete dominum, sancti eius, quoniam
 nihil deest timentibus eum. Item in psalmo XXXVI:
 Cum ceciderit iustus, non conturbabitur, quoniam dominus 10
 firmat manum eius. Item in psalmo XLI: Fuerunt mihi
 lacrimae meae panes die ac nocte, dum dicitur mihi cottidie:
 ubi est deus tuus? haec recordatus sum, et effudi in me
 animam meam. Item in psalmo XLIII: In te inimicos

α In XXXII: Anima autem nostra paciens erit domino, quoniam 15
 adiutor. In XXXIII: Inquisiui dominum et exaudiuit me et ex
 omnibus angustiis meis. In XXXVI: Cum caeciderit iustus, non
 conturbabitur. In XLI: Fuerunt mihi in lacrimae panes. In XLIII:
 In te inimicos nostros uestilabimus usque aestimati sumus ut

μ sumus. In XXXII: Anima autem nostra patiens erit domino usque 20
 sperauimus in te. In XXXIII: Inquisiui dominum et exaudiuit me
 et ex omnibus angustiis meis. In XXXVI: Quum ceciderit iustus,
 non conturbabitur. In XLI: Fuerunt mihi lacrimae meae panes.
 In XLIII: In te inimicos nostros uentilauimus usque aestimati

1 Ps. 32, 20—22 5 Ps. 33, 5. 8. 10 10 Ps. 36, 24
 11 Ps. 41, 4 et 5 14 Ps. 43, 6. 8. 12. 17—22

1 autem *om. Cv* 2 paciens *MV* est *S*: erit *MVLC*
 in *SC*: *om. MVL* 4 sperabimus (*bis*) *S* domine *MVLC*:
om. S super nos *SV*: *om. MLC* inquisibi *S*, inquesiui *L*
 7 uerba inmittit — — timentibus eum *om. V* inmittit *MC* an-
 gelum suum *C* circuitu *MLCv* 8 uerba et eripiet — — timen-
 tibus eum *om. MLC* 9 et 11 item *om. V* 11 firmat manum
 eius *MVLC*, firmamentum eius est *S*, supponit manum suam *v*
 sexagesimo primo *C* 12 lacrimae *M* meae *om. C* panis
M die *S* mi *M*¹ cottidie *S*, cotidie *MVLC* 14 ani-
 mam meam in me *V* uerba Item — In te — Contristatus — Quoniam
 — Qui — — manipulos suos *om. V*

nostros uentilabimus, et in nomine tuo spernimus insurgentes
 in nos. saluasti enim nos, deus, ex affligentibus nos, et eos
 qui nos oderunt confudisti. dedisti nos tamquam oues escarum,
 a uoce exprobrantis et obloquentis, a facie inimici et per-
 sequentis. haec omnia uenerunt super nos, et obliti non
 sumus te, et inique non egimus in testamento tuo, et non
 recessit retro cor nostrum. et declinasti semitas nostras a
 uia tua, et operuit nos umbra mortis. si obliti sumus nomen
 dei nostri, et si expandimus manus nostras ad deum alienum,
 10 nonne deus requireret ista? ipse enim nouit occulta cordis.
 quoniam propter te mortificamur tota die, aestimati sumus
 ut oues occisionis. Item in psalmo LIIII: Contristatus
 sum in exercitatione mea, et conturbatus sum a uoce inimici
 et a tribulatione peccatoris. cor meum conturbatum est in
 15 me, et formido mortis cecidit super me. et dixi: quis dabit
 mihi pennas sicut columbae, et uolabo et requiescam? Item
 in psalmo LXV: Quoniam probasti nos, deus, igne nos
 examinasti, sicut in igne examinatur argentum. transiuimus
 per ignem et aquam, et induxisti nos in refrigerium. Item

20 oues occisionis. In LIIII: Contristatus sum in exercitatione mea. α
 In LXV: Quoniam liberasti nos, domine, igne examinasti nos.

sumus ut oues occisionis. In LIIII: Contristatus sum in exercitati- μ
 one mea usque et requiescam. In LXV: Quoniam liberasti nos,
 domine, igne examinasti nos usque in refrigerio. In CXXV:

12 Ps. 54, 3—5 et 7

17 Ps. 65, 10 et 12

1 uentilauimus *ML*, uentilabimus cornu *Cv* spernemus *Cv*
 2 saluasti *Sv*: liberasti *MLC* deus *om. MLCv* affligentibus
MLC eos *om. MLC* 3 oderant *M* oderant nos *L*,
 oderunt nos *C* confudisti *S*: diripiebant sibi (*ex uersu undecimo*
sumpta) *MLC* 4 facie *S* 6 uerba sumus te et — — si obliti
om. MLC iniquae *S* 9 et ante si *om. MLC* 11 quoniam
Sv: quia *MLC* diae *S* 15 formido *SCv*: metus *ML*
 cecidit *S* 16 pinnas *S* sicut *Sv*: ut *MLC* 17 probasti
Sv: liberasti *MLC* deus *Sv*: domine *MLC* 18 examinasti nos
MLC in igne *S*: *om. MLCv* transibimus *S* 19 eduxisti
Cv refrigerio *MLC*

XII, Aug. 3, 1.

28

in psalmo CXXV: Qui seminant in lacrimis, in gaudio metent. euntes ibant et flebant mittentes semina sua: uenientes autem uenient in exultatione, portantes manipulos suos. Item in prouerbiis: Sicut probatur argentum in camino et aurum, ita electa corda aput deum. Item illic: Fac, 5
fili, quae ego mando tibi, et saluus eris. uenisti enim in manus malorum propter amicum tuum. esto infatigabilis, adtende autem amicum tuum, quem spondisti. ne dederis somnum oculis neque dormites palpebris tuis, ut euadas sicut dammula ex retibus et sicut auis ex laqueo. Item in 10
libro sapientiae: Iustorum autem animae in manu domini sunt, et non continget illos tormentum. uisi sunt oculis insipientium mori, et aestimata est malitia exitus eorum. et

α In CXXV: Qui seminant in lacrimis in gaudio metent. In prouerbiis cap. XVII: Sicut igne probatur argentum et aurum 15
camino, ita probat dominus. Item cap. VII: Fac ergo quod dico, fili mi, et temet ipsum libera usque quasi auis de insidiis aucupis. In libro sapientiae cap. II: Iustorum autem anime

μ Qui seminant in lacrimis in gaudio metent. In prouerbiis cap. XVII: Sicut igne probatur argentum et aurum camino, ita 20
probat dominus. Item cap. VII: Fac ergo quod dico, fili mi, et temet ipsum libera usque quasi auis de insidiis aucupis. In libro sapientiae cap. II: Iustorum autem animae in manu dei

1 Ps. 125, 5 et 6 4 Prou. 17, 3 5 Prou. 6, 3—5
11 Sap. 3, 1—8

1 seminat et metet L 2 a uerbo metent incipit prior pars
fragmenti primi codicis F (fol. 3, 4, 5 cod. Ashburnh. Libri 16, qua-
ternionis fol. 1, 2, 3) flebant FMLC: om. S 3 cum exultatione
Cv exultatione F 4 probatum FMVLC in camino om. FM
VLC 5 illic] in prouerbiis FMVLC 7 uerba esto — — amicum
tuum om. V attende FC 8 spondisti FML, spo]disti V¹
9 oculis tuis FMVLCv palpebris SF 10 dammula FLV²:
dam mala S, damula MC, denula V¹ et om. FMVLC laqueo
S uerba Item — Iustorum — 437, 2 cotidiana om. V 11 domini
S: dei FMLCv 12 continget S: tanget FMLCv tormentum]
add. malitiae FMLC, add. mortis v 13 et existimata C malitia
exitus S: exitus malitia FMLC, afflictio exitus v (κάωσις ἢ ἔξοδος)
eorum S: illorum FMLCv

si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. et in paucis uexati, in multis bene disponentur. quoniam deus temptauit illos et inuenit illos dignos se esse. sicut aurum in fornace probauit illos, et quasi holocausta
 5 hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum. fulgebunt tamquam scintillae in arundinetum discurrentes, iudicabunt nationes et dominabuntur populis, et regnabit dominus illorum in perpetuum. Item in ecclesiastico: Fili, accedens ad seruitutem domini sta in iustitia et timore,
 10 et praepara animam tuam ad temptationem. deprime cor tuum et sustine: declina aurem tuam et excipe uerba intellectus, et ne festines in tempus obductionis. sustine sustentationem domini: coniungere domino et sustine, ut crescat in nouissimo uita tua. omne quod tibi adplicitum fuerit
 15 accipe et in dolore sustine et in humilitate tua habe patientiam: quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines uero iusti in camino humiliationis. Item illic: Vasa figuli

in manu dei sunt usque regnauit dominus illorum in perpetuum. α
 In ecclesiastico cap. II: Fili, accedens ad seruitutem dei sta
 20 in iustitia et timore usque homines uero acceptabiles in camino humiliationis. Item cap. : Vas figuli probat fornax et homi-

sunt usque et regnabit dominus illorum in perpetuum. In ecclesiastico cap. II: Fili, accedens ad seruitutem dei, sta in
 iustitia et timore usque homines uero acceptabiles in camino
 25 humiliationis. Item in ecclesiastico cap. XIII: Vas figuli

9 Eccli. 2, 1—5

17 Eccli. 27, 5 (6)

1 immortalitate *et* 3 temptauit *et infra* temptat. *F* illos *pr.*] eos
*C*r illos *alt.*] eos *C* esse *om.* *FMLCv* 4 probabit *S*
 holocausti *v* 5 hostia *FM*, hostiae *L* illos] eos *C* 6 fulgebunt]
add. *et M*, *add.* iusti *et LCv* scintillae *FM*, sintillae *L*, stellae
S in arundineto (*har-* *M*) discurrunt (*discurrent Cv*) *FMLC*
 7 regnauit *SFM* 8 imperp&uum *L* 10 prepara *L* 11 in-
 clina *FMLCv* suscipe *Lr* intellectos *S* 12 tempore *FM*
LCr abductionis *S* 14 nouissimo *SL^rv*: nouissimis *FML¹C*
 tua uita *MC* applicitum *FMLC* 15 dolores *M* patientiam
 (-tia *M*) habe *FMLCv* 16 in ignem probatū *S* 17 illic] in
 ecclesiastico *FMLC* uas *ML*

probat fornax, et homines iustos temptatio tribulationis. Item in ecclesiaste: Et deus quaeret persecutionem patientem. Item in tobi: Benedictus dominus deus noster, quia ecce uideo te, fili: et benedictum nomen illius, quod est magnum: et benedicti omnes sancti angeli eius: et sit nomen ⁵ illius sanctum et benedictum in omnia saecula saeculorum. quoniam ipse flagellauit me in redargutione mea, et ipse misertus est mei, et reddidit lumen oculis meis, ut uiderem filium meum. Item in iob: Et haec audiens dominus dixit de nube ad iob: ideo magis adcingere sicut uir lumbum ¹⁰ tuum: et ego interrogabo te, et tu responde mihi. nec putes a te alienum esse iudicium meum, et non aestimes me aliter decreuisse, nisi ut tu minus appareas iniustus. Item illic: Consciens enim mihi sum, quia non protulit lingua mea quidquam, et numquam non guttur meum intellectum meditatur. ¹⁵

α nes iustos temptatio tribulationis. Item cap. : Et deus quaerit persecutionem patientis. In tobi cap. : Benedictus dominus deus noster, quia ecce uideo te, fili usque et reddit lumen oculis meis ut uiderem filium meum. In iob cap. XXXIII: Respondens autem dominus iob de turbine dixit: accinge usque ut ²⁰ tu iustificeris. Item cap. XXXIII: Et si habes brachium sicut

μ probat fornax et homines iustos temptatio tribulationis. In ecclesiaste cap. : Et deus quaerit persecutionem patientis. In tobi cap. : Benedico te, deus israhel, quoniam tu castigasti me usque et ecce uideo tobiam filium meum. In iob cap. ²⁵ XXXIII: Respondens autem dominus iob de turbine dixit: accinge usque ut tu iustificeris. Item cap. XXXIII: Et si habes bra-

2 Eccle. 3, 15 3 Tob. 11, 13 et 14 (17) 9 Iob 40,
1—3 14 Iob 6, 30 et 7, 1 21 Iob. 40, 4

1 fornax et homines] renes *M* 2 eccl, *S*, ecclaste *C*, ecclesiastico
M queret *S*, quaerit (quer- *C*) *FMLC* persecutionem patientis
(pac- *M*) *FMLC* (τὸν διακόμενον) 3 item tobi (th- *C*) *FMLC*
7 quoniam *S*: quia *FMLC* redargutione *FMLC* 9 iob (*om.*
in) *FML* 10 nubę "diob *S* accingere *FMLC* 11 te *om.*
C putes a te *FMLC*: potes *S* 12 estimes *S*, aestimet *C*
13 illic] iob *FMC*, in iob *L* (*sic infra bis*) 14 quicquam *FMLC*

probatio enim hominis in terra uita eius est, et actus illius sicut merces cotidiana. Item illic: Suscipe in te altitudinem et uirtutem, et claritatem et honorem induere. dimitte angelos irae, et omnem iniuriosum et superbum extingue.
 5 separa a te impios confestim et absconde eos omnes in terra et confunde facies eorum ignominia, et redde illis sua. si autem sint aput te sine honore, et tunc uidebis et confiteberis quoniam potens est dextera mea saluare te. Item illic: Dominus scit uiam meam et ipse iudicat me tamquam
 10 aurum, quod probatur igne. ut procedam in mandatis, ut custodiam iter eius. et non declinabo a praeceptis eius, nec egrediar uias eius et non mouebor, sed in sinu meo abscondam uerba illius. quod enim sustineo, scio quod sicut uoluit iudicauit. et quis est, qui contradicat illi? quod enim uoluit,
 15 hoc fecit. et propter hoc correptus festinabo ad ipsum, et sollicitus intendam in eum, quia ipse est dominus et ipse emolliuit cor meum et ipse circumdedit me. Item in libro

deus et si uoce simili tonas, circumda tibi decorem usque et ego α
 confitebor quod saluare te possit dextera tua. Item cap. XXII:
 20 Ipsi uero scit uiam meam et probauit me usque deus molliuit cor meum et omnipotens conturbauit me. In machabeorum libro

chium *** sicut deus et si uoce simili tonas, circumda tibi decorem μ
 usque et ego confitebor quod saluare te possit dextera tua. Item
 cap. XXII: Ipsi uero scit uiam meam et probauit me usque deus
 25 molliuit cor meum et omnipotens conturbauit me. In libro I

2 Iob. 40, 5—9

9 Iob. 23, 10—16

1 in terra] integra *M* 2 mercis *S* 4 extinguae *SL*, extingues
F (s *elut.*) *MC* extingue et superbum *V* 5 omne *S*, omnis *V*
 in *om.* *V* 6 confundet *V*² sua *om.* *FMVLC* 7 et *ante*
 tunc *om.* *FMVLC* 9 dñs *sciat S* uiam *S*: uitam *FMVLC*
 10 ut (*ante* custodiam) *S*: et *FMVLC* 11 nec egrediar *S*: et in-
 grediar *FMVLC* 12 sed] et *C* 13 susteneo *S* 14 contra
 dicet *L* illi] ei *C* 16 in eum intendam *C* quia ipse est
 dñs *FMVL*, quia dñs ipse est *C*, quicuprae est dñs *S* 17 mol-
 liuit *FMVLC* uerba Item — Et adproximauerunt — — 439, 12
 occisionis *om.* *V*

machabaeorum I: Et adproximauerunt dies matthathiae, dies moriendi, et dixit filiis suis: nunc consummata est superbia et pressura et tempus euersionis et iracundiae et indignationis. nunc, fili, aemulamini legi et date animas uestras propter sponsonem paternam: et memores estote 5 patrum uestrorum quae fecerunt temporibus suis, relinquentes exemplum posteritatibus suis, et suscipite gloriam magnam et nomen sempiternale. abraham nonne in temptationibus inuentus est fidelis, et reputatum est illi ad iustitiam? ioseph in tempore angustiae custodiuit mandatum, et factus est 10 dominus in aegypto. phinees pater noster cum zelatus fuisset zelum, accepit sponsonem sacerdotii aeterni. iesus cum compleret uerbum, factus est iudex super israhel. caleb dum testimonium diceret in ecclesia, accepit hereditatem. dauid in sua misericordia consecutus est sedem regni aeterni. helias 15 cum zelatus fuisset zelum legis, eleuatus est in caelum. annanias, azarias et misahel credentes liberati sunt de flamma. daniel in simplicitate sua liberatus est de ore leonum. propter quod et uos considerantes per generationes generationum, quia omnes sperantes in deum non infirmabuntur, a uerbis uiri peccatoris nolite timere, quia gloria eius in stercore et in uermibus erit. hodie extolletur et cras non

α I: Et adproximauerunt dies mathathiae moriendi usque et praenaalete

μ machabaeorum cap. VII: Et adpropinquauerunt dies mathathiae moriendi et dixit filiis suis usque uiriliter agite in lege quia in 25

1 I Mach. 2, 49—64

1 mathabeorum *S*, macchabeorum *F*, machabeorum *MLC* om. 1
LC mathathiae *Lv* 2 dies (*ante* moriendi) om. *FMLCv*
nunc om. *C* 3 superbia et *FMLC*: superuiae *S* praessura *S*
MC 4 filii *LC* 6 fecistis *C* 8 sempiternalem *SFML*
temptationem *C* 11 fineas *SFMLC* 12 hiesus *S* 13 compl.
FML 14 ecclesiam (ecc- *C*) *MLC* 15 consequutus *FM* aeterni
om. *FMLC* 16 zelatus esset *FMLC* 17 annanias *SF*
misael *C* 18 daniel *SC* 19 per generationes *FMLC*: peregrinationes *S*, *add.* et *M* 20 dñm *FMLC* infirmabantur *S*
21 uiri om. *FMLC* 22 in uermibus *FMLC*, in om. *S*

inuenietur, quia reuertetur ad puluerem suum, et cogitatio illius periet. et filii mei, confortamini et praeualete in lege, quia ipsa glorificabit uos. Item paulus apostolus ad romanos: Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio uero spem, spes autem non confundit: quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Item illic: Quis ergo nos separabit a dilectione christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an famis? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est, quoniam propter te mortificamur tota die, aestimati sumus ut oves occisionis. Item ad corinthios II: In omnibus adtribulationem passi, sed non angustiati: confusi, sed non aporiamur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur: deicimur, sed non perimus.

in lege quia ipsa glorificauit nos. Paulus ad romanos cap. α
: Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus usque tota die extimati sumus ut oves occisionis. Item ad corinthios II cap. : In omnibus tribulationem passi usque

ipsa gloriosi eritis. In epistula ad romanos cap. VI: Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus usque per spiritum sanctum qui datus est nobis. Item cap. X: Quis nos separabit a caritate christi usque ut oves occisionis. Item ad corinthios II cap. III: In omnibus tribulationem patimur, sed

4 Rom. 5, 3—5

8 Rom. 8, 35 et 36

13 II Cor. 4, 8—11

1 ad *S*: in *FMLC* et (*post periet*) *om. FMLC* 2 filii *S*
M 3 glorificauit *SFM* apostolus *om. FMLC* 5 patientia
FM patientiam *S* 6 autem *S*: uero *FMLC* probatione
M uero *S*: autem *FMLC* spem] spe *FM*; *explicit prior pars*
fragm. pr. codicis F autem *S*: uero *ML, om. C* 7 cari-
tas] gratia *LC* 8 item illic *om. MLC* 9 separauit *SM*
dilectione christi *S*: caritate dei *MLC* 10 famis *C* 11 scribuntur
S quoniam *S*: quia *MLC* mortificamur *SCv*: morte afficimur
ML 12 diae *S* ut] sicut *Mv* ouis *L* 13 secunda
MC adtribulationem *S*: tribulationem *MVLCv* 14 coangustati
MVLC aporiamur *S*: aporiamur *M*, operiamur *L*, aperiamur *V*¹
15 patiamur *S*

semper mortem domini nostri iesu christi in corpore nostro circumferentes, ut et uita christi iesu in corpore nostro manifestetur. sic enim nos qui uiuimus in mortem tradimur propter iesum, ut et uita iesu manifestetur in carne nostra mortali. Item secundum matthaeum: Beati qui perse- 5
cutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Item illic: Beati estis, cum uos odio habuerint homines et abigent et persequentur et exprobrabunt et dicent aduersum uos omne malum. gaudete et exultate, quoniam merces uestra multa est in caelis: sic enim perse- 10
cuti sunt et prophetas ante uos. Item illic: Beati qui lugunt, quoniam ipsi consolabuntur. Item illic: Cauete ab hominibus: tradent enim uos in concilio, et in synagogis suis flagellabunt uos: ante reges et praesides stabitis propter me,

α ut et uitae iesu manifestetur in corpore nostro. Secundum ma- 15
theum cap. IIII: Beati qui persecutionem paciuntur usque persequuti sunt et prophetas ante uos. Item cap. IIII: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Item cap. : Cauete ab hominibus: tradent ÷ uos usque qui post animam et corpus

μ non angustiamur usque manifestetur in carne nostra. Secundum 20
matheum cap. IIII: Beati qui persecutionem patiuntur usque et prophetas qui fuerunt ante uos. Item cap. IIII: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Item cap. X: Cauete autem ab hominibus usque qui potest animam et corpus perdere in

5 Matth. 5, 10 7 ib. 11 et 12 11 ib. 5 12 Matth.
10, 17—20 et 28

1 nostri *om. MVLC* 2 uitam *S* uita ihu xpi manifestetur
in carne nostra mortali *MVLC* 3 morte *MVC* 4 in carne
nostra mortali] in corpore nostro *MVLC* 5 item] *add.* in euangelio
MLC math *S* 7 item illic *om. MVLC* 8 abigent *S*:
abicient *MVLC* 9 omnem malum *S* 10 quoniam *Sv*: quia *MV*
LC mercis *S* 11 profetas *S* uerba Item — Beati qui l.
— 441, 7 mittere *om. V* Item scđ matheum Cauete — mittere Item ubi
supra Beati qui — consolabuntur *L* illic] secundum matheum *ML*
C 12 lugunt *SM*: lugent *LCv* illic] ubi supra *MC* kauete
S 13 conciliis *Cv* in *alt. om. C* sinagogis *L* 14 uos]
add. et MLCv

in testimonium eorum et gentium. cum autem tradent uos, nolite solliciti esse quid loquamini: dabitur enim uobis in illa hora quid loquamini: non enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Nec timeatis
 5 eos qui occidere corpus possunt, animam autem non possunt occidere: timete autem magis eum qui potest animam et corpus occidere et in gehennam mittere. Item illic: Qui inuenit animam suam, perdet illam: et qui perdiderit animam suam propter me, inueniet illam.

10

XXVIII.

QVOD NON MANEAT DOMINVS IN HIS QVI A PRAECEPTIS EIVS
 DEUIAVERINT.

In genesi: Videntes autem angeli dei filias hominum quod essent formonsae, acceperunt sibi mulieres ab omnibus
 15 quas elegerunt. et tunc dixit deus: non permanebit spiritus meus in istis hominibus in aeternum propter quod sint car-

occidere in gehenna. Item cap. : Qui inuenit animam suam, α
 perdet illam, et qui perdiderit.

XXVIII. QVOD NON MANEAT DOMINVS IN HIS QVI A PRAECEPTIS
 20 EIVS DEUIAVERINT. In genesi: Videntes autem filii dei filias hominum quod essent pulchrae. In regnorum libro I cap.

gehennam. Item cap. XVI: Qui enim uoluerit animam suam μ
 saluam facere usque inueniet eam.

XXVIII. QVOD NON MANEAT DOMINVS IN HIS QVI A PRAECEPTIS EIVS DEUIAVERINT. In genesi cap. III: Videntes autem filii dei filias hominum quod essent pulchrae usque quia caro est.

7 Matth. 10, 39

13 Gen. 6, 2 et 3

22 cf. Luc. 9, 24

1 me] *add.* et C 2 *uerba* dabitur enim u. i. i. h. q. loquamini
 om. MLC 3 qui] quid S 5 possunt corpus MLC 6 po-
 test et animam MLCv 7 et in gehennam mittere S: in gehennam
 MLCv illic] ubi supra MVLC 8 illam *pr.*] eam C 13 an-
 geli S: filii MVLCv 14 formonsę S: pulchrae (-creę V) MVLCv
 Cv ceperunt C mulieres] eas MVLC, uxores v omnibus
 MVLCv: hominibus S 15 eligerunt S, elegerant Lv 16 caro
 MVLCv

nales. Item in regnorum I: Numquid uult deus holocausta et sacrificia magis quam exaudire uocem suam? quia dicto audientia melior est quam sacrificium, et audientia mandatorum quam adeps arietum. quoniam peccatum inproperium est, dolor et gemitus ad te adducentur. pro quibus spreuisti uerbum domini, spernet te dominus, ne regnes in israhel. et spiritus domini recessit ab saule et conprehendit eum spiritus malus a domino et suffocabat eum. Item in regnorum III: Et rex solomon erat diligens mulieres. et per haec factum est ut in tempore senectutis eius non esset cor illius directum a domino. et iratus est dominus super solomonem, quoniam declinauerat cor suum a domino deo israhel. et suscitauit dominus satanan super solomonem, et erat satanas super israhel omnibus diebus solomonis. Item in paralipomenon: Dominus deus uester

α : Numquid uult dominus holocausta et sacrificia usque spiritus malus a domino et suffocabat eum. In libro III cap. : Et rex salomon erat diligens mulieres usque omnibus diebus salomonis. In paralipomenon cap. : Dominus deus uester

μ In regnorum libro I cap. XXXVII: Numquid uult dominus holocausta et sacrificia usque ne sis rex super israhel. Item in regnorum libro III cap. XXXII: Rex autem salomon amauit mulieres alienigenas quumque iam esset senex, deprauatum est cor eius per mulieres usque suscitauit autem dominus salomoni aduersarium adad. In paralyomenon libro cap. : Dominus

1 I Reg. 15, 22 et 23 et I Reg. 16, 14 9 III Reg. 11, 1.
4. 9. 14 15 II Paral. 15, 2

1 libro primo *MC*, libro I *VL* dñs *MVL* 2 exaudire et dicto
audientia *libri* 3 quia] qui *MVLC* uerba melior e. q. s. e. audientia
om. MVLC 4 quoniam] quia *MVLC* 5 ducentur *C*
7 israhel *S* sp̄u *S* ad saule *S*, a saule *VLC*, a saule* (*ras.*
m) *M* compraehendit *M*, cōprehendit *VL* 8 suffocabat *MV*
LC 9 libro tertio *MC*, libro III *VL* salomon et infra salo-
monem et -nis *MVLC* erat *om. V* 11 directum] despectū *C*
ad dñm *VC* est *om. C* 12 quoniam *S*: quia *MVLC* incli-
nauerat *C* 13 et 14 israhel (*t ras.*) *S* sathanā et -nas *C*
15 paralippemenon *L*, paralyomenon *C*

uobiscum est, quamdiu uos estis cum eo: quod si dereliqueritis eum, derelinquet uos. Item in psalmo LXXX
 Et non obaudiuit populus uocem meam, et israhel non intendit mihi: et dimisi illos secundum desideria cordis illorum.
 5 si plebs mea audisset me, israhel si uias meas ambulasset, ad nihilum inimicos eius humiliassem et super tribulantes eos misissem manum meam. Item in sapientia solomonis: Peruersae enim cogitationes separant a deo, probata autem uirtus arguit insipientes: quoniam in maliuola anima non
 10 intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. sanctus enim spiritus disciplinae effugiet dolum, et auferet se a cogitationibus quae sunt sine intellectu, et arguetur a superueniente iniquitate. Item in esaia propheta: Quis dedit in rapinam iacob et israhel depraedantibus eum? nonne

15 uobiscum est quamdiu uos estis cum illo. In psalmo LXXX: Et non obaudiuit populus uocem meam et israhel non intendit mihi. In libro sapientiae cap. I: Peruersae enim cogitationes separant a deo usque et arguetur a superueniente iniquitate. In esaia cap. : Quis dedit in rapinam iacob usque neque po-

20 deus uester uobiscum est usque si dereliqueritis eum, derelinquet nos. Item in psalmo LXXX: Et non obaudiuit populus meus uocem meam et israhel non intendit mihi. In libro sapientiae cap. I: Peruersae enim cogitationes separant a deo usque et arguetur a superueniente iniquitate. In esaia cap. : Quis
 27 dedit in direptionem iacob et israhel uastantibus eum usque et

3 Ps. 80, 12—15

8 Sap. 1, 3—5

13 Es. 42, 24 et 25

1 dereliqueritis *MV*¹ 3 audiuit *Cv* israhel (t ras.) *S*
 4 demisi *S* illos] eos *Cv* illorum] eorum *LCv* 5 plebe
M istrahel *S* uias meas *S*: in uiis meis *MVLCv* 6 ini-
 micus *S* eius inimicos *C* 7 missem *S* in libro sapientiae
MVLC (om. solomonis) 9 arguet *S* maliuola *SMVLC*
 10 introibit *LCv*, introiuit *M*, intrauit *S* habitabit *VLCv*: habi-
 tauit *SM* 11 dei discipline *V* es fugiet *S* dolum *S*: fictum
MVLCv auferet] auffugiet *C* 13 a uoce iniquitate incipit altera
 pars fragmenti primi codicis *F* (i. e. fol. 6, 7, 8 cod. Libri 16; desunt
 quaternionis folia 4 et 5) om. propheta *FMVLC* 14 depre-
 dantibus *SL*

deus, cui peccauerunt, et noluerunt ingredi uias eius? et induxit super eos iram suam, et praeualuit in eos bellum, et non cognouerunt unusquisque eorum. neque posuerunt in animam suam. Item illic: Numquid non ualet manus domini, ut saluos faciat? aut grauauit aurem, ut non exaudiat? 5 sed peccata uestra inter uos et deum separant: et propter peccata uestra auertit faciem ne misereatur. manus enim uestrae sanguine coinquinatae sunt, et digiti uestri in peccatis: labia autem uestra locuta sunt iniquitatem, et lingua uestra iniustitiam meditatur. nemo loquitur iustitiam, nec est iudi- 10 cium uerum: confidunt in uanis et loquuntur inania, quia parturiunt dolum et pariunt iniquitatem. Item in hieremia propheta: Et peccata uestra amouerunt bona a uobis, quoniam inuentae sunt in populo meo impietates. Item illic: Sed quoniam irritastis dominum, traditi estis aduer- 15

α suerunt in anima sua. Item cap. : Numquid non ualet manus domini, ut saluos faciat usque et pariunt iniquitate. In hiezcl': Et peccata uestra amouerunt bona a uobis. Item cap. : Sed quoniam irritastis dominum, traditi estis aduersariis.

μ non cognouit et succendit eum et non intellexit. Item cap. : 20 Ecce non est adbreuiata manus domini, ut saluare nequeat usque conceperunt labores et pepererunt iniquitatem. In hieremia cap. : Et peccata nostra prohibuerunt bonum a nobis usque impii insidiantes. Item cap. : Sed propter quod in ira ad iracun-

4 Es. 59, 1—4 13 Hierem. 5, 25 et 26 15 Baruch 4, 6 et 7

1 noluerunt ingredi uias eius et induxit super eos iram suam et *FM VLC*: noluerunt | neq; et *S* 2 in eis *FMVLC* 3 nequae *S*
in anima sua *FMVLC* 4 illic] in esaia (is- *L*, ys- *VC*) *MV LC* 5 grauabit *S* aggrauauit (*om.* aut) *C* aurem suam *FMVC*, aurēs suās *L* dñm *FMVLC*: dñm *S* 7 faciem suam *FMVLC* (*cf. cod. Alex.*) ne] ut *C* 8 sanguine coinquinatae sunt *S*: inquinatae sunt sanguine *FMVLC* (**nqui**atę *V*¹)
digiti uestri *FMVLC*, diligit *S* 9 iniquitate *FM*, inequitatē *L*
10 iniustitia *FML* 12 pariunt . . parturiunt *C* uerba Item —
Et — — impietates *om.* *V* iheremia *C* 13 propheta *om.* *FM LC* 15 illic] in hieremia *FMVLC* (ier- *V*, iher- *C*) irritastis *FMVLC* aduersarius *S*

sariis: exaceruastis enim eum qui uos fecit dominum aeter-
 num, sacrificantes daemioniis et non deo. Item apostolus
 ad romanos: Dicentes enim se esse sapientes stulti facti
 sunt. et mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudi-
 5 nem imaginis corruptibilis hominis et uolucrum et quadri-
 pedum et serpentium. propter quod tradidit illos deus in
 desideria cordis illorum in inmunditiam, ut contumeliis ad-
 ficiant corpora sua inter semet ipsos, qui commutauerunt
 ueritatem dei in mendacio, et coluerunt et seruierunt crea-
 10 turae potius quam creatori, qui est benedictus in saecula.
 propter quod tradidit illos deus in passiones contumeliae.

XXX.

NON SVPERANDVM SERVVM DEI DETRACTIONE MALORVM.

In esaia propheta: Audite me, qui nostis iudicium,
 15 populus meus, in quorum corde lex mea est: nolite metuere

Ad romanos cap. : Dicentes enim se esse sapientes stulti α
 facti sunt usque ut faciant quae non conueniunt.

XXX. NON SVPERANDVM SERVVM DEI DETRACTIONE MALORVM.
 In esaia: Audite me qui nostis iudicium, populus meus usque

20 diam prouocastis deum usque daemioniis et non deo. Ad roma- μ
 nos cap. II: Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt
 usque in reprobum sensum ut faciant quae non conueniunt.

XXX. NON SVPERANDVM SERVVM DEI DETRACTIONE MALORVM.
 In esaia cap. : Audite me qui scitis iustum, populus meus

3 Rom. 1, 22—26

14 Es. 51, 7 et 8

1 exacerbastis *SLV* 2 demoniis *VLC* 3 enim *om. L*
 4 similitudine *FMV* 5 uolocrum *S* quadripedum *S*: quadru-
 pedum *FMVLC* 7 eorum *Lv* inmunditia *FMV¹C* affici-
 ant *FMVLC* 8 in semet ipsis *FMVLCv* commutauerunt *Sc*:
 transmutauerunt *FMVLC* 9 dei *om. FMVLC* mendacium
 (-tium *L*) *LV²v*. 11 in passiones contumeliae *S*, in passiones igno-
 miniae *v*, in reprobum sensum ut faciant quae non conueniunt (conueni-
 ant *L*) *FMVLC* (*cf. Rom. 1, 28*) 14 *om.* in es. proph. *C*
 esaia *S*, *om.* proph. *FMVL* 15 metuere *S* opprobria *F'*

obprobria hominum et detractio eorum ne superemini. nam sicut uestimentum, ita per tempus absumentur: et uelut lanam comedet eos tinea. iustitia autem mea in aeternum erit, salutare uero meum in saecula saeculorum. Item tobias: Omnes proximi mei deridebant me dicentes: quomodo non 5 timet hic qui iam quaesitus est, ut occideretur huius rei causa, et fugit? quomodo iterum coepit sepelire mortuos? ego autem intentus in mandatis dei non timebam quid loqueretur homo. Item in machabaeorum I: A uerbis uiri peccatoris nolite timere, quia gloria eius in stercore et in 10 uermibus erit. hodie extolletur et cras non inuenietur, quia reuertetur ad puluerem suum, et cogitatio illius periet. Item in euangelio secundum matthaeum: Beati eritis, cum uos odio habuerint homines et abigent et persequentur

α in secula saeculorum. In tobi cap. : Omnes proximi mei 15 detrahebant me usque non timebam quid loqueretur homo. In machabaeorum cap. : A uerbis uiri peccatoris nolite timere. In euangelio mathei cap. : Beati eritis quum uos oderint homines.

μ usque et iustitia mea in generatione et generationem. In tobi 20 cap. : Arguebant autem illum omnes proximi sui usque et mediis noctibus sepeliebat ea. In machabaeorum libro I cap. XII: Et a uerbis uiri peccatoris non timueritis usque et cogitatio eius periet. Secundum matheum cap. III: Beati

5 Tob. 2, 8 et 9 9 I Mach. 2, 62 et 63 13 Matth. 5, 11 et 12

1 detractioem *SFMV¹L¹C¹* 2 absumentur *Mai*: adsumentur *S*, assumentur *FMVLC* (βρωθήσεται) uelud *MC* 3 in aeternum erit *S*: manet in aeternum *FMVLC* 4 tobia *S*, tobi *FMVLC* 6 hic iam qui mestus est *V*, in marg. sepe quesitus est *m. 2* 7 cepit sepelire *S*, sepelire coepit (cep- *C*, cep- *V*) *FMVLC* 8 in *om. L* 9 in machabaeorum I *S*, in machabeis *FMVLC* 10 in *alt. om. L* 11 hodiae *S* 13 in euuḡ *S*, in euangelium *M*, *om. i. eu. V* math *S*, mattheum *F* 14 hodie habuerint *S*, oderint *FMVLC* (cf. p. 440, 7) abigent *SFMV*, animę abigent *C*, abicient *L* persecuntur *FV¹*, persequuntur *MLC*

et exprobrabunt, et dicent aduersus uos omne malum. gaudete et exultate, quoniam merces uestra multa est in caelis. sic enim persecuti sunt et prophetas, qui ante uos fuerunt.

XXXI.

5

NON DETRAHENDVM.

In numeris: Et dixit dominus ad aaron et mariam: audite uerba mea: si fuerit propheta domini in uobis, in uisu ei innotescam et in somno loquar ei, non sicut famulo meo moysi, qui in tota domo mea fidelis est, os ad os loquar ei
 10 in specie et non per aenigmata, et honorem domini uidit. et quare non timuistis detrectare de famulo meo moysi? et ira indignationis domini super uos erit. Item in psalmo XLVIII: Sedens aduersus fratrem tuum detrahebas, et aduersus filium matris tuae ponebas scandalum. haec fecisti,

15 XXXI. NON DETRAHENDVM. In numeris: Et dixit deus ad aaron et mariam: audite uerba mea usque et indignatio dei erat super eos. In psalmo XLVIII: Sedens aduersus fratrem tuum

estis quum maledixerint uobis usque persecuti sunt et prophetas qui fuerunt ante uos.

20 XXXI. NON DETRAHENDVM. In numeris cap. VIII: Qui quum uenissent, dixit ad eos: audite sermones meos: si quis fuerit inter uos usque iratusque contra eos abiit. In psalmo LVIII: Sedens

6 Num. 12, 6—9

13 Ps. 49, 20 et 21

1 aduersum *FMVLCv* omnem malum *FM* 2 exultate *F*
 quoniam *Sv*: quia *FMVLC* merces *S* 3 persecuti *F*
 profetas *S* 6 aaron *S* 7 domini *om. FMVLC* uisu ei *F*:
 uis uel *S*, uisu et *MV*, uisu** (& *eras.*) *L*, uisu (ei *om.*) *C* 8 inno-
 tescam] ī nocte *sca V* ei *alt.*] et *MC* 9 mosi *F* toto *M*
 est] *add.* et *VLC* loquar ei] loquare *S*, loquar & *C* 10 speciae
SM enigmata *SV²C*, enigmate *FMV¹L* 11 detractare *FMV¹*,
 detrahere *V²LCv*, *in marg.* mihi *add. V²* de] *om. LC*, & *de V*
 mosi *F* 12 ira indignationis *S*: indignatio *FMVLC* dñi *SC*:
 dei *FMVL* erat super eos *FMVLC* 13 XLVIII] *L V*
 aduersum *VC* fratre *M*

et tacui: aestimasti iniquitatem quod ero tibi similis. arguam te et statuam illa contra faciem tuam. Item in psalmo C: Detrahentem aduersus proximum suum occulte, hunc persequerbar. Item in psalmo LXX: Confundantur et deficient detrahentes animae meae. Item in prouerbiis: 5 Noli diligere detrahere, ne eradiceris. adaperi autem oculos tuos, et iusta uidebis. Item in sapientia: Custodite ergo nos a murmuratione, quae nihil prodeest, et a detractioe parcite linguae: quoniam responsum obscurum in uacuum non ibit, os autem, quod mentitur, occidit animam. Item 10 iacobus apostolus: Fratres, nolite uobis detrahere. qui enim uituperat fratrem suum et iudicat, legem uituperat et iudicat. si legem iudicas, iam non factor legis, sed iudex es. unus est enim legum dator et iudex, qui potest saluare

α detrahebas. In psalmo C: Detrahentem aduersus proximum suum. 15 In XX: Confundantur et deficient detrahentes animae meae. In prouerbiis cap. : Noli diligere detrahere. In sapientia: Custodite ergo uos a murmuratione et a dratione parcite linguae. Iacobus: Fratres, nolite uobis detrahere.

μ aduersus fratrem tuum detrahebas usque ante faciem tuam. In 20 psalmo C: Detrahentem aduersus proximum suum. In LXX: Confundantur et deficient detrahentes anime meae. In prouerbiis cap. : Noli diligere detrahere, ne eradiceris. In libro sapientiae cap. I: Custodite ergo nos a murmuratione usque os quod mentitur occidit animam. Iacobus apostolus cap. 25 XIII: Nolite detrahere alterutrum, fratres, usque quis es qui iudicas proximum tuum.

3 Ps. 100, 5 4 Ps. 70, 13 6 Prou. 20, 13 et Prou. 4, 25
7 Sap. 1, 11 11 Iac. 4, 11—13

1 inique (-quae *ML*) *FMVLCv* tibi] tui *Vc* 2 te *FMVL*
C: om. *S* contra *Sv*: ante *FMVLC* 3 suum *FMVLC*: tuum
S 4 persequerbar *SL* 6 diligere om. *C* autem om. *FMV*
LCv (*δὲ cod. Alex.*) 8 uerba quae nihil prodeest om. *FMVLC*
(*ἀνωφελη*) 9 parctae *L* lingua *S* 10 occidet *FM*
11 uobis *FMVLC*: uos *S* (alterutrum *v*) 12 enim *S*: autem *FM*
VLC iudicat] legem *add. Vv* iudicas legem *Lc* 14 dator
lator *Cv*

et perdere. tu autem quis es qui iudicas proximum? Item in psalmo C: Qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum. in matutinis interficiebam omnes peccatores terrae, ut disperdam eos de ciuitate domini, omnes qui
5 operantur iniquitatem.

XXXII.

DE CORREPTIONE ET DISCIPLINA.

In psalmo II: Continete disciplinam, ne quando irascatur dominus, et pereatis a uia recta, cum exarserit in breui ira
10 eius. Item in prouerbiis: Argue sapientem, et amabit te: insipientem, et adiciet odisse te. Item illic: Da sapienti occasionem, et sapientior erit: notum fac iusto, et adiciet percipere. Item illic: Qui diligit disciplinam, diligit sensum: nam qui odit arguentes se stultus est. Item
15 illic: Non diligit indisciplinatus arguentes se, cum sapientibus autem non conloquitur. Item illic: Qui repellit disci-

XXXII. DE CORREPTIONE ET DISCIPLINA. In psalmo II: Ad-
praehendite disciplina. In prouerbiis cap. X: Argue sapientem et diligi te. Item cap. XII: Qui diligit disciplinam, diligit sci-
20 entiam. Item cap. XVI: Non amat pestilens eum qui se corripit. Item cap. XVI: Qui abicit disciplinam, despicit animam suam. α

XXXII. DE CORREPTIONE ET DISCIPLINA. In psalmo II: Ad-
praehendite disciplinam. In prouerbiis cap. X: Argue sapientem et diligit te. Item cap. XII: Qui diligit disciplinam, diligit
25 scientiam. Item cap. XVI: Non amat pestilens eum qui se corripit. Item cap. XVI: Qui abicit disciplinam, despicit animam μ

2 Ps. 100, 7 et 8 8 Ps. 2, 12 et 13 10 Prou. 9, 8
11 ib. 9 13 Prou. 12, 1 15 Prou. 15, 12 16 ib. 32

1 *uerba* Item — Qui — — iniquitatem *om.* *FMVLC* 7 cor-
rectione *C* 8 continete] adpraehendite *M*, appraehendite *FC*, adpre-
hendite *VL(v)* disciplina *FM* 9 a uia recta *S*; de uia iusta
FMVLCv 10 amauit *SFMV¹*, amabit *V²LC* 11 ἀσοφον . .
Alx. illic] in prouerbiis (*sic infra*) *FMVLC* 13 addici& (*bis*)
C perspicere *C* 14 arguentem *FMVLC* 15 arguentem *L*
C 16 conloquitur] loquitur *FMVLC* item ubi supra *FMC*, *om.*
L, ū supra *V*

XII, Aug. 3, 1.

plinam, odit semet ipsum: nam qui seruat obiurgationem, acquirit prudentiam. Item illic: Timor domini disciplina et sapientia. Item illic: Qui excipit disciplinam, in bonis erit: nam qui custodit increpationes, sapiens fiet. Item illic: Pestifero castigato insipiens astutior fit: si autem arguas uirum prudentem, intelletet sensum. Item illic: Da in disciplina cor tuum, et aures tuas para uerbis prudentiae. Item illic: Indisciplinatis obuiat mors, moritur autem insipiens peccatis. Item illic: Si flagellaueris stultum in medio concilio contumeliam faciendo, non auferes stultitiam eius. Item illic: Melior est uir arguens quam uir dura ceruice: subito enim ardenti illi non erit sanitas. Item illic: Qui arguit hominem uias suas, gratiam habebit

α Item cap. XVII: Eruditus in uerbo reperiet bona. Item cap. XX: Pestilentiae flagellato stultus sapientior erit. Item cap. XIII: Ingrediatur ad doctrina cor tuum et aures tua ad uerba scientiae. Item cap. XXVII: Si contunderis stultum in pila quasi thisanas ferient. Item cap. XXVIII: Qui corripit hominem gratiam postea

μ suam. Item cap. XVII: Eruditus in uerbo reperiet bona. Item cap. XX: Pestilente flagellato stultus sapientior erit. Item cap. XIII: Ingrediatur ad doctrinam cor tuum et aures tuae ad uerba scientiae. Item cap. XXVII: Si contuderis stultum in pila quasi pthisanas feriente desuper pilo. Item cap. XXVIII: Qui corripit

2 Prou. 15, 33 3 Prou. 16, 20 5 Prou. 19, 25 7 Prou. 23, 12
8 Prou. 5, 23 9 Prou. 27, 22 11 Prou. 29, 1
13 Prou. 28, 23

2 adquirit *FMVLC* uerba Item — Timor d. d. e. sapientia *om.*
FMVLC 3 uerba Item — Qui excipit — — (*p. 452, l. 8*) abominati sunt *om.* *V* illic] in prouerbis *FMLC* (*sic infra*) 4 increpationem *FMLC* 5 fiet *FMLC* (*γίνεται*) 6 intellegit *FMLC* (*νοήσεται*) illic] ubi supra *FMC*, in prou *L* 8 illic] in eodem libro *FMC*, ubi supra *L* obuiet *L* 9 autem *om.* *FMLC*
peccatis] in peccatis *FMLC* illic] in prouerbis *FMC*, ubi supra *L* 10 concilii *C* 11 ei *L* ubi supra *FMLC* est *om.*
FML uir || *explicit quaternio quod est primum fragmentum codicis F* 12 ardenti] agenti *MLC* (*φλεγόμενον*) 13 in prouerbis *MC*, ubi supra *L* arguet *M*

magis quam qui adulatur. Item illic: Plagae et increpationes dant sapientiam: puer autem errans confundit patrem. Item in libro sapientiae: Sapientiam enim et disciplinam qui abicit, infelix est: et uacua est spes illorum, et labores
 5 eorum sine fructu, et inutilia sunt opera illorum. Item illic: Magna enim sunt iudicia tua et inenarrabilia: propter hoc indisciplinae animae errauerunt. Item in ecclesiastico: Qui gaudet iniquitate, denotabitur: et qui odit correptionem, minuitur uita. Item illic: Corripe proximum ante quam conmineris, et da locum timori altissimi. Item illic: Quam bonum est arguere quam irasci, et confitentem in oratione non prohibere! Item illic: Viro indisciplinato

inueniet apud eum. Item cap. XXVIII: Virum qui corripientem
 dura ceruice contempnit reppentinus superueniet interitus. Item
 15 cap. XXVIII: Virga atque correptio tribuent sapientiam. Item cap. : Sapientiam enim et displi..nam qui auicit, stultus est. In ecclesiastico cap. XI: Corripe proximum antequam commineris. Item cap. XI: Quam bonum est arguere quam irasci. Item cap. XI: Viro indisciplinato est inuentio detrimentum. Item

20 hominem gratiam postea inueniet apud eum. Item cap. XXVIII:
 Viro qui corripientem dura ceruice contempnit reppentinus superueniet interitus. Item cap. XXVIII: Virga atque correptio tribuent sapientiam. Item in libro sapientiae cap. II: Sapientiam enim et disciplinam qui abicit, infelix est. In ecclesiastico
 25 cap. XI: Corripe proximum antequam commineris. Item cap. XI: Quam bonum est arguere quam irasci. Item cap. XI: Viro indi-

1 Prou. 29, 15 3 Sap. 3, 11 6 Sap. 17, 1 8 Eccli. 19,
 5 et 6 9 ib. 17 11 Eccli. 20, 1 12 ib. 9

1 magis *om.* *MLC* adulatur *S* illic] ubi supra *MLC* (*sic*
G, 9, 12) plage *SC* 3 in libro sapientiae *S*: in prouerbiis *MC*,
 ubi supra *L* 5 eorum] illorum *LC* sunt *om.* *MLC* 8 gau-
 det] autem *MLC* iniquitati *MC* correptione *M*, increpationem
C 9 minuetur *MLv*: inuenitur *S*, inminuetur *C* 10 mineri
MLC timore *L* 11 illic] in ecclesiastico *MC*, ubi supra *L*
 12 uiro . .] *cf. finem uersus 8 in cap. LI.* disciplinato *L*

est inuentio in detrimentum. Item illic: Qui odit correctionem, uestigium est peccatoris: et qui timent dominum, conuertent ad eor suum. Item in hieremia propheta: Sine causa percussi filios uestros, disciplinam non recepistis. Item illic: Haec dicit dominus: haec gens, quae non audiuit uocem domini neque exceperunt disciplinam, defecit fides de ore ipsorum. Item in amos propheta: Odio habuerunt arguentem in portis, et uerbum aequissimum abominati sunt. Item iob: Beatus homo, quem arguet dominus, quia correptio omnipotentis dei salus est. Item in ezechiel propheta: Domus israhel nolunt audire te, quia nolunt audire me: quia

α cap. XI: Qui odit corruptionem uestigium est peccatoris. In hieremia: Sine causa percussi filios uestros, disciplina non recipistis. Item cap. : Haec dicit dominus: haec gens quae non audiuit uocem domini neque exceperunt disciplinam defecit fides de ore ipsorum. In amos cap. : Odio habuerunt arguentem in portis. In iob cap. VIII: Beatus uir qui corripitur a domino: increpationem ergo domini ne reprobos. In ezechiel cap. : Domus israhel nolunt audire me quia uniuersa domus israhel con-

μ sciplinato est inuentio detrimentum. Item cap. XI: Qui odit correctionem uestigium est peccatoris. In hieremia: Frustra percussi filios uestros, disciplinam non receperunt. Item cap. : Haec est gens quae non audiuit uocem domini usque periit fides et ablata est de ore eorum. In amos cap. : Odio habuerunt in porta usque loquentem perfecte abominati sunt. In iob cap. VIII: Beatus uir qui corripitur a domino: increpationem ergo domini ne reprobos. In ezechiel cap. : Domus autem israhel

1 Eccli. 21, 6 (7) 4 Hierem. 2, 30 5 Hiercm. 7, 28
7 Am. 5, 10 9 Iob. 5, 17 11 Ezech. 3, 7

1 illic] in ccelesiastico *MC*, ubi supra *L* 2 timet *MLCv*
deum *MLv* 3 conuertetur *MLCv* ad *om. L* hieremia *C*
propheta *om. MLC ut saepius* 4 recipistis *M* 5 illic] in hieremia (iher- *C*) *MLC* dñs dñs *L* gens] genus *S* 6 exciperunt *S* 7 hodie *S* 8 abhominati *L* 9 iob] in iob *V*
arguit *C* correptio est *C* 10 dei est *V²* salus est *om.*
MVLC hiezechiel *L*, ihezechiel *C*, ezechiel *MV* 11 israhel
(*rasa t*) *S* (*bis*) te quia nolunt audire *om. MVLC*

uniuersa domus israhel contentiosi sunt et duro corde. Item apostolus ad galatas: Sic stulti estis? cum spiritu coeperitis, nunc carne perficiemini? Item ad thessalonicenses I: Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, 5 suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Item ad timotheum I: Insta oportune, inportunos argue, exhortare, increpa, in omni patientia et doctrina.

XXXIII.

DE PRAEVARICATORIBVS.

10 In psalmo C: Facientes praeuaricationes odiui: non ad-
hesit mihi cor prauum. Item in prouerbiis: Sicut canis

temptiosi sunt. Ad galatas cap. : Sic stulti estis, ut cum α
spiritu coeperitis carnem consumemini. Ad tesalonicenses I
cap. : Corripite inquietos, consolamini pusillanimes. Ad timo-
15 theum I cap. : Insta oportune inportune, argue, increpa.

XXXIII. DE PRAEVARICATORIBVS. In psalmo C: Facientes
praeuaricationes odio habui: non adhesit mihi cor prauum. In
prouerbiis cap. XXV: Sicut canis qui reuertitur ad uomitum

hel nolunt audire te quia nolunt audire me usque et duro corde. μ
20 Ad galatas cap. IIII: Sic stulti estis, ut quum spiritu coepe-
ritis nunc carne consummamini. Item ad thessalonicenses I
cap. VII: Rogamus autem uos, fratres, corripite inquietos usque
patientes este ad omnes. Ad timotheum II cap. V: Praedica
uerbum: insta oportune inportune usque in omni patientia et
25 doctrina.

XXXIII. DE PRAEVARICATORIBVS. In psalmo C: Facientes
praeuaricationes odio habui: non adhesit mihi cor prauum. In
prouerbiis cap. XXV: Sicut canis qui reuertitur ad uomitum

2 Gal. 3, 3 4 I Thess. 5, 14 6 II Tim. 4, 2 10 Ps.
100, 3 11 Prou. 26, 11

2 apostolus *om. MVLC* galathas *ML* estis] ut *add. MVL*
Cv 3 perficiemini *S*, consummamini *Mv*, consumemini *VLC*
tessalonicenses *S*, tesalonicenses *MVLC* 4 prima *MC* (*sic infra l. 6*)
pusillanimes *MLCV* 5 stote *M* 6 oportuna *SMV*, oportune
LC inportunos *S* (*ἀκαίρους*): inportune (-nae *M*) *MLC*, *s. l. V²*
(*ἀκαίρους*) exortare *S*, *om. MVLC* 7 patientia] lenitate et
patientia *MVLC* (pac- *VL*) 9 praeuaricatoribus *SL* 10 odiui *Sv*:
odio habui *MVLC* adhesit *SVLC*, adaesit *M*

cum conuertitur ad uomitum suum odibilis efficitur, sic stultus malitia sua conuersus in peccatis suis. Item in ecclesiastico: Initium superbiae hominis apostatare a deo: quoniam initium peccati omnis superbia. Item illic: In duobus timuit cor meum, et in tertio iracundia mihi aduenit: 5 uir bellator deficiens per inopiam, uir sensutus contemptus: et qui transgreditur a iustitia in peccatum, deus parat eum ad romphaeam. Item in esaia propheta: Vae fili apostatae, haec dicit dominus: fecistis consilium non per me, et pactum non per spiritum meum, adponendo peccata super 10 peccata. Item illic: Et exhibunt sancti, et uidebunt membra hominum, qui praeuaricati sunt in me: uermis enim eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur, et erunt in aspectu omni carni. Item in ezechiel propheta: Si

α suum. In ecclesiastico cap. VIII: Initium superbiae hominis 15 apostatare a deo. Item cap. : In duobus timuit cor meum. In esaia cap. : Vae fili apostatum, haec dicit dominus: fecisti consilium non per me. Item cap. : Et exhibunt sancti et uidebunt membra hominum qui praeuaricati sunt. In ezechiel

μ suum. In ecclesiastico cap. VIII: Initium superbiae hominis 20 apostatare a deo. Item cap. XIII: In duobus timuit cor meum usque parat eum ad rompheam. In esaia cap. : Vae filii desertores, dicit dominus, ut faceretis consilium usque ut adderetur peccatum super peccatum. Item cap. : Et egredientur et uidebunt cadauera uirorum usque uisionis omni carni. In eze- 25 :

3 Eccli. 10, 12 et 13 (14 et 15) 4 Eccli. 26, 25—27
8 Es. 30, 1 11 Es. 66, 24 14 Ezech. 17, 15

2 malitia] in malitia *MVLC* conuersus *om. C* 4 omnis peccati *Cv* uerba Item — In duobus — — (*l. 10*) super peccata *om. V* 6 per inopiam *Sv*: inopia *MLC* uir *S*, et uir *MLCv* sensutus *S* (sensatus *v*): sapiens *MLC* 8 rompheam *MLC*, rom *S* esaia *L*, ysaia *C* filii *S*: filii *MLC* apostatum *MLC* 9 non *MLC*: *om. S* 10 apponendum *M* 11 illic] in esaia *MVLC* (*is- L*, *ys- VC*, *-ya V*) et ante exhibunt *om. V* 12 praeuaricati *L* enim *om. L* 14 uerba Item — Si — Et — dominus *om. V* ezechiel *S*, ezechiele *M*, hiezechielo *L*, iezechiele *C*

diriget, si liberabitur qui facit aduersa? ita et qui praeterit testamentum saluus erit? Item illic: Et eligam ex uobis impios uestros et desertores, quoniam ex incolatu eorum educam illos: in terram israhel non intrabunt: et cognoscetis
 5 quia ego sum dominus. Item in osee propheta: Vae illis, quoniam exierunt a me: manifesti sunt, quia peccauerunt in me, et non clamauerunt ad me cordibus suis. Item in epistula petri apostoli II: Melius enim erat illis non cognouisse uiam ueritatis quam post notionem iustitiae apo-
 10 statare a diuino sibi tradito mandato. contigit illis res uulgaris: sicut canis reuertens ad uomitum suum, et ut sues lota, quae in uolutatione sua coinquinata est. Item in epistula iudae apostoli: Angelos quoque, qui non serua-

cap. : Si diliget, si liberabitur qui facit auersa. Item cap. α
 15 : Et eligam ex uobis impios uestros et desertores. In ose cap. : Vae illis, quoniam recesserunt a me. Petrus in epistula II: Melius enim erat illis non cognouisse uie ueritatis quam post cognitionem iustitiae apostetare. Iudas in epistula cap. : Angelus quoque qui non seruauerunt ordinem suam

20 chiel cap. : Si diriget, si liberabitur qui facit aduersa? ita μ
 et qui praeterit testamentum saluus erit? Item ibi cap. : Et eligam de uobis transgressores et impios usque et scietis quia ego dominus deus. Item in osee cap. : Vae eis, quoniam recesserunt a me usque non clamauerunt ad me in corde suo.
 25 Petrus in epistula II cap. VIII: Melius enim erat illis non cognoscere uiam iustitiae usque et sus lota in uolutabro luti. Iudas in epistula sua cap. II: Angelos uero qui non serua-

2 Ezech. 20, 38 5 Os. 7, 13 et 14 8 II Petr. 2, 21 et 22
 13 Iud. 6 et 7

1 diriget *MLC*: dirigit *S* 2 illic] ubi supra *MLC* 3 uestros] uiros *L* exincolat - uerum *S* 4 israhel (*rasa. t*) *S* 5 quia] quoniam *MLC* sum *om. ML* oseae *SV*, osae *M*, osee *LC*
 6 quia] quoniam *MVLC* 7 uerba Item — Melius — — sustententes *om. V* 8 aepistola *S* petrus in epistola II *MLC* (*eḡ L*, *epla C*) 9 cognoscere ueritatem *C* notionem] cognitionem *MC*, agnitionem *L* 11 reuersus *L* sues *SMLC* 12 lata que *S* est inquinata *C* 13 in aepistola iudę apostoli *S*: iudas in epistola sua *MLC*

uerunt ordinem suum, sed reliquerunt habitaculum suum, in iudicium magni dei uinculis eos sanctorum angelorum sub tenebras reseruabit. sodomam autem quoque et gomorram et quae circa eas ciuitates, cum adulterium fecissent et carnem secutae essent, cinis factae propositae sunt in exemplo ignis aeterni poenas sustinentes. Item in numeris: Exurge, domine, et dispargantur inimici tui, et fugiant omnes qui oderunt te, et confringantur: et conuerte, domine, in milia israhel.

XXXIII.

10

DE SVPERBIA.

In psalmo XXX: Et retribuet his qui abundanter faciunt superbiam. Item in psalmo LXXII: Propterea obtinuit

α usque sunt in exemplum ignis aeterni poena sustinentes. In numeris cap. : Exsurge, domine, dispargantur inimici tui et 15 fugiant.

XXXIII. DE SVPERBIA. In psalmo XXX: Et retribuet his qui faciunt superbiam. In LXXII: Propterea obtinuit eos superbia

μ uerunt suum principatum usque ignis aeterni poenam sustinentes. In numeris cap. VII: Surge, domine, et dissipentur inimici tui 20 et fugiant qui oderunt te a facie tua.

XXXIII. DE SVPERBIA. In psalmo XXX: Et retribuet his qui faciunt superbiam. In LXXII: Propterea obtinuit eos superbia

6 Num. 10, 35 et 36 12 Ps. 30, 24 13 Ps. 72, 6 et 7

1 relinquerunt *M* 2 iudicio (-tio *M*) *MLC* dī (i. e. dei) *SMLC* (ἡμέρας) 3 reseruauit *MC* quoque om. *M* gomurram *M* 4 et carnem secutae essent om. *MLC* 5 esset *S* exemplum *MLC* 6 penas *S*, penas *C* 7 exsurge *MLC* dispargantur *SM*, dispargantur *VLC* 8 confringantur] *add.* omnes qui oderunt te et fugiant *MLC* conuertere *MVLC* et fugiant omnes qui od. te et confugiant et conuertere domine (*sequitur lacuna 15 litt.*) *V* 12 habundanter *S*, om. *MVLC* 13 superbiam Item in psalmo nonagesimo sedo Odibilis coram deo et hominibus superbia Quod excelsum est hominibus abhominatio est Propterea obtinuit . . *C* optinuit *L*

eos superbia eorum: prodiuit quasi ex adipe iniquitas eorum.
 Item in psalmo C: Non habitant in medio domus meae
 qui faciunt superbiam. Item in psalmo CXVIII: Superbi
 inique gerebant usquequaque. Item in prouerbiis: Domi-
 5 nus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Item
 illic: Qui custodit os suum, seruat animam suam: nam qui
 proteruus est labiis, terrebit semet ipsum. Item illic:
 Domos superborum destruet dominus. Item illic: Inmundus
 apud dominum omnis qui exaltat cor suum. Item illic:
 10 Filius malus superbos oculos habet, palpebris autem suis

eorum. In C: Non habitabit in medio domus meae faciens super- α
 biam. In CXVIII: Superbi inique agebant. In prouerbiis
 cap. : Dominus superbos resistit. Item cap. XIII: Qui
 custodit os suum custodit animam suam. Item cap. XVI: Domus
 15 superborum demolitur dominus. Item cap. XVII: Contritionem
 praecedit superbia. Item cap. XXX: Generatio cuius excelsi sunt

eorum. In C: Non habitabit in medio domus meae faciens super- μ
 biam. In CXVIII: Superbi inique agebant. In epistula ia-
 cobi*** cap. XIII: Deus superbis resistit, humilibus autem dat
 20 gratiam. In prouerbiis cap. XIII: Qui custodit os suum custo-
 dit animam suam. Item cap. XVI: Domus superborum demolitur
 dominus. Item cap. XVII: Contritionem praecedit superbia.
 Item cap. XXX: Generatio cuius excelsi sunt oculi et palpebrae

2 Ps. 100, 7 3 Ps. 118, 51 4 Prou. 3, 34 (cf. Iac. 4, 6
 et I Petr. 5, 5) 6 Prou. 13, 3 8 Prou. 15, 25 Prou. 16, 5
 10 Prou. 30, 13 19 Iac. 4, 6

1 producit *S* quasi] sicut *MVLC* ex adipe] adipe *MV*,
 adeps *L* 2 habitant *S*: habitauit *M*, habitabit *VLÇv* (κατώκει)
 3 qui faciunt superbiam *S*: faciens superbiam *MLC*, superbiam faciens
V, qui facit superbiam *v* (ποιῶν ὑπερηφανίαν) centesimo uicesimo
 tercio *C* 4 iniquae *SL* gerebant *S*: agebant *MVLCv*
 5 resistit *MVLC*: resistet *S* (ἀντιτάσσεται) 6 illic] ubi supra *MV*
C, in prouerbiis *L* 7 illic] in eodem libro *MVC*, in eodem *L*
 8 domus *MV*, domum *C* destruet *S*: detrahet *MVLC*, demolietur
v illic] in prouerbiis *MVC*, ubi supra *L* immundus apud dñm
C 9 omnis *om. MVLC* uerba Item -- Filius malus -- -- poten-
 tis *om. V* 10 palpebris *S*

extollitur. Item illic: Temerarius et superbus pestilentia uocatur. Item illic: Noli superbire ante conspectum regis, neque in locis potentium subsistas. melius est enim tibi dici: ascende ad me, quam humiliari in conspectu potentis. Item in ecclesiastico: Odibilis coram deo et hominibus superbia. 5 Item illic: Et quid superbit terra et cinis? Item illic: Synagogae superborum non erit sanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis. Item illic: Initium superbiae hominis apostatare a deo: quia initium peccati omnis superbia. sedes ducum superborum detraxit dominus, et sedere fecit mites 10 pro illis. radices gentium superbarum arefecit dominus, et plantauit humiles ex ipsis gentibus. perdidit dominus memoriam superborum, et reliquit memoriam humilium sensu.

α oculi et palpebre eius in alta subrecte. Item cap. XXI: Superbos et arrogans uocatur indoctus. XXV: Ne gloriosus apereas 15 quorum rege et in loco magnatorum ne steteris. In ecclesiastico cap. VIII: Odibilis quorum deo et hominibus superbia. Item ibi: Quid superbit terra e cinis? Item cap. III: Synagogae superborum non erit sanitas. Item cap. VIII: Qui com-

μ eius in alta subrecte. Item cap. XXI: Superbus et arrogans 20 uocatur indoctus. Item cap. XXV: Ne gloriosus appareas coram rege et in loco magnatorum ne steteris. In ecclesiastico cap. VII: Odibilis coram deo et hominibus superbia. Item ibi: Quid superbit terra et cinis. Item cap. LII: Synagogae superborum non erit sanitas. Item cap. VIII: Initium superbiae hominis 25 apostatare a deo usque ab eo qui fecit illum recessit cor eius.

1 Prou. 21, 24 2 Prou. 25, 6 et 7 5 Eccli. 10, 7
6 ib. 9 7 Eccli. 3, 28 (30) 8 Eccli. 10, 12—18 (14. 15. 17.
18. 21. 22)

1 extolletur *MVLC* (*ἐπαίρεται*), cf. 389, 8 in prouerbiis *ML*
C pestilentiae *L* 2 in prouerbiis *MC*, in eodem *L* 6 uerba
Item — Et quid s. t. e. cinis *om. V* illic] ubi supra *MLC* et
quid] et qui *S*, quid *MLC* terra *MLCv*: [erba *S* illic] in
ecclesiastico *MLVC* 8 uerba Item — Initium — — deminutio uitae
est (461, 1) *om. V* 9 superbia *L* 11 gentium *MLCv*: mentium
S 12 plantabit *S* (*ἐφύτευσε*) et perdidit *MLC* 13 reliquid
SML memoria *ML* sensum *S*

non est creata hominibus superbia, neque iracundia nationi
mulierum. Item illic: Qui tetigerit picem, inquinabitur ab
ea: et qui communicat superbo, induet superbiam. Item
illic: Domus, quae nimie locuples est, adnullabitur super-
5 bia. Item in esaia propheta: Omnis autem deficiet ini-
quus, et peribit superbus, et disperierunt qui inique agunt in
maestitia, et qui faciunt peccare homines in sermone. Item
illic: Et qui superbi sunt, contumelia conterentur, et humi-
liabuntur, et cadent excelsi gladio. Item illic: Et contu-
10 meliam superbiorum humiliabo. Item illic: Cessauit super-
bia et diuitiae impiorum. Item in amos propheta: Quia
iurauit dominus per semet ipsum, quia ego abominor omnem
superbiam iacob, et regiones illius odiui. Item in amba-

municauerit superbo induetur superbia. In esaia cap. : Om- α
15 nes autem deficiet iniquus et peribit superbus. Item cap. :
Et qui subersi sunt contumelia conterentur. Item cap. :
Et contumelia superbiorum humiliabo. Item cap. : Cessauit
superbia et diuitiae impiorum. In amos cap. : Quia iurauit
dominus per semet ipsum, quia ego abominor omnem superbiam.

20 Item cap. VIII: Qui communicauerit superbo induetur superbia. μ
In esaia cap. : Omnis autem deficiet iniquus et peribit super-
bus et disperierunt qui inique agunt in maestitia et qui faciunt
peccare homines in sermone. Item cap. : Et qui superbi
sunt contumelia conterentur et humiliabuntur et cadent. Item
25 cap. : Et gloriosos terrae humiliabo. Item cap. : Ces-
sauit superbia et diuitiae impiorum. In amos cap. : Iurauit
dominus deus in anima sua: dicit dominus deus exercituum usque

2 Eccli. 13, 1 4 Eccli. 21, 4 (5) 5 Es. 29, 20 et 21
8 Es. 10, 33 et 34 9 Es. 13, 11 10 Es. 24, 8 (cf. Sabat.)
11 Amos 8, 7

2 in ecclesiastico *MLC* 3 induit *L* superbia *M* 4 ubi supra
MLC nimiae *SM* locuplebs *S*, locuplex *MLC* 5 esaia *L*,
y:saia *C* propheta *om. MLC* 6 iniquae *ML* 7 mestitia *L*
8 illic] in esaia (is- *L*, ys- *C*) *MLC* (*sic infra*) 9 contumelia *SM*
10 cessauit — impiorum] *πέπανται ἀθάδια καὶ πλοῦτος ἀσεβῶν cod.*
Alex. 12 iurabit *S* abhominor *L* 13 ambacum *M*: abba-
cum *S*, abbacuc *L*, abacuch *C*

cum: Iustus autem ex fide mea uiuit: sibi placens autem, contemptor et uir superbus nihil proficiet. Item in deuteronomio: Et omnis quicumque fecerit in superbia, ut non exaudiat sacerdotem qui adstat ministrare in nomine dei sui, aut iudices qui fuerint in diebus illis, morietur homo ⁵ ille, et auferetis malum ex israhel: et omnis populus cum audierit, timebit et non faciet iniustitiam. Item in iob: Et quia anni dinumerati sunt superbiae, et sic sunt dispositi in aures domini: et cum uidebuntur pacificari, eueniet illis euersio. quia qui in altis habitat, uidet iniuriam facientem, ¹⁰ et humiliat superbos. Item tobi: Propter quod et tu, fili, dilige fratres tuos, et noli superbo corde agere cum filiabus filiarum populi tui: nec accipias quemquam ex his in subiectione causa inopiae et necessitatis: quoniam in superbia abundat perditio et infidelitas: nec consistit fortiter cui ¹⁵ gradus in tabulis figitur: quia fructus stellionatus decoloratio

α In ambacuc cap. : Iustus autem ex fide mea uit: uir superbus nihil proficiet. In deuteronomio cap. : Omnis quicumque fecerit superbia ut non exaudiat sacerdotem. In iob cap. : Et qui anni dinumerati sunt. In tobi cap. : ²⁰ Propter quod, filii, dilige fratres tuos usque et diminutio uitae

μ et domus eius odi. In ambacuc cap. : Iustus autem in fide sua uiuet usque uir superbus et non decorabitur. In deuteronomio cap. X: Qui autem superbierit nolens obaudire sacerdotis imperio usque ut nullus deinceps intumescat superbia. Item ²⁵ in tobi cap. : Superbiam numquam in tuo sensu aut in tuo uerbo dominari permittas usque initium sumpsit omnis perditio.

1 Abac. 2, 4 et 5 3 Deut. 17, 12 et 13 8 Iob. 15,
20 et 21 11 Tob. 4, 13 (cf. p. 371, 8) 26 Tob. 4, 14

2 deuteronomium *MC* 3 et *om. MLC* in superbia *S*: super-
biam *MLC* ut *MLC*: aut *S* 4 adstat *S*: adsistit (ass- *C*)
MLC 5 fuerunt *C* 6 aufertis *ML* 8 sic sunt *S*: sicut
MLC 9 ueniet *MLC* 11 et tu *om. MLC* 13 accipies
ML 15 abundat *M*: habundat *SLC* 16 tabulis *S*: talibus
MLC fructus *om. C* stillionatus *S*, stelionatus *ML*, stelio
natus (*pro e m. 2 s. l. pos. i*) *C* ¹⁰decoratio *S*

et deminutio uitae est. Item in euangelio secundum matthaeum: Vos autem quaeritis in modicis extolli, et de maximis minui. Item illic: Quia quod excelsum est in hominibus, abominatio est ante dominum.

5

XXXV.

DE MANSVETVDINE.

In numeris: Et erat moyses mansuetus prae omnibus hominibus, qui sunt super terram. Item in psalmo XXIII: Dulcis et mansuetus dominus: propter hoc legem statuet
10 delinquentibus in uia, diriget mites in iudicio, docebit mansuetos uias suas. Item in prouerbiis solomonis: Man-

est. In euangelio secundum matheum cap. : Vos autem α
quaeritis in modicis extolli et in maximis minuit. Item cap. :
Quia quod excelsum est in omnibus abominationem ante deum.

15 XXXV. DE MANSVETVDINE. In libro numerum cap. :
Et erat moyses mansuetus prae omnibus hominibus qui sunt super
terram. In psalmo XXIII: Dulcis et mansuetus dominus. In
prouerbiis cap. : Mansuetus uir cordis medicus est. Item

Secundum matheum cap. XX: Vos autem quaeritis de μ
20 modico crescere et de maximo minui. Item secundum ma-
theum cap. XVIII: Apud homines hoc impossibile est, apud
deum autem omnia possibilis sunt.

XXXV. DE MANSVETVDINE. In libro numerorum cap. VIII:
Erat enim moyses uir mitissimus super omnes homines qui mora-
25 bantur in terra. In psalmo XXIII: Dulcis et mansuetus domi-
nus: propter hoc legem statuet. In prouerbiis cap. I: Man-

2 Matth. 20, 28 et Luc. 14, 11 3 Luc. 16, 15 7 Num.
12, 3 9 Ps. 24, 8 et 9 11 Prou. 14, 30 21 Matth. 19, 26

1 Item in eu. *om. V* euang \bar{S} 2 math (uel mathm) libri
uos . . .] $\acute{\upsilon}\mu\epsilon\iota\varsigma$ δὲ ζητεῖτε . . . cf. Westcott and Hort, N. T. p. 572,
Notes p. 15. Mai, Scr. uet. III p. 275. Lachm. N. T. I 119 queritis
LC 3 illic] scdm mathm MLC in *om. V* 4 abhominatio V
C dominum] deum MV 7 in libro numerorum MLC, *om. V*
et *om. C* mansuetissimus C 9 statuet MVLC: statuit S 10 diri-
git MVC 11 solomonis *om. MVLC* mansuetus . . .] $\pi\rho\alpha\acute{\upsilon}\theta\upsilon\mu\omicron\varsigma$
 $\acute{\alpha}\nu\eta\rho$ καρδίας ἰατρος, σῆς δὲ ὀστέων καρδία αἰσθητικῆ.

suetus uir cordis medicus est: tinea autem ossibus cor intellegens. Item illic: Melior est mansuetus cum humilitate quam qui diuidit praedam cum contumeliosis. Item in ecclesiastico: Fili, in mansuetudine opera tua perface, et ab omni homine diligeris. Item illic: Esto mansuetus ad audiendum uerbum, ut intellegas: et cum sapientia loquere responsum uerum. Item illic: Fili, in mansuetudine serua animam tuam, et da illi honorem secundum dignitatem suam. Item apostolus ad ephesios: Obsecro ergo uos ego uinctus in domino, ut digne ambuletis uocatione, qua uocati estis, cum omni humilitate animi et mansuetudine, cum multa patientia, subportantes inuicem in caritate, solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Item iacobus apo-

α cap. XVII: Melior est humiliari cum mitibus quam diuidere spolia cum superbis. In ecclesiastico cap. III: Fili, mansuetudine opera tua perface. Item cap. III: Esto mansuetus ad audiendum uerbum. Item cap. VIII: Fili, in mansuetudine serua anima tua. Paulus ad ephesios cap. : Obsecro uos uinctus in domino usque in uinculo pacis. Iacobus cap. : Quis prudens et

μ suetus uir cordis medicus est, tinea autem ossibus cor intelligens. Item cap. XVII: Melius est humiliari cum mitibus quam diuidere spolia cum superbis. In ecclesiastico cap. III: Fili, in mansuetudine opera tua perface. Item cap. III: Esto mansuetus ad audiendum uerbum. Item cap. VIII: Fili, in mansuetudine serua animam tuam. Paulus ad ephesios cap. III: Obsecro itaque uos, fratres, ego uinctus in domino usque in uinculo pacis. Item

2 Prou. 16, 19 4 Eccli. 3, 17 (19) 5 Eccli. 5, 11 (13)
7 Eccli. 10, 28 (31) 9 Ephes. 4, 1—3

1 intelligens *et intelligas* VC 2 illic] in prouerbiis MVLC
mansuetus M 3 di]uit S contumeliosis SMVC, conten-
tiosus L, superbis v 5 omne ML illic] ubi supra MV
LC 7 uerba Item — Fili — — Obsecro — — pacis om. V
illic] in ecclesiastico MVLC mansuetudinem ML 9 apostolus
S: paulus MLC ephesios S, ephesios LC 10 uocationem qua
S, uocatione in qua ML 11 animi om. MLCv multa patientia
S: magnanimitate MLC, patientia v 12 supportantes MLC
sollicite L 13 in iacob (item om.) V om. apostolus MVLC

stolus: Quis prudens et sciens uestrum? monstret de bona conuersatione opera sua in mansuetudine et prudentia.

XXXVI.

DE PATIENTIA.

5 In prouerbiis: In corde uiri boni inuenietur patientia: nam in corde insipientium non agnoscitur. Item illic: Melior est uir patiens quam fortis: nam qui retinet iram, melior est quam qui ciuitatem capit. Item illic: Qui par-
10 cit uerbum proferre durum, prudens est: patiens autem uir sapiens est. Item illic: Patiens uir copiosus in sapientia: pusillaninis autem uehementer insipiens. Item apostolus

sciens uestrum? monstret de bona opera conuersationem suam in mansuetudine et prudentia. α

XXXVI. DE SAPIENTIA. In prouerbiis cap. XVII: Cor sapientis querit doctrinam. Item cap. XVI: Melior est patiens uiro forte et qui dominatur amico suo expugnator urbium. Item cap. XVIII: Qui moderator sermones suos doctus et prudens est. Item cap. XVIII: Cor prudens possidebit scientia et auris sapientium

Iacobus cap. XII: Quis sapiens et disciplinatus inter uos? ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine et sapientia. μ

XXXVI. DE SAPIENTIA. In prouerbiis cap. XVII: Cor sapientis quaerit doctrinam. Item cap. XVI: Melior est patiens uiro forti et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Item cap. XVIII: Qui moderatur sermones suos doctus et prudens est. Item cap. XVIII: Cor prudens possidebit scientiam et auris sapientium

1 Iac. 3, 13 5 Prou. 14, 33 (cf. Sabat.) 7 Prou. 16, 32
8 Prou. 17, 27 10 Prou. 14, 29 14 Prou. 15, 14 et 18, 15

1 de bona opera (bono opere *V*²) conuersationem suam in *MVLC*
4 de sapientia *MVLC* 5 prouerbiis] *add.* salomonis *C* pati-
entia *S*: sapientia *MVLCv* (σοφία), *cf.* Sabat. 6 agnoscetur *MV*
LC illic] in prouerbiis *MVLC* (*sic infra*) 7 uir *om.* *Lv*
patiens *Sv*: sapiens *MVLC* (μακρόθυμος) retinet *S*: continet *MV*
LC 8 parcat *MV²LC* 9 prudens est *S*: prodest ei *MVLC*
(ἐπιγνώμων) 10 uerba Item — Patiens — — insipiens *om.* *V*
11 pusillaninis (-mes *L*) *MLC* apostolus *om.* *MVLC*

ad thessalonicenses I: Patientes estote ad omnes. uidete ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini in inuicem et in omnes.

XXXVII.

DE HVMLILITATE.

5

In prouerbiis: Omnis opera humilis manifesta apud deum: nam impii in die malorum cadebunt. Item illic: Humilia ualde spiritum tuum: quoniam uindicta carnis impii ignis et uermis. Item illic: Responsum humile auertit iram. Item illic: Humilitas exaltat gentes. Item in psalmo XXXIII: 10 luxta est dominus his qui tribulato sunt corde, et humiles

α quaerit doctrina. Ad thessalonicenses I cap. : Patientes estote ad omnes.

XXXVII. DE HVMLILITATE. In prouerbiis cap. : Omnis opera humilis mansueta. Item cap. : Humiliens uade spiri- 15 tum tuum. Item cap. : Responso mollis frangit iram. Item cap. : Humiliat et exaltat. In psalmo XXXIII: Et humiles

μ quaerit doctrinam. Item ad thessalonicenses I cap. VII: Patientes estote ad omnes usque in inuicem et in omnes.

XXXVII. DE HVMLILITATE. In prouerbiis cap. : Omnis 20 opera humilis mansueta apud deum. nam impii in domo malorum cadent****. Item cap. XV: Responso mollis frangit iram. In ecclesiastico cap. VI: Humilians ualde spiritum tuum usque impii ignis et uermis. Item cap. VI: Est enim qui humiliat et exaltat, circumspector deus. In psalmo XXXIII: Et humiles 25

1 I Thess. 5, 14 et 15 6 Prou. 16, 2 7 Eccli. 7, 17
(19) 9 Prou. 15, 1[†] 10 Prou. 14, 34; cf. Eccli. 7, 11 (12) et I
Reg. 2, 7 11 Ps. 33, 19 17 Eccli. 7, 11 (12)

1 tessalonicenses *SC*, thessalonicenses *MV*, thesol- *L* prima
MC 2 quod bonum est inuicem sectamini in (et in *V*²) omnes
MVLC 6 omnis *libri* manifesta *S*: mansueta *MVLC*
(*φανερά*) 7 cadebunt *SMV¹L*: cadent *V²C* illic] in prouerbiis
MVLC (*sic infra*) humilians *MV¹LC¹* 8 uade *ML* 9 uerba
Item — Responsum — — Humil. — — luxta — — saluabit *om. V*
10 humilitas *S*: humiliat et *MLC* (*Prou. 14, 34 δικαιούνη ὑποῖ ἔθνος.*
Eccli. 7, 11 (12) ἔστι γὰρ ὁ ταπειῶν καὶ ἀνυψῶν)

spiritu saluabit. Item in esaia propheta: Quia misertus est deus populo suo, et humiles populi sui consolatus est. Item illic: Et ad quem respiciam, dicit dominus, nisi ad humilem et quietum et trementem uerba mea? Item in
 5 euangelio secundum matthaeum: Quicumque autem humiliauerit se, exaltabitur, et qui se exaltauerit, humiliabitur. Item in epistula petri I: Omnes autem quietem et humilitatem animi induite: quia dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Item iacobus apostolus:
 10 Humiliate uos deo. et resistite diabulo, et fugiet a uobis. proximate deo, et proximabit uobis. Item illic: Humiliamini ante conspectum domini, et exaltabit uos.

spiritus saluabit. In esaia cap. : Et humiles populi sui α
 consolabitur. Item cap. : At quem respiciam, dicit dominus,
 15 nisi ad humilem et quietum. Secundum matheum cap. :
 Quicumque autem humiliauerit se et exaltabitur. Petrus in epistula I cap. : Omnes quietem et humilitatem animi induite, quia dominus superbus resistit, humilibus autem dat gratia. Iacobus cap. : Humiliate uos deo, et proximabit uobis.
 20 Item cap. : Humiliamini in conspectu domini et exaltauit uos.

spiritu saluabit. In esaia cap. : Quia consolatus est dominus μ
 populum suum et pauperum suorum miserebitur. Item cap.
 : Ad quem respiciam, dicit dominus, nisi ad humilem et
 quietum et trementem uerba mea. Secundum matheum cap.
 25 XVIII: Quicumque ergo humiliauerit se. Petrus in epistula I
 cap. XVIII: Omnes autem inuicem humilitatem insinuate usque
 humilibus autem dat gratiam. In epistula iacobi cap. XIII:
 Adpropiate domino et adpropinquabit uobis. Item cap. XIII:
 Humiliamini in conspectu domini et exaltabit uobis.

1 Es. 49, 13 3 Es. 66, 2 5 Matth. 23, 12 7 I Petr.
 5, 5 10 Iac. 4, 7 11 Iac. 4, 10

1 uerba Item — Quia m. — — consolatus est om. M isaia L,
 ys- VC (proph. om.) 2 consolabitur VLC, παρεχάλεσεν 3 illic]
 in esaia (is. VL, ys- C) MVLC 4 uerba Item — Quicumque — — (lin.
 12) exaltabit uos om. V 5 euanḡ sec̄ mattheum S 6 uerba
 et qui s. exalt. humiliabitur om. MLC item petrus in epistola I
 (prima MC) MLC humilitatem et quietem C 8 animæ M
 9 apostolus om. MLC 10 uerba et resistite d. e. a u. p. deo om. M
 LC fugiet addidi 11 proximauit SM, -bit LC illic] ia-
 cobus MLC 12 exaltauit M uobis L

XXXVIII.

DE SAPIENTE.

In prouerbiis: Beatus homo qui inuenit sapientiam, et immortalis qui inuenit prudentiam. melius est enim illam mercari quam auri et argenti thesauros. Item illic: Gloriam sapientes possidebunt, et insipientes diuident contumeliam. Item illic: Sensus bonus accedit ad eos qui nouerunt eum, uir autem prudens inueniet eum. Item illic: Ornamentum adulescentibus sapientia, gloria autem seniorum cani. Item illic: Da sapienti occasionem, et sapientior erit: notum fac iusto, et adiciet percipere. Item illic: Sapiens corde percipiet mandata. Item illic: Sapientes celabunt intellectum.

α XXXVIII. DE SAPIENTE. In prouerbiis cap. III: Beatus homo qui inuenit sapientia. Item cap. III: Gloriam sapientes possidebunt. Item cap. X: Da sapienti et addetur ei sapientia. Item cap. XI: Sapiens corde praecepta suscepit. Item cap. XI: Sapientes abscondunt scientiam. Item cap. XIII: Lux sapi-

μ XXXVIII. DE SAPIENTE. In prouerbiis cap. III: Beatus homo qui inuenit sapientiam usque purissimi fructus eius. Item cap. III: Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exultatio ignominia. Item cap. XIII: Sapiens timet et declinat malum usque confidit. Item cap. XXI: Exultatio iuuenum fortitudo eorum et dignitas senum canities. Item cap. X: Da sapienti occasionem et addetur ei sapientia: doce iustum et festinabit accipere. Item cap. XI: Sapiens corde praecepta suscipit. Item cap. XI:

3 Prou. 3, 13 et 14 5 ib. 35 7 Prou. 19, 7 gr. 8 Prou. 20, 29 10 Prou. 9, 9 11 Prou. 10, 8 12 ib. 14
21 Prou. 14, 16

2 de sapientia *L*, decipiente *V* 4 immortalis *SVL*: immortalis *MC*, *θνητός* melior *L* illa *SMV¹L* 5 in prouerbiis *MV LC* (*s. i.*) 7 adcedit *V¹* ad eos] a deus *S* 8 uerba Item — Ornamentum — 467, 8 saluus erit *om. V* ubi supra *MLC* 9 adulescentibus (*adol- L*, *adhoc- C*) ornamentum *MLC* sapientiae *L* senum *C* 10 et *MLC*, *om. S*, *cf. 449, 11* et notum *MLC* 11 illic] ubi supra *MC*, in prouerbiis *L* 12 illic] in prouerbiis *MC*, ubi supra *L* caelabunt *SM*

Item illic: Vir autem sapiens quiete agit. Item illic:
 Vir sapiens sedes est intellectus. Item illic: Lex sapienti
 fons uitae. Item illic: Cor sapientium possidebit sensum.
 Item illic: Thesaurus desiderandus requiescit in ore sapi-
 5 entis. Item illic: Melior est uir sapiens quam fortis et uir
 prudentiam habens quam ager magnus. Item illic: Sapi-
 entes non declinant de ore domini, sed cogitant in consiliis.
 Item illic: Qui ambulat sapienter, saluus erit. Item in
 ecclesiastico: Cor sapientis intellegitur in sapientia. Item
 10 illic: Non abscondas sapientiam tuam in decore: in lingua
 enim cognoscitur sapientia, et sensus et scientia doctrinae

entis fons uitae. Item cap. XV: Corona sapientium diuitiae. α
 Item cap. XVI: Cor sapientis querit doctrinam. Item cap.
 XV: In corde prudentis requiescit sapientia. In ecclesiastico
 15 cap. : Cor sapientis intelligitur in sapientia. Item cap. :
 Non absconde sapientiam tuam. Item cap. X: Sapiens in uerbo

Sapientes abscondunt scientiam. Item cap. XI: In labiis sapientis μ
 inuenitur sapientia. Item cap. XIII: Lex sapientis fons uitae.
 Item cap. : Thesaurus desiderandus requiescit in ore sapi-
 20 entis. Item cap. XI: Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter.
 Item cap. XV: Corona sapientium diuitiae eorum. Item cap.
 XV: In corde prudentis requiescit sapientia. Item cap. XVI:
 Cor sapientis quaerit doctrinam. In ecclesiastico cap. III:
 Cor sapientis intelligitur in sapientia. Item cap. VIII: Beatus
 25 uir qui in sapientia sua meditabitur, usque circuminspectionem
 dei. Item cap. III: Non abscondas sapientiam tuam in decore
 eius, in lingua enim cognoscitur sapientia, usque operibus iustitiae.

1 Prou. 11, 12 2 Pr. 12, 23 Pr. 13, 14 3 Pr. 18, 15
 4 Pr. 21, 20 5 Pr. 16, 32 6 Pr. 24, 7. 8 gr. 8 Pr. 28, 18
 9 Eccli. 3, 29 (31) 10 Eccli. 4, 23. 24 (28. 29) 12 (21) Pr. 14, 24
 13 Pr. 15, 14 14 Pr. 14, 33 17 Pr. 10, 13 20 Pr. 10, 9

1 ubi supra *MLC* (sic 3. 5. 6) quiete agit: ἡσυχίαν ἄγει *alt*:
 illic] in prouerbiis *MC*, ubi supra *L* (sic 2. 4. 8) 2 ἀνήρ συνετός θρόνος
αἰσθησεως, ap. *Augustin*: anima iusti sedes sapientiae in *ps.* 46, 10. 96,
 5. a. i. s. est s. *ib.* 79, 2. *serm.* 53, 7. 200, 1. s. s. a. iusti: thronus enim la-
 tine sedes dicitur *i. ps.* 98, 3. a. i. thronus sap. *ib.* 121, 9 sedis *S*
 sapientis *r* 5 sap. (*om.* uir) *MLC* et. .] καὶ. . *Alx.* 9 in *om.* *V*
 10 ubi supra *MVLC* in decore *MVv*, inde deore *S*, in dedecore *LC*

in uerbis ueritatis, et firmamentum in operibus iustitiae. Item illic: Sapientia humilis exaltabit caput illius, et in medio magnatorum considerare illum faciet. Item illic: Felix sapiens, qui in sapientia sua ueritatem et iustitiam meditatur, et in sensu suo cogitabit circuminspectionem dei! Item ⁵ illic: Homo sapiens in omnibus metuebit. Item illic: Sensati in uerbis sapienter egerunt, et intellexerunt ueritatem et iustitiam, et plorauerunt ad prouerbia et iudicia. Item illic: Homo sapiens tacebit usque in tempus: lasciuus autem et imprudens non seruabunt tempus. Item illic: Sapiens ¹⁰ in uerbis se ipsum adfabilem facit. Item illic: Os prudentis

α producet se ipsum. Item cap. X: Homo sapiens in omnibus metuebit. Item cap. X: Sensati in uerbis sapienter egerunt. Item cap. XI: Homo sapiens tacebit usque ad tempus. Item cap. X: Sapiens in uerbis se ipsum amabilem facit. Item cap. XIII: ¹⁵

μ Item cap. XI: Os prudentis quaeritur in ecclesia et uerba illius cogitabunt cordibus suis. Item cap. VIII: Sapientia humiliati exaltauit caput illius, usque considerare illum faciet. Item cap. X: Homo sapiens in omnibus metuit usque dabit confessionem. Item cap. X: Sensati in uerbis et ipsi sapienter egerunt usque ²⁰ prouerbia et iudicia. Item cap. XI: Homo sapiens tacebit usque ad tempus usque non seruabunt tempus. Item cap. : Sapiens in uerbis se ipsum amabilem facit. Item cap. : Sapiens in uerbis producit se ipsum usque placebit magnatis. Item cap. XVIII: Homo sensatus credit legi dei. Item cap. XIII: ²⁵

2 Eccli. 11, 1 3 Eccli. 14, 20 (22) 6 Eccli. 18, 27
7 ib. 29 9 Eccli. 20, 7 10 ib. 13 11 Eccli. 21, 17 (20)
23 Eccli. 20, 29

2 uerba Item — Sapientia — — (p. 470, 1) scientia est om. V
in ecclesiastico MC, ubi supra L (sic l. 6) exaltabit SCv: exaltauit
ML 3 conserdere MLCv facit ML illic] ubi supra MLC
4 sapiensa S 5 cogitabit SCv: cogitauit ML circumspeditionem
MLCv 6 metuebit SL, met**uit (ras. ue) M, metuet Cv ubi
supra MLC (sic l. 9, 11) 7 n̄ intellexerunt C 8 et plorauerunt]
explorauerunt M 9 in] ad Cv autem om. C 10 seruabunt]
au'd. usque ad L illic] in ecclesiastico MLC 11 affabilem
L. amabilem MCv (προσφιλή)

quaeritur in ecclesia et uerba illius cogitabunt in cordibus suis. Item illic: Homo pius in sapientia manet sicut sol: nam stultus quasi luna inmutatur. Item illic: Homo sensatus credit legi dei. Item illic: Vir peritus multos erudiuit, et animae suae suauis est. Item illic: Vir sapiens implebitur benedictione, et uidentes illum laudabunt. Item illic: Sapiens in populo hereditabit honorem, et nomen eius erit uiuens in aeternum. Item in ecclesiaste: Cor sapientium in domo luctus, et cor insipientium in domo luxoriae. Item illic: Verba sapientium in requiem audientium. Item iob: Quoniam sapientia est timere dominum: abstinere autem se

Homo sanctus in sapientia manet sicut sol. Item cap. XXII: α Vir peritus qui multos erudiuit et animae suae suauis est. Item ibi: Vir sapiens implebitur benedictione. Item ibi: Sapiens in populo hereditauit honorem. In ecclesiastic cap. II: Sapientis oculi in capite eius. Item cap. XI: Verba sapientium audiuntur in silentio. In iob cap. X: Quoniam sapientia est timere domi-

Homo sanctus in sapientia manet usque stultus sicut luna inmutatur. Item cap. XXII: Vir peritus qui multos erudiuit et animae suae suauis est. Item cap. XXII: Vir sapiens implebitur benedictione et uidentes illum laudabunt. Item cap. XXI: Sapiens in populo hereditabit honorem et nomen eius erit uiuens in aeternum. In ecclesiaste cap. VII: Cor sapientium ubi tristitia est et cor stultorum ubi laetitia. Item cap. XI: Verba sapientium audiuntur in silentio. In iob cap. : Et dixit homini: ecce

2 Eccli. 27, 11 (12) 3 Eccli. 33 (36), 3 4 Eccli. 37, 19 (22)
 5 ib. 24 (27) 7 ib. 26 (29) 8 Eccle. 7, 5 10 Eccle. 9, 17
 11 Iob. 28, 28 15 Eccle. 2, 14

1 queritur *LC* in ecclesiam *SMC* illorum *C* cordibus (*om. in*) *MLC* 2 illic] in ecclesiastico *MLC* 3 quasi] ut *C*, sicut *v* inmutatur (*imm- M*) *SML*, mutatur *Cv* illic] ubi supra *MLC* (5. 6) sensatus *S*: sensatus *MLC* 4 illic] in ecclesiastico *MC*, ubi supra *L* (8. 10) peritus qui $\alpha\mu$ (*cod. Amiat.*)
 erudiuit *MLCv*, erudibit *S* 5 implebitur *MLC* 7 sapiens *Sv*; uir sapiens *MLC* populo (*om. in*) *S* hereditauit *M* eius *om. M ab initio. folii*
 8 uiuens erit *MLC* 9 luxoriae *LC*
 10 requiem *MLC* iob *MLC*: illic *S* 11 timere deum *C*

a malis scientia est. Item tibi: Adtende autem tibi, fili, in omnibus operibus tuis, et esto sapiens in uniuersis sermonibus tuis: et quod nolueris tibi fieri, alio ne feceris. Item in prouerbiis: Sapiens timendo declinat a malo, stultus uero sibi confidens miscetur iniquo.

5

XXXVIII.

DE CONVERSATIONE IUVENVM.

In psalmo CXVIII: In quo corrigit iuuenior uiam suam? in custodiendo sermones tuos. Item in prouerbiis solomonis: Scire sapientiam et disciplinam, et intellegere sermones prudentiae, ac percipere uersutias sermonum, atque intellegere iustitiam ueram, et iudicium dirigere iustum: ut det innocentibus astutiam, puero autem iuniori sensum et peritiam: his enim auditis sapiens sapientior erit. Item

α num. Tobias cap. : Adtende autem tibi, fili, in omnibus operibus tuis et esto sapiens. In prouerbiis cap. : Sapiens timendo declinat a malo.

XXXVIII. DE CONVERSATIONE IUVENVM. In psalmo CXVIII: In quo corregit iunior uiam suam? In prouerbiis cap. :

μ timor domini ipsa est sapientia usque intelligentia. In tobi cap. : Adtende tibi, fili, ab omni fornicatione usque uide, ne alteri tu aliquando facias. Item in prouerbiis cap. XIII: Sapiens timet et declinat malum.

XXXVIII. DE CONVERSATIONE IUVENVM. In psalmo CXXIII: In quo corrigit iuuenior uiam suam? In prouerbiis cap. I: 25 Ad sciendam sapientiam et disciplinam usque sapiens sapientior

1 Tob. 4, 14 et 15 (16) 4 Prou. 14, 16 8 Ps. 118, 9
10 Prou. 1, 2—5

1 scientia (om. est) C attende VC 3 alio SL (cod. Amiat.):
alii MVC, alteri v facias Mv 8 salmo V CXVII S, num.
om. L corrigit SVLCv: corriget M (κατορθώσει), cf. 334, 3
iunior C 9 solomonis om. MVLC 10 et (ante intelleg.) om.
MVLC 11 adq; S 12 dirigere] diligere VLC (κατεδύνην)
14 enim S: autem MVLC

illic: Fili, non te conpraehendat mala cogitatio, quae dere-
 liquit doctrinam adulescentiae, et testamentum diuinum oblita
 est. posuit enim aput mortem domum suam, et aput infernum
 cum terrigenis sunt cursus eius. omnes qui uadunt per illam,
 5 non reuertentur, sed in paenitentiam uenient. Item illic:
 Fili, ne deficias: serua autem meum consilium et cogitationem:
 ut uiuat anima tua semper et gratia sit circa tuam ceruicem.
 tunc sanitas erit carnibus tuis et diligentia ossibus tuis.
 Item illic: Vias impiorum noli ingredi, neque aemuleris
 10 uias iniquorum: in quocumque loco castra constituerint, non
 eas illuc: diuerte autem ab eis et declina. Item illic:
 Omni custodia serua cor tuum: ex his enim exitus sunt uitae.
 aufers a te prauum os, et iniqua labia longe expelle a te.
 oculi tui recta uideant, palpebrae autem tuae adnuntient
 15 iusta. recta itinera fac tuis pedibus, et uias tuas dirige: nec

At scientiam et disciplinam. Item cap. VI: Fili mi, adtende α
 sapientia mea. Item cap. VIII: Fili mi, custode sermones meos.
 Item cap. VIII: Nunc ergo, fili, audi me et adtende uerba oris
 mei. Item cap. V: Omni custodia serua cor tuum. In eccle-

20 erit. Item cap. III: Fili mi, si susceperis sermones meos usque μ
 omnes qui ingrediuntur ad eam non reuertentur. Item cap. III:
 Fili mi, ne obliuiscaris legis meae usque et inrigatio ossuum tuo-
 rum. Item cap. V: Non delecteris semitis impiorum usque de-
 clina et desere eam. Item cap. V: Omni custodia serua cor

1 Prou. 2, 16—19 6 Prou. 3, 1—8 9 Prou. 4, 14 et 15
 12 ib. 23—27 16 Prou. 5, 1 17 Pr. 7, 1 18 ib. 24
 20 Pr. 2, 1. 19

1 ubi supra *MVLC* (9. 11) conpraehendat *SMV*, compreh- *L*
C cogitatio mala *L* dereliquid *S*, derelinquit *MVLC* 2 et
om. MVLC 4 terregenit *SMV*¹ 5 illic] in prouerbiis *MVLC*
 6 consilium meum *C* 7 tuam ceruicem *S*: tuum collum *MVL*, collum
 tuum *C* 9 emuleris *VLC* 10 in *om. MVLC* quocumquae *S*
 constituerint castra *V* 11 deuerte *MV* autem *om. C* 12 sunt
om. MVLC 13 aufers *SML*, aufer* (*rasa s*) *V*: aufer *C*
 13 uerba prauum os et i. l. e. a te *om. M* repelle *VLC*
 14 palpebrae *SM*¹ (*h rasa in M*) annuntient *MVC* 15 nec]
 ne *MC*

declines in dextram uel in sinistram, auerte autem pedem tuum a uia mala. Item illic: Ornamentum adolescentibus sapientia, gloria autem seniorum cani. Item in ecclesiastico: Fili, a iuuentute tua excipe doctrinam, et usque ad canos inuenies sapientiam. quasi is qui arat et seminat accede 5 ad illam, et sustine bonos fructus illius. in opere enim illius exiguum laborabis, et cito edes de generationibus illius. quam aspera est nimium indoctis: et non permanebit in illa excors. Item illic: Cum sancto adsiduus esto, quemcumque cognoueris conseruantem timorem domini. Item illic: In multi- 10 tudine presbiterorum prudentium sta, et sapientiae illorum ex corde coniungere: et omnem narrationem dei uelis audire, et prouerbia laudis non effugiant te. uidens sensutum euigila ad illum, et gradus ostiorum illius exprimat pes tuus. cogitatum habe in praeceptis dei, et in mandatis eius adsiduus 15 esto: et ipse cor dabit tibi, et concupiscentia sapientiae dabi-

α siastico cap. V: Fili, a iuuentute tua excipe doctrinam. Item ibi: In multitudine presbiterorum prudentium sta. Item cap.

μ tuum usque auerte pedem tuum a malo. Item cap. XXI: Exultatio iuuenum fortitudo eorum, et dignitas senum canities. In 20 ecclesiastico cap. V: Fili, a iuuentute tua excipe doctrinam usque et non permanebit in illa excors. Item cap. XXI: Cum uiro sancto maxime assiduus esto usque timorem domini. Item cap. V: In multitudine praesbyterorum prudentium sta usque

2 Prou. 20, 29 4 Eccli. 6, 18—21 9 Eccli. 37, 12 (15)
10 Eccli. 6, 34 (35)—37

1 dexteram *VLC* uel] neque *MVLC* senestram *S*, sinistra
M pedum *S* 2 uerba Item — Ornamentum — — (p. 474, l. 14)
misericordiae suae *om. V* 5 his *SM* adcede *M*, accedit *L*
6 fructos *S* 9 et 10 illic] ubi supra *MLC* assiduus *MLC*
10 dei *MC* multitudinem *S* 11 praesbiterorum *SM* sta
S: insta *MLC* 12 uellis *M* 13 effugient *L* uidens *S*:
et si uideris *MLCv* sensutum *S*: sensatum *MLCv* 14 ostiorum
MLC: os]tuorum *S* exprimat *S*: exterat *LCr*, extiterat *M*
cogitatum *MLCv*: agitatum *S* 15 in praeceptis eius maxime assi-
duus esto *MLC* (*om. dei et in mand.*)

tur tibi. Item illic: Fili, in uita tua tempta animam tuam:
 et si fuerit nequa, non des ei potestatem. non enim omni
 animae omne genus placet. Item illic: Adulescens, loquere
 in tua causa uix interrogatus. habeat caput responsum tuum.
 5 in multis esto quasi inscius simul et quaerens. in medio
 magnatorum ne praesumas, et ubi sunt senes non multum
 loquaris. ante grandinem praecedit coruscatio, et ante homi-
 nem uerecundum praecedit gratia. et si hora est surgendi,
 non trices. praecurre autem prior in domum tuam: illic auo-
 10 care, illic lude et age conceptiones tuas, et non in delictis
 aut uerbo superbo, sed in benedicendo eum qui te benedixit,
 qui te repleuit bonis suis et satiat te bonis suis. Item in
 ecclesiaste: Laetare, adulescens, in iuuentute tua, et bene
 disponat cor tuum in diebus adulescentiae tuae: et ambula
 15 in uia cordis tui sine macula et non in audacia in aspectu

: Fili, in uita tua tempta anima tua usque qui te benedixit α
 bonis suis. In ecclesiasten cap. XI: Laetare, iuuenis, in adu-

dabitur tibi. Item cap. XVIII: Adulescens, loquere in tua causa μ
 uix usque ab omnibus bonis suis. Item cap. XXI: Fili, in
 20 uita tua tempta animam tuam usque omne genus placet. In ec-
 clesiaste cap. XI: Laetare ergo, iuuenis, in adulescentia tua

1 Eccli. 37, 27 et 28 (30 et 31) 3 Eccli. 32 (35), 7—13 (10—
 17) 13 Eccle. 11, 9 et 10 et Eccle. 12, 1

1 illic] in ecclesiastico *MLC* tempta enim animam *S* 2 ne-
 quam *MLCv* potestatem | omni *S* (*om. non enim ab initio lineae*)
 3 omni genus *S* item illic *om. MLC* adulescens (*adhol- C*) *M*
LC, adobscent *S* 4 in tua causa uix *MLC*: intuitu *S* abeat
M¹ 5 querens *SC* 7 grandine *M* choruscatio *MC*
 9 trices *MLC*, *om. S*, te trices *v* precurre *LC* prior *Sv*: *om.*
MLC illic auocare *MLCv*, illic aduocare *C*, illico uocare *S*
 10 delectis *S* 12 uerba qui te r. b. s. e. s. te *om. MLC*
 replebit *S* 13 eccl, *S*, ecclesiastico *MC*, ubi supra *L* lae-
 tare (*let- LC*) *MLC*: *om. S* adulescens *SM*, *adol- L*, iuuenis
Cv iuuentute] adholoescentia *C(v)* 14 adulescentiae (*adhol- C*)
LC, iuuentutis *v* et ambula *MLCv*, ambula *S* 15 in audacia |
 aspectu (*om. in ab initio lineae*) *S*

oculorum tuorum. et scito, quod super haec omnia adducet te deus in iudicium. repelle iram a corde tuo, et remoue nequitiam a carne tua, quia adulescentia et stultitia uanitas est. et memor esto eius qui te creauit in diebus adulescentiae tuae. Item in hieremia propheta: Sors mea dominus, 5 dixi: ideo sustinebo ipsum. bonus est dominus sustentibus eum. anima, quae quaesierit eum, bonum est sustinere et sperare in salutare dei. bonum est uiro cum portauerit iugum graue in iuuentute sua: sedebit singulariter et silebit, quia tulit super se iugum graue. dabit in fossa os suum: si tamen 10 est spes patienti. dabit percutienti maxillam suam, et satiabitur in obprobriis: quia non repellet me in aeternum dominus. quia cum humiliauerit, miserebitur secundum multitudinem misericordiae suae. Item tibi: Tu autem in omnibus diebus uitae tuae, fili, time deum tuum, et ne uelis peccare 15 uel praeterire praecepta eius: quoniam misericordia et ira ab ipso est. diligens autem iustitiam in omnibus diebus uitae tuae bene facito coram ipso, et noli ambulare in uis iniqui-

α lescentia tua. In hieremia cap. : Sors mea dominus, dixi usque secundum multitudinem misericordiae suae. In tobi cap. 20 : Tu autem in omnibus diebus uitae tuae, fili, time dominum.

μ usque in diebus iuuentutis tuae. In lamentatione hieremiae cap. : Pars mea dominus, dixit anima mea usque secundum multitudinem miserationum suarum. In tobi cap. : Omnibus autem diebus uitae tuae in mente habe deum usque praecepta dei 25

5 Thren. 3, 24—32

14 Tob. 4, 5 (6)

3 adulescentiae et *M* 4 aduliscentiae *S*, adolesc- *L*, adholesc-
C 5 iheremia *C* propheta *om. MLC* 7 quesierit *LC*
8 uiro cum] ut uir cum uir *C* 9 sedebit singularis et tacebit quoniam
tulit *MLC* 10 grauae *M* 11 patiendi *C* 12 obprobriis
(*om. in*) *MLC* repellet *MLCv*, repellit *S* 13 miserebitur]
exaltabitur *C* 14 misae|ricordie *S* 15 dñm *MVL* uellis
M 16 eius] *add. et S* 17 dirigens autem ad iustitiam *MV*
LC, diligens autem iustitiam *S*, *cf. 36S, 2* 18 iniquitatib; *S*

tatis. Item illic: Et nunc, filioli, hoc est quod mando vobis, ut in quo instituo uos seruiatis deo et faciatis coram illo quod placet illi. sed et uos mandate filiis uestris ut operentur iustitiam et facientes elemosynam memores sint 5 dei in omnibus uis suis et benedicant nomen illius in omni tempore in ueritate et in tota uirtute sua. Item apostolus ad timotheum: Iuuenalia autem desideria fuge: sectare uero iustitiam, fidem, caritatem, pacem cum his qui inuocant deum de corde puro.

10 XL.

NON PERIVRANDVM.

In leuitico: Non iurabitis nomine meo iniuste, et non profanabitis nomen sanctum: ego sum dominus uester. Item in psalmo XIII: Qui iurat proximo suo et non decipit

15 Item cap. : Et nunc, filioli, usque in ueritate et tota uirtute tua. Ad timotheum cap. : Iuuenilia autem desideria fuge. α

XL. NON PERIVRANDVM. In leuitico cap. : Non iurabitis in nomine meo iniuste et non profanabitis nomen sanctum meum: ego dominus deus uester. In psalmo XIII: Qui iurat proximo

20 nostri. Item in tobi cap. : Audite ergo, filii, patrem uestrum, seruite domino in ueritate usque et tota uirtute sua. Ad timotheum II <II s. l. add.> cap. III: Iuuenilia autem desideria fuge usque de corde puro. μ

XL. NON PERIVRANDVM. In leuitico cap. XI: Non peierabis in nomine meo nec pollues nomen dei tui: ego dominus. In psalmo XIII: Qui iurat proximo suo. In XXIII: Qui non accipit in

1 Tob. 14, 10 et 11 7 II Tim. 2, 22 12 Leu. 19, 12
14 Ps. 14, 4

1 uerba Item — Et nunc — — uirtute sua om. V illic] tobi M
LC 3 ut SL: et MC 4 elemosynam S, elemosinā (ael- M) ML
C 6 item apostolus om. V apostolus] paulus L 7 iuuenilia
MLv, iuuenialia VC 9 dñm MVLCv de puro corde V
12 leuitico S iurabis L, periurabis Cv nomine S, in nomine
MVLCv iniustae SM 13 profanabis C, pollues v sanctum]
add. meum MVLC dominus] add. deus MVLC 14 decipit
MVLCv: decepit S

eum. Item in psalmo XXIII: Qui non accepit in uano animam suam, nec iurauit proximo suo in dolo, hic accipiet benedictionem a domino et misericordiam a deo salutari suo, Item in libro sapientiae: Aut enim dum laetantur, insani fiunt, aut uaticinantur falsa, aut uiuunt iniuste, aut periurant cito. dum enim confidunt in idola, quae sunt sine anima, male iurantes laedi se non sperant, et iniuste iurauerunt, fecte contempnentes iustitiam. Item in zacharia propheta: Et iuramentum falsum nolite diligere, quia haec omnia odiui, dicit dominus omnipotens. 10

XLI.

NON IVRANDVM.

In ecclesiastico: Iurationi non adsuescas os tuum: multi enim casus in illa, et nominibus non admiscearis, quo-

α suo. In XXIII: Qui non accipit in uanum animam suam. In sapientia cap. VIII: Aut uiuunt iniuste aut periurant cito. In zacharia cap. : Et iuramentum falsum nolite diligere. 15

XLI. NON IVRANDVM. In ecclesiastico cap. XI: Iurationi

μ uanum animam suam. In sapientia cap. VIII: Aut enim dum laetantur insaniunt aut uaticinantur falsa usque in dolo contempnentes iustitiam. In zacharia cap. : Et iuramentum mendax ne diligatis. 20

XLI. NON IVRANDVM. In ecclesiastico cap. XII: Iurationi non adsuescat *(t in ras.)* os tuum usque et si in uacuum iura-

1 Ps. 23, 4 et 5 4 Sap. 14, 28—30 9 Zach. 8, 17
13 Eccli. 23, 9—11 (9—14)

1 eum *om.* *MVLCv* Item in prouerbiis Accendit falsa testis iniquus et immittit iuditia inter fratres. Item in psalmo uicesimo tercio Qui non accipit — *C* XXIII *V* uanum *L* 2 suam *om.* *C*
iurabit *L*, iurat *s. l.* *V*² in dolo proximo suo *MVLCv* accipiet *S* 5 fient *MV*²*C*, fiant *L* uaticinantur *S* iniustae *SM* 7 anima male (-læ *V*) *MVLC*: animale *S* iurantis *L*
ledi *SVLC* in iustæ *S*, iniustae *M* iurauerunt] *add.* et *MVLC*
LC 8 fictae *SM* contempnentes *MVC* item *om.* *V* 13 adsuescat *MLC(v)*, adquiescat *V* 14 nominibus *om.* *MVLC*

niam non eris immunis ab eis. sicut enim seruus interrogatus
 adsidue a liuore non minuetur, sic omnis iurans et nominans
 in toto a peccato non purgabitur. uir multum iurans imple-
 bitur iniquitate, et non discedet a domo illius plaga: et si
 5 uane iurauerit, non iustificabitur. Item illic: Loquella
 multum iurantis horripilationem statuet. Item secundum
 matthaeum: Audistis quia dictum est: non periurabis, sed
 reddes domino iuramenta tua. ego autem dico uobis, ne
 omnino iuretis, neque per caelum, quia sedes dei est, neque
 10 per terram, quia scabillum est pedum eius, neque per hieru-
 solymam, quia ciuitas est magni regis, neque per caput tuum
 iuraueris, quia non potes ullum capillum album facere aut
 nigrum. sit autem sermo uester: est est, non non: quod
 autem amplius est, a malo est.

15 non adquiescat os tuum. Secundum matheum cap. : Au- α
 distis quia dictum est: non periurabis.

uerit, non iustificabitur. Item cap. XIII: Loquella multum μ
 iurans horripilationem capitis statuet. Secundum matheum
 cap. III: Audistis quia dictum est antiquis: non peiurabis < s in ras.
 20 compl. litt. > usque quod autem his abundantius est a malo est.

5 Eccli. 27, 14 (15)

7 Matth. 5, 33–37

1 immunis *MC* 2 adsiduae *S*, assidue *MVLC* labore *V*
 non *MVLCv*, om. *S* minuetur *MVLC*, minuitur *Sv* 3 implebi-
 tur *MVLC* 4 discedet *Cv*: discedat *S*, discedit *MVL* 5 uanae
S iustificabitur *Sv*: iustificatur *MVLC* item om. *V* illic]
 ubi supra *MVLC* loquella *M*, loqui illa *S*, loquela *VLC*
 6 horripilationem *S*, obripilationem *MVC*, oppilationem *L* statuat
*V*¹ in euangelio secundum *MLC* 7 math *S*, matheum *LC*
 perierabis *S* 8 iuramentum tuum (tuum om. *V*) *VC* 9 iuratis
S celum *S* sedis *S* 10 scabillum *S*, scabellum *MVLC*
 hierosolimam *ML*, ierosolimam *V*, iherosolimam *C* 11 regis magni
V nequae *S* 12 iuraueris om. *C* ullum] unum *Mv* facere
 album *MVLC*

XLII.

NON DICENDVM FALSVM TESTIMONIVM.

In exodo: Non dices falsum testimonium aduersus proximum tuum. non consenties cum iniusto fieri testis iniustus. Item in psalmo XXXIII: Exurgentes testes iniqui quae ignorabam interrogabant me, retribuebant mihi mala pro bonis. 5 Item in prouerbiis: Accendit falsa testis iniustus et inmittit iudicia inter fratres. Item illic: Testis autem uelox linguam habet iniquam. Item illic: Eripiet de malis animam testis fidelis, incendit autem falsa dolosus. Item 10 illic: Vir mutabilis lingua incidet in mala. Item illic:

α XLII. NON DICENDVM FALSVM TESTIMONIVM. In exodo cap. LXXXI: Non dices falsum testimonium. In psalmo XXXIII: Exurgentes testes iniqui quae ignorabam interrogabant me. In prouerbiis cap. VII: Testem fallacem et eum qui seminat inter 15 fratres discordia. Item cap. XIII: Qui autem testis est repentinus concinat linguam mencii. Item cap. XIII: Testis fidelis non mentietur, proferet autem mendacium dolosus. Item cap. XV: Liberat animam testis fidelis, profert mendacium uersipellis. Item

μ XLII. NON DICENDVM FALSVM TESTIMONIVM. In exodo cap. 20 XI: Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. In psalmo XXXIII: Exurgentes testes iniqui quae ignorabam interrogabant me. In prouerbiis cap. VII: Testem fallacem et eum qui seminat inter fratres discordia. Item cap. XIII: Qui autem testis est repentinus concinnat linguam mendacii. Item 25 cap. XIII: Testis fidelis non mentietur, proferet autem mendacium dolosus. Item cap. XV: Liberat animam testis fidelis, profert

3 Exod. 20, 16 et Exod. 23, 1 5 Ps. 34, 11 et 12 7 Prou.
6, 19 8 Pr. 12, 19 9 Pr. 14, 25 11 Pr. 17, 20 17 Pr. 14, 5

5 tricesimo tercio *C* exurgentes *MV²LC* 7 Item — Accendit — — fratres *om.* hoc loco (*exhib. supra 476, 1*) *C* uerba Item — Accendit — — Testis — — habet iniquam *om.* *V* ascendit *L*
falsus *L²* inmittet *L*, immittet (*et in ras.*) *M* 8 illic] in prouerbiis *MC*, ubi supra *L* 9 in prouerbiis *MVC*, ubi supra *L*
10 uerba Item — Vir — — Testis f. — — Testis m. — — (*479, 3*) loquetur *om.* *V* 11 ubi supra *ML*, in prouerbiis *C* incidet *ML*, incidet *S* *om.* incidet — falsus *C* ubi supra *ML*

Testis falsus non erit impunitus: qui autem accusat iniuste, non euadet. Item illic: Testis mendax peribit, uir autem oboediens caute loquetur. Item illic: Noli esse testis mendax in ciuem tuum, neque dilateris labiis tuis. Item illic:
 5 Claua et gladius et sagitta perniciosi sunt: sic et uir, qui aduersus amicum suum testimonium falsum dicit. Item illic: Lingua mendax odit ueritatem, os autem incontinens facit seditiones.

XLIII.

10

NON MENTIENDVM.

In exodo: Non facietis furtum, et non mentiemini, nec calumniam faciet quisquam proximo suo. Item in libro sapientiae: Os autem, quod mentitur, occidit animam. Item in ecclesiastico: Noli narrare mendacium aduersus fratrem

15 cap. : Testis falsus non erit impunitus. Item cap. XX: Testis iniquus deridet iudicium. Item cap. XXVII: Lingua fallax non amat ueritatem.

XLIII. NON MENCIENTVM. In exodo cap. XLII: Non facies furtum et non menciemini. In sapientia cap. V: Os autem
 20 quod mentitur occidit anima. In ecclesiastico cap. : Noli

mendacium uersipellis. Item cap. XX: Testis falsus non erit
 impunitus. Item cap. XX: Testis iniquus deridet iudicium. Item cap. XXVII: Lingua fallax non amat ueritatem.

XLIII. NON MENTIENDVM. In leuitico cap. XI: Non facietis
 25 <tis ex corr.> furtum et non mentiemini. In sapientia cap. I: Os autem quod mentitur occidit animam. In ecclesiastico cap. V: Noli narrare mendacium aduersus fratrem tuum usque

1 Prou. 19, 5 2 Prou. 21, 28 3 Prou. 24, 28 5 Prou.
 25, 18 7 Prou. 26, 28 11 Leu. 19, 11 13 Sap. 1, 11
 . 14 Eccli. 7, 12 (13) 16 (22) Prou. 19, 28

1 iniustae *S* 2 euadit *L* in prouerbis *MC*, ubi supra *L*
 3 obaediens *S* loquitur *MLC* ubi supra *MLC* 4 dilateris
MVLC, delateris *S* ubi supra *MVLC* 6 falsum testimonium
V 7 in prouerbis *MVC*, ubi supra *L* //tinens *V*¹, timens
*V*² 10 mentium *S* 11 in exodo *SMLC*, in prouerbis *V*
 12 faciat *L* 13 occidet *M*

tuum, neque in amico similiter facias. Item illic: Noli uelle mentiri omne mendacium: adsiduitas enim illius non bona. Item illic: Superuacuitas nequa homini mendacium: in ore indisciplinatorum adsidue erit. Item in hieremia propheta: Mendacium et non fides inualuit super terram, 5 quia a malis mala exierunt, et me non cognouerunt. Item illic: Melior est pauper ambulans in ueritate quam diues mendax. Item paulus apostolus ad ephesios: Deponentes mendacium, loquimini ueritatem unusquisque cum proximo suo, quia sumus inuicem membra. Item ad colos- 10 senses: Nolite mentiri inuicem, spoliantes uos ueterem hominem cum actibus suis. Item iohannes apostolus: Omne mendacium non est de ueritate.

α narrare mendacium. Item cap. V: Noli uelle mentiri. In hieremia cap. : Mendacium et non fides inualluit super terram. 15 Item cap. : Melior est pauper ambulans in ueritate quam diues mendax. Ad effesios cap. : Deponentes mendacium. Ad colosenses cap. : Noli mentiri inuicem. Iohannes cap. : Omnem mendacium non est de ueritate.

μ assiduitas enim illius non bona. Item cap. XI: Obprobrium enim 20 nequam in homine mendacium et in ore indisciplinatorum assidue erit. In hieremia cap. : Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii usque et me non cognouerunt, dicit dominus. In prouerbiis cap. XX: Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua quam dñes torquens labia insipiens. Paulus ad 25 ephesios cap. V: Propter quod deponentes mendacium usque sumus inuicem membra. Ad colosenses cap. III: Nolite mentiri inuicem usque ** ueterem hominem cum actibus suis. Item iohannes I epistula cap. VII: Omne mendacium ex ueritate non est.

1 Eccli. 7, 13 (14) 3 Eccli. 20, 24 (26) 5 Hier. 9, 3
7 Prou. 19, 1 8 Ephes. 4, 25 11 Coloss. 3, 9 12 I Ioh. 2, 21

1 ubi supra *MVLC* (sic l. 3) 2 mentire *L* assid. *MVLC*
non] *add.* est *V²Cv* 3 *uerba* Superuacuitas — — Mendacium — —
Melior — — Deponentes — — membra Item ad colosenses *om.* *V*
nequa *SM*, neq; *L*, nequā *C* 4 adsidue *S*, assidue *MLC*
hieremia *C* 5 propheta *om.* *MLC* 7 in hieremia *MLC*
8 apostolus *om.* *MLC* ephesios *S*, effesios *LC* 9 unusquisque
S 10 colosenses *MLC* 12 Item ioh. apost.] ad colosenses *V*
ioh *S* apostolus *om.* *MLC* 13 de ueritate *MVL*, ex ueritate
Cv, ueritatem *S* (*om.* de)

XLIII.

DE INTERDICTV IDOLATRIAE.

In exodo: Descendit autem moyses ad populum, et dixit illis: locutus est dominus omnia haec uerba, dicens: ego sum
 5 dominus deus tuus, qui eduxi te de aegypto, de domo seruitutis. non erunt tibi dii alii praeter me: non facies tibi idolum, nec cuiusquam similitudinem, quaecumque in caelo sunt sursum aut quaecumque in terra deorsum: non adorabitis eos, neque seruietis illis: ego sum dominus deus uester.
 10 Item illic: Et dixit dominus ad moysen: haec dices domui iacob, et testaberis filiis israhel, dicens: uos uidistis quoniam de caelo locutus sum ad uos: non facietis uobis deos argenteos neque deos aureos, nec facietis uobis ipsis idolum. Item illic: Sacrificans diis eradicabitur nisi domino soli.
 15 Item illic: Et nomina deorum alienorum non recordabitis,

XLIII. DE INTERDICTV IDOLATRICIAE. In exodo cap. XLII: α
 Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra aegypti de domo seruitutis: non habebis deos alienos. Item cap. XLIII: Non facies deos argenteos nec deos aureos. Item cap. : Non

20 XLIII. DE INTERDICTV IDOLATRIAE. In exodo cap. XI: Ego μ
 sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra aegypti de domo seruitutis: non habebis deos alienos usque neque coles. Item cap. XII: Non facietis deos argenteos nec deos aureos. Item

3 Exod. 19, 25 et Exod. 20, 1—5 10 Exod. 20, 22 et 23
 14 Exod. 22, 20 15 Exod. 23, 13

2 interdicto *L* idolatriae *SMVLC* (ydol- *C*) 3 descendit *S*
 4 loquutus *M* uerba haec *L* 6 alii dii *V* praeter *S*
 7 cuiusquam *S*, ullam *MVLC*, omnem *v* 8 susum *S*^t et quae
 in terra *MVLCv* adorabis *Vv* 9 illis] eis *MVLC* deus
om. C 10 illic] in exodo *MVLC* (*sic infra*) dicis *S*
 11 israhel *S* quoniam] quomodo *C* 12 celo *L* 13 ipsis
om. MVLC 14 uerba Item — Sacrificans — — usque ad (*p. 483,*
l. 13) deus uester *om. V* nisi] praeter *L* (*cf. cod. Amiat.*), praeter-
 quam *v* 15 illic] ubi supra *MC*, in exodo *L*

nec audiantur de ore uestro. Item illic: Non adorabitis deos eorum, neque seruietis illis. non facies secundum opera illorum, sed depones et exterminabis et confringes simulacra eorum, et seruietis domino deo uestro. et benedicam panem tuum et aquam tuam, et auertam infirmitatem a uobis. 5
Item illic: Adtende tibi, ne casu disponas testamentum <his> qui sedent super terram, in quam intraturus es, ne sit offensio eorum in uobis. aras illorum destruetis, et titulos illorum conminuetis, et lucos eorum excidetis. non enim adorabitis deo alio: ego enim sum dominus deus tuus: zelo 10
nomen, deus zelans est. ne casu disponas testamentum his qui sedent super terram, et forniceris post deos eorum, et inuitent te et manduces de sacrificiis eorum: et sumatis ex filiabus illorum filiis uestris, et filias uestras detis filiis illorum: et fornicentur filiae tuae post deos eorum. et deos 15
fusiles non facietis uobis. Item in leuitico: Non seruietis

α adorabis deos usque infirmitatem a uobis. Item cap. :
Adtende tibi ne casu ponas usque dominus deus uester. Item

μ cap. XII: Non adorabis deos eorum usque et auferam infirmitatem de medio tui. Item cap. XII: Non inibis cum eis foedus usque 20
quod tibi certo erit in scandalum. Item cap. XVI: Caue ne unquam cum habitatoribus terrae illius iungas amicitias usque deos conflatiles non facies tibi. In leuitico cap. XVI: Non facietis

1 Exod. 23, 24 et 25 6 Exod. 34, 12—17 16 Leu. 19, 4
20 Ex. 23, 32 et 33

1 audiatur *MLC* illic] in exodo *MLC* (6) 6 disponas *S* (*διαθη*
cod. Alx.), ponas *MLC* (*ᾠῆς*) 7 his *om. SMLC* 8 eorum
(*om. in uobis a. i. d. e. t. illorum*) *M* aras eorum *Lv* titulos
eorum *LC* 10 deo alio *S* (*θεῶ ἐτέρω cod. Alx.*): deum alienum
MLCv ego enim sum dominus deus tuus *S* (*cf. Exod. 20, 5*)
zelo nomen deus zelans est *S* (*ζηλωτὸν ὄνομα, θεὸς ζηλωτῆς ἐστίν, uide-*
tur interpres legisse ζηλῶ τὸ ὄνομα . . .) ego . . . zelans est] ego
enim sum dominus deus zelans nomen est mihi *MLC*, dominus zelotes
nomen eius, deus est aemulator *v* 11 ne casu disponas *MC*, ne casu
disponans *S*, nec asiduis ponans (*iduis in ras. m. 2*) *L* his *S*, cum
his *MLC* 13 ex] de *L* 14 illorum] earum (*bis*) *L* 16 uerba
Item — Non s. i. e. d. f. n. facietis uobis *om. MLC* leuitico *S*

idolis, et deos fusiles non facietis uobis: ego sum dominus
 deus uester. Item illic: Nolite manducare in montibus:
 non auspicabitis, non augurabitis. Item illic: Non seque-
 mini uentriloquos et incantatoribus non adhaerebitis, ut coin-
 5 quinemini in eis: ego sum dominus deus uester. Item illic:
 Et anima, quae secuta fuerit uentriloquos aut incantatores,
 ita ut fornicentur sectando eos, et constituam uultum meum
 super animam illam et perdam illam ex populo suo. et eritis
 sancti, quia sanctus sum ego dominus deus uester. Item
 10 illic: Non facietis uobis idola manu facta, neque sculptilia,
 neque stantes lapides constituētis uobis, neque lapidem scul-
 ptum perspicuum ponetis in terra uestra, ut adoretis ea: ego
 sum dominus deus uester. Item in numeris: Et auferetis
 speculas eorum, et omnia simulacra eorum conflatilia perdetis,
 15 et omnes lapides statutos eorum auferetis. Item in deute-

cap. : Noli manducare in montibus. Item cap. : Non α
 sequimini uentri. Item cap. : Et anima quae secuta
 fuerit uentri usque dominus uester. Item cap. : Non facietis
 uobis idola. Item cap. in nostro: Et auferetis speculas
 20 eorum. In deuteronomio cap. : Videte ne faciatis iniqui-

uobis idolum usque ego enim sum dominus deus uester. In μ
 exodo cap. XII: Per nomen externorum deorum non iurabitis
 neque audietur ex ore uestro. Item in exodo cap. XII: Qui
 immolat dis occidetur praeter domino soli. Item in leuitico
 25 cap. XII: Anima quae declinauerit ad magos et hariolos usque
 sanctus sum dominus deus uester. Item cap. XI: Non augura-
 bimini usque ego dominus. Item cap. XI: Ne declinetis ad
 magos nec ab hariolis *<uerba nec ab hariolis in rasura>* usque
 ego dominus deus uester. In deuteronomio cap. III: Non

2 Leu. 19, 26 3 ib. 31 6 Leu. 20, 6 et 7 10 Leu.
 26, 1 13 Num. 33, 52 22 Ex. 23, 13 23 Ex. 22, 20
 29 Deut. 5, 7—9

2 illic] in exodo *MLC (sic infra)* uerba Item — Nolite — —
 augurabitis *om. L* 3 aruspicabitis *C* augorabitis *S*, auguriabitis
C sequimini *MLC*, sequem in *S* 4 uentrilocos *L* quoin-
 quinemini *M* 7 fornicetur *MLC*, fornicentur *S* 11 constitutis
M 12 respicuum *M* 13 sum *om. M* 15 deuteronomium *C*

ronomio: Videte, ne faciatis iniquitatem, neque faciatis uobis ipsis sculptile simulacrum masculi neque feminae, aut simulacrum omnis pecoris, quae sunt super terram, aut similitudinem auium uolantium sub caelo, aut similitudinem serpentium super terram, aut simulacrum piscium, quae sunt in aquis sub terra. et ne respicientes in caelum et uidentes solem et lunam aut stellas et omnia ornamenta caeli exeretis et adoretis ea, et seruiatis illis quae disposuit deus omnibus gentibus, quae sunt sub caelo. uos autem adsumpsit deus et eiecit de fornace ferrea ex aegypto, ut essetis populus in sortem in hunc diem. Item illic: Adtendite uobis, ne obliuiscamini testamentum domini dei uestri, quod disposuit ad uos, et faciatis uobis ipsis sculptile simulacrum omnium quae praedixit uobis dominus deus uester: quia deminus deus uester ignis concremans est et zelans. Item illic: Aras eorum deponetis, et titulos eorum conminuetis, et lucos eorum excidetis, et sculptilia eorum cremabitis igni: quia plebs sancta es domino deo tuo, et te sibi elegit dominus deus tuus, ut esses ei populus aeternus super omnes gentes, quae

α tatem usque populus in sorte in hunc diem. Item cap. : 20
A dtendite uobis ne obliuiscamini. Item cap. : Aras eorum

μ habebis deos alienos in conspectu meo usque ego enim sum dominus deus tuus. Item cap. V: Aras eorum subuertite usque qui

1 Deut. 4, 16—20 11 ib. 23 et 24 15 Deut. 7, 5 et 6

1 neque] uel *VL* 2 femine *ML* 3 similitudine auium *M*
5 quae] qui *C* 6 sub terram *MVLC* 7 exeretis *S*, exercetis
L, exerceritis *M*, exercertus *V*¹, exercitus *V*², exercueritis *C* 9 as-
sumpsit *MVC* 11 in sorte *MVLC* (*ἔγκληρον*) ubi supra *MV*
LC 12 disposuit *S*, add. deus *L* 14 om. quia d. d. uester
M (*in initio lineae*) 15 uerba Item — Aras — — (*p. 487, 10*) uocem
eius audiemus om. *V* in deuteronomium *MC* 16 conminuetis
MLC 17 succidetis *L* 18 es *MLC*, om. *S* sibi
elegit dñs dñs tuus *S*: dñs sibi elegit *MLC* 19 ut *MLC*: et *S*
(*cf. 393, 10* aperiemus thensauros ut faciamus)

sunt super faciem terrae. Item illic: Sculptilia deorum
 illorum cremabis igni. non concupisces argentum uel aurum
 ex illis, et non accipies tibi ipsi, ne delinquas propter illud:
 quia abominatio est domino deo tuo. nec inferes spurcitiam
 5 in domo tua. eris anathema, sicut et illud est. odio odietis,
 et abominatione abominabitur illa, quia anathema est. Item
 illic: Et erit, si oblitus fueris dominum deum tuum et
 abieris post deos alienos, et serueritis illis et adoraueritis
 eos, ecce testor uobis hodie caelum et terram quia perditione
 10 peribitis: sicut et ceterae gentes, quas dominus deus perdi-
 turus est a facie uestra, sic perietis, si non audieritis uocem
 domini dei uestri. Item illic: Si filii estis dei, non time-
 bitis, et non uaticinamini. Item illic: Maledictus homo

deponetis usque super faciem terrae. Item cap. : Sculptilia α
 15 deorum usque quia anathema est. Item cap. : Et eris si
 oblitus fueris usque domini dei uestri. Item cap. : Filii
 estis dei. Item cap. : Maledictus homo usque fiat, fiat.

sunt super terram. Item cap. V: Sculptilia eorum igne combures μ
 usque quia anathema est. Item cap. V: Sin autem oblitus
 20 domini dei tui sequutus fueris usque uoci domini dei uestri.
 Item cap. V: Caue diligenter, ne obliuiscaris domini usque deus
 aemulator. Item cap. VII: Cauete ne forte decipiatur cor uestrum
 et recedatis a domino seruiatisque dis alienis. Item cap. VIII:
 Dissipate aras eorum usque atque donaria. Item cap. XV:
 25 Maledictus homo qui facit sculptile usque et dicet amen. Item

1 Deut. 7, 25 et 26 7 Deut. 8, 19 et 20 12 Deut.
 14, 1 13 Deut. 27, 15 21 Deut. 4, 23 et 24 22 Deut.
 11, 16 24 Deut. 12, 3—6

1 ubi supra *MLC* 2 illorum *MLC*, *om. S* ($\tau\acute{\omega}\nu \theta\epsilon\acute{\omega}\nu \alpha\acute{\nu}\tau\acute{\omega}\nu$)
 3 ipse *L* 4 abominatione abominabitur *LC* 7 ubi supra *M*
LC erit *S*, eris *MLC* 8 seruietis *S* eis *MLC* 9 hodie
S 10 sicut et *M* ($\kappa\alpha\theta\acute{\alpha} \kappa\alpha\iota$), sicut (*om. et*) *LC*, [et (*om. sicut ab*
init. lin.) *S* quas *MLC*, quos *S* deus] *add. uester C*
 11 facie *S* 12 in deuteronomiū *MC*, ubi supra *L* filii *S*
 13 et non uaticinamini *MLC*: et non uacionabitur *S*, $\omicron\upsilon \varphi\omicron\iota\beta\acute{\eta}\sigma\epsilon\tau\epsilon$
cod. Alexandr. ubi supra *MLC* (*sic infra*)

qui fecerit sculptilem aut conflatilem abominationem deo et opus manuum artificum, et posuerit illud in absconso. et respondens dicit omnis populus: fiat, fiat. Item illic: Sacrificauerunt daemoniis et non deo, deos quos non nouerant. noui uenerunt, quos nescierunt patres eorum. Item illic: 5 Videte, uidete quoniam ego sum, et non est deus praeter me. ego occidam et uiuere faciam, percutiam et ego sanabo, et non est qui eripiat de manibus meis. Item in libro hiesu naue: Et ideo inualescite uehementer custodire et facere omnia quae scripta sunt in libro legis moysi, uti ne egredia- 10 mini dextera uel sinistra. et ne intrantes ad gentes istas, communicetis eis. et nomina deorum illorum nec nominentur in uobis, neque deseruiatis illis, aut adoretis illos, sed adhe- rebitis domino deo uestro, sicut fecistis usque in hunc diem. et ipse dominus exterminauit illos a facie uestra. Item 15 illic: Et dixit hiesus ad populum: si seruiertis diis alienis, non poteritis seruire domino, quia Dominus sanctus est: et

α Item cap. : Sacrificauerunt daemoniis. Item cap. : Videte, uidete quoniam ego sum dominus. In hiesu naue cap. : Et ideo inualescite usque a facie uestra. Item cap. : Et 20 dixit hiesus ad populum: si seruiertis usque uocem eius audiem.

μ cap. XVIII: Immolauerunt daemoniis et non deo usque patres eorum. Item cap. XVIII: Videte quod ego sim solus usque possit eruere. Item in hiesu naue cap. XI: Tantum confortamini et estote solliciti usque nullus uobis resistere poterit. 25 Item cap. XI: Dixitque iosue ad populum: non poteritis seruire

3 Deut. 32, 17 6 ib. 39 9 Iosue 23, 6—9 16 Ios.
24, 19—24

1 sculptile *MC* (scupt. *C*), sculptilia *L* conflatile *MLC*
abominationem *LC* 3 dicet *LC* fiat *alt.*] stat *S* 4 demo-
niis *LC* deos quos *SMC*: diis quos *Lv* nouerunt *et* uenerant
S 6 uidete uidete *M*: uidete *SLCv* sum] *add.* dominus *ML*²
C 8 mes *M* hiesu *et* hiesum *M*: ihu *et* ihm *rell.* 10 scribta
S uti ne egrediamini *M*, utinam egr. *S*, ut ne egr. *L*, ut ingre-
diamini *C* 11 dextera *MLC* senestra *S* 12 eis *om.* *S*
14 usque *om.* *M* 15 exterminauit *SMLC*, *cf. cod. Alex.* 16 ubi
supra *MLC* 17 uerba quia d. s. est *om.* *L*

cum zelauerit uos, non sustinebitis patienter peccata uestra:
 sed in qua die reliqueritis dominum, superueniens ira uexabit
 uos et exterminabit uos. quare diis alienis seruiatis, cum ille
 in omnibus bene fecerit uobis? et respondit populus ad hiesum
 5 dicens: non adorabimus diis alienis, sed seruiemus deo nostro.
 et dixit hiesus ad populum: testes ergo estis uos ipsi, quia
 uos elegistis seruire domino. et nunc auferte deos alieni-
 genarum qui sunt in uobis, et dirigite cor uestrum ad domi-
 num deum israhel. et respondit omnis populus ad hiesum,
 10 dicens: domino seruiemus, et uocem eius audiemus. Item
 in regnorum I: Et locutus est samuhel ad omnem domum
 israhel, dicens: si in toto corde uestro uos conuertitis ad
 dominum, auferte deos alienos de medio uestrum, et excidite
 lucos eorum, et praeparate corda uestra ad dominum, et ipsi
 15 seruite soli, et liberabit uos de manu alienigenarum. et his
 auditis abstulerunt filii israhel bahalim, et auerterunt lucos
 astaroth, et seruiuerunt domino soli. Item in psalmo LXXX:
 Audi, populus meus, et loquar, israhel, et testificabor tibi.

In regnorum libro I cap. : Et loquutus est samuhel usque α
 20 domino deo soli. In psalmo LXXX: Audi, popule meus usque

domino usque oboedientes erimus praeceptis eius. In libro μ
 samuhel I cap. XVIII: Ait autem samuhel: si in toto corde
 uestro usque et seruiuerunt domino soli. In psalmo LXXX:
 Audi, populus meus, et loquar israhel usque de terra aegypti.

11 I Regn. 7, 3 et 4 18 Ps. 80, 9—11

2 reliquerunt *S*, requiretis *MLC* uexauit et exterminauit *M*
 3 serui eratis *M*, seruiueratis *LC* 5 adoramus *MLC* seruiemus
MC deo] dñō dō *MLC* 7 alienigenarum *S*, alienorum *L*
 8 ad dominum deum *MLC*, om. *S* 9 et 12 israhel *S* 10 item
 in regnorum libro primo (I *L*) *MLC*, lib regnorum I *V* 11 loquutus
M samuel *V* 12 conuertistis *MVC* 13 dominum] deum
M de medio uestro *L*, de medio uestri *C* 14 ipsi soli seruite
MVLC 15 liberauit *MV*¹ alienigenarum *S*, alienarum *V*
 16 filii *MLC* filiis israhel *S* bahalim *SV*, baalim *MLC*
 uerterunt *M*, euerterunt *VLC* feruiuerunt *S* 17 domino] *add.*
 deo *MVLC* 18 israhel (*bis*) *S*

israhel, si me audieris, non erit in te deus recens, nec adorabis deo alieno: ego enim sum dominus deus tuus, qui eduxi te de terra aegypti. Item in psalmo XCV: Quoniam omnes dii gentium daemonia, dominus uero caelos fecit. Item in psalmo XCVI: Confundantur omnes qui adorant sculptilibus, qui gloriantur in simulacris suis. Item in psalmo CXIII: Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum: os habent, et non loquentur: oculos habent, et non uidebunt: aures habent, et non audient: nares habent, et non odorabunt: manus habent, et non palpabunt: pedes habent, et non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo, neque enim est spiritus in ore ipsorum. similes illis fiant omnes qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis! Item in libro sapientiae: Neque operibus adtendentes agnouerunt quis esset artifex, sed aut ignem aut spiritum aut citatum aerem aut gyrum stellarum aut nimiam aquam aut solem aut lunam rectores orbis terrae deos putauerunt: quorum si

α in terra aegypti. In XCV: Quoniam omnes dii gentium. In XCVI: Confundantur omnes. In CXIII: Simulacra gentium usque qui confidunt in eis. In libro sapientiae cap. : Neque

μ Item in psalmo XCV: Quoniam omnes dii gentium daemonia. In psalmo XCVI: Confundantur omnes qui adorant sculptilia. In psalmo CXIII: Simulacra gentium usque qui confidunt in eis. In libro sapientiae cap. VIII: Neque operibus adtendentes agnouerunt. quis esset artifex usque haec omnia constituit.

3 Ps. 95, 5 5 Ps. 96, 7 7 Ps. 113, 4—8 14 Sap. 13, 1—3

2 deo alieno *S* ($\theta\epsilon\acute{\alpha}\tilde{\omega}\ \acute{\alpha}\lambda\lambda\omicron\tau\rho\acute{\iota}\omega$): deum alienum *MVLCv* sum *om.*
MVLC eduxi *S* 3 egypti (*sequitur lacuna 20 fere litterarum*)
 memores estote (*in initio seq. lin. sine rubro*) *V*, *om.* Item — Quoniam
 — — (491, 11) peccata tua Item illic. 4 demonia *LC* uero]
 autem *MLCv* 5 sculptilia *MLCv* (*scept. C fere semper*) 7 cen-
 tesimo tercio decimo *C* simulagra *S* manum *S* 8 loquun-
 tur *SM*: loquentur *LCv* 11 gutthurae *M* 12 fiant qui (*om.*
 omnes) *MLCv* 15 quis] *add.* eorum *MLC* spiritum *MLC*,
 primitum *S* aut *ante* gyrum] et *MLC* 16 girum *ML*
 17 deos] *d̄s S* si *om. M*

propter speciem hoc aestimauerunt, sciant quanto his dominus speciosior est: speciei enim generator haec omnia constituit. Item illic: Infelices autem sunt et inter mortuos spes illorum hominum est, qui appellauerunt deos opera manuum
 5 suarum, aurum et argentum et artis inuentionem et similitudinem animalium, aut lapidem inutilem, opus manus antiquae. Item illic: Non erubescet loqui cum eo qui sine anima est: et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, pro uita autem mortuum rogat, et pro itinere petit ab eo qui
 10 ambulare non potest: et de acquirendo et de operando et de omnium rerum euentu petit ab eo qui in omnibus inhabilis est. Item illic: Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum, et adinuentio illorum corruptio uitae est. Item in esaia propheta: Et abominabis simulacra inargentata et inaurata: minutata facies, et uentilabis tamquam
 15 aquam mulieris inmundae, et ut stercus auferes ea. tunc erit pluuia semini terrae tuae, et panis generationis terrae

operibus adtendentes usque manus inique. Item cap. : α
 Non erubescit loqui usque inanis est. Item cap. : Initium
 20 enim fornicationis. In esaia cap. : Et abominabilis simulacra

Item in libro sapientiae cap. VIII: Infelices autem sunt et inter mortuos spes illorum usque manus antiquae. Item in libro sapientiae cap. VIII: Non erubescit loqui cum eo qui sine anima est usque qui in omnibus est inutilis. Item illic
 25 cap. VIII: Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum usque corruptio uitae est. In esaia cap. : Et contaminabis

3 Sap. 13, 10 7 ib. 17—19 12 Sap. 14, 12 14 Es.
 30, 22 et 23

1 estimauerunt *LC* 2 specior *S* generator] creator *LC*
 hec omnia instituit *C* · 3 illic] in libro sapientiae *MLC* 4 manum
S 5 aurum *om. S* 6 inulitem *S* antique *SM* 7 ubi
 supra *MLC* 9 et post rogat *om. MLC* 11 ab eo] habeo *S*
 inabilis *S*, inanis *MLC*, inutilis *v* 12 ubi supra *MLC* enim
om. C exquisitiui dolorum *S* 13 uite *S* est] inter est *C*
 14 propheta *om. MLC* abhominabis *LC* argentea *C*
 15 minutatim *MLC* ($\lambda\epsilon\pi\tau\acute{\alpha}$) uentilabis] *add. eā C* 16 inmundi
L 17 seminae *L*

tuae, et erit in saturitate et pinguedine. Item illic: Adproprient et adnuntient uobis quae uentura sunt, aut priora quae fuerunt dicite, et intendemus mente, et cognoscemus quae erunt nouissima et quae uentura sunt in nouissimo, et sciemus quoniam dii estis. benefacite uel nocete, et mirabimur, et uidebimus. etenim unde estis uos, et unde fabricatio uestra? de terra abominationis elegerunt uos. nam ex gentibus ecce nemo est, nec a simulacris eorum qui nuntient. et si interrogauero: unde estis? non respondebunt mihi: sunt enim qui uos faciunt, et qui uane seducunt uos. Item illic: Erubescite rubore qui confidentes in sculptilibus, qui dicitis conflatilibus: uos estis dii nostri. surdi, audite, et caeci, respicite, ut uideatis. et qui caeci, nisi pueri mei? et qui surdi, nisi qui dominantur eorum? et excaecati sunt serui dei. Item illic: Nonne ab initio audistis, et nuntiaui uobis?

α usque et pinguedine. Item cap. : Adproprient et adnuntient usque seducunt uos. Item cap. : Erubescite usque seruimus. Item cap. : Nonne ab initio audistis usque peccata

μ lamminas sculptilium argenti tui usque et panis frugum terrae erit uberrimus. Item cap. : Accedant et nuntient nobis quaecumque uentura sunt usque ecce omnes iniusti et uana opera eorum, uentus et inane simulacra eorum. Item: Confundantur confusione qui confidunt in sculptili usque quis caecus nisi seruus domini. Item: Ex tunc audire te feci et adnuntiaui. uos estis

1 Es. 41, 22—24. 28. 29 10 Es. 42, 17—19 15 Es. 44, 8—11. 20—22

1 in saturitatem et in pinguedinem *L* illic] in esaia *MLC* (*is-L, ys- C fere semper*) adproprient et adnuntient (*ann- M*) *ML*, annuntient et appropient *C* 3 intendimus... cognoscimus *MLC*
 4 uerba et quae u. s. i. nouissimo *om. MLC* sciemus *MLCv*, sci-
 mus *S* (*γνωσόμεθα*) 6 et (*ante unde*) *om. MLC* 7 eligerant
S 8 et] ei *ML* interrogauero] *add. illos ML* (*αὐτούς*)
 10 uanae *SC* uerba Item — Erubescite — — serui dei *om. L*
 in esaia *MC* 11 robore *M* qui confidentis *S* (*οἱ πεποιθότες*):
 qui confiditis *MC* 12 ceci *SC* (*bis*) 14 excaecati *S*: caecati *M*,
 cecati *C* dei] mei *MC* 15 in esaia *MLC* (*is-, ys-*), *sic infra*
 nuntiaui] nunc annuntiaui *MC*, nunc adnuntiaui *L*, annuntiaui *v*

testes uos estis, si est deus praeter me. et tunc non erant
 qui fingerent et sculperent deum. omnes uani, qui faciunt
 ea quae placent animis suis, quae non prodeerunt eis: sed
 erubescunt uniuersi qui fingunt deum et sculpunt inutilia. et
 5 omnes unde facti sunt aruerunt: sunt enim surdi ab homini-
 bus. Scitote quoniam cinis est cor eorum et errant, et nemo
 potest eripere animam eorum. uidete ergo, non dicetis quia
 mendacium est in dextera mea. memor esto horum, iacob
 et israhel, quia puer meus es tu: et israhel, ne obliuiscaris
 10 mei. ecce enim deleui ut niuem iniquitates tuas et ut cali-
 ginem peccata tua. Item illic: Memores estote horum et
 ingemiscite: paenitentiam habete, qui erratis: conuertimini
 ex corde, et commemoramini priorum ab aevo, quod ego sum
 dominus et non est praeter me. Item illic: Populus iste
 15 qui me iritat contra me semper: isti sacrificant in hortis
 et incendunt super lateres daemoniis quae nihil sunt, et in
 monumentis et in speluncis dormiunt propter somnia, qui

tua. Item cap. : Memores esto horum et ingemescite. Item α
 cap. : Populus iste qui me usque carnes uillas. In hiero-

20 testes mei usque deleui ut nubem iniquitates tuas et quasi nebulam μ
 peccata tua. Item: Mementote istud et fundamini usque
 quoniam ego sum deus et non est ultra deus. Item: Populus
 iste qui me iritat usque qui comedunt carnem suillam. In hie-

11 Es. 46, 8 et 9

14 Es. 65, 3 et 4

1 deus *om.* C tunc non erat qui fingeret aut sculperet *MLC*
 (*οὐκ ἦσαν τότε οἱ . . . Alex.*) 3 placet *L* animis] amicis *C*
 proderunt *MLC* 4 omnes sculpunt *C* 5 facti sunt *om.* *MLC*
 hominibus *SM*, omnibus *LC* 6 et errant *MLC*: et terra *S* (*καὶ*
πλανῶνται) 8 est *S*, *om.* *MLC* (*gr.*) 9 israhel *S* (*bis*)
 12 ingemescite *ML* penitentiam *SLC* 13 recordamini *MVL*
Cv ab aevo (euo *V*) *MVLC*: habeo *S* 14 dominus *om.* *L*
 ubi supra *MVLC* 15 iritat *MVLC* ortis *LC* 16 demoniis *VLC*
 17 in speluncis *S*, in sepulchris (-cris *V*) *VC*, sepulchris
 (saep- *M*) *ML* propter *MVLC*: praeter *S*

edunt carnes suillas. Item in hieremia propheta: Haec dicit dominus: secundum uias gentium nolite ambulare, et a signis caeli nolite timere, timentes a conspectu facies eorum: quia legitima gentium uana sunt: lignum de silua excisum, opus fabri et conflatum, argento et auro exornata sunt, et malleis et clauis confirmant ea: et non mouebuntur, quia 5
fixa sunt. Item illic: Numquid est in idolis gentium qui pluatur? et si caelum dabit satietatem suam, nonne tu es ipse? et sustinebimus te, domine, quia tu fecisti haec omnia. Item illic: Domine, fortitudo mea et adiutorium meum, et 10
refugium meum in die malorum. ad te gentes uenient ab extremo terrae et dicent: quam falsa possiderunt patres nostri idola! nec est in illis utilitas, si faciet sibi homo deos, et ipsi non sunt dii. Item in osee propheta: Ego autem dominus deus tuus, qui firmo caelum et creo terram, cuius 15
manus creauerunt omnem militiam caeli, et non ostendi tibi

α mia cap. : Haec dicit dominus deus: secundum uia usque quia fixa sunt. Item cap. : Numquid est in odolom gentium. Item cap. : Domine, fortitudo mea usque non sunt dii. In osee cap. : Ego autem dominus deus tuus qui firmo caelum. 20

μ remia cap. : Haec dicit dominus: iuxta uias gentium noli discere *** usque clauis et malleis conpegit, ut non dissoluantur. Item cap. : Numquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant usque tu <in ras.> enim fecisti omnia haec. Item ibi cap. : Domine, fortitudo mea et robur meum usque et ipsi non 25
sunt di. In osee cap. : Ego autem dominus deus tuus ex terra aegypti et deum absque me nescies et saluator non est

1 Hier. 10, 2—4 7 Hier. 14, 22 10 Hier. 16, 19 et 20
14 Os. 13, 4 gr.

1 aedunt *MC* suellas *SV*¹, illas *M* iheremia *C* propheta *om.* *MVLC* 2 a *om.* *MVLC* ($\acute{\alpha}\pi\omicron$) 3 timere *om.* *L*
facies *SMV*¹*LC*, faciei *V*² eorum] illorum *L* 5 argentum *M*
VLC 6 confirmant ea *S*, confirmata *MVLC* ($\acute{\epsilon}\sigma\tau\epsilon\rho\acute{\epsilon}\omega\sigma\alpha\nu\ \acute{\alpha}\nu\tau\acute{\alpha}$)
7 ubi supra *MVLC* 8 pluatur *MVLC*, ploatur *S* tu es *MVLC*:
uacues *S* 10 in hieremia (ih- *C*) *MVLC* 11 die] *S* 12 possi-
derunt *SMV*¹*L*, possederunt *V*²*C* 13 nec] non *V* 14 ossee
S, osae *M* 15 creauit *V*

ut ires post illa. Item in ezechiel propheta: Argentum eorum proicietur in plateis, et aurum eorum disperdetur: animae eorum non fruentur, et uentres eorum non implebuntur. quoniam tormentum iniquitatum eorum factum est. electa
 5 mundi in superbiam posuerunt, et imagines abominationum suarum fecerunt ex eis. Item in danihelo: Et responderunt sedrac, misac et abdenago nabucodonosor: non habemus causam de hoc sermone respondere tibi: est enim deus in caelo, cui nos seruimus, potens ad liberandos nos de camino ignis
 10 ardentis et de manibus tuis eripere et saluos facere. scire itaque debes, rex, quia diis tuis non seruimus et imaginem, quam statuisti, non adoramus. Item paulus apostolus ad corinthios I: De escis ergo sacrificatorum scimus quia nihil est idolum et quia nemo deus nisi unus. Item illic:

15 In ezechiel cap. : Argentum eorum proicietur usque fece-
 runt ex is. In danihel cap. : Et responderunt ergo regi usque non adoramus. Paulus ad corinthios cap. : De estis ergo sacrificiorum scimus. Item cap. : Quid ergo dico

praeter me. In ezechiel cap. : Argentum eorum foris proi-
 20 cietur et aurum eorum usque et simulacrorum fecerunt ex eo. In danihelis uisione III: Respondentes sidrach, misac et abdenago dixerunt regi usque statuam auream quam erexisti non adoramus. In epistula I ad corinthios cap. VIII: De* aescis autem quae idolis immolantur usque unus deus. Item ad corinthios

1 Ezech. 7, 19 et 20 6 Dan. 3, 16—18 13 I Cor. 8, 4

1 post illam *L* ezechielo *MV*, hiezechil *L*, iezechiel *C*
 propheta *om. MVLC* 2 platheis *M* 3 anima *V*¹ uentres
 illorum *MVLC* implebuntur *ML* 4 iniquitatum *SM*: -tum
VLC 5 abominationum (*om. suarum*) *MVLC* 6 fecerunt ex
 eis. Ad corinth I Nescitis (*uerba* Item — Et responderunt! *usque ad*
 497, 15 Item paulus apostolus *om.*) *V* danihelo *SML*, danielo
C responderunt regi *MLC* 7 sidrach *ML*, sydrac *C* (*σεδραχ*
Alx.) misach *L*, mysac *C* abdinago *M*, abdenego *L*
 nabogodonosor *M*, nabochodonosor *L* 9 liberandum *MLC*
 11 seruiemus *C* im.] statuam *C*, statuam auream *v* 12 quam
 erexisti *Cv* apostolus *om. MLC* 13 prima *MC* sacrificiorum
MLC 14 ubi supra *MLC*

Quid ergo dico? quod idolis immolatum sit aliquid? non quod idolum sit aliquid. sed quae sacrificant daemioniis sacrificant. nolo autem uos socios fieri daemoniorum. non potestis calicem domini bibere et calicem daemoniorum. non potestis mensae domini participare et mensae daemoniorum. 5
 Item ad galatas: Tunc quidem ignorantes deum, his qui non sunt dii seruistis: nunc autem cum cognoueritis deum, immo cogniti estis a deo, quomodo conuertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus iterum seruire uultis? dies obseruatis et menses et tempora et annos. timeo ne forte 10 sine causa laborauerim in uos. estote sicut ego, quia et ego sicut uos. Item iohannes apostolus: Filioli, custodite uos a simulacris. Item in actibus apostolorum: Cum igitur simus genus dei, non debemus aestimare auro uel argento uel lapidi, sculpturae artis et concupiscentiae hominis, 15 diuinum esse simile. Item in apocalypsi: Si quis adorat bestiam et imaginem eius, et accipit character in fronte sua aut in manu sua dextra, et hic bibit de indignatione dei, quae mixta est mera in calice irae eius, et cruciabitur in

μ I cap. XI: Quid ergo dico quod idolis immolatum sit usque 20 calicem daemoniorum. Ad galatas cap. V: Sed tunc quidem ignorantes deum his qui natura non sunt di seruistis usque estote sicut ego, quia et ego sicut uos. In epistula iohannis I cap. XX: Filioli, custodite uos a simulacris. In actibus apostolorum cap. XLVIII: Genus ergo quum simus dei, non debe- 25 mus aestimari auro uel argento usque diuinum esse simile. In apocalypsi cap. XXXIII: Si quis adorauerit bestiam et imaginem

1 I Cor. 10, 19—21 6 Gal. 4, 8—12 12 I Ioh. 5, 21
 13 Act. 17, 29 16 Apoc. 14, 9—11

2 demoniis et demoniorum *LC* 3 fieri] esse *L* 4 calicem
 daemoniorum (dem- *LC*) qui dimittit uxorem suam (uxorem suam dimit-
 tit *LC*) *MLC*, uerba non potestis mensae usque ad (*p. 497, 13*) in
 corde suo. Item illic Omnis *om.* 6 galathas *S* 9 egena *S*
 12 iohannis *S* 14 sumus *S* deuemus (e *pr. ex i corr. m. 1*)
S 15 uel lapides sculpturam artis et concupiscentia hominis diuinum
 esse similem *S* 16 apocalipsi *S* 17 character *S* (*bis*)

igne et sulfure in conspectu angelorum et agni. et fumus et cruciatus eorum in saecula saeculorum ascendit, et non habent requiem die ac nocte, qui adorant bestiam et imaginem eius, et qui acceperit character nominis illius.

5

XLV.

NON FORNICANDVM.

In exodo: Non fornicaberis. non concupisces uxorem proximi tui. Item in leuitico: Homo quicumque moechatus fuerit uxorem proximi sui, morte moriatur qui moechatus
10 fuerit et quae moechata fuerit. Quicumque dormierit cum cognata sua, turpitudinem cognationis suae retexit: sine filiis morientur. quicumque acceperit uxorem fratris sui, immunditia est, turpitudinem fratris tui detexit: sine filiis morientur. Item in deuteronomio: Non moechaberis. Item
15 illic: Non erit fornicarius a filiis israhel, et non erit fornicaria a filiabus israhel. Item in prouerbiis solomonis: Mulier autem uirorum pretiosas animas capit. alligabit quis in sinu ignem, uestimenta autem non conburet? aut ambulabit supra carbones ignis, pedes uero non conburet? sic qui

20 eius et acceperit character in fronte sua usque si quis acceperit** μ
<it in ras.> characterem nominis eius.

XLV. NON FORNICANDVM. In exodo cap. XI: Non moechaberis usque nec desiderabis uxorem eius. In leuitico cap. XII: Si moechatus quis fuerit cum uxore alterius usque quia
25 scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos. In deuteronomio cap. III: Non moechaberis. Item in deuteronomio cap. XIII: Non erit meretrix de filiabus israhel neque scortator de filiis israhel. In psalmo LXXII: Quia ecce qui elongant se a te peribunt usque in portis filiae sion. In prouerbiis cap.
30 VII: Mulier autem uiri pretiosam animam capit usque sic qui

7 Ex. 20, 14 et 17 8 Leu. 20, 10. 20. 21 14 Deut. 5,
18 15 Deut. 23, 17 17 Prou. 6, 26—29 28 Ps. 72, 27

1 sulfure S 3 diae S 8 leuitico S 10 moechata S
quicumque acciperit S 15 israhel S (bis) 17 pretiosas S
18 ambulauit S

intrat ad uxorem proximi sui non erit impunitus, neque omnis
 qui tangit eam. Item illic: Adulter autem propter inopiam
 sensus interitum animae suae acquirit, dolores et turpitudines
 sufferet, obprobrium autem eius non delebitur. Item illic:
 Abominatio est domino cogitatio iniqua, sanctorum autem ⁵
 sermones pudici sunt. Item illic: Viri amantis sapientiam
 laetatur pater: qui autem pascit meretrices, perdit diuitias.
 Item in ecclesiastico: Non des fornicariis animam tuam
 in nullo, ne perdas te et hereditatem tuam. Item in iob:
 Vel si oculus meum subsecutum est cor meum, uel si pal- ¹⁰
 pau munus manibus meis, dispargar et non congregar. aut
 si secutus est sensus meus uxorem alterius uiri, uel si fre-
 quentaui in concupiscentia ianuas eius, auferatur uxor mea,
 et detur alii. Item in ecclesiastico: Vinum et mulieres
 apostatare faciunt sapientes, et arguunt sensatos. et qui se ¹⁵
 iungit fornicariis, erit nequam: putredo et uermes heredita-
 bunt illum. Item in hieremia propheta: Equi insani-
 entes in feminas facti sunt! unusquisque in uxorem proximi
^μ ingreditur ad mulierem proximi sui: non erit mundus, quum teti-
 gerit eam. Item cap. VII: Qui autem adulter est propter cordis ²⁰
 inopiam usque et obprobrium illius non delebitur. Item cap.
 XXVIII: Vir, qui amat sapientiam, laetificat patrem suum, qui
 autem nutrit scorta, perdit substantiam suam. In ecclesiastico
 cap. VII: Non des fornicariis animam tuam in nullo ne perdas te
 et hereditatem tuam. In osee cap. : Principes omnes adul- ²⁵
 terantes quasi clibanus succensus a quoquente. In iob cap. :
 Et si sequutus est oculus meus cor meum et in manibus meis ad-
 hesit macula usque scortum sit alterius uxor mea et super illam
 incuruentur alii. Item in ecclesiastico cap. XI: Vinum et
 mulieres apostatare <ta *alt. s. l.*> faciunt sapientes usque et ³⁰
 putredo et uermes hereditabunt illum. In hieremia cap. :
 Saturauit <auit *in ras.*> eos et moechati sunt et in domo meretricis

2 Prou. 6, 32 et 33 5 Prou. 15, 26 6 Prou. 29, 3
 8 Eccli. 9, 6 10 Iob. 31, 7—10 14 Eccli. 19, 2 et 3
 17 Hier. 5, 8 et 9 32 Hier. 5, 7—9

3 interitu* (*rasa s*) *S* 11 dispargar *S* 13 concupiscentiam
S 17 equi] uae qui *S* insanientes] insanet | estis *S*
 18 unusquisque *S*

sui hinniebat. numquid in his non uisitabo, dicit dominus, aut in natione tali non uindicabit anima mea? Item tibi ad filium: Adtende autem tibi ab omni fornicatione. Item in psalmo LXXII: Quia ecce qui elongant se a te peribunt. perdidisti omnes qui fornicantur abs te. mihi autem adherere deo bonum est, ponere in deo spem meam, ut enarrem omnia promissa tua in portis filiae sion. Item in osee propheta: Principes adulteria committentes omnes sicut clibanus ardens ad coquendum, combustio flammae. Item in euangelio secundum matthaeum: Audistis quia dictum est: non moechaberis. ego autem dico uobis, quia omnis qui uiderit mulierem ad concupiscendam eam iam moechatus est in corde suo. Item illic: Omnis qui dimittit uxorem suam et aliam ducit, moechatur: et qui dimissam a uiro ducit, moechatur. Item paulus apostolus ad corinthios I: Nescitis quia corpora uestra membra

quod idolis usque mechatur. Item cap. : Nescitis quia corpora uestra usque in corpore uestro. α

luxuriabantur: equi amatores et admissarii effecti sunt usque et in gente tali non ulciscetur anima mea? Item illic cap. : Abominatio est domino cogitatio iniqua, sanctorum autem sermones pudici sunt. In tobi cap. : Adtende tibi, fili, ab omni fornicatione. Secundum matheum cap. III: Audistis quia dictum est antiquis: non moechaberis usque iam moechatus est eam in corde suo. Item illic cap. III: Omnis qui dimiserit uxorem suam usque et qui *(s. l.)* dimissam duxerit adulterat. Paulus ad corinthios I cap. VI: Nescitis quoniam corpora uestra membra christi sunt usque glorificate et portate dominum in corpore uestro. μ

3 Tob. 4, 12 (13) 4 Ps. 72, 27—29 8 Os. 7, 3 et 4
10 Matth. 5, 27 et 28 13 ib. 32 (Luc. 16, 18) 16 I Cor. 6, 15—20
21 Prou. 15, 26

1 hinniebat *S* 2 nationi *S* 5 perdedisti *S* 6 adherere
S 8 osee *S* 10 euu^g sec^e math; *S* 14 mochatu^r *S*, mechatu^r
(bis) *C* et qui *MLCv*, qui *S* 15 paulus ad corinthios I (prima
MC) *MVC*, ubi supra *L* 16 quia] quoniam *Vv* membra sunt
xp̄i *MVLCv*

christi sunt? tollens ergo membra christi faciam membra meretricis? absit. nescitis quia qui iungit se meretrici unum corpus est? erunt enim duo in carne una. qui autem iungit se domino unus spiritus est. fugite fornicationem. omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui 5 autem fornicatur, in corpus suum peccat. aut nescitis quoniam membra uestra templum est spiritus sancti, qui in uobis est, quem habetis a deo, et non estis uestri? empti enim estis pretio. glorificate et tollite dominum in corpore uestro.

XLVI.

10

DE NEGLENTIA SACERDOTVM.

In hieremia propheta: Et sacerdotes non dixerunt: ubi est deus? et cultores legis meae nescierunt me, et pastores impie egerunt in me. Item illic: Horribilia facta sunt super terram: prophetae prophetant inique, et sacerdotes 15 plausuerunt manibus suis, et populus meus dilexerunt eos.

α XLV. DE NEGLENTIA SACERDOTVM. In hieremia cap. :
Et sacerdotes non dixerunt: ubi est deus? Item cap. :

μ XLVI. DE NEGLENTIA SACERDOTVM. In hieremia cap. :
Sacerdotes non dixerunt: ubi est dominus? usque et pastores 20 praeuaticati sunt in me. Item ibi cap. : Stupor et mirabilia facta sunt in terra usque quid igitur fiet in nouissimo eius?

12 Hier. 2, 8

14 Hier. 5, 30 et 31

1 tolles *S* 3 est] efficitur *Cv* iungit *S*, adiungit *MVLC*
4 domino] deo *MVLC* 6 aut] an *VCv* quoniam *Sv*: quia *M*
VLC 7 templum est *SMVL*, templum sunt *Cv* 9 praetio
(-cio *V*) *SMVC*, pretio *L*; *add.* magno *MVLCv* tollite *S*, por-
tate *MVLCv* deum *V²LCv* 12 hieremia (*fere semper*) *C*
13 legis **** (*ras.* meae) *L* meae *om.* *C* 14 impiae egerunt
S impie *om.* *M* uerba Item — Horribilia — — futurum *om.*
V ubi supra *MLC* horrebilia *S* 15 profetae prophetant
S iniquae *SM* 16 dilexerunt *L*: dixerunt *S*, delerunt *M*, di-
lexit *Cv*

quid facietis in futurum? Item illic: A sacerdote usque ad pseudopropheta[m] omnes fecerunt mendacium, dicentes: pax, pax. et ubi est pax? Item illic: Quomodo dicitis: sapientes sumus nos, et lex domini nobiscum? in uanum
 5 facta est metatura uestra. scribae confusi sunt, sapientes territi sunt, quia uerbum domini reprobauerunt: sapientia quae est in illis? Item illic: Tabernaculum tuum miserum factum est, periit, et omnes pelles eius disruptae sunt: quia pastores insipienter gesserunt, et dominum non inquisiuerunt:
 10 ideo non intellexerunt. Item illic: Propterea haec dicit dominus in pastores, qui regunt populum meum: uos disperdistis oues meas, et expulistis eas, et non uisitastis eas. ecce ego uindico in uos secundum mala studia uestra. et suscitabo illis pastores, qui pascant eas: et ultra non timebunt neque
 15 Horribilia facta sunt super terram. Item cap. : A sacerdote α usque pseudopropheta. Item cap. : Quomodo dicitis: sapientes sumus. Item cap. : Tabernaculum tuum miserum. Item cap. : Prophetare haec dicit dominus ad pastores usque

Item cap. : Et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt μ
 20 dolum usque et non erat pax. Item illic cap. : Quomodo dicitis: sapientes nos sumus usque et sapientia nulla est in eis. Item cap. : Tabernaculum meum uastatum est usque quia stulte egerunt pastores et dominum non quaesierunt. Item ibi cap. : Ideo haec dicit dominus deus israhel ad pastores qui
 25 pascunt populum meum usque et nullus quaeretur ex numero,

1 Hier. 6, 13 et 14 3 Hier. 8, 8 et 9 7 Hier. 10, 20
 et 21 10 Hier. 23, 2 et 4

1 in hieremia (ih- C) *MVLC* 2 pseudo prophetas *V*² 3 pax
semel V ubi] non *V*²*Cv* uerba Item — Quomodo — Taberna-
 culum — Propterea — terrebutur dicit dominus *om. V* ubi supra
MLC 4 uobiscum *M* 5 metatura *ML*, metatur *S*, $\sigma\chi\omicron\iota\nu\omicron\varsigma$
(cf. Lactant. inst. 4, 11, 13) *om. metatura uestra C* 6 territi
 sunt] *add. et capti sunt MLCv* 7 quae in illis est *C* ubi supra
MLC 8 diruptae *M*, disruptae *LC*, ruptae *S* 9 uerba et d.
 n. inquisiuerunt *om. MLC* 10 ubi supra *MLC*

terrebuntur, dicit dominus. Item in osee propheta: Absconderunt sacerdotes uiam domini. et ignis comedit iudices eorum, et non fuit in eis qui inuocaret me. Item in michaea propheta: Et sacerdotes cum muneribus respondebant, et in dominum requiescebant dicentes: nonne dominus 5 est in nobis? Item in hieremia propheta: O mali pastores! corrupistis oues meas, docentes eas secundum uoluntates uestras, et quae uera sunt non docuistis eas. Item in sophonia propheta: Sacerdotes eius contaminant sancta et reprobant legem. Item in malachiel propheta: Vos sacerdotes, qui fallitis nomen meum, et dixistis: in qua re fefellimus nomen tuum? offerentes ad altarium meum panes pollutos. non est mihi uoluntas, dicit dominus

α neque miserebuntur dicit dominus. In osee cap. : Absconderunt sacerdotes uiam. In malac. cap. : Et sacerdotes 15 cum muneribus. In sophonia cap. : Sacerdotes eius contaminant. In malach. cap. : Vos sacerdotes qui fallitis

μ dicit dominus. In osee cap. : Omnes calefacti sunt quasi clibanus usque non est qui clamet in eis ad me. In michea cap. : Et sacerdotes eius in mercede docebant usque num- 20 quid non dominus in medio nostrum? In sophonia cap. : Sacerdotes eius polluerunt sanctum, iniuste egerunt contra legem. In malachi cap. : Ad uos, o sacerdotes, qui dispicitis nomen

1 Os. 6, 9 et Os. 7, 7 4 Mich. 3, 11 6 Hier. 23, 1
9 Soph. 3, 4 11 Mal. 1, 6. 7. 10

1 oseae *SV*, osae *M* propheta *om. MVLC* absconderunt
. . .] Os. 6, 9 *ἐκρυψαν ἱερεῖς ὁδὸν κυρίου*, Os. 7, 7 *καὶ κατέφαγεν πύρ
τοὺς κριτὰς αὐτῶν* *cod. Alex.* 2 comedet *MVC* 3 illorum *C*
4 michea *SMVL*, mychea *C* propheta *om. MVLC* 5 dñm *M*
VL, dñm *C*, dño *S* (364, 5) 6 uerba Item — O mali — docuistis eas
om. MVLC 9 item in sofonia prof. *S*, item in sophonia *LC*, item
sophonias (*om. item V*) *MV* 10 sancta *MVLC*, sc̄m (a s. l. m. 1)
S malachiel *SMLC*, maclachiel *V* proph. *om. MVLC*
12 in qua re fefellimus *MLC*: in qua | refellimus *S*, in qua re ^{fe}fellimus
(*fe s. lin. a m. al.*) *V* altare *C* 13 uoluntas] *add.* in uobis
V^r

omnipotens, et sacrificium non accipiam de manibus uestris. Item in ezechiele propheta: Et ideo, pastores, audite uerbum domini: ecce lac deuoratis, et lanis eorum cooperitis uos, et quod crassum est iugulastis, et oues meas disper-
 5 sistis: quod infirmum erat non confortastis, et quod male habebat non curastis, et contritum non alligastis, et quod errabat non conuertistis, et quod periebat non requisistis, et fortem oppressistis labore. et dispersae sunt oues meae, eo quod non sint pastores, et factae sunt in deuorationem
 10 omnibus bestiis agri. et dispersae sunt oues meae super omnem montem et in omnem collem altum, et super faciem totius terrae dispersae sunt. nec erat qui requireret neque qui reuocaret. Item in malachiel propheta: Qui irritastis dominum in uerbis uestris, et dixistis: in quo irritauimus eum? in eo quod dicatis: omnis qui facit malum bonum est coram domino, et ipsi in eis placuit. et ubi est deus

nomen meum usque de muneribus uestris. In ezechiele cap. α
 : Et ideo, pastores, audite uerbum domini usque neque reuocaret. In malach. cap. : Qui irritastis dominum in uerbis

20 meum, usque munus non suscipiam de manu uestra. Item : μ
 Custodite spiritum uestrum et nolite dispicere usque aut certe ubi est iudicii. In ezechiele cap. : Haec dicit dominus deus israhel: uae pastoribus israhel usque non erat inquam qui requi-

2 Ezech. 34, 2—6 13 Mal. 2, 17

1 ezechiele *SMV*, iezechiele (ihez- *C*) *LC* proph. om. *MVLC*
 3 dominus *S* earum *L* uos cooperitis *MVLC* 4 grassum
S iulastis (*rasa o*) *S*, iugulatis *V*² 5 erat infirmum *V*
 7 periebat *SMV*¹, perierat *Lv*, peribat *V*²*C* 8 oppraessistis *SMV*,
 obpressistis *L* disperse et facte *L* 9 sint *SM*², sunt *M*¹*VL*
C deuoratione *SV* 10 bestis *S* 12 depresso *S* requireret
S: eriperet *MVLC* 13 uerba Item — Qui — contaminabuntur Item
 om. *V* malachiel *SMC*, malachia *L* proph. om. *MLC* qui
MLC: quia *S* irritastis *MLC* 14 irritabimus *S*, irritauimus *M*
LC 15 quot *M* malum *Sr*, peccatum *MLC* bonum *S*
 (*καλόν*): bonus *MLCv* 16 ipse *MLC*

iustitiae? Item in osee propheta: Sacrificia eorum tamquam panis luctus: omnes qui manducant ea contaminabuntur. Item in numeris: Separamini a tabernaculis hominum istorum durissimorum, et nolite tangere ab omnibus quae sunt eis, ne simul pereatis in peccato eorum. 5

XLVII.

DE SANCTIFICATIONE SACERDOTVM VEL MINISTRANTIVM DEO ET OMNI ORDINATIONE ECCLESIASTICAE DISCIPLINAE.

In exodo: Et sacerdotes, qui accedunt ad dominum, sanctificentur, ne forte derelinquat eos dominus. Item 10 illic: Et facies illis bracas lineas, ut tegant inuerecundiam

α uestris. In osee cap. : Sacrificia eorum tamquam. In nostris cap. : Separamini a tabernaculo hominum istorum.

XLVI. DE SANCTIFICATIONE SACERDOTVM VEL MINISTRANTIVM DEO ET OMNI ORDINE ECCLESIASTICAE DISCIPLINAE. In exodo 15 cap. : Et sacerdotes quoque accedunt ad dominum. Item cap. : Et facies illis femoralia. Item cap. : Omnis qui

μ reret. Item in osee cap. : Sacrificia eorum quasi panis lugentium: omnes qui comedunt eum contaminabuntur. In numeris cap. X: Recedite a tabernaculis hominum impiorum usque 20 ne inuoluamini in peccatis eorum.

XLVII. DE SANCTIFICATIONE SACERDOTVM VEL MINISTRANTIVM DEO ET OMNI ORDINE ECCLESIASTICAE DISCIPLINAE. In exodo cap. XIII: Et sacerdotes qui accedunt ad dominum sanctificentur, ne forte derelinquat eos dominus. Item in exodo cap. XIII: 25 Facies et femoralia linea usque a renibus. Item in exodo cap.

1 Os. 9, 4 3 Num. 16, 26 9 Ex. 19, 22 11 Ex. 28, 42

1 osseae *S*, ose *M* proph. om. *MLC* (*saepiss.*) 2 omnis
S 3 separaminis *S* hominum *MVLC*: om. *S* 5 eis *S*
(*αὐτοῖς*): in eis *MVLC* peccatis *MVLCv* eorum] *add.* Item
S 6 XLVI *L* 8 ordinatione *S*, ordini *MVLC* et ecclesi-
asticae *S* discipline *M* 11 in exodo *MVLC* (*s. i.*) braccas
V inuerecundiam *MV¹*, inuerecuntiam (*ecuntiam in ras. m. 1*) *S*,
uerecundiam *LC*, in uerec. *V²*

corporis, a lumbis usque ad genicula. Item illic: Omnis
 qui tetigerit altare sanctificetur. Item in leuitico: Sancti
 erunt domino suo, et non coinquinabunt nomen domini dei
 sui, et dona ipsi offerent, et erunt sancti. mulierem mere-
 5 tricem et coinquinatam non accipient, mulierem eiectam a
 uiro non accipient, quia sancti sunt domino deo suo. et
 sanctificabis eos. dona enim domini dei uestri hi offerunt:
 sancti erunt, quia sanctus sum ego dominus qui sanctifico
 eos. Item illic: Et locutus est dominus ad aaron, dicens:
 10 uinum et sicera non bibetis, tu et filii tui tecum, quando
 introibitis in tabernaculo testimonii, uel cum acceditis ad
 altare, ne moriamini. estote sancti, quia sanctus sum ego
 dominus deus uester. Item in paralipomenon I: Et
 uocauit dauid sadoc et abiathar sacerdotes, et leuitas arihel,
 15 aseas, iohel, aminadab. et dixit illis: uos principes familiarum

tetigerit altare sanctificabitur. In leuitico cap. : Sanctifi- α
 cauerunt deo suo usque qui sanctifico eos. Item cap. :
 Et loquutus est dominus ad aaron dicens: uinum et sicera usque
 dominus deus uester. In paralipomenon : Et uocauit dauid

20 XIII: Omnis qui tetigerit altare sanctificabitur. In leuitico cap. μ
 VI: Dixit quoque dominus ad aaron: uinum et omne quod inebriare
 potest non bibetis usque quae loquutus sum ad eos per manum
 moysi. Item cap. XIII: Sancti erunt deo suo et non polluent
 nomen eius usque sit ergo sanctus, quia et ego sanctus sum
 25 dominus qui sanctifico uos. In libro paralip *** I cap. :
 Et uocauit dauid sadoch et abiathar sacerdotes usque sanctificati

1 Ex. 29, 37 2 Leu. 21, 6—8 9 Leu. 10, 8 et 9
 13 I Par. 15, 11. 12. 14

1 uerba Item — Omnis — sanctificetur Item om. V 2 leuitico
 S 3 deo MVLC inquinabunt C 4 et erunt MVLC: erunt
 S 7 hii SMV 9 in leuitico MVLC aaron SM 10 sice-
 ram V²C quando om. C 11 tabernaculum MVLC acce-
 ditis MVLC 12 sancti estote MVLC quia] quoniam C
 13 in libro MLC paralipomenon L, paralyomenon C primo
 MC, om. L 14 sadoch S, sadoch M abiatar V, abyathar C
 leuitas et leuitarum et leuitae S arihel ML: ariel SVC
 15 asaa L, ase C iohel MVL: ioel SC aminadap M

leuitarum, purificamini uos et fratres uestri, et reportate arcam domini dei israhel ubi parauit ei. et purificati sunt sacerdotes et leuitae, ut portarent arcam domini israhel. Item paulus apostolus ad titum: Huius rei gratia reliqui te cretae, ut quae deerant corrigas et constituas per ciuitates presbiterium, sicut ego tibi disposui. si quis est sine crimine, unius uxoris uir, filios habens fideles, non in accusatione luxoriae, aut non subditos. oportet enim episcopum sine crimine esse, tamquam dei dispensatorem, non superbum, non iracundum, non uinolentum, non turpis lucri adpetitorem: sed hospitem, benignum, prudentem, iustum, sanctum, continentem, obtinentem secundum doctrinam fidele uerbum, ut potens sit exhortari in doctrina sana et contradicentes reuincere. sunt enim multi etiam non oboedientes, uaniloqui et seductores. Item ad timotheum I: Humanus sermo: si quis episcopatum cupit, bonum opus desiderat. oportet enim episcopum inreprehensibilem esse, unius uxoris uirum, sobrium, prudentem, ordinatum, hospitem, docibilem, non uinolentum,

α sadoc et abiatar sacerdotes usque arcam domini dei israhel. Item paulus ad titum cap. : Huius regi gratia reliqui te crete usque uaniloqui et seductores. Item cap. : Fidelis sermo:

μ sunt ergo sacerdotes et leuitae, ut portarent arcam domini dei israhel. Item paulus ad titum cap. I: Huius rei gratiae relinqui te crete usque non oboedientes uaniloqui et seductores. Ad timotheum I cap. III: Fidelis sermo: si quis episcopatum

4 Tit. 1, 5—10

15 I Tim. 3, 1—10

2 archam *MC (bis)* istrachel *S (bis)* 3 domini] *add.* dei
MC 4 uerba Item — Huius — Humanus — Diacones — — in
christo iesu Item *om. V* apostolus *om. MLC* 5 que (e ex i
corr. m. 1) S et *Sv*: ut *MLC (xal)* 6 presbiteros (praesb- *M*)
ML, sacerdotes *C* 7 habens filios *C* 8 luxuriae *LC*
9 dispinsatorem *M* 10 turpi lucri appetitorem *ML* obti-
nentem *S (ἀντιεχόμενον)*: oboedientem *MLC* (obed- *C*), amplectentem
v 13 exortari *ML* 14 oboedientes *S*, obed- *C* 15 prima
MC 16 cupit *S*, desiderat *MLCv* 17 inrepraehensibilem (-λιῆ
C) SMC subrium *S* 18 ordinatum *SMC*: ornatum *Lv*

non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, domum suam bene regentem, filios habentem subditos cum omni castitate — si quis autem suae domui praeesse nescit, quomodo ecclesiae dei diligentiam habebit? —, non neophytum, 5 ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli. oportet autem eum et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt, ut non in obprobrium incidat et laqueum diaboli. diaconos similiter castos et pudicos, non bilingues, non multo uino deditos, non turpis lucri adpetitores, non cupidos, ha- 10 bentes sacramentum fidei in conscientia pura. et hi quoque probentur primum, et sic ministrent, nullum crimen habentes. Item illic: Diacones sint unius uxoris uiri, qui filiis bene praesunt et suis domesticis. qui enim bene ministrauerint, gradum bonum sibi adquirunt, et multam fiduciam in fide 15 quae est in christo iesu. Item petrus apostolus in epistula I: Seniores autem qui in uobis sunt obsecro ego testis iesu christi passionum, similiter maior natu et futurae declarationis laudis socius, ut regatis plebem domini, curae

si quis episcopatum desiderat magnum opus. In epistula petri α
20 I: Seniores autem qui in uobis sunt usque quia ipse est cura de

desiderat usque qui enim bene ministrauerint gradum sibi bonum μ
adquirent. Petrus in epistula I cap. XVIII: Seniores ergo qui in uobis sunt obsecro consenior usque proicientes in eum,

12 I Tim. 3, 12 et 13

16 I Petr. 5, 1—7

1 litigiosum *S* 4 ecclesiam *M* dei ante diligentiam *om.*
S non neofitum *SML*, nonne offitium *C*¹ 5 incedat *S* (*bis*)
diabuli *S* (*bis*) 7 obprobrium *S*, obprobrium *MLC* diaconos
S^o: presbiteros (praesb- *M*) *MLC* 8 castos et pudicos *S*: pudicos
castos (*om.* et) *MLC*, pudicos *v* (*σεμνούς*) 9 debitos *S* turpi
lucri adpetitores *ML* 10 hii *SM* 11 primum *om.* *MLC*
12 item illic *om.* *MLC* diacones *SMLC* sint] similiter *ML*
C uxores *S* 13 praesint *L*, praefuit *M* ministrauerit *L*
14 bonum sibi gradum adquirent *MLC* uerba et multam f. i. f. q.
e. i. christo iesu *om.* *MLC* fide] se de *S* 15 apostolus *om.*
MLC 16 aepistola *S* 17 testes *L*, estis *S* maiores *MLC*
18 sotios *L*₂ cura *MV*¹*L*, curam *V*²*C*

habentes non in auaritia neque in dominatione fratrum, sed uoluntarie ex animo libenter. et sine reprehensione, ut formam sitis ouibus, in operibus bonis, in omni conuersatione quae secundum deum est: ut cum apparuerit princeps pastorum, rationem reddatis de ouibus, et percipiat illam floridam et 5 inmarcescibilem gloriae coronam. similiter et iuniores subiecti estote senioribus. omnes autem quietem et humilitatem animi induite: quia deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. humiliare ergo uos sub potente dextera dei, ut uos exaltet in tempore uisitationis suae: omnem sollicitudinem 10 uestram proicientes in eum, quoniam ipsi cura est de omnibus. Item in euangelio secundum matthaeum: Quisnam est fidelis seruus et prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis cibaria in tempore? beatus seruus ille, quem ueniens dominus eius inueniat sic facientem. 15 amen dico uobis, quia super omnia quae possidet constituet illum. quod si dixerit malus ille seruus: tardat dominus meus uenire, et coeperit percutere conseruos suos, sedens et

α uobis. In euangelio mathei cap. : Quisnam est fidelis seruus et prudens usque stridor dentium. 20

μ quoniam ipsi cura est de uobis. Secundum matheum cap. XXV: Quis putas est fidelis seruus et prudens, quem constituit dominus super familiam suam usque illic erit fletus et stridor dentium.

12 Matth. 24, 45—51

2 uoluntariae *SMVL* reprehensione *SMVC* 6 inmarcescibilem
S, -cessibilem *LC* subiecti *S*: subditi *MVLCv* 8 induentes *M*
VLC 9 potente *SV*: potenti *MLCv* dei dextera *C* 11 quoniam
Sv: quia *MVLC* ipse *M* est cura *MV¹L* omnibus *S*, uobis *MV*
LCv 12 uerba item in euangelio *om. V* euug. sec̄ math *S*
quis sapiens seruus (et prudens *s. lin. add. al. m.*) *C* 14 cibaria
(*cyb- C*) *LC*: cibariam (*cyb- S*) *SMV*, cibum *v, τὴν τροφήν* 15 con-
ueniens *L*, quum uenerit *v* inuenerit *MVLCv* 17 illum] eum
Cv 18 cepit *VC* sedens et bibens *MVLC*: sedentes et bibentes
S, manducet autem et bibat *v, ἐσθίη δὲ καὶ πίνη* (*interpres scripsisse*
uidetur: edens et b.)

bibens cum luxuriosis, ueniet autem dominus serui illius in die qua non sperat et hora qua non sentiet, et diuidet eum partemque eius cum infidelibus ponet: illic erit fletus et stridor dentium. Item paulus apostolus ad colossenses: 5 Dicite archippo: uide ministerium quod accepisti, ut illud impleas. Item in leuitico: Ab ostio tabernaculi testimonii non exies septem diebus, donec impleatur dies consummationis uestrae. Item illic: Ad ostium tabernaculi testimonii sedebitis septem diebus die et nocte. custodite obseruationes 10 domini, ne moriamini.

XLVIII.

DE SANCTIFICATIONE POPVLI.

In exodo: Descendit autem moyses de monte ad populum, et dixit illis, et sanctificauit eos: et lauerunt uestimenta sua. 15 et dixit ad eos: estote parati tribus diebus, et ne accesseritis ad mulierem. Item in deuteronomio: Ecce ostendi uobis iudicia et iustitias, sicut mandauit mihi dominus, facere sic in terra, in qua uos introibitis ibi possidere eam. et seruate et facite, quia haec est prudentia uestra et intellectus coram

20 XLVII. DE SANCTIFICATIONE POPVLI. In exodo cap. : De- α
scendit autem moyses de monte ad populum. In deuteronomio
cap. : Ecce ostendi uobis iudicia et iustitia usque et filii

XLVIII. DE SANCTIFICATIONE POPVLI. In exodo cap. XI: μ
Descenditque moyses de monte usque ne adpropinquetis uxoribus
25 uestris. In deuteronomio cap. III: Scitis quod docuerim uos
praecepta atque iustitias sicut praecepit mihi dominus usque

5 Col. 4, 17 6 Leu. 8, 33 8 ib. 35 13 Ex. 19,
14 et 15 16 Deut. 4, 5—9

1 luxuriosis *VLC* serui *om. MVLC* 2 die *S* non sen-
tiet *S*, nescit *MVLC*, ignorat *v*, *ὃν γινώσκει* 4 uerba Item —
Dicite — Ab — Ad — moriamini *om. MVLC* 5 archippo *S*
6 leuitico *S* ostio et osteum *S* 7 die *S* 11 XLVII
L 13 descendit *S* 17 sic] *s. lin. add. facietis V² (cf. v)*
18 et ante seruate *om. MVLC*

omnibus gentibus, quaecumque audierint iustitias istas, et dicent: ecce populus prudens et sciens quae gens tam magna haec. quia quae est tam magna gens, cui sit deus adpropinquans, sicut dominus deus noster in omnibus in quibuscumque inuocauerimus eum? et quae alia gens tam magna, quae habeat 5 iustitiam et iudicia iusta secundum omnem legem istam, quam ego trado uobis coram uos hodie? adtende tibi et serua animam tuam, ne obliuiscaris omnia uerba, quae uiderunt oculi tui, et ne recedant de corde tuo omnibus diebus uitae tuae. et instrues filios tuos et filios filiorum tuorum. 10 Item in libro paralipomenon II ioadas sacerdos: Et statuit ostiarios super portas domus domini, et non intrabit immundus in omni re. Item petrus apostolus I: Et uos sancti in omni conuersatione estote, quia scriptum est: sancti estote, quia et ego sanctus sum. 15

α filiorum tuorum. In paralipomenon libro II cap. : Ioiadas sacerdos statuit ostiarios. In epistula petri I cap. : Et uos in omni conuersatione sancti estote.

μ docebis ea filios ac nepotes tuos. In paralipomenon libro II cap. : Constituit quoque ioiadas ianitores in portis domus 20 domini usque immundus in omni re. Petrus in epistula I cap. III: Et ipsi sancti in omni conuersatione sitis usque quoniam et < s. l. > ego sanctus sum.

12 II Par. 23, 19

13 I Petr. 1, 15 et 16

1 quicumque *MVL* 2 quae *MVLC*, *om. S*, τó 3 gens] hę
 gens *C* 5 et que alia gens et | tam *S* 6 omnem *om. C*
 7 ego *om. MVLC* uobis *V* hodiae *S* 11 uerba Item —
 Et statuit — Et — sanctus sum *om. V* in paralipomenon (paralippe-
 men̄ *L*, paralypom- *C*) libro *MLC* ioiadas *LC* 12 et ante statuit
om. MLC constituit *Cv* hostiarios *MC* intrauit *MLC*
 13 immundus *M* in (*om. in M*) epistola petri prima (I *L*) *MLC*
 14 uos in omni conuersatione sancti *MLC* 14 scribturn *S* 15 et
om. M sum sc̄s *L*

XLVIII.

DE CONTENTIONE VITANDA.

In prouerbiis: Odium suscitatur contentio, omnes autem non contententes protegit amicitia. Item illic: Contradictiones sedat tacitus, inter potentes autem definit. Item illic: Noli procedere in rixam cito, ne postmodum paeniteat te. cum tibi maledixerit amicus tuus, recede retro. noli contendere, cum te exprobrabit amicus. gratia et amicitia liberant, quam serua tibi, ne in obprobriis sis, sed custodi uias tuas bene conseruando. Item illic: Vir animosus fodit contentionem, uir autem iracundus exobruet peccata. Item apostolus ad corinthios I: Cum enim sit inter uos aemulatio et contentiones, nonne carnales estis et secundum

XLVIII. DE CONTEMPTIONE VITANDA. In prouerbiis cap. α
 15 : Odium suscitatur suscitatur rixa. Item cap. : Contradictione sedat tacitus. Item cap. : Noli procedere rixa cito. Item cap. : Vir animosus fodit contentionem. In epistula ad corinthios I cap. : Cum enim sint inter uos emulationes.

XLVIII. DE CONTENTIONE VITANDA. In prouerbiis cap. XI: μ
 20 Odium suscitatur rixas et uniuersa delicta operit caritas. Item cap. X: Contradictiones sedat tacitus usque definit. Item cap. XXV: Quae uiderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, usque qui loquitur uerbum in tempore suo. Item cap. XVII: Vir impius fodit malum usque separat principes. Ad corinthios I cap. 25 III: Quum enim sit inter uos zelus et contentio usque secundum

3 Prou. 10, 12 4 Pr. 18, 18 6 Pr. 25, 8—10 10 Pr. 29, 22 12 I Cor. 3, 3 23 Prou. 16, 27, 28

1 XLVIII L 4 ubi supra *MVLC* 6 in prouerbiis *MVC*, ubi supra *L* in rixa cito ne *LC*, in rixatione *MV* peniteat *SV*,
 poeniteat *L* 8 exprobrauit *MLC*, exprobrauerit *V* 9 liberat
L opprobriis *S* (347, 5) 10 tuas *om. M* conseruando *MV*¹
uerba Item — Vir — — peccata. Item apostolus *om. V* illic] in prouerbiis *MLC* *uerba* uir autem i. e. peccata *om. MLC* 12 I] *om. M* sit *Sv*: sint *MVLC*

hominem ambulatis? Item ad philippenses: Si qua ergo consolatio in christo, si qua adlocutio caritatis, si qua societas spiritus, si qua uiscera miserationis: inplete gaudium meum, ut id ipsum dicatis omnes, eandem caritatem habentes, unianimes, unum sentientes, nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed humilitate mentis inuicem existimantes sibimet ipsos superiores, non sua singuli respicientes, sed aliorum.

L.

DE HAERETICIS ET PSEVDOPROPHETIS VITANDIS SEV
CONTENTIONIBVS LEGIS. 10

In hieremia: Et dixit dominus ad me: falsa prophetant prophetae in nomine meo: non misi illos, et non mandauit illis, neque locutus sum ad eos: quia uisiones falsas et diuinationes

α Ad philippenses cap. : Si qua ergo consolatio in christo usque respicientes, sed aliorum. 15

XLVIII. DE HAERETICIS VITANDIS SEV PSEVDOPROPHETIS SEV CONTENTIONIBVS LEGIS. In hieremia cap. : Et dixit dominus ad me: falsa prophetant usque ipsi prophetant uobis. Item

μ hominem ambulatis. Ad philippenses cap. II: Si qua ergo consolatio in christo, si quod solacium <ras. con> usque sed ea quae aliorum. 20

L. DE HAERETICIS VITANDIS ET PSEVDOPROPHETIS SEV CONTENTIONIBVS LEGIS. In hieremia cap. : Et dixit ad me: falso prophetae uaticinantur in nomine meo usque seductionem cordis 25

1 Phil. 2, 1—4 12 Hier. 14, 14

1 filippenses *S* 2 consolatio *S* qua adlocutio *S*, quod solacium
MVLCv, cf. 350, 5 3 si qua uiscera misericordiae, si qua societas
sp̄s, implete *MVLC* 4 id *om. V* dicatis] sapiatis *v* (350, 7)
unanimes *MVLCv* 6 humilitatem *S* (350, 9), in humilitate *MCv*
existimantes *M* 7 sibimet *S*, se *MVLC* 9 XLVIII *L* 10 here-
ticis *SMVLC* uitandis et pseudoprophetis *MVLC* 12 dominus
MVLCv: *om. S* falsae *L* prophetant *MVLC*: *om. S* pro-
phetae uaticinantur *v* profetae et profetarum et profetae *S*
13 et non] neque *C* illis] illos *MV* 14 eos] illos *C* et]
atq; *C*

et praesumptiones cordis sui ipsi prophetant uobis. Item illic: Nolite audire sermones prophetarum, quia uani sunt et uisiones cordis sui loquuntur, et non ab ore domini. dicunt his qui repellunt uerbum domini: pax erit uobis. Item in
 5 esaia propheta: Populus hic labiis me diligit, cor autem eorum longe est a me: sine causa enim colunt me, docentes doctrinas mandata hominum. Item in ezechiel: Et extendam manum meam super prophetas, qui uident mendacia et loquuntur uana: in disciplina populi mei non erunt, neque
 10 in scriptura domus israhel scribentur, et in terram israhel non intrabunt. eo quod populum meum seduxerunt dicentes: pax pax, et non erat pax. Item illic: Vae qui adsumunt ceruicalia sub omnem cubitum manus et faciunt uelamina super omne caput uniuersae aetatis ad subuertendas animas.

15 cap. : Nolite audire sermones prophetarum. In esaia cap. α
 : Populus hic labiis me honorat. In izacchar. cap. :
 Et extendam manum meam super prophetas usque pax pax, et non erit pax. Item cap. : Vae his qui adsumunt ceruicalia

sui prophetant uobis. Item cap. : Haec dicit dominus: no- μ
 20 lite audire uerba prophetarum usque pax erit uobis. Item in esaia cap. : Populus iste ore suo et labiis usque mandata hominum. In ezechiel cap. : Et erit manus mea super prophetas usque dicentes: pax pax, et non erat pax. Item cap. : Vae qui consuunt puluillos sub omni cubito manus usque

2 Hier. 23, 16 et 17 5 Es. 29, 13 7 Ezech. 13, 9 et
 10 12 ib. 18. 19. 22

2 ubi supra *MVLC* uana *V* 3 locuntur *V* (*etiam in-*
fra) 4 his *om. MVLC* domini] *add. dicentes MVLC*
 5 propheta *om. MVLC* diligit *S: honorat MVLC, glorificat v*
 6 colunt *S: quaerunt (quer- LC) MVLC, timuerunt v (σέβονται)*
 7 doctrinas] *add. et V²* doctrinas hominum et mandata *L*
 hiezechiel *M, iezechiel C* 10 in *ante* scriptura *om. V* israhel
 (*rasa t*) *S bis* 11 dicentes *MVLC, om. S* 12 uerba Item — Vae
 — Obsecro — Quod — — opera eorum Item *om. V* ubi supra *ML*
C uae] *add. his MLC* assument *ML* 13 omne cubitu
L manuum *LC* 14 omnem caput *ML* aetatis] *add. suae*
C subuertentias *S*

et contaminabant me et populum meum seducebant ad occidendas animas, quas non oportebat mori, et ad liberandum animas, quas non oportebat uiuere, dum loquimini populo exaudienti eloquia uana. eo quod euertebatis cor iusti et confirmabatis manus iniqui, ne omnino se auerteret a uia sua 5 mala et uiueret. Item paulus apostolus ad romanos: Obsecro uos, fratres, diligenter obseruate tumultuosos et scandala praeter doctrinam, quam uos didicistis, dicentes aut facientes. declinate ab ipsis. nam huiusmodi domino nostro christo non seruiunt, sed ipsorum uentri. et suauitudo uerborum et benedictione seducuntur corda innocentium. obauditio autem uestra in omnes transeat. gaudeo autem super uos, et uolo uos prudentes esse ad bonum, simplices autem ad malum. deus autem pacis conterat alienum sub pedes uestros quo celerius. Item ad corinthios II: Quod autem 15 facio et faciam, ut amputem occasionem eorum qui uolunt

α usque uideret. In epistula ad romanos cap. : Obsecro uos, fratres, ut obseruetis eos usque sub pedibus nostris uelociter. Ad corinthios cap. : Quod autem facio et facturus sum

μ ut non reuerteretur a uia sua mala et uiueret. Ad romanos 20 cap. XVIII: Rogo autem uos, fratres, ut obseruetis eos, qui dissensiones usque deus autem pacis conteret satanan sub pedibus uestris uelociter. Ad corinthios II cap. XII: Deus scit: quod autem facio et faciam usque quorum finis est secundum opera

7 Rom. 16, 17—20

15 II Cor. 11, 12—15

1 seducebant *S* 3 loquimini *S* 4 aeloquia *MC* 6 paulus *om. MC*
 apostolus *om. L* 7 obsecro uos, fratres, ut obseruetis eos qui dissensiones (discensiones *M*) et scandala praeter doctrinam quam didicistis faciunt et declinate (declinante *M*) ab huiusmodi. nam hii (hi *LC*) domino nostro christo (*om. christo C*) non obseruiunt (seruiunt *LCv*), sed suo uentri et per suauiloquia (suauia aeloquia *M*) et benedictiones seducunt corda innocentium (-tum *C*). uestra enim obauditio in omnibus peruenit. gaudeo igitur in uobis. uolo uos sapientes esse in bono, integros autem a malo. deus autem pacis conterat satanan (satan *L*) sub pedibus uestris uelociter *MLC* 13 uos *pr. om. S* prudentis et simplicis *S* 14 d̄s̄ (*non dominus*) *S* 15 caelerius *S* secunda *MC* 16 faciam] facturus (fut- *L*) sum (*om. sum C*) *MLC*

occasionem, ut in quo gloriantur inueniantur sicut et nos.
 nam huiusmodi pseudoapostoli, operarii nequitiae. dolosi,
 transfigurantes se in apostolos christi. sed non mirum, cum
 ipse satanas transfiguret se uelut angelum lucis, non est
 5 magnum, si ministri eius transfigurantur uelut ministri iusti-
 tiae. quorum finis est secundum opera eorum. Item ad
 philippenses: Videte canes, uidete malos operarios, uidete
 concisionem. nos enim sumus circumcisio, qui spiritu deo
 seruimus et gloriamur in christo et non in carne confidimus.
 10 Item illic: Nam multi ambulant quos saepe dicebam uobis,
 nunc autem flens dico, inimicos crucis christi, quorum finis
 est interitus, quorum deus uenter est et gloria in confusione
 ipsorum, qui terrena sapiunt: nostra autem conuersatio in
 caelis est. Item ad colossenses: Nemo ergo uos iudicet
 15 in cibo aut in potu aut in partem diei festi aut initiis men-

usque secundum opera eorum. Ad philippenses cap. : α
 Vide canes, uidete multos operarios. Item cap. : Nam multi
 ambulant quos saepe dicebam uobis. Ad colossenses cap. :

ipsorum. Ad philippenses cap. III: Videte canes, uidete malos μ
 20 operarios usque et non in carne fiduciam habentes. Item in
 eadem epistula cap. III: Multi enim ambulant quos saepe
 dicebam uobis usque nostra autem conuersatio in caelis est. Ad
 colossenses cap. III: Nemo ergo uos iudicet in cibo aut in potu

7 Phil. 3, 2 et 3 10 ib. 18—20 14 Coloss. 2, 16—23

1 in quo *Sv*, in eo quod *MLC*, $\dot{\epsilon}\nu\ \phi^{\tau}$. 2 operari iniquitiae *S*,
 operarii (*om.* nequitiae) *MLC* 3 cum ipse *S*: ipse enim *MLCv*
 4 transfiguratur se in angelum *MLCv* est] *add.* enim *C*, *add.* ergo
v 5 transfigurentur *MLCv* uelut] ut *MLC* 6 opera eorum
MLC, eorum (*om.* opera) *S* 7 philippenses *S* uide canes *MV*¹
 8 circumcisi qui *V* in spiritu *VLCv* 9 confidemus *S*
 10 *uerba* Item — Nam — in caelis est Item *om V* ubi supra *ML*
C 11 autem] *add.* et *Cv* 12 confusionem *S* 13 terrenas
S 14 colossenses *MVLC* ergo *Sv*: autem *MVLC*, $\text{o}\bar{\nu}\nu$
 *uos (*rasa s*) *S* 15 cibo *SC* partem *SMVLC* *uerba* aut
 initiis mensum *et* aut in ieiuniis *om.* *MVLC fort.* in initiis

sum aut in numeniis aut in ieiuniis aut in sabbato, quod est umbra futurorum, corpus autem christi. nemo uos seducat uolens in humilitate sensus et superstitione angelorum, quae uidit ambulans, extollens se sine causa inflatus sensu carnis suae, et non tenens caput, ex quo omne corpus per nexus et 5 coniunctiones productum et porrectum crescit in augmentum dei. si ergo mortui estis cum christo ab elementis huius mundi, quare tamquam uiuentes in hoc mundo decernitis? ne tetigeritis neque gustaueritis neque contrectaueritis! quae sunt omnia in interitum ipso usu, secundum praecepta et 10 mandata hominum, quae sunt quidem rationem habentia sapientiae in religione et humilitate cordis, non parcendo corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis. Item ad timotheum I: Finis autem praecepti est caritas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta. a quibus quidam 15 excedentes conuersi sunt in uaniloquium, uolentes esse se legis doctores, non intellegentes neque quae loquuntur neque de quibus adfirmant. Haec doce et exhortare. si quis aliter docet et non adquiescit sanis sermonibus domini nostri iesu

α Nemo autem uos iudicet. Ad timotheum I cap. : Finis 20 autem praecepti est caritas usque disce ab eiusmodi. Item

μ usque in humilitate et religione angelorum. Ad timotheum I cap. I: Finis autem praecepti est caritas de corde puro usque neque de quibus adfirmant. Et in eadem epistula cap. VIII: Haec loquere et exhortare. si quis aliter docet usque questum 25

14 I Tim. 1, 5—7 et 6, 2—5

1 aut neomeniis aut sabbata (in *bis om.*) *MVLC*, ἡ νομενίας ἡ σαββάτων numiniis *S*, neumeniis *V* sabbatorum *V²v*
 3 uerba quae uidit — — *lin. 13* saturitatem carnis *om. MVLC*
 4 sensus *S* 6 coniunctione *S* 12 parcendo *scripsi*, purando *S* 13 uerba Item — Finis — Profanas — O — Hoc — Sicut — — fide *om. V* 14 I] prima *MC*, *om. L* 15 et conscientia bona *om. MLC* quidem *S* 16 excedentes *ML*: excidentes *SC*, aberrantes *v* (recedentes 351, 8) esse se *S*, esse *MLCv* 17 neque *S* 18 affirmant *MC* exortare *SML* 19 et] ei *S*
 adquiescit *M*: -scet *SLC* ihs̄ (*i. e. iesus*) *S*

christi et ei quae secundum pietatem est doctrinae, inflatus
 est autem nihil sciens, sed aegrotans circa quaestiones et uer-
 borum pugnas, ex quibus nascuntur inuidiae, contentiones,
 blasphemiae, suspiciones malae, conflictationes hominum mente
 5 corruptorum et a ueritate destitutorum, existimantium quae-
 stum esse culturam dei. discede ab eiusmodi. Item ad
 quem supra II: Profanas autem uocum nouitates deuita.
 multum enim proficient ad impietatem, et sermo eorum ut
 cancer serpit. Item illic: O timothee, mandatum custodi,
 10 deuitans profanas uocum nouitates et oppositiones falsi nominis
 scientiae, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt.
 Item ad timotheum II: Hoc autem scito, quoniam in
 nouissimis temporibus aduenient tempora periculosa: erunt
 homines se ipsos amantes, cupidi, superbi, fastidiosi, blas-
 15 phemi, parentibus non oboedientes, ingrati, scelesti, infideles,
 sine affectione, pactum custodientes detractare, incontinentes,
 inimicos, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, uolun-
 tatum amatores magis quam dei, habentes formam pietatis,
 uirtutem autem eius negantes. et hos deuita. ex his sunt

20 cap. II: Profanas autem uocum nouitates deuita. Item cap. : α
 Mandatum custodi. Item cap. : Habentes formam pietatis

esse pietatem. Ad timotheum II cap. III: Profana autem in- μ
 aniloquia deuita usque sermo eorum ut cancer serpit. Item ad
 timotheum I cap. VIII: O thimote*, depositum custodi usque
 25 promittentes circa fidem exciderunt. Item ad timotheum II
 cap. IIII: Habentes speciem quidem pietatis usque insipientia

7 II Tim. 2, 16 et 17 9 I Tim. 6, 20 et 21 12 II Tim.
 3, 1—9

2 egrotans *MLC*: egrotat *S* (*νοσῶν*) questiones *LC* 4 blas-
 femiae *S* male *ML* 5 corrupto *M* et auaritate *S* a *om*
M questum *L* 6 ad quem supra *S*, ad timotheum *MLC*
 7 debita *S*, deuita *Cv*: euita *ML* 8 proficient *MLCv* ut (ui
M) *MLCv*, et *S* 9 ubi supra *MLC* timotheae *S*, timotheae
ML 12 II] I *M*, prima *C*, *om.* *L* Habentes (*uerba* Hoc —
— *lin.* 18 quam dei *om.*) *MLC* 14 blasfemi *S* 15 infidelis
S 16 detractare *S* 17 uoluntatum *S*

qui penetrant domos et captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quae ducuntur uariis desideriis, semper discentes et numquam ad scientiam ueritatis peruenientes. quemadmodum enim iamnes et mambres restiterunt moysi, ita et hi resistunt ueritati: homines corrupti mente, reprobi circa fidem. 5 sed ultra non proficient: dementia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit. Item illic: Sicut rogauite, ut remaneres ephesi, cum irem in macedoniam, ut denuntiares quibusdam, ne aliter doceant neque intendant fabulis iudaicis et genealogiis infinitis, quae quaestiones praestant 10 magis quam aedificationem dei, quae est in fide. Item ad titum: Stultas autem quaestiones et genealogias et contentiones et pugnas legis deuita: sunt enim inutiles et uanae. haeticum hominem post unam correptionem deuita, sciens quoniam peruersus est eiusmodi et peccat, cum sit suo iudicio 15 damnatus. Item ad laodicenses: Neque destituat uos quorundam uaniloquentia insinuantium, ut uos auertant a ueritate euangelii, quod a me praedicatur. Item apostolus

α usque sicut et illorum fuit. Item cap. : Sicut rogauite te ut remaneres. Ad titum cap. : Stultas autem quaestiones et 20

μ enim eorum manifesta erit omnibus sicut et illorum fuit. Item ad timotheum I cap. I: Sicut rogauite te ut remaneres ephesi, quum irem in machedoniam usque aedificationem dei quae est in fide. Ad titum cap. III: Stultas autem quaestiones et genealogias usque et delinquit proprio iudicio condempnatus. In epi- 25

7 I Tim. 1, 3 et 4 12 Tit. 3, 9—11 16 Ep. ad Laod. 4

1 honeratas *LC* 3 quemammodum *M* 4 hii *SM* 7 ubi supra *MLC* 8 efesim *S* machedoniam (machaed- *M*) *SM*
 13 uane *L* 14 hereticum *SMVLC* 15 eiusmodi] qui eiusmodi est *Cv* peccat cum] peccatum *MV¹LC* 16 dampnatus *MV¹LC*, condempnatus *V¹(v)* uerba Item ad laodicenses Neque — — praedicatur om. *MVLC* 17 uaniloquentia *S* insinuantium] *add. se cod. Vaticanus (Mai)* 18 euuangelii *S* apostolus om. *MVLC*

iohannes: Carissimi, nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus si ex deo sunt, quoniam multi pseudoprophetae exierunt in hunc mundum. Item iohannes apostolus II: Si quis uenit ad uos et hanc doctrinam non adfert, nolite
 5 eum recipere in domum et aue ne dixeritis ei. qui enim dicit illi aue, communicat operibus eius malignis. ecce prae- dixi uobis, ne in diem domini condemnemini. Item in euangelio secundum matthaeum: Adtendite uobis a pseudoprophetis, qui ueniunt ad uos in uestitu ouium, intus
 10 autem sunt lupi rapaces: ex fructibus eorum cognoscetis eos. Item ad ephesios: Probate autem quid sit quod placeat deo: et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem et redarguite: quae enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est etiam dicere.

15 genealogias. In epistula iohannis: Karissimi, nolite credere. α
 Item cap. : Si quis autem uenit ad uos. In euangelio mathei cap. : Adtendite uobis a pseudoprophetis. In epistula ad efesios cap. : Probate autem quid sit usque turpe est etiam dicere.

20 stula iohannis I cap. XIII: Carissimi, nolite omni spiritui μ
 credere usque exierunt in hunc mundum. In epistula iohannis II cap. IIII: Si quis uenit ad uos et hanc doctrinam non adfert usque ut in diem domini nostri non confundemini. Secundum matheum cap. VI: Adtendite a falsis prophetis qui ueniunt
 25 ad uos usque a fructibus eorum cognoscetis eos. Ad ephesios cap. VI: Probantes quid sit bene placitum deo usque quae enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est et dicere.

1 I Ioh. 4, 1 4 II Ioh. 10 et 11 8 Matth. 7, 15 et 16
 11 Eph. 5, 10—12

1 iohannis *S* carissimi *ML*, *k̄m̄i SVC* 2 prouate *S*
 ex *SCv*: a *MVL*, *ξx* pseudo|profetae et pseudoprofetis (*l. 9.*) *S*
 3 uerba Item — Si quis — Adtendite — — eos *om.* *V* iohannis apo-
 stolus II *S*, ubi supra *MLC* 4 si quis autem *MLC* adfert *S*
 (*v*): tenet *MLC*, *φέρει* 5 in domo *M* habe *SM*¹, aue *M²L*
C illi ne dixeritis *MLC* 6 habe *S*, abe *M*¹ 7 diem *S*
MLC condemnemini *MC* in euangelio *om.* *MLC* 8 euug
S mattheum *S*, math. *LC* 11 efesios *S*, effesios *LC*
 prouate *S* 14 ipsis *Sv*: eis *MVLC*

LI.

DE CONTINENTIA ORIS.

In psalmo CXXXVIII: Vir linguosus non dirigetur super terram. Item in prouerbiis: Ex multiloquio non effugies peccatum: parcens autem labiis sapiens eris. Item illic: 5 Qui multis utitur uerbis, laedit animam suam. Item illic: Mutum te faciens uideris sapiens esse. Item illic: Qui respondit uerbum prius quam audiat, stultitia est illi et obprobrium. Item illic: Mors et uita in manibus linguae: qui autem continens est, edet fructus eius. Item illic: Qui 10

α L. DE CONTINENTIA ORIS. In psalmo CXXXVIII: Vir linguosus non dirigetur. In prouerbiis cap. : Ex multiloquio non effugies. Item cap. : Qui multi sunt uerbis. Item cap. XVIII: Stultus quoque, si tacuerit, sapiens putabitur. Item cap. XVIII: Qui prius respondit quam audiat stultum se esse demon- 15 strat. Item cap. XVIII: Mors et uita in manu lingue. Item cap. XXI: Qui custodit os suum et linguam. Item cap. XXVIII:

μ LI. DE CONTINENTIA ORIS. In psalmo CXXXVIII: Vir linguosus non dirigetur super terram. In prouerbiis cap. XI: In multiloquio peccatum non deerit usque prudentissimus est. 20 Item cap. XIII: Qui custodit os suum, custodit animam suam usque sentiet mala. Item cap. XIII: Abominatio est domino labia mendacia usque placent ei. Item cap. XVIII: Stultus quoque, si tacuerit, sapiens putabitur, et si compresserit labia sua, intelligens. Item cap. XVIII: Qui prius respondit quam audiat, 25 usque et confusione dignum. Item cap. XVIII: Mors et uita in manu linguae usque comedent fructus eius. Item cap. XXI: Qui custodit os suum usque de anguis animam suam. Item

3 Ps. 139, 12 4 Prou. 10, 19 6 Prou. 13, 3 (Eccli. 20, 8)
7 Prou. 17, 28 Prou. 18, 13 9 ib. 21 10 Prou. 21, 23

3 super terra *V*¹, in terra *Cv* 5 eris (*s in rasura*) *M*, erit
V ubi supra *MVLC* (*cf. 520, lin. 2: Eccli. 20, 8*) 6 ledit
VLC illic *alt.*] in prouerbiis *MVLC* 7 uideberis (ut deberes
M) *MVLC* ubi supra *MVLC* 8 opprobrium *S* 9 in
prouerbiis *MVLC* 10 edit (aed- *M*) *M¹L* uerba Item — Qui
custodit — — 520, 8 adsiduus esto *om. V* ubi supra *MVC* (*sic*
519, 3. 8. 11. 520, 5. 7

custodit os suum et linguam, conseruat de angustiis animam suam. Item illic: Laqueus enim fortis sunt uiro sua labia, et capitur uerbo oris sui. Item illic: Abominatio est domino defigens oculum, et indocti incontinentes sunt lingua.
 5 Item illic: Si uideris uirum uelocem in uerbis, scito quia spem habet magis insipiens quam ille. Item in ecclesiastico: Noli citatus esse in lingua tua et inutilis et remissus in operibus tuis. Item illic: Non appelleris susurro, et lingua tua capiaris: super furem enim est confusio et penitentia: susurratori autem odium et inimicitiae et contumelia.
 10 Item illic: Ne iteres uerbum durum et nequam. Item illic: Est tacens qui inuenitur sapiens, et est tacens qui non habet sensum loquellae. et est tacens sciens tempus apti

Vidisti hominem uelocem ad loquendum. In ecclesiastico cap. α
 15 : Noli citatus esse in lingua. Item cap. . . | (*sequitur lacuna 35 fere litterarum*) Non appelleris | susurro et lingua tua capiaris. Item cap. : Ne iteris uerbum nequam et durum. Item cap. : Est tacens qui inuenit sapiens esse

cap. VII: Inlaqueatus es uerbis oris tui et captus propriis sermonibus. Item cap. XXVIII: Vidisti hominem uelocem ad loquendum. In ecclesiastico cap. III: Noli citatus esse in lingua tua et inutilis et remissus in operibus tuis. Item cap. VII: Homo linguosus et temerarius in uerbo suo odibilis est. Item cap. III: Noli esse susurro et lingua tua capiaris usque
 25 susurratori autem odium et inimicitia et contumelia. Item cap. X: Ne iteres uerbum nequam et durum et non minoraberis. Item cap. XI: Est tacens qui inuenitur sapiens usque est processio in μ

2 Prou. 6, 2 3 Prou. 27, 20 5 Prou. 29, 20 7 Eccli. 4, 29 (34) 8 Eccli. 5, 14 (16) 11 Eccli. 19, 7 12 Eccli. 20, 5 et 6

2 in prouerbiis *MC*, ubi supra *L* (*sic lin. 5*) laqueos *S*
 fortes *S* sunt *S*: est *MLC* labia sua *C* 3 capietur *C*
 abom. . .] *βδέλυγμα κυρίω στηρίζων ὀφθαλμόν, καὶ οἱ ἀπαιδεύτοι ἀπρα-
 τεῖς γλώσση* abominatio *LC* 4 lingua *om. MLC* 5 cito *S*
 6 in ecclesiastico *MLC*, illic *S* 8 apelleris *L* susurro *SM*:
 susurro *LCv* 9 penitentia *L* 10 inimicitia *MLC* 11 nequam
 et durum *MLCv* 12 illic] in ecclesiastico *MLC* sapiens] *add.*
 esse *MLC* 13 loquellae *LCv* sciens *MLC, om. S*

temporis. Item illic: Homo sapiens tacebit usque in tempus: lasciuius autem et imprudens non seruabunt tempus. qui multis utitur uerbis, laedit animam suam, et qui potestatem sibi adsumit iniuste, similiter processus est in malis. Item illic: Qui susurrio est in omnibus et non necesse, odietur. 5 Item illic: Tacitus et sensatus honore honorabitur. Item illic: In medio sensatorum serua uerbum temporis: in medio autem tractantium adsiduus esto. Item illic: Homo iracundus incendit litem, et uir peccator turbabit amicos et in medium pacem habentium inmittet delaturam. secundum 10 uirtutem hominis iracundia illius, et secundum substantiam suam exaltabit litem. certamen festinatum incendit ignem, et lis festinans effundit sanguinem, et lingua testificans adducet mortem: si sufflaueris, quasi scintilla exardebit, <si ex-

α usque progressus est in malis. Item cap. : Qui susurro 15 est. Item cap. XI: Tacitus et sensatus honore honorabitur. Item cap. : Sensatorum serua uerbum. Item cap. XV: Homo iracundus incendit litem usque mors nequissima et inutilis.

μ malis uiro indisciplinato. Item cap. XI: Qui multis utitur uerbis, laedit animam suam. Item cap. XI: Susurrio coinquinabit ani- 20 mam suam et in omnibus odietur. Item cap. XI: Tacitus et sensatus honore honorabitur. Item cap. XIII: In medio insensatorum serua uerbum usque assiduus esto. Item cap. XV: Homo enim iracundus incendit litem et uir peccator turbabit amicos

1 Eccli. 20, 7—9 5 Eccli. 21, 28 (31) 6 ib. 31 7 Eccli. 27, 12 (13) 8 Eccli. 28, 8—13 (11—15)

1 item illic *S*, *om.* *MLC* usque *S* 2 ὁ πλεονάζων λόγῳ βδελυγθήσεται, καὶ ὁ ἐνεξουσιαζόμενος μισηθήσεται. ἔστιν ἐνόδια ἐν κακοῖς . . . 3 ledit *LC* 4 assumit (-met *L*) *LC* iniustae *SM* progressus est *L* 5 susurrio *SM*, sorro *L*, susurro *Cv* necessae *S*, necessario *MLC* 7 in ecclesiastico *MLC* (*sic infra* 34) in medio *om.* *MLC* 8 adsiduus *S*, assiduus *MLC* 9 incendit *libri*, ἐκαύσει turbauit *MVLC* 10 inmittit (imm- *M*) *MVLC*, ἐμβάλλει dilaturam *V*¹ saecundum *S* 11 iracundiam *MVLC* 12 exaltauit *MVLC* certamen *MVLCv*: testamentum *S*, ἔρις 13 lix *ML*, lex *V* festinantes *S*, festinatis *V*¹ adducit *MVLC* 14 scintilla *S*, sintilla *L*, scintillae *C* si expueris super illam, extinguetur *add. s. lin. M*² (*v*), *om. SM*¹ *VLC*

pueris super illam, extinguetur, > et utraque ex ore proficiscuntur.
 susurrio et bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem
 habentes. Item illic: Lingua tertia multos commouit et
 dispersit illos de gente in gentem: ciuitates diuitum destruxit
 5 et domos magnatorum effodit: uirtutes populorum concidit et
 gentes fortes dissoluit. qui ad illam spectat, non habebit
 requiem, nec habitabit cum requie. Item illic: Flagelli
 plagae liuorem faciunt, plaga autem linguae comminuet ossa.
 multi ceciderunt in casus gladii, sed non sic quasi qui inter-
 10 ierunt per linguam. felix qui liberatus est a lingua nequam,
 qui in iracundia illius non transiuit et uinculis illius non est
 ligatus! iugum enim illius iugum ferreum est, mors illius
 mors nequissima et inutilis inferi. Item illic: Aurum tuum
 et argentum tuum confla, et uerbis tuis facito stateram et
 15 frenos ori tuo rectos: et adtende, ne forte labaris lingua et
 cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus

Item cap. XV: Aurum tuum et argentum confla. Item cap. α

usque et utilis potius inferus quam illa. Item cap. XV: Aurum μ
 tuum et argentum tuum confla et uerbis tuis facito stateram

3 Eccli. 28, 14 et 16 (16—18. 20) 7 ib. 17—21 (21—25)
 13 ib. 24—26 (29. 30)

2 susurro V^2LCv turbauit L 3 et 7 item illic *om.* MV
 LC 4 dispersit $MVLCv$ ciuitates] *add. s. lin. muratas m. al.*
 $M(v)$ destruxit $MVLC$: distraxit S 5 domus V 6 sortes
 S spectat *scripsi*: expectat $SMVLC$, respicit v habitabit
(-uit M) SMV , habebit LC 7 requie S 8 plage ML 9 sic
quasi v , sit quasi S , ea (*s. lin. al. m. sic quomodo*) M , *om.* V , sic L
 C , $\acute{\omega}\varsigma$ 10 linguam] *add. suam m. al. M* nequa L 11 ira-
cundia SM^1VLC , -am *corr. m. al. M(v)* transibit LC 12 alli-
gatus L ferreum est] *add. s. lin. et uinculum illius uinculum ereum*
est m. al. M(v) 13 nequissima et $MVLC$, nequissimae S
inutilis inferi SM^1VLC : utilis inferus potius quam illa *corr. al. m. in*
 M (*cf. v*), $\lambda\upsilon\sigma\iota\tau\epsilon\lambda\eta\varsigma\ \mu\acute{\alpha}\lambda\lambda\omicron\nu\ \acute{\omicron}\ \acute{\alpha}\delta\eta\varsigma\ \acute{\alpha}\nu\tau\eta\varsigma$ uerba Item — Aurum —
— *p. 524*, 10 uana religio est *om. V* illic] in ecclesiastico MC ,
ubi supra L (*sic 522, 1*) 14 argentum (tuum *om.*) MLC
tuis MLC , tui S 15 in lingua $MLCv$, *add. tua m. al. M*

tuus insanabilis. Item illic: Quis dabit ori meo conseruationem et super labia mea signaculum certum, ne cadam ab illis et lingua mea perdat me? deus pater et dominator uitae meae, ne derelinquas me cadere in illis: ne aderescant ignorantiae meae, et adprehendar in conspectu contrariorum, 5 et gaudeat inimicus meus. Item illic: Indisciplinosae non adsuescas os tuum, est enim in illa uerbum peccati. Item in ecclesiaste: Noli festinare in ore tuo, et cor tuum non adceleret, ut proferas uerbum ante faciem dei: quia deus in caelo est et tu in terra: propterea pauca sint uerba tua. 10 Item illic: Noli dare os tuum, ut peccet caro tua: et ne dicas ante faciem dei quia ignorantia est, ut non irascatur dominus in uerbis tuis, ut perdat opera manuum suarum. Item in iob: Et ideo a nequissima lingua absconde te, et

α : Quis dabit ori me conuersationem. Item cap. : In- 15
disciplinos enim non inquietat. Item cap. : Noli festinare
in ore tuo. Item cap. : Noli dare os tuum, ut peccet. In
iob cap. VIII: A flagello linguae absconderis. Item cap. :

μ usque insanabilis in mortem. Item cap. XI: Quis dabit ori
meo custodiam et super labia mea signaculum certum usque et 20
gaudeat inimicus meus. Item cap. XII: Indisciplinose non ad-
quiescat os tuum, est enim in illa uerbum peccati. In ecclesi-
aste cap. V: Nec temere quid loquaris usque idcirco sint pauci
sermone tui. Item in ecclesiaste cap. V: Ne dederis os
tuum, ut peccare facias carnem tuam usque dissipet cuncta opera 25
manuum tuarum. In iob cap. VIII: A flagello linguae abscon-

1 Eccli. 22, 27 (33) et Eccli. 23, 1 et 3 6 Eccli. 23, 13 (17)
8 Eccli. 5, 1 11 ib. 5 14 Iob. 5, 21 et 22

1 insanabilis] *add.* in morte *MLC*, in mortem *v* 2 nec adamabilis
(*corr. al. m.* uti ne cadam ab ipsis) *M* 3 pater **** et dominus
M dominator (*in rasura m. 1*) *S* 5 appraeh- *MC*, adpraehendar
S 6 ubi supra *MLC* indiscipulosae *SM* (*s. lin. add. linguae*
uel loquere *al. m. in M*), indiscipulosae *LC* (*cod. Amiat. et Tolet.*), *cf.*
Eccli. 23, 15 7 adsuescas *S*: adquiescat *MLC* 8 ecl. *S*, ec-
clesiasten (*en in rasura m. 1*) *M* 9 adceleret *S*, accel- *MLC*
11 ubi supra *MLC* 13 manum *S* tuarum *C* 14 iob (*in*
om.) *L* te *MLC*: *om. S*

non timebis a superuenientibus malis. deride iniustos et infrena os scelestorum. Item illic: Et si in multiloquio extollamur, coram domino non absoluetur. Item in psalmo XIII: Linguis suis dolose agebant, uenenum aspidum sub labiis eorum: quorum os maledictione et amaritudine plenum est. Item in psalmo XXXIII: Quis est homo qui uult uitam et cupit uidere dies bonos? cohibe linguam tuam a malo et labia tua, ne loquantur dolum: declina a malo et fac bonum: inquire pacem et sequere eam. Item in psalmo XXXVIII: Dixi: custodiam uias meas, ut non delinquam in lingua mea. posui ori meo custodiam, dum consistit peccator aduersum me. Item in psalmo CXL: Pone, domine, custodiam ori meo et ostium circumstantiae labiis meis. non declines cor meum in uerba mala ad excusandas excusationes in peccatis. cum hominibus operantibus iniquitatem, et non combinabo cum electis eorum. Item apostolus ad ephesios: Omnis sermo malus de ore uestro non procedat, sed

Et si in multiloquio extollamur. In psalmo XIII: Linguis suis dolose agebant. In XXXIII: Quis est homo qui uult uitam. In XXXVIII: Dixi: custodiam. In epistula ad effesios cap. :

deris. Item cap. : Et si in multiloquio extollamur, coram domino nostro absoluimur. In psalmo XIII: Linguis suis dolose agebant usque amaritudine plenum est. In XXXIII: Quis est homo qui uult uitam usque et sequere eam. In XXXVIII: Dixi: custodiam uias meas usque dum consistit peccator aduersum me. In CXI: Pone, domine, custodiam ori meo usque cum electis eorum. Paulus ad ephesios cap. V: Omnis sermo malus ex ore uestro

2 Iob. 11, 2 4 Ps. 13, 3 6 Ps. 33, 13—15 10 Ps. 38, 1 12 Ps. 140, 3 et 4 17 Eph. 4, 29 et 30

2 sceleratorum *MLC* illic] in iob *MC*, iob *L* 3 deo *C*
 absoluimur *MLC* 4 dolosae *SM* 6 tricesimo secundo *C*
 7 coibe *MLC* 9 persequere *Cv* 10 de] linguam *S* 11 domine
MLC: *om. S* 13 osteum *S*, hostium *C* circumstantiae *SCv*:
 continentiae *ML*, *περιοχῆς* 14 mala] malitiae (-tia *M*) *MCv*
 16 combinabo *SM*: communicabo *LCv*, *συνδοιάσω* apostolus] paulus
MLC efesios *S*, effesios *LC*

si quis bonus est ad aedificationem fidei, ut det gratiam audientibus. et non contristaueritis spiritum sanctum dei, in quo signati estis in die redemptionis. omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et conuicium tollatur a uobis cum omni malitia. Item in ecclesiastico: Non litiges cum homine linguato, et non mittes in igne illius ligna. Item iacobus apostolus: Sit uero omnis homo citatus audire et tardus loqui. Item illic: Si quis putat superstitiosum se esse, non refrenans linguam suam, sed fallens cor suum, huius uana religio est. Item illic: Nolite multiloqui esse, fratres mei, scientes quia maius iudicium accipietis. multa enim omnes delinquimus. si quis in uerbo non delinquit, hic perfectus uir est, potest frenare totum corpus et dirigere.

α Omnis sermo malus de ore uestro. In epistula iacobi cap. : Sit uero omnis homo uelox. Item cap. : Si quis putat religiosum. Item cap. : Nolite multiloqui esse usque mortali ueneno.

μ non procedat usque tollatur a uobis cum omni malitia. Item in ecclesiastico cap. VI: Non litiges cum homine linguato et non instrues in igne illius ligna. In epistula iacobi cap. III: Sit autem omnis homo uelox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Item in eadem epistula cap. V: Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam usque huius uana est religio. Item cap. X: Nolite plures magistri fieri, fratres mei, usque plena ueneno mortifero.

25

5 Eccli. 8, 4 7 Iac. 1, 19 8 ib. 26 10 Iac. 3, 1—8

1 est *om.* *MLCv* aedificationem audientium (*om.* fidei u. d. g. audientibus) *MLC* fidei *S* 2 non *S*: ne *MLC* contristaueris *SC* 3 diei *S*, diem *MLCv* 4 conuicium *S*, blasphemia *MLCv* tollatur *SCv*: auferatur *ML* 6 non *alt.* *om.* *MLC* inmittes (*imm-* *M*) *MLC* 7 apostolus *om.* *MLC* citatus] uelox *Cv* ad audiendum *MLCv* 8 ad loquendum *Cv* illic] iacobus *MLC* (*sic lin. 10*) superstitiosum *S*, religiosum *MLCv* 9 uerba sed f. c. suum *om.* *MLC* 10 uana est religio *MLCv* 11 scientes *MVLCv*, *om.* *S* accipietis] sumitis *Cv* multa *S*: in multis *MVLCv* 12 delinquemus ∇^1 offendimus omnes *Cv* delinquit *S*, offendit *Cv* 13 potest] *add.* etiam *MVLCv*, $\delta\nu\nu\alpha\rho\varsigma$ infrenare *L*, refrenare *C*

quare ergo equis frena in ora mittuntur nisi in eo, ut suadeantur a nobis et totum corpus circumducamus? ecce et naues, quae tam immensae sunt, sub uentis duris feruntur et circumducuntur a paruissimo gubernaculo, ubi impetus dirigentis uoluerit. sic et lingua pars membri est, sed est magniloqua. et sicut paruus ignis magnam siluam incendit, ita et lingua ignis est: et mundus iniquitatis per linguam constat in membris nostris, quae maculat totum corpus, et inflammat rotam geniturae et inflammatur a genitura. omnis enim natura bestiarum et auium et serpentium et beluarum maritimarum domatur et subiecta est naturae humanae: linguam autem hominum domare nemo potest nec retinere a malo, quia plena est mortali ueneno.

LII.

15

FVGIENDAM EBRIETATEM.

In prouerbiis: Qui est iucundus in uini conmorationibus, relinquet contumeliam. Item illic: Proterua res est uinum

LII. FVIENDAM HEBRIETATEM. In prouerbiis cap. XXIII: α

LII. FVGIENDAM AEBRIETATEM. In prouerbiis cap. XIII: μ
 20 Qui suavis est in uini moderationibus in suis monitionibus relinquit contumeliam. Item cap. XXI: Luxuriosa res uinum et tumultuosa aebrietas: quicumque his delectatur non erit sapiens.

16 Prou. 12, 11

17 Prou. 20, 1

1 ergo] uero *MVLC* equis *SC* ora *Sv*: ore *MVLC*, τὰ
 στόματα 2 et post ecce om. *MVLC* (ἰδοὺ καὶ) 3 quae
 tam *MVC*: quia etam *S*, quietam *L* immensae *MVC* circum-
 ducuntur] circumferuntur *Cv* 5 membri] add. parua *MVLC* est
 alt.] et *L* 9 rotam *MVLC*, rotum (*rasa n*) *S* geniturae *S*:
 natiuitatis nostrae *MVLCv*, τῆς γενέσεως genitura *SM¹V¹L*: ge-
 henna *M²V²Cv*, τῆς γενένης omnes *ML* 11 linguę *V¹*
 12 nullus hominum domare potest *MVLCv* nec *S*, uel *MVLC*
 15 aebrietatem *M* 16 iocundus *VLC* in uini conmorationibus
S: in suis munitationibus *MV¹LC*, ~ in uini moderationibus in suis
 monitionibus *V²*, in uini demorationibus, in suis munitationibus *v*
 17 illic] ubi supra *MLC*

et iniuriosum ebrietas. omnis autem stultus his commiscetur. Item illic: Noli esse uinolentus, neque extendas te ad emendam carnem: omnis enim ebriosus et fornicarius mendicabit et uestietur conscissos pannos et omnis somniculosus. Item illic: Cui uae? cui tumultus? cui iudicia? cui lites 5 et rixae? cui contritiones superuacuo? cuius liuidi oculi? nonne eorum qui commorantur in uino? nonne eorum qui inuestigant ubi conuiuia fiant? nolite ergo uos inebriari uino, sed loquimini cum uiris iustis et fabulamini in deambulati- onibus. si enim in phialas et calices dederitis oculos uestros, 10 nouissime ambulabitis nudiores pilo. Item illic: Potentes iracundi sunt: uinum non bibant, ne, cum biberint, obliuiscantur sapientiam et recta non possint iudicare infirmibus. Item illic: Spinae nascuntur in manibus ebriosi. Item in

α Noli esse in conuiujs potatorum. Item ibi: Cui uae, cuius patri 15 ue. Item cap. XXX: Noli regibus, olam uel, noli regibus dare

μ Item cap. XXIII: Noli esse in conuiujs potatorum usque et uestietur pannis dormitatio. Item cap. XXIII: Cui uae, cuius patri uae, cui rixae, cuius foneae usque et sicut regulus uenena diffundet. Item cap. XXX: Noli regibus, o lamahel, noli regibus 20 dare uinum, usque et mutent causam filiorum pauperis. Item cap. XXVI: Quomodo si spina nascatur <si spina nascatur in ras.> in manu temulenti, sic parabola in ore stultorum. Item in ec-

2 Prou. 23, 20 et 21 5 ib. 29—31 11 Prou. 31, 4 et 5
14 Prou. 26, 9 16 Prou. 31, 4

1 iniuriosum *S*: contumeliosa *MVLC*, ἐβροιστικόν aebrietas et
infra aebriosus et similia *MC* 2 et 11 in prouerbijs *MLC*
3 edendam *L* mendicauit *MV*¹ 4 uestietur *MVLC*: uestiet
S conscisos *M* somniculosus (soniclosus *V*) *SMV* 5 et 14 illic]
ubi supra *MLC* 5 cui lites *MLC*: lites *S* 6 superuacuo *S*,
superuacuae (-cuae *L*) *MVLC*, διὰ κενῆς, fort: super uacuo cuius]
cui *L* lippidi *C* 8 conuiuia *S*, potationes *MVLC*, πότοι
fiunt *MVLC* inebriari *SC*, inaebricare *M* 10 filas (*corr. m. 1*)
S, fialas *MVLC* et in calices *MVLC* 11 ambulauitis *S*
nouissime *S*, om. *V* (*sed patet lacuna*) potentes iracundi siceram
et uinum non bibant *V*² 12 biberint] biberent *S* 13 recta *M*
VLC: rectum *S*, ὀρθά infirmibus *S*, infirmioribus *MVLC*

ecclesiastico: Operarius ebriosus non locupletabitur, et qui spernit modica paulatim decidet. uinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguunt sensatos. et qui se iungit fornicariis, erit nequam: putredo et uermes hereditabunt illum.

5 Item illic: Mulier ebriosa et erronea magna ira, et contumelia et turpitudine illius non contegetur. Item illic: Et si in medio multorum sedisti, prior illis non poscas bibere. quod sufficiens sit homini disciplinato uinum exiguum, et in dormiendo non laborabis ab illo et non senties dolorem. uigilia

10 et cholera et tortio uiro infrunito: somnus sanitatis in homine parco: dormiet usque in mane, et anima illius cum ipso deliciabitur. Item illic: Diligentes uinum noli prouocare: multos enim exterminauit uinum. ignis probat ferrum durum, sic uinum corda superbiorum arguit. aequa uita hominibus

15 uinum. In ecclesiastico cap. : Operarius hebraicus non locupletabitur. Item cap. XIII: Mulier ebriosa ira magna est. Item cap. XVII: Et si in medio multorum sedisti usque mino-

clesiastico cap. X: Operarius aebriacus non locupletabitur usque putredo et uermes hereditabunt illum. Item cap. XIII: 20 Mulier aebriosa ira magna est usque turpitudine <in ras.> illius non contegetur. Item cap. XVII: Et si in medio multorum sedisti prior illis, non extendas manum tuam, usque et anima illius cum ipso delectabitur. Item ibi cap. XVII: Diligentes in uino noli prouocare usque minorans uirtutem et faciens uulnera.

1 Eccli. 19, 1—3 5 Eccli. 26, 8 (11) 6 Eccli. 31, 18—20
(21—24) 12 Eccli. 31, 25—29 (30—32. 34. 35. 38. 40)

1 locupletabitur *S* 2 decidit *S* 3 arguent *S* (496, 15) 4 nequa
S, nequam *MVLC* 5. 6 illic] ubi supra *MLC* 5 ebriaca (aebra-
M) *MLC*, ebria *V* erronea *S* 6 contegitur *M* si *MVL*
C: om. *S* 7 quod] quia *M²C*, quam *v*, *ως* 8 sit *S*, est *M*
VLCv 9 dormi]tando *C* uigilia et *S*, uigiliae *MVLC*
10 colera *MVLC*, colerum *S* tortiones *MV²LC*, tortiones *V¹*, tor-
tura *v* uiro om. *C* infrunito *S* 12 deliciabitur *SV¹*
uerba Item — Diligentes — Optimum — Sobrii — Sicut — christum
om. *V* in ecclesiastico *MLC* 14 superbos *S* arguit (s. l.
in ebriate potatum *ex v add. m. 2*) *M* aequa uita] aequauit *M*,
in uita s. l. *add. m. 2*

uinum non in ebrietate: si bibas illud moderate, ut sis sobrius: quia defraudat uitam mors. uinum in iucunditate creatum est, non in ebrietate ab initio. exultatio animae et cordis uinum modice potatum. uinum multum potatum iritationem et iram, et ruinas multas facit ebriositatis animositas. Item in ecclesiaste: Optimum est ire in domum luctus quam ire in domum potationis. Item in iohel propheta: Sobrii estote qui ebrii estis a uino uestro: plorate et ululate omnes qui bibitis uinum in ebrietate, quia ablata est de ore uestro iucunditas et gaudium. Item apostolus ad romanos: Sicut in die honeste ambulemus, non comisationibus, non ebrietatibus, non concubitibus et inudicitiiis, non contentione et aemulatione: sed induite uos domi-

α rans uirtutem et faciens uulnera. In ecclesiasten cap. VII: Melius est ire ad domum luctus quam ad domum conuiuii. In iohel cap. : Sobrii estote qui ebrii estis. Paulus ad romanos cap. : Sicut in die honeste ambulemus. Ad corin-

μ In ecclesiaste cap. VII: Melius est ire ad domum luctus quam ad domum conuiuii. In iohel cap. : Expergescimini, aebrii, et flete et ululate omnes qui bibitis uinum in dulcedine, quoniam periit ab ore uestro. Ad romanos cap. XV: Sicut in die honeste ambulemus usque sed induimini dominum iesum christum.

6 Eccle. 7, 3

8 Iohel 1, 5

11 Rom. 13, 13 et 14

1 inebriate *S* bibes *M* sis sobrius *MLC*: si|subrius *S*
 2 quid *M^v* iocunditate *MLC* 3 aebrietate *SMC* anime
 . . modicae *S* 4 iritationem *MLC* 5 facit] *add.* amaritudo
 anime uinum multum potatum (*uers.* 39) *s. l. M²* a uerbis ebrietas animositas *incipit uersus 40 in v* ebriositates animositates
L 6 ecclesiastae *S*, ecclesiastico *M* ire] *S* (*bis*) 7 iohel
C 8 ebrii (*æbr- M*) *MLC*, ebri] *S* 9 aebrietate *SM*
 quia] qui *S* 10 iocunditas *MLC* apostolus *S*, paulus *MLC*
 11 in die] *S* 12 in comissionibus *M*, in comesat- *L*, in comessat-
Cv non *æbr.*] et ebrietatibus (*æbr- MC*) *MLCv*, καὶ μέθαις
 concubitibus *S*: in concupiscentiis (concupesc- *M*) *MLC*, in cubilibus *v*,
 κοίταις 13 in contentione *MLCv* emulatione *LC* uos
om. L

num iesum christum. Item ad corinthios I: Non auari, non ebriaci, non maledici regnum dei possidebunt. Item ad ephesios: Nolite inebriari uino, in quo est luxoria, sed implemini spiritu sancto.

5

LIII.

MVLIERIS MALITIAM ESSE VITANDAM.

In prouerbiis salomonis: Noli intendere fallaci mulieri: mel enim destillat a labiis mulieris meretricis, quae ad tempus inpinguat tuas fauces: nouissime tamen amarius felle inuenies et acutiorem magis quam gladium ex utraque parte acutum. uestigia enim eius non conueniunt uitae: uias enim uitae non exsequitur, fallaces enim uiae eius et non bene cogitantes. longe fac ab ea uiam tuam: noli adpropinquare ad ianuas domus eius, ut non derelinquas aliis uitam tuam

15 thios I cap. : Non auari, non hebriosi. Ad effesios cap. α
: Nolite inebriari uino.

LIII. MVLIERIS MALITIAM ESSE VITANDAM. In prouerbiis cap. VI: Faus enim stillans labia meretricis. Item cap. VII:

Ad corinthios I cap. VI: Neque auari neque aebriosi usque μ
20 regnum dei possidebunt. Ad efesios cap. VI: Et nolite inebriari uino, in quo est luxoria.

LIII. MVLIERIS MALITIAM ESSE VITANDAM. In prouerbiis cap. VI: Faus enim stillans labia meretricis usque et annos

1 I Cor. 6, 10 3 Eph. 5, 18 7 Prou. 5, 2—6. 8. 9
18 Prou. 5, 3

1 chorintios *M* I (s. l. add. m. 1) *S*, prima *MC* 2 ebriaci
S: ebriosi (ebr- *MC*) *MVLCv* maledicti *L* 3 efesios *S*, effe-
sios *LC* , est] add. omnis *MLC²* luxuria *LC* uerba sed
inpl. sp. sancto om. *MVLC* 7 salomonis om. *MVLC* fallacia
(-tia *C*) *M¹V¹C*, fallaciam *M¹L*, fallaciæ *V²v* mulieris *v* 8 di-
stillat *MVLC* meretricis mulieris *V* 9 inpingat *M*, inpugnat
V¹ fauces tuas *C* nouissimae *SM* tamen *S*, autem *MV*
LC inuenies] erit *C* nouissimae autē ^{III^v} amarius ^{ora} felle inuenies
et acutiore^{ora} (corr. m. 2) *M* 11 uestigia om. *V* (sed lacuna est)
eius om. *V* 14 relinquo *M*

XII, Aug. 3, 1.

34

et substantiam tuam his qui sine misericordia sunt. Item illic: Noli nimius esse ad alienam neque coniungaris amplexibus eius quae non est tua. Item illic: Fili, non te uincat formae desiderium, neque capiaris oculis tuis, neque rapiaris palpebris tuis. pretium enim meretricis quantum est? ⁵ unus panis: mulier autem uirorum pretiosas animas capit. Item illic: Alligabit quis in sinu ignem, uestimenta autem non conburet? aut ambulabit supra carbones ignis, pedes autem non conburet? sic qui intrat ad uxorem proximi sui non erit impunitus, neque omnis qui tangit eam. Item illic: ¹⁰ Mulier stulta et audax inops prudentia efficitur, quae nescit ruborem. Item illic: Sicut tinea uestimento et uermis

α Increpatio discipline custodiat te a muliere mala usque adulterē perdet animam suam. Item cap. VIII: Et prudentia uoca amicam tuam, ut custodiat te a muliere extranea usque fortissimi quoque ¹⁵ interfecti sunt ab ea. In ecclesiastico cap. XIII: Nequitia

μ tuos crudeli. Item cap. VIII: Ne abstrahatur in uis illius mens tua usque interfecti sunt ab ea. Item cap. VII: Numquid abscondere potest homo ignem in sinu suo usque non erit mundus quum tetigerit eam. Item cap. X: Mulier stulta et clamosa ²⁰ usque qui abscesserit ab ea saluabitur. Item cap. XXVI: Sicut tinea uestimento et uermis ligno, ita tristitia uiri nocet cordi.

2 Prou. 5, 20 3 Prou. 6, 25 et 26 7 ib. 27—29 11 Prou.
9, 13 12 Prou. 25, 20 13 Prou. 6, 23. 24. 32 14 Prou. 7,
4. 5. 26 16 Eccli. 25, 24 17 Prou. 7, 25. 26

1 et subst. tuam *om.* V 2. 7. 12 illic] in prouerbiis *MLC*
2 alienam] mulierem *C* iungaris *L* 3. 10. ubi supra *MLC*
4 formae desiderium] forma mulierum *C* oculis illius *C* 5 pal-
phebris *SM* tuis] eius *MVLC* pretium *S* quantum] *s. l.*
add. 1 uix m. 2 (ex v) V, quantus L 6 unius *M²V²* fortasse
scr.: quantum et unius panis, $\delta\sigma\eta \kappa\alpha\iota \acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma \acute{\alpha}\rho\tau\omicron\upsilon$ praetiosas *SM*
7 uerba Item — Alligabit — — mulier maligna Item *om.* V alligauit
MLC autem *om.* *C* 8 conburet (*uerba* aut a. s. c. i. p. a. n.
conburet *om.*) *M* ambulauit super *LC* 9 autem] uero *LC*
10 impunitus *MC* 11 audax *MLC*: paudax *S*, $\theta\rho\alpha\sigma\epsilon\acute{\iota}\alpha$, clamosa
r (*ab hoc loco alienum uidetur quod Mai scribi posse censet pan-*
da) prudentiae *MLC* quae *MLC*: quia *S*, η 12 sicut
in ea *S* uestimentum et lignum *M²* uermes *S*

ligno, ita uirum perdet mulier maligna. Item in ecclesiastico: Ne respicias mulierem multiuolam, ne forte incidas in laqueos eius. cum saltatrice ne adsiduus sis nec audias illam, ne forte pereas in efficacis illius. Item illic: Non des fornicariis animam tuam, ne perdas te et hereditatem tuam. noli uideri in uicis ciuitatis, nec uageris in plateis eius. auerte faciem tuam a muliere composita, et non respicias speciem alienam. omnis mulier quaestuarum quasi stercus in uia conculcatur. speciem alienae mulieris multi mirati reprobati sunt: conloquium enim eius quasi ignis exardet. cum aliena muliere non adcumbas supra cubitum, et non alterceris cum illa in uino, ne forte declinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris in perditionem. Item illic: Non des mulieri potestatem animae tuae, ne ingrediatur in uirtute tua et confundaris. Item illic: Breues omnes malitiae super malitiam mulieris: sors peccatoris cadat super

mulieris inmutat faciem eius. Item ibi: Ne respicias in mulieris speciem usque a carnibus tuis abscede illa. Item ibi: Dolor

Item in eodem cap. VII: Ne respicias mulierem multiuolam usque ne forte pereas in efficacia illius. Item cap. VII: Non des fornicariis animam tuam in nullo usque et sanguine tuo labaris in perditionem. Item cap. XIII: Breuis omnis malitia super malitiam mulieris usque et per illam omnes morimur.

2 Eccli. 9, 3 et 4 4 ib. 6—9 (6—13) 14 ib. 2
15 Eccli. 25, 19 (26) 17 Eccli. 25, 28 18 Eccli. 26, 6. 9
(8. 12)

1 perdit *MLC* 2 respicias *VL* incedas *S* 3 saltatrice
S sis *S*: fueris *MVLC* 4 efficacia (-tia *MC*, eff. *C*, efficia
*V*¹) *MVLC* 4. 15 ubi supra *MLC* 4 non] ne *C* 5 tuam]
add. in nullo *MLC*, in ullo *Vv* 6 platheis *M* 8 quaestuarum
MV: questionaria *C*, quae est uaria *SL* 9 conculcatur (-tus *L*)
MVLCv: conculcatur *S* alieni *L* ammirati *MVLC* 10 eius]
illius *MVLCv* exardescet (-scit *L*) *MVLC*, ἀνακαίεται 12 alter-
geris *M* 13 labiaris *M¹V¹* uerba Item — Non d. m. — con-
fundaris *om.* *MLC*, Item — Non d. m. — 533, 2 contraria uiro suo Item
om. *V* 15 breues et quieto *S* breuis omnis malitia *MLC*

illam. Item illic: Sicut ascensus arenosus in pedibus ueterani, sic mulier linguata homini quieto. non adtendas in mulieris speciem, et non concupiscas formam mulieris. ira et inreuerentia et confusio uiri magna mulier, si primatum habeat et administret uiro suo. A muliere initium factum 5 est peccati, et propter hanc omnes morimur. Item illic: Fornicatio mulieris in extollentia oculorum et in palpebris eius agnoscitur. Item in ecclesiaste: Et dicam amariorem morte mulierem. retia et captio est cor eius et laqueus in manibus eius. Mulier nequa, qui tenet eam quasi qui tenet 10 scorpionem. Item in prouerbiis: Sicut inaures in auribus porci, ita mulieri malae pulchritudo. Item in ecclesia-

α cordis et luctus mulier zelotypa usque fornicatio mulieris in estollentia oculorum. In ecclesiasten cap. : E dicam amariorem mortem. In prouerbiis cap. : Inaures aurea in naribus sues. 15 In ecclesiastico cap. : Anima humilis.

μ Item cap. XIII: Fornicatio mulieris in extollentia oculorum et palpebris illius agnoscetur. Item cap. XIII: Mulier aebriosa ira magna est usque turpitudine illius non contegetur. Item in ecclesiaste cap. VIII: Et inueni amariorem mortem mulierem 20 usque qui autem peccator est capietur ab illa. Item in prouerbiis cap. XII: Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra et fatua. Item in ecclesiastico cap. XIII: Mulier si primatum

1 Eccli. 25, 20—22. 24 (27—30. 33) 7 Eccli. 26, 9 (12)

8 Eccl. 7, 27 et Eccli. 26, 7 (10) 11 Prou. 11, 22

1 item illic *om.* *MLC* arenosus *MLC*, *om.* *S* in *om.* *M*
LC 3 ira et] irae *M¹L*, ira *C* 4 inreuerentia et] inreuerentiae
M¹, inreuerentia *M²* 5 amministret *MLC*, *s. lin. add.* } contraria
est uiro suo *m.* 2 *M*, *cf. v* hunc locorum ordinem exspectes: ad-
ministrat uiro suo. Anima humilis . . suo. manus dissolutae . . uiro suo. A
muliere . . morimur. Mulier nequa . . scorpionem. Mulier ebriaca . . conte-
getur. Fornicatio . . agnoscetur. Item in eccl.: Et dicam — Item in prou:
Sicut — 6 omnis *M¹* ubi supra *MLC* 7 palpebris *SM*;
palpebris *C* 8 agnoscitur. Item in ecclesiastico Mulier ebriaca (aebri-
MC) et erronea magna ira et contumelia et turpitudine illius non con-
tegetur *MLC* ecclesiasten *M*, eccl. *S* 9 mortem *MLC*
10 nequa *S*, nequam *MLC* 11 auribus *S*, naribus *MLCv*, *qwi*
12 male *L*

stico: Anima humilis et facies tristis et plaga cordis mulier
nequa et contraria uiro suo. Item illic: Manus dissolutae
et genua debilia mulier, quae non consentit in angusto uiro
suo. Item illic: Mulier ebriaca et erronea magna ira, et
5 contumelia et turpitudine eius non contegetur.

LIIII.

QVOD TONITRVA, PLVIVIAE, CORVSCATIONES, GRANDINES, NIVES,
GELICIDIA, VENTI, FVLGORA ET NVBES A DOMINO SINT.

In exodo: Et extendit moyses manum in caelum, et
10 dominus dedit uoces et grandinem, et percurrebat ignis super
terram aegypti. Item illic: Factum est autem die tertio,
cum mane factum esset, factae sunt uoces et coruscationes
et nubes caliginosae super montem sina, et uox tubae sonabat

LIIII. QVOD THONITRVA PLVIVIAE CORVSCATIONES GRANDINES α
15 *<cetera desunt, sed patet lacuna>* In
exodo cap. : Et extendit moyses malum in caelo. Item
cap. : Factum est autem die tertio, cum mane factum esset.

habeat, contraria est uiro suo usque quae non beatificat uirum μ
suum. Item cap. XIII: In muliere infideli flagellam linguae
20 usque quasi *<in ras.>* qui adpraehendat scorpionem.

LIIII. QVOD TONITRVA PLVIVIAE CORVSCATIONES GRANDINES
NIVES GELICIDIA VENTI FVLGORA ET NVBES A DOMINO SINT. In
exodo cap. V: Extenditque moyses manum in caelum usque
super terram aegypti. Item in exodo cap. XI: Iam aduenerat
25 tertius dies usque et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace.

1 Eccli. 25, 23 (31)

2 ib. 23 (32)

4 Eccli. 26, 8 (11)

9 Exod. 9, 23

11 Ex. 19, 16. 18—20

19 Eccli. 26, 9. 10

2 nequa *SM*¹, nequam *M¹LC* uerba Item — Manus — — uiro
suo *om. L* illic] ubi supra *MC* manus dissolutae et genua
debilia *MC*: manu his|solutae adililia *S* 3 debilia] *add.* roborate
*V*¹ angustis *MVC* 4 uerba Item — Mulier — — contegetur
om. hoc loco MLC 7 thonitrua *MV* choruscationes *MV*
grando *V* niues] *om. C* 8 gelicidia *ML*: cillicidia *S*, gelu *C*,
pruinae *V* (291, 21) fulgura *MV* fulg. et nub. *om. C*
9 celum *S*, caelo *MVLC* 10 in celo dedit uocem *C* 11 in exodo
MVL, ubi supra *C* 12 commune *S* 13 syna *SC*

magna, quia descenderat dominus in montem in similitudinem ignis: et ascendebat fumus uelut fumus camini magni. Item in genesi: Et locutus est dominus ad noe, dicens: post septem dies inducam diluuium aquae per dies quādraginta totidemque noctes, et deleam omnem generationem, quam ⁵ feci, a facie terrae. Et eruperunt omnes fontes abyssi, et cataractae caeli apertae sunt, et factae sunt pluuiæ diluuii super omnem terram. Et tunc misit dominus spiritum et abstinuit aquam. Item in libro iesu naue: Et factum est, cum fugirent a facie filiorum israhel in descensu bethoron, ¹⁰ disiecit dominus super illos lapides grandinis de caelo: et persecuta est eos ira domini usque azecha, et mortui sunt plures lapidibus grandinis, quam quos interfecerunt filii israhel gladiis in bello. Item in regnorum I: Et inuo-

α In genesi cap. : Et loquutus est dominus ad me dicens: ¹⁵ post septem dies inducam. In hiesu naue cap. : Et factum est, cum fugeret a facie filiorum israhel in descensu bethoron. In regnorum libro I cap. : Et uocauit samuhel dominum deum,

μ In genesi cap. III: Adhuc enim et post dies septem ego pluam super terram usque et inminutæ sunt aquae et clausi sunt fontes ²⁰ abyssi et prohibitæ sunt pluuiæ de caelo. In libro ihū naue cap. V: Quumque fugerent filios israhel et essent in descensu bethoron usque quam quos gladio percusserant filii israhel. In regnorum libro I cap. XXVIII: Et clamauit samuhel ad domi-

3 Gen. 7, 4. 11. 12 et Gen. 8, 1 9 Ios. 10, 11 14 I Reg. 12, 18 et 19

1	discenderat <i>S</i> , descenderet <i>M</i>	2	uelud <i>C</i>	uerba	Item —
	Et — — abstinuit aquam	Item	<i>om. V</i>	3	noae <i>M</i>
5	totidemquæ <i>S</i>	deleam	<i>SMLC</i> , ἐξάλειψω	6	terre <i>L</i>
	abyssi <i>M</i>	7	caracte <i>S</i> , cataracte <i>L</i>	dilluuii	<i>S</i>
	<i>MVLC</i>	faciæ <i>S</i>	israhel (<i>rasa t</i>) <i>S</i>	discens	ubi toron <i>S</i> , descensu bethoron <i>V</i>
		11	disiecit <i>S</i> , deiecit <i>MVLC</i>	12	persequuta <i>M</i>
		azecha .et]: ad zecha et <i>MLC</i> ,	ad zacha et <i>V</i> ,	ad zecchæa <i>S</i> ,	
	ἀξήκῃ καί	13	de lapidibus <i>MVL</i>	quos	<i>SV²Lv</i> : quod <i>MV¹C</i> ,
	ὄψς	interfecerint <i>L</i> ,	interfuerunt <i>S</i>	filiis	istrahel <i>S</i>
	<i>MC</i>	14	libro primo (I <i>V</i>) <i>MVC</i> ,	libro	<i>L</i>

cavit samuhel dominum deum, et dedit uoces et pluuias in illa die: et timuerunt omnes populi dominum deum uehementer et samuhelem. Item in regnorum III: Et factum est uerbum domini ad heliam in anno tertio, dicens: uade et
 5 appare ad achab, et dabo pluuiam super terram. Item in psalmo CXLVII: Qui dat niuem uelut lanam, nebulam sicut cinerem spargens. qui emittit crystallum suum tamquam frusta panis: ante faciem frigoris eius quis subsistit? emittit uerbum suum, et liquefaciet ea: flauit spiritus eius, et fluunt
 10 aquae. Item in psalmo CXLVIII: Laudate dominum sol et luna, laudate eum omnes stellae et lumen. laudate eum caeli caelorum, et aquae, quae super caelos sunt, laudent nomen domini. quia ipse dixit et facta sunt, ipse mandauit et creata sunt. Item illic: Laudate dominum de terra
 15 et dedit uoces et pluuias. In libro III cap. : Et factum α est uerbum domini ad heliam in anno tertio decimo: uade et appare. In psalmo CXLVII: Qui dat niuem sicut lanam. In CXLVIII: Laudate dominum, sol et luna. Item: Laudate dominum de terra.

num et dedit dominus uoces et pluuiam usque et timuit omnis μ
 20 populus nimis dominum et samuhelem. Item in regnorum libro III cap. LXXVI: Post dies multos uerbum domini factum est ad heliam in anno tertio dicens: uade et ostende te abab, ut dem pluuiam super faciem terrae. In psalmo CXLVII: Qui dat niuem sicut lanam usque fluent aquae. In psalmo CXLVIII:
 25 Laudate eum sol et luna usque ** ipse mandauit et creata sunt. Item ibi: Laudate dominum de terra usque qui faciunt uerbum

3 III Reg. 18, 1 6 Ps. 147, 16—18 10 Ps. 148, 3—5
 14 ib. 7 et 8

1 samuel *VC* 2 diae *S* et *MVLCv*: om. *S* 3 samuelem
SV, samuel *C* uerba Item — Et — — in conspectu domini Item
 om. *V* III *SL*: libro tertio *MC* helyam *C* 5 ad *ante*
 achab om. *C* ($\delta\varphi\theta\eta\tau\iota\ \tau\tilde{\omega}\ \acute{\alpha}\chi\alpha\acute{\alpha}\beta$) 6 uelut *S*: sicut *MLCv* 7 in-
 mittit *L* cristallum *SC*, cristallum *ML* suam *v* tamquam
S: sicut *MLCv* 8 frustra *MC* sustinebit *Cv* mittit *ML*
C 9 flabit *Cv* fluent *MLCv* 11 stelle *M* 12 aquaeq;
S caelo *L* 13 nomen domini *Sv* (539, 10): dominum *MC*,
 deum *L* 14 ubi supra *MLC*

dracones et omnes abyssi: ignis, grando, nix, glacies et spiritus tempestatis, quae faciunt uerbum eius. Item in hieremia: Dominus, qui fecit terram in uirtute sua, et in sua prudentia extendit caelum et multitudinem aquae in caelo, et eduxit nubes ab extremo terrae, et fulgora et coruscationes in pluuiam fecit, et eduxit lumen de thesauris suis. et euanuit omnis homo ab scientia sua. Item illic: Numquid est in idolis gentium qui pluat? et si caelum dabit satietatem suam, nonne tu es ipse? et sustinebimus te, domine, quoniam tu fecisti haec omnia. Item in leuitico: Et obtulerunt in conspectu domini ignem alienum nadab et abiud fili aron, quod non praecepit eis dominus. et processit ignis a domino et consumpsit eos, et mortui sunt in conspectu domini. Item in iob: Quia apud dominum prudentia, altitudo cogitationis est et intellectus. et si deus destruxerit,

α In hieremia cap. : Dominus, qui fecit terram in uirtute sua et in sua prudentia. Item cap. : Numquid est in idolis gentium qui pluat. In leuitico cap. : Et obtulerunt in conspectu domini ignem. In iob cap. XIII: Apud ipsum est sapientia et fortitudo.

20

μ eius. In hieremia cap. : Qui facit terram in fortitudine sua usque stultus factus est omnis homo ab scientia. Item in hieremia cap. : Numquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant usque tu enim fecisti omnia haec. In leuitico cap. V: Offerentes coram domino ignem alienum usque deuorauit eos et mortui sunt coram domino. In iob cap. XIII: Apud ipsum est sapientia et fortitudo usque apud ipsum est fortitudo et sapientia.

3 Hierem. 51, 15—17 8 Hierem. 14, 22 11 Leu. 10, 1
14 Iob. 12, 13—16

1 abysi *M* gladies *S* et om. *MLCv* 2 tempestatis *S*:
procellarum *MLCv* 5 duxit *C* terrae (om. et) *MLCv* ful-
gura *Cv* choruscationes *MC* 7 a scientia (sua om.) *Cv* illic]
ubi supra *MLC* 8 ploat *S* 10 quoniam *S*: quia *MLC*
leuitico *S* 11 optulerunt *L* uerba nadab e. a. f. aron om.
MLC 13 a deo *MLC* 14 in iob *MVLC*: illic *S* dominum
om. *MVLC*, s. *lin.* dñ *add. m.* 2 *V* prudentiam *LC* 15 est
om. *MVLC* destruxerit *S*

quis aedificabit? si ille concluderit, quis aperiet? si siccauerit
 aquas, quis inrigabit terram? et si multiplicauerit imbrem,
 ipse enertit eam. quoniam aput illum omnis potentia est.

LV.

5

NON LVSTRANDVM NEQVE DIVINANDVM.

In deuteronomio: Non inuenietur in te lustrans filium
 suum aut filiam in igne, et diuinans diuinationem, augurans
 et aruspicans, et medicaminibus infuscans, incantator, uentri-
 loquus, et portenta inspiciens, et interrogans mortuos. est
 10 enim abominandus domino deo tuo et omnis qui facit haec.
 propter has enim abominationes dominus eradicabit eos a te.
 tu autem consummatus eris coram domino deo tuo. gentes
 enim istae, quas tu possidebis, auguria et diuinationes audi-
 unt: tibi autem non ita dedit dominus deus tuus. Item in
 15 libro sapientiae: Et enim illos antiquos sanctae terrae
 tuae oderas, quoniam odibilia tibi opera faciebant per medi-

LV. NON LVSTRANDVM NEQVE DIVINANDVM. In deuteronomio. α
 cap. : Non inuenietur in te lustrans filium suum usque dedit
 dominus deus tuus. In sapientia cap. : Vt enim illos anti-
 20 quos sic est terrae tuae.

LV. NON LVSTRANDVM NEQVE DIVINANDVM. In deuteronomio μ
 cap. XI: Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum aut filiam
 usque tu autem a domino deo tuo aliter institutus es. In libro
 sapientiae cap. VIII: Illos enim antiquos inhabitatores sanctae
 25 tuae terrae usque filiorum suorum necatores sine misericordia.

6 Deut. 18, 10—13

15 Sap. 12, 3—5

1 aedificauit (ed- V) *MVC* illae *M* aperiet *M* sicca-
 uerit *S*: uetauerit *MV²LC* (ueterauerit *V¹*), continuerit *v*, $\kappa\omega\lambda\acute{\upsilon}\sigma\eta$
 2 irrigauit *MV¹* 3 euertet *MVLC* 7 augorans *S*, augurians
C 8 aruspicans *S*, haruspicans *V* medicationibus *C* uentri-
 locus *L* 10 abominandus *et* abominationes *VLC* a domino
C omnes qui faciunt *L* 11 eradicauit *MVL* 13 iste *SM*
LC 14 dedit ita *C* 15 et enim illos *V*: ut enim illos *MLC*,
 ut illos enim *S*, illos enim *v*, $\kappa\alpha\iota\ \gamma\acute{\alpha}\rho\ \tau\omicron\upsilon\varsigma$ 16 oderat *V²*
 quoniam *Sv*: quia *MVLC* tibi *om. MVLC*

camina et sacrificia iniusta, et filiorum necatores sine misericordia.

LVI.

DE FACTURA MVNDI ET QVOD EX NIHILO FACTA SINT OMNIA.

In genesi: In principio fecit deus caelum et terram. 5
Item in exodo: Quia sex diebus fecit deus caelum et terram et mare et omnia quae sunt in eis. Item in hesdra: Tu, deus domine, fecisti caelum et terram et caelum caeli et uirtutes eorum. tu fecisti terram et omnia, quae sunt in illa, maria et quae in eis sunt, et tua uirtute uiuificantur 10 uniuersa. uirtutes etiam caelorum te adorant semper, domine. Item in psalmo XXXII: Verbo domini caeli firmati sunt et spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Item in psalmo

α LVI. DE FACTURA MVNDI ET QVOD EX NIHILO FACTVS SIT MVNDVS. In genesi cap. : In principio creauit deus caelum 15 et terrae. Item cap. : Quia sex diebus fecit dominus caelum In esclt cap. : Tu, domine deus, fecisti caelum et terram. In psalmo XXXII: Verbo domini caeli firmati sunt. In LXXII:

μ LVI. DE FACTURA MVNDI ET QVOD EX NIHILO FACTVS SIT MVNDVS. In genesi cap. I: In principio creauit deus caelum 20 et terram. In exodo cap. XI: Sex enim diebus fecit dominus caelum et terram usque quae in eis sunt. In esdra cap. VIII: Tu ipse dominus solus, tu fecisti caelum usque et exercitus caeli te adorant. In psalmo XXXII: Verbo domini caeli firmati sunt

5 Gen. 1, 1 6 Ex. 20, 11 8 II Esdr. (Neh.) 9, 6
12 Ps. 32, 6

1 et iniusta *MV*¹ negatores *SV*¹ 24 quid *S* ex nihil
S factus sit (est) *C*) mundus *MVLC* 5 in genesi *om.* *LC*
fecit] creauit *Cv* 6 *om.* in exodo *M* dñs *S*: dñs *MVLCv*,
νόμος 7 et ante mare *om.* *S* in eis sunt *VCv* hesdra *M*:
esdra *SVc*, isaia *L* 8 dñe dñs *MVC*, dñe (*om.* deus) *L* caeli
et omnia quae sunt in eis (*uerba* uirtutes eorum t. f. terram et *om.* et
uerba maria e. q. in eis sunt *om.*) *MVLC* 11 uniuersae *S*
12 tricesimo tercio *C* 13 *uerba* Item — Tuus — — *p.* 539, 11 saeculum
saeculi Item *om.* *V*

LXXIII: Tuus est dies et tua est nox: tu fecisti solem et lunam. tu fecisti omnes terminos terrae: aestatem et uer tu fecisti ea. Item in psalmo LXXXVIII: Tui sunt caeli et tua est terra, orbem terrarum et plenitudinem eius tu fundasti. Item in psalmo CXLVIII: Laudate dominum de caelis, laudate eum in excelsis. laudate eum omnes angeli eius, laudate eum omnes uirtutes eius. laudate eum sol et luna. laudate eum omnes stellae et lumen. laudate eum caeli caelorum, et aquae, quae super caelos sunt, laudent nomen domini. quia ipse dixit et facta sunt, ipse mandauit et creata sunt. statuit ea in aeternum et in saeculum saeculi. Item in machabaeorum: Oro te ergo, respice caelum et terram et mare et omnia quae in eis sunt, et uidens scito quoniam ex nihilo haec creata sunt a domino deo, qui et hominum genus fecit similiter: et ipse iudicabit orbem terrarum. Item in esaia propheta: Manus mea fundauit

Tuus est dies et tua est nox. In LXXXVIII: Tui sunt caeli et tua est terra, orbem. In CXLVIII: Laudate dominum de caelis. In libro machabeorum II cap. : Oro te ergo, respice caelum et terra et mare. In esaia cap. : Manus tua funda-

usque omnis uirtus eorum. In LXXIII: Tuus es dies et tua est nox usque et uer tu fecisti. In LXXXVIII: Tui sunt caeli et tua est terra, orbem terrae usque tu fundasti. In CLVII: Laudate dominum de caelis usque statuit ea in aeternum et in saeculum saeculi. In machabeorum libro II cap. XXI: Pæto, nate, aspicias in caelum et terram et ad omnia quae in eis sunt usque quia ex nihilo fecit illa deus et hominum genus. In esaia cap. : Manus quoque mea fundauit terram usque

1 Ps. 73, 16. 17 3 Ps. 88, 12 5 Ps. 148, 1—6
12 II Mach. 7, 28 16 Es. 48, 13

1 LXXIII *M* nox (*om. est*) *C* 2 estate *S*, statem *M*
3 ea *S*, *om. MLC* 4 orbem terrae *MLC* 9 caelos *Sv*: caelo
MLC 10 nom. dom.] dominum *ML* 11 in aeternum *om. C*
saeculi] *add. praeceptum posuit et non praeteribit Cv* 12 in machabeorum *S*: in libro macabeorum *V*, in libro machabeorum II (scđo *C*)
MLC oro te] orate *S* 15 iudicauit *MV* 16 esaia *S*, is-
L, ys- *VC* propheta *om. MVLC ut solent*

terram, et dextera mea solidauit caelum. Item illic: Quoniam caelum ut fumus solidatus est. Item illic: Ego feci terram et hominem super eam, et manus mea solidauit caelum. ego omnibus sideribus praecepi lucere. Item in euangelio secundum iohannem: In principio erat uerbum, et uerbum erat apud deum, et deus erat uerbum. hoc erat in principio apud deum. omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nihil. Item ad ephesios: Sacramenti absconditi a saeculo in deo, qui uniuersa creauit. Item ad colossenses: Qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum filii claritatis suae, in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum: qui est imago dei inuisibilis, primogenitus totius creaturae, quoniam in ipso creata sunt omnia in caelo et in terra, uisibilia et inuisibilia, siue throni siue dominationes siue principatus siue potestates: 15

α uit terra. Item cap. : Quoniam caelum ut fumum solidatum est. Item cap. : Ego feci terram et hominem super ea. In euangelio mathei cap. : In principio erat uerbum. Ad effesios cap. : Sacramenti absconditi. Ad colosenses cap. : Qui eripuit nos de potestate tenebrarum usque et 20

μ mensa est caelos. Item cap. : Quoniam caelum ut fumus solidatum est. Item cap. : Ego feci terram et hominem super eam usque et omni* militiae eorum mandauit. Secundum iohannem cap. I: In principio erat uerbum usque et sine ipso factum est nihil. Ad ephesios cap. III: Sacramenti absconditi a seculis in deo qui omnia creauit. Ad colosenses cap. I: 25

1 Es. 51, 6 2 Es. 45, 12 5 Ioh. 1, 1—3 8 Eph. 3, 9 10 Col. 1, 13—17

1 uerba Item — Quoniam — — Ego — — lucere om. L illic] in esaia (ys- VC) MVC bis 2 fumum MV solidatum MVC
3 et ante manus om. MVC 4 in omnibus C sideribus om. M VC praecipi M, 6 hoc erat i. p. apud deum MVLC: om. S, cf. 305, 11 8 est om. C efesios S, effesios LC sacramenta L² 9 abscondita L 10 colosenses MVLC 11 filii (li in ras.) M, cf. 313, 6 12 remissionem] cf. 313, 7 (τὴν ἄφεσιν)
13 totius] cf. 313, 8 quoniam Sv: quia MVLC (313, 8)
15 potestatis V¹

omnia per ipsum et in ipso creata sunt: et ipse est ante omnes, et omnia ipsi constant. Item in hieremia: Dominus, qui fecit terram in uirtute sua, et in sua prudentia extendit caelum et multitudinem aquae in caelo, et eduxit nubes ab extremo terrae, et fulgora et coruscationes in pluuiam fecit, et eduxit lumen de thesauris suis. Item tibi: Benedicant te caeli et omnis creatura totius terrae: quia dixisti, et facta sunt omnia, et confirmas uniuersa uerbo tuo. tu fecisti adam et dedisti ei adiutorium eum. Item in actibus apostolorum: Nos similiter ut uos passibiles sumus homines, euangelizantes uobis deum, ut ab his uanis conuertamini ad deum uiuum, qui fecit caelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt. qui in praeteritis generationibus reliquit omnes gentes ingredi itinera sua. et quidem

15 omnia ipsi constat. In hieremia cap. : Domine, qui fecit α caelum et terram in uirtute sua. In tobi cap. : Benedicant te caeli. In actibus apostolorum cap. : Nos similiter

Qui eripuit nos de potestate tenebrarum usque et ipse est ante omnes et omnia in ipso constant. In hieremia cap. : Qui μ 20 facit terram in fortitudine sua usque et educit uentum de thesauris suis. In tobi cap. : Benedicant te caeli et terra et mare usque et fecisti ei adiutorium eum. In actibus apostolorum cap. XXXVIII: Et nos mortales sumus similes uobis homines adnuntiantes uobis ab his uanis conuerti ad d^m <rasa n> uiuum

2 Hierem. 51, 15 et 16 7 Tob. 8, 7 et 8 10 Act. 14, 15—17 (14—16)

2 ipsi *SL*: in ipso *MC* 3 terram *S*: caelum et terram *MVL*
C 4 et ante mult.] e *MV*¹ caelo 536, 5: saeculo *SVC*, sac-
culo *L*, sa-culo *M* 5 et fulgora *om.* *MVLC* coruscationem
(chor- *MC*) *MVLC* inpluuię *V* 6 lumen 536, 6: nubes *SMV*
LC uerba Item tibi Benedicant — 542, 5 templis *om.* *V* 7 a uerbo
benedicant incipit fragmentum alterum codicis *F* (quaternionis unius 6
fol. quae sunt folia 14, 9, 10, 11, 12, 13 codicis Ashburnhamensis) om-
nis *FMLC*, omnes *S* creatura *SFMLC* 8 confirmans *S* 9 eua *F*
M 10 ut *FMLC*: et *S* 11 euangelizantes *S* his *om.* *C* 13 om-
nia que *S* praeteritis *S* 14 reliquid *S* sua *S*: *om.* *FMLC*

non sine testimonio semet ipsum reliquit, bene faciens e caelo. dans uobis pluuiam aeternam fructiferam, implens cibo et laetitia corda uestra. Item illic: Deus, qui fecit hunc mundum et omnia quae in eo sunt. hic, cum sit caeli et terrae dominus, non inhabitat in manufactis templis. 5

LVII.

QVOD TENEBRAE A DEO CREATAE SINT.

In esaia: Ego qui creauit lucem et feci tenebras, faciens pacem et creans bona. ego dominus qui facio omnia ista. Item in iob: Intuere itaque, iob, haec et tace correptus uirtute domini, qui ordinauit opera sua faciens lumen de tenebris.

α uiuos passibiles sumus usque corda uestra. Item cap. : Deus fecit hunc mundum et omnia.

LVII. QVOD DE TENEBRAE A DEO CREATAE SINT. In esaia 15 cap. : Ego qui creauit caelum et feci tenebras. In iob cap. : Intuere itaque, iacob, haec et tace.

μ usque implens cibo et laetitia corda uestra. Item illic cap. XLVIII: Deus qui fecit mundum et omnia quae in eo sunt usque non manufactis templis inhabitat. 20

LVII. QVOD TENEBRAE A DEO CREATAE SINT. In esaia cap. : Formans lucem et creans tenebras usque ego dominus faciens omnia haec. In iob cap. : Intuere itaque, iob, haec et tace usque faciens lumen de tenebris.

3 Act. 17, 24

8 Es. 45, 7

10 Iob. 33, 31

1 reliquid *SL* e caelo *SM* 2 nobis *C* implens *FMLC*
 cybo *SC* 3 leticia *C* nostra *Cv* illic] ubi supra *FMLC*
 5 **,habetat (*ras.* in) *M* templi* (*s rasa*) *M* create s̄ *C*
 8 qui *FMVLC*, *om. S* feci *L* 10 itaque *S* tace *S*
 21 *caput LVII in codice μ post LVIII positum; in marg. d̄p h̄d fort. a m. 1*

LVIII.

DE HOMICIDIO CASVALI.

In exodo: Si quis autem percusserit seruum suum aut ancillam suam uirga, et mortuus fuerit sub manu eius, iudicio uindicetur. si uero superuixerit diem unum uel duos, non uindicabitur: pretium enim eius est. Item illic: Si autem rixabuntur duo uiri, et percusserit aliquis ex his proximum suum lapide aut pugno aut ferro, et non fuerit mortuus, decubuerit autem in lecto suo, et si exsurrexerit is homo et ambulauerit cum baculo, innocuus erit qui percussit, tantum quod cessationes eius dabit et curationes. Item illic: Si autem duo uiri rixabuntur, et percusserint mulierem praegnantem, et abortauerit in maturum, detrimentum patietur:

LVIII. DE HOMICIDIO CASVALI. In exodo cap. LII: Qui percusserit seruum suum aut ancilla uirga. Item cap. LI: Si rixati fuerint uiri et percusserit alter proximum suum lapide. Item cap. LIII: Si rixati fuerint uiri et percusserit quis mulierem praegnantem.

LVIII. DE HOMICIDIO CASVALI. In exodo cap. XII: Qui percusserit seruum suum uel ancillam uirga, usque quia pecunia illius est. Item cap. XII: Si rixati fuerint uiri usque et impensas in medicos restituat. Item cap. XII: Si rixati fuerint uiri et percusserit quis mulierem praegnantem usque liuorem pro liuore.

3 Ex. 21, 20 et 21

6 ib. 18 et 19

12 Ex. 21, 22—25

2 homicidio (^{ri} ci m. 2) S	4 uirgam FM	5 uel S: aut FMV
LC duo FMV ¹ LC	6 pretium S	enim S: om. FMVL
C illic] in exodo FMVLC	8 lapidem aut pugnum aut ferrum	
FML pugno (o in ras. m. 2) V	aut ferro om. V (patet lacuna	
6 uel 8 litt.)	9 decubuerat L ¹ lectu L surrexerit Cv	
is FLC, his MV, om. S, ó	10 innocuus S: innocens FMVL	
Cv percusserit LCv	11 cessationes S (τῆς ἀργείας): operas	
FMVLCv (opera M)	ipsius FMVLC et curationes S (καὶ τὰ ἰατρεία): uel curationem FMVLC, et impensas in medicos v	
item in exodo FMLC, om. V	12 uiri om. C percusserit FM	
VLC, percusserit quis v	13 praegnatam (pregn- ML) FMVL	
praegnantem mulierem C	auortauerit L. abortiuerit F (sed b ex u corr.) MVC	

quodcumque uir mulieris petit, dabit cum postulatione. quod si formatum fuerit, dabit animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, combustionem pro combustione, uulnus pro uulnere, liuorem pro liuore.

5

LVIII.

DECIMAS ET PRIMITIAS FRVGVM VEL OMNIVM RERVM PRAECEPTO LEGIS ECCLESIAE DARI OPORTERE.

Abraham melchisedech in genesi: Et dedit ei decimas ab omnibus suis. Item illic: Et nouit iacob uotum 10 dicens: si fuerit dominus deus mecum, et custodierit me in hac uia, qua ego iter facio, et dederit mihi panem manducare et uestimentum quod cooperiar, et reduxerit me cum sanitate in domo patris mei: et erit dominus in deum:

α LVIII. DECIMAS ET PRIMITIAS FRVGVM VEL OMNIVM RERVM 15 PRAECEPTO LEGIS ECCLESIAE DARI OPORTERE. In genesi cap. XV: Et dedit ei decimas ex omnibus. Item cap. XXXVIII: Si fuerit dominus mecum usque cunctarum quae dederis mihi decimas

μ LVIII. DECIMAS ET PRIMITIAS FRVGVM VEL OMNIVM RERVM PRAECEPTO LEGIS ECCLESIAE DARI OPORTERE. In genesi cap. 20 VII: Et dedit ei decimas ex omnibus. Item cap. XXIII: Nouit etiam uotum dicens: si fuerit deus mecum et custodierit me

9 Gen. 14, 20

10 Gen. 28, 20—22

1 mulieris || petit (*finitur fol. 14 codicis Ashburnhamensis, incipit fol. 9*) petie V¹, petierit V² 4 combustionem et -ne VC
 uulnus pro uulnere *om. M* 7 et primitias FMVLC, *om. S*
 uel omnium rerum FMVLC, *om. S* 8 dare V 9 In genesi:
 Et obtulit (opt- VL) abraham decimas melchisedech (melchisedec F) ab
 omnibus suis FMVLC melchisedeh S et dedit ei] καὶ ἔδωκεν
 αὐτῷ (*om. ἄβραμ*) *cod. Aler.* 10 illic] in genesi FMVLC
 12 manducare S: ad edendum FMVLC, ad uescendum v (φαγεῖν)
 quod cooperiar S: quod operiar FMV¹L, quo operiar V²C, ad indu-
 endum v (περιβαλέσθαι) 14 et ante erit *om. Cc* erit] *add.* mihi
 FVLC deum] *add.* meum FMVL, mecum C

et lapis, quem statui, erit mihi domus dei, et omnium quae-
cumque mihi dederit dominus decimas decimabo ex illa tibi.
Item in leuitico: Omnis decima terrae a semine terrae
et a fructibus arborum sanctum est domino. quod si redimens
5 redimet homo decimam suam, quod adiectum fuerit adiciet
ad ipsum, et erit ei. Item illic: Et omnis decima bouum
et ouium et omne quodcumque transiet sub uirga in numero,
decimum quodcumque erit sanctum domino. non mutabis
illud bonum malo neque malum bono. Item in numeris:
10 De initio areae tuae et lacus non fraudabis, initia omnium
fructuum terrae tuae inferes in domum domini dei tui.
Item illic: Primitias consparsurae uestrae, panem oblationis,
separabitis eum: sicut oblationem de area, sic auferetis eum

offeram tibi. In leuitico cap. CLX: Omnes decimas terrae siue α
15 de fructibus siue de pomis arborum domini sunt. In numeris
cap. XXVIII: Separabitis primitias domino de cibis uestris sicut
de areis. Item cap. XXXVIII: Primitias autem quas uouerint et

usque decimas offeram tibi. In leuitico cap. XVI: Omnes μ
decimae terrae siue de frugibus, siue de pomis usque addet quin-
20 tam partem earum. Item in eodem cap. XVI: Omnium deci-
marum ouis et bouis et caprae usque non eligitur nec bonum
nec malum nec altero commutabitur. In libro num. cap. VIII:
Separabitis primitias domino de cibis uestris usque et de pul-
mentis dabitis primitiua domino. Item cap. XI: Omnem medul-
25 lam olei et uini ac frumenti usque primitiarum domino tibi dedi.

3 Leu. 27, 30 et 31 6 Leu. 27, 32 et 33 10 Num. 18, 30
(Ex. 23, 19) 12 Num. 15, 19 et 20 23 Num. 15, 19—21

1 statui et erit MV^1L^1 , stat] (*ult. litt. cum margine praecisae sunt*) et erit F , statui erit V^2L^2 , statuerit S , constitui erit C
2 dederit mihi M dominus *om.* V decimabo S ($\alpha\pi\omicron\delta\epsilon\kappa\alpha\tau\acute{\omega}\sigma\omega$):
offeram $FMVLCv$ (*litt. 2 fm. cum margine praecisae in F*) ex
illa $SFMV^1LC$, ex illis V^2 , $\alpha\upsilon\tau\acute{\alpha}$ 3 uerba Item — Omnis — —
p. 548, 11 manuum eorum *om.* V leuitico S omnes decimas
 $FMLC$ 5 suam $FMLC$: *om.* S 6 illic] in leuitico $FMLC$
et omnis S ($\kappa\alpha\iota\ \pi\acute{\alpha}\sigma\alpha\ .\ .$): omnis (et *om.*) $FMLC$ bouum M
7 numerum $FMLC$ 10 lacus SFM : laquus L , lactis C
11 fructum S inferens S , inferis L^1 12 illic] in numeris
 $FMLC$ 13 eum] mihi C offeretis L eum *om.* C

primitias consparsionis uestrae. Item illic: Et dixit dominus ad aaron: omnes primitiae olei et omnes primitiae uini et tritici, primitias illas quascumque dabunt domino tibi dedi ea. Item illic: In terra eorum non possidebis, et portio non erit tibi apud eos, quia ego sum portio tua et hereditas 5 tua. et filii leui ecce dedi omnem decimationem in sortem pro deseruitionibus eorum, quibus deseruiunt ipsi in tabernaculo testimonii. Item in deuteronomio: Et erit locus, quem elegerit dominus deus uester inuocari nomen suum 10 ibi, adferetis omnia quae praecipio uobis hodie holocausta 10 uestra et sacrificia, et decimas uestras et primitias, et dona uestra et omnia quae elegerit de manibus uestris, quaecumque uoueritis domino deo uestro. Item illic: Decimas decimabis omnis seminis tui, id quod natum est in agro tuo

α obtulerint filii israhel tibi dedi. Item cap. XXXVIII: Dixit 15 dominus ad aaron: in terra eorum nihil possidebitis usque filiis autem leui dedi omnes decimas. In deut. nom. cap. XLI: Primitias frumentum et olei usque ex paterna ei successione debetur. Item cap. CII: Decimam cunctarum frugum tuarum dabis

μ Item cap. XI: Dixitque dominus ad aaron: in terra eorum nihil 20 possidebitis usque pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo foederis. In deuteronomio cap. VIII: In loco quem elegerit dominus deus uester, ut sit nomen eius in eo usque in muneribus quae uouistis domino. Item cap. VIII: Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis quae nascuntur in terra usque ut 25 benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus manuum

1 Num. 18, 12 4 Num. 18, 20 et 21 8 Deut. 12,
5 et 6 13 Deut. 14, 21. 22. 28 (22. 23. 29)

1 illic] ubi supra *FMLC* 2 aron *S* omnes primitiae olei et
FMLC: om. *S* 4 illic] in numeris *FMLC* possidebis *FMLC*:
possidebitis *S* (330, 15) 5 apud *FMLC* ut solent 6 et ante
filiis om. *FMLC* filii *FML* leui *S* 8 deuteronomium
F, deuteronomium *M* 9 elegerit *S* inuocare *L* 10 afferitis
F, afferetis *MLC*, offeretis *v* hodiae olocausta *S* 12 elegerit
S, elegit *FMLC* 13 uoueritis *FMLC*: uouerit *S* illic] ubi
supra *FMLC* 14 id quod *FMLC*: de quod *S* (τὸ γέννημα)

ab anno in annum. afferes decimas tritici tui et uini tui et olei
tui et primitiua bouum tuorum et ouium tuarum, ut discas timere
dominum deum tuum omnibus diebus uitae tuae. Et <ueniet>
leuites, quia non est illis portio neque sors tecum, et aduena
5 et orfanus et uidua, quae est in ciuitatibus tuis, et mandu-
cabunt et satiabuntur. et benedicet te dominus deus tuus in
omnibus operibus tuis, quaecumque facies. Item tibi: Ego
ibam in hierusalem in diebus festis, seruans quod scriptum
est fieri oportere ab omni israhel. et custodiens praeceptum
10 sempiternum constitutum a deo, primitias et decimas armenti
et pecorum et initia tonsurae ouium mearum portabam mecum
et dabam sacerdotibus filiis aaron. et secundum morem
legis de tritico et uino et oleo et ficis et ceterorum fructuum
primitiuis deferebam leuitis et omnibus quotquot ministrabant
15 in hierusalem domino, et secundum legem decimationis quod
conmutandum erat conmutabam, et congregabam pretium
redemptorum per sexennium, et postea ibam et computabam

leuite. In tobi cap. : Ego ibam in hierusalem usque a α

tuarum quae feceris. In tobi cap. I: Hic solus fugiebat con- μ
20 sortia omnium usque ministraret omnem decimationem. In aggeo

7 Tob. 1, 6—9

1 afferes *S*: offeres *FMLC* 2 bouum *M* tuorum *FMLC*,
tuarum *S* dicas *S*, disca* *M*¹ 3 ueniet *suppleui* 4 leuitis
S, leuitis *FMLC* 5 orphanus *LC* et uidua *om. FMLC*
qui *LC* 7 tobi] *cf. interpretationem graecam ad fidem codicis*
Friderico - Augustani 8 scribturn *SF*^r 9 oporteri *M*
is+rahel (*rasa t*) *S* 10 argenti *SFMLC* (*τὰ πρωτογενήματα καὶ τὰς*
δεκάτας τῶν κτηνῶν καὶ τὰς πρωτοκουρίας τῶν προβάτων) 11 mearum] *add. et L*
12 aron *S* 13 et oleo *FMLC*, *om. S*
ficis *S*, ficu *FMLC* 14 de primitiuis *FMLC* deferam *S*
leuitis *S* quodquod *SF* 15 secundum *S* decimationis]
dominationis *SFMLC* 16 cō|mutandum *et* conmutabam *F*
praetium *SM* 17 redē|torum *F* sexennium *M*, sexsennium *F*
LC, sex sennium *S*, *in marg. per sex anni add. m. 2* ibam (*b ex*
r corr. m. 2) *S* computabam *S*, computato (*comp- L*) *FMLC*

uniuscuiusque anni fructum, adnumerabam pecuniam in loco sancto, ita ut tertii anni decimationem darem proselytis et orfanis et uiduis, qui faciens omnia quae praecepta sunt a domino israhel. Item aggaeus propheta: Seminastis multa et intulistis minima. et exsufflaui ea. Item illic: 5 Haec dicit dominus: propter quod domus mea deserta est, uos autem satis agitis unusquisque in domum suam. ideo cessabit caelum a rore, et terra subtrahet fructus suos. et inducam gladium super terram et super frumentum et super uinum et super oleum et super homines et super pecora et 10 super omnes labores manuum eorum. Item in malachihel: Si subplantabit homo dominum? quia uos subplantastis me. et dixistis: in quo subplantauimus te? quia decimae

α domino deo israhel. In aggeo cap. : Seminasti multa et intulisti nimia. Item ibi: Quia domus mea deserta est et uos 15 fecistis unusquisque in domum suam. In malach. cap. : Ad uos, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum usque maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum et uotum faciens in-

μ propheta cap. : Seminastis multum et intulistis parum usque misit eas in sacculum pertusum. Item illic cap. Quam 20 ob causam? dicit dominus exercituum: quia domus mea deserta est et uos festinatis usque super iumenta et super omnem laborem manuum. In malach. cap. : Maledictus dolosus qui habet masculum in grege suo et uotum faciens immolat debile domino.

4 Agg. 1, 6 et 9 6 ib. 9—11 12 Malach. 3, 8—10

1 fructu *SC* annumerabam *FMLC* 2 proselytis *FL*, proselitibus *SM*, proselitibus et aduenis *C* 3 orfanis *SFML*, orphanis *C*
 qui faciens *SFMLC* 4 israhel *S* aggaeus propheta *SFMLC*
 seminasti. . . intulisti *FMLC* 5 exsufflaui *F* ea] illa *FMLC*,
 illud *v* uerba et exsufflaui ea *cum seq. testimonio coniungenda*
uidentur illic] aggaeus *FMLC* 7 satis agitis *S*, spectamini
FL, expectamini *MC*, festinatis *v*, *διώκετε* 8 cessauit *FMLC*²
 (om. *C*¹), *ἀνέξει* subtrahit *L* fructos *M* 11 omnes labores]
 opera *C* item i. malach. om. *C*¹ in om. *FVC*² malachihel
M, malachiel *SFVLC*² 12 subplantabit *S*, supplantauit *FMVC*
 suppl- (*infra semper*) *FM* 13 subplantabimus *S*

meae et primitiae uobiscum sunt. et dissimulantes uos dissimulastis et uos me subplantastis. et intulistis uos pignora in thesauris uestris, et erit rapina in domibus uestris. Item illic: Maledictus homo qui potens erat, et erat in grege
 5 eius masculus, et uotum eius super illum, et immolat iniquatum domino. Item in prouerbiis: Honora dominum de tuis iustis laboribus et deliba illi de iustitiae tuae fructibus, ut impleantur horrea tua abundantia tritici, uino autem et oleo torcularia tua redundant.

10

LX.

PARVVLOS EMENDANDOS INSTANTER.

In prouerbiis solomonis: Qui parcit baculo, odit filium suum: nam qui diligit, diligenter erudit. Non laetatur pater

molat debile domino. In prouerbiis cap. : Honora dominum
 15 de tua substantia. α

LX. PARVVLOS EMENDANDOS INSTANTER. In prouerbiis cap. XIII: Qui parcet uirge suae, odit filium suum. Item cap. XX:

Item illic cap. : Si adfiget homo deum, quia uos configistis
 20 in domo mea et probate me super hoc, dicit dominus. In prouerbiis cap. III: Honora dominum de tua substantia usque et uino torcularia redundant. μ

LX. PARVVLOS EMENDANDOS INSTANTER. In prouerbiis cap. XIII: Qui parcit uirgae suae, odit filium suum usque instanter

4 Malach. 1, 14 6 Prou. 3, 9 et 10 12 Prou. 13, 24
 et Prou. 17, 21

1 ^{im} dissulastis *S* uos ** (*ras.* me) subplantastis me *L*, uos supplantastis me *V* 2 pignora *C* 3 thesauris *FMVLC* item *om.*
V, ut fere semper 4 illic] ubi supra *FMVLC* putens *L*
 6 uerba Item — Honora — — redundant *om.* *S* item in prouerbiis
om. *V*, sed lacuna patet 7 iustitia tua *L* 8 orrea *MC*
 habundantia *VC* et uino autem *F¹MV¹*, *ὄλῳφ δέ* 9 torcularia
M, tortularia *L* redundant *LC* 12 in exodo *C¹* solo-
 monis *om.* *FMVLC* parcet baculum *M* 13 letatur *C*, letabitur *V* pater *om.* *FMVLC*

in filio non erudito. Item illic: Noli cessare paruulum emendare, quoniam si percusseris eum uirga, non morietur: tu quidem percuties eum uirga, animam autem eius liberabis a morte. Item illic: Erudi filium tuum, et exhilarabit te, et dabit decorem animae tuae. Item illic: Iuuenis, qui cum sancto, directa est uia eius. auris audit et oculus uidet, opera domini utraque. Item in ecclesiastico: Filii tibi sunt? erudi illos a pueritia illorum. filiae tibi sunt? serua corpus illarum, et non hilarem faciem tuam ostendas ad illas. Item illic: Qui diligit filium suum, adsiduat illi flagella, ut laetetur in nouissimo suo et non palpet ostia proximorum. qui docet filium suum, laudabitur in illo et in medio amicorum

α Erudi filium tuum, ne desperes. Item cap. VI: Filii tibi sunt? erudi illos. Item cap. XVI: Qui diligit filium suum, assiduat

μ erudit. Item cap. XXIII: Noli subtrahere a puero disciplinam usque animam eius de inferno liberabis. Item cap. XXVIII: Erudi filium tuum et refrigerabit te et dabit delicias animae tuae. Item cap. XXVIII: Virga atque correptio tribuunt sapientiam usque ruinas eorum uidebunt. Item in ecclesiastico cap. VI: Filii tibi sunt, erudi illos usque hilarem faciem tuam ad illas. Item cap. XVI: Qui diligit filium suum assiduat illi flagella usque similem enim reliquit eum post se. Item cap.

1 Prou. 23, 13 et 14 4 Prou. 29, 17 5 Prou. 20, 11
7 Eccli. 7, 23 et 24 (25 et 26) 10 Eccli. 30, 1 et 2

1 in filio *FMVLC*, om. *S*, οὐκ ἐμφαίνεται πατήρ ἐφ' ὠφ' ἀπαι-
δέυτω illic] ubi supra *FMVLC* 2 quia *FMVLC* si om.
*V*¹ 3 te *C* pcutiente (*corr. ex pcutiens m. 2*) *C* libera-
uis *F* 4 illic] in prouerbiis *FMVC*, ubi supra *L* erude *L*
exilarabit *S*, exhilarauit *FMV*¹ 5 decorem om. *V*, s. l. add. io-
cunditatem *V*², delicias *v* 5 uerba Item — Iuuenis — Filii — Qui
— Qui — post se Item om. *V* ubi supra *FMLC* 6 sancto] add.
est *FMLC*, fortasse scribendum et (νεανίσκος μετὰ δόσιον καὶ ἐνθεία ἡ
ὁδὸς αὐτοῦ, sed coniunguntur cum uerbis antecedentibus) oculos
M 7 utraque *S* 8 erude *L* 9 ostendas^{ad} illas *S*
10 ubi supra *FMLC*, et ita 551, 1 assiduat *FMLC* 11 et
letatur *L* suo *Sv*, illius *FMLC* ostea *S*

laudabitur in illo. Item illic: Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum. mortuus est pater et quasi non est mortuus, similem enim reliquit post se. Item illic: Equus indomitus euadit durus, et filius remissus euadit praeceps. 5 curua ceruicem eius in iuuentute, et tunde latera illius, dum infans est, ne forte induret et non obaudiat te, et erit tibi dolor animae.

LXI.

SANCTORVM CONVERSATIONI ET TRACTATVI ADHERENDVM.

10 In prouerbiis: Iuuenis, qui cum sancto, directa est uia eius. auris audit et oculus uidet, opera domini utraque. Item in ecclesiastico: Cum sancto adsiduus esto, quemcumque cognoueris conseruantem timorem dei. Item illic:

15 illi flagella usque in zelum inimicum. Item cap. XVI: Aequus α indomitus et uade durus, et filius.

LXI. SANCTORVM CONVERSATIONI ET TRACTVI ADHERENDVM. In prouerbiis cap. XXI: Aurem audientem et oculum uidentem

XVI: Equus indomitus euadet durus, et filius remissus euadet μ praeceps usque ne in turpitudinem illius offendas.

20 LXI. SANCTORVM CONVERSATIONI ET TRACTATVI ADHERENDVM. In prouerbiis cap. XXI: Ex studiis suis intelligitur puer usque dominus fecit utrumque. In ecclesiastico cap. XXI: Cum uiro sancto maxime assiduus esto quemcumque cognoueris obseruantem

1 Eccli. 30, 3 et 4 3 ib. 8 et 12 10 Prou. 20, 11
12 Eccli. 37, 12 (15)

2 zelum *FMLCv*, om. *S* est ante pater] es *F* 3 reliquid *S*, relinquit *FMC*, relinquit *L*, κατέλιπε illic] in ecclesiastico *F*
MVLC 4 euadit durus om. *V*, sed spat. uac. est euadet *FMC*
bis euadet *V* 6 te om. *C* 9 tractui *FMVL* 10 sancto]
add. est *FMVLC* 11 oculos *M* 13 timorem dei *SFMVLv*,
timorem dñi *C*, cf. 472, 10, τὰς ἐντολάς illic] ubi supra *FMVLC*,
bis 20 tractatui μ , puncta supra syllabam ta et infra atramento
scripta, cetera minio

In multitudine presbiterorum prudentium sta, et sapientiae
 • illorum ex corde coniungere: et omnem narrationem dei uelis
 audire, et proueria laudis non effugiant te. et si uideris
 sensatum, euigila ad illum, et gradus ostiorum illius exprimat
 pes tuus. Item illic: In tota anima tua time dominum, et 5
 sacerdotes illius sanctifica. ex tota uirtute tua time eum
 qui te fecit, et ministros eius non derelinquas. honora domi-
 num ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes. Item
 illic: Non despicias narrationem presbiterorum sapientium,
 et in prouerbiis illorum conuersare: ab ipsis enim disces 10
 doctrinam intellectus: et ipsi enim didicerunt a patribus.
 Item illic: In medio tractantium adsiduus esto, et congrega-
 tioni pauperum adfabilem te facito, et presbitero humilia
 animam tuam, et magnato humilia caput tuum. Item illic:

α dominus fecit utrumque. In ecclesiastico VI: In tota anima 15
 tua time dominum et sacerdotes illius sanctifica usque et pauperi
 porrige manum tuam. Item ibi: Ne despicias narrationem presbi-
 terorum sapientium.

μ timorem domini. Item cap. V: In multitudine praesbyterorum
 prudentium sta usque exerat pes tuus. Item cap. VI: In tota 20
 anima tua time dominum usque ut perficiatur propitiatio et bene-
 dictio tua. Item cap. VI: Ne dispicias narrationem praesbyterorum
 sapientium usque in tempore necessitatis responsum. Item cap.
 III: Congregationi pauperum affabilem te facito usque responde

1 Eccli. 6, 34 (35)—36

5 Eccli. 7, 29—31 (31—33)

9 Eccli. 8, 8 et 9 (9 et 10)

12 Eccli. 27, 12 (13) et Eccli. 4, 7

1 praesbyterorum *F*, praesbiterorum *SMV*, presbiterorum *L*
 uellis *M* 3 et si uideris sensatum] *cf.* 472, 13, ἐὰν ἴδῃς συνετόν
 4 osteorum *S* exprimat *S*: exerat *FVLCv*, extiterat *M*, *cf.* 472,
 14, ἐκτιβέτω 5 uerba Item — In tota — Non — In — caput tuum
 Item *om.* *V* dñm *S*, dñm *FMLCv*, τὸν κύριον, *sed cf.* 385, 10
 8 et sacerdotes eius honorifica *FMLC*, καὶ δοῦσαν ἱερέα 9 illic] in
 prouerbiis (*sic*) *FMLC* dispicias *S* praesbyterorum et postea
 praesbytero *F*, praesbit- *SM*, presbit- *L* 11 dedicerunt *S*
 12 ubi supra *FMLC* assid- et affab- *FMLC* 14 illic] in pro-
 uerbiis *FMLC*

Secundum uirtutem tuam caue tibi a proximo et cum sapientibus et sensatis tracta. Item illic: Viri iusti sint tibi conuiuiae, et in timore domini sit tibi gloria. cum sensatis sit tibi tractatus, et omnis narratio tua in praeceptis altissimi. 5 in manibus artificum opera laudabitur, in sensu uero seniorum uerbum.

LXII.

NON ACCIPIENDAS VSVRAS.

In leuitico: Pecuniam tuam non dabis in usuram, et in 10 additamentum recipiendi gratia non dabis ei escas tuas: ego enim dominus deus uester, qui eduxi uos de terra aegypti. Item in deuteronomio: Non exiges a fratre tuo usuram pecuniae et usuram escarum et usuram omnium rerum quaecumque faeneraueris. Item in psalmo XIII: Qui iurat 15 proximo suo et non decipit eum: qui pecuniam suam non dedit ad usuram.

LXII. NON ACCIPIENDAS VSVRAS. In leuitico cap. CXLVIII: α Pecuniam tuam non dabis in usuram. In deuteronomio cap. LXVIII: Non frenabis fratri tuo ad usuram. In psalmo : 20 Qui iurat proximo suo.

pacifice in mansuetudine. Item cap. VII: Secundum uirtutem μ tuam caue te a proximo tuo usque in sensu uero seniorum uerbum.

LXII. NON ACCIPIENDAS VSVRAS. In leuitico cap. XVI: Pecuniam tuam non dabis ad usuram usque ego dominus deus 25 uester qui eduxi uos de terra aegypti. In deuteronomio cap. XIII: Non fenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam usque ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere tuo. In psalmo XIII: Qui iurat proximo suo usque non dedit ad usuram.

1 Eceli. 9, 14 (21) 2 ib. 16. 15. 17 (22—24) 9 Leu. 25,
37 et 38 12 Deut. 23, 19 14 Ps. 14, 4 et 5

2 sensatis *S*, prudentibus *FMVLCv*, cf. 384, 4 ubi supra *F*
MVLC iustis *S* sint tibi sint (.... *m.* 2) *V* 3 conuiuie
L 5 laudatur *FMVLC* 9 leuitico *S* 12 in deuteronomio
in deuteronomio *F*, in deuteronomio *M* 13 quaecumque *S* 14 faeneraueris
FC: feneraueris *SMVL* uerba Item — Qui — — usuram *om.*
V 15 decipit *FMLCv*: decipit *S*, cf. 475, 14 eum *om.* *FM*
LCv 16 ad *FMLCv*, *om.* *S*, ἐπι τόκῳ usuram] *add.* et *C*

LXIII.

QVOD NEGOTIATOR MENDACIO EXVI NON POSSIT.

In ecclesiastico: Duae species difficiles et periculosae mihi apparuerunt: difficile exuetur negotians a mendacio, et non iustificabitur caupo a peccato. si in medio compaginis 5 lapidum palus figitur, sic in medio uenditionis et emptionis angustabitur peccatum.

LXIII.

DVPLICIA PONDERA NON HABENDA.

In deuteronomio: Non erit in domo tua pondus grande 10 aut pusillum, et non erit in domo tua mensura grandis aut pusilla: pondus uerum et iustum erit tibi: ut multorum dierum sis super terram quam dominus deus dabit tibi in sortem: quia abominandus est domino omnis qui facit iniusta. Item

α LXIII. QVOD NEGOTIATOR MENDATIO EXVI NON POSSIT. In ec- 15 clesiastico XIII: Tres species audiuit anima mea et diuitem mendacem.

LXIII. DVPLICIA PONDERA NON HABENDA. In deuteronomio XCVIII: Non habebis in seculo diuersa pondera. In pro-

μ LXIII. QVOD NEGOTIATOR MENDACIO EXVI NON POSSIT. In ec- 20 clesiastico cap. XIII: Duae species difficiles et periculosae mihi apparuerunt usque sic et inter medium uenditionis et emptionis angustabitur peccatis.

LXIII. DVPLICIA PONDERA NON HABENDA. In deuteronomio cap. XIII: Non habebis in sacco diuersa pondera usque abomi- 25

3 Eccli. 26, 28

5 Eccli. 27, 2

10 Deut. 25, 13—16

2 mendatio *MLC* exsui *S* 3 difficiles et] difficile est *F*¹
*V*¹ periculosa *V*¹ 3 +mihi *V*, emi *M*, mi *F* exuetur
(exs- *C*) *FMLC*, exuitur *Sv* mendatio *M* 5 si] sicut *v*
compag- *FMC* 6 figatur *FVLC*, ficatur *M* em|tionis *F*
7 angustabitur *Cv* 9 dupplicia *SC* 10 in deuteronomium *F*,
in deuteronomium *M* 11 aut] \dagger et *V*² 14 abhomi- *VL*
fecit *L* iniusta *S*: ista *FMVLC*, πᾶς ποιῶν τὰ ταῦτα, πᾶς ποιῶν
ἀδικον, sed codicis Alexandrini m. 1 om. πᾶς π. ἀδικον, m. 2 om. πᾶς
π. τὰ ταῦτα

in prouerbiis: Statera iniqua abominatio est coram domino:
 pondus autem aequum acceptum est ei. Item illic: Abo-
 minatio est domino duplex pondus, et statera dolosa non est
 bonum ante eum. Item illic: Pondus magnum et minimum
 5 et mensurae duplices immunda ante dominum utraque, et qui
 facit ea in studiis suis inpedietur. Item in amos pro-
 pheta: Audite igitur haec, qui opprimitis in mane pauperes
 et uiolatis inopes a terra, dicentes: quando transiet messis,
 ut uidentes adquiramus, et sabbata, ut aperiamus thesauros
 10 et faciamus mensuram minorem, et ut adampnemus pondus
 et faciamus stateram iniquam, ut possideamus pecunia pau-
 peres et inopes pro calciamentis, et ab omni negotio merca-
 bimur? iurauit dominus aduersus superbiam iacob: si obli-
 uiscetur omnia opera eius. et pro his conturbabitur terra,
 15 et lugebunt omnes qui habitant in ea.

uerbiis cap. XI: Statera dolosa abominatio apud deum, et pon- α
 dus aequum uoluntas. In amos cap. : Audite hoc qui con-
 teritis pauperem et deficere facitis egenos usque e lugebit omnis
 habitator eius.

20 nabitur enim dominus eum qui facit haec. In prouerbiis cap. μ
 XI: Statera dolosa abominatio apud dominum, et pondus aequum
 uoluntas eius. Item cap. XXI: Pondus et pondus, mensura et
 mensura, utrumque abominabile est apud dominum. In amos
 cap. : Audite hoc qui conteritis pauperem et deficere facitis
 25 egenos terrae dicentes usque numquid super isto non commouebitur
 terra et lugebit omnis habitator eius?

1 Prou. 11, 1 2 Prou. 20, 23 4 ib. 10 7 Amos. 8, 4—8

1 abominatio *L* 2 uerba Item — Abominatio — ante eum *om.*
FMVLC 3 duplex *S* 4 illic] ubi supra *FMVLC* 5 men-
 sure *S* duplices *M* immunda *FMC* utraque *S* 6 im-
 pedietur *FMLC* uerba Item — Audite — habitant in ea *om.* *V*
 propheta *SMLC*, *prf F* oprimitis *S* 8 uiolatis *S* 9 uin-
 dentes *L* appereamus *M*, operiamus *L* thesauros *FMLC*
 10 in mensuram *L* ampliemus *FMLC*, deficit *F* 11 faciemus
M pecuniam pauperis *MLC* 12 inopis *LC* 14 contur-
 babitur *MLC*, canturhabitur *S*

LXV.

VOTA DOMINO STATIM SOLVI OPORTERE.

In deuteronomio: Si autem uoueris uotum domino deo tuo, non tardabis reddere illud: quia exquirens exquiret dominus deus tuus a te, et erit in peccatum. si autem nolueris uouere, non erit in te peccatum. quae exeunt per labia tua custodies, et facies quemadmodum uoueris deo tuo uotum quod locutus es ore tuo. Item in ecclesiaste: Statim ut uoueris uotum domino, non tardabis reddere illud. tu itaque quae uoueris redde. bonum est non uouere quam uouisse et non soluere.

α LXV. VOTA DOMINO STATIM SOLVI OPORTERE. In deuteronomio cap. LXXX: Quum uoueris uotum domino deo tuo usque quod loquutus es in ore tuo. In ecclti cap. : Statim ut uoueris uotum domino, non tardabis reddere. 15

μ LXV. VOTA DOMINO STATIM SOLVI OPORTERE. In deuteronomio cap. XIII: Quum uoueris uotum domino deo tuo, non tardabis reddere usque sicut promisisti domino deo tuo et propria uoluntate et ore tuo loquutus es. In ecclesiaste cap. V: Si quid uouisti deo, ne moreris reddere usque quam post uotum promissa non reddere. 20

3 Deut. 23, 21—23

8 Eccl. 5, 3 et 4

3 deuteronomium *MV* 4 exquirens *S*, *om. MVLC* exquirat
S 5 in peccatum *S*, in te peccatum *MLC*, peccatum in te *V*, ἐν
 σοι ἁμαρτία, sed cf. *Cypr. testim.* 3, 30 (*H.* 143, 19) 7 quemam-
 modum *M* dño dō *L* ori *M* 8 eccl, *S*, ecclesiasten *M*,
 eccl'astico *C* statim ut *MVLC*, statim *S*, καθώς 9 dartabis
S 10 itaque *S* est] *add.* enim *C* 11 uouisse et non soluere]
 post uotum (promissa *add. v*) non reddere *Lv* et non] nec *V*

LXVI.

NON STVLTE RIDENDVM.

In ecclesiastico: Stultus in risu exaltat uocem suam, et uir sapiens uix tacite ridebit. Item illic: Narratio peccantium odiosa, et risus illorum in delictis peccati. Item illic: Melior est indignatio quam risus, quia in uultu oblectabitur cor. cor sapientium in domo luctus, et cor insipientium in domo luxoriae. Item illic: Sicut strepitus spinarum sub olla, sic qui audit risum insipientium.

LXVII.

NON ACCIPIENDVM TESTIMONIVM TESTIS VNVS.

In deuteronomio: Non iminebit testis unus, qui testimonium det aduersus hominem secundum omne peccatum et

LXVI. NON STVLTE RIDENDVM. In ecclest cap. : Stultus α
 15 in risu exaltat uocem suam. In ecclesiasten cap. VII: Melior est ira risu usque sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti.

LXVII. NON ACCIPIENDVM TESTIMONIVM TESTIS VNVS. In
 20 deuteronomio cap. XLVIII: Non stabit testes unus coram aliquem.

LXVI. NON STVLTE RIDENDVM. In ecclesiastico cap. XI: μ
 Stultus in risu exaltat uocem suam usque uix tacite ridebit. Item cap. XIII: Narratio peccantium odiosa usque ex delictis peccati. In ecclesiaste cap. VII: Melior est ira risu usque sicut sonitus spinarum sub olla, sic risus stulti.

LXVII. NON ACCIPIENDVM TESTIMONIVM TESTIS VNVS. In
 deuteronomio cap. XI: Non stabit testis unus contra aliquem usque in ore duorum aut trium stabit omne uerbum.

3 Eccli. 21, 20 (23) 4 Eccli. 27, 13 (14) 6 Eccl. 7, 4
 et 5 8 ib. 7 12 Deut. 19, 15

3 risum *V* 4 illic] ubi supra *MVLC* 5 odisa *S* delictis
SMVLC μ , deliciis *v*, *σπαράλη* 6 illic] in ecclesiastico *MVC*, ubi
 supra *L* 8 luxuriate *V*¹, luxuriae *CV*² ubi supra *MVLC*
 9 si holla *S* 12 deuteronomium *M*, deuteronomium *V* im-
 minebit *MC* 13 omnem peccatum et omnem delictum *S* omne
 (in *abstersa*) *L bis*

contra omne delictum quodcumque peccauerit: in ore duorum
testium et in ore trium testium stabit omne uerbum.

LXVIII.

NON INDVENDAS VESTES VIRI A MVLIERE NEQVE MVLIERIS A VIRO.

In deuteronomio: Non erunt res uiriles super mulierem, 5
nec induetur uir uestimentum muliebre, quia abominatio est
domino et qui fecerit haec.

LXVIII.

NON IMPVTARI PECCATVM PARENTVM FILIIS NEQVE FILIORVM
PARENTIBVS. 10

In deuteronomio: Non morientur parentes pro filiis, et
fili non morientur pro parentibus: unusquisque in suo peccato

α LXVIII. NON INDVENDAS VESTES VIRI MVLIERE NEQVE MVLIERIS
A VIRO. In deuteronomio cap. LX: Non induitur mulier ueste
uirili nec uiri utentur ueste femine. 15

LXVIII. NON IMPVTARI PECCATVM PARENTVM FILIIS NEQVE
FILIORVM PARENTIBVS. In deuteronomio cap. XC: Non occi-

μ LXVIII. NON INDVENDAS VESTES VIRI A MVLIERE NEQVE MVLI-
ERIS A VIRO. In deuteronomio cap. XII: Non induetur mulier
ueste uirili nec uir utetur ueste feminea: abominabilis enim apud 20
deum est qui facit haec.

LXVIII. NON IMPVTARI PECCATVM PARENTVM FILIIS NEQVE
FILIORVM PARENTIBVS. In deuteronomio cap. XIII: Non occi-
dentur patres pro filiis nec filii pro patribus, sed unusquisque pro

5 Deut. 22, 5

11 Deut. 24, 16

1 duorum uel trium testium stabit *MVLC* 2 omnem uerbum
S 4 induendas] mutandas *C* neque *S* 5 in deuteron. *om.*
M 6 induitur *ML*, indutus *V*¹ muliebrem *S*, muliebrae *M*
L quia] qui *S* abominatio *LC* 7 et *om.* *MVLC*
9 imput- *MC* neque filiorum parentibus *om.* *V* neque *S*
11 deuteronomium *M* parentes] patres *MVLCv* et filii non
S: neque filii *MVLC*, nec filii *v*

moriatur. Item in hieremia: In diebus illis non dicent: patres manducauerunt uam acerbam, et dentes filiorum obstipuerunt: sed unusquisque in peccato suo morietur, et qui manducauerit uam acerbam, dentes eius stupebunt. Item in ezechiel: Anima autem, quae peccauerit, morietur. filius uero non acceperit iustitiam patris, neque pater accipiet iniustitiam filii: iustitia iusti super ipsum erit, et iniquitas iniqui super ipsum erit.

LXX.

10 NVTRIENDOS A PARENTIBVS IN TIMORE DOMINI FILIOS.

In deuteronomio: Et erunt uerba haec quaecumque praecipio tibi hodie in corde tuo et in anima tua, et demonstrabis ea filiis tuis et loqueris eis sedens in domo tua et cum iter facies in uia, et in quiete et in uigiliis: et obli-

15 dentur patres pro filiis nec filii pro patribus. In hieremia cap. α
: Vno ego dominus deus usque anima patris, anima matris, anima quae peccauerit ipsa morietur.

LXX. NVTRIENDOS A PARENTIBVS IN TIMORE DOMINI FILIOS.
In deuteronomio cap. XXIII: Ponite haec uerba mea in
20 cordibus et in animis usque scribes ea super postes et ianuas

suo peccato morietur. In hieremia cap. μ
: In diebus illis non dicent ultra: patres comederunt unam aceruam usque qui comederit unam aceruam obstupescent dentes eius.

LXX. NVTRIENDOS A PARENTIBVS IN TIMORE DOMINI FILIOS.
25 In deuteronomio cap. VII: Ponite haec uerba mea in cordibus uestris usque scribes ea super postes et ianuas domus tuae. Ad

1 Hier. 31 (38), 29 et 30 5 Ezech. 18, 20 11 Deut. 11,
18—20

2 manducauerunt] comederunt *Cv* acruam *SMLμ* obstu-
puerunt *MV²C*, obstupescent *L* 3 in suo peccato *L* 4 acer-
uam *SMLμ* stupebunt *ML*: stupebant *S*, obstupebunt *VC*
uerba Item — Anima — super ipsum erit *om. MVLC* 7 filii *S*
10 nutriendo *V* 11 deuteronomium *M* 12 hodie *S* 13 lo-
quaeris *M* 14 quiete *S* in uigiliis *MVLC*: uigiliis *S*

gabis ea in signo super manum tuam, et erunt mobilia ante oculos tuos: et scribes ea super limina domus tuae et in ianuis tuis. Item paulus apostolus ad ephesios: Et uos parentes, nolite in iram prouocare filios uestros, sed enutrite illos in disciplina et correptione domini. Item ad timotheum: Domum suam bene regentem, filios habentem subditos cum omni castitate. Item illic: Diacones sint unius uxoris uiri, qui filiis bene praesunt et suis domesticis. Item ad colossenses: Patres, nolite ad indignationem prouocare filios uestros, ne pusillo animo fiant. 10

α domus tuae. Paulus ad ephesios cap. XXVII: Et patres, nolite ad iracundiam prouocare filios uestros. Ad timotheum I cap. VIII: Filios habentem subditos cum omni castitate. Item ibi: Diaconus sint unius uxoris uiri qui filiis suis bene praesunt. Ad colossenses cap. XVIII: Patres, nolite ad iracundiam prouocare 15 filios uestros.

μ ephesios cap. VII: Et patres, nolite ad iracundiam prouocare filios uestros usque in disciplina et correptione domini. Ad timotheum I cap. III: Domui bene praepositum, filios habentem subditos cum omni castitate. Item illic cap. III: Diacones 20 sint unius uxoris uiri qui filiis suis bene praesint et suis domibus. Ad colossenses cap. V: Patres, nolite ad indignationem prouocare filios uestros, ut non pusillo animo fiant.

3 Ephes. 6, 4 6 I Tim. 3, 4 7 ib. 12 9 Coloss.
3, 21

1 erunt *MVLC*: *om. S* mobilia *SMLC*, ^{im} mobilia (^{1m} *add. al. m.*) *V*, *interpres scrips. uid.* inmobilia (*καὶ ἔσται ἀσάλευτον*) 2 scribe *M* 3 item *om. V* apostolus *om. MVLC* ephesios *SLC*, epheseos *V* 4 in iram *S*: ad iracundiam *MVLCv* nutrite *M VLC* 5 correptionem *M*, in correptione* (*uirgula rasa*) *V* item ad timotheum *om. V* 6 timotheum] *add. I L* regentem] corrigentem *C* 7 item ubi supra *MLC*, ad timoth *V* uerba Diacones — colossenses *om. V* 8 filiis] *add. suis Cv* presunt *S*, psint *Cv* 9 colossenses *S*, colossenses *MLC* in indignatione (-nem *L*) *MVLC* 10 pusillo animo *Sv*: pusillanimes *MVLC* (*ὀρα μὴ ἀθυμῶσιν*)

LXXI.

SEMINANDAM ANTE IUSTITIAM ET POSTEA METENDOS FRUCTVS EIVS.

In osee propheta: Seminate uobis iustitiam et uindemiate fructum uitae, exquirite uobis lumen scientiae, sustinete
 5 dominum, donec ueniat uobis fructus iustitiae. ut quid dilexistis impietatem, et iniquitates eius uindemiastis? Item in ecclesiastico: Fili, a iuuentute tua excipe doctrinam, et usque ad canos inuenies sapientiam. quasi is qui arat et seminat accede ad illam, et sustine bonos fructus illius. in
 10 opere enim illius exiguum laborabis, et cito edes de generationibus illius. Item in hieremia propheta: Innouate uobis nouitatem, et nolite serere in spinis. circumcidimini deo uestro, et circumcidite praeputium cordis uestri, uiri iuda et qui habitatis in hierusalem, ne quando exeat sicut ignis

15 LXXI. SEMINANDVM ANTE IUSTITIAM ET POSTEA METENDO α
 FRUCTVS EIVS. In osee propheta cap. : Seminate uobis iustitia, metite in ore misericordiae. In ecclesiastico cap. V: Fili, a iuuentute tua excipe doctrinam usque et cito edes de generationibus illius. In ecchieremia cap. : Innouate

20 LXXI. SEMINANDVM ANTE IUSTITIAM ET POSTEA METENDOS μ
 FRUCTVS EIVS. In osee cap. : Seminate uobis in iustitia et metite in ore misericordiae: innouate uobis nouale usque iniquitatem messuistis. In ecclesiastico cap. V: Fili, a iuuentute tua excipe doctrinam usque et cito edes de generationibus illius.
 25 In hieremia cap. : Haec enim dicit dominus uiro iuda et hierusalem: nouate uobis nouale usque non sit qui extinguat

3 Os. 10, 12 et 13 7 Eccli. 6, 18 et 19 (18—20) 11 Hier.
 4, 3 et 4

2 seminandam *S*, seminandum *MLCαμ*, seminandi *V* (292, 18)
 metendum *C* fructos *M* 3 uerba in osee proph. om. *V*
 ossee *S*, osæ *M*¹, ose *M*² propheta om. *LC* uindemiate] me-
 tite *Cv* 4 uitae] iusticię *V* 6 uendemiastis *S* 7 tua] om.
C excipite *V*¹ 8 is *LC*, his *SMV* harat *M* 9 acce-
 dae *V*¹, accedit *L* fructos *M* 10 aedes *L* 11 proph. om.
MVLC 12 serre *L* circumcidemini *S* 13 prepuccium *L*
 14 exeat] ueniat *M*, egrediatur *v*

XII, Aug. 3, 1.

36

indignatio mea et exardescat, et non erit qui extinguat a facie nequitiae cogitationum uestrarum. Item in psalmo CXXV: Qui seminant in lacrimis, in gaudio metent. euntes ibant et flebant, mittentes semina sua: uenientes autem uenient in exultatione, portantes manipulos suos. Item ⁵ apostolus ad galatas: Nolite errare, deus non deridetur. quae enim seminauerit homo, haec et metet: quoniam qui seminat in carne sua de carne metet corruptionem, qui autem seminat in spiritu de spiritu et metet uitam aeternam. bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus ¹⁰ non deficientes.

LXXII.

IN MORTVO LACRIMAS PRODUCENDAS.

In ecclesiastico: Fili, in mortuo produc lacrimas, et quasi dira passus incipe plorare, et secundum iudicium con- ¹⁵

α uobis nouales et nolite serere super spinas. In psalmo CXXVI: Qui seminant in lacrimis, in gaudio metent. Ad galatas cap. XXXIII: Nolite errare, deus non inridetur usque tempore enim suo metemus non deficientes.

LXXII. IN MORTVO LACRIMAS PRODUCENDAS. In ecclesiastico ²⁰ cap. : Fili, in mortuo produc lacrimas et quasi dira passus.

μ propter malitiam cogitationum uestrarum. In psalmo CXXVI: Qui seminant in lacrimis, in gaudio metent usque manipulos suos. Ad galatas cap. VIII: Nolite errare, deus non inridetur usque tempore enim suo metemus non deficientes. ²⁵

LXXII. IN MORTVO LACRIMAS PRODUCENDAS. In ecclesiastico cap. XII: Fili, in mortuum produc lacrimas et quasi dira passus usque et consolare propter tristitiam.

3 Ps. 125 (126), 5 et 6 6 Gal. 6, 7—9 14 Eccli. 38, 16 et 17

1 exardescet *C* 2 facie *S* uerba Item — Qui — suos Item
apostolus *om. V* 3 CXXVI *ML*, centesimo uicesimo sexto *C*
gaudio *MLC*, gaudium *S* mentent *S* 4 autem *MLCv*, *om. S*
(434, 3) 5 in] cum *Cv* 6 apostulus *S*, *om. MLC* galathas *M*
L inridetur *L*, irridetur *Cv* 8 de carne et metet *Lv* qui
autem seminat *Sv*: qui uero seminauerit *MLC* 9 et *om. MLCv*

tege corpus eius, et non despicias sepulturam illius. propter delaturam amare fers luctum illius unius diei, et consolare propter tristitiam.

LXXIII.

5

NEMINEM ESSE SINE PECCATO.

In prouerbiis: Quis gloriabitur purum se habere cor? aut quis audebit dicere mundum se esse a peccato? Item in iob: Quoniam si fuero iustus, non dubito quin os meum admiserit iniquitatem. et si dixerō: sine querella sum, adae-
 10 que difficilia locutus sum. quis enim hominum uel uirorum ab operibus suis mundus et immaculatus est coram domino? quia nemo mundus a sorde, nec unus quidem, etiam si una die fuerit uita eius super terram. quis enim hominum est sine querella? aut quis poterit iustus esse, qui natus est ex
 15 muliere? nam si nec caelum mundum est ante conspectum

LXXIII. NEMINEM ESSE SINE PECCATO. In prouerbiis cap. α
 : Quis gloriabitur castum se habere cor? In iob cap. XXIII:
 Numquid iustificare potest homo conpositus deo usque et filius

LXXIII. NEMINEM ESSE SINE PECCATO. In prouerbiis cap. μ
 20 XXI: Quis potest dicere: mundum est cor meum, purus sum a peccato? In iob cap. XXIII: Numquid iustificari potest homo conpositus deo usque et filius hominis uermis. In epistula

6 Prou. 20, 9

8 Iob. 15, 13—16

18 Iob. 25, 4—6

1 dispicias *S* saepultura *M* 2 fers *S*, fer *MVLC*
 diae *S* consolare *S* 6 gloriatur *MC*, *καυχῆσεται* purum *S*:
 castum *MVLC* 7 audet *C* peccatis *MVL* item *om. V*
 8 quin *MVC*, qui in *L*, quid *S* 9 amiserit *MVLC* querella
S, querela (quaer- *M*) *MVLC* adaeque (ad eque *C*) *LC*: ad ea
 quae (q; *M*) *MV*, adque *S* 10 loquutus *M* 12 uerba mundus
 a sorde nec unus *in ras. fort. a m. 1 S* nec unius quidem *MV¹*
LC¹, ne unus quidem *V²*, nec infans unius quidem diei *C²* 13 die
S 14 querella *S*, querela (quaer- *M*) *MVLC*

domini, quanto magis execrabilis et immundus uir? Item iohannes apostolus I: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et ueritas in nobis non est. si confiteamur peccata nostra, fidelis et iustus est qui dimittat nobis peccata, et mundet nos ab omni iniquitate. 5

LXXIII.

NON FVRANDVM.

In exodo: Non facietis furtum et non mentiemini. Item in psalmo XLVIII: Si uidebas furem, simul cum eo currebas, et cum adulteris portionem tuam ponebas. Item 10 illic: Arguam te et statuam illa contra faciem tuam. Item in prouerbiis: Qui partitur cum fure, odit animam suam. Item ad corinthios I: Non fures, non auari, non ebriaci, non maledici, non rapaces regnum dei possidebunt.

α hominis uermis. In epistula iohannis cap. II: Si dixerimus 15 quoniam peccatum non habemus.

LXXIII. NON FVRANDVM. In exodo cap. XLII: Non facietis furtum. In psalmo XLVIII: Si uidebas furem, simul currebas usque arguante. In prouerbiis cap. : Qui partitur cum furem, odit animam suam. Ad corinthios I cap. XXVII: Neque 20

μ iohannis I cap. II: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus usque mundet nos ab omni iniquitate.

LXXIII. NON FVRANDVM. In exodo cap. XI: Non furtum facies. In psalmo XLVIII: Si uidebas furem, simul currebas usque contra faciem tuam. In prouerbiis cap. XXVIII: Qui 25 cum fure partitur, odit animam suam. Ad corinthios I cap.

2 I Ioh. 1, 8 et 9 8 Exod. 20, 15 9 Ps. 49, 18
11 ib. 21 12 Prou. 29, 24 13 I Cor. 6, 10

1 execrabilis (* m. 1) S immundus uir (imm- M) MVLC, in-
mundo sit S 2 iohannis S apostolus I om. MVLC 4 fidelis
est et iustus MVLCv, add. s. l. deus al. m. C 8 in exo S
9 currebas cum eo MVLCv 11 illic] ubi supra MVLC illam
SM item in prou. om. V (sed spat. uac. est) 12 animam suam
odit Ad corinthios V 13 non fures neque ebriosi (aebr- MC) neque
maledici neque rapaces MVLC 19 arguante α pro arguam te, unde
incipit sequ. testim. quod compreh. μ

Item in zacharia propheta: Et conuersus ad leuau i oculos
 meos, et uidi et ecce falcem uolantem, statura cubitorum
 uiginti et latitudo cubitorum decem. et dixit mihi: hoc est
 maledictum, quod exiit ad maleficos qui sunt super faciem
 5 totius terrae: quia omnis fur et periurus ex ea usque ad
 mortem punietur. et proferam illam, dicit dominus omnipotens,
 et introibit in domum furis et in domum periurantis in
 nomine meo in mendacio, et requiescet in media domo eius,
 et consummabit eum et materiam eius et lapidem eius.
 10 Item in exodo: Quod si quis inuolauerit uitulum aut ouem
 et occiderit eum aut uendiderit, quinque uitulos reddet pro
 uno uitulo et quattuor oues pro una oue. Item illic: Quod
 si pauper est et non habet unde reddat, ueneat pro furto.
 quod si prehensus fuerit et inuentum fuerit in manibus eius
 15 furtum ab asino usque ad ouem uiuentem, dupla reddet.

fures neque auari regnum dei possidebunt. In azaccharia cap. α
 : Et conuersus leuau i oculos meos usque materiam eius et
 lapidem eius.

VI: Neque fures neque auari regnum dei possidebunt. In zacha- μ
 20 ria cap. : Et leuau i oculos meos et uidi et ecce uolumen
 uolans et dixit ad me: quid tu uides usque et consumet eum et
 ligna eius et lapides eius.

1 Zach. 5, 1—4

10 Exod. 22, 1

12 ib. 3 et 4

1 uerba Item — Et — Quod — Quod — dupla reddet om. V
 zaccharia S, zacaria C proph. om. MLC leuaui MLCv
 2 statura MLC, statu S, longitudo eius v, μήκος Alex. gubitorum
 S 3 XX (in ras. a m. 2) M X M 4 exit C 5 totius
 om. MLC usque S 7 introiuit ML furis om. MLC
 et in domum om. L 8 in mendacio (-tio MC) MLC: et mendabo
 S 9 consummavit MLC 10 uerba Item — Quod — Quod —
 dupla reddet om. MLC 11 eum S, αὐτό cod. Alex. quinque
 S 13 ueniat S 14 praehensus S

LXXV.

NON GLORIANDVM IN SAPIENTIA MVNDI.

In prouerbiis: Esto confidens toto corde in domino, in tua autem sapientia noli extolli. Item illic: Noli esse sapiens aput te: time autem deum et declina ab omni malo. 5 tunc sanitas erit corpori tuo et diligentia ossibus tuis. Item illic: Vidi uirum aestimantem se sibi sapientem esse, spem autem habuit magis insipiens quam ille. Item in esaia: Vae his qui prudentes sunt aput se et in conspectu suo sapientes. Item illic: Perdam sapientiam sapientium, 10 et prudentiam prudentium reprobabo. Item in hieremia: Haec dicit dominus: non gloriatur sapiens in sua sapientia,

α LXXV. NON GLORIANDVM IN SAPIENTIA MVNDI. In prouerbiis cap. : Estote confidens toto corde in dominum, in tua autem sapientia noli extolli. Item ibi: Noli esse sapiens aput te, time 15 autem deum. Item cap. XXVI: Vidisti hominem sapientem sibi sic uideri, magis illo spem habebit stultus. In esaia cap. : Vae his qui prudentes sunt aput se. Item ibi: Perdam sapientem sapientium. In hieremia cap. : Haec dicit dominus: non

μ LXXV. NON GLORIANDVM IN SAPIENTIA MVNDI. In prouerbiis 20 cap. III: Ne sis sapiens apud temet ipsum usque et inrigatio ossuum tuorum. Item cap. III: Habe fiduciam in domino ex toto corde tuo et ne innitaris prudentiae tuae. Item cap. XXVI: Vidisti hominem sapientem sibi uideri, magis illo spem habebit stultus. In esaia cap. : Vae qui sapientes estis in oculis 25 uestris usque uobismet ipsis prudentes. Item cap. : Peribit enim sapientia a sapientibus usque abscondetur. In hieremia cap. : Haec dicit dominus: non gloriatur sapiens in sapientia

3 Prou. 3, 5 4 ib. 7 et 8 7 Prou. 26, 12 9 Es.
5, 21 10 Es. 29, 14 12 Hier. 9, 23 et 24

1 XXV S 3 corde] *add.* tuo Cv in dñm *MVL*, ad dñm
C in tua *MVLC*, tu (*om.* in) S 4 ubi supra *MVLC* 5 apud
te sapiens L dñm *MVLC*: dñm S 6 corpori t.] *cf.* 471, 8
7 in prouerbiis *MVLC* esse sapientem C 8 magis habuit *MVL*
C (ἔσχε μᾶλλον) uerba Item — Vae his — coram deo Item *om.* V
9 esaia S et *om.* M 10 illic] in esaia (*is-*, *ys-*) *MLC*

et non gloriatur fortis in sua fortitudine, et non gloriatur diues in diuitiis suis: sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire et intellegere quia ego sum dominus qui facio misericordiam et iudicium et iustitiam super terram, quia in his est uoluntas mea, dicit dominus. Item apostolus ad romanos: Dicentes enim esse se sapientes stulti facti sunt. Item ad corinthios I: Vbi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius saeculi? nonne stultam fecit deus sapientiam mundi? Item illic: Videte uocationem uestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quae stulta sunt huius mundi elegit deus, ut confundat sapientes, et infirma mundi elegit deus, ut confundat fortia, et ignobilia et contemptibilia elegit quae non sunt, ut quae sunt destituat, ut non gloriatur omnis caro coram deo. Item illic: Nemo se fallat. si quis uidetur

gloriatur sapiens in sua sapientia usque in his est uoluntas mea, dicit dominus. Ad romanos cap. III: Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt. In epistula ad tesalonicenses cap. : Vbi sapiens? ubi scriba? Item cap. VI: Videte uocationem uestram usque non gloriatur omnis caro quorum deo. Item cap. XIII: Nemo se seducat usque sapienti huius mundi stultitia est apud deum.

sua usque haec enim placent mihi, ait dominus. Ad romanos cap. II: Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt. Ad corinthios I cap. I: Vbi sapiens? ubi scriba usque stultam fecit deus sapientiam huius mundi. Item illic cap. I: Videte enim uocationem uestram, fratres, usque non gloriatur omnis caro in conspectu eius. Item illic cap. III: Si quis uidetur inter

6 Rom. 1, 22 7 I Cor. 1, 20 9 ib. 26—29 15 I Cor. 3, 18—20

2 in suis diuitiis *MLC* 3 quia . .] *cf.* 394, 11 5 apostolus *S*, paulus *MLC* 6 se esse sapientes *MLCv*, esse ^{no} sapiens (^{no} *m.* 1) *S* ad corinthios prima *M* 7 ubi enī sap. *C* 8 huius mundi *MLCv* 9 ubi supra *MLC* 13 elegit] *add.* et (ut *L*) ea *MLCv* 14 destituat *S*, euacuet *MLC*, destrueret *v* 15 dño *C* illic] ubi supra *MLC*, ad romanos *V* 18 tesał *α*, in *marginē signum r*

sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit sapiens. nam sapientia huius mundi stultitia est aput deum. scriptum est enim: comprehendam sapientes in astutia eorum. et iterum: dominus nouit cogitationes sapientium quoniam uanae sunt.

LXXVI.

5

NON AMBIENDOS HONORES.

In ecclesiastico: Noli superbire ante conspectum regis, neque in locis potentium subsistas: melius est enim dici tibi: ascende ad me, quam humiliari in conspectu potentis. Noli quaerere a deo ducatum neque a rege cathedram honoris: 10 non iustifices te ante dominum, quoniam agnitor cordis est. noli quaerere eligi iudex nisi uirtute inrumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis et ponas sc̄andalum in astutia tua. Item in euangelio secundum matthaeum: Accessit ad dominum mater filiorum zebedaei cum filiis suis. 15

α LXXVI. NON AMANDOS HONORES. In ecclesiastico cap. : Noli superbire ante conspectum regis usque ponas scandalum in astutia tua. In euangelio secundum matheum cap. XX:

μ uos sapiens esse usque dominus nouit cogitationes sapientium quoniam uanae sunt. 20

LXXVI. NON AMANDOS HONORES. In prouerbiis cap. XXV: Ne gloriosus appareas coram rege usque quam humiliaris coram principe. In ecclesiastico cap. V: Noli quaerere ab homine ducatum neque a rege cathedram honoris usque et ponas scandalum in agilitate tua. Secundum matheum cap. XX: Accessit 25

7 Prou. 25, 6 et 7 9 Eccli. 7, 4—6 15 Matth. 20, 20—28
(cf. Luc. 14, 8—11)

1 seculo <i>L</i>	2 scribtum <i>S</i>	3 conpraehendam <i>S</i> , compraehendes <i>MVLC</i>	4 uane <i>L</i>	6 ambiendos <i>S</i> : amandos <i>MVC</i> , amando <i>L</i>
8 potentum <i>C</i>	est <i>om. C</i>	9 humiliare <i>L</i>	10 querere <i>LC</i> (et ita l. 12)	a dō ducatum neque a rege <i>MVLC</i> , <i>om. S</i>
cathedra <i>ML</i>	11 dñm <i>S</i> : dñ̄ <i>MVLC</i>	quoniam <i>om. VLC</i>	agnitor <i>Sv</i> : cognitor <i>MVLC</i>	12 elegi <i>S</i>
14 uerba Item — Accessit — exaltabitur Item	15 zebedei <i>SMLC</i>			
<i>om. V</i>	euuḡ sec̄ math <i>S</i>			

adorans eum et postulans aliquid ab eo. ille autem ait: quid uis? dicit illa: ut sedeant isti duo filii mei unus ad dexteram tuam et unus ad sinistram in regno tuo. ait autem iesus: nescitis quid postuletis: potestis bibere calicem, quem ego
 5 bibiturus sum? illi autem dixerunt: possumus. ait illis iesus: calicem meum quidem bibetis, sedere autem ad dexteram uel ad sinistram meam non est meum dare uobis, sed quibus paratum est a patre meo. quo audito ceteri decem discipuli indignati sunt de duobus fratribus. iesus autem aduocauit
 10 eos et dixit: scitis quoniam principes gentium dominantur eorum et magnam potestatem exercent in eos. non sic est inter uos, sed quicumque uoluerit inter uos primus esse erit uester seruus: sicut et filius hominis non uenit, ut illi ministretur, sed ut ministret et det animam suam redemptionem
 15 pro multis. uos autem quaeritis in modicis extolli, et de maximis minui. cum autem introieritis ad caenam uocati, nolite recumbere in honorificis locis, ne forte dignior te superueniat et accedens inuitator dicat tibi: adhuc infra accede, et confundaris. si autem recubueris in inferiori loco,
 20 adueniet inferior te, et dicet tibi qui te ad caenam inuitauit: accede adhuc in superiori loco, et erit hoc tibi utilius. quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exalta-

Accessit ad dominum mater filiorum zebedei cum filiis usque omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. In α

ad eum mater filiorum zebedei cum filiis suis usque omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. In eze- μ

1 postolans *L* 2 filii *MLC* 3 et alius *C* senestram
S autem] enim *C* 4 quod *L* petatis *Cv* calicem
 bibere *M* 5 illis] illi *S* 6 calicem quidem meum *MLCv*
 dexteram meam *MLC* 7 sinistram (*om.* meam) *MLC*, senestram
S 8 ceteri *om.* *MLCv* discipuli *om.* *Cv* 13 seruus *Sv*:
 minister *MLC* (*ex u.* 26) 15 uos autem . .] *cf.* 461, 2 16 cenam
SC 18 superueniet *L* adhuc *om.* *MLC* 20 dicet *MC*, dicit
L, *om.* *S* cenam *C* 21 huc *C* tibi hoc *C* 22 humilia-
 uerit *C* (*v Mth.* 23, 12)

bitur. Item in ezechiel propheta: Et cognoscent omnia ligna campi quia ego sum dominus, qui humilio lignum altum et exalto lignum humile et arefacio lignum uiride et reuiscere facio lignum aridum. ego dominus locutus sum et faciam.

5

LXXVII.

QVOD QVI HOMINEM DEI SPERNIT DOMINVM SPERNAT.

In deuteronomio: Et homo quicumque fecerit in superbia, ut non exaudiat sacerdotem qui adstat ministrare in nomine dei tui aut iudices qui fuerint in diebus illis, morietur homo ille, et auferes malum ex israhel: et omnis populus cum audierit, timebit et non faciet iniustitiam. Item

α ezechia cap. : Et cognoscent omnia ligna campi quia ego sum dominus deus usque ego dominus loquutus sum et facio.

LXXVII. QVOD QVI HOMINEM SPERNIT DEVM SPERNAT. In deuteronomio cap. : Et homo quicumque fecerit superbia

μ chit cap. : Et scient omnia ligna regionis quia ego sum dominus deus usque ego dominus loquutus sum et feci.

LXXVII. QVOD QVI HOMINEM SPERNIT DEVM SPERNAT. In deuteronomio cap. X: Qui autem superbierit nolens oboedire sacerdotis imperio usque ut nullus deinceps intumescat superbia. In

1 Ezech. 17, 24

8 Deut. 17, 12 et 13

1 ezechiel *S*, hiezechelo *L*, ezechiā *M*, ecechiē *V* 2 dñs dñ
MVLC qui] quia *L* 3 exaltabo *MLV* lignum humilem
 . . uiridem *SM* reuiscere *S*, reuiscere *ML*, reuiscere *C*
 4 et *MVLC*: ut *S* 5 facio *MVLC*, feci *v*, ποιῶω 7 homo
V dei spernit] dispnit *S*, spernit (*om. dei*) *MVLC*, *s. l. add.*
 sacerdotem *V* dominum] dño *S*, dñ *MVLC* spernat *MV*:
 spernit *SLC* (292, 25) 8 deuteronomium *MV* fuerit (*u in*
ras.) *V* superbiam *S* 10 morientur *S* 11 et ex isrl
 auferes malum *V* israhel (*rasa t*) *S* 12 cum] qui *M*
 facient *S*, *cf. 460, 7*

in regnorum I dominus ad samuhelem: Non te sper-
 nunt, sed me, ne regnem super illos. Item in ezechi-
 el propheta: Domus autem israhel nolunt audire te, quia
 nolunt audire me: quia uniuersa domus israhel contentiosi
 5 sunt et duro corde. Item in exodo: Non enim ad
 nos est murmuratio uestra, sed aduersus deum. Item in
 euangelio secundum lucam dominus iesus: Qui au-
 dit uos, me audit, et qui uos spernit, me spernit: qui autem
 me spernit, spernit eum qui me misit. Item apostolus
 10 ad thessalonicenses: Quapropter qui spernit, non homi-

usque non faciet iniustitiam. In regnorum libro I cap. : α
 Dixit dominus ad samuhel: non te spernit, sed me. In eze-
 chiel cap. : Domus autem israhel non uult audire te,
 quia nolunt audire me. In exodo cap. : Non enim aduer-
 15 sus nos est murmuratio uestra, sed aduersus deum. Secundum
 lucam cap. dominus ait: Qui audit uos, me audit.
 Ad tesalonicenses I cap. XIII: Quiapropter qui sper-

regnorum libro I cap. XXI: Dixit autem dominus ad samuhelem μ
 usque non enim te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos.
 20 In ezechiel cap. : Domus autem israhel nolunt audire te,
 quia nolunt audire me usque et duro corde. In exodo cap.
 VIII: Nos enim quid sumus? nec contra est murmur uestrum, sed
 contra deum. Secundum lucam cap. X: Qui* uos audit, me
 audit usque spernit eum qui me misit. Ad thessalonicenses

1 I Reg. 8, 7 3 Ezech. 3, 7 5 Exod. 16, 8 7 Luc.
 10, 16 10 I Thess. 4, 8

1 libro primo (I L) *MVLC* $\bar{d}n\bar{s}$ S: dixit $\bar{d}n\bar{s}$ *MVLC* samu-
 elem S, samuhel *ML*, samuel *VC* 2 regnem *MVLCv*: regnes S
 (τοῦ μὴ βασιλεύειν) ezechiel *SV*, ezechielo *M*, hiezechielo *L*, ieze-
 chiele *C* 3 proph. *om. MVLC* *pr. nolunt*] non uult *MVLC*
 (οὐ μὴ θελήσουσιν) 5 duro *MVLC*: *om. S* (453, 1) aduersus nos
MVLC, *cf. c. CXV* 6 *uerba* Item — Qui — — confundar *om. V*
 in euang. *om. MLC* 7 euug \bar{S} iesus] ait *MLC* 8 *uerba*
 me spernit q. a. m. spernit *om. ML*, qui a. m. spernit *om. C* 9 apo-
 stolus *om. MLC* 10 tessalonicenses *SC*, tesalon- \bar{M} , tesalon- *L*,
add. prima MC, I L

nem spernit, sed deum, qui dedit spiritum sanctum in nobis. Item ubi supra II: Vos autem, fratres, nolite deficere bene facientes. si quis autem non obaudit uerbo nostro, hunc per epistulam notate et non commisceamini cum illo, ut confunda^(tu)r.

5

LXXVIII.

DE OBOEDIENTIA.

In exodo: Si audieris uocem domini dei tui et quae ei placent feceris coram ipso et obaudieris praeceptis eius et custodieris omnem iustitiam eius, omnem infirmitatem, quam inportauit aegyptiis, non inportabo in te. ego enim sum dominus qui saluum facio te. Item in prouerbiis: Malum aureum in monile sardium, in aure <in>auris aurea et sardino

α nit non hominem spernit, sed eum qui dedit spiritum sanctum in nobis.

15

LXXVIII. DE OBOEDIENTIA. In exodo cap. XXXII: Si audieris uocem domini dei tui usque ego enim dominus qui saluum facio te. In prouerbiis cap. : Malum aureum in monile. In

μ I cap. III: Itaque qui haec spernit, non hominem spernit, sed deum, qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis.

20

LXXVIII. DE OBOEDIENTIA. In exodo cap. VIII: Si audieris uocem domini dei tui usque ego enim sum sanator tuus. In prouerbiis cap. XXV: Mala aurea in lectis argenteis usque

2 II Thess. 3, 13 et 14
11 et 12

8 Exod. 15, 26

12 Prou. 25,

1 dñ Sv: eum *MLC*, τὸν θεόν 2 uerba Item — Vos — confundar *om. MLC* deficere *S* 4 ut confundatur *v*: et confundar *S*, ἵνα ἐντραπή 7 oboedientia *S* 8 audieritis *S* 9 obaudieris *MVLC*: audieris *S* 10 custodieritis *S* quam] quae *M* 11 sum *om. MVLC* 13 in monile sardiam *MVLC*, in moniles ardiām *S* in aure auris aurea et sardino (sardinio *C*) pretioso (praet- *SM*, praec- *VC*, prec- *L*) *SMVLC*, μῆλον χρυσοῦν ἐν ὀρμίσκῳ σαρκίδιον, οὕτως εἰπεῖν λόγον. εἰς ἐνώπιον χρυσοῦν καὶ σάρκιδιον πολυτελὲς δέδεται, λόγος σοφὸς εἰς εὐήκοον οὖς.

pretioso, ita sermo sapiens in aure oboedientis. Item in ecclesiastico: Filii sapientiae ecclesia iustorum, et natio eorum obaudientia et caritas. Item apostolus ad romanos: Gratia autem deo, quod fuistis serui peccati, sed
 5 obaudistis ex corde in eam formam doctrinae, in quam traditi estis. liberati autem a peccato, serui facti estis iustitiae. Item illic: Sicut enim per inoboedientiam unius hominis peccatores constituti sunt plurimi, ita et per unius oboedientiam iusti constituentur multi. Item ad corinthios
 10 II: Ideo enim scripsi uobis, ut cognoscam experimentum uestrum, si in omnibus oboedientes estis. Item petrus apostolus I: Animas itaque uestras castificate ad oboediendum fidei per spiritum.

ecclesiastico cap. II: Filii sapientiae ecclesia iustorum. Ad
 15 romanos cap. XVI: Gratias autem deo, qui fuistis serui peccati obaudistis ex corde. Ad romanos item cap. XIII: Sicut enim per inoboedientia unius hominis. Ad corinthios cap. V: Ideo enim scripsi uobis, ut cognoscam experimentum uestrum, si in omnibus oboedientes estis. In epistula petri I cap. :
 20 Animas itaque uestras castificate in oboedientia caritatis.

aurem oboedientem. In ecclesiastico cap. II: Filii sapientiae
 ecclesia iustorum et natio illorum oboedientia et dilectio. Ad romanos cap. VI: Sicut enim per inoboedientiam unius hominis usque iusti constituuntur multi. Item illic cap. VII: Gratias
 25 autem deo, quod fuistis serui peccati usque serui facti estis iustitiae. Ad corinthios II cap. II: Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum uestrum usque oboedientes sitis. Petrus in epistula I cap. III: Animas uestras castificantes in oboedientia caritatis.

2 Eccli. 3, 1 4 Rom. 6, 17 et 18 7 Rom. 5, 19
 10 II Cor. 2, 9 12 I Petr. 1, 22

1 oboedientis VC 3 uerba Item — Gratia — Sicut — multi Item
 om. V apost. om. MLC 4 gratias MLCv sed om. ML
 Cv 5 doctrina et M 7 illic] ad romanos MLC inobed-
 C (ut solet) 8 plurimi SM: multi LCv 9 constituuntur ML
 C 10 secunda MC scripsi S et cognoscebam V¹
 11 Item — Animus — spiritum om. V petrus in epistola prima (I L)
 MLC 12 in oboedientia (obed- Cv) caritatis MLCv (om. per sp.)
 obaediendum S

LXXVIII.

PVSILLIANIMEM NON SCANDALIZANDVM, SED POTIVS CONSOLANDVM.

In euangelio secundum matthaeum: Qui scandalizauerit unum pusillum ex his qui in me credunt, bonum est illi magis, ut circumligetur mola asinaria collo eius et proiciatur in profundum. Item apostolus ad romanos: Carnis curam ne feceritis in desideriis. infirmum in fide adsumite, non in disceptationes cogitationum. Item ad galatas: Fratres, et si praeuentus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu mansuetudinis: considerans te ipsum, ne et tu tempteris. alter alterius onera portate, et sic implebitis legem christi. Item ad thessalonicenses I: Oramus autem uos, fratres, cor-

α LXXVIII. PVSILLIANIMEM NON SCANDALIZANDVM, SED POTIVS CONSOLANDVM. In euangelio secundum matheum cap. : 15
Vnum pusillum unum ex his qui in me credunt. In epistula ad romanos cap. : Carnis curam ne feceritis in desideriis. In epistula ad galatas cap. : Fratres, etsi praeuentus fuerit homo in aliquo delicto. In epistula ad thessalonicenses cap. : Oramus autem uos, fratres, corripite inquietos. In 20

μ LXXVIII. PVSILLIANIMEM NON SCANDALIZANDVM, SED POTIVS CONSOLANDVM. In euangelio secundum matheum cap. XVIII: Qui autem scandalizauerit unum de pusillis istis usque in profundum maris. Ad romanos cap. XV: Et carnis curam ne feceritis in desideriis usque non in disceptationibus cogitationum. 25
Ad galatas cap. VIII: Fratres, etsi praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto usque onera portate et sic adimplebitis legem christi. Ad thessalonicenses I cap. VII: Rogamus autem uos,

3 Matth. 18, 6 7 Rom. 13, 14 et Rom. 14, 1 9 Gal. 6,
1 et 2 13 I Thess. 5, 14 et 15

2 pusillanimem *MVLC* positius *S* 3 euuḡ *SV* 6 apost.
om. MVLC 7 cura *MV¹* 8 disceptatione *MVLC*, -nibus *v*
Item — Fratres — christi Item *om. V* galathas *ML* 9 fratres]
stares *S* 10 instruitae *S* 11 considerans *Sv*: intendens *MLC*
12 honera *M* adimplebitis *Lv* 13 tessal- *S*, thesal- *M*, tesal-
VL

ripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. uidete ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini in inuicem et in omnes. Item ad Romanos: Debemus autem nos potentes infirmitates eorum qui inpotentes sunt baiulare et non nobis placere. unusquisque uestrum proximo placeat ad bonam aedificationem. christus autem non sibi placuit, sed secundum quod scriptum est: obprobria exprobrantium ceciderunt super me. quae autem scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. deus autem omnium det uobis id ipsum sapere in inuicem secundum christum iesum, ut unianimes uno ore magnificetis dominum et patrem domini nostri iesu christi. propter quod suscipite inuicem, sicut et christus suscepit uos in gloriam dei. Item illic: Deus autem spei adimpleat uos omni gaudio et pace, ut abundetis

epistula ad romanos cap. : Debemus autem firmiorem inbecillitatis et infirmorum portare usque suscepit uos in honore dei. Item cap. : Deus autem spei adimpleat uos omni gaudio

fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes usque quod bonum est sectamini et in inuicem et in omnes. Item ad romanos cap. XV: Debemus autem nos firmiores inbecillitates infirmorum sustinere usque propter quod suscipite inuicem, sicut christus suscepit uos in honorem dei. Item ad romanos cap. XVI: Deus autem spei repleat uos omni gaudio et pace in cre-

4 Rom. 15, 1—7 15 ib. 13 et 14

1 pusillanimes *MVLC* 2 stote *M* 4 Item — Debemus —
 cogitationes eius Item *om. V* debemus autem firmiores inbecillitates
 infirmorum portare et non (*add. in L*) ipsi nobis placere *MLC* (*cf. v*)
 6 proximo suo *MLCv* 7 bonum *S* nam et christus *MLC*, et-
 enim chr. *v* placuit non sibi *C* 8 saecundum *S bis* scrib-
 tum et scribta et scribturn. *S* opprobria oppobantium *S* 10 in
 nra doctrina *M* 12 in *om. LC'* 13 unanimes *MLC* ore]
 more *S* magnificetis *S*: honorificetis *MLv*, glorificetis *C* dm
MLCv 14 in inuicem *SC* 15 gloria *S* illic] ad romanos
MLC 16 habundetis *LC*

in omnem spem in uirtute spiritus sancti. certus sum autem, fratres, de uobis quoniam adimpleti estis dilectione et omni scientia, ut alterutrum possitis coercere. Item ad corinthios II: Si quis autem contristauit, non me contristauit, sed ex parte, ut non onerem, omnes uos. sufficit illi qui eius- 5 modi est obiurgatio haec, quae fit a pluribus, ita ut econtra magis donetis et consolemini, ne forte maiori tristitia absorbeat qui eiusmodi est. propter quod obsecro uos, ut confirmetis in illum caritatem. ideo enim scripsi, ut cognoscam experimentum uestrum, si in omnibus oboedientes estis. si 10 cui autem aliquid donatis, et ego. nam quod donauit propter uos in persona christi, ut non possideamur a satana. non enim ignoramus cogitationes eius. Item ad colossenses: Induite ergo uos tamquam electi dei, ut sancti et dilecti, uiscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, lenitatem, 15

α in pace. In epistula ad corinthios II cap. : Si quis autem contristauit, non me contristauit usque non enim ignoramus cogitationes eius. In epistula ad colossenses cap. : Induite ergo uos sicut electi dei sancti.

μ dendo usque ita ut possetis alterutrum monere. Ad corinthios 20 II cap. II: Si quis autem contristauit, non me contristauit usque non enim ignoramus cogitationes eius. Ad colossenses cap. III: Induite ergo uos sicut electi dei sancti usque sicut et dominus donauit uobis, ita et uos.

4 II Cor. 2, 5—11

14 Coloss. 3, 12 et 13

1 in omnem spem in uirtute *S*: in spe et potentia *MLC*, ἐν τη-
ἐλπίδι ἐν δυνάμει 2 de uobis fratres *MLC* 3 possetis *L*
cohercere *SMC* chorinthios *M* 4 secunda *MC* 5 sed ex
parte *S*: om. *MLC* honerem *MC* omnes uos *MLCv*: uos
S illi] ei *MLC* 6 obiurgatio haec *Sv*: correptio ista *MLC*
e contra *S*: e contrario *LCv*, aecontrario *M* 7 consulemini *S*
8 huiuscemodi *C* 9 illo *L* scribsi *S*, add. uobis 573, 10
10 obaudientes *ML*, sed cf. 573, 11 si cui] sicut *M* 11 donastis
MLCv, χαρίζεσθε 12 a satanan *ML* 13 colosenses *MVC*
14 tamquam *S*: sicut *MVLCv* electi dī sēi dilecti (om. ut et et)
MVLC, 382, 2 (cf. uar. lect. textus graeci) 15 benignitate humi-
litate mansuetudine iustitia patientia *MV¹LC*

iustitiam, patientiam, subportantes inuicem et donantes uobis ipsis, si quis aduersus aliquem habet querellam: sicut et dominus donauit uobis, sic et uos facite.

LXXX.

5

DE LAVDE VIRGINVM.

In libro sapientiae: Quoniam felix sterilis et incoinquinata quae nescit thorum in delicto! habebit fructum in dilectione animae. et spado qui non est operatus per manus iniquitatem nec cogitauit aduersus dominum nequissima. 10 dabitur enim illi fidei donum electum et sors in templo dei oblatior. bonorum enim laborum fructus bonae famae, et quae non excidat radix sapientiae. Item paulus apostolus ad corinthios I: De uirginibus autem praeceptum domini non habeo, consilium autem do sicut misericordiam 15 consecutus, ut fidelis essem. existimo ergo hoc bonum esse propter praesentem necessitatem, quia optimum est homini

LXXX. DE LAVDE VIRGINVM. In libro sapientiae cap. : α
 Quoniam felix sterilis et quoinquinata usque non excidat radix sapientiae. In epistula ad corinthios I cap. : De uirginibus praeceptum domini non habeo usque quoniam bonum est 20

LXXX. DE LAVDE VIRGINVM. In libro sapientiae cap. II: μ
 Quoniam felix sterilis et incoinquinata quae nescit thorum usque et quae non concidat radix sapientiae. Paulus ad corinthios I cap. VIII: De uirginibus praeceptum domini non habeo usque

6 Sap. 3, 13—15 13 I Cor. 7, 25 et 26

1 support- *Cv* uobismet *MVLCv* 2 quaerellam *SV*, querellam (quaer- *M*) *MLC* 3 dominus *Sv*: $\bar{d}s$ in $\bar{x}p\bar{o}$ *MVLC*
 6 sterilis *SM* 7 nescithorum *S* habet *MVLC* fructus *S*
 8 dilectione *MVLC*: resurrectione *S*, respectione *v*, $\acute{\epsilon}\pi\iota\sigma\iota\sigma\eta$
 10 ille *S* et *MVLCv*: *om. S* templum *V* oblatier *S*:
 placidior *MVLC*, acceptissima *v*, $\theta\upsilon\mu\eta\rho\acute{\epsilon}\sigma\tau\epsilon\sigma\omicron\varsigma$ 11 labiorum *MVLC*
 12 excedat *S*, excidet *V* item paulus *om. V* apostolus *om. MVLC*
 13 prima *MC* $\bar{d}n\bar{i}$ praeceptum *C* 14 $\bar{d}\bar{o}$ (*uirg. ras.*) *S*, $\bar{d}\bar{a}\bar{s}$ o (ic *ras.*) *M* misaericordiam *S*, misericordia *MV*¹
 15 exstimo *M*¹ hoc *om. MVLC*

XII, Aug. 3, 1.

37

sic esse. Item illic: Hoc autem dico, fratres, tempus breue est: reliquum est, ut et qui habent uxores tamquam non habentes sint, et qui flent tamquam non flentes sint, et qui gaudent tamquam non gaudentes sint, et qui emunt tamquam non possidentes, et qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur: praeterit enim habitus huius mundi. uolo uos sine sollicitudine esse. qui sine uxore est sollicitus est quae domini sunt, quomodo placeat deo. qui autem uxorem habet, cogitat quae sunt huius mundi, quomodo placeat uxori. separata est mulier et uirgo. quae non est nupta, cogitat quae dei sunt, ut sit sancta et corpore et spiritu. quae autem nupta est, cogitat quae sunt huius mundi, quomodo placeat uiro. Item illic: Itaque et qui nuptum dat uirginem suam bene facit, et qui non dat melius facit. Item in euangelio secundum matthaeum: Dico autem uobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, excepta causa adulterii,

α homini sic esse. Item cap. : Hoc enim dico, fratres, tempus breue est, reliquum est usque quomodo placeat uiro. Item cap. : Qui matrimonio iungit uirginem suam bene facit. In euangelio secundum matheum cap. : Dico autem uobis

u bonum est homini sic esse. Item illic cap. VIII: Hoc itaque dico, fratres, tempus breue est, reliquum est usque quae sunt mundi, quomodo placeat uiro. Item illic cap. VIII: Igitur et qui matrimonio iungit uirginem suam bene facit et qui non iungit melius facit. Secundum matheum cap. XVIII: Dico autem

1 I Cor. 7, 29—34 13 ib. 38 15 Matth. 5, 32 et 19, 9—12

1 Item — Hoc — uiro Item *om.* *V* ubi supra *MLC* breuae
M 4 sint *om.* *ML* 6 habitus *S*: figura *MLCv* 7 uerba
qui sine uxore est sollicitus est *om.* *S* 8 quomodo placeat deo *om.*
MLC 10 separata *S*: diuisa *MLC* (diuisus *v*, sed aliter distinguitur)
quae innupta est *MLC* (innubta *M*) 11 et *pr.* *om.*
MLC nubta *M* 13 illic] ubi supra *MVC*, in eu \bar{g} mat \bar{L}
itaquae *S* itaque et *om.* *MVLC* dat nuptum *MVLC*
14 eu \bar{g} *S* *om.* item in eu. *V* 15 mattheum *S* 16 adulterii *S*: fornicationis *MVLC*, cf. *v* *Matth.* 5, 32

facit illam moechari. dicunt ei discipuli: si talis uiri causa est cum uxore, non expedit nubere. iesus autem respondit eis: non omnes capiunt uerbum istud, sed hi quibus concessum est. sunt enim spadones, qui ex utero matris nati sunt, et sunt spadones, qui facti sunt ab hominibus, et sunt spadones, qui se ipsos spodonauerunt propter regnum. qui potest capere, capiat.

LXXXI.

DE CONCORDIA CONIUGALI ET HABITU MULIERVM.

10 In ecclesiastico: In tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram deo et homine, concordia fratrum et amor proximorum et uir et mulier sibi consentientes. Item apostolus ad colossenses: Viri, diligite uxores uestras et nolite amari esse aduersus illas. mulieres, subditae

15 quia quaecumque dimiserit uxorem suam usque qui potest capere α capiat.

LXXXI. DE CONCORDIA CONIUGALI ET HABITU MULIERVM. In ecclesiastico cap. : In tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probati. In epistula ad tesalonicenses cap. :

20 uobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam usque qui potest μ capere capiat.

LXXXI. DE CONCORDIA CONIUGALI ET HABITU MULIERVM. In ecclesiastico cap. XII: In tribus placitum est spiritui meo usque uir et mulier sibi consentientes. Ad colossenses cap. 25 V: Mulieres, subditae estote uiris sicut oportet in domino usque

10 Eccli 25, 1 et 2

13 Col. 3, 19 et 18

1 ei *om.* *M* causa uiri *MVLC* 2 cum uxorem *S* 3 hii
SMVC 5 *pr.* et sunt *om.* *S* et sunt spadones *MVLC*: *om.*
S 6 ipso *S* castrauerunt *MVLCv* regnum caelorum *MV*
LCv 9 mulieris *C* 11 homine *S*: hominibus *MVLCv*, *cf.* 347,
S ubi recipiendum erat homine 12 consentiens *MVL* 13 item
ap. a. col. *om.* *L*, sed spatium uacuum est apost. *om.* *MVC*
colossenses *S*: tesalonicenses *MV*, thesal- *C* 14 ad illas *Cv*

estote uiris, sicut decet in domino. Item ad timotheum I: Volo igitur uiros orare in omni loco, leuantes sanctas manus sine ira et disceptatione. similiter et mulieres in habitu ordinato cum uerecundia et castitate ornantes se, non in tortis crinibus aut auro aut margaritis aut ueste pretiosa, 5 sed quod decet mulieres promittentes castitatem per opera bona. mulier in silentio discat in omni subiectione. docere autem mulieri non permitte, neque dominari in uirum, sed esse in silentio. adam enim primus formatus est, deinde eua. et adam non est seductus, sed mulier seducta in praeuari- 10 catione fuit. salua autem erit per filiorum generationem, si maneat in fide et ueritate et sanctitate cum sobrietate. Item ad titum: Tu uero loquere quae decet sanam doctrinam. senes sobrios esse, castos, prudentes; sanos in fide et caritate et patientia. anus similiter in habitu sancto, 15 non criminatrices, non uino multo seruientes, bene docentes,

α Viri, diligite uxores uestras. In epistula ad thimoteum cap. : Volo igitur uiros orare in omni loco usque et castitate et sobrietate. In epistula ad titum cap. : Tu uero loquere

μ nolite amari esse ad illas. Ad thimoteum I cap. III: Volo 20 ergo uiros orare in omni loco usque si permanserint in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate. Ad titum cap. II: Tu autem loquere quae decet, sanam doctrinam usque iuuenes

2 I Tim. 2, 8—15

13 Tit. 2, 1—5

1 decet *MVLC*: om. *S*, oportet *v* 2 I] om. *L*, prima *M*
 igitur] ergo *Cv* omni in *S*, cf. 416, 8 3 manus] ad $\bar{d}n\bar{m}$ add. *C*
 et ante mulieres om. *MVLC* 4 ordinato *SM*: ornato *VLCv*
 ordinantes *C* 5 uestes *S* praetiosa (praec- *VC*) *SMVC*
 6 propera bona *S*, per bonam conuersationem *MVLC* 7 decore
 (docore?) *S* 8 permitto *MVLCv*, ἐπιτρέπω domi ñ uiri *V*¹
 in uirum *SV*²*v*: uiro *MLC* 9 euua *S* 10 praeuaricationem *S*
 11 generatione *MV*¹ 12 ueritate et castitate et sobrietate *MV*
LC sobrietate *S* 13 Item — Tu — orationes uestrae om. *V*
 loquaere *SM* decet *MLC*: decent *Sv* 14 subrios *S* cari-
 tate *S*: castitate *MLC*, in dilectione *v* anos *ML* 16 uino multo
 seruientes *S*: uinolentas *MLC* (uinul- *M*)

ut prudentiam doceant: adolescentulas autem, ut diligant uiros suos et diligant filios. prudentes, castae, domum custodientes, benignae sint et subditae uiris suis. iuuenes similiter hortare, ut prudentes sint in omnibus. Item petrus apostolus in epistula I: Mulieres, subditae estote uiris uestris: ex quibus si qui non credunt huic uerbo, per mulierum suarum conuersationem sine uerbo lucrifiant, considerantes uestram in timore castam conuersationem. quarum sit non extrinsecus capillorum implicatus aut auri circumpositio aut habitus uestimentorum aut ornamentorum, sed ille absconsus cordis homo incorruptus mansueti et modesti spiritus, quod est magnificentum in conspectu dei. sic enim quondam sanctae mulieres, quae in dominum sperabant, ornabant se, subiectae fortiori uaso uiri, sicut sarra obsequabatur abrahamae, dominum illum uocans: cuius estote filiae bene dicentes et bene facientes, nec timentes ullam perturbationem. uiri similiter conmorantes secundum scientiam, tamquam infirmiori uaso muliebri inperitantes honorem, tamquam coheredi gratiae et uitae, ad hoc ne inpediantur orationes uestrae.

20 quae decet doctrinam usque prudentes sint in omnibus. In epistula petri cap. I: Mulieres, subditi estote uiris uestris usque ne inpediantur orationis uestrae. α

similiter hortare, ut sobrii sint in omnibus. In epistula petri I cap. VIII: Similiter mulieres subditae sint suis uiris usque ne inpediantur orationes uestrae. μ

5 I Petr. 3, 1—7

1 aduiscntulas *S* autem *om.* *MLCv* (ut prud. doceant adolescentulas, ut . . *v*) 2 caste *MLC* 4 ortare *MC²*, orare *LC¹*
 apostolus in ep. I *om.* *MLC* 7 lucrifiant *SMVLCv* 8 castam *om.* *MLC*, ἀγνήν 9 auri *om.* *MLC* 10 ornatus *MLC*
 12 quondam *S*: quaedam *MLC*, aliquando *v* 13 deum *LC* spernabant *S* ornabant *om.* *M* 14 sara *LC* obsequabatur *S* 15 cuius] osculus *S* bñ facientes et bñ dicentes *C* 17 secundum *S*

LXXXII.

DE SANCTITATE ET OPERE VIDVARVM.

In libro regnorum III: Et dixit dominus ad heliam: exurge et uade in sarepta sidonis: ecce praecepi ibi mulieri uiduae, ut pascat te. et surrexit et abiit in sarepta sidonis. 5 et ut uenit ibi, ecce ad portam ciuitatis ipsius mulier uidua colligebat ligna. et exclamauit de post illam helias, et dixit ei: eice mihi pusillum aquae in uas ut bibam. et cum abisset illa, ut acciperet et deferret aquam, exclamauit iterum de post illam helias, et dixit: adfer mihi panem ut edam. et illa 10 dixit: uiuit dominus deus tuus, si est mihi focacium nisi pusillum farinae in hydria et modicum oleum in uas. et ecce ego ideo colligo duo ligna, ut introeam et faciam illum mihi et filiis meis, et edemus et moriemur. et dixit helias: aequo animo esto: intra et fac secundum uerbum tuum. sed fac 15 mihi inde focacium pusillum in primis, tibi autem et filiis tuis facies postea. quoniam haec dicit dominus: fidelia farris

α LXXXII. DE SANCTITATE OPERE VIDVARVM. In libro regnorum III cap. : Dixit dominus ad heliam: surge et uade in serapta sidonis, ecce praecepi usque loquutus sum in manu helie. 20

μ LXXXII. DE SANCTITATE ET OPERE VIDVARVM. In libro regnorum III cap. LXXII: Factus est igitur sermo domini ad heliam dicens: surge et uade in sareptha usque iuxta uerbum

3 III Regn. 17, 8—16

3 regnorum] regum *MVLC* et *om. MVLC* 4 exsurge *MVLC*
LC sarapta *S*, sareptha *LC*, seraptha *M* sydoniorum *C*
(cf. v) praecipi *SMV*¹ 5 sarapta *S*, seraptha *MV* sydonis
C 7 de post *S*: post *MVLC* (*utroque loco*) 8 aquae *MVLC*,
om. S 10, adfert *S*, affer *MVLC* aedam *M* 12 hidria
SV, idrya *L*, ydria *C* et ante ecce *om. MVLC* 13 duo *om.*
MVLC illum *S*, illam *C*, illud *MVL* 14 et moriemur *MV*
LC, moriemur (*et om., i punctis del.*) *S* equo *SC* 16 inde
om. V 17 fidelia farris *S*: hydria farinae *MVLCv* (*hidria V*, *hydriae L*, *ydria C*; *forinę V*, *facrinę C*)

non deficient et capsaces olei non minuentur usque in diem,
 quo dabit deus pluuiam super terram. et abiit et fecit, et
 manducauit ipse et illa et filii eius: hydria pulentae non
 defecit neque uas olei secundum uerbum domini, quod locutus
 5 est in manu heliae. Item in libro iudith: Et erat iudith
 uidua in domo sua annis tribus et mensibus sex. et fecit
 sibi tabernaculum super tectum domus, et inposuit super
 lumbos suos cilicium, et ieiunabat omnibus diebus uitae suae
 praeter sabbatis et numeniis et gaudimoniis domus israhel.
 10 et erat bona facie ualde, et non erat qui inferret ei uerbum
 malum, quoniam timebat dominum ualde. Item in euang-
 elio secundum lucam: Et erat anna prophetissa filia
 phanuhel de tribu aser et haec processa erat in diebus suis,
 quae uixerat cum uiro suo annis septem a uirginitate sua.
 15 et haec uidua annorum octuaginta et quattuor, quae non

In libro iudit cap. : Erat iudit uidua in domo sua annis α
 tres usque timebat dominum ualde. In euangelio secundum
 lucam cap. : Et erat anna prophetissa filia fanuhel de tribu

domini quod loquutus fuerat in manu heliae. In libro iudith μ
 20 cap. : Et erat iudith in domo sua uidua annis tribus usque
 et non erat qui inferret ei uerbum malum, quia timebat deum
 ualde. Secundum lucam cap. II: Et erat anna prophetissa
 filia fanuhel de tribu aser usque ieiuniis et obsecrationibus ser-

5 Iudith. 8, 4—8

12 Luc. 2, 36 et 37

1 non deficient *S: om. MVLC* capsacis *L* non minuentur
S: non deficiet MVLC scribendum uidetur deficiet et minuetur
 diem *S* 2 quod *V*¹, qua *C*, in qua *v* dñs *MVLCv* (*αυρ*)
 2 pluuiam *M* 3 hidria *S*, hydriae *L*, ydria *C* pulente *S:*
 farinae *MVLCv* 4 neque *S: et MVLCv* uas *S: capsaces*
 (-cis *L*) *MVLC*, lecythus *v* 5 heliae *S* erat iudat *S* 7 sub
 tectum *L* domus suę *Cv* posuit *MVLC* 9 numeniis *S:*
 neomeniis (-moeniis *M*, neam- *V*) *MVLCv*, *νομημιων* gaudemoniis
L israhel *S* 10 et erat *MVLC*, erat *S*, *καὶ ἦν* faciae *S*
 11 dñm *libri* ualdae *S* euug̃ *S* 12 profetissa *S* 13 fanu-
 hel *S*, fanu-el *V*, phanuel *LC* processa erat *S: processerat MV*
LCv 15 uidua erat *C* octoginta *MVLCv* quattuor *VC*

discedebat de templo ieiuniis et obsecrationibus seruiens nocte ac die. Item: Intendens autem iesus uidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacio diuites. uidit autem et quandam uiduam et pauperulam mittentem aera minuta duo, et dixit: uere dico uobis, quia uidua haec paupercula 5 plus omnibus misit: omnes enim hi ex abundanti sibi miserunt in dona dei, haec autem ex eo quod deest illi omnem uictum, quem habuit, misit. Item apostolus ad timotheum I: Viduas honora, quae uere uiduae sunt. si qua autem uidua filios aut nepotes habet, discat primum suam 10 domum pie tractare et remunerare parentes: hoc enim acceptum est coram deo. quae autem uere uidua est et desolata, sperat in deum et instat orationibus die ac nocte. quae autem in deliciis agit, uiuens mortua est. et haec praecipe, ut inreprehensibiles sint. si qua autem suorum et 15

α aser usque seruiens nocte ac die. Item cap. : Sedens dominus iesus contra gazophilacium aspiciebat quomodo usque misit totum uictum suum. In epistula ad thim. I cap. : Viduas honora quae uere uiduae sunt usque adulentiores

μ uiens nocte ac die. Item illic cap. XVIII: Respiens autem 20 uidit eos, qui mittebant munera sua in gazofilacium, uidit autem et quandam uiduam usque omnem uictum suum, quem habuit, misit. Ad thimoteum I cap. VI: Viduas honora quae uerae

2 Luc. 21, 1—4

9 I Tim. 5, 3—11

2 noctae ac diae *S*, die ac nocte *C* item *S*, item secundum lucam *MVLC* intendens *S*: respiciens *MVLCv* qui munera sua in gazofilacio (gazo+f- *V*, -tio *C*) mittebant *MVLC* 3 diuites *om. MVLC* gazofilacio *S* 4 quandam *M*, quandam *L* uiduam pauperulam *MVLCv* 6 hii *SMV* habundanti sibi *S*: habundantia sua (ab- *M*) *MVLC* 7 omne *M* 8 mit *S* *uerba* Item — Viduas — In — multi in domino *om. V* apostolus] paulus *C* 9 I *om. MLC* 10 autem uidua *om. MLC* primum *Sv*. prius *MLC* domum suam *MLCv* 11 pie *SML* 12 et ante desolata *om. M* 13 speret *L* deum *Sv*: dñm *MLC* insta *S* die ac nocte *S* 14 delictis *M* 15 inreprehensibilis (-les *MC*) *SMC*

maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit et est infideli deterior. uidua eligatur non minus annorum sexaginta, quae fuerit unius uiri uxor, in operibus bonis habens testimonium, si filios nutriit, si hospitio recepit, si sanctorum
 5 pedes lauit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. adulescentiores autem uiduas deuita. Item in actibus apostolorum: In ioppe autem erat quaedam uidua nomine tabitha, quae interpretata dicitur dorcas. haec erat plena operibus bonis et elemosynis
 10 et misericordiis multis, quas faciebat. factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. quam cum lauissent, posuerunt eam in superiori caenaculo. cum autem inprope esset lydda ab ioppe, audierunt discipuli quod petrus esset ibi. miserunt duos uiros ad eum, rogantes et dicentes: ne
 15 pigeat te uenire usque ad nos. exurgens autem petrus uenit cum eis: quem aduenientem duxerunt in superiora caenaculi, et circumsteterunt eum uiduae flentes, et ostendentes tunicas

autem uiduas deuita. In actibus apostolorum cap. : α
 Quemdam autem uiduae erat in ope nomine zabitha quae interpretatum dicitur dortas usque crediderunt multi in domino.
 20

uiduae sunt usque adulescentiores autem uiduas deuita. In actibus apostolorum cap. XXVII: In ioppe autem fuit quaedam
 25 discipula nomine thabitha quae interpretaetata dicitur dorchas usque et crediderunt multi in domino. μ

7 Act. 9, 36—42

1 maximae *SL* 2 saxagenta *S*, LX *L* 3 testimonium
 habens *MLC* 4 nutriuit *C* 6 adulescentiores *C* 7 in oppem
S Quaedam autem uidua erat in ioppe (ioppen *M*) *MLC* 8 ta-
 bitha *M*, thabitha *SLC* interpretaetata *S*, interpretaetatum (interpretaet-
MC) *MLC* 9 elemosinis (ael- *M*) *MLC* 10 et misericordiis
om. *MLCv* 12 cenaculo *C* inprope *L*: prope *SMC* 13 est
S lidda *SL* ab ioppen (yoppen *C*) *SMLC*, ad ioppen *v*
 14 miseruntq; *M*² 15 exurgens *MLC* 16 cenaculi *SC*
 17 tunicas] *add.* et palliola *ML*, *add.* et uestes et palliola *C*

et cetera uestimenta narrabant ei quanta faciebat cum esset cum illis dorcas. eiectis autem omnibus foris, petrus ponens genua orauit et conuersus ad corpus dixit: exurge in nomine domini nostri iesu christi! at illa mox aperuit oculos suos, et cum uidisset petrum, sedit. dansque ei manum erexit eam uiuam. et conuocans sanctos et uiduas adsignauit eam uiuentem. notum autem factum est hoc per uniuersam ioppen, et crediderunt multi in domino.

LXXXIII.

EXEMPLO APOSTOLICO MANIBVS LABORANDVM.

10

[Item] paulus apostolus ad ephesios: Nolite dare locum diabolo. qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret operando quod bonum est, ut habeat inde tribuere necessitatem patientibus. Item ad thessalonicenses I: Memores enim estis, fratres, laborem nostrum et aerumnam: 15

α LXXXIII. EXEMPLO APOSTOLICO MANIBVS LABORANDVM. In epl ad efesios cap. : Nolite dare locum diabolo. In epl ad tesalonicenses I cap. : Memores enim estis,

μ LXXXIII. EXEMPLO APOSTOLICO MANIBVS LABORANDVM. Ad ephesios cap. V: Nolite locum dare diabolo. qui furabatur, iam non furetur usque necessitatem patienti. Ad thesalonicenses I cap. II: Memores enim estis, fratres, laboris nostri et fatigati-

11 Eph. 4, 27 et 28

15 I Thess. 2, 9—12

1 cetera] alia cetera *MLC* narrabant ei *S*: narrantes *MLC*
 faci~~ebat~~ *S* cum esset *S*, *om. MLC*, οἷσα 2 cum eis *MLC*
 ponens *Sv*: posuit *MLC* 3 ie~~nua~~ *S* et orauit *M'* tabitha
 (thabitha *LC*) exsurge *MLC* 4 nostri *om. C* ad *S* apperuit
M 5 et uiso petro resedit *MLCv* dansquae *S* 6 uiuam *om.*
MLCv 7 uiuentem *S*, uiuam *MLCv* autem *om. MLC*
 10 apostoli cum *L*, apostolorum *V* laborandum] operandum *VC*
 11 item *S* item paulus apost. *om. MVLC* efesios *S*, effesios
LC 12 locum dare *MCv* diabulo *S* 13 operando (-dum
L) manibus *MVLC* 13 unde tribuere *MLC*, u. retribuere *V*: unde
 tribuat *Sv* 14 Item — Memores — gloriam Item *om. V* thesa-
 lonicensis *ML*, colossenses *S* prima *MC*. 15 erumnam *S*,
 aerumna (er- *LC*, -m~~pna~~ *C*) *MLC*

nocte ac die operantes ad hoc ne quem uestrum grauaremus
 praedicauius in uobis euangelium dei. uos testes estis et
 deus, quam sancte et iuste et sine querella fuimus uobis
 qui creditis: sicut scitis qualiter unumquemque uestrum sicut
 5 pater filios suos obsecrantes uos et consolantes, ut ambuletis
 digne deo, qui uocauit uos in regnum suum et gloriam.
 Item illic: Hortamur autem uos, fratres, abundare magis
 et studium habere silendi et quietos esse, et operari manibus
 10 uestris quod bonum est, sicut uobis praecepimus, ut honeste
 ambuletis ad eos qui foris sunt et nullius quidquam deside-
 retis. Item ad thessalonicenses II: Praecipimus autem
 uobis, fratres, in nomine domini nostri iesu christi, ut subtra-
 hatis uos ab omni fratre inordinate ambulante et non secun-
 dum traditionem, quam acceperunt a nobis. ipsi enim scitis
 15 fratres, laborem nostrum usque in suum regnum et gloriam. α
 Item cap. : Ortamur autem uos, fratres, habundare magis et
 studium habere silendi. In epl̄ II cap. : Praecipimus
 autem uobis, fratres karissimi domini iesu christi, ut subtrahatis

onis nocte ac die operantes usque qui uocauit uos in suum regnum μ
 20 et gloriam. Item illic cap. V: Rogamus autem uos, fratres, ut
 abundetis magis et operam detis, ut quieti sitis et uestrum negotium
 agatis usque et nullius aliquid desideretis. Item ad thesa-
 lonicenses II cap. III: Denuntiamus autem uobis, fratres, in
 nomine domini nostri iesu christi, ut subtrahatis uos ab omni fratre

7 I Thess. 4, 10 et 11 11 II Thess. 3, 6—13

1 diae S ad hoc S: om. MLCv (πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι)
 uestrum] n̄rm S euangelium S 3 sanctae et iustae SML
 quaerella S, querela (quaer- M) MLC in uobis LC creditis
 S, credidistis MLCv (τοῖς πιστεύουσιν) scitis S: creditis MLC,
 οἴδατε 5 consulantes S 6 digni M uos MLC: nos S
 suum regnum MLCv 7 illic] ubi supra MVLC habundare V
 LC 8 habere] add. magis L silendi MVLC: silentii S
 9 praecipimus MC honestae M 10 quidquam S: aliquid MV
 LCv 11 Item — Praecipimus — Paulus — fabri Item om. V
 tessalonicenses SC, thesal- ML secunda MC precipimus C
 13 inordinatae S, inquiete MLC, ἀτάκτως 14 acciperunt S, acce-
 pistis C ipsis S

quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquiete uiximus inter uos nec gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore et fatigatione, nocte ac die operantes, ne quem uestrum grauaremus. non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmet ipsos formam uobis daremus ad imitandum 5 nos. nam et cum essemus apud uos, hoc denuntiauius uobis, quoniam si quis non uult operari, nec manducet. audiuius enim quosdam inter uos inquiete ambulare, nihil operantes, sed curiose agentes. his autem qui eiusmodi sunt denuntia-
 mus et hortamur in domino iesu christo, ut cum silentio 10 operantes suum panem manducet. uos autem, fratres, nolite deficere bene facientes. Item in actibus apostolorum: Paulus autem agnitus erat aquilae, eo quod essent unius gentis et unius artis, et mansit apud eos opus faciens: erant enim arte fabri. Item illic paulus apostolus: Argentum 15 et aurum aut uestimentum nullius uestrum concupiui. ipsi scitis quia ad ea quae mihi necessaria erant in omni usu meo et eorum qui mecum sunt manus istae praesto fuerunt.

α uos usque bene autem facientes non deficiamus. In actibus apostolorum cap. : Paulus autem agnitus erat aquilae, eo quod esset unius gentis. Item cap. : Aurum et argentum et uestimentum nullus uestrum concupiuit.

μ ambulante inordinate usque uos autem, fratres, nolite deficere bene facientes. In actibus apostolorum cap. XLVIII: Et inueniens quendam iudeum nomine aquilam usque quia eiusdem erat 25 artis, manebat apud eos et operabatur. Item illic cap. LV: Argentum aut aurum aut uestem nullius concupiui usque beatus est magis dare quam accipere.

13 Act. 18, 2 et 3

15 Act. 20, 33—35

1 quemadmodum <i>M</i>	imitari <i>S</i>	quia <i>MC</i>	inquietae
<i>S</i> 2 aliquo] <i>add.</i> uestrum <i>MLC</i>	3 nocte ac nocte <i>S</i> , nocte		
et die <i>MLCv</i>	4 habentes <i>C</i>	5 nosmet ipsos <i>Sv</i> : nos <i>MLC</i>	
emitandum <i>S</i>	6 et <i>om.</i> <i>MLC</i>	denuntiabamus <i>L (v)</i>	9 curiosae
<i>SM</i> egentes <i>S</i>	10 ortamus <i>M</i>	13 aquilae <i>S</i>	esset <i>M</i>
<i>LC</i> 14 mansi <i>L</i>	apud eum <i>MLC</i>	15 illic] ubi supra <i>M</i>	
<i>VLC</i> paulus apostolus <i>om.</i> <i>MVC</i>	17 quia] qui <i>S</i>	18 sunt]	
erant (ant <i>in ras.</i>) <i>V</i>	iste <i>SM</i>	presto <i>SVL</i>	

omnibus uobis demonstraui quoniam sic laborantes oportet auxiliari infirmis et memores esse uerborum domini nostri iesu, quia ipse dixit: beatius est magis dare quam accipere.

LXXXIII.

5 ALTIORA SCRVTARI NON OPORTERE NEQVE AVDIRI HAERETICOS.

In deuteronomio: Non adicietis ad uerbum hoc, quod ego praecipio uobis hodie, neque minuetis ex eo. Item in apocalypsi: Testor ego omni audienti uerba prophetiae libri huius. si quis adiecerit supra haec, inponet deus super 10 eum plagas, quae scriptae sunt in hoc libro: et si quis abstulerit uerba prophetiae libri huius, auferet deus partem eius de ligno uitae et de ciuitate sancta. Item in prouerbiis: Bibe aquam de tuis uasis et de puteorum tuorum fonte. et nemo extraneus communicet tibi. Item illic: Qui fidet

15 LXXXIII. ALTIORA SCRVTARI NON OPORTERE ET AD DOCTRINA
HERETICORVM CAVENDVM ESSE. In deuteronomio cap. : α
Non adicietis ad uerbum hoc. In apocalypsi cap. : Testor
ergo omni audienti uerbum propheticum libri huius. In prouer-
biis cap. VI: Bibe aqua de cisterna tua. Item cap. XXIII:

20 LXXXIII. ALTIORA SCRVTARI NON OPORTERE NEQVE ADIRE μ
HERETICOS. In deuteronomio cap. III: Non addetis ad uerbum
quod uobis loquor neque auferetis ex eo. In apocalypsi cap.
XLVII: Contestor enim omni audienti uerba prophetiae libri huius
usque partem eius de libro uitae et de ciuitate sancta. In pro-
25 uerbiis cap. VI: Bibe aquam de cisterna tua usque nec sint
alieni participes tui. Item cap. XI: Qui nititur mendaciis, hic

6 Deut. 4, 2 8 Apoc. 22, 18 et 19 13 Prou. 5, 15
et 17 14 Prou. 10, 4 et 5

1 laorantes *S* 3 iesu] *add. xpi MVLC* 5 non scrutari
C audire *VL*, aadire *M*, adire *C* hereticos (-thicos *C*) *SMV*
C, hereticum *L* 6 deutero nomium *C* addicietis *C ut solet*
7 neque minuetis *MVLC*: ne quem inuestigetis *S*, nec auferetis *v*
item in ap. *om. V* 8 apocalypsi *S*, -lipsis *M* 11 auferet et
C 12 ligno] libro *Cv* et *MVLCv: om. S* Item — Bibe —
Qui — sterilitatem Item *om. V* 14 illic] ubi supra *MLC*

in falsis, hic uentos pascit: idem autem ipse sequitur aues uolantes: dereliquit enim uiam uineae suae et orbitas culturae agri sui errauit: perambulat autem per arida et deserta et terram constitutam in siccitatibus. congregat autem manibus suis sterilitatem. Item illic: Recede ergo ab aqua 5 aliena et a fonte alieno noli bibere, et multo uiues tempore, et adicientur tibi anni uitae. Item illic: Qui sectatur uana, eget sensibus. Item illic: Noli adicere ad mandata eius, ne arguaris et mendax sis. Item in ecclesiastico: Altiora te ne quaesieris, et fortiora te ne perscrutaueris: sed 10 quae praecepit tibi dominus, illa cogita semper: et in pluribus operibus eius non eris curiosus. multos enim seduxit suspicio eorum, et in uanitate detinuit sensus illorum. Item

α Qui cogitat mala facere stultus uocabitur. In ecclesiastico cap. III: Altiora te ne quesieris usque non fueris curiosus. 15

μ pascit uentos usque stertit aestate filius confusionis. Item cap. : Qui sectator uana eget sensibus. Item cap. XXX: Ne addas quicquam uerbis illius et arguaris inueniarisque mendax. In ecclesiastico cap. III: Altiora te ne quaesieris usque et

5 Prou. 9, 18 7 Prou. 12, 11 8 Prou. 30, 6 9 Eccli
3, 21. 22. 24 (22 et 26) 14 Prou. 24, 8

1 sequetur *L* 2 dereliquit *S*, derelinquit (-quid *L*) *MLC*
orbita sculpture agri sui errauit *S*, aborbitas (ab|orbita *C*) culturae suae
errauit *MLC* 4 congrega *S* 5 sterilitatem *SM* in pro-
uerbiis *MVLC* recede . . .] ἀπό δὲ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπόσχον καὶ
ἀπό πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πίης, ἵνα πολὺν ζήσης χρόνον, προστεθῆ δέ
σοι ἔτη ζωῆς. apud Augustinum: ab aqua aliena abstine te et de fonte
alieno ne biberis ep. 108, 1, 1 et 2, 6. in ep. Ioh. ad Parth. tract. VI
3, 11 (bis). de unit. eccles. 23, 65. cf. supra p. 49, 10 6 a *S*: de
MVLC et . . uiues . . et adicientur *S*: ut . . uiuas . . et adiciantur
MVLC 7 Item ubi supra Qui sectatur uana eget sensibus *MVLC*,
om. S 8 ubi supra *MVLC* 9 ecclesiastico *S*, prouerbiis *L*
10 quaesieris (ques- *LC*) *MVLCv* praescrutaueris *MV*, perscrutatus
fueris *L*, scrutatus fueris *Cv* 11 deus *MVLCv* 13 in uani-
tatem detenuit *S* eorum *V* Item — Non — Cui — Diff. — O —
saeculorum *om. V*

illic: Non te uentiles in omnem uentum, et non eas omnia, ut prosequatur te uerbum pacis et scientiae. Item illic: Cui sufficit nuntiare opera illius? non est minuere neque adicere neque inuenire magnalia dei. Item in libro sapientiae: Difficile aestimamus quae in terra sunt, et quae in prospectu sunt inuenimus cum labore: quae autem in caelis sunt, quis inuestigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam? Item apostolus ad romanos: O altitudo diuitiarum et sapientiae et scientiae dei! quam inscrutabilia sunt iudicia eius et inuestigabiles uiae ipsius! quis enim cognouit sensum domini? aut quis illi consiliarius fuit? aut quis prior dedit ei et reddetur illi? quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia. ipsi gloria in saecula saeculorum.

15 Item cap. III: Non uentiles te in omni uentu. Item cap. : α
Cui sufficit ieiunantiae opera illius. In libro sapientiae cap. III: Difficile aestimamus quae in terra sunt usque nisi tu uideris sapientia. Paulus ad romanos cap. XXXVI: O altitudo diuitiarum usque in secula saeculorum.

20 de uanitate detinuit sensus illorum. Item cap. III: Non te uentiles in omnem uentum usque uerbum pacis et iustitiae. Item cap. X: Quis sufficit enuntiare opera illius usque nec est inuenire magnalia dei. In libro sapientiae cap. III: Difficile aestimamus quae in terra sunt usque nisi tu dederis sapientiam.
25 Paulus ad romanos cap. XIII: O altitudo diuitiarum usque in saecula saeculorum.

1 Eccli. 5, 9 (11 et 12) 3 Eccli. 18, 2 et 4 (2. 5) 5 Sap.
9, 16 et 17 9 Rom. 11. 33—36

1 ubi supra *MLC* in omni uento *MLC* omni (i in *ras. litt. em*) *S*, in omni *L* 3 illic] in ecclesiastico *MLC* nuntiare *S*, enuntiare *MLC* 5 aestimauimus *L* 6 alt. sunt om. *MLC*
que *S* 7 inuestigauit *MC* 8 scit *MLC* 9 et ante sapientiae om. *MLCv* 10 ipsius *MLC*: eius *Sv* (cf. 297, 3)
11 illi consiliarius *S*: consiliarius eius *MLCv* 12 retribuetur *MLCv*
13 in ipso sunt *SMLCv*: legendum in ipsum cf. 297, 5 (εἰς αὐτόν)
14 saeculorum] *add. amen Cv*

LXXXV.

DE IEIUNIO.

In ecclesiastico: Qui baptizatur a mortuo, quid proficit lauatio eius? sic et homo qui ieiunat in peccatis suis et iterum eadem facit, quid proficit humiliando se? orationem eius quis exaudiet? sacrificium salutare attendere mandatis, et discedere ab omni iniquitate. Item in esaia propheta: Non est gaudere impiis, dicit dominus. exclama uehementer, et ne parcas: sicut tuba exalta uocem tuam, et nuntia populo meo peccata eorum et domui iacob iniquitates eorum. me de die in diem quaerunt, et cognoscere meas uias desiderant, tamquam populus qui iustitiam fecerit et iudicium dei non dereliquerit: postulant a me nunc iudicium iustum, et adpropriare deo concupiscunt, dicentes: quid quod ieiunauimus, et non uidisti? humiliauimus animas nostras, et non scisti? in diebus enim ieiuniorum uestrorum inueniuntur uoluntates uestrae, et omnes subditos uobis conpungetis. an in iudicia et lites ieiunatis, et percu-

α LXXXV. DE IEIUNIO. In ecclesiastico cap. : Qui baptizatur a mortuo usque et discedere ab omni iniquitate. In esaia 20 cap. : Clama, ne cesses, dicit dominus usque in secula secu-

μ LXXXV. DE IEIUNIO. In ecclesiastico cap. XX: Qui baptizatur a mortuo et iterum tangit eum usque orationem illius quis exaudiet? In esaia cap. : Clama, ne cesses, quasi tuba exalta uocem tuam usque et aedificabuntur in te deserta saecu- 25

3 Eccli. 34, 30. 31 et Eccli. 35, 2 8 Es. 57, 21 et Es. 58, 1—12

3 mortuo] *add.* et iterum tangit mortuum *C*, et it. t. illud *V*²
 8 esaia *S* 10 et domui iacob iniquitates eorum *MVLC*: *om. S*
 11 iniquit.] peccata, *v* 12 uias meas *MVCv* (meas *om. L*), $\mu\upsilon\upsilon\ \tau\acute{\alpha}\varsigma$
 $\acute{o}\delta\omicron\upsilon\varsigma$ desiderant] uolunt *Cv* 13 dereliquerint *LV*², derelin-
 querint *V*¹, dereliquerent *M* 14 nunc *om. MVLC* approp-
 priare *MV*, adpropriare (appr- *C*) *LC* concupescunt *M* 15 quid
 quod] quid cotidie *L*, quid* \grave{a} quod *C*, quare *v* 18 conpungetis *MV*
C iudicio (-tio *MC*) *MVLC* percutitis] *add.* pugno *Cv*

titis proximum inique? et ut quid mihi ieiunatis, ~~u~~* hodie
 audiatur in clamore uox uestra? non hoc ieiunium elegi. di-
 cit dominus, ut humiliet animam suam. nec si flectas ut
 circulum ceruicem tuam, et cilicium et cinerem substernas,
 5 nec sic uocabis ieiunium acceptum. non tale ieiunium ego
 elegi, dicit dominus: sed solue omne uinculum iniquitatis,
 dissolue obligationes potentium conmutationum, dimitte con-
 fractos in requiem, et omnem conscriptionem iniquam dis-
 rumpe. frange esurientibus panem tuum, et egenum sine
 10 tecto induc in domum tuam. si uideris nudum, uesti: et
 domesticos seminis tui non despicias. tunc erumpet tempora-
 neum lumen tuum, et sanitates tuae cito orientur, et praeibit
 ante te iustitia, et maiestas dei circumdabit te. tunc clama-
 bis, et dominus exaudiet te: dum adhuc loqueris, dicit: ecce
 15 adsum. si auferas a te uinculum iniquitatis et obligationem
 et uerbum murmurationis, et des esurienti panem tuum ex
 animo, et animam humiliatam satiaueris, tunc orietur tibi in
 tenebris lumen, et tenebrae tibi erunt ut meridies. et erit
 20 deus tuus tecum semper, et satiaberis prout desiderat anima
 tua, et ossa tua pinguescent, et erunt sicut hortus ebrius et
 sicut fons cui non deficit aqua. et aedificabuntur deserta
 tua, et erunt fundamenta tua aeterna in saecula saeculorum.
 Item in euangelio secundum matthaeum: Cum autem

lorum. In matheo cap. V: Quum autem ieiunatis, nolite esse α
 25 usque qui uidet in occulto, reddet uobis.

lorum. In matheo cap. V: Quum autem ieiunatis, nolite fieri μ

23 Matth. 6, 16—18

1 iniquae *M*, impie *Cv* hodiae *S* 3 nec (ante si) *om. L*
 5 uocabis] uobis *MVL* 7 potentum *C* conmutationum *om.*
MVLC 8 conscriptionem *S* dirrumpe *M* 9 esurienti|
M aegenum *SC* sine tectum duc *S* 10 uesti et] uesties
L 11 dispicias *S* temporanum *S* 12 sanitas tua c. orietur
L preibit *S* dñi *MVLC*: dñi *Sv* (τοῦ θεοῦ) 13 et tunc
MVLC 14 loquaeris *M* 15 et *MVLC*, *om. S* obli-
 gatione *MLC* 17 anima humiliata *MV¹LC* satiaberis *L*
 18 tenebre *S* tibi] tuę *Cv* meridiaie *SM*, meridia* (rasa s) *V*
 19 dns ds *C* 20 ortus *MLC* 21 fons *S* deficit aquae *M*,
 deficient aquae *Lv* 22 saeculorum] *add. amen MV* 23 Item — Cum
 — uobis *om. V* euuang̃ *S* mattheum *S* autem *om. C*

XII, Aug. 3, 1.

38

ieiunatis, nolite esse sicut hypocritae tristes: exterminant enim faciem suam, ut pareant hominibus ieiunantes. amen dico uobis, perceperunt mercedem suam. uos autem cum ieiunatis, unguite caput uestrum et faciem uestram lauate, ut non uideamini hominibus ieiunantes, sed patri uestro, qui est in caelis: et pater uester, qui uidet occulta, reddet uobis.

LXXXVI.

HOMINEM EXEMPLO FORMICAE VEL APIS SINE PIGRITIA OPERARI DEBERE QVAE BONA SVNT.

In prouerbiis. Vade ad formicam, o piger, et aemulare 10 uidens uias eius, et esto illa sapientior: illa enim cum agrum non possideat, neque compellentem se habeat, neque sub domino sit, quomodo parat aestate alimenta, copiosam autem facit in messe repositionem! uel uade ad apem, et disce quam laboriosa est, operationem etiam quam sanctam mer- 15 catur: cuius labores reges et mediocres ad sanitatem offerunt: grata est autem omnibus et gloriosa, et cum sit uiribus infirma, sapientiam praedicans producta est. usque quo, piger,

α LXXXVI. HOMINEM EXCELSE FORMICE VEL LAPIS SINE PIGRITIA OPERARI DEBERE QVAE BONA SVNT. In prouerbiis cap. VII: 20 Vade et formicam, o piger, et considera uias eius. Item cap.

μ sicut hypocrytae tristes usque pater tuus, qui uidet in abscondito, reddet tibi.

LXXXVI. HOMINEM EXEMPLO FORMICAE VEL APIS SINE PIGRITIA OPERARI DEBERE QVAE BONA SVNT. In prouerbiis cap. VII: 25 Vade ad formicam, o piger, usque et egestas longe fugiet a te.

10 Prou. 6, 6—11

1	hipocriteꝯ <i>S</i> , hypochritae <i>L</i>	3	perciperunt <i>S</i>	4	ungite
<i>M</i>	6 uester (<i>rasa r</i> , <i>corr. m. 2</i>) <i>S</i>		occulta <i>S</i> , in occulto <i>M</i>		
<i>LC</i> ,	ἐν τῷ κρυφαίῳ	13	parata estate elimenta <i>S</i>		copiosa <i>M</i>
<i>VLC</i>	14 facit autem <i>MVLC</i>	15	est <i>S</i> , sit <i>MVLC</i>		ope-
	ratione <i>MVLC</i>		etiam] et <i>MVLC</i>		sancta <i>MVLC</i>
	etiam] et <i>MVLC</i>		sancta <i>MVLC</i>	16	sani-
	tatem <i>MVLC</i> : sc̄itatem <i>S</i> , ὑγιειαν	17	autem est <i>C</i>	18	predi-
	cans <i>L</i>		producta est <i>om. MVLC</i>		usquae <i>S</i>

iacebis? quando autem de somno surgis? modicum quidem dormis, modicum autem sedes, modicum quidem dormitas. modicum autem manibus conplecteris pectus: deinde adueniet tibi sicut malus uiator paupertas, inopia autem sicut bonus cursor. si autem inpiger fueris, ueniet tibi sicut fons messis tua, inopia autem sicut bonus cursor refugiet te. Item illic: Pigrum deicit timor: animae autem effeminatorum esurient. Item illic: Increpatus piger non erubescit: similiter autem qui mutuatur triticum in messe. Item illic: Desideria pigrum occidunt: non enim destinant manus eius facere aliquid. Item illic: Occasiones quaerit piger et dicit: leo in uis est, in plateis autem homicidae. Item illic: Sicut ostium in cardine uertitur, ita piger in lecto suo. Item illic: Sapientior piger sibi uidetur quam qui in pleni-

15 XIII: Vult te non uult piger, anima autem operantium inpugnabitur. Item cap. XX: Abscondit piger manus sub ascella. Item cap. XXI: Propter frigus piger arare noluit. Item cap. XXVI: Dicit piger: leena in uia, leo in itineribus usque sapientior si

α

Item cap. XVIII: Pigrum dei*cit timor, animae autem effeminatorum esurient. Item cap. XXI: Desideria occidunt pigrum usque manus eius operari. Item cap. XXVI: Abscondit piger manus sub ascella usque sapientior sibi piger uidetur septem uiris loquentibus sententias. Item cap. XXVI: Sicut ostium uertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. Item cap. XIII: Vult et non uult piger: anima autem operantium impinguabitur. Item cap. XXII: Dicit piger: leo est foris, in medio platearum occidendus sum. Item cap. XXI: Propter frigus piger arare noluit usque non dabitur ei. Item cap. XXVI: Dicit piger: leaena in

μ

7 Prou. 18, 8 8 Prou. 20, 4 10 Prou. 21, 25 11 Prou. 22, 13 13 Prou. 26, 14 14 ib. 16 15 Prou. 13, 4
16 Prou. 19, 24 18 Prou. 26, 13, 16 21 ib. 15 et 16

2 sedes modicum quidem dormitas modicum autem *MVLC*: om. *S*
dormittas *C* 6 te om. *MVLC* 7 illic] in prouerbiis *MVLC*
8 Item — Increpatus — Desid. — Occas. — Sicut — Sap. — nuntium om.
V illic] ubi supra *MLC* (et ita lin. 11, 13) 9 ^utricum *S*
messem *SM* illic] in prouerbiis *MLC* (lin. 14) 12 leo est in
uia *C* 13 osteum *S* 14 sibi piger *Cv*

tudine perfert nuntium. Item in ecclesiastico: In lapide luteo lapidatus est piger: et omnis loquitur de aspernatione eius. de stercore bouum lapidatus est piger: omnis qui tetigerit illum excutiet manus.

LXXXVII.

5

SINE TIMORE HOMINVM MANDATA DEI PRAEDICANDA.

In ezechihel propheta: Et tu, fili hominis, ne timueris eos, neque pau eas a facie eorum, quia insanient et conuenient aduersum te in circuitu. uerba eorum ne timeas, et a facie eorum ne pau eas, quia domus exasperans est. Item ¹⁰ illic: Ecce dedi faciem tuam potentem aduersus facies eorum, et constantiam tuam confortabo aduersus contentiones eorum, et erit fortior petra constantia tua. Item illic: Et ne timueris ab eis, neque terrearis a facie eorum, quia domus

α inpiger uidetur. In ecclesiastico cap. XI: In lapide luteo ¹⁵ lapidatus est piger.

LXXXVII. SINE TIMORE HOMINVM MANDATA DEI PRAEDICANDA. In ezechielo cap. : Et tu, fili hominis, ne timueris eos neque pau eas a facie eorum. Item cap. : Ecce dedi faciem tuam potentem. Item cap. : Et ne timueris ab eis neque ²⁰

μ uia, leo in itineribus usque sapientior sibi piger uidetur. In ecclesiastico cap. XI: In lapide luteo lapidatus est piger usque qui tetigerit eum excutiet manus.

LXXXVII. SINE TIMORE HOMINVM MANDATA DEI PRAEDICANDA. In ezechil cap. : Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos ²⁵ neque sermones eorum usque quia domus exasperans est. Item ibi cap. : Ecce dedi faciem tuam ualentio rem faciebus eorum

1 Eccli. 22, 1 et 2 7 Ezech. 2, 6 11 Ezech. 3, 8
13 ib. 9

3 eius] ei *S* bouum *M* cum *MVLCv* 7 ezechiel *S*,
ezechihelo *M*, ezechielo *V*, hiezechl *L*, iezech *C* proph. om. *MV*
LC 8 faciae *S* (et sic infra bis) 10 Item. — Ecce — Et —
est Item om. *V* 11 ubi supra *MLC* 13 petrae *L* in eze-
chiel (iez- *C*, hiezechielo *L*) *MLC*

exasperans est. Item in euangelio secundum matthaeum: Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine, et quod in aure auditis, praedicate supra tecta et in plateis. nec timeatis eos qui occidere corpus possunt, animam autem non possunt interficere: timete autem magis eum qui potest animam et corpus occidere in gehennam.

LXXXVIII.

DE STULTO.

In prouerbiis: Vir stultus et iniquus uadit uias non bonas: ipse autem adnuit oculo et significat pede. Item illic: Vir stultus mala sibi fabricat, in suis autem labiis thesaurizat ignem. Item illic: Non conueniunt stulto labia

terrearis. In euangelio mathei cap. : Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine. α

LXXXVIII. DE STULTO. In prouerbiis cap. XVI: Stultus inridet disciplina patris sui. Item cap. XV: Viis suis replebitur stultus et super eum erit uir bonus. Item cap. XVII: Non decet stulto uerbo composita nec principem labium mentiens. Item

usque quia domus exasperans est. Secundum matheum cap. X: Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine usque qui potest animam et corpus perdere in gehennam. μ

LXXXVIII. DE STULTO. In prouerbiis cap. VII: Homo apostata uir inutilis, graditur opere peruerso usque digito loquitur. Item cap. XXVII: Graue est saxum et onerosa harena, sed ira stulti utroque grauior. Item cap. XVI: Stultus inridet disciplinam patris sui. Item cap. XIII: Viis suis replebitur stultus et super eum erit uir bonus. Item cap. XVII: Non decet stultum uerba

2 Matth. 10, 27 et 28 9 Prou. 6, 12 et 13 11 Prou. 16, 27
12 Prou. 17, 7 15 Prou. 15, 5 16 Prou. 14, 14

1 euuangelio *S* mattheum *S* 3 aure *MLC: om. S*
audistis *L* super *MVLCv* platheis *M (saepius)* 4 occi-
dunt corpus *Cv* 5 interficere *SMVL: occidere Cv (441, 6)* 6 ge-
henna *L* 10 annuet *MV* 11 ubi supra *MVLC* 12 in pro-
uerbiis *MVLC*

fidelia, neque iustis labia mendacia. Item illic: Vt quid abundant diuitiae stulto? possidere enim sapientiam insensatus non poterit. Item illic: Ira est patri filius insipiens, et dolor matris eius. Item illic: Non desiderat sapientiam, cui deest sensus: magis enim ducitur imprudentia. Item ⁵ illic: Os hominis stulti contritio est ei, labia autem eius laqueus animae ipsius. Item illic: Stultitia uiri exterminat uias eius, dominum autem causatur corde suo. Item illic: Stultitia inest cordi iuuenis, uirga autem et disciplina longe est ab eo. Item illic: Grauis est lapis et uix portabilis ¹⁰ harena, ira autem stulti grauior ambobus. Item illic: Tamquam ager uir insipiens, et sicut uinea homo cui deest

α cap. XVIII: Qui prodest diuitias habere stulto? Item *ibi: Ira patris filius stultus. Item cap. : Non recipit stultus uerbo prudentiae. Item *ibi: Os stulti contritio eius. Item cap. XX: ¹⁵ Stultitia hominis subplanta gressus eius. Item ibi: Non decent stulto dilicie. Item cap. XXII: Stultitia conligata est in corde pueri. Item cap. XXV: Per agrum hominis pigri transiui. Item

μ composita nec principem labium mentiens. Item cap. XVIII: Quid prodest habere diuitias stulto, quum sapientiam emere non ²⁰ possit. Item cap. XVIII: Ira patris filius stultus usque quae genuit eum. Item cap. XVIII: Non recipit stultus uerba prudentiae usque in corde eius. Item cap. XVIII: Os stulti contritio eius et labia ipsius ruinae animae eius. Item cap. XX: Stultitia hominis subplantat gressus eius et contra deum feruet ²⁵ animo suo. Item cap. XX: Non decent stultum deliciae usque principibus. Item cap. XXII: Stultitia conligata est in corde pueri usque effugabit eam. Item cap. XXV: Per agrum homi-

1 Prou. 17, 16	3 ib. 25	4 Prou. 18, 2	6 ib. 7
7 Prou. 19, 3	9 Prou. 22, 15	10 Prou. 27, 3	12 Prou. 24,
30 et 31	16 (26) Prou. 19, 10		

1 Item — Vt — — p. 599, 15 os illorum Item *om.* V ubi supra
MLC (*lin.* 4. 7. 10) 2 habundant *SLC* 3 in prouerbis *ML*
C (*lin.* 6. 9. 11) 4 matri *MLC* 5 in imprudentiam *L*,
ἀφροσύνη 6 ei *MLC*: *om.* *S* 8 autem *S*: enim *MLC*
in corde *MC* 11 haraena *S*, arena *LC*

prudencia: si reliqueris eum inplebitur spinis et in faenum fiet et erit desertus, et maceriae parietum eius effodientur. Item illic: Sicut canis cum conuertitur ad uomitum suum odibilis efficitur, sic stultus malitia sua conuersus in peccatis
 5 suis. Item in ecclesiastico: Cum fatuis ne consilium habeas: non enim poterunt continere. Item illic: Qui minoratur corde, cogitat inania, et uir imprudens et errans cogitat stulta. Item illic: Ex ore fatui inprobabilis parabola, non enim dicit illam in tempore. Item illic: Cor
 10 fatui quasi uas confractum, et omnem scientiam non tenebit. Domus clausa fatuo sapientia, et scientia (in)sensati inenarrabilia uerba. Item illic: Conpedes in pedibus stultorum doctrina et quasi uinculum manus dexteræ. fatuus in risu exaltat uocem suam, et uir sapiens uix tacite ridebit. Item illic:
 15 In ore fatuorum cor illorum, et in corde sapientium os illorum.

cap. XVI: Sicut canis quæ reuertitur ad uomitum suum. In α
 ecclesiastico cap. X: Qui minoratur corde, cogitat insanie. Item cap. VII: Cum fatuis ne consilium habeas. Item cap. XI: Ex ore fatui reprobabitur parabola. Item ibi: Cor fatui
 20 quasi uas confractum. Item ibi: Conpedes in pedibus stulto

nis pigri transiui usque et maceria lapidum destructa erat. μ
 Item cap. XXVI: Sicut canis qui reuertitur usque iterat stultitiam suam. In ecclesiastico cap. VII: Cum fatuis ne consilium habeas, non enim poterunt continere. Item cap. X: Qui
 25 minoratur corde cogitat insaniam usque cogitat stulta. Item cap. XI: Ex ore fatui inprobabilis parabola usque in tempore suo. Item cap. XI: Cor fatui quasi uas confractum usque inenarrabilia uerba. Item cap. XI: Conpedes in pedibus stulti doctrina usque et uir sapiens uix tacite ridebit. Item cap. XI: In ore

3 Prou. 26, 11 5 Eccli. 8, 17 (20) 6 Eccli. 16, 23
 8 Eccli. 20, 20 (22) 9 Eccli. 21, 14 (17) 11 ib. 18 (21)
 12 ib. 19 et 20 (22 et 23) 15 ib. 26 (29)

1 prudentia *S*: sapientia *MLC* reliqueris *S*, relinqueris *ML*
 faenum *MLC*, foenum *S* 2 maceriae (*rasa h*) *S* 3 ubi supra *ML*
C (*lin. 6. 14*) 5 nec *S* 8 in ecclesiastico *MC*, ubi supra *L* 9 illa
MLC ubi supra *ML*, in ecclesiastico *C* 10 tenebit *S*: continebit
MLC 11 sensati *SMLC* inenarrabilia *M* 12 in ecclesiastico
MLC conpedes *MLC* 13 dextræ *ML* 15 in cor *ML*

Item illic: Harenam et sal et massam ferri facilius est portare quam hominem imprudentem et fatuum et impium. Item illic: Amictus corporis et risus dentium et ingressus hominis denuntiat de illo. Item illic: Praecordia fatui quasi rota carri, et quasi axis uersatilis cogitatus ab illis. 5 Item illic: Sapientiam qui docet fatuum quasi qui conglutinat testam. Item illic: Narratio fatui quasi sarcina in uia. Contribulant minae cor sapientis: stultus autem flagellatur et non sentit. Qui docet puerum stultum, contumeliam facit aequitati. Item in prouerbiis: In risu 10 stultus agit nefaria. Item illic: Ex ore stultorum baculus contumeliae, labia autem sapientium custodiunt eos. Item illic: Omnia contraria sunt uiro insipienti, arma uero intellectus labia sapientiae. Item illic: Sapiens timendo de-

α doctrina. Item cap. XI: Arenam et salem et massam ferri 15 facilius est portare quam hominem imprudentem. In prouerbiis cap. : Sapiens timendo declinat a malo, stultus uero. In

μ fatuorum cor illorum et in corde sapientium os illorum. Item cap. XI: Harenam et salem et massam ferri usque fatum et impium. Item cap. XI: Amictus corporis et risus dentium et 20 ingressus hominis enuntiant de illo. Item cap. XVIII: Praecordia fatui quasi rota carri usque cogitatus illius. Item cap. XI: Qui docet fatuum quasi qui conglutinat testam. Item cap. XI: Narratio fatui quasi sarcina in uia usque contumeliam facit aequitati. In prouerbiis cap. : In risu stultus agit nefaria. 25 Item cap. XIII: In ore stulti uirga superbiae, labia autem sapientium custodiunt eos. Item cap. XIII: Vade contra uirum stultum et nescit labia prudentiae. Item cap. XIII: Sapiens

1 Eccli. 22, 15 (18) 3 Eccli. 19, 30 (27) 4 Eccli. 36 (33), 5
6 Eccli. 22, 7 7 Eccli. 21, 16 (19) 8 Prou. 17, 10 9 Prou.
9, 7 10 Prou. 10, 23 11 Prou. 14, 3 13 ib. 7 14 ib. 16

1 ubi supra *MLC* (*lin.* 3. 6. 7) arenam (-na *L*) *VL* salem
C^v 3 Item — Amictus — *lin.* 14 sapientiae Item *om.* *V* 4 de-
nuntiat *ML*, enuntiat *S* (enuntiant *v*), indicat *C*, ἀναγγέλλει in ec-
clesiastico *MLC* precordia *LC* 5 quas iaxis *S* ab illis *S*,
illius *MLCv* 6 conglutinet testa *ML* 8 flagellatur et *MLC*:
flagellat ut *S* 10 equitati *S* 11 nefarie agit *C* illic] in pro-
uerbiis *MLC* (*lin.* 13. 14)

clinat a malo, stultus uero sibi confidens miscetur iniquo:
 seruiet autem stultus prudenti. Item in esaia propheta:
 Stultus enim stulta loquetur, et cor eius uana intellegit, ut
 consummet iniqua et loquatur ad dominum errorem. ad
 5 dispargendas animas esurientes et ut animas sitientes inanes
 faciat. consilium enim malorum iniqua cogitauit, disperdere
 humiles in sermonibus iniquis et dissipare uerba humilium in
 iudicio. nam pii iustitiam cogitauerunt et hoc consilium
 manebit. Item in ecclesiastico: Datus fatui non erit
 10 utilis tibi: oculi enim illius septemplices. exigua dabit et
 multa inproperabit, et apertio oris illius inflatio est.

LXXXVIII.

IRACUNDIAM DEPONENDAM.

In prouerbiis: Anima benedicta omnis simplex: uir autem
 15 animosus uel iracundus non honeste agit. Item illic: Stul-

esaia cap. : Stultus enim stulta loquitur usque et hoc consilium *α*
 manebit. In ecclesiasten cap. : Datus fatui non erit inutilis.

LXXXVIII. IRACUNDIA DEPONENDA. In prouerbiis cap. :
 Abominabile domino cor prauum. Item cap. XIII: Fatuus statim
 20 indicat iram suam usque qui permittit quasi gladio pugitur.

timet et declinat malum, stultus transilit et confidit. In esaia *μ*
 cap. : Stultus enim fatua loquitur et cor eius usque et ipse
 super duces stabit. In ecclesiastico cap. XI: Datum insipi-
 entis non erit utile tibi, oculi enim illius septemplices sunt.

25 LXXXVIII. IRACUNDIA DEPONENDA. In prouerbiis cap. XII:
 Abominabile domino cor prauum usque non erit innocens. Item
 cap. XIII: Fatuus statim indicat iram suam usque quasi gladio

3 Es. 32, 6—8 9 Eccli. 20, 14 et 15 14 Prou. 11, 25
 15 Prou. 12, 16 19 Prou. 11, 20 Prou. 12, 16, 18

2 Item — Stultus — manebit Item *om. V* esaia *S* 3 loquitur
MLC intellegit *M* 4 consumet *SMLC* 5 dispargendas
MLC esurientes et ut *MLC*: esuriente sicut *S* satientes *S*
 6 faciat *S*: fiant *MLC* 7 uerba *MLC*: uir *S* 9 fatuae *L*
 10 illius *MVLv*, eius *C*, illis *S* dabit *MVLCv*: debet *S*, dedit
Mai 11 inproperauit *SMLV*¹ (impr- *M*) 13 iracundia depo-
 nenda *MVL* 15 illic] in prouerbiis *MVLC*

tus ipsa eadem die pronuntiat iram suam, occultat autem suam contumeliam astutus. Item illic: Iracundus agit sine consilio, uir autem prudens multa sustinet. Item illic: Ira perdet etiam sapientes, responsum autem humile auertit iram. Item illic: Vir iracundus parat lites, patiens autem etiam 5 futuras mitigat. Item illic: Noli esse amicus uiro animoso, cum amico autem iracundo noli conmorari, ne forte discas uias eius et sumas laqueum animae tuae. Item illic: Totam iram suam profert stultus, sapiens autem dispensat eam per partes. Item illic: Vir animosus fodit contentionem, 10 uir autem iracundus exobruet peccata. Item in ecclesiastico: Homo iracundus incendit litem, et uir peccator

α Item cap. XV: Iracundiam eius inutilis sustinebit. responsio mellis frangit ira. Item cap. XVI: Vir iracundus prouocat rixa. Item cap. XXIII: Noli esse amicus homini iracundo neque ambules cum 15 uiro furioso. Item cap. XXVIII: Totum spiritum suum profert stultus, sapiens differt et reseruat in posterum. Item ibi: Vir iracundus prouocat rixas. In ecclesiastico cap. XV: Homo

μ pungitur conscientiae. Item cap. XIII: Astutus omnia agit cum consilio usque aperiet stultitiam. Item cap. XV: Qui patiens 20 est multa gubernatur usque exaltat stultitiam suam. Item cap. XVI: Vir iracundus prouocat rixas usque mitigat suscitatas. Item cap. XXIII: Noli esse amicus homini iracundo usque et sumas scandalum animae tuae. Item cap. XXVIII: Totum spiritum suum profert stultus, sapiens differt et reseruat in posterum. 25 Item cap. XVII: Vir impius fodit malum usque separat principes. In ecclesiaste cap. VII: Ne uelox sis ad irascendum usque in sinu stulti requiescit. In ecclesiastico cap. XV:

2 Prou. 13, 16	3 Prou. 15, 1	5 ib. 18	6 Prou. 22,
24 et 25	8 Prou. 29, 11	10 ib. 22	12 Eccli. 28, 8 et 9 (11)
13 Prou. 14, 35 et 15, 1	19 Prou. 13, 16	20 Prou. 14, 29	
26 Prou. 16, 27 et 28			

2 astutus] *add.* Item ibi Sunt qui loquendo uulnerant ut (in *V*) gladio *MVLC* (*Prou. 12, 18*) illic] ubi supra *MVLC* 3 Item — Ira — *p. 603, 10* multiloquium Item *om. V* in prouerbiis *MLC* (*lin. 6. 8. 10*) 4 humilem *M* 5 ubi supra *MLC* 9 iram suam *om. MLC* proferet *ML* dispensat ea *MLC: om. S* (*ταμιεύεται*) 10 contentiones *MLC* (*509, 11*)

turbabit amicos et in medium pacem habentium inmittet delaturam. Item illic: Zelus et iracundia minuet dies, et ante tempus senectam adducet cogitatus. Item in ecclesiaste: Noli festinare in spiritu tuo irasci, quia ira in sinu
 5 stultorum requiescit. Item apostolus ad ephesios: Irascimini autem et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam uestram. Item illic: Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia auferatur a uobis cum omni malitia. Item illic: Nunc autem deponite uos omnem
 10 iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, multiloquium. Item iacobus apostolus: Sit uero omnis homo citatus audire et tardus loqui, piger in iracundia: iracundia enim uiri iustitiam dei non operatur. Item in euangelio se-

enim iracundus incendit litem et uir peccator turbabit amicos. α
 15 Item cap. XVI: Zelus et iracundia minuent dies. Ad effesios cap. XVIII: Irascimini et nolite peccare: sol non occidat. Item cap. XVIII: Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a uobis. Iacobus cap. III: Sit autem omnis homo uelox ad audiendum, tardus autem ad loquendum et tardus
 20 ad iram. Secundum matheum cap. III: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.

Homo enim iracundus incendit litem et uir peccator turbabit amicos. μ
 Item cap. XVI: Zelus et iracundia munuent dies usque cogitatus. Ad ephesios cap. V: Irascimini et nolite peccare: sol non occi-
 25 dat super iracundiam uestram. Item cap. V: Omnis amaritudo et ira usque tollatur a uobis cum omni malitia. In epistula iacobi cap. III: Sit autem omnis homo uelox ad audiendum usque ira enim uiri iustitiam dei non operatur. Secundum

2 Eccli. 30, 26 4 Eccle. 7, 10 6 Eph. 4, 26 7 ib.
 31 9 Col. 3, 8 11 Iac. 1, 19 et 20

1 turbauit *ML* inmittit *MC* 2 delaturam *MLC*: delatorem
S (cf. 520, 10) ubi supra *MLC* (*lin.* 7) iracundiam *S*
 3 ecclesiastico *M* 5 apostolus *om.* *MLC* efesios *S*, effesios
LC 6 super iracundia *ura* *M* 8 blasfemia *M* 9 illic *S*: ibi
MLC uos *om.* *MLC*, et uos *v* omnia *MLCv* 10 ira *M*,
 iram et *L* blasfemiam *S* 11 apostolus *om.* *MVLC* 12 in
om. *V* 13 euuāg̃ sec. mattheum *S* (*sic pag.* 604, *lin.* 12)

cundum matthaeum: Qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit iudicio. quicumque autem dixerit fratri suo: racha. reus erit concilio. quicumque uero dixerit: fatue, reus erit gehennae ignis.

XC.

5

QVOD HOMO A DEO FACTVS HVIVS GENVS VEL NATVRA DICATVR
CVIVS OPVS FVERIT IMITATVS SIVE DEI SIVE DIABOLI.

In deuteronomio: Haece domino retribuistis sicut plebis fatua et non sapiens? nonne hic ipse pater tuus possedit te et creauit te et fecit te? Item illic: Dominum, qui te 10 genuit, dereliquisti et oblitus es deum, qui te nutriuit. Item in euangelio secundum matthaeum baptista iohannes: Videns autem multos ex phariseis et sadduceis

α XC. QVOD HOMO A DEO FACTVS HVIVS GENVS NATVRA DICATVR, CVIVS OPVS FVERIT IMITATVS. In deuteronomio cap. CXV: 15 Haecine reddes domino, populus stulte et insipiens. Item ibi: Domini te genuit, dereliquisti et oblitus es. Secundum mattheum cap. II: Videns autem iohannes multos ex phariseis usque

μ mattheum cap. III: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio usque reus erit gehennae ignis. 20

XC. QVOD HOMO A DEO FACTVS HVIVS GENVS NATVRA DICATVR, CVIVS OPVS FVERIT IMITATVS. In deuteronomio cap. XVIII: Haecine reddis <dis in ras.> domino, popule stulte <e in ras.> et insipiens usque fecit et creauit te. Item illic cap. : Deum, qui te genuit, dereliquisti et oblitus es domini creatoris tui. Se- 25 cundum mattheum cap. II: Videns autem multos phariseorum

1 Matth. 5, 22 8 Deut. 32, 6 10 ib. 18 13 Matth. 3, 7—10

1 omnis qui *MVLCv* frasi *S* sine causa *om. MVLCr*
2 quicumquae *S* racha *MVLC*, raccha *S* 3 fatuae *SMV*
6 uel *om. MVLC* 7 emitatus *S* sine dei siue diaboli *S: om. MVLC (293, 15)*
C 8 deuteronomium *M* plebs *MVL*, ples
9 possidet *SL* 10 ubi supra *MVLC* genuit te *C*
11 derelinquisti *MV¹* dñm *V* 12 bapt. ioh. *om. MVLC*
13 iohannis *S* autem] *add. iohannes MVLC* phariseis *VC*
saducaeis (sadd- *L*) *MVLC*

uenientes ad baptismum suum dixit ad eos: progenies uiperarum, quis ostendit uobis fugire ab ira uentura? facite ergo fructus dignos paenitentiae. et ne dixeritis intra uos: patrem habemus abraham. dico enim uobis, quoniam potens est deus
 5 de lapidibus istis suscitare filios abraham. iam enim securis ad radicem arboris posita est: omnis ergo arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur et in igne mittetur. Item illic: Amen amen dico uobis, quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. seruus autem non manet in domo in
 10 aeternum, filius manet in aeternum. si ergo filius uos liberauit, uere liberi eritis. scio quia semen abraham estis, sed quaeritis me interficere, quia sermo meus non capit in uobis. ego quod uidi apud patrem meum loquor, et uos quae uidistis apud patrem uestrum facitis. Item illic: Vos ex
 15 patre diabolo estis, et desideria patris uestri facere uultis: ille enim homicida fuit ab initio, et in ueritate non stetit, et ueritas non est in eo. Item illic: Qui est ex deo, uerba

arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur et igne mittetur. α
 Item cap. II: Amen amen dico uobis, quia omnis qui facit peccatum seruus est usque et uos quae uidistis apud patrem uestrum
 20 facietis. Item cap. II: Vos ex patre diabolo estis. Item ibi: Qui est ex deo uerba dei audit: ideo uos non audistis, quia ex

et sadducaeorum uenientes ad baptismum suum dixit eis: progenies uiperarum usque excidetur et in ignem mittetur. Secundum μ
 25 iohannem cap. VIII: Amen amen dico uobis, quia omnis qui facit peccatum seruus est peccati usque et uos quae uidistis apud patrem uestrum facitis. Item illic cap. VIII: Vos ex patre diabolo estis usque quia non est ueritas in eo. Item illic cap. VIII: Qui est ex deo, uerba dei audit usque ex deo non estis.

8 Ioh. 8, 34—38

14 ib. 44

17 ib. 47

1 ad eos] eis <i>Cv</i> , ἀντοῖς	2 fugire <i>SM</i> : fugere <i>VLC</i>
3 fructos <i>M</i> ¹ penitentiae <i>VLC</i>	4 abraam <i>V</i> quoniam <i>Sv</i> :
quia <i>MVLC</i>	5 filius <i>S</i>
6 que <i>S</i>	7 igne <i>S</i> : ignem <i>MV</i>
<i>LC</i> (cap. <i>CXIII</i>)	8 ubi supra <i>MVLC</i>
10 uos filius <i>MVL</i>	11 eritis <i>SCv</i> : estis <i>MVL</i>
13 meum patrem <i>L</i>	14 Item —
Vos — p. 607, 6 uitae om. <i>V</i>	ubi supra <i>MLC</i> (lin. 17)
15 dia- bulo <i>SL</i>	16 et ueritas <i>S</i> : quia ueritas <i>MLC</i>

dei audit. ideo uos non auditis. quia ex deo non estis.
 • Item apostolus ad ephesios: Et uos cum essetis mortui
 delictis et peccatis uestris, in quibus aliquando ambulastis
 secundum saeculum huius mundi, secundum principem pote- 5
 statis aeris huius, spiritus qui nunc operatur in filios diffi-
 dentiae. in quibus et nos omnes aliquando conuersati sumus
 in desideriis carnis et cogitationum, et eramus natura filii
 irae sicut et ceteri. Item ad colossenses: Et nos qui
 aliquando eratis alienati et inimici sensus eius in operibus
 malis, nunc autem reconciliati in sanguine carnis eius per 10
 mortem ipsius, exhibete uos sanctos et immaculatos et sine
 crimine coram ipso. Item illic: Nolite mentiri inuicem,
 spoliantes uos ueterem hominem cum actibus eius, et induite
 nouum. qui renouatur in agnitionem dei secundum imaginem
 eius qui illum creauit. Item petrus apostolus I: Gratia 15
 uobis et pax adimpleatur in recognitionem domini nostri iesu

α deo non estis. Ad ephesios cap. III: Et uos cum essetis mortui
 delictis et peccatis uestris et eramus natura filii ire sicut et ceteri.
 Ad colosenses cap. III: Et uos cum essetis aliquando alienati
 et inimici sensui usque et inreprehensibiles quoram ipsis. Item 20
 cap. XIII: Nolite mentire inuicem spoliantes uos ueterem hominem
 cum actibus suis. In epistula petri I cap. I: Gratia uobis

μ Ad ephesios cap. II: Et uos quum essetis mortui delictis usque
 et eramus natura filii irae sicut et ceteri. Ad colosenses cap.
 II: Et uos quum essetis aliquando alienati usque et inreprehen- 25
 sibilis coram ipso. Item ad colosenses cap. III: Nolite
 mentiri inuicem usque secundum imaginem eius qui creauit eum.
 Petrus in epistula II cap. I: Gratia uobis et pax adimpleatur

2 Ephes. 2, 1—3 8 Col. 1, 21 et 22 12 Col. 3, 9
 et 10 15 II Petr. 1, 2—4

2 apost. om. *MLC* ephesios *LC* 3 delictis *S* 8 colosenses
S, colosenses *MLC* 9 qui aliquando *MLC*: quando *S* (πὸ τῆς
 ὀνείρας) 11 ipsius om. *Cv* exhibite *S*, exhibete *L* 12 ad
 colosenses *MLC* 13 eius *S*: suis *MLCv* (480, 12) et om.
MLC 14 agnitione *C* 15 creauit illum *MLCv* apostolus
S: in epistola *MLC* prima *MC* 16 re | gionem *S*

christi, qui nunc omnia nobis diuina uirtute sua quae ad uitam et pietatem pertinent donauit per agnitionem eius qui nos uocauit sua inlustri uirtute, per quam honorifica et maxima nobis promissa donantur, ut per haec sitis diuinae
 5 consortes naturae post euasionem quae est in mundo in cupiditate perditae uitae. Item iohannes apostolus I: Filioli, nemo uos seducat. qui facit iustitiam, iustus est, sicut et ille iustus est. qui facit peccatum, a diabolo est, quia ab initio diabolus peccat. et in hoc apparuit filius dei,
 10 ut solueret opera diaboli. omnis qui natus est ex deo non peccat, quia semen eius in ipso manet, et non potest peccare, quia de deo natus est. hinc apparent filii dei et filii diaboli. omnis qui non est iustus non est ex deo et qui non diligit fratrem suum.

XCI.

15

SAPIENTER RESPONDENDVM VERBVM INTERROGANTI.

In ecclesiastico: Esto mansuetus ad audiendum uerbum, ut intellegas: et cum sapientia loquere responsum uerum.

et pax multiplicetur usque custodimini per fidem in salutem iam
 20 paratam. Iohannes in epistula I cap. X: Filioli, nemo uos seducat. qui facit iustitiam iustus est usque omnis qui non est iustus non est ex deo. α

XCI. SAPIENTER RESPONDENDVM VERBVM INTERROGANTI. In ecclesiastico cap. IIII: Esto mansuetus ad audiendum uerbum

25 usque fugientes eius quae in mundo est concupiscentiae corrupti-
 onem. Iohannes in epistula I cap. VIII: Filioli, nemo uos seducat usque et qui non diligit fratrem suum. μ

XCI. SAPIENTER RESPONDENDVM VERBVM INTERROGANTI. In ecclesiastico cap. IIII: Esto mansuetus ad audiendum uerbum

7 I Ioh. 3, 7—10

17 Eccli. 5, 13

1 diuina] donauit <i>MLC</i>	2 donauit <i>om. MLC</i>	3 in sua <i>M</i>
<i>LC</i>	4 ut <i>om. MLC</i>	diuine <i>S</i>
<i>CIID</i>)	iohannis <i>S</i>	6 cupiditatem <i>S</i> (<i>cf. cap.</i>
8 et <i>Sv: om. MVLC</i>	a <i>S: de M²VLC (om. M¹), ex v</i>	7 fecit <i>S</i>
	diabulo et <i>lin. 10 -buli (sed -bolus et lin. 12 -boli) S</i>	9 adparuit <i>S</i>
11 semen] sensus <i>MV (σπέρα)</i>	12 filii <i>alt.] filii S</i>	13 omnis
<i>om. C</i>	18 loquaris <i>MVLC</i>	uerbum <i>S</i>

Item tibi: Adtende autem, fili, in omnibus operibus tuis, et esto sapiens in uniuersis sermonibus tuis. Item ad colossenses: Sermo christi habitet in uobis abundanter in omni sapientia et omni intellectu spiritali: docentes et castigantes uosmet ipsos psalmis, hymnis, canticis spiritalibus, in gratia cantantes in cordibus uestris deo. omnia quaecumque facitis in uerbo uel in opere, omnia in nomine domini nostri iesu christi, gratias agentes deo patri per ipsum. Item illic: Sermo uester in gratia dei sale sit conditus, ut sciatis quemadmodum oporteat uos unicuique respondere. Item ad corinthios I: Et uos quoniam aemulatores estis spiritalium, ad aedificationem ecclesiae quaerite ut abundetis. Item illic: Cum conuenitis autem, unusquisque uestrum

α dei, ut intelligas. In tobi cap. : Adtende autem, fili, in omnibus operibus tuis et esto sapiens in uniuersis sermonibus tuis. Ad colosenses cap. XV: Verbum christi habitet in uobis abundanter usque gratias agentes deo et patri per spū. Item cap. XXIII: Sermo uester semper in gratia dei sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat uos unicuique respondere. Ad corinthios I cap. LXII: Cum conuenitis, unusquisque uestrum

μ dei, ut intelligas. In tobi cap. : Adtende autem, fili, in omnibus operibus tuis et esto sapiens in omnibus sermonibus tuis. Ad colosenses cap. V: Verbum christi habitet in uobis abundanter usque gratias agentes deo et patri per ipsum. Item cap. VI: Sermo uester semper in gratia dei sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat uos unicuique respondere. Ad corinthios I cap. XVI: Quid ergo est, fratres? quum conuenitis, unusquisque

1 Tob. 4, 14 3 Col. 3, 16 et 17 9 Col. 4, 6
11 I Cor. 14, 12 13 ib. 26

1 Tob. 4, 14 πρόσχε σεαντῶ, παιδίον, ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, καὶ ἴσθι πεπαιδευμένος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου autem om. V

2 Vbi supra V 3 colosenses S, colosenses MLC habundanter SMLC
4 intellectus S et castigantes om. MVLC 5 uos V
ymnis LC 6 deo om. C 8 christi] add. facite s. lin. V²
Item — Sermo — (p. 609, 2) uobis Item om. V 9 ubi supra MLC
uester] semper add. MLCv 10 quemammodum M
11 ad corintios prima M Et uos — abundetis Item illic om. MLC
12 aecclisiae quaeritae S

psalmum habet, doctrinam habet, interpretationem habet. omnia ad aedificationem fiant uobis. Item petrus apostolus in epistula I: Parati semper ad confessionem omniposcenti a uobis uerbum de fide et spe, quae in uobis est: cum modestia et timore conscientiam habentes bonam, ut in eo quod detractant de uobis confundantur, uidentes uestram bonam in christo conuersationem.

XCII.

DE SERVO FIDELI ET PRVDENTE ET COMMONITIONE DOMINORVM.

10 In prouerbiis: Seruus prudens obtinebit dominorum imprudentiam, et inter fratres diuidit partem. Item illic: Filio doloso nihil erit boni: seruo autem sapienti prosperi

habet usque omnia ad aedificationem fiant. Petrus in epistula I cap. XI: Parati semper estote ad confessionem omniposcenti usque uidentes uestram in christo conuersationem. α

XCII. DE SERVO FIDELI ET PRVDENTE ET COMMONITIONE DOMINORVM. In prouerbiis cap. XVII: Seruus sapiens dominabitur filiis stultis et inter fratres hereditatem diuidet. Item cap. : Filio dolosi nihil erit boni, seruo autem prudenti prosperi erunt

20 uestrum usque omnia ad aedificationem fiant. Petrus in epistula I cap. X: Parati semper ad satisfactionem omniposcenti uos rationem usque uestram bonam in christo conuersationem. μ

XCII. DE SERVO FIDELI ET PRVDENTE ET COMMOTIONE DOMINORVM. In prouerbiis cap. XVII: Seruus sapiens dominabitur filiis stultis et inter fratres hereditatem diuidet. Item cap. XIII: Filio doloso nihil erit boni, seruo autem sapienti prosperi erunt

3 I Petr. 3, 15 et 16 10 Prou. 17, 2 12 Prou. 14, 15

1 interpraetationem *SM* 2 ante omnia *inserunt* linguam habet
MLC uobis *om. MLCv* apost. *om. MVLC* 3 aepistula
S semper] *add. estote MVLC* 4 a uobis uerbum] uos rationem
a uobis *C (cf. v)* est] *add. sed MVLCv* 6 detractandum
uobis *S*, detrahunt de uobis *MVLC (cf. Vulg. I Petr. 2, 12)*
7 bonam *om. MVLC* 9 prudenti *MLC* commonitionem
dominicorum *S* 10 optinebit *L* 11 diuidit *SMVLC*: diuidet
V^v (διελεῖται) partes *V* illic] in prouerbiis *MVLC*
12 bonis *S* sapienti *Sv*: prudenti *MVLC*

erunt actus. Item illic: Iram uiri mitigat seruus prudens, pusillanimum autem uirum quis sufferet? Item illic: Non laedas seruum operantem in ueritate, neque mercennarium dantem animam suam. Item illic: Seruus sensatus dilectus sit tibi quasi anima tua: non defraudes illum libertate, nec inopem relinquo illum. Item in ecclesiastico: Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem, sic illum tracta, quia in sanguine animae tuae parasti eum. si laesis illum iniuste et extollens discesserit, quem quaeres? et qua uia quaeres illum? Seruo sensato liberi seruiunt, et uir sciens non murmurabit. Item paulus apostolus ad colossenses: Domini, quod iustum est et aequum, seruis praestate, scientes quoniam et uos dominum habetis in caelis

α actus. In ecclesiastico cap. V: Non ledas seruum operantem usque neque inopem derelinquo illum. Item cap. : Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua usque et uir sciens non murmurauit. Ad colossenses cap. XXI: Domini, quod iustum est et aequum est, seruis praestate scientes quia et uos

μ actus. Item cap. : Iram uiri mitigat seruus prudens, pusillanimum autem uirum quis sufferet? In ecclesiastico cap. V: Non ledas seruum operantem usque neque inopem derelinquo illum. Item cap. VIII: Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua usque in qua uia quaeras illum nescis. Ad colossenses cap. V: Domini, quod iustum est et aequum, seruis praestate

1 Prou. 18, 14 2 Eccli. 7, 20 (22) 4 ib. 21 (23) 6 Eccli. 30, 39 et 40 (33, 31—32) 10 Eccli. 10, 25 (28) 12 Coloss. 4, 1

1 ubi supra *MVLC* (lin. 4) 2 pusillanimum (-mum *L*) *MVLC*
LC illic] in prouerbis *MVLC* 3 ledas *SMVLC* 5 non |
fraudes *V* libertatem *M* 6 Item — Si — murmurabit Item
om. V 8 comparasti *MLCv* 9 leseris *SLC* queres *S*,
quaeris (quer- *C*) *MLC* 10 et qua uia quaeres (quaeris *L*) *MLC*:
om. S, ἐν ποίᾳ ὁδῷ ζητήσεις αὐτόν seruiunt *MLC* 11 mur-
murauit (-morauit *L*) *MLC* paulus apost. *om. MVLC* 12 colo-
senses *MVLC* quod *om. M* 13 praestate *SL*, praestante *M*
sciens *V* quia *MVLC*, quod *v* dñm *MVLC*, deum *S*

iustum iudicem. Item ad ephesios: Et uos domini, eadem facite ad illos, dimittentes minas, scientes quod et uester et ipsorum dominus est in caelis, et personarum acceptio non est apud deum. Item in deuteronomio: Non tradetis
 5 seruam domino suo, qui confugit ad uos, sed uobiscum habitabit in omni loco, quocumque placuerit ei, nec tribulabitis eum. Item in prouerbiis: Noli tradere seruum in manus domini, ne forte maledicat te et extermineris.

XCIII.

10

DE COMMONITIONE SERWORVM.

Paulus apostolus ad ephesios: Serui, obaudite dominis carnalibus cum timore et tremore in simplicitate cordis uestri sicut christo: non ad oculum seruientes, non ut hominibus placentes, sed ut serui christi facientes uoluntatem dei,
 15 ex toto animo cum beniuolentia seruientes sicut domino et

dominum habetis in caelis. Ad effesios cap. XXVIII: Et uos, α domini, eadem facite illis remittentes minas, scientes quia uester dominus est in caelis.

XCIII. DE COMMONITIONE SERWORVM. Ad effesios cap.
 20 XXVIII: Serui, oboedite dominis carnalibus usque siue seruus

state usque dominum habetis in caelo. Ad ephesios cap. VII: μ Et uos, domini, eadem facite illis usque personarum acceptio non est apud eum.

XCIII. DE COMMONITIONE SERWORVM. Ad ephesios cap. VII:
 25 Serui, oboedite dominis carnalibus usque siue seruus siue liber.

1 Ephes. 6, 9 4 Deut. 23, 15 et 16 7 Prou. 30, 10
 11 Ephes. 6, 5—8

1 efesios *S*, effesios *LC* 2 dimittens *S*, remittentes *MVLCv*
 et *pr.*] est *S*, *om.* *LC* (*καὶ ἀντῶν καὶ ὑμῶν*) 3 non est ulla *C*
 4 apud illum *MVL*, apud eum *Cv*, *cf. Sab.* Item — Non — Noli
 extermineris *om.* *MVLC* 11 paulus apost. *om.* *MVLC* efesios
S, effesios *LC* oboedite (obed- *VC*) *MVLC* 13 uestris *S*
 non ut *S*, ut *MVLC*, quasi *v*, *ὡς* 15 toto *S*: *om.* *MVLCv*
 beniuolentia *S*: bona uoluntate *MVLCv* (*εὐνοίας*)

non hominibus, scientes quod unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc consequetur a domino, siue seruus siue liber. Item ad timotheum I: Quicumque sub iugo sunt serui, dominos suos omni honore dignos habeant, ut nomen domini et doctrina non blasphemetur. qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quod fratres sunt: sed magis seruiant, quoniam fideles sunt et dilecti qui beneficii participes sunt. Item ad titum: Serui dominis suis subditi sint in omnibus, et placeant, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam saluatoris nostri dei ornent in omnibus. Item petrus apostolus I: Serui, obaudite cum omni timore dominis uestris, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis. haec est enim gratia apud deum, si propter conscientiam dei sustineat quis iniuriam patiens iniuste. quae enim gloria est, si peccantes

α siue liber. In epistula ad timotheum cap. XXV: Quisque sub iugo sunt serui, dominis suis omni honore. Ad titum cap. III: Serui dominis suis subditi sunt. In epistula petri I cap. VIII: Serui, oboedite cum omni timore dominis uestris non tantum bonis.

20

μ Ad timotheum I cap. VII: Quicumque sunt sub iugo serui usque et dilecti qui beneficii participes sunt. Ad titum cap. II: Seruos dominis suis subditos esse usque ut doctrinam saluatoris nostri dei ornent in omnibus. Petrus in epistula I cap. VIII: Serui, subditi estote in omni timore dominis uestris usque tristitias patiens iniuste.

3 I Tim. 6, 1 et 2

8 Tit. 2, 9 et 10

12 I Petr. 2, 18—20

1 quod *MVLC*: quo *S*, quoniam *v* quodcumque *S*, *om.* *MV*¹
LC, quod *s. lin.* *V*² 2 consequetur *MC*: consequitur *SL*, consequatur *V*, recipiet *v*, *κομίσται* 3 Item — Quicumque — *lin.* 11
omnibus Item *om.* *V* prima *MC* quicumquae *S* 4 dominis suis *S* in omni *L* dignes *om.* *C* ut *MLC*: et *S*,
iva 5 blasphemetur *S* 6 contemnant *MLC* quod *S*:
quia *MLCv* 8 seruis *S* in omnibus et *S*, et in omnibus
MLC 11 ordinent *C* apostolus *S*, in epistola (ep̄la) *MVLC*
12 prima *MVC* nostris *S* 13 discolis *S(v)*: difficilioribus *MV*
LC 15 iniustae *SM* uerba quae enim — apud deum *om.*
MVLC

cruciemini et sufferatis? sed si bene facientes et patientes iniuriam sustineatis, haec est gratia apud deum.

XCIII.

OBOEDIENDVM REGIBVS ET POTESTATIBVS SAECVLI.

5 Paulus apostolus ad romanos: Omnibus potestatibus sublimioribus subditi estote: non est enim potestas nisi a deo, quae autem sunt a deo ordinata sunt. itaque qui resistit potestati dei ordinationi resistit. qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem sumunt. nam principes non sunt timori
10 bono operi, sed malo. uis autem non timere potestatem? quod bonum est fac, et habebis laudem ex illa. dei enim minister est tibi in bonum. si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. dei minister, uindex est in iram ei qui malum fecit. ideoque subditi estote non
15 solum propter iram, sed et propter conscientiam. ideo tributa penditis, ministri enim dei sunt ad hoc ipsum seruietes. reddite omnibus debita, cui tributum tributum, cui uectigal uectigal, cui timorem timorem, cui honorem honorem. nemini quidquam debeatis, nisi ut inuicem uos diligatis. Item ad

20 XCIII. OBOEDIENDVM REGIBVS ET POTESTATIBVS SAECVLI. Ad *α* romanos cap. XL: Omnibus potestatibus sublimioribus subditi

XCIII. OBOEDIENDVM REGIBVS ET POTESTATIBVS SAECVLI. Ad *μ* romanos cap. XV: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit usque nemini quicquam debeatis nisi ut inuicem diligatis.

5 Rom. 13, 1—8

4 obediendum *VC* saeculi *om. VC* 5 paul. apost. *om. MV*
LC 7 autem] enim *MVLC* 9 nam principes *Sv*: principes
enim *MVLC* 10 bono operis *MV¹*, boni operis sed mali *V²v*
uerba uis — — tibi in bonum *om. V* 11 quod bonum est *S*: bonum
MLCv 13 dei] *add. enim MVLCv* minister est uindex in *M*
VLv (est *om. C*) 14 ira *MVLC* ei *SV¹Lx*: et *MV¹C*
16 penditis *S*, praestatis *MVLCv* (*τελειτε*) ipsud *M* 19 quicquam
MVLC uos *om. MVLCv* Item — Admone — homines *om. V*

titum: Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, obaudire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasphemare, litigiosos non esse, sed modestos, omnes ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Item petrus apostolus I: Subiecti estote omni humanae ordinationi propter dominum, siue regi tamquam prae excellenti, siue ducibus tamquam ab eo in hoc ipsum missis ad uindictam malorum, laudem uero bonorum — quoniam sic est uoluntas dei, ut bene facientes obmutescere faciatis stultorum hominum ignorantiam —, ut liberi, non ut uelamen malitiae habentes libertatem, sed sicut serui dei. omnes honorate, fraternitatem diligite, deum uero timete, regem autem honorificate.

XCV.

LVMEN ITINERIS NOSTRI ESSE LEGEM DEI.

In psalmo XVIII: Praeceptum domini lucidum inluminans oculos. Item in psalmo CXVIII: Lucerna pedibus meis

α estote usque nisi inuicem diligatis. In epistula ad titum cap. V: Admone illos principibus et potestatibus subditos esse. In epistula petri I cap. : Subditi estote omni humane usque regem autem honorificate. 20

XCV. LVMEN ITINERIS NOSTRI ESSE LEGEM DEI. In psalmo XVIII: Praeceptum domini lucidum inluminans. In CXVIII: Lu-

μ Ad titum cap. III: Admone illos principibus et potestatibus subditos esse usque ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Petrus in epistula I cap. VIII: Subiecti estote omni humanae creaturae propter deum usque deum timete, regem honorificate. 25

CXV. LVMEN ITINERIS NOSTRI ESSE LEGEM DEI. In psalmo XVIII: Praeceptum domini lucidum inluminans oculos. In CXVIII:

1 Tit. 3, 1 et 2 5 I Petr. 2, 13—17 15 Ps. 18, 9
16 Ps. 118, 105

1 ammone *MLC* 2 blasphemare *S* 3 non litigiosos *Cv*
omnem *MLCv*, $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha\nu$ 4 apost.] in epistola (ep̄la) *MVLC*
5 subiecti *Sv*: „subditi *MVLC* estote *in ras. S* ordinatione *V¹*
L, creaturae *V²Cv* 6 deum *V²Cv* quasi *Cv* 7 habeo *S*
in hoc ipsum *om. Cv* ipsud *M* laude *S* 8 quia *MVLCv*
9 stultorum *MVLC*: storum *S*, imprudentium *v* 10 ut liberi *MV*
LC: liberi *S*, quasi *l. v* 12 deum] dñm *MV* autem *om. L*
Cv 15 preceptum *SLC*

uerbum tuum, domine, et lumen semitis meis. Item in prouerbiis: Quia lucerna est mandatum legis et lux uitae et increpatio et disciplina. Item in esaia propheta: De nocte uigilat spiritus meus ad te, deus, quia lux praecepta tua sunt super terram.

XCVI.

DE MORTE IVSTORVM.

In libro sapientiae: Iustus autem si morte praeuentus fuerit, in refrigerio erit. senectus enim uenerabilis est non
10 diuturna, nec numero annorum computata: cani sunt enim sensus hominis, et aetas senectutis uita immaculata, quae placita deo facta dilecta est, et uiuens inter peccatores translata est. raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Item illic: Consum-

15 cerna pedibus meis. In prouerbiis cap. : Quia lucerna est α
mandatum legis. In esaia cap. : De nocte uigilat spiritus meus ad te, deus.

XCVI. DE MORTE IVSTORVM. In libro sapientiae cap. : Iustus autem sine morte praeoccupatus ē fuerit in refrigerio erit
20 usque ne fictio deciperet animam illius. Item cap. : Consummatus autem in breui repleuit tempora usque inter mortuos in

Lucerna pedibus meis usque semitis meis. In prouerbiis μ
cap. VII: Quia mandatum lucerna est et lex lux et uia uitae increpatio disciplinae. In esaia cap. : De mane uigilabo ad
25 te, quum feceris iudicia in terra.

XCVI. DE MORTE IVSTORVM. In libro sapientiae cap. II: Iustus autem si morte praeoccupatus fuerit, in refrigerio erit usque aut fictio malitiae decipiat animam illius. Item in ipso cap. : Consummatus in breui expleuit tempora multa, placita

2 Prou. 6, 23 4 Es. 26, 9 8 Sap. 4, 7—11 14 ib. 13—19

1 domine *om. Cv* meis *om. C* 3 et *pr. om. C (cf. v)*
Item — De — terram *om. V* esaia *S* 4 noctae *S* lux est
MLC (sunt om.) 8 praeoccupatus *MVLCv* 11 uita . . quae . .]
βίος . . εὐάρεστος . . 12 dilecta *om. MVLC* translatus *MVL*
C(v) 13 intellectus *MV¹L* 14 fictio *MV* illic] ubi supra
MVC, om. L

matus autem in breui repleuit tempora longa: placita enim erat domino anima eius. propter hoc properauit educere eum de media iniquitate. populi autem uidentes et non intelligentes, nec ponentes in praecordiis suis talia, quia gratia dei et misericordia in sanctos eius et respectus in electos eius. 5
condemnat autem iustus mortuos uiuos impios, et iuuentus celerius consummata longaeuitatem iniusti. uidebunt enim finem sapientis, et non intellegent quid cogitauerit de illo deus et quare munierit illum dominus. illos autem dominus inridebit: et erunt post haec decedentes sine honore et in 10
contumelia inter mortuos in perpetuum. Item illic: Iusti autem in perpetuum uiuent, et aput dominum est merces illorum, et cogitatio illorum aput altissimum. ideo accipiunt regnum decoris et diadema speciei de manu domini: quoniam deus dextera sua teget illos, et brachio suo defendet illos. 15
Item iob: Mors enim uiro iusto requiem dat. Item in

α perpetuum. Item cap. : Iusti autem in perpetuum uiuent. In libro iob cap. : Mors enim uiro iusto requiem dat. In

μ enim erat deo anima illius usque et in contumelia inter mortuos in perpetuum. Item cap. II: Iusti autem in perpetuo uiuent 20 usque et brachio defendet illos. In ecclesiastico cap. XI: Modicum plora super mortuum usque luctus mortui septem dies. In prouerbiis cap. XI: Mortuo homine impio usque expectatio sollicitorum peribit. In iob cap. : Mors enim uiro iusto re-

11 Sap. 5, 16 et 17 16 Iob. 30, 23

2 deo *MVLCv* illius *MVLCv* educere *SCv*: eripere *MV*
L 5 respectus] *add.* eius *MVLC* eius] illius *MVLCv*
7 longaeuitatem *S*: longae uitae *MV¹LC*, s. l. *praepos.* homines *V²*,
longam uitam *v* enim *om.* *MVLC* 9 eum deus *C* 10 post
om. *S* ^{de} dicentes (^{de} *m.* *l*) *S*, *dedicentes* *L* et *ante* in *om.* *S*
11 et inter *C* Item — Iusti — dies *om.* *V* illic] in libro sapi-
entiae *MLC* 12 uiuent] *ξῶσι* mercis *S* 13 cogitatio eorum
ML accipient *MLCv*, *λήφονται* 14 quoniam *Sc*: quia *MLC*
15 deus *om.* *MLCv* teget eos *MLv* brachio *S* 16 in
iob *L*

apocalypsi: Et audiui uocem de caelo dicentem mihi: scribe: beati mortui qui in domino moriuntur amodo. etiam, dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis. opera enim eorum sequuntur eos. Item illic: Modicum plora super
 5 mortuum, quoniam requieuit. Item illic: Luctus mortui septem dies.

XCVII.

DE MORTE INIQVORVM.

In ecclesiastico: Cum enim moritur homo nequam,
 10 hereditabit serpentes et bestias et uermes. Item illic: Stuppa collecta synagoga peccantium: consummatio enim illorum inferi et flamma ignis. uia peccantium plana ab offensu, et finis illorum inferi et tenebrae et poenae. Item in libro sapientiae: Videbunt enim finem sapientis, et

15 apocalyp cap. : Et audiui uocem de caelo dicentem mihi: *α*
 scribe: beati mortui. In libro sapientiae cap. : Super mortuum modicum plora.

XCVII. DE MORTE INIQVORVM. In ecclesiastico cap. : Quum enim moritur homo nequaquam, hereditauit serpentes. Item
 20 cap. : Stuppa collecta synagoga peccantium. Item cap. : Videbunt enim finem sapientis et non intelligent. In euangelio

quiem dat. In apocal cap. XXXIII: Et audiui uocem de caelo *μ*
 dicentem: scribe: beati mortui usque opera enim eorum sequuntur illos.

25 XCVII. DE MORTE INIQVORVM. In ecclesiastico cap. VII: Quum enim moritur homo, hereditabit serpentes et bestias et uermes. Item cap. XI: Stuppa collecta synagoga peccantium usque tenebrae et poenae. In libro sapientiae cap. II: Videbunt enim

1 Apoc. 14, 13 4 Eccli. 22, 11 5 ib. 12 (13) 9 Eccli.
 10, 11 (13) 11 Eccli. 21, 9 et 10 (10 et 11) 14 Sap. 4, 17 et 18

1 apocalypsi *SM* 2 scribae *S* etiam (tia in ras. m. 1) *S*,
 iam *Cv* 4 illorum s. l. *C*² illic] in libro sapientiae *MLC*
 super mortuum modicum plora *MLC* 5 item illic *om.* *MLC*
 9 enim] autem *V* morietur *v* 10 hereditauit *SMV* ubi
 supra *MVLC* 11 styppa *MV*, stupa *C* 12 ab offensus. (rasa
 s) *S*, ad offensum *MVC*, et offensum *L* 13 et finis *S*: in finem
 (in *om.* *V*) *MVLC*, et in fine *v* 14 sapientes *V*

non intellegent quid cogitauerit de illo deus et quare munierit illum dominus. illos autem dominus inridebit. et erunt post haec decedentes sine honore et in contumelia inter mortuos in perpetuum. Item in euangelio secundum lucam: Homo quidam erat diues, et induebatur purpuram et byssum, 5 et epulabatur cottidie splendide. et erat quidam mendicus nomine lazarus, qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus, cupiens saturari ex his quae cadebant de mensa diuitis, et nemo illi dabat. sed et canes ueniebant et lingebant ulcera eius. factum est autem ut moreretur lazarus mendicus et 10 portaretur ab angelis in sinu abraham. mortuus est autem et diues et sepultus est in infernum. et eleuans oculos cum esset in tormentis, uidet abraham de longe, et lazarus in sinu eius requiescentem. et exclamauit uoce magna dicens: pater abraham, miserere mei et mitte lazarus, et intingat 15 summum digiti sui in aquam et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. et dixit illi abraham: recordare, fili, quia percepisti bona in uita tua, et lazarus similiter mala:

α luce cap. XVI: Homo quidem erat diues et induebatur purpura usque si quis ex mortuis surrexerit, credunt ei. 20

μ finem sapientis usque inter mortuos in perpetuum. In euangelio lucae cap. XXI: Homo quidam erat diues et induebatur purpura usque si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei.

5 Luc. 16, 19—31

1 de illis *L* uerba et quare m. i. dominus *om.* *MVLC* 3 in
contumelia (-iam *L*) *MVLCv*: *om.* *S* (cf. 616, 10), *εἰς ὄβριον*
4 Item — Homo — credent ei *om.* *V* in euang. *om.* *MLC* euang
S 5 purpura *MLCv* bissum *L*, bysso *Cv* 6 aepulabatur
SM cottidiae *S*, cotidie *MLC* splendidae *SL* 7 ad ianuam
M 8 satorari *S* ex his] de micis *Cv* de mensa d. cadebant
L 10 moriretur *S* 11 sinu *SMLC* autem est *C*
12 saepultus *M* in inferno *Cv* et eleuans *S*: eleuans autem
MLCv oculos suos *MLCv* 13 uidit *LCv*, *ὄρα* de] a *M*
Lv 15 et *SM*, ut *LCv*, *ἴνα* 16 in aqua *L* et] ut *Cv*,
xai 18 percipisti *M*, recepisti *Lv*

nunc autem hic consolatur, tu uero cruciaris. et super haec omnia inter uos et nos chaos magnum est, ut qui ueniunt ad nos transire non possint ad uos neque inde huc transmeare. et dixit illi: rogo ergo te, pater, ut mittas in domum
 5 patris mei, habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi ueniant in hunc locum tormentorum. et dixit illi abraham: habent moysen et prophetas, audiant illos. et ille dixit: non, pater abraham: sed si quis ex mortuis surrexerit et abierit ad illos, persuadebit illis, et paenitentiam agent.
 10 dixit autem illi abraham: si moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis surrexerit, credent ei.

XCVIII.

DE AVARITIA.

In prouerbiis: Qui continet triticum in angustia, relin-
 15 quet illud inimicis. pretio grauans triticum in populo maledictus erit. benedictio autem super caput participantis. Item in ecclesiastico: Est qui locupletatur parce agendo, et haec pars mercedis illius, cum dicit: inueni requiem mihi, et nunc manducabo de bonis meis solus: et nescit quod tempus
 20 praetereat et relinquet omnia aliis. Item in ambacum

XCVIII. DE AVARITIA. In prouerbiis cap. : Qui abscondit α
 frumenta maledicetur in populis. In ecclesiastico cap.
 : Qui locupletatur parte agendo et haec pars. In ambac.

XCVIII. DE AVARITIA. In prouerbiis cap. XII: Qui abscondit μ
 25 frumenta maledicetur in populis usque benedictio autem super caput uendentium. In ecclesiastico cap. VIII: Est qui locupletatur parce agendo usque et relinquet omnia aliis et morietur.

14 Prou. 11, 26

17 Eccli. 11, 18—20

1 nunc autem *Sv*: nunc uero *MLC*, *vñv δέ* tu uero *SCv*: et
 tu *ML*, *σὸ δέ* 2 chaus *ML*, caos *C* 3 possunt *M* 4 mit-
 tas] *add.* eum *LCv* 5 testetur *Sv*: testificetur *MLC* 7 profetas
S 8 surrexit *S (bis)* 11 resurrexerit *MLCv* 15 praetio *SM*
 20 requiet (^u *m. 1*) *S*, relinquat *MVLCv* aliis *om. C* ambacum
M, abacum *S*, abacuc *VLC*

propheta: O qui acquirit auaritiam malam domui suae! cogitasti confusionem domui tuae, peccauit anima tua. Item in euangelio secundum lucam: Ait quidam de turba ad iesum: magister, dic fratri meo, ut diuidat mecum hereditatem. dixit autem illi iesus: homo, quis me constituit iudicem aut diuisorem supra uos? et ait ad illos: uidete et cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiusquam uita eius est ex his quae possidet. dixit autem ad illos et similitudinem hominis cuiusdam diuitis uberes fructus possessio adtulit, et cogitauit aput se dicens: quid faciam, quia non habeo quo colligam fructus meos? et dixit: hoc faciam: destruam horrea mea et maiora faciam illa, et illic colligam omnes fructus meos, et dicam animae meae: habes multa bona in annos multos, epulare. dixit autem illi deus: stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quae autem praeparasti cuius erunt? sic est qui sibi thesaurizat et non est in deum diues. Item

α cap. : O qui acquirit auaritiam domui suae. In euangelio luce cap. XII: Ait quidam de turba ad iesum: dic fratri meo,

μ In ambauc cap. : Vae qui congregat auaritiam domui suae, ut sit in excelso nidus <in ras.> eius usque et peccauit anima tua. Secundum lucam cap. XII: Ait autem quidam ei de turba: magister, dic fratri meo, ut diuidat mecum hereditatem usque quae autem parasti cuius erunt? sic est qui sibi thesaurizat et non

1 Abac. 2, 9 et 10

3 Luc. 12, 13—21

1 malam om. <i>MVLC</i>	2 et peccauit <i>MVLCv</i> (393, 16)
Item — Ait — diues om. <i>V</i>	3 in euang. om. <i>MLC</i> euuan̄ <i>S</i>
6 super <i>Cv</i>	7 habundantia <i>SLC</i>
adtulit fructus (fr. attul. <i>C</i>) et cogitauit <i>MLC</i>	9 diuitis cuius ager uberes
<i>MLC</i> quo] quod <i>M</i>	10 quid faciam om.
11 fructos <i>SM</i>	distruam <i>S</i>
12 fructos <i>M</i>	14 multos <i>S</i> : plurimos <i>MLCv</i>
stultae <i>SM</i>	aeplulare <i>SM</i>
hac] ac <i>SML</i>	noctae <i>M</i>
tunt <i>Sv</i> : anima tua (-am <i>M</i>) auferetur <i>MLC</i>	animam tuam repe-
15 parasti <i>Cv</i>	
16 sic est <i>Sv</i> : sic et <i>MLC</i>	in deo <i>MLC</i> , εις θεόν

apostolus ad timotheum I: Nihil intulimus in hunc mundum: uerum quia nec auferre possumus. habentes autem uictum et uestitum his contenti simus. nam qui uolunt diuites fieri, incidunt in temptationem et laqueum diaboli et desideria
 5 multa, quae nihil prosunt, et nocent, quae demergunt hominem in interitum et perditionem. radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes naufragauerunt a fide et inseruerunt se doloribus multis. tu autem, homo dei, haec fuge.

10

XCVIII.

DE SACRIFICIO SPIRITALI.

In psalmo IIII: Sacrificate sacrificium iustitiae, et sperate in domino. Item in psalmo XLVIII: Inmola deo tuo sacrificium laudis, et redde altissimo uota tua: inuoca me in
 15 die tribulationis tuae, et eripiam te, et glorificabis me. Item

ut diuidat mecum hereditatem. At timotheum I cap. XXVII: *α*
 Nihil intulimus in hunc mundum usque haec fuge et relinque. *sequitur rasura complur. litterarum.*

XCVIII. DE SACRIFICIO SPIRITALI. In psalmo IIII: Sacrificate
 20 sacrificium iustitiae. In XLVIII: Immola deo sacrificium laudis.

est in deo diues. Ad thimotheum I cap. VII: Nihil enim *μ*
 intulimus in hunc mundum usque tu autem, homo dei, haec fuge.

XCVIII. DE SACRIFICIO SPIRITALI. In psalmo IIII: Sacrificate
 25 sacrificium iustitiae. In XLVIII: Immola deo sacrificium laudis usque magnificabis me. Item ibi: Sacrificium laudis honorificauit

1 I Tim. 6, 7—11

12 Ps. 4, 6

13 Ps. 49, 14

2 auferre] *add.* quid *V' Cv* 3 simus *SV' C*: sumus *MV' Lv*,
ἀρκεσθησόμεθα 4 incedunt *SMV' L* in temptationibus *MVL*,
 in temptationes *C*, *πειρασμόν* diabuli *S* 5 demergunt *MVLC*,
 dimergunt *S*, mergunt *v* 6 enim *om. MVLC* 9 hanc *C*
 fuge et relinque *MVLC* 13 tuo *om. MVLC* 14 et inuoca
MVLCv 15 tuae *om. MVLCv (sov cod. Alex.)* glorificabis
S: magnificabis *MVLC*, honorificabis *v*

illic: Sacrificium laudis honorificabit me: illic est iter, quod ostendam illi salutare meum. Item in psalmo L: Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum deus non spernit. Item in psalmo XCV: Adferte domino, patriae gentium, adferte domino gloriam et honorem, adferte 5 domino gloriam nomini eius. tollite hostias et introite in atria eius. adorare dominum in aula sancta eius. Item in ecclesiastico: Sacrificium salutare adtendere mandatis et discedere ab omni iniquitate. Item in prouerbiis: Initium uiae iustae faciens bona: accepta sunt apud deum magis quam 10 immolare hostias.

α Item ibi: Sacrificium laudis honorificauit me. In psalmo L: Sacrificium deo spiritus contribulatus. In XCV: Afferte domino patrii gentium. In ecclesiastico cap. : Sacrificium salutare adtendere mandatis et discere ab omni iniquitate. In prouerbiis 15 cap. : Initium uiae iuste faciens bona.

μ me. In L: Sacrificium deo spiritus contribulatus. In XCV: Aferte domino, patriae gentium. In ecclesiastico cap. XX: Sacrificium salutare adtendere mandatis et discedere ab omni iniquitate. In prouerbiis cap. XVI: Initium uiae bonae facere 20 iusta: acceptae autem apud deum magis quam immolare hostias.

1 Ps. 49, 23 2 Ps. 50, 19 4 Ps. 95, 7—9 8 Eccli.
35, 2 9 Prou. 16, 5

1 ubi supra *MVLC* honorificauit *SVLC* illic est iter quod *S*, et illic iter est in qua (quo *L*) *MVLC*, καὶ ἐκεῖ ὁδὸς ἡ (ἡν *Sinait* *m.* 2; deficit *Alex.*) 2 salutarem *S* meum *SMVL* (μον *Sinait.* *m.* 2): dei *Cv* 4 spernit] *cf.* 397, 12 Item — Adferte — sancta eius Item *om.* *V* XCV] XXV *M*, XXVIII *L* 5 patri|aegentium *S*, patri gentium *L* 7 aula] atria *MLC* (*cf.* *v*) 8 ecclesiae *S* mandatis] dñi *s. lin. add.* *V*² 9 discendere *S*, discere *V*¹ 9 in prouerbiis *MVLC*: illic *S* 10 faciens *SMV¹LC*: facere *V*²*v*, τὸ ποιεῖν accepta] autem *s. l. add.* *V*² (*v*)

C.

QVOD VNVSQVISQVE SVO OPERE IVDICETVR.

In psalmo VIII: Infixae sunt gentes in interitu, quem fecerunt: in laqueo isto, quem occultauerunt, comprehensus est
 5 pes eorum. cognoscitur dominus iudicia faciens: in operibus
 manuum suarum comprehensus est peccator. Item in prouerbiis: Sua enim impietate suam animam auferunt. Item
 illic: Iniquitates uirum capiunt: restibus autem peccatorum
 suorum unusquisque constringitur. hic moritur cum innu-
 10 merabilibus, quoniam sine disciplina est: de multitudine autem
 uitae suae proiectus est et periit propter stultitiam. Item
 in prouerbiis: Sicut uua acerba dentibus nociua est et
 fumus oculis, sic iniquitas eis qui utuntur ea. Item in

C. QVOD VNVSQVISQVE SVO OPERE IVDICETVR. In psalmo α
 15 VIII: Infixe sunt gentes in interitu. In prouerbiis cap. :
 Sua enim impietate suam animam auferunt. Item cap. : Ini-
 quitates suae capiunt impii et finibus peccatorum suorum constringitur. Item cap. : Sicut acetum dentibus et fumus oculis.

C. QVOD VNVSQVISQVE SVO OPERE IVDICETVR. In psalmo μ
 20 VIII: Infixae sunt gentes in interitu. In prouerbiis cap. :
 Sua enim impietate suam animam auferunt. Item cap. VI: Ini-
 quitates suae capiunt impium et finibus peccatorum suorum constringitur usque et perit propter iniustitiam. Item cap. XI:
 Sicut acetum dentibus et fumus oculis, sic piger his qui miserunt

3 Ps. 9, 16 et 17 7 Prou. 1, 19 8 Prou. 5, 22 et 23
 12 Prou. 10, 26

3 VIII *M*, octauo *C* in interitum *S* 4 conpraehensus *S*
M bis 5 cognoscetur *V²Cv* 6 manum *S* In (*minio scr.*) epla
 sua (*atramento in ras. uocabuli puerbiis quod minio scriptum erat*)
 petrus (*atram.*) Sua enim . . auferunt. quae ad uitam . . (*uide sub*
finem capituli CIII) *V*; *om.* Item — Iniquitates — uirtute sua 7 im-
 pietatem *SL* 8 illic] ibi *MLC* restibus *S*: funibus *MLCv*
 10 quoniam *S*: quia *MLC* 11 perit *ML* stultitiam *S*: in-
 iustitiam *MC*, iustitiam *L* Item in prouerbiis Sicut . . . utuntur
 ea *om.* *S* 12 acerua *ML* testibus *M* 13 eam *M*

libro sapientiae: Vt scirent quia per quae peccat quis per haec et torquetur. Item illic: Homo autem se occidit per malitiam suam. Item in euangelio secundum matthaeum: Ex sermonibus tuis iustificaberis, et ex uerbis tuis condemnaberis. Item secundum iohannem: Qui 5 autem non credit, iam iudicatus est. Item in leuitico: Ex fratribus autem uestris filiis israhel unusquisque fratrem suum non deprimat in suspiriis. Item in ecclesiastico: Ne despicias hominem auertentem se a peccato: memento quoniam omnes sumus in correptionem. Item illic: Sicut 10 aues uolantes passeris, ita maledictum uanum non superueniet ulli.

α In libro sapientiae cap. : Vt scirent quia per quae peccat quis per haec ei torquetur. Item ibi: Homo autem se occidit per malitiam suam. In euangelio mathei cap. : Ex ser- 15 monibus tuis iustificaueris et ex uerbis tuis condempnaueris. In euangelio secundum iohannem cap. : Qui autem non credit, iam iudicatus est. In leuitico cap. LXXX: Ex fratribus autem uestris filiis israhel unusquisque fratrem suum deprimat in suspiriis. In ecclesiastico cap. : Ne despicias hominem 20 auertentem se a peccato.

μ eum in uia. In libro sapientiae cap. VII: Vt scirent quia per quae peccat quis per haec et torquetur. Item cap. XI: Homo autem occidit quidem per malitiam animam suam. Secundum lucam cap. XVII: Ex ore tuo te iudico, serue nequam. Secun- 25 dum iohannem cap. II: Qui autem non credit, iam iudicatus est. In leuitico cap. XVI: Fratres autem uestros filios israhel ne obprimatis per potentiam. In ecclesiastico cap. VI: Ne despicias hominem auertentem se a peccato usque omnes in corruptione sumus. 30

1 Sap. 11, 17 2 Sap. 16, 14 4 Matth. 12, 37 5 Ioh.
3, 18 7 Leu. 25, 46 9 Eccli. 8, 5 (6) 10 Prou. 26, 2
25 Luc. 19, 22

2 et] ei *M* ubi supra *MLC* 3 in euang. *om. MLC*
euangl̄ *S* 4 iustificaueris . . condempnaueris *M* 6 leuitico
S 9 despicias *S* 10 quoniam *Sv*: quia *MLC* corruptionem
LC Item — Sicut — ulli *om. MLC* 11 uolantes *S*, *πίταται*
καί . . (*fortasse* uolant et)

CI.

QVOD DOMINVS IN SVO ARBITRIO RELIQUERIT HOMINEM NEC VELIT
QVEMQVAM PERIRE.

In ecclesiastico: Dominus ab initio constituit hominem,
5 et reliquit illum in arbitrio suo. adiecit mandata et prae-
cepta, si uolens mandata seruare et fidem placitam facere.
adposuit aquam et ignem: ad quod uis exporrigere manum
tuam. ante hominem uita et mors, bonum et malum: quod
placuerit ei, dabitur illi. Item illic: Nemini mandauit
10 impie agere, et nemini dedit laxamentum peccandi. Item
apostolus ad titum: Hoc enim bonum et acceptum coram
saluatore nostro deo, qui omnes homines uult saluos fieri et
in agnitionem ueritatis uenire. Item iacobus apostolus:
Vnde bella? unde rixae in uobis? nonne de uoluntatibus uestris,
15 quae militant in membris uestris, et sunt uobis suauissima?

CI. QVOD DOMINVS IN SVO ARBITRIO RELIQUERIT HOMINEM NEC α
VELIT QVEMQVAM PERIRE. In ecclesiastico cap. : Deus ab
initio constituit hominem et reliquit illum usque quod placuerit
ei, dabitur illi. Item ibi: Nemini mandauit deus impie agere et
20 nemini dedit laxamentum peccandi. Ad titum cap. : Hoc
enim bonum et accepto quoram saluatore nostro deo.

CI. QVOD DOMINVS IN SVO ARBITRIO RELIQUERIT HOMINEM NEC μ
VELIT QVEMQVAM PERIRE. In ecclesiastico cap. VIII: Deus
ab initio constituit hominem usque quod placuerit ei, dabitur illi.
25 Item ibi: Nemini mandauit impie agere et nemini dedit spatium
peccandi. Ad timotheum I cap. II: Hoc enim bonum est et
acceptum coram saluatore <salutare *ex corr. m. 1*> nostro deo, qui
omnes homines uult saluos fieri et ad agnitionem ueritatis uenire.

4 Eccli. 15, 14—17 (14—18) 9 ib. 20 (21) 11 I Tim. 2,
3 et 4 14 Iac. 4, 1 et 2

2 uellit *SM* quemqua *S* 4 deus *MLCv*, *add.* autem *L*
5 reliquid *SL* 6 si uolens m. s.] *ἐὰν θέλῃς συντηρήσεις ἐντολάς*, si
uolueris m. s. v facere] *add.* et *C* 7 porrigere *LC* 9 ubi
supra *MLC* mandauit] *add.* deus *MLC* 10 impiae *SM*
11 apostolus *om. MLC* 13 agnitione *M* uerba Item — Vnde —
suauissima *om. MLC* 15 que *S*

CII.

DE TRISTITIA DELICTI.

In prouerbiis: Sicut tinea uestimento et uermis ligno, ita tristitia uiro nocet cor. Item illic: Cor laetum bonam ualitudinem facit: uiri autem tristis arescunt ossa. Item 5 in ecclesiastico: Beatus uir, qui non est lapsus uerbo oris sui et non est stimulatus in tristitia delicti. felix qui non habuit maestitiam et non excidit ab spe sua.

CIII.

QVOD IN BAPTISMO OMNIA PECCATA DIMITTANTVR ET QVOD IN 10
NOVITATE VITAE AMBVLANDVM SIT.

Paulus apostolus ad romanos: Commendat autem suam caritatem deus in nobis: quoniam, si cum adhuc pecca-

α CII. DE TRISTITIA DELICTI. In prouerbiis cap. : Sicut inea uestimento et uermis ligno, ita tristitia uiro nocetur. In eccle- 15
siastico cap. : Beatus uir qui non est lapsus uerbo ori sui.

CIII. QVOD IN BAPTISMO OMNIA PECCATA DIMITTANTVR ET QVOD IN NOVITATE VITAE SIT AMBVLANDVM. Apostolus ad romanos cap. XII: Commendat autem suam caritatem in nobis

μ CII. DE TRISTITIA DELICTI. In prouerbiis cap. XXVI: Sicut 20
tinea uestimento et uermis ligno, ita tristitia uiro nocetur. Item cap. : Cor gaudens exhilarat faciem, in maerore animi deicitur spiritus. Item cap. XVIII: Animus gaudens aetatem florida facit usque exsiccatur ossa. In ecclesiastico cap. VIII: Beatus uir qui non est lapsus uerbo ex ore suo usque et non excedit ab spe sua. 25

CIII. QVOD IN BAPTISMO OMNIA PECCATA DIMITTANTVR ET QVOD IN NOVITATE VITAE SIT AMBVLANDVM. Ad romanos cap. VI: Commendat autem suam caritatem in nos, quoniam quum adhuc

3 Prou. 25, 20 4 Prou. 17, 22 6 Eccli. 14, 1 et 2
12 Rom. 5, 8—10 22 Prou. 15, 13

2 delecti S sicut inea S 4 uir* (rasa o) M, uiri L (λίπη
άνδρος βλέπτει καρδίαν) ubi supra MLC 5 ualitudinem SM
LC uiro . . . tristi MLC 7 delecti S 8 post habuit add.
animi sui MLCv mestitiam S, maestitia MLC (mest- LC)
10 dimittantur (a ex u corr. m. prima) S 11 sit ambulandum M
LC 12 paulus om. MLC apost. om. C 13 deus in nobis Sv:
in nobis deus MLC (τὴν ἐαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός) quoniam
si cum adhuc S: qui si adhuc cum MLC

tores essemus, christus pro nobis passus est, multo magis
 nunc reconciliati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per
 ipsum. si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus deo
 per mortem filii eius, multo magis reconciliati salui erimus
 5 in uita ipsius. Item illic: An ignoratis, fratres, quod qui-
 cumque baptizati sumus in christo iesu in mortem ipsius
 baptizati sumus? ergo cum illo sepulti sumus per baptismum
 in mortem, ut quomodo christus surrexit ex mortuis, ita et
 nos in nouitate uitae ambulemus. si enim conplantati facti
 10 sumus similitudini mortis eius, simul et resurrectionis erimus:
 scientes quia uetus homo noster simul crucifixus est, ut de-
 struatur corpus peccati, ut ultra non seruiamus peccato: qui
 enim mortuus est, iustificatus est a peccato. si autem mortui
 sumus cum christo, credimus quia etiam simul uiuemus cum
 15 eo: scientes quod christus surgens ex mortuis iam non mori-
 tur, mors in eum iam non dominabitur. quod enim mortuus
 est, peccato mortuus est semel: quod autem uiuit, uiuit deo.
 ita et uos existimate uos mortuos esse peccato, uiuentes
 autem deo in christo iesu. Item illic: Igitur ego ipse
 20 mente seruo legi dei, carne autem legi peccati. nihil ergo

usque existimate uos mortuos esse peccato, uiuere autem deo in α
 christo iesu. Item cap. XVIII: Igitur ego ipse mente seruo legi

peccatores essemus, usque existimate uos mortuos quidem esse μ
 peccato, uiuentes autem deo in christo iesu. Item ad romanos
 25 cap. VIII: Igitur ego ipse mente seruo legi dei, carne autem
 legi peccati usque liberauit me a lege peccati et mortis. Ad

5 Rom. 6, 3—11

19 Rom. 7, 25 et Rom. 8, 1 et 2

1 passus *S*: mortuus *MLCv* 2 salu**i (*ras. ar*) *S* 4 filii
LC 5 Item illic *om. MLC* quod *S*: quoniam *MLC*, quia *v*
 6 in mortem *S* (*εις τὸν θάνατον*): in morte *MLCv* 7 consepulti
 enim sumus cum illo *MLCv* 8 ex *S*: a *MLCv* 9 facti *om.*
MLC 15 ex *Sv*: a *MLC* 16 in eum iam *S*: ei ultra *MLC*,
 illi ultra *v* 18 exstimate *M*, exestimate *L* uiuentes *Sv*: ui-
 uere *MLC* 19 ad romanos *MLC* Obsecro — Igitur — (*duo*
testimonia inuerso ordine) *L* ergo *M* 20 ego *S*

nunc damnationis est his qui sunt in christo iesu, qui non secundum carnem ambulant. lex enim spiritus uitae in christo iesu liberauit te a lege peccati et mortis. Item illic: Obsecro autem uos, fratres, per misericordias dei, ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem, sanctam, deo placentem, 5 rationabile obsequium uestrum. et nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in nouitate mentis uestrae, ut probetis uos quae sit uoluntas dei, et quod bonum et bene placitum et perfectum est. Item ad corinthios: Nescitis quia pusillum fermentum totam massam fermentat? expurgate uetus 10 fermentum, ut sitis noua conspersio, sicut estis azymi. nam et pascha nostrum immolatus est christus. itaque sollempnitatem celebremus non in fermento ueteri neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et ueritatis. Item illic: Nolite errare: neque fornicarii, neque idola 15 colentes, neque molles, neque adulteri, neque masculorum

α dei, carne autem lege peccati. Item cap. XXXVII: Obsecro autem uos, fratres, per misericordiam dei, ut exhibeatis corpora uestra usque bene placitum et perfectum est. Ad corinthios I cap. XXIII: Nescitis quia modicum fermentatum totam massam corrumpit usque in azimis sinceritatis et ueritatis. Item cap. XXVII: Nolite errare: neque fornicarii neque idolis seruentes usque sancti-

μ romanos cap. XIII: Obsecro itaque uos, fratres, per misericordiam dei, ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem usque quae sit uoluntas dei bona et bene placens et perfecta. Ad corinthios I cap. V: Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit usque sed in azimis sinceritatis et ueritatis. Item ad corinthios I cap. VI: Nolite errare: neque fornicarii neque

3 Rom. 12, 1 et 2 9 I Cor. 5, 6—8 15 I Cor. 6, 9—11

2 uite *S* 3 te *S* (*ας*, cf. *Westcott-Hort, Append. 109*): me *MLCv*
 ubi supra *MLC* 4 misericordiam *MLCv* (*διὰ τῶν οἰκτιρ-
 μῶν*) 5 uiuentem *Sv*: uiuam *MLC* 6 confirmari *S* 8 uos
om. MLCv et ante quod *om. MLC* 10 pusillum *S*: modicum
MLCv fermentat] corrumpit *Cv* 11 conspersio *S* azimi et
infra azimis *SMC* nam et *S*: etenim *MLCv* 12 sollempni-
 tatem *MC* 14 et nequitiae *om. MLC* 15 ubi supra *MLC*

concupitores, neque fures, neque auari, non ebriaci, non maledici, non rapaces regnum dei possidebunt. et haec quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis in nomine domini nostri iesu christi et in spiritu dei nostri. Item ad ephesios: Hoc igitur dico et testificor in domino, ut iam non sic amplius ambuletis, sicut gentes ambulant in uanitate mentis suae, tenebris obcaecatum habentes intellectum, alienati a uita dei, per ignorantiam quae est in illis, propter caecitatem cordis eorum, qui desperantes semet ipsos tradiderunt in-
 10 pudicitiae in operationem immunditiae omnis et auaritiae. uos autem non ita didicistis christum, si tamen illum audistis et in ipso docti estis, sicut est ueritas in iesu, ut deponatis secundum priorem conuersationem ueterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. renouamini autem spiritu
 15 mentis uestrae: induite nouum hominem, qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate et ueritate. Item petrus apostolus II: Gratia uobis et pax adimpleatur in recogni-

ficati estis in nomine domini dei nostri et in spiritu dei nostri. α
 Ad efesios cap. XVI: Hoc igitur dico et testificor in domino,
 20 ut iam non sic ambuletis, sicut et gentes usque in iustitia et sanctitate et ueritate. In epistula petri II cap. I: Gratia uobis et pax adimpleatur in recognitione domini nostri iesu christi

idolis seruientes usque sed iustificati estis in nomine domini μ
 nostri iesu christi et in spiritu dei nostri. Ad ephesios cap.
 25 V: Hoc igitur dico et testificor in domino, ut iam non ambuletis, sicut gentes ambulant usque induite nouum hominem, qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate ueritatis. Petrus in epistula II cap. I: Gratia uobis et pax adimpleatur in cognitione

5 Ephes. 4, 17—24

17 II Petr. i, 2—9

1 aebriaci *S*: ebriosi (aebr- *M*) *MLCv* non . . non . . non *S*:
 neque . . neque . . neque *MLCv* 4 efesios *S*, effesios *L* 6 am-
 plius *om. MLC*, sic amplius *om. v* sicut et *MLCv* (καθὼς καὶ)
 uanitatem *S* 7 in tenebris *MLC* obcecati *C* 9 desperant**
 (** *a m. 1*) *S* tradiderunt semet ipsos *MLC* 11 dedicistis *S*
 12 et ¹nipso *S* 13 corrump- *MLC* 15 et induite *MLCv*, καὶ
 ἐνδύσασθαι 17 apostolus] in epistola (ἐπι̅στα *C*, ἐπ̅ *L*) *MLC*

tionem domini nostri iesu christi, qui nunc omnia nobis diuina uirtute sua quae ad uitam et pietatem pertinent donauit per agnitionem eius qui nos uocauit sua inlustri uirtute, per quam honorifica et maxima nobis promissa donantur, ut per haec sitis diuinae consortes naturae post euasionem quae est in mundo in cupiditate perditae uitae. sed et uos properate omnes, subinferentes in fide uirtutem, in uirtute scientiam, in scientia abstinentiam, in abstinentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate amicam fraternitatem, in affectione fraternitatis caritatem. haec uobis cum sint et superent, ut non uacui nec sine fructibus inueniamini in domini nostri iesu christi recognitione. cui autem non praesto sunt haec, caecitatem autem, uanitatem et obliuionem accipiet, si non purgetur priorum delictorum contagione.

CIII.

15

DE SVBSTANTIA DEI.

In psalmo LXVIII: Infixus sum in limum profundi, et non est substantia. Item in hieremia propheta: Non

α usque et obliuionem accipiet, si non purgetur priorum delictorum contagione.

CIII. DE SVBSTANTIA DEI. In psalmo LXVIII: Infixus sum in limum profundum, et non est substantia. In hieremia cap.

μ dei et christi iesu domini nostri usque obliuionem accipiens purgationis ueterum suorum delictorum.

CIII. DE SVBSTANTIA DEI. In psalmo LXVIII: Infixus sum in limo profundi et non est substantia. In hieremia cap. :

17 Ps. 68, 3

18 Hier. 9, 10

1 ihs̄ S 3. per quam SMVLC 4 honorificam M 5 naturae] add. ut C 6 ppate V 7 subinferentes MVLCv (παρεισ-ενέγναντες): subferentes S 8 patientiam (om. in abstinentia) S
11 uacui nec S: uacui et VLC, uacuet set (et bis ex i corr. m. 1) M
fructu MVLCv in] add. nomine S 12 autem S: enim MLC, om. V 13 autem] et in marg. add. V accipiet S 17 LXVII S limo LCv

audierunt uocem substantiae: a uolatilibus caeli usque ad pecora mente exciderunt et perierunt. Item illic: Quoniam quis stabit in substantia domini et uidit uerbum eius? quis aurem praebuit et audiuit? Item illic: Si stetissent in substantia mea et si audissent uerba mea et si docuissent populum meum, auertissem illos a pessimis adinventionibus suis.

CV.

ADSVMENDA ARMA SPIRITALIA CONTRA NEQVITIAS SPIRITALES.

In deuteronomio: Si autem exieris committere bellum aduersus inimicos tuos, et custodies te ab omni re mala. Item apostolus ad romanos: Igitur non regnet peccatum

: Non audierunt uocem substantiæ domini. Item ibi: Si stetissent in substantia mea usque aduentionibus suis. α

CV. ASSVMENDA ARMA SPIRITALIA CONTRA NEQVITIAS SPIRITALES. In deuteronomio cap. LXXII: Quando egressus fueris aduersus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala. Ad romanos cap. XVI: Non ergo regnet peccatum in uestro

Et non audierunt uocem possidentis: a uolucere caeli usque ad pecora transmigrauerunt et recesserunt. Item cap. : Quis enim adfuit in consilio domini et uidit et audiuit sermonem eius? quis considerauit uerbum illius et audiuit? Item ibi cap. : Si stetissent in consilio meo usque auertissem utique eos a uia sua mala et a pessimis cogitationibus suis. μ

CV. ADSVMENDA ARMA SPIRITALIA CONTRA NEQVITIAS SPIRITALES. In deuteronomio cap. XII: Quando egressus fueris aduersus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala. Ad romanos cap. VII: Non ergo regnet peccatum in uestro mortali

2 Hier. 23, 18 4 ib. 22 10 Deut. 23, 9 12 Rom. 6, 12 et 13

2 uerba Item — Quoniam quis — audiuit Item illic om. V (lacuna est 8 litterarum) illic] in hieremia (iber- C) MLC 3 uerba substantia domini e. u. u. e. q. a. p. e. a. Item i. Si stetissent in om. S substantiam MLC dei M uerbo MLⁿ 4 illic scripsi: ubi supra MVLC 6 aduentionibus S, aduentionibus ("mino corr.) V 8 assumenda MVLC 9 deuteronomium MC 10 et om. MVLC 11 Item a. ad romanos om. V in lac. apostolus om. MLC

in uestro mortali corpore, ut obaudiatis ei. sed neque exhibeatis membra uestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete uos deo tamquam ex mortuis uiuentes et membra uestra arma iustitiae deo. Item ad corinthios II: In carne enim ambulantes non secundum carnem militamus — arma enim militiae nostrae non carnalia, sed potentia deo ad destructionem munitionum —, consilia destruentes et omnem exaltationem extollentem se aduersus scientiam dei, in captiuitatem redigentes omnem cogitationem, in obsequium christi perducentes. Item ad ephesios: De cetero confortamini in domino et in potestate uirtutis eius. induite uos arma dei, ut possitis resistere aduersus insidias diaboli: quoniam non est uobis conluctatio aduersus carnem et sanguinem, sed aduersus potestates, aduersus huius mundi rectores tenebrarum harum, aduersus spiritalia nequitiæ in caelestibus. propterea induite uos arma dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti estote, praecincti lumbos uestros in ueritate et induti loricam iustitiae et calciati pedes in praeparatione euangelii pacis, in omnibus adsumentes scutum fidei,

α mortali corpore. Ad corinthios II cap. : In carne enim ambulantes non secundum carnem militamus usque obsequium christi perducere. Ad efesios cap. XXX: De cetero, fratres, confortamini in domino et in potentia uirtutis eius usque in omni

μ corpore usque et membra uestra arma iustitiae deo. Ad corinthios II cap. XI: In carne enim ambulantes usque omnem intellectum in obsequium christi et in promptu habentes. Ad ephesios cap. VIII: De cetero, fratres, confortamini in domino et in potentia uirtutis eius usque uigilantes in omni instantia et

4 II Cor. 10, 3—5 10 Ephes. 6, 10—18

1 exhibeatis ^h S exhibeatis et exhibete VL 4 Item — In carne
— 633, 5 sanctis om. V 6 destructionem S destruendam munitionem C 7 destruentes S exaltationem S: altitudinem ML
Cr 8 se] sed S 10 efesios S, effesios L 11 potentia (-am L) MLCr 12 diabuli S quoniam Sv: quia MLC 13 nobis C
17 estote S: stare. estote MLC, *στῆναι. στήτε οὖν*, stare. state ergo v 18 induite L praeparationem M 19 euangelii S
assumentes MLC

in quo possitis omnia iacula candentia nequissimi extinguere, et galeam salutis et gladium spiritus, quod est uerbum dei, per omnem orationem et obsecrationem orantes in omni tempore in spiritu, et in ipsum uigilantes semper in omni oratione
 5 pro omnibus sanctis. Item ad thessalonicenses I: Non dormiamus, sed uigilemus et sobrii simus. nam qui dormiunt nocte dormiunt, et qui inebriantur nocte ebrii sunt. nos autem cum diei simus, sobrii simus, induti loricam fidei et caritatis et galeam spem salutis. quoniam non posuit nos deus in
 10 iram, sed in adquisitionem salutis per dominum nostrum iesum christum, qui mortuus est pro nobis, ut siue uigilemus siue dormiamus simul cum illo uiuamus.

CVI.

FACIENDVM PRIVS ET SIC DOCENDVM.

15 In euangelio secundum matthaeum: Quicumque soluerit ex mandatis istis minimis et sic docuerit homines,

oratione pro omnibus sanctis. Ad thessalonicenses I cap. XVIII: Igitur non dormiamus sicut et ceteri usque siue uigilemus siue dormiamus simul cum illo uiuamus. α

20 CVI. FACIENDVM PRIVS ET SIC DOCENDVM. In euangelio secundum mattheum cap. III: Quicumque ergo soluerit unum ex

obsecratione pro omnibus sanctis. Ad thessalonicenses I cap. VI: Igitur non dormiamus sicut ceteri, sed uigilemus et sobrii simus <i ex u> usque simul cum illo uiuamus. μ

25 CVI. FACIENDVM PRIVS ET SIC DOCENDVM. Secundum mattheum cap. III: Qui enim soluerit unum de mandatis istis

5 I Thess. 5, 6—10

15 Matth. 5, 19

1 in ante quo om. C iacula candentia nequissimi S: iacula maligni ignita ML, inimici iacula ignita C, tela nequissimi ignea v
 4 ipso MLCv 5 tessalonicenses S, thesal- M, thesol V
 prima M, om. VLC subrii S 7 inaebrantur SM, inebriantur V¹ note S autem om. MLC qui diei (dei V¹) sumus MVLCv 8 sobrii simus om. S loricam S
 9 spem MVLCv: et spem S 10 adquisitionem MVLC, ⁴ acquisitionem S
 14 dicendum SC 15 euangl secund matth; S 16 non soluerit S, enim soluerit Mai (Sab.)

minimus uocabitur in regno caelorum: qui autem fecerit et sic docuerit, magnus uocabitur in regno caelorum. Item illic: Non omnis qui mihi dicit: domine, domine, intrabit in regno caelorum, sed qui facit uoluntatem patris mei, qui est in caelis, ipse intrabit in regno caelorum. Item ad romanos: Non enim auditores legis iusti sunt apud deum, sed qui faciunt legem iustificabuntur apud deum. Item ad corinthios I: Ego igitur sic curro, non quasi in incertum, sic pugno, non quasi aerem caedens, sed liuidum facio corpus meum et seruituti subicio, ne dum aliis praedicauerim, ipse reprobus efficiar. Item ad romanos: Propterea inexcusa-

α mandatis istis minimis et sic docuerit homines. Item cap. : Non omnis qui dicit mihi: domine, domine, intrauit in regnum caelorum. Ad romanos cap. VI: Non enim auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur. Ad corinthios I cap. XLIII: Ego igitur sic curro non quasi in incertum. Ad romanos cap. VI: Propter quod inexcusabilis es, o homo, usque existimes, quia effugies iudicium dei.

μ minimis usque hic magnus uocabitur in regno caelorum. Item cap. VI: Non omnis qui dicit mihi: domine, domine, usque ipse intrabit in regnum caelorum. Ad romanos cap. II: Propter quod inexcusabilis, o homo, usque et facis ea, quia tu effugies iudicium dei. Item illic cap. III: Non enim auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur. Ad corinthios I cap. X: Ego igitur sic curro, non quasi in incertum usque ipse reprobus efficiar.

3 Matth. 7, 21 6 Rom. 2, 13 8 I Cor. 9. 26 et 27
11 Rom. 2, 1—3

3 ubi supra *MVLC* dicit mihi *MVLCv* 4 regno *SM*:
regnum *VLcv* (*bis*) 5 Item — Non — Ego — efficiar Item *om. V*
7 qui faciunt legem *S*: factores legis *MLCv* apud deum *alt. om.*
MLCv 9 caedens *SM*: uerberans *LCv* liuidum facio *S*: sub-
iugans *MLC*, castigo *v*, *ὀπωπιάζω* 10 seruitutis subicio *S*, serui-
tuti redigo *MLC*, in seruitutem redigo *v*, *δουλαγωγῶ* ne *S*: ne
forte *MLCv*, *μή πως*, *cf. cap. CX* cum (dum *S*) aliis praedicauerim
Sv: aliis praedicans *MLC*, *ἄλλοις κηρύξας* 11 efficiar *Sv*: inueniar
MLC, *γένωμαι*

bilis es, homo omnis qui iudicas: in quo enim de alio iudicas. te ipsum damnas: eadem enim agis qui iudicas. scimus autem quia iudicium dei est secundum ueritatem in eos qui talia agunt. aestimas autem hoc, homo, tu qui iudicas de his qui talia agunt et facis ea, quia tu effugies iudicium dei?

CVII.

NON HABENDAM SPEM IN HOMINE.

In psalmo CXVII: Bonum est sperare in domino quam sperare in homine: bonum est confidere in domino quam
10 confidere in principibus. Item in psalmo CXLV: Nolite confidere in principibus, neque in filiis nominum, quibus non est salus. Item in hieremia propheta: Maledictus homo, qui spem habet in homine, et confirmauerit carnem brachii sui, et a deo recesserit cor eius. Item illic: Qui confidunt

15 CVII. NON HABENDAM SPEM IN HOMINEM. In psalmo CXVII: α
Bonum est sperare in domino quam sperare in homine. In CXLV: Nolite confidere in principibus. In hieremia cap. : Maledictus homo, qui spem habet in homine. Item ibi: Qui confidunt

CVII. NON HABENDAM SPEM IN HOMINE. In psalmo CXVII*: μ
20 Bonum est sperare in domino usque confidere in principibus. Item in psalmo CXLV: Nolite confidere in principibus. In hieremia cap. : Maledictus homo, qui confidit in homine usque et a domino recedit cor eius. Item illic cap. : Qui

8 Ps. 117, 8 et 9 10 Ps. 145, 2 et 3 12 Hierem. 17, 5
14 Ps. 52 (53), 6

1 o homo *MVLCv* de alio iudicas *S*: alium iud. *MVLC*, iudicas alterum *v*, κρίνεις τὸν ἕτερον 2 condemnas (condempn- *MVC*)
MVLCv qui iudicas *S*: quae iudicas *MVLCv*, ὁ κρίνων
3 quoniam *MVLCv* 4 aestimas *S*: exstimas *M*, existimas *VL*
Cv o homo *MVLCv* tu *S*: om. *MVLCv* de his] eos *v*
5 et facis ea om. *MVLC* 7 hominem *MV* 8 CXVI *S*, CXVIII
V 10 principes *MV* 11 nec *MVLC* in quibus *Cv*
13 spem suam *C* brachium suum *V²v* 14 domino *MVLCv*
Item—Qui—Vae—Timor—caritate om. *V* illic *S*, ubi supra *MLC*
qui . .] *Ps. 52, 6* (ὁστᾶ) ἀνθρωπαρέσκων, κατησχύνθησαν ὅτι ὁ θεὸς ἐξουδένωσεν αὐτούς

in homine, maledicti sunt, quoniam deus nihil fecit illos. Item in michaea propheta: Vae, ultiones enim tuae uenerunt, nunc erunt probationes eorum. nolite fidere in amicis, neque speretis in ducibus. Item iohannes apostolus: Timor non est in caritate, sed perfecta caritas foras 5 mittit timorem: quoniam timor poenam habet, qui autem timet non est perfectus in caritate.

CVIII.

CONSOLANDOS LUGENTES VEL VISITANDOS INFIRMOS.

In ecclesiastico: Non desis plorantibus in conrogatione' 10 et cum lugentibus ambula. non pigriteris uisitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. Item apostolus ad romanos: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus: id ipsum inuicem sentientes.

α in homine, maledicti sunt, quia deus nihil fecit illos. In michea 15 cap. : Vae, ultiones enim tuae uenerunt: probationes eorum.

CVIII. CONSOLANDOS LUGENTES VEL VISITANDOS INFIRMOS. Non desis plorantibus in conrogatione et cum lugentibus ambula. Ad romanos cap. XXXVIII: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, in id ipsum inuicem sustinentes. 30

μ confidunt in homine, maledicti sunt, quia deus nihil fecit illos. In michea cap. : Visitatio tua uenit: nunc erit uastitas eorum, nolite credere amico et nolite confidere in duce.

(deest cap. CVIII in μ)

2 Mich. 7, 4 et 5 5 I Ioh. 4, 18 10 Eccli. 7, 34 et 35
(38 et 39) 13 Rom. 12, 15 et 16

1 quia *MLC* ex nihilo *L* 2 michea *SMLC* 3 nunc
erunt *om. MLC* 4 Item — Timor — caritate *om. MLC* iohan-
nis *S* 9 consulendos *S* uel] et *C* 12 firmaueris *MV*
apost. *om. MVLC ut solent* 14 sentientes *SV²Lv*: sustinentes
MV¹C

CVIII.

NON DICENDVM MALVM BONVM NEQVE BONVM MALVM.

In prouerbiis: Qui iustum iudicat iniustum, iniustum autem iustum, abominabilis est apud deum. Item illic: Qui dicit iustum impium esse, maledictus erit populis et odibilis gentibus. nam qui arguunt, meliora sperabunt. Item in esaia propneta: Vae his qui dicunt quod malum est bonum et quod bonum est malum, qui dicunt tenebras lucem et lucem tenebras, qui ponunt amarum dulce et dulce amarum.

CX.

ABSTINENDVM DELICIIIS.

In ecclesiastico: Qui in deliciis est a puero, seruus erit: nouissime autem dolebit super se. Item in amos

CVIII. NON DICENDVM MALVM BONVM NEQVE BONVM MALVM. *α*

15 In prouerbiis cap. : Qui iustum iudicat iniustum, iniustum autem iustum, abominabilis est apud deum. Item cap. : Qui dicit impio: iustus es, maledicent ei populi. In esaia cap. : Vae qui dicitis bonum malum et malum bonum, ponentes tenebras in luce.

20 CX. ABSTINENDVM A DELICIIIS. In ecclesiastico cap. : Qui in deliciis est a puero, seruus erit: nouissime autem dolebit

CVIII. NON DICENDVM MALVM BONVM NEQVE BONVM MALVM. *μ*

In prouerbiis cap. XVIII: Et qui iustificat impium et qui condempnat iustum, abominabilis est uterque apud deum. Item 25 cap. XVIII: Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. Item cap. XXV: Qui dicit impio: iustus es, usque detestabuntur eum tribus. In esaia cap. : Vae qui dicitis malum bonum et bonum malum usque et dulce in amarum.

30 CVIII. ABSTINENDVM A DELICIIIS. In prouerbiis cap. XXVIII: Qui delicate <cate in ras.> a pueritia nutrit seruum suum, postea

3 Prou. 17, 15 4 Prou. 24, 24 et 25 7 Es. 5, 20 12 Prou.
29, 21 25 Prou. 17, 13

2 neque] et *C* 4 abominabilis *VLC* ubi supra *MVLC*
meliores sperabunt *M*, *expectes* meliores parebunt, *βελτίους φανοῦνται*,
sed cf. 361, 3 6 Item — Vae — amarum *om. V* 11 deliciis *S*
M: a deliciis *VLC* 12 ecclesiastico *SMVLC*

propheta: Qui dormitis in lectis eburneis et deliciamini
 super thoros eorum, qui manducatis haedos de gregibus et
 uitulos de armentis lactantes, qui plaudetis ad sonum or-
 ganorum, sicut sempiterna aestimauerunt ea et non quasi
 fugientia: qui bibunt saccatum uinum et optima unguenta 5
 unguuntur et non dolebant nihil in interitum ioseph. Item
 apostolus paulus ad romanos: Non ergo blasphemetur
 bonum nostrum. non est enim regnum dei esca et potus,
 sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto. nam qui in
 hoc seruit christo, placet deo et probatus est hominibus. 10
 itaque quae pacis sunt sectemur, et quae aedificationis sunt
 inuicem custodiamus. nolite propter escam destruere opus
 dei. omnia quidem munda sunt, sed malum est homini, qui
 per offensionem manducat. bonum est non manducare carnem
 et non bibere uinum neque in quo frater tuus scandalizatur 15

α super se. In amos cap. : Qui dormitis in lectis eburneis et
 deliciamini super thoros usque nihil in interitum ioseph. Ad
 romanos cap. XLV: Non ergo blasphemetur bonum nostrum
 usque neque in quo frater tuus scandalizatur aut infirmatur. Ad

μ illum sentiet contumacem. Item cap. XXI: Qui diligit epulas in 20
 egestate erit usque non ditabitur. In amos cap. : Qui
 dormitis in lectis eburneis et lasciuitis in stratis uestris usque
 et nihil patiebantur super contritione ioseph. Ad romanos cap.
 XV: Non ergo blasphemetur bonum nostrum usque neque in quo
 frater tuus offendit aut scandalizatur aut infirmatur. Ad corin- 25.

1 Am. 6, 4—6 7 Rom. 14, 16—21 20 Prou. 21, 17

1 dormittis *C* 2 th*ros (*rasa o*) *S*, **oros *M*, thoras *L*
 hedos *SMVL*, edos *C* 3 plaudetis *SMV¹L*, -ditis *V²C* 5 uerba
 qui bibunt saccatum uinum et optima unguenta *om. S* sacatum *L*,
 defecatum *C*, διωλισμένον 6 ungetur *M*, unguentur *L*, unguntur
C (τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι) non *expunx. V²* Item — Non
 — Omnis — Quae — Adul. — Et — occisionis Item *om. V* 7 apo-
 stolus paulus *om. MLC* blasphemetur *S* 11 itaque *S* sunt
alt. om. MLC 12 escam *S*, esca *M* destruere *S* 15 scanda-
 lizatur aut offenditur aut infirmus est *S*: scandalizatur aut infirmatur
MLC, προσκόπτει

aut offenditur aut infirmus est. Item ad corinthios I:
 Omnis autem qui in agone contendit ab omnibus continens
 est. et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos
 autem incorruptam. ego igitur sic curro non quasi in incer-
 5 tum, sic pugno non quasi aerem caedens, sed liuidum facio
 corpus meum et seruituti subicio, ne forte cum aliis praedi-
 cauerim ipse reprobus efficiar. Item ad timotheum: Quae
 autem uere uidua est et desolata, sperat in deum et instat
 orationibus nocte et die: quae autem in deliciis agit, uiuens
 10 mortua est. Item illic: Adulescentiores autem uiduas
 deuita: cum enim in deliciis egerint in christo, nubere uolunt,
 habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.
 Item in epistula iacobi apostoli: Et uos deliciai estis
 super terram et luxuriati estis, creastis autem corda uestra

15 corinthios I cap. XLI: Omnis autem qui in agone condit usque α
 ne aliis praedicant ipse reprobus inueniar. Ad timotheum I
 cap. XVI: Quae autem uere uidua est et desolata, sperat in domi-
 num. Item cap. XVII: Adulescentiores autem uiduas deuita. In
 epistula iacobi cap. XVI: Epulati estis super terra et in lu-

20 thios I cap. X: Omnis autem qui in agone contendit ab omni μ
 bus se abstinet usque ipse reprobus efficiar. Ad timotheum I
 cap. VI: Quae autem uere uidua est et desolata usque nam quae
 in deliciis est, uiuens mortua est. Item illic cap. VI: Adu-
 lescentiores autem uiduas deuita usque quia primam fidem irritam
 25 fecerunt. In epistula iacobi cap. XVII: Epulati estis super

2 I Cor. 9, 25—27 7 I Tim. 5, 5 et 6 10 ib. 11 et 12
 13 Iac. 5, 5

2 continens est ab omnibus *MLC* 3 corruptibilem *S* 5 cae-
 dens] *cf.* 634, 9 liuidum facio *S*: castigo *MLCv* 6 seruitutis su-
 bicio *S*, seruituti redigo (-geo *M*) *MLC*, in seruitutem redigo *v*
 ne forte *Sv*: ne *MLC* (634, 10) cum aliis praedicauerim *Sv*: aliis
 praedicans *MLC* 7 inueniar *MLC* *post timotheum add.* I *L*,
 prima *C* 8 dñm *ML* 9 orationi *MLC* die ac nocte *C*
 que autem *S*: nam quae *MLC* 10 ubi supra *MLC* 13 Item
 iacobus Et *MLC* epistola *S* 14 luxuriati *SML*

in die occisionis. Item in hieremia propheta: Qui manducant iucunditates, interierunt in excessu: qui uolunt super coccinea, amplexi sunt stercora. Item petrus apostolus II: Nam si angeli fortitudine et uirtute cum sint maiores, non portant domini exsecrabile iudicium: hi uero 5 qui uelut pecora naturaliter in luem et perniciem nati et ipsi quia ignorant exsecrantur, in periculo suo perient, recipientes mercedem iniustitiae, dulcedinem aestimantes malignitatem, deliciis coinquinati et infamati in summis uoluptatibus, conuiuuiis adtenti, oculos habentes adulteros et incessabiles 10 delictis, refigurantes spiritus stabilitos et cor exercitatum: cupidi et maledicti, filii abrelicti, qui a uia ueritatis exerrauerunt.

α xoriis enutristis corda uestra. In hieremia cap. : Qui manducant iucunditates, interierunt in excelsu: qui uolunt in coccinea, 15 amplexi sunt stercora. Petrus in epistula II cap. VII: Vbi angeli fortitudine et uirtute cum sint maiores usque derelinquentes rectam uiam errauerunt.

μ terram et in luxoriis enutristis corda uestra. In lamentat. hieremiae cap. : Qui uescebantur uoluptuose, interierunt in 20 uis: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. Petrus in epistula II cap. VII: Vbi angeli fortitudine et uirtute quum sint maiores usque derelinquentes rectam uiam errauerunt.

1 Thren. 4, 5

4 II Petr. 2, 11—15

1 diae <i>S</i> , diem <i>MLC</i>	2 iocunditates <i>VLC</i>	excessu <i>S</i> :
excelsu <i>MVLC</i> , ἐξόδοις	uoluntant super] uoluptuose ^{uescebantur} in	(corr. in lacuna et s. l. m. 2) <i>V</i> (cf. v)
3 super <i>S</i> : in <i>MVLC</i>	amplexati <i>V^{2v}</i>	apostolus] in epistola (ep̄la, ep̄) <i>MVLC</i>
4 si om. <i>MVLC</i>	5 hii <i>SMV</i>	non portant om. in lacuna <i>V</i>
6 lucem <i>MV</i>	7 ignorant et <i>MVLC</i>	execrantur <i>V^{1L}</i>
9 inflammati <i>MVLC</i>	10 adtenticulos <i>S</i>	11 delectis <i>S</i>
refigurantes <i>S</i> :	12 filii <i>MVLC</i>	errauerunt <i>Cv</i>

CXI.

ERAPIENDOS POSITOS IN NECESSITATE ET IN TRISTITIA.

In prouerbiis: Erue eos qui ducuntur in mortem et redime qui interficiuntur, ne parcas. si autem dixeris: non
 5 noui hunc, scito quia dominus corda omnium nouit: et qui finxit spiritum omnium, ille scit omnia, qui reddit unicuique secundum opera eius. Item in ecclesiastico: Libera eum qui iniuriam patitur de manu proterui, et non aegre feras in anima tua in iudicando. esto pupillis misericors ut
 10 pater, et pro uiro matri illorum: et eris uelut filius altissimi obaudiens. et miserebitur tui magis quam mater. Item in esaia propheta: Inquire iudicium, eripite iniuriam accipientem, iudicate pupillo, et iustificate uiduam. et uenite, disputemus, dicit dominus: et si fuerint peccata uestra ut
 15 phoenicium, ut niuem dealbabo: si autem ut coccum, ut

CXI. ERAPIENDOS POSITOS IN NECESSITATE ET IN TRISTITIA. In α
 prouerbiis cap. : Fili mi, si sponderis pro amico tuo usque eruere quasi damula de manu. In ecclesiastico cap.
 : Libera eum qui iniuriam patitur usque miserebitur tibi
 25 magis quam mater. In esaia cap. : Discite bene facere, subuenit obpresso usque bona terrae commendetis, ait dominus.

CX. ERAPIENDOS POSITOS IN NECESSITATE ET IN TRISTITIA. In μ
 prouerbiis cap. XXIII: Erue eos qui ducuntur ad mortem usque liberare ne cesses. In ecclesiastico cap. III: Libera
 25 eum qui iniuriam patitur de manu superbi usque miserebitur tibi magis quam mater. In esaia cap. : Quae iudicium, subuenite obpresso usque uelut lana erunt.

3 Prou. 24, 11 et 12 7 Eccli. 4, 9 et 10 (9—11) 12 Es.
 1, 17—19 17 Prou. 6, 1. 5

3 in *S*: ad *MVLCv* 4 redime] *ἐκρίω* 5 hunc noui *V*
 omnium *S* (*πάντων*): hominum *MVLC* qui *pr. om. MVLC*
 6 reddet *MC* 8 egre feras *MV*, haec referas *LC* 9 populis
S 11 'ui *Sv*: tibi *MVLC* Item — Inquire — (642, 5) libe-
 rate *om. VL* 12 aesaia *S* 15 foenicium *SM*, fen- *C* coccum
SM: coccinum *Cv*

lanam candidam efficiam. Item in hieremia propheta:
 Eripite direptum de manu iniuriantis eum. Item in pro-
 uerbiis: Nolite tradere seruum in manus domini, ne forte
 maledicat te et extermineris. Item in psalmo LXXXI:
 Eripite pauperem, et egenum de manu peccatoris liberate. 5

CXII.

VINEAM APPELLARI HOMINEM, POPVLOS VEL GENTES.

In leuitico: Non seminabis uineam tuam ob duplicem
 fructum, et uestimentum ex duplici textura exsecrabile non
 cooperies te. Item in deuteronomio: Ex uinea enim 10
 sodomorum uitis eorum, et propago illorum ex gomorra: uua
 eorum uua fellis, botrus amaritudinis in ipsis. Item in
 psalmo LXXVIII: Vineam de aegypto transtulisti, eiecisti
 gentes, et plantasti eam: uiam fecisti in conspectu eius, et

α CXII. VINEAM APPELLARI HOMINEM, POPVLOS VEL GENTES. In 15
 leuitico cap. LXXXIII: Non seminabis uineam tuam ob duplicem
 fructum. In deuteronom. cap. CXII: Ex uinea enim sodo-
 morum uitis eorum. In psalmo LXVIII: Vineam ex aegypto

μ CXI. VINEAM APPELLARI HOMINEM, POPVLOS VEL GENTES. In
 leuitico cap. XI: Agrum non seres diuerso semin^e, uestem quae 20
 ex duobus texta est non indueris. In deuteronomio cap. XVIII:
 De uinea sodomorum uinea eorum usque et botrus amarissimi.
 In psalmo LXXVIII: Vineam ex aegypto transtulisti usque et

2 Hier. 21, 12 3 Prou. 30, 10 5 Ps. 81, 4 8 Leu.
 19, 19 10 Deut. 32, 32 13 Ps. 79, 9—16

1 Item in hier. proph. om. MC 2 Item — Nolite — Eripite —
 liberate om. MC 5 aegenum S 7 uel populos M 8 leu-
 uitico S duplicem MC 9 ob duplicem (duppl- MC) texturam
 MVLC et execrabile L 10 cooperis S deutero nomium
 M 11 eorum] add. est MVLC illorum S, eorum MVLC
 gomorrhha L 12 in ipsis S: ipsis (-ius L) MVLC Item —
 Vineam — dextera tua Item om. V 13 LXXVIII SL uineam
 meam C de Sc: ex MLC egypto SLⁿ trastulisti S

plantasti radices eius et replesti eam. operuit montes
 umbra eius, et arbusta eius cedros dei. extendisti palmites
 eius usque ad mare, et usque ad flumina propagines eius.
 ut quid destruxisti maceriam eius, et uindemiant eam omnes
 5 qui transeunt uiam? exterminauit eam aper de silua, et sin-
 gularis ferus depastus est eam. deus uirtutum, conuerte nunc,
 respice de caelo et uide, et uisita uineam istam, et dirige
 eam quam plantauit dextera tua. Item in cantica canti-
 corum: Vineae in odorem floruerunt, et omni loco odor.
 10 Quanam est haec quae descendit a deserto? sicut uitis pro-
 pagato fumo incensa odorificatur. Item in esaia propheta:
 Vineam enim domini sabaoth domus est israhel, et homo iuda
 nouellum dilectum. sustinui ut faceret uuam, fecit autem
 spinas. Item in prouerbiis: Tamquam ager uir insipiens,
 15 et sicut uinea homo cui deest prudentia: si reliqueris eum,
 implebitur spinis et in faenum fiet et erit desertus, et ma-

transtulisti. In cantica canticorum cap. : Vineae florem α
 dederunt odorum. In esaia cap. : Vineam enim domini sabaoth
 domus est israhel. In prouerbiis cap. : Per agrum homi-

20 dirige eam, quam plantauit dextera tua. In canticum canticorum μ
 cap. : Vineae florent, dederunt odorem suum. In esaia cap.
 : Vineam enim domini exercituum domus est israhel usque et
 expectanti ut faceret iudicium et ecce iniquitas et iniustitia et ecce
 clamor. In prouerbiis cap. XLV: Per agrum hominis pigri

9 Cant. 2, 13 10 Cant. 3, 6 12 Es. 5, 7 14 Prou.
 24, 30 et 31

1 replesti eam *S*: repleta est terra *MLC* (*ἐπλήσθη ἡ γῆ*), impleuit
 terram *v* 2 caedros *SM* 3 flumine *M*, flumen *LCv*, *ποταμῶν*
cod. Alexandr. 4 macheriam *SM* omnes *om. S* 6 conuerte
 nunc *S* (*ἐπιστρέφον δή*): conuertere uero *ML*, conuertere *Cv* 7 et|
 sita *S* 9 in omni *LC* 10 descendit *S* 11 Item — Vineam —
 Tamquam — effodientur Item *om. V* Item in esaia pf. Vineam enim
S (*errauit Mai*) 12 uineam *M* enim *om. MLC* sabaoth
S est israhel *S*: israhel est *LC*, *isrl* (*om. est*) *M* 15 relin-
 queris *ML* 16 fenum *M*, faenum *LC*, foenum *S* macheriae
SMC

ceriae parietum eius effodientur. Item in hieremia propheta: Pastores multi exterminauerunt uineam meam, et contaminauerunt portionem meam, dederunt partem meam concupiscibilem in desertum. Item illic: Ego te plantaui uitem uniuersam fructiferam ueram, quomodo conuersa es in 5 amaritudinem uitis alienae? Item in osee propheta: Vinea in maceria bona israhel, fructus eius uberrimus secundum multitudinem fructuum suorum. Item in iohel propheta: Ascendit super terram meam gens ualida et innumera- 10 bilis: dentes eius sicut dentes leonis, et molares eius sicut catuli leonum. posuit uineam meam in exterminium et ficus meas in confractionem: scrutinans scrutinauit et proiecit, et exaltauit uites suas. Item in euangelio secundum matthaeum: Ait iesus: simile est regnum caelorum homini 15 patrifamilias, qui produit primo mane conducere operarios

α nis pigri transiui et per uineam stulti. In hieremia cap. : Pastores multi exterminauerunt uineam meam. Item ibi: Ego te plantaui uineam electam quomodo conuersa es in amaritudine uitis aliene. In osee cap. : Vinea in macheria bona israhel. In iohel cap. : Gens enim ascendit super terram meam usque 20 posuit uineam meam in desertum. In mattheo cap. XX: Simili

μ transiui et per uineam stulti. In hieremia cap. : Pastores multi demoliti sunt uineam meam usque in desertum solitudinis. Item cap. : Ego autem plantaui te uineam **** electam usque conuersa es in prauum, uinea aliena. In osee cap. : 25 Vitis frondosa israhel usque secundum multitudinem fructus sui. In iohel cap. : Gens enim ascendit super terram meam fortis et innumerabilis usque albi facti sunt rami eius. Secundum matheum cap. XX: Simile est regnum caelorum homini patri

2 Hier. 12, 10 4 Hier. 2, 21 7 Os. 10, 1 9 Iohel
1, 6 et 7 14 Matth. 20, 1—8

4 concupiscibilem *S* ubi supra *MVLC* 6 amaritudine *M*
VC osseae *S*, osae *M* 7 macheria *SMVC* 8 fructum *V*¹
Item — Ascendit — Ait — Et — in temporibus suis *om. V* ioel
C 12 scrutinans *MLC*: scrutans *S* (ἐρευνᾶν ἐξηρεύνησεν) 13 in
euangl. sec. math. *S* 15 prodit *M*¹*C*, prodiit *L*

in uineam suam. conuentione autem facta cum operariis, ut
singulis denariis diurnis operarentur, misit illos in uineam
suam. et egressus circa horam tertiam uidit alios stantes
operarios in foro otiosos, et ait illis: ite et uos in uineam
5 meam, et quod iustum fuerit dabo uobis. et illi abierunt.
et iterum produit circa horam sextam et nonam et idem
fecit. sed et circa undecimam horam egressus est et inuenit
alios stantes, et ait illis: quid hic statis tota die otiosi? et
illi dixerunt: quia nemo nos conduxit. et ait illis: ite et uos,
10 operamini in uineam. uespera autem facta dixit dominus
uineae procuratori suo: uoca operarios et redde illis mercedem,
initium faciens a nouissimo usque ad primos. Item illic:
Et ait illis: aliam parabolam audite. homo quidam erat pater-
familias, qui plantauit uineam et saepem illi circumdedit et
15 fodit in ea lacum et aedificauit in ea turrem, et locauit illam
colonis, et peregre profectus est. cum autem adpropinquasset
tempus frugum, misit seruos suos ad cultores uineae, ut
acciperent fructum uineae. et adprehensis seruis coloni, alium

est regnum caelorum homini patri familias qui exiit primo mane
20 conducere operarios in uineam suam. Item cap. XXII: Homo
erat pater familias, qui plantauit uineam, saepe circumdedit ea.

familias qui exiit primo mane conducere operarios in uineam suam
usque incipiens a nouissimis usque ad primos. Item cap. XXII:
Homo erat pater familias, qui plantauit uineam et saepe circum-
25 dedit eam usque aliis agricolis, qui reddant ei fructum tempori-
bus suis.

13 Matth. 21, 33—41

3 circum *S* stantem *S* 5 uos *S* 6 produit *MLC*
8 diae *S* 10 operamini *om. Cv* (*ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπε-
λῶνα*) uineam meam *MLCv* uespere autem facto *MLC*
12 initium faciens *S*: incipiens *MLCv* nouissimis (-mos *M'*) *M'*
LCv ubi supra *MLC* 13 illis *S*: eis *MLC* 14 sepe
MCv, sepe *L* 15 fodit in eam *S* lacum *SML*: torcular *Cv*
in ea turrem *S*: turrem (-im *C*) in medio eius *MLC* 17 fructuum
MLCv 18 adpraehensis *SL*, apphensis *MC*

quidem ceciderunt, alium uero occiderunt, alium uero lapidauerunt. et iterum misit alios seruos plures prioribus, et similiter fecerunt. postremo autem misit filium suum unicum dicens: reuerentur filium meum. illi autem dixerunt intra se: hic est heres, uenite, occidamus eum et possideamus hereditatem eius. et adprehensum eum eiecerunt extra uineam et occiderunt eum. cum ergo uenerit dominus uineae, quid faciet colonis? et illi dixerunt: malos male perdet, et uineam suam tradet aliis cultoribus, qui reddant illi fructum in temporibus suis. 5
10

CXIII.

QVOD SANCTI HOMINES IN SIMILITVDINE NVBIVM SINT VOCATI.

In esaia propheta: Nunc autem nuntiabo uobis quid faciam uineae meae, auferam maceriam eius et erit in direptionem, et destruam parietem eius et erit in conculcationem. et nubibus mandabo ne pluant super eam pluuiam. 15

α CXIII. QVOD SANCTI HOMINES IN SIMILITVDINE NVBIVM SVNT VOCATI. In esaia cap. : Nunc autem adnuntiabo uobis quid

μ CXII. QVOD SANCTI HOMINES IN SIMILITVDINE NVBIVM SINT VOCATI. In esaia cap. : Et nunc ostendam uobis quid ego faciam uineae meae usque et nubibus mandabo, ne pluuant super 20

13 Es. 5, 5 et 6

1 ceciderunt *MC*: cederunt *S*, caederunt *L* uero *alt.*] autem *MLC* lapidauerunt *Sv* (ἐλιθοβολήσαν): decollauerunt *MLC*
 6 adpraehensum *S*, apph- *MC* eum *om.* *Cv* 9 fructum *SCv*,
 fructos *M¹*, fructus *M¹L*, τοὺς καρπούς in *om.* *MLCv* 12 similitudine *MVC*: similitudinem *SL* sint *S*: sunt *MVLC* (cf. 294, 18)
 13 In esaia (is- *L*, ys- *VC*) *MVLC*: Item in esaia pf. *S* (cf. *Mai* p. 98, lin. 30) nuntiabo *S*: adnuntiabo (ann- *MV*) *MVLC*, ostendam *v* 14 macheriam *SMVC* 15 direptione *S* destruam *S* et | erit ⁱⁿ conculcationē; Item illic et in nubibus | mandabo . .
S 16 pluuiā Item | in deuterio nomio; expectetur *S* 19 sunt (u s. l. pro i atramento scr., cetera minio) μ

Item in deuteronomio: Expectetur sicut pluuia eloquium meum, et descendant sicut ros uerba mea, sicut imber super gramen, et sicut nix super faenum. Item in esaia propheta: Delectetur caelum de summo, et nubes rorent iustitiam, producat terra misericordiam et iustitiam simul. Item illic: Qui sunt isti qui ut nubes uolant et sicut columbae cum pullis suis ad me ueniunt? Item iudas apostolus de impiis: Nubes sine aqua uento circumferendae.

CXIII.

10 QVOD HOMINES ARBORVM FERANT IMAGINEM ET FAENI ET OMNIS AVIS ET BESTIARVM.

In psalmo XXVIII: Vox domini praeparantis cedros, et reuelauit condensa. Item in psalmo LI: Ego autem sicut

faciam uinea mea. In deuteronom. cap. CXVII: Expectetur α
15 sicut pluuia eloquium meum. In esaia cap. : Rorate celi desuper et nubes pluuant iustum. Item cap. : Qui sunt isti qui ut nubes uolant et sicut columba cum pullis suis ad me ueniunt?

CXIII. QVOD HOMINES ARBORVM FERANT IMAGINEM ET FENI ET OMNIS AVIS ET BESTIARVM. In psalmo XXVIII: Vox domini
20 praeparantis cedros et reuelauit condensa. In LI: Ego autem

eos imbrem. In deuteronomio cap. XVIII: Concresecat in pluuia μ
doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum usque stillae super gramina. Item in esaia cap. : Rorate caeli desuper et nubes pluuant usque et iustitia oriatur simul. Item : Qui
25 sunt isti qui ut nubes uolant usque ad fenestras?

CXIII. QVOD HOMINES ARBORVM FERANT IMAGINEM ET FENI ET OMNIS AVIS ET BESTIARVM. In psalmo XXVIII: Vox domini praeparantis caedros. In psalmo LI: Ego autem sicut oliua

1 Deut. 32, 2 4 Es. 45, 8 6 Es. 60, 8 8 Iudas
12 12 Ps. 28, 9 13 Ps. 51, 10

1 deuteronomium *MC* 2 descendant *S* sicut *S*: uelut *MV*
L, ut *Cv* 3 faenum *SVC*: fenum *ML* Item in esaia pf; delectetur caelum (*rasa d*, *cae in rasura*) de summo *S*: Item (*om. V*) in esaia (*is-*, *ys-*) Rorate caeli (*celi L*) desuper *MVLC* (*cf. v*), *ἐὐφρανεθήτω ὁ οὐρανὸς ἀνωθεν* 4 rorent *S*: pluuant *MVLCv* 5 produca terra *S* 6 illic] in esaia (*is-*, *ys-*) *MLC*, ysaia *V* columba *MLC* 7 Item — Nubes — circumferendae *om. MVLC* 10 ferunt *V* faeni *V*, feni *MLC*, foeni *S* CXIII (*in marg. add. m. rec.*) *S* 12 XXVII *S* praeparantis *S* caedros *M*, chedros *V*, ceruos *Cv*

- oliua fructifera in domo domini. Item in psalmo XCI: Iustus ut palma floriet, et sicut cedrus quae in libano est multiplicabitur. plantati in domo domini in atriis domus dei nostri florebut. Item in psalmo CXXVII: Filii tui sicut nouellae oliuarum in circuitu mensae tuae. Item in osee 5 propheta: Et disponam illis in illa die testamentum cum bestiis agri et cum uolatilibus caeli et cum serpentibus terrae. Et orietur sicut gramen iudicium in incultum. Item in ezechiel propheta: Et accipiam ego mihi de electis cedri, et de uertice cordis eorum euellam plantationem, et plantabo 10 illud in monte excelso, et suspendam illud in monte alto israhel et plantabo illud, et producet propaginem et faciet fructum et erit in cedrum magnam. et requiescet sub ea omnis auis, et omne uolatile sub umbra eius requiescet. et
- α sicut oliua fructifera in domo domini. In XCI: Iustus ut palma 15 florebit sicut cedros libani. In CXXVII: Filii tui sicut nouella oliuarum. In osee cap. : Et disponam illis in illa die testamentum cum bestiis agri et uolatilibus caeli. In ezechiel cap. : Et accipiam ego mihi de electis cedri usque et reui-
- μ fructifera in domo dei. In psalmo XCI: Iustus ut palma florebit 20 usque in atriis domus dei nostri florebut. In psalmo CXXVII: Filii tui sicut nouella oliuarum. In osee cap. : Et percutiam eis foedus in die illa cum bestia agri et cum uolucris caeli et cum reptili terrae. In ezechiel cap. : Et sumam ego de medulla caedri sublimis et ponam de uertice ramorum eius usque exsiccaui 25
- 2 Ps. 91, 13 et 14 4 Ps. 127, 3 6 Os. 2, 18 8 Os.
10, 4 9 Ezech. 17, 22—24
- 1 domo (*in ras. m. 1*) S 2 floriet S (*Aug. de doctr. chr. 2, 13*):
florebit MVLC 2 et om. MVLC caedrus SM (-os M¹), cedros
L quae in libano est S: libani (lab- V) MVLCv 4 Item —
Filii — tuae om. V CXXVI L 5 nouella M ossee S,
osae M 6 die S 7 bestiis S 8 in pr. om. MVLC in-
cultū | ^{in hieron} Vade cinge lūbos tuos (*cap. CXVIII*) V, cetera desunt
9 ezechielo M, hiezechiel L caedri SM 11 in monte excelso
et suspendam illud MLC: om. S 12 israhel S 13 caedrum
SI, chedrum M magnū C super ea M 14 omnes uola-
tile S et post requiescet om. MLC

propagines eius restituentur. et cognoscent omnia ligna campi
quia ego sum dominus, qui humilio lignum altum et exalto
lignum humile et arefacio lignum uiride et reuiescere facio
lignum aridum. Item in esaia propheta: Omnis caro
5 faenum, et omnis gloria hominum ut flos faeni. aruit faenum
et flos decidit, uerbum autem domini manet in aeternum.
Item illic: Ecce faciam noua quae nunc orientur, et faciam
in deserto uiam et in sicca terra flumen. benedicent me
bestiae agri, sirenes et filiae passerum, quod dederim in
10 deserto aquam et flumina in sicca terra ad potandum genus
meum electum, populum, quem mihi adquisiui, ut enarret
uirtutes meas. Quoniam ego dabo aquam in sitim qui ambul-
ant in siccitate: et ponam spiritum meum in semine tuo, et
orietur ut faenum in medio aquae, et sicut salix secus flumina
15 aquae. Et omnia ligna agri plaudent ramis. Item in psal-
mo CII: Homo sicut faenum dies eius, et sicut flos faeni ita

uescere facio lignum aridum. In esaia cap. : Ecce facio α
noua quae nunc orientur et faciam in deserto uiam usque et
omnia ligna agri plaudent manibus. In psalmo CII: Homo sicut

20 lignum uiride et frondere feci lignum aridum. In esaia cap. μ
: Omnis caro fenum et omnis gloria eius quasi flos agri
usque uerbum dei nostri stabit in aeternum. Item cap. :
Ecce ego facio noua et nunc orientur, utique cognoscetis ea usque
laudem meam narrabit. In psalmo CII: Homo sicut faenum

4 Es. 40, 6—8 7 Es. 43, 19—21 12 Es. 44, 3 et 4
15 Es. 55, 12 16 Ps. 102, 15

1 agnoscent *L* 3 humilem . . uiridem *S* (cf. p. 570, 3)
reuiescere (-uiscere *C*) *MLC* 4 esaia *S* 5 foenum *S*, fenum
M (bis) faeni *SLC*, feni *M* 7 illic] in esaia (is-, ys-) *MLC*
ecce facio *MLC* 9 serenaⁱ († *m.* 2) *M*, syrinae *L*, syrene^q *C*
10 in siccam terram *L* ad potandum genus, ποτίσαι τὸ γένος
11 enarret *S* 12 quoniam *S*: quia *MLC* 13 et om. *ML*
C 14 ut *MLC*: et *S* 15 agri] siluarum *C*, regionis *v*

floriet. Item in psalmo CXXVIII: Fiant sicut faenum aedificiorum, quod prius quam euellatur arescit. Item in osee propheta: Floriet ut lilium, et mittet radices suas sicut thus. extendentur rami illius, et erit uelut oliua fructifera, et odor eius sicut thuris. et ego confirmabo eum sicut ⁵ iuniperum maturescens: ex me inuentus est fructus tuus. Item in danieli propheta: Dixit danieli ad nabucodonosor: arborem quam uidisti confirmatam et magnificatam, cuius altitudo perueniebat usque ad caelum et latitudo eius in uniuersa terra, et folia eius lata, et fructus eius multus, ¹⁰ et cibus omnium in ea, et subtus habitabunt bestiae terrae, et in ramis eius aues caeli, tu es, rex: quoniam magnificatus es et potentiam accepisti, et magnitudo tua magnificata est et peruenit usque ad caelum, et dominatio tua usque ad fines

^α fenum dies eius. In CXXVIII: Fiant sicut faenum tectorum. In ¹⁵ osee cap. : Floriet ut libanum et mittet radices suas usque ex me inuentus est fructus. In danieli cap. : Arborem quam uidisti magna et excelsa, cuius altitudo perueniebat usque ad caelos usque et dominatio tua usque ad fines terrae. Item cap.

^μ dies eius. Item in psalmo CXXVIII: Fiant sicut faenum tecto- ²⁰ rum. In osee cap. : Germinabit quasi lilium et erumpet radix eius usque ex me fructus tuus inuentus est. In uisione danieli IIII: Arborem quam uidisti sublimem atque robustam usque et potestas tua in terminos uniuersae terrae. Item in

1 Ps. 128, 6 3 Os. 14, 5. 6. 8 (6. 7. 9) 7 Dan. 4, 17—19

1 floriet *M* (ἐξανθήσει), floreat *L*, florebit *C*: aruit *S* CXXVII
S foenum *S* 2 aedificiorum *S*: tectorum *MLCv* arescit *M*
LC, arescet *S*, exaruit *v*, ἐξηράνθη 3 ossae *S*, osae *M* floriet
SM: floreat *L*, florebit *C* 4 uelud *C* 6 maturiscens *S*
7 danieli (-le *m.* 2) *M*, danieli *L*, danieli *C* daniel *C* nabochodonosor *ML*
8 arborem quem *S* confirmatam et magnificatam *S*: magnam et excelsam *MLC*, sublimem atque robustam *v*, τὸ μεγαλυνθὲν καὶ τὸ ἰσχυρὸς 10 in uniuersam terram *L* 12 quoniam *S*, quia *MLC*, qui *v* (ὅτι ἐμεγαλύνθη καὶ ἰσχυρὸς) 13 potentiam accepisti *S*: potens factus es (es *om.* *C*) *MLC*, inualuisti *v*

terrae. Item illic: Vidi arietem cornibus percutientem secundum mare et aquilonem et austrum: et omnes bestiae non stabant in conspectu eius, et non erat qui eriperet de manu eius. Item in ezechiele propheta: Principes in medio eius sicut leones rugientes rapere, animas hominum deuorantes in potentia sua. Item illic: Principes eius in medio eius sicut lupi rapientes rapinas ad effundendum sanguinem, ut auaritia possideantur. Item in ecclesiastico: Noli esse sicut leo in domo tua, euertens domesticos tuos et opprimens subiectos tibi. Item in psalmo XXI: Circumdederunt me uituli multi, tauri pingues obsederunt me. aperuerunt in me os suum sicut leo rapiens et rugiens. Item in euangelio secundum matthaeum iohannes baptista: Videns autem multos. ex pharisaeis et sadducaeis

15 : Vidi arietem cornibus percutientem secundum mare et aquilone et austrum et omnes bestias non stabant in conspectu eius. In ezech. cap. : Principes in medio eius sicut leones rugientes. Item ibi: Principes eius in medio eius sicut lupi rapientes. In ecclesiastico cap. : Noli esse sicut leo in domo tua 20 euertens domesticos tuos. In psalmo XXI: Circumdederunt uituli multi, tauri pingues. In mattheo cap. II: Progenies uiperarum

uisione VIII: Vidi arietem cornibus uentilantem usque non poterant resistere ei neque liberari de manu eius. In ezech. cap. : Coniuratio prophetarum in medio eius usque inopis et 25 praetium acceperunt. Item cap. : Principes eius in medio illius quasi lupi usque et auare sectanda lucra. In ecclesiastico cap. III: Noli esse sicut leo in domo tua, euertens domesticos tuos et obprimens subiectos tibi. In psalmo XXI: Circumdederunt me uituli usque sicut leo rapiens et rugiens. Secundum mattheum cap. II: Progenies uiperarum quis demonstrat

1 Dan. 8, 4 4 Ezech. 22, 25 6 ib. 27 9 Eccli. 4,
30 (35) 10 Ps. 21, 13—14 14 Matth. 3, 7—10

1 ubi supra *MLC* 2 aquilonae *M* bestias *MLC* 3 stabunt *L*, *στήσεται* eriperetur *L* 4 manus *S* hiezechiel *L* 6 illic] ibi *MLC* 8 possideatur *MLC* 10 obprimens *L* 11 obsiderunt *M* apperuerunt *M* 12 rabiens *S* 13 in euang. om. *MLC* euuang. *S* iohannis *S* 14 autem om. *MLC* phariseis *C* sadduceis (saduc- *C*) *LC*

uenientes ad baptismum suum dixit ad eos: progenies uiperarum, quis demonstrauit uobis fugire ab ira uentura? facite ergo fructus dignos paenitentiae. et ne dixeritis: patrem habemus abraham. dico enim uobis: potens est deus de lapidibus istis suscitare filios abraham. iam enim securis ad radicem arboris posita est. omnis ergo arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur et in igne mittetur. Item illic: Ecce ego mitto uos sicut oues in medio luporum. estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbae. Item illic: Aut facite arborem bonam et fructum eius bonum, aut facite arborem malam et fructum eius malum. nam ex fructu arboris cognoscitur. generatio serpentum, quomodo potestis quae bona sunt loqui, cum sitis mali? Item in esaia propheta: In tribulatione et angustia leo et catulus leonis, inde et aspides et progenies aspidum, qui ferebant in asinis et camelis diuitias ad gentem, quae non proderit illis.

α quid demonstrauit uobis fugire. Item cap. X: Ecce ego mitto

μ uobis usque excidetur et in ignem mittetur. Item cap. X: Ecce ego mitto uos sicut oues usque simplices sicut columbae. Item cap. XII: Aut facite arborem bonam et fructum eius bonum usque

8 Matth. 10, 16

10 Matth. 12, 33 et 34

14 Es. 30, 6

1 baptismum suum *S*: se *MLC* 2 fugire *SM*, fugere *LC*
 3 fructos *M* 6 ergo *om. C* 7 igne *S*: ignem *MLC*, cf. 605,
 7 mittitur *S* illic] ubi supra *MLC* bis 11 nam ex fructu
 arbor | soluent zonas suas a lumbis suis neq; rumpentur || fol. 120 ||
 CXVIII. LŪBIS SPĪTALIBUS HOMINĒ debe|re esse PĀCINCTUM sc̄d lucā
 | lineae spat. uacuum soluent | zonas s. a l. s. neq; rūpentur corrigiē
M, nam | A | ex fructu arbor soluent zonas suas a lumbis su | B | is neq;
 rumpentur c. (litterae A et B in marg. caerul. colore pictae) *L*, nam
 ex fru|ctu arbor cognoscitur. Item in iheremia. Vade cin|ge *C*; uerba
 cognoscitur. generatio (cognosc. inser. *C*) usque ad capitis CXVIII
 uerba dormitabunt neque dormient neque *om. ML*, usque ad calcia-
 mentorum eorum *om. C* 12 arboris cognoscitur *S* 14 esaia *S*
 tribulatio^o *S* 15 inde] index *S* 16 camellis *S* gentes que
 non proderit *S*

Item in hieremia propheta: Ouis errans israhel: leones expulerunt eum: primus comedit eum rex assyriorum, et nouissimus ossa eius rex babilonis. Item illic: Sicut leones exsurrexerunt et sicut catuli leonum. in calore suo dabo
 5 illis poculum et inebriabo eos, ut soporentur, ut dormiant somnum aeternum et non surgant, dicit dominus.

CXV.

NON MVRMVRANDVM.

In exodo: Propter quod audiuit dominus murmurationem
 10 uestram, quod murmurastis ad nos. non enim ad nos est murmuratio uestra, sed aduersus deum.

CXVI.

HOMINES IN SIMILITVDINE STELLARVM VOCARI.

In genesi: Eduxit autem abraham foras et dixit illi:
 15 respice in caelum et numera stellas, si potes numerare eas: sic erit semen tuum. Item in psalmo CXLVI: Qui numerat multitudinem stellarum, et omnibus eis nomina uocans. Item in hieremia propheta: Stellae autem lumen dederunt in uigiliis suis et laetatae sunt. uocabis eas, et dixerunt:
 20 adsumus, et fulserunt cum laetitia. Item in danihelo propheta: Et hi qui intellegunt splendebunt sicut claritas firmamenti, et a iustis multi quasi stellae in saeculo. Item in libro iudicum: Stellae ex ordine expugnauerunt sisaram. Item in naum propheta: Multiplicasti negotiatores tuos
 25 sicut stellas caeli. Item apostolus ad corinthios I: Stella enim ab stella differt in claritate. ita et resurrectio

1 Hier. 50, 17	3 Hier. 51, 38 et 39	9 Exod. 16, 8
14 Gen. 15, 5	16 Ps. 146, 4	18 Baruch. 3, 34 et 35
21 Dan. 12, 3	23 Iudic. 5, 20	24 Naum. 3, 16
15, 41 et 42		26 I Cor.

1 hieremia *S* 5 soporentur *S* *scribendum uid.* et dormiant
 13 homines i. s. s. uocari] numerum stellarum uocari *S* (*cf.*
 294, 22) 16 CXLV *S* 20 danihelo *S* hii *S*

mortuorum. Item ad philippenses: Inter quos parebitis sicut luminaria in hoc mundo, uerbum uitae continentes. Tunc iusti fulgebunt.

CXVII.

HOMINES MALOS CANES VOCARI.

5

In regnorum II: Et audiens abessa filius saruiae semel maledicentem regem dauid, dixit ad regem: ut quid maledicit canis hic maledictus dominum meum regem? permitte et transeam et auferam caput eius. Item in psalmo XXI: Quoniam circumdederunt me canes multi, concilium mali- 10 gnantium obsedit me. Item in psalmo LVIII: Conuertentur ad uesperum et famem patientur ut canes, et circumibunt ciuitatem. ipsi dispargentur ad manducandum: si autem non saturentur, et murmurabunt. Item in ecclesiastico: Quae communicatio sancto homini ad canem? Item in 15 esaia: Videte quoniam omnia excaecata sunt, non cognouerunt sapere: omnes canes muti qui non poterunt latrare, somniantes in cubile. et canes improbi animi, nescientes satietatem: et sunt nequam, nescientes intellectum. omnes uias suas secuti sunt, unusquisque in id ipsum. Item in euan- 20 gelio secundum matthaeum: Nolite dare sanctum canibus, neque miseritis margaritas uestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis et conuersi elidant uos. Item illic: Non licet tollere panem filiorum et mittere canibus. Item paulus apostolus ad philippenses: Videte canes, 25

1 Phil. 2, 15 et 16	3 Matth. 13, 43	6 II Regn. 16, 9
10 Ps. 21, 17	11 Ps. 58, 15 et 16	15 Eccli. 13, 22
16 Es. 56, 10 et 11	21 Matth. 7, 6	24 Matth. 15, 26
25 Phil. 3, 2		

1 filippenses *S* 3 tunc i. f.] *Matth. 13, 43 τότε οι δικαιοι εκλαμψουσιν. Dan. 12, 3 και οι συνιέντες εκλαμψουσιν* 8 maledictus *S*,
τεθνηώς 15 que *S* sancta *S* 16 aesaia *S*. 20 euug.
sec. math *S* 23 conculcet *S* 25 filippenses *S*

uidete malos operarios, uidete circumcisionem. Item in apocalypsi: Foras canes et malefici et adulteri et idolis seruientes.

CXVIII.

5 QVOD DOMVS VEL TEMPLVM HOMO IPSE DEBEAT INTELLEGI.

In leuitico: Si autem iterum superuenerit macula et orta fuerit in domum, postquam euolsi fuerint lapides et postquam rasa fuerit domus et postquam defricata est, introibit sacerdos et uidebit: si diffusa est macula lapidis in
 10 domum, et perseuerans est in ea domo, inmunda est. et demolient ipsam domum, et materiam eius et lapides eius et omnem puluerem domus eicient foras ciuitatem in locum inmundum. Item in prouerbiis: Domus superborum destruet dominus. Item illic: Qui altam facit domum suam,
 15 quaerit ruinam. Item illic: Cum sapientia aedificatur domus, et cum intellectu erigitur. cum sensu implentur horrea plena omnibus diuitiis pretiosis et bonis. Item illic: Praepara in exitu opera tua, et praeparare in agro, et ueni retro me, et aedificabis domum tuam. Item in ecclesi-
 20 astico: Qui aedificat domum suam inpendiis alienis quasi qui colligit lapides suos in hieme. Item illic: Si non timorem domini tenueris instanter, cito subuertetur domus tua. Item illic: Non omnem hominem inducas in domum tuam: multae enim sunt insidiae dolosi. Item in iob:
 25 Numquid non sciet quod mors conteret domum terrenam. et omne quod est mortale dissoluetur? Item in hieremia: O qui aedificat domum suam non cum iustitia et superiora

2 Apoc. 22, 15	6 Leu. 14, 43—45	13 Prou. 15, 25
14 Prou. 17, 16	15 Prou. 24, 3	18 ib. 27
8 (9)	21 Eccli. 27, 3 (4)	23 Eccli. 11, 29 (31)
20 Eccli. 21,		25 Iob.
30, 23 (II Cor. 5, 1)	27 Hier. 22, 13	

1 circumcisionem <i>S</i> , <i>cf.</i> 513, 8	2 apocalypsi <i>S</i>	6 leuitico
<i>S</i> 8 introiuit <i>S</i>	9 diffus est <i>S</i>	13 destruet
<i>S</i> 17 pretiosis <i>S</i>	18 ueniret romę <i>S</i>	26 hieremia <i>S</i>

caenaculi eius non cum iudicio! Item in euangelio secundum matthaeum: Et omnis qui audit sermones meos et facit eos, similem aestimabo eum uiro prudenti, qui aedificauit domum suam super petram. descendit pluuia, aduenerunt flumina, uenerunt uenti et inpigerunt in domum 5 illam, et non cecidit: fundata enim erat super petram. et omnis qui audit hos sermones meos et non facit eos similis est uiro stulto, qui aedificat domum suam super harenam. descendit pluuia, uenerunt flumina et inpigerunt in domum illam, et cecidit, et facta est ruina domus illius magna. 10 Item secundum iohannem: Soluite templum hoc manu factum, et in triduo illud resuscitabo sine manibus. dixerunt ergo iudaei: quadraginta et sex annis aedificatum est hoc templum, et tu tribus diebus excitabis illud? iesus autem dicebat de templo corporis sui. Item apostolus ad co- 15 rinthios I: Nescitis quia templum dei estis et spiritus dei habitat in uobis? si quis autem templum dei uiolauerit, uiolabit illum deus: templum enim dei sanctum est, quod estis uos. Item illic: Aut nescitis quoniam membra uestra templum est spiritus sancti, qui in uobis est, quem habetis a 20 deo, et non estis uestri? empti enim estis magno pretio. glorificate et tollite deum in corpore uestro. Item ad corinthios II: Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod aedificationem a deo habemus, domum non manu factam, aeternam in caelis. 25 nam in hoc geminus, habitaculum nostrum, quod de caelo est, superuestiri cupientes: si tamen spoliati, non nudi inueniamur.

2 Matth. 7, 24—27 11 Ioh. 2, 19—21 16 I Cor. 3, 16
et 17 19 I Cor. 6, 19 et 20 23 II Cor. 5, 1—3

1 cenaculi *S* euang. sec. matth *S* 4 et 9 descendit *S*
21 empti *S* magno pretio *S*: pretio magno *v*, τιμῆς, *cf.* 498, 9
27 superuestiri *S*: superindui *v* (*corrigere adnot.* 430, 3)

CXVIII.

LVMBIS SPIRITALIBVS HOMINEM DEBERE ESSE PRAECINCTVM.

In exodo de agno paschae: Sic autem comedetis eum: lumbis uestris praecinctis, et calciamenta uestra in pedibus uestris sint, et bacula uestra in manibus uestris, et edetis illud cum sollicitudine. Item in regnorum IIII: Et dixit elisee ad giezi: praecinge lumbos tuos et accipe baculum meum in manu tua et uade: et si inueneris obuians aliquem, non benedicas eum, sed et si quis benedixerit te, non respon-
 10 debis ei: et cum ueneris, inpone baculum meum super faciem pueri eius. Item illic: Vocauit elisee unum ex filiis prophetarum et dixit illi: praecinge lumbos tuos et accipe lenticulam olei et uade in regmath galaditide. et cum intraueris ibi, ecce ibi est ieu filius namessi. ingressus autem segregabis eum de medio fratrum illius et induces illum de cubiculo in cubiculum. et accipies lenticulam <et> infundes in caput illius, et dices: haec dicit dominus: unxi te in regem israhel. et aperies ostium et effugies nec restabis ibidem. Item in prouerbiis: Succincta fortiter lumbos suos firmauit brachia
 20 sua in opus. Item in esaia propheta: Itaque tollet signum in nationes, in eas quae longe et in eas quae prope sunt: et trahet eas ab extremo terrae, et ecce cito leuiter uenient. non esurient neque laborabunt <neque> dormitabunt neque dormient neque soluent zonas suas a lumbis suis neque
 25 rumpentur corrigiae calciamentorum eorum. Item ad hie-

uos sicut oues in medio luporum. In hieremia cap. : Tu α

ex fructu arbor agnoscitur. In hieremia cap. : Tu ergo μ

3 Exod. 12, 11 6 IV Regn. 4, 29 11 IV Regn. 9, 1—3
 19 Prou. 31, 17 20 Es. 5, 26 et 27

3 pasche *S* 4 uestri^r *S* 7 et 11 eliseae *S* 7 precinge
S 13 intraberis *S* 16 lenticulum *S* et *addidi* 17 unxit|te
S istrahel *S* 18 osteum *S* 23 neque *ante* dormitabunt *ad-*
didi 25 in hieremia (*om.* proph.) *MLC*

XII, Aug. 3, 1.

42

remiam prophetam: Et tu adcinge lumbos tuos et exurge et dic omnia quaecumque mandauero tibi: ne timeas faciem eorum nec formides in conspectu eorum. Item in naum propheta: Considera uiam, tene lumbos, uiriliter age in uirtute nimis. Item in euangelio secundum lucam: 5 Sint autem lumbi uestri praecincti et lucernae ardentes, et uos similes hominibus expectantibus dominum suum quando ueniat a nuptiis, ut cum uenerit et pulsauerit, confestim aperiat ei. beati serui illi, quos cum uenerit dominus inueniet uigilantes. Item petrus apostolus: Succincti lumbos mentis uestrae, 10 sobrii perfecte, sperate in eam quae offertur uobis gratiam in reuelatione iesu christi. quasi filii obauditionis, non commiscentes uos illis prioribus ignorantiae uestrae desideriiis,

α ergo accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos. In naum cap. : Contemplare uiam, conforta lumbos, roborata uirtutem 15 ualde. In luca cap. : Sint lumbi uestri praecincti et lucernae ardentes. In epistula petri cap. : Propter quod succincti lumbos mentis uestrae usque sancti estote, quia ego sanctus sum.

μ accinge lumbos tuos usque nec enim timere te faciam uultum eorum. In naum cap. : Contemplare uiam, conforta lumbos, 20 roborata uirtutem ualde. Secundum lucam cap. XII: Sint lumbi uestri praecincti et lucernae ardentes usque inuenierit uigilantes. Petrus in epistula I cap. III: Propter quod succincti lumbos mentis uestrae usque sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.

1 Hier. 1, 17 4 Naum. 2, 1 6 Luc. 12, 35—37
10 I Petr. 1, 13—16

1 et tu adcinge *S* (καὶ σὺ περιζώσασθαι): uade cinge *MVLC*, tu ergo accinge *v* exsurge *MVL*, surge *Cv* 2 tibi *om. MVLC* ne *MVLC*, ne^c (^c m. 2) *S* a faciem *M*, ἀπὸ προσώπου 5 in euang. *om. MLC* euang^g *S* 6 et uos *MVLC*: uos *S* 7 ueniat *S* (*sic*): reuertatur *MVLCv* 8 confestim *om. C* aperiant (app- *M*) *MVLC* 9 inueniet] inuenierit *VC* 10 Item in epistola (ep̄la) sua (*add. prima C*) petrus *MC*, In ep̄ pe *V*, Item petrus in ep̄ II *L* 11 sobrii *S* perfectae *SM*, perfecti *L* speratae *S* que *S* offeretur *L* 12 reuelationem *L* filii *MLC* commiscentis *S*, commiscentes *MVLC*. 13 desiderii sed secundum *S*

sed secundum eum qui uos uocauit sanctum et uos sancti in
omni conuersatione estote, quia scriptum est: sancti estote,
quia et ego sanctus sum.

CXX.

5 HOMINES SIVE SANCTOS SIVE IMPIOS MONTES VOCARI.

In psalmo LXIII: Et campi tui replebuntur ubertate:
pinguescent fines deserti, et exultatione colles adcingentur.
induti sunt arietes ouium, et conualles abundabunt frumento:
etenim clamabunt et hymnum dicent. Item in psalmo
10 LXXXVI: Fundamenta eius in montibus sanctis, diligit domi-
nus portas sion super omnia tabernacula iacob. gloriosa dicta
sunt de te, ciuitas dei. Item in psalmo CXIII: Montes
exultabunt ut arietes, et colles sicut agni ouium. Item in
prouerbiis: Super cacumina montium praedicatur, in portis
15 autem potentium adssistit. Item in esaia propheta: Et
non derelinquam illos, sed aperiam in montibus flumina, et

CXV. HOMINES SIVE SANCTOS SIVE IMPIOS MONTES VOCARI. α
In psalmo LXIII: Campi tui replebuntur ubertate. In LXXXVI:
Fundamenta eius in montibus sanctis. In CXIII: Montes exulta-
20 uerunt ut arietes. In esaia cap. : Et non derelinquam illos,

CXIII. HOMINES SIVE SANCTOS SIVE IMPIOS MONTES VOCARI. μ
In psalmo LXIII: Campi tui replebuntur ubertate usque clama-
bunt et hymnum dicent. Item in psalmo LXXXVI: Fundamenta
eius in montibus sanctis. In psalmo CXIII: Montes exultauerunt
25 ut arietes. In prouerbiis cap. VIII: In summis excelsisque
uerticibus usque in ipsis foribus loquitur. In esaia cap. :
Non derelinquam eos, aperiam in supinis collibus flumina usque

6 Ps. 64, 12--14 10 Ps. 86, 1--3 12 Ps. 113, 4
14 Prou. 1, 21 15 Es. 41, 17 et 18 25 Prou. 8, 2 et 3

2 scribuntur *S* 3 quia et *MVLC*: quoniam *Sv*, cf. 508, 15
sum] *add. dñs dñs uester MVLC* 6 et *om. MVLC* 7 accin-
gentur *MVLC* 8 induiti *C* habundabunt *SLC* 9 ymnum
LC Item — Fundamenta — Montes — ouium Item *om. V* 10 LXXXV
S 13 exultauerunt *MLC*, exultastis *v* 15 esaia *S* 16 ap-
periam *M*

in medio camporum fontes: faciam desertum in stagna et
 sitientem terram in flumina aquarum. - Item michaeas
 propheta: Adpropinquate montibus aeternis. Item iohel
 propheta: Et erit in illa die, destillabunt montes dulcedinem,
 et colles fluent lactem. Item in naum: Haec dicit dominus 5
 princeps aquarum multarum: exterminabo sculptilia tua et
 fusilia tua in sepulturam: quia ecce ueloces pedes super
 montes euangelizantes et adnuntiantes pacem. Item in
 ezechiel propheta: Fili hominis, confirma faciem tuam
 super montes israhel et prophetare ad eos, et dices: montes 10
 israhel, audite uerbum domini. Item illic: Vestri autem
 montes israhel facient uam et fructum uestrum, quod uos
 manducabitis, populus meus, qui adpropriant uenire. Item

α sed aperiam in montibus flumina. In michea cap. : Adpropinquate montibus aeternis. In iohel cap. : Et erit in illa 15
 die, destillabunt montes dulcedinem. In naum cap. : Ecce super montes pedes euangelizantes et adnuntiantes pacem. In
 ezechiel cap. : Fili hominis, pone faciem tuam contra uiam
 austri. Item ibi: Viri autem montes israhel facient uam et

μ et terram inuiam in riuos aquarum. In michea cap. : Venite, 20
 ascendamus ad montem dei. In iohel cap. : Et erit in die
 illa, stillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lac et mel. In
 naum cap. : Ecce super montes pedes euangelizantis et adnuntiantis pacem. In ezechiel cap. : Tu autem, fili hominis,
 propheta super montes israhel dicens: audite uerbum domini. In 25
 ezechiel cap. : Vos autem, montes israhel, ramos uestros

3 Mich. 2, 9 4 Iohel. 3, 18 5 Naum. 1, 12. 14. 15 9 Ezech.
 6, 2 et 3 11 Ez. 36, 8 18 Ez. 20, 46 20 Mich. 4, 2

2 Item — Adpropinq. — Et — lactem *om.* *V* micheas *pf.* *S*, mi-
 cheas *M*, michas *L*, mycheas *C* 3 adpropinquante *SL*: appro-
 pinquate *MC* 4 diē *S* die illa *L* distillabunt *C* 5 lacte
LCv dñs princeps *MVLC*, dñs principes *S*, κύριος κατάρχων
 7 saepulturam *M* uelociter *MVLC* quia . .] ὅτι ταχεῖς ἰδὸν
 ἐπὶ τὰ ὄρη οἱ πόδες εὐαγγελιζόμενον καὶ ἀπαγγέλλοντος εἰρήνην
 8 euangelizantes *S*, euangelizantis *Cv* annunciantes *M* 9 hieze-
 chiel *L* 10 et prophetare ad eos et dices: montes israhel *MVLC*:
om. *S* 11 ubi supra *MVLC* 13 adpropriant *M*, adpropriant
VLC Item in esaia proph. *om.* *L*

in esaia propheta: Ecce clamate montes laetitiam, et colles et omnia ligna, quae in ipsis sunt. Item illic: Erumpant montes iucunditatem, quia misertus est deus populo suo. Item illic: Nam montes et colles exilient expectantes uos
5 in gaudio, et omnia ligna agri plaudent ramis.

CXXI.

QVOD SPIRITVS INMVNDI VEL VITIA, MONTES, COLLES, BESTIAE, AVES, PETRAE, GENTES, LAPIDES ET SPINAE NVNCVPENTVR.

In psalmo XLV: Propterea non timebimus, dum conturbabitur terra et tranferentur montes in corde maris. sonauerunt
10 et turbatae sunt aquae eorum, conturbati sunt montes in

fructum uestrum. In esaia cap. : Ecce clamate montes laetitiam, et colles et omnia ligna, quae in ipsi sunt. Item ibi: Erumpant montes iucunditatem, quia misertus est dominus populo
15 suo. Item cap. : Nam montes et colles exilient expectantes uos. α

CXVI. QVOD SPIRITVS INMVNDI VEL VITIA MONTES, COLLES, BESTIAE, AVES, PETRAE, GENTES, LAPIDES ET SPINAE NVNCVPENTVR. In psalmo XLV: Propterea non timebimus, dum conturbabitur

usque populo meo israhel. In esaia cap. : Resonate montes laudationem, saltus et omne lignum eius. Item cap. : Iubilate montes laudem, quia consolatus est dominus populum suum. Item cap. : Montes et colles cantabunt coram uobis usque plaudent manu. μ

25 CXV. QVOD SPIRITVS INMVNDI VEL VITIA MONTES, COLLES, BESTIAE, AVES, PETRAE, GENTES, LAPIDES ET SPINAE NVNCVPENTVR. In psalmo XLV: Propterea non timebimus, dum turbabitur

1 Es. 44, 23 2 Es. 49, 13 4 Es. 55, 12 9 Ps.
45, 3 et 4 20 Es. 44, 23

1 esaia *S ut saepissime* 2 illic] in esaia (is-, ys-, -ya) *MVL*
C 3 iocunditatem *VLC* dñs *MVLCv* 4 illic] in esaia (is-,
ys-) *MVLC* exilient *S* 5 agri] campi *C*, regionis *v* pan-
dent *S*, plaudebunt *MVL* 8 petre *SL* et *om. L* non-
cupentur *M* 9 turbabitur *Cv* 10 transferuntur *MV^l* cor-
de *MVLC*: cor *Sv, καρδιάς* sonuerunt *MVLCv* 11 eorum]
eius *MVL*

fortitudine eius. Item in psalmo LXXIII: Quia inimicus exprobrauit domino, et populus insipiens exacerbauit nomen tuum. ne tradas bestiis animas confitentes tibi, animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem. Item in ecclesiastico: Quasi a facie colubri fuge peccata. si accesseris ad illa, suscipient te quasi dentes leonis in deuorando interficientes. quasi romphaea bis acuta iniquitatum uindex. Item in esaia propheta: Et erit in illa die, detrahet dominus muscas, quae dominantur in partes fluminis aegypti, et apes, quae sunt in regione eorum. Item illic: Mundate a conspectu eius uias, et auferte offendicula de itinere populi mei. Item illic: Ingridimini per portas meas et facite

α terra. In LXVIII: Quia inimicus exprobrauit domino et populus insipiens. In ecclesiastico cap. : Quasi a facie coloris fuge peccata. In esaia cap. : Et erit in illa die, detrahet dominus muscas, quae dominantur. Item cap. : Mundate a conspectu eius uias et auferte offendicula. Item cap. : In-

μ terra usque in fortitudine eius. In psalmo LXXIII: Quia inimicus exprobrauit domino usque ne obliuiscaris in finem. In ecclesiastico cap. XI: Quasi a facie colubri fuge peccata usque plagae illius non est sanitas. In esaia cap. : Et erit in die illa, sibilabit dominus muscae usque et api, quae est in terra assur. Item cap. : Viam facite, praebete iter usque de uia populi mei. Item cap. : Transite, transite per portas

1 Ps. 73, 18 et 19 5 Eccli. 21, 2 et 3 (2—4) 8 Es. 7, 18
10 Es. 57, 14 12 Es. 62, 10 23 Es. 57, 14 24 Es. 62, 10

1 Item — Quia — finem Item in ecclesiastico *om. V* LXXIII
MLC 2 exaceruauit *M*, excitauit *L*, incitauit *Cv*, παρώξυνε
3 besteis *S* animas confitentes tibi *MLC: om. S* 5 faciae
S acceris *S* 6 suscipient *SMV²C* (-ent in *ras. V²*) *v*, suscipiant
L (335, 7; sed cf. 398, 14) te s. l. *V²* quasi *om. Vv*, et
quasi *MLC* 7 romfea *S*, romphea (rum- *VC*) *MVLC* iniqui-
tatum *V²LC* 8 diae *S* detrahet dominus muscas quae *MVLC*:
om. S (sibilauit dominus muscae quae *v*) 9 in *om. S* 10 illic]
in esaia *MVLC bis* mandate *S* 12 Item — Ingrid. — proicite
om. V

iter populo meo et lapides de uia proicite. Item in hieremia propheta: Date domino deo uestro gloriam antequam obscuret et priusquam offendant pedes uestri in montibus tenebrosis. Item in naum propheta: Montes commoti sunt ab illo, et colles tremuerunt, et formidauit uniuersa terra, et petrae concompactae sunt ab ante eum. Item in ambacum propheta: Defluerunt gentes, quassati sunt montes uehementer, liquefacti sunt colles aeternales. Item in ezechiel propheta: Aquila illa magna magnarum alarum, longa extensione, plena unguibus, quae habet ducatum intrandi in libanum et accipere electa cedri, summa teneritudinis euolsit et attulit in terra chanaan, in ciuitate murata posuit ea. Item in iob: Et dissolve quod cum lapidibus

gredimini per portas meas et facite iter. In hieremia cap. : α
 15 Date domino deo uestro gloriam, antequam obscuret. In naum cap. : Montes commoti sunt ab eo, et colles adsolati sunt. In ambac. cap. : Aspexit et dissoluit gentes, et contriti sunt montes saeculi. In ezech. cap. : Aquila illa magnarum alarum. In iob cap. VIII: Sed cum lapidibus regionum pactum

20 usque et eligite lapides. In hieremia cap. : Date domino μ
 deo uestro gloriam, antequam contenebrescat usque ad montes caligosos. In naum cap. : Montes commoti sunt ab eo, et colles adsolati sunt usque et petrae dissolutae sunt ab eo. In cantico ambacuc cap. : Aspexit et dissoluit gentes, et contriti sunt montes saeculi, incuruati sunt colles mundi. In ezech. cap. : Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu usque in urbe negotiatorum posuit illam. In iob cap. VIII: Sed cum lapidibus regionum pactum tuum. In amos cap.

2 Hier. 13, 16 4 Naum. 1, 5 7 Hab. 3, 6 9 Ezech.
 17, 3 et 4 13 Iob. 5, 23

1 inter *S* meo *MLC*: *om. S* 3 et *MVLC*: *om. S*
 4 Item — Montes — 664, 4 ab imo *om. V* 6 ab ante *S*, ante *M*
LC 7 abacum *pf. S*, ambacum *M*, abacuc *LC* 8 liquefacti
S 9 ezechiel *pf. S*, ezechiel *MC*, hiezechiel *L* allarum *M*
 11 caedri *SML* summa teneritudine *MLC*, τὰ ἄκρα τῆς ἀπλότη-
 ρος 12 euolsit *MLC* attulit *LC* terram *C* chanaan
L, canaan *C* 13 in ante iob *om. C*

agri testamentum tuum est. Item in amos propheta: Et abstuli amorraeum a facie eorum, cuius erat altitudo ut altitudo cedri et fortitudo eius sicut ilex: et abstuli fructus eius a summo et radices eius ab imo. Item iohel propheta: Quia gens ascendit super terram, gens ualida et 5 innumerabilis: dentes eius sicut dentes leonis, et molares eius sicut catuli leonum. posuit uineam meam in exterminium et ficus meas in confractionem. Item secundum matthaeum: Imperauit iesus, et exiit daemonium illud, et sanus factus est puer ab illa hora. tunc accesserunt ad iesum 10 discipuli secreto et dixerunt: quare nos non potuimus expellere illud? ait illis: propter incredulitatem uestram. amen dico uobis: si haberetis fidem sicut granum sinapis, diceretis huic monti: transi hinc illuc, et transiret, et nihil uobis impossibile esset. 15

α tuum. In amos cap. : Ego autem exterminaui amorreorum a facie eorum cuius altitudo cedrorum altitudo eius. In iohel cap. : Gens enim ascendit super terram fortes et innumerabiles. In math. cap. : Imperauit iesus, et exiit daemonium illud, et sanatus est usque et nihil uobis impossibile esse. 20

μ : Ego autem exterminaui amorraeum a facie eorum usque et radices eius subter. In iohel cap. : Gens enim ascendit super terram meam usque et ficum meam decorticauit. Secundum math. cap. XVII: Et increpauit eum iesus, et exiuit ab eo daemonium usque et nihil impossibile erit uobis. 25

2 Amos. 2, 9 5 Iohel. 1, 6 et 7 9 Matth. 17, 17
(18) — 19

2 abstulit *S* amorreum *SMLC* faciae *S* 3 caedri *SM*
fructos *M* 4 iohel *SML*, in iohel *C* 7 sicut *S*: ut *MLCv*
8 confractione *V* 11 discipuli] *add.* eius *MLC* nos *MLCv*:
om. S potuimus *S* 12 incredulitatem *S* 13 haberitis *S*,
haberitis *V*²: habueritis *MV*¹*Lv*, habuitis *C* senapis *S*, synapis
C 14 diceretis *SLV*²: diceritis *MV*¹, dicetis *v* nil *V*

CXXII.

QVOD NON SIT AEQUALIS OMNIS SANCTVS DEO.

In exodo: Quis similis tibi in diis, domine? Item in psalmo LXXXVIII: Quoniam quis in nubibus aequabitur domino? aut quis similis erit deo inter filios dei? deus, qui glorificatur in consilio sanctorum, magnus et metuendus super omnes qui in circuitu eius sunt. domine deus uirtutum, quis similis tibi? potens es, domine, et ueritas tua in circuitu tuo.

CXXIII.

10

QVOD ANGELORVM CVSTODIA MVNIAMVR.

In deuteronomio: Statuit fines gentium secundum numerum angelorum dei. Item in tobi raphahel angelus: Et cum orares tu et sarra nurus tua, ego obtuli

CXVII. QVOD NON SIT AEQUALIS OMNIS SPIRITVS DEO. In α
15 exodo cap. XXXI: Quis similis tibi in diis, domine? In psalmo LXXXVIII: Quoniam quis in nubibus aequabitur domino?

CXVIII. QVOD ANGELORVM CVSTODIA MVNIAMVR. In deuteronomio cap. CXVII: Statuit fines gentium secundum numerum angelorum dei. In tobi cap. : Quando orabas cum lacrimis

20 CXVI. QVOD NON SIT AEQUALIS OMNIS SPIRITVS DEO. In exodo μ
cap. VIII: Quis similis tibi in fortibus, domine? In psalmo LXXXVIII: Quoniam quis in nubibus aequabitur domino? usque ueritas tua in circuitu tuo.

25 CXVII. QVOD ANGELORVM CVSTODIA MVNIAMVR. In deuteronomio cap. XVIII: Constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum israhel. In tobi cap. : Dixit raphahel angelus: quando orabas cum lacrimis usque ego obtuli orationem tuam domino.

3 Exod. 15, 11 4 Ps. 88, 7—9 11 Deut. 32, 8
13 Tob. 12, 12

2 sanctus *S*: sp̄s *MVLC* 3 tibi] tui *Cv* 4 LXXXVII *S*
6 metuendus *SMLC*: terribilis *Vv* 8 tibi similis *V* 9 CXXII
S 11 deuteronomium *M* 12 Item tobi: Dixit raphahel (raf-
M, -ael *VC*) angelus: cum *MVLC* raphahel *S* 13 orases *S*
sara *C* norus *S* nurus tua *om. MVLC* optuli *L*

memoriale orationis uestrae ante dominum. Item secundum matthaeum: Videte, ne contempnatis unum ex istis pusillis credentibus in me: dico uobis, quoniam angeli eorum semper in caelum uident faciem patris mei, qui est in caelis. Item in actibus apostolorum: Nuntiauit petrum stare ad ostium. dixerunt: non, sed angelus eius est. Item in apocalypsi iohannis: Et angelo ephesi ecclesiae scribe.

CXIII.

HOMINEM NVNCVPARI PARIETEM.

In psalmo LXI: Quo usque inruitis in homines, inter-
ficientes uniuersos tamquam parieti inclinato et maceriae in-

α et sepeliebas mortuos, ego obtuli orationem tuam domino. In math. cap. : Videte, ne contempnatis unum ex istis pusillis credentibus in me. In actibus apostolorum cap. : Nuntiauit stare petrum ad ostium et dixerunt: non, sed angelus eius est. In apocal. cap. : Et angelo ecclesiae ephesio scribe.

CXVIII. HOMINEM NVNCVPARI PARIETEM. In psalmo LXI:

μ Secundum math. cap. XVIII: Videte, ne contempnatis unum ex his pusillis usque semper uident faciem patris mei, qui in caelis est. In actibus apostolorum cap. XXXIII: Nuntiauit stare petrum ante ianuam usque angelus eius est. In apocalypsi cap. II: Et angelo ephesi ecclesiae scribae.

CXVIII. HOMINEM NVNCVPARI PARIETEM. In psalmo LXI: Quo

2 Matth. 18, 10 5 Act. 12, 14 et 15 7 Apoc. 2, 1
10 Ps. 61, 4 et 5

1 deum *MVLC* 2 contempnatis *MV²C*, condemnatis *I*, condemnatis *V¹* 3 in me *MVLC*: a|*meⁿ (a et ⁿ *add. m. 2*) *S*
quoniam *S*: quia *MVLCv* 4 in caelum uident *SMVL*, uid. in caelum *C* qui in caelis est *Lv* 5 stare petrum *MVLv*
6 ostium *S* et dixerunt *MVLC* eius est] et legem mandatorum sententiis euacuauit ut duos conderet in semet ipso in uno nouo homine *add. S, cf. 668, 7* 7 apocalypsi *SMVC* iohannis *om. MVL*
C ephesi ecclesiae *S(v)*: ecclesiae ephesiorum *MVLC*, τῷ ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας scribe *S* 9 hominem *MVLC*: homines *S (295, 9)*
noncupari *M* 10 inruitis *S*: irruitis *MVLv*, ἐπιθροθε hominis *S* interficitis *MVLv*, φονεύετε 11 uniuersi *MV¹*, uniuersi uos *V¹Cv*, uniuersam *L* macheriae *SL*, machaeriae *M*

pulsae? uerum tamen honorem meum cogitauerunt repellere. Item in psalmo LXXVIII: Vt quid destruxisti maceriam eius? Item in ezechiel propheta: Et instruent parietem, et ipsi unguent eum. si cadet, dic ad unguentes eum. et
 5 cadet, et erit pluuia inundans, et dabo lapides glebas petrarum in alligamenta eorum, et cadent, et spiritum extollentem, et rumpetur. et ecce cecidit paries, et dicent uobis: ubi est unctio uestra, quam unxistis? propterea haec dicit dominus: rumpam spiritum extollentem cum ira, et pluuia inundans in
 10 ira mea erit, et lapides petrarum et glebas in iracundia mea superducam in consummatione. et effodiam parietem, quem unxistis, et cadet. et ponam illum ad terram et reuelabuntur fundamenta eius, et conruit et consummamini cum increpationibus: et cognoscetis quia ego sum dominus. et con-
 15 summabo iram meam super parietem et super unguentes eum, et cadet. et dixi ad uos: non est paries neque qui unguunt illum. sed prophetae israhel, qui prophetant in hierusalem,

Quo usque inruitis in hominem, interficitis. In LXXVIII: Vt
 quid destruxisti macheriam eius? In ezechiel cap. : Et
 20 instruent parietem, et ipsi unguent eum, et cadit, et erit pluuia in-

usque inruitis in hominem usque cogitauerunt repellere. In
 psalmo LXXVIII: Vt quid destruxisti macheriam eius? In
 ezechiel cap. : Ipse aedificabat parietem, illi autem liniebant
 eum luto absque paleis usque et uident ei uisionem pacis, et non

2 Ps. 79, 13

3 Ezech. 13, 10—16

2 Item — Vt — eius Item <i>om.</i> <i>V</i>	LXXVIII <i>SL</i>	macheriam
<i>S</i> , maceriam <i>M</i>	3 azezechiel <i>S</i> , iez- <i>V</i> , hiez- <i>L</i>	4 ipsi un-
guent (ungent <i>C</i>) <i>MVLC</i> : ipse unguet <i>S</i>	<i>uerba</i> si cadet d. a. u.	
eum <i>om.</i> <i>MVLC</i>	5 cadit <i>MV¹L</i>	pluia <i>M</i> gebas <i>M</i> ,
cebas <i>V¹</i>	6 et cadent <i>MVLC</i> : <i>om.</i> <i>S</i>	8 unxistis <i>L</i> 9 ru-
pam <i>S</i>	11 consummationem <i>LC</i>	effodiam <i>S</i> : suffodiam <i>MVL</i>
<i>C</i> , destrua[m] <i>v</i>	12 unxistis <i>S</i>	et ante ponam <i>om.</i> <i>MLC</i>
terram] <i>add.</i> meam, <i>om.</i> et <i>C</i>	13 et conruit <i>S</i> , <i>om.</i> <i>MVLC</i>	
consummamini cum <i>MVLC</i> : consumam iniquum in <i>S</i>	16 unguunt	
<i>MC</i>	17 illum] eum <i>C</i>	profetae i. q. prophetant <i>S</i>

et qui uident ei pacem, et non est pax, dicit dominus. Item in euangelio secundum matthaeum: Vae uobis, scribae et pharisaei hypocritae, qui similes estis monumentis dealbatis, quae quidem uidentur a foris hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus humanis et omni spurcitia. Item 5 in actibus apostolorum: Percutiet te deus, paries dealbate. Item ad ephesios: Et legem mandatorum sententiis euacuauit, ut duos conderet in semet ipso in uno nouo homine: et medium parietem consepti soluens, inimicitiam in carne sua. Item in esaia propheta: Et effluent lateres, 10 et cadet murus, quoniam regnauit dominus in sion et in hierusalem. Item illic: Altitudinem refugii parietis tui

α undans usque et non est pax, dicit dominus. In mattheo cap. XXIII: Vae uobis, scribe et pharisei hipochrite, qui similes estis monumentis. In actibus apostolorum cap. : Percutient 15 te dominus, paries dealbate. Ad effesios cap. VI: Ipse enim pax nostra qui fecit utraque unum et medium parietem. In esaia cap. : Et super omne munitum, super omnes naues tarsis. Item cap. : Altitudine refugii parietes tui. Item cap. :

μ est pax, ait dominus deus. Secundum matheum XXIII: Vae 20 nobis, scribae et pharisaei hypocrytae, quia similes estis sepulchris usque omnia spurtitia. In actibus apostolorum cap. LXII: Percutiet te deus, paries dealbate. Ad ephesios cap. III: Ipse est enim pax nostra qui fecit utraque unum usque in unum nouum hominem faciens pacem. In esaia cap. : Et effluent 25 lateres, et cadet murus, quia regnauit dominus in sion et in hierusalem. Item: Altitudinem refugii parietis tui humiliavit et

2 Matth. 23, 27 6 Act. 23, 3 7 Ephes. 2, 14—16
10 Es. 24, 23 12 Es. 25, 12 18 Es. 2, 15 et 16

1 qui (*ante* uident) *om.* V Item — Vae — infirmabitur Item *om.*
V 2 in euang. *om.* MLC euug. sec. math S 3 farisaei
S hipocrite M 4 uidetur S 6 dealbatae S 7 efesios
S, effesios L 8 in^{sc} metipsos S 9 inimicitia S: inimicitias M
LCv, τὴν ἐχθραν 11 quoniam S: quia MLC regnabit C,
βασιλεύσει 12 illic] in esaia (is-, ys-) MLC (*et sic infra*) alti-
tudine MC

humiliabit et descendit usque ad pauimentum. Item illic:
 Et ciuitates munitas deicies et deduces usque ad pau-
 imentum, et conculcabunt eas pedes mansuetorum et humilium.
 Item illic: Et a pauimento uox tua infirmabitur. Item
 5 illic: Populus iste qui me inritat contra me semper: isti
 sacrificant in hortis et incendunt super lateres daemoniis,
 quae nihil sunt, et in monumentis et speluncis dormiunt
 propter somnia, qui edunt carnes suillas et ius sacrificiorum:
 inquinata sunt omnia uasa eorum.

10

CXXV.

SANCTOS SPIRITALI CIBO VEL POCVLO SATIARI.

In deuteronomio: Non in pane solo uiuit homo, sed in
 omni uerbo, quod exierit de ore domini. Item in amba-

Qui incuruabit habitantem in excelso ciuitatem sublimen. Item α
 15 cap. : Et a pauimento uox tua infirmabitur. Item cap. :
 Populus iste, qui me irritant contra me semper: isti sacrificant.

CXX. SANCTO SPIRITALI CIBO VEL POCVLO SATVRARI. In deu-
 teronomio cap. : Non in solo pane uiuet homo, sed in omni

descendit usque ad pauimentum. Item cap. : Ciuitatem sub- μ
 20 limem humiliavit usque pedes pauperis, gressus egenorum. Item:
 Et a pauimento uox tua infirmabitur. Item cap. : Populus, qui
 ad iracundiam prouocat me usque et ius profanum in uasis eorum.

CXVIII. SANCTO SPIRITALI CIBO VEL POCVLO SATVRARI. In
 deuteronomio cap. V: Non in solo pane uiuit homo, sed in

2 Es. 26, 5 et 6 4 Es. 29, 4 5 Es. 65, 3 et 4
 12 Deut. 8, 3

1 humiliavit *MLC* descendit *MLC*, discendit *S*, *καταβήσεται*
 usquae *S bis* 2 deicies et deduces *MLC*, deiciens et deducens *S*
 5 in esaia (is-, ys-) *MVLC* irritant *MLC* 6 ortis *LC* latera
S (491, 16) 7 speluncis *S*: sepulchris (-cris *VC*) *MVLC* (*v*), *scri-*
bendum uid. in spel. (491, 17) 8 aedunt *M* suillas *S*
 11 sanctos 295, 10: sancto *SMVLC*, *add.* et *C* uel poculo] et
 potu *C* satiari *SC*: saturari *MVL* 12 deuteronomium *M*
 solo pane *Cv*, *cf.* 328, 13 uiuet *ML* 13 uerba quod e. d. ore
om. *MVL* exierit *S*: procedit *C*, egreditur *v* dei *MVLC*, *cf.*
 329, 1 ambacum *M*: abacum *SL*, abacuc *VC*

cum propheta: Iustus autem ex fide mea uiuit. Item in euangelio secundum iohannem: Respondit iesus et dixit illi: omnis qui bibet ex aqua hac sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum, sed erit illi fons aquae uiuae salientis in uitam aeternam. Inter haec autem rogabant eum discipuli dicentes: rabbi, manduca. ait autem illis iesus: ego cibum habeo manducare, quem uos non scitis. dicebant ergo discipuli eius inter semet ipsos: numquid aliquis adtulit ei manducare? dicit eis iesus: meus est cibus, ut faciam uoluntatem eius qui me misit et ut perficiam opus eius. Item illic: Et dixit illis: amen dico uobis, non moyses dedit uobis panem de caelo, sed pater meus dat uobis panem de caelo illum uerum. panis enim dei est qui descendit de caelo et uitam dat huic mundo. dixerunt ei: domine, semper da nobis panem istum. et dixit iesus: ego sum panis uitae: qui uenit ad me

α uerbo dei. In ambuc. cap. : Iustus autem meus ex fide uiuit. In iohanne cap. III: Respondit iesus et dixit ei: omnis qui bibit ex aqua hac sitiet in aeternum. Item ibi cap. VI: Et dixit illis: amen dico uobis, non moyses dedit uobis panem de

μ omni uerbo, quod egreditur ex ore domini. Secundum iohannem cap. III: Respondit iesus et dixit ei: omnis qui bibit ex aqua hac sitiet iterum usque fons aquae salientis in uitam aeternam. Item illic: Interea rogabant eum discipuli eius dicentes: rabbi, manduca usque ut perficiam opus eius. Item ibi cap. VI: Dixit ergo eis iesus: amen amen dico uobis, non moyses dedit

1 Hab. 2, 4 2 Ioh. 4, 13 et 14 6 Ioh. 4, 31—34 12 Ioh. 6, 32—35

1 mea *om.* C uiuet *MV*, *ξήσεται* 2 in euang. *om.* *MVL*
C euuaḡ *S* 3 illi *S*: ei *MVLCv* 5 aq; uiuae *S*: aquae
(om. uiuae) *MVLCv* 6 interrogabant *C* discipuli eius *C* rabi
(^o m. 1) S, rabi *C* 8 non scitis *S*: nescitis *MVLCv* 9 intra
V² semet *SV²*: se *MV¹LC* adtulit ei (att- *Vv*) *SVv*: ei ad-
tulit (att- *LC*) *M¹LC* 10 cibus est *MVLCv* (cyb- *C*) 11 misit
me *MVLCv* opus *om.* *S* uerba Item — Et — non sitiet um-
quam *om.* *S* 11 illic *scripsi*, ubi supra *MVLC*

non esuriet, et qui credit in me, non sitiet umquam. Item illic: Murmurabant autem iudaei de eo quod dixit: ego sum panis qui descendi de caelo, et dicebant: nonne hic est iesus filius ioseph, cuius nos nouimus patrem et matrem? 5 quomodo ergo hic dicit: ego de caelo descendi? Iterum ait: ego sum panis uitae. patres uestri manducauerunt mannam in deserto et mortui sunt. hic est autem panis, qui de caelo descendit, ut qui ex eo manducauerit non moriatur. ego sum panis uiuus, qui de caelo descendi: si quis manducauerit ex 10 hoc pane, uiuet in aeternum: et hic panis, quem ego dabo pro huius mundi uita, corpus meum est. commiserunt igitur inuicem iudaei dicentes: quomodo potest iste nobis corpus suum dare manducare? et dixit illis iesus: amen amen dico uobis, nisi manducaueritis corpus fli hominis et biberitis 15 sanguinem eius, non habebitis uitam in uobis. qui enim manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habebit uitam aeternam, et ego resuscitabo eum in nouissimo die. caro enim mea uere est cibus et sanguis meus uere est potus.

caelo usque qui credit in me non sitiet umquam. Item ibi: 20 Murmurabant ergo iudei de illo quia dixisset: ego sum panis usque si quis manducaberis ex hoc pane, uiuat in aeternum. α

uobis panem usque et qui credit in me, non sitiet umquam. Item ibi : Murmurabant ergo iudaei de illo usque quia de caelo descendi. Item ibi : Ego sum panis uitae. patres 25 uestri manducauerunt in deserto manna usque qui manducat hunc panem uiuet in aeternum. μ

2 Ioh. 6, 41 et 42

5 ib. 48—59

1 Item — Murmurabant — in aeternum *om.* V 2 ubi supra *MI*
C 4 nos *om.* *MLC* 5 discendi *S* ait] *add.* *ih̄s L*, *add.*
 eis *MC* 6 uestre *S* manna *Cv* inanna manducauerunt
ML ; 7 autem est *MLC* 8 descendit *et* discendi *S* 9 uiuus]
 uitae *C* 10 hic] *add.* est *MLC* quam *L* 11 corpus meum]
S: caro mea *MVLCv* commiser̄ *M* 12 iudaei inuicem *MLC*
 13 illi' *S* 14 filii *LC* 15 sangunem *S* 16 habet *MLCv*
 17 diae *S* 18 uerę *S*

qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo. sicut misit me uiuus pater et ego uiuo propter patrem, et qui me manducat et ipse uiuet propter me. hic est panis qui de caelo descendit. non sicut manducauerunt patres uestri mannam, et mortui sunt. qui manducat hunc panem, uiuet in aeternum.

CXXVI.

AQVAM ET IGNEM POPVLOS VEL VITIA APPELLARI.

In psalmo XVII: Circumdederunt me gemitus mortis, et torrentes iniquitatis conturbauerunt me. dolores inferni inuenerunt me, praeuenerunt me laquei mortis. Adsumpsit me de multitudine aquarum, eruit me de inimicis meis potentibus. Item in psalmo CXXXVI: Super flumina babylonis, illic sedimus et fleuimus, dum recordaremur sion. in salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. Item in esaia

α CXXI. AQVAM ET IGNEM POPVLOS VEL VITIA APPELLARI. In psalmo XVII: Circumdederunt me gemitus mortis. In CXXXVI: Super flumina babilonis. In esaia cap. : Ponam flumina in

μ CXX. AQVAM ET IGNEM POPVLOS VEL VITIA APPELLARI. In psalmo XVII: Circumdederunt me gemitus mortis usque eripuit me de inimicis meis potentissimis. In psalmo CXXXVI: Super flumina babylonis usque organa nostra. In esaia cap. : Et ponam flumina in insulas et stagna arefaciam usque haec

9 Ps. 17, 5 et 6 11 ib. 17 et 18 13 Ps. 136, 1 et 2

1 bibet *SM* 4 descendit *S* 5 uestri *om. C* manna
LC 8 aquam et ignem *in lac. om. V* populum *L* 9 XVI
S, XVIII M, XXI V, num. om. C et t. i. c. me *om. C*

10 iniquitates *SM* inuenerunt] circumdederunt *Cv*, cinuenerunt (*sic m. 1; s. lin. rcūderē add. m. 2*) *V* 11 laquaei *SM* assumpsit
(-msit *V¹*) *MV²C* eruit *S*: eripuit *MVLCv* 12 potentissimis
MVLC, fortissimis *v* 13 Item — Super — organa nostra *om. V*
CXXXV *S* babyllonis *M* 14 flebimus *SM* recordaremur
MLC: remur *S* sion *Sv*: tui sion *MLC* psallicibus *M*

propheta: Ponam flumina in insulis et stagna arefaciam. et
 adducam caecos in uia, qua ignorabant, et semitas, quas
 nesciebant, faciam illos calcare et faciam illis tenebras in
 lucem et quae praua sunt dirigam. haec uerba faciam et
 5 non derelinquam illos. Item illic: Meus es tu. etiam si
 transieris per ignem, non combureris, flamma autem te non
 comburet. etiam si transieris per aquam, tecum sum et flumina
 te non concludent: quia ego dominus deus tuus sanctus
 israhel, qui te saluum facio. Item in hieremia pro-
 10 pheta: Et nunc quid tibi est et uiae aegypti, ut bibas aquam
 geon? et ut quid tibi et uiae assyriorum, ut bibas aquas
 fluminum? Item illic: Aqua aegypti dixit: ascendam et
 operiam terram.

insulas, stagna arefaciam et paludes siccabo. Item cap. : α
 15 Meus es tu. etiam si transieris per ignem, non combureris. In
 hieremia cap. : Et nunc quid tibi est et uia aegypti, ut
 bibas aquam geon? In esaia cap. : Aquam aegypti dixit:
 ascendam et operiam terram.

uerba feci eis et non dereli*qui eos. Item cap. : Meus es μ
 20 tu. quum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient
 te usque quia ego dominus deus tuus sanctus israhel saluator
 tuus. In hieremia cap. : Et nunc quid tibi uis in uia
 aegypti, ut bibas usque ut bibas aquam fluminis. Item ibi
 cap. : Quis est iste qui quasi flumen ascendit usque ascendens
 25 operiam terram.

1 Es. 42, 15 et 16 5 Es. 43, 1—3 10 Hierem. 2, 18
 12 Hierem. 46, 8

1 insulas *MVLCv* et ante stagna *om. MVLC* arefaciam]
add. et paludes siccabo *MVLC* 2 qua *V¹L*: quia *SM*, quam *V²*
Cv (*ἔν ὁδῶν ἡ*) 2 semittas *C* 3 calcare faciam (*om. illos*) *MV*
LC et faciam *om. L* 5 illos *S*: eos *MVLCv* in esaia
(is-, ys-) *MVLC* es tu] esto *V* 7 etiam si *S*: et si *MVLC*
 8 ego sum *L* 9 Item — Et — Aqua — terram *om. V* 11 aquam
MLCv 12 illic] in esaia (*sic!*) *MLC*

XII, Aug. 3, 1.

43

CXXVII.

QVOD VOCATVS AD FIDEM RETRO REDIRE NON DEBEAT.

In esaia propheta: Ne memores sitis pristinorum neque antiquorum cogitetis. Item secundum matthaeum: Cum uidisset autem iesus maximam turbam circa eum, praecepit, 5 ut irent trans regionem. et accessit ad eum unus ex scribis et dixit ei: magister, sequar te quocumque ieris. ait illi iesus: uulpes cubilia habent et uolucres caeli ubi requiescant, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. et ecce alius ex discipulis eius dixit ad eum: domine, permitte mihi 10 prius ire et sepelire patrem meum. cui respondens iesus dixit: sequere me, et sine, mortui mortuos suos sepeliant: tu autem uade, et adnuntia regnum dei. Item secundum lucam: Et ait alter: sequar te, domine, sed primum permitte mihi renuntiare his qui domi sunt. ait ad illum iesus: 15

α CXXII. QVOD VOCATVS AD FINEM RETRO REDIRE NON DEBEAT. In esaia cap. : Ne mores sitis pristinorum neque antiquorum cogitetis. In math. cap. VII: Quum uidisset autem iesus maxima turba usque uade et nuntia regnum dei. In luca cap. : Et ait alter: sequar te, domine, sed primum permitte mihi. 20

μ CXXI. QVOD VOCATVS AD FIDEM RETRO REDIRE NON DEBEAT. In esaia cap. : Ne memineritis priorum et antiqua non intueamini. Secundum math. cap. VII: Videns autem iesus turbas multas circum se, iussit ire trans fretum usque dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Secundum lucam cap. VIII: 25 Et ait alter: sequar te, domine, usque et aspiciens retro aptus est regno dei.

3 Es. 43, 18 4 Matth. 8, 18—22 14 Luc. 9, 61 et 62

2 debet *C* 5 circa eum *S*: circa se *MVLC*, *περὶ αὐτόν*
 praecepit ut irent trans regionem et accessit ad eum *MVLC*: *om. S*
 8 cubilia *S*: foueas *MVLCv* ubi requiescant *S*: nidos *MVLCv*
 9 ubi caput s. r. non habet *MVLC* 10 eius] suis *V* 11 ire] *S*
 sepellire *S* 12 sine mortui mortuos suos sepeliant *S*: sine mortuos (et *add. C*) sepeliant mortuos suos *MVC*, sine mortuis sepelire mortuos suos *L* 13 annunciant *M* 15 quae domui *MV²L*, quae domi *V²v*

nemo inponens manum suam in aratro, aspiciens retro, aptus est regno dei.

CXXVIII.

5 QVOD DIABOLVS ANGELVS A DOMINO FVERIT FACTVS ET POST-
MODVM TRANSGRESSIONE MVTATVS SIT.

In psalmo LXXXI: Ego dixi: dii estis et filii excelsi omnes: uos autem sicut homines moriemini, et sicut unus de principibus cadetis. Item in psalmo CIII: Draco hic, quem formasti ad inludendum eum. Item in iob: Praecepto
10 autem peremit draconem desertorem. Item in esaia propheta: Quomodo cecidit de caelo lucifer, qui mane oriebatur? Item in ezechiel propheta: Tu es signaculum

CXXIII. QVOD DIABOLVS ANGELVS FVERIT A DOMINO FACTVS α
EST POSTMODVM TRANSGRESSIONE MVTATVS SIT. In psalmo LXXXI:
15 Ego dixi: dii estis et filii excelsi omnes. In CIII: Draco hic, quae formasti ad inludendum ei. In iob cap. : Praecepto autem peremit draconem desertorem. In esaia cap. : Quomodo cecidit de caelo lucifer, qui mane oriebatur? In ezechiel cap. : Tu es signaculum similitudinis et corona decoris et in
20 deliciis dei paradisi fuisti.

CXXII. QVOD DIABOLVS ANGELVS FVERIT A DOMINO FACTVS ET μ
POSTMODVM TRANSGRESSIONE MVTATVS SIT. In psalmo LXXXI: Ego dixi: dii estis usque sicut unus de principibus cadetis. Item in psalmo CIII: Draco iste, quem formasti ad inludendum
25 ei. In iob cap. : Praecepto autem peremit draconem desertorem. In esaia cap. : Quomodo cecidisti de caelo, lucifer, qui mane oriebaris? In ezechiel cap. : Tu signaculum similitudinis plenus sapientia et perfectus decore usque nihili factus es et non eris in perpetuum.

6 Ps. 81, 6 et 7 8 Ps. 103, 26 9 Iob. 26, 13
11 Es. 14, 12 12 Ezech. 28, 12—18 et 28, 2

1 imponens *M*, mittens *Cv* super aratrum (*add.* et *Cv*) respiciens
retro *MVLC* 4 diabolus *S* fuerit a dño (deo *V*) factus (factos
M) *MVLC* 6 filii *MVLC* 9 eum *S*: ei *MVLCv* in *ante*
iob *om.* *MVLC* 10 praemit *S* 11 cecidit *S* 12 aezechiel
S, hiezechiel *L* signaculum *S*

similitudinis et corona decoris, et in deliciis paradisi dei fuisti. cum cherubin posui te in monte sancto dei. et peccasti et uulneratus es a monte domini. corrupta est doctrina tua cum decore. propter multitudinem peccatorum tuorum in terram te proieci, in conspectu regum dedi te in tra-
5
ductionem propter multitudinem peccatorum tuorum. Et dixisti: deus sum, ego habitationem dei habitauit.

CXXVIII.

DE SIMILITVDINE CERVI.

In psalmo XVII: Deus, qui praecinxit me uirtutem, et
10
posuit immaculatam uiam meam, qui perfecit pedes meos tamquam cerui, et super excelsa statuit me. Item in psalmo XLI: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, deus. Item in prouerbiis: Ceruus amicitiae et pullus gratiarum tuarum confabulentur
15
tecum. Item in canticis canticorum: Ecce hic uenit saliens super montes et exiliens super colles. similis est frater meus ceruae uel hinnulo ceruorum super montes su-

α CXXVIII. DE SIMILITVDINE CERVI. In psalmo XVII: Deus, qui praecinxit me uirtutem, et posuit. In XLI: Sicut ceruus desiderat.
20
In prouerbiis cap. : Ceruus amicitiae et pullus gratiarum fabulentur tecum. In cantica canticorum cap. : Ecce hic

μ CXXVIII. DE SIMILITVDINE CERVI. In psalmo XVII: Deus, qui accingit me fortitudine usque et super excelsa statuens me. In psalmo XL: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum. In pro-
25
uerbiis cap. VI: Cerua carissima et gratissimus hinnulus, ubera eius inaebriant te omni tempore. In cant. canticorum cap. : Ecce iste uenit saliens in montibus, transiliens colles usque

6 Ez. 28, 2 10 Ps. 17, 33 et 34 13 Ps. 41, 1 15 Prou.
5, 19 16 Cant. 2, 8 et 9

1 dedecoris *MV*¹ paradysi *SMC* 2 cherubbin *M*, cherubim
L 4 dedecore *MLC*, dedore *V* 10 uirtute *LC* 11 uitam
V perficit *MV* 13 desiderat ceruus *MVLCv* 16 in cantica
MVL 18 ceruo aut *MVLC* hinnulo *SL* sucorum *S*: aro-
matum *MVLC*

corum. Item in esaia propheta: Illic occurrent cerui et uidebunt faciem suam inuicem. in numero transierunt, et una earum non periit, altera ad alteram non quaesuit, quoniam dominus mandauit illis, et spiritus eius congregauit eas. 5 et ipse mittit in eas sortem, et manus eius diuisit pasturam. in aeternum tempus hereditatem possidebitis, et in saecula saeculorum requiescetis in ea.

CXXX.

QVOD POPVLI AQVAE DICANTVR.

10 In libro hester: Flumina autem erant gentes, quae conuenerunt perdere genus iudaeorum. Item in hieremia: Ecce aquae ascendunt ab aquilone in torrentem inundantem et inundabunt terram et plenitudinem eius, ciuitatem et in-

uens psalliens in montibus, transiliens colles. In esaia cap. α
15 : Illic hoccurrerunt cerui et uiderunt faciem suam inuicem usque in secula seculorum requiescitis in ea.

CXXV. QVOD POPVLI AQVAE DICANTVR. In libro hester cap. : Flumina autem erant gentes quae conuenerunt praedari genus iudaeorum. In hieremia cap. : Ecce aque ascendunt

20 hinnuloque ceruorum. In esaia cap. : Illic congregati sunt μ
milui alter ad alterum. requirite diligenter in libro domini, et legite usque in generatione et generationem habitabunt in ea.

CXXVIII. QVOD POPVLI AQVAE DICANTVR. In libro hester cap. : Paruus fons, qui creuit in fluuium et in lucem solem-
25 que conuersus est et in aquas plurimas redundauit usque delere conatae sunt nomen iudaeorum. In hieremia cap. : Haec

1 Es. 34, 15—17 10 Esther 10, 8 12 Hierem. 47 (29),
2 et 3

1 occurrerunt *MVC*, occurrunt *L* 2 uiderunt *MVLC* 3 unus
eorum *MVLC* perierunt *MVL* alter alterum *ML*, alter eorum
C, *spat. uac. in V* quaesibit *S* 4 congregauit eos *MVLC*
5 mittet *LC* eos in sortem *MVLC* 7 requiescitis *MV¹L*
9 aquae *om. M* 10 in libro *om. C* hester *MLC*, ster *V¹*,
ester *V¹*, hesdrae *S* 11 perdere *S*: *pdare MVC*, predicare *L*
hieremias (*om. item in*) *V* 13 inundabunt *MVLC*: inundabant *S*

habitantes in ea. et clamabunt uniuersi et ululabunt [et] omnes
 qui habitant terram a uoce impetus eius, ab armis et a
 pedibus eius et a commotione curruum eorum et a sono
 rotarum eius. Item amos propheta: Ecce dies ueniunt,
 dicit dominus: et inmittam famem super terram, non famem
 panis nec sitim aquae, sed famem ad audiendum uerbum
 domini. et mouebuntur aquae usque ad mare et ab aquilone
 usque ad austrum, quaerentes uerbum domini, et non inueni-
 ent. Item in apocalypsi iohannis: Aquae, quas uidisti,
 ubi meretrix sedet, populi et turbae et gentes et linguae sunt. 10

CXXXI.

DE FONTIBVS DOMINI.

In psalmo LXVII: In ecclesiis benedicite dominum deum
 de fontibus israhel. Item in prouerbiis: Non deficiant a

α ab aquilone in torrentem usque et a sono rotarum eius. In 15
 amos cap. : Ecce dies ueniunt, dicit dominus, et inmittam
 famem in terram, non famam panis. In apocal cap. :
 Aquas, quas uidisti, ubi meretrix sedet, populis.

CXXXVI. DE FONTIBVS DOMINI. In psalmo LXVII: In ecclesiis
 benedicite dominum domini. In prouerbiis cap. : Non 20

μ dicit dominus: ecce aquae ascendunt ab aquilone usque quadri-
 garum eius et multitudine rotarum illius. In amos cap. :
 Ecce dies ueniunt, dicit dominus, et emittam famem in terram,
 non famem panis usque quaerentes uerbum domini et non in-
 uenient. In apocalypsi cap. XXXVIII: Aquas, quas uidisti, 25
 ubi meretrix sedet, populi sunt, et turbae et gentes et linguae.

CXXXV. DE FONTIBVS DOMINI. In psalmo LXVIII: In ecclesiis
 benedicite dominum deum de fontibus israhel. In prouerbiis
 cap. : Non deficiant a te fontes domini, sed custodi eos in

4 Amos. 8, 11 et 12 9 Apoc. 17, 15 13 Ps. 67, 27
 14 Prou. 4, 21

1 in eam *S* et omnes *S*, omnes *MVLC* 3 eorum: $\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon$
 4 in amos *MVLC* 6 famem audiendi uerbum *MVLC* (cf. *v*)
 7 dei *MVLC*, $\chi\upsilon\tau\iota\omicron\upsilon\upsilon$ 9 apocalipsi (om. iohannis) *MVLC* aquas
MVLC

te fontes domini, sed custodi eos in toto corde tuo. Item
 illic: Bibes aquas de tuis uasis et de puteorum tuorum
 fonte. supereffundantur tibi aquae de tuo fonte, in tuis autem
 plateis circumeant aquae tuae: fons aquae tuae sit tibi pro-
 5 prius, et nemo extraneus communicet tibi. Item illic: Fons
 uitae in manu iusti. Item illic: Lex sapienti fons uitae.
 Item illic: Praecepta domini fons uitae: faciunt autem
 declinare a laqueo mortis. Item illic: Fons uitae est con-
 silium possidenti illud. Item illic: Flumen autem manat
 10 et fons uitae.

deficiant a te fontes domini, sed custodi eos in toto corde tuo. α
 Item cap. : Bibe aqua de cisterna tua. Item cap. :
 Vena uite os iusti. Item cap. : Timor domini fons uite.
 Item cap. : Fons uite esse consilium possidentibus illud.
 15 Item cap. : Flumen autem manat et fons uitae.

toto corde tuo. Item cap. VI: Bibe aquam de cisterna tua et μ
 fluenta putei tui usque nec sint alieni participes tui. Item :
 Fons uitae in manu iusti. Item cap. XIII: Lex sapienti fons
 uitae. Item cap. XV: Timor domini fons uitae, ut declinet a
 20 ruina mortis. Item cap. XVI: Fons uitae eruditio possidentis.
 Item cap. XVIII: Aqua profunda uerba ex ore uiri, et torrens
 redundans fons sapientiae.

2 Prou. 5, 15—17 5 Prou. 10, 11 6 Prou. 13, 14
 7 Prou. 14, 27 8 Prou. 16, 22 9 Prou. 18, 4 13 Prou.
 10, 11 Pr. 14, 27

2 ubi supra *MVLC* bibe *MVLCv* aqua *MV*¹, aquam *V*²
LCv, cf. 589, 13 3 fonte *pr.*] fontibus *MVLC* 4 platheis
M 5 in prouerbiis *MVLC* 6 uite *S* ubi supra *MVLC*
 sapientis *Cv* (cf. 467, 2) fons *MVCv* (467, 2): fontes *S*, finis *L*
 7 illic] ibi *MVLC* faciunt autem *om. in lac. V* 8 illic] in
 prouerbiis *MLC*, *om. V* 9 possidentibus *MVLC*, τοῖς κεκτημέ-
 νοις ubi supra *MVLC*

CXXXII.

QVOD AQVAE SINT SVPER CAELVM.

In genesi: Et diuisit deus inter aquam, quae est sub firmamento, et inter aquam, quae est super firmamentum. Item illic: Eruperunt omnes (fontes) abyssi, et cataractae 5 caeli apertae sunt, et factae sunt pluuiae diluuii super omnem terram. Item in hieremia propheta: Dominus qui fecit terram in uirtute sua et in sua prudentia extendit caelum et multitudinem aquae in caelo. Item illic: In uoce posuit sonum aquarum in caelo. Item in danihelo: Benedicite, 10 aquae omnes super caelum, dominum. Item in psalmo CXLVIII: Laudate eum, caeli caelorum, et aquae, quae sunt super caelos, laudent nomen domini.

α CXXVII. QVOD AQVAE SINT SVPER CAELVM. In genesi cap. I: Et diuidit deus inter aquam qua esse sub firmamento. Item 15 cap. VIII: Eruperunt omnes abyssi et catharacta celi. In hieremia cap. : Dominus qui fecit caelum usque et multitudinem aquae in caelo. Item ibi: In uoce posuit signum aquarum in caelo. Item cap. : Benedicite, aquae omnes super caelum, dominum. In psalmo CXLVIII: Laudate eum, caeli caelorum. 20

μ CXXVI. QVOD AQVAE SINT SVPER CAELVM. In genesi cap. I: Diuisitque aquas quae erant sub firmamento ab his quae erant super firmamentum. Item cap. III: Rupti sunt omnes fontes abissi magnae usque factae sunt pluuiae super terram. In hieremia cap. : Qui facit terram in fortitudine sua, praeparat 25 orbem in sapientia sua usque dat multitudinem aquarum in caelo. In danihel uisione III: Benedicite, aquae omnes quae super caelos sunt, dominum. In psalmo CXLVIII: Laudate eum, caeli caelorum, et aquae omnes quae super caelos sunt laudent nomen domini.

3 Gen. 1, 7 5 Gen. 7, 11 et 12 7 Hier. 10, 12 et 13
9 Hier. 51 (28), 16 10 Dan. 3, 60 12 Ps. 148, 4 et 5

2 aquae] equalēs S sunt C 3 deum S 5 in genesi M
VLC erumperunt V¹ fontes addidi (cf. 534, 6) abysi S,
abyssi M 7 terram omnem MVLC in hieremia pf. S, hieremias MVLC
8 et prudentia sua MVLC 9 ubi supra MVLC
10 danihelo SMV, dani*** L, daniele C 11 Item — Laudate —
nomen domini om. S

CXXXIII.

DE EBRIETATE ET CALICE IRARVM.

In esaia propheta: Deficite, amentes estote, et crapulamini non a sicera neque a uino: quoniam potionauit uos
 5 deus spiritum conpunctionis. Item illic: Ideo audi. humiliata et ebria non a uino. Veniet enim ut flumen uehemens ira domini cum indignatione. Item in ambacum propheta: Circumdedit te calix dexteræ domini, et conuenit iniuria super honorem tuum. Item in psalmo X: Pluit
 10 super peccatores laqueos, ignem, sulfur, et spiritus procellarum pars calicis eorum. Item in apocalypsi iohannis: Cecidit, cecidit babylon magna: de uino iræ fornicationis eius

CXXVIII. DE EBRIETATE ET CALICE IRARVM. In esaia cap. α
 : Deficit ea mentes estote et crapulamini non a sicera neque
 15 a uino. Item cap. : Ideo audi, humiliata et ebria non a uino. In ambacuc cap. : Circumdedit te calix dextere domini et uominus ignominie. In psalmo X: Pluet super peccatores. In apocalypsi XXXIII: Caedi, caedit babylon magna

CXXVII. DE EBRIETATE ET CALICE IRARVM. In esaia cap. μ
 20 : Obstupescite et admiramini, fluctuate et uacillate, in*æbrimini usque quoniam miscuit uobis dominus spiritum soporis. Item ibi cap. : Idecirco audi hoc, paupercula et æbria non a uino usque calicis indignationis meae. In ambacuc cap. : Circumdabit te calix dexteræ domini et uomitus ignominiae super
 25 gloriam tram. In psalmo X: Pluet super peccatores laqueus ignis. In apocalypsi cap. XXXIII: Si quis adorauerit bestiam

3 Es. 29, 9 et 10 5 Es. 51, 21 6 Es. 59, 19 8 Hab.
 2, 16 9 Ps. 10, 6 12 Apoc. 14, 8

2 ebriitate *S* calicē *S* 3 defecit ea mentes *S* 4 quoniam
S: quia *MVLC* 5 in esaia (is-, ys-) *MVLC* humiliata et *M*
VLC: humiliatē *S* 7 ambacu* (m ras.) *M*, abbacum *S*, abacum
V, abacuc *LC* 8 conueniet *MVLC* 9 in iniuria *S* item —
 Pluit—eorum *om. V* pluet *MLCv* 10 ignis, sulphur, sp̄s procellae
MLC, πῦρ καὶ θείον καὶ πνεῦμα καταγίδος 11 calices *M*
 apocalipsi *M* 12 caecidit caecidit *SMVL* babyllon *M*, babilon
L irae *MVLCv*: *om. S*

biberunt omnes gentes. Item illic: Si quis adorat bestiam et imaginem eius, et accipit character in fronte sua aut in manu sua, et hic bibit de indignatione dei, quae mixta est mera in calice irae eius, et cruciabitur in igne et sulfure in conspectu angelorum et agni. et fumus et cruciatus eorum 5 in saecula saeculorum ascendit. Item illic: Et audiui aliam uocem de caelo dicentem: exite de ea, populus meus, ut ne communicetis peccatis eius et de plagis eius ut ne accipiatis. quia adpropinquauerunt peccata eius usque ad caelum, et memoratus est deus iniquitates eius: reddite ei, 10 sicut et ipsa reddidit, et duplicate duplicia secundum opera eius. in calice, quo miscuit, miscete ei duplum: et quantum magnificauit se et luxoriata est, tantum date ei tormentum et luctum. quia in corde suo dicit: sedeo regina, et uidua non sum, et luctum non uidebo. propterea una hora ueniet 15 plaga eius, mors et famis et luctus, et igne cremabitur: quoniam fortis est dominus deus, qui iudicat eam.

α usque qui mixtus est mero in calice ire ipsius. Item cap. XXXIII: Et audiui aliam uoce de caelo usque fortis est dominus deus, qui iudicat eam. 20

μ et imaginem eius usque et fumus tormentorum eorum in saecula saeculorum ascendet. Item cap. XL: Cecidit, cecidit babylon magna usque quia fortis est deus, qui iudicauit illam.

1 Apoc. 14, 9—11

6 Apoc. 18, 4—8

1 ubi supra *MLC. spat. uac. V* 2 accipit *MLC*, accepit *S*
 (494, 17) character *SMVLC* uerba in fronte sua aut *om. M*
VLC 4 mero *MVLCv* sulphur *MVLC* 6 ascendet *MV*,
om. L ubi supra *MVLC* 8 peccatis *om. MVLC* ut ne
scripsi, et ne libri, *ἵνα μὴ* et de plagis eius et ^{no} accipiatis (ne
add. m. 1) S, et de plagis eius accipiatis *MVLC*, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν
αὐτῆς ἵνα μὴ λάβητε 11 sicut et] et ^{enim} (^{enim} *m. 2) V* duppli-
 cate *M* duplicia *MC* 12 miscite *SMLC*¹ dupplum *C*
 13 magnificata est et lux^{ur}ata est (^{ur} *al. m.*) *C* 16 famis libri
 17 quoniam *S*: quia *MVLCv* es dñe *C*, es dñs (*s in ras.*) *V*
 iudicas *C*

CXXXIII.

QVOD DOMINVS DEVS HOC NOMEN HABEAT.

In exodo: Ego sum qui sum. Item illic: Sic dices filiis israhel: qui est, misit me ad uos. Item illic: Et
 5 dixit dominus ad moysen: sic dices filiis israhel: dominus deus patrum uestrorum, deus abraham et deus isaac et deus iacob, misit me ad uos: hoc mihi nomen est sempiternum et memorabile in saecula saeculorum. Item in exodo: Domi-
 10 nus conterens bella, dominus nomen est ei. Item in amos propheta: Qui euocat aquam maris et effundit eam super faciem terrae, dominus deus omnipotens nomen est illi.

CXXVIII. QVOD DOMINVS HOC NOMEN HABEAT. In exodo ^α
 cap. V: Ego sum qui sum, sic dicitis filii israhel. Item ibi
 cap. : Et dixit dominus ad moysen: sic dicitis filii israhel:
 15 dominus deus patrum uestrorum. Item cap. XXXI: Dominus conterens bella, dominus nomen illi. In amos cap. : Quo uocat aquas maris et effundit eam super faciem terrae, dominus nomen est illi.

CXXVIII. QVOD DOMINVS HOC NOMEN HABEAT. In exodo cap. ^μ
 20 II: Ego sum qui sum. ait: sic dices filiis israhel: qui est misit me ad uos usque et hoc memoriale ** meum in generatione et generationem. Item cap. VIII: Dominus quasi uir pugnator, omnipotens nomen eius. In amos cap. : Qui uocat aquas maris et effundit eas super faciem terrae, dominus nomen eius.

3 Exod. 3, 14 4 ib. 15 8 Exod. 15, 3 10 Amos.
 5, 8

1 CXXXIII S 2 deus *om.* MVLC habeat MVC: habet S
 L (cf. 295, 20) 3 Item illic *om.* MVLC dicitis MV¹ 4 in
 exodo MVLC 8 memoriale MC 9 ei S: illi MVLC
 10 euocat S: aduocat MVLC, uocat v (ὁ προσκαλούμενος) effun-
 dat L

CXXXV.

HOMINEM DEI VOCARI TERRAM DELICIAE.

In psalmo LXXXIII: Benedixisti, domine, terram tuam, auertisti captiuitatem iacob. remisisti iniquitatem plebis tuae, operuisti omnia peccata eorum. Item illic: Et terra nostra 5 dabit fructum suum. Item in psalmo CVI: Posuisti desertum in stagna aquarum, et terram sine aqua in exitus aquarum: et conlocauit illic esurientes. Item in esaia: Quae sine aqua est, erit in palude: et in sitiensi terra erit fons aquae. nec erit illic amplius leo nec ulla bestiarum 10 malarum. Item illic: Ecce faciam noua quae nunc orientur. et faciam in deserto uiam et in sicca terra flumen. Item

α CXXX. HOMINEM DEI VOCARI TERRAM DELICIAE. In psalmo LXXXIII: Benedixisti, domine, terram tuam usque et terra nostra dabit fructum suum. In CVI: Posuisti in stagna in deserta 15 aquarum. In esaia cap. : Et erunt super omnem montem excelsum, super omnem collem eleuatum riui currentium aquarum. Item cap. : Et quae erant arida in stagnum usque non erit ibi leo et mala bestia. Item cap. : Et faciam in deserto

μ CXXVIII. HOMINEM DEI VOCARI TERRAM DELICIAE. In 20 psalmo LXXXIII: Benedixisti, domine, terram tuam usque operuisti omnia peccata eorum. Item ibi: Et terra nostra dabit fructum suum. In psalmo CVI: Posuisti desertum in stagna aquarum. In esaia cap. : Et quae erant arida in stagnum et sitiens in fontes aquarum usque non erit ibi leo et mala 25 bestia. Item: Ecce ego facio noua et nunc orientur usque et

3 Ps. 84, 2 et 3 5 ib. 13 6 Ps. 106, 35 et 36
9 Es. 35, 7 et 9 11 Es. 43, 19

2 uocare *S* 3 LXXXV *V* 4 remisisti — — eorum *om. L*
5 ubi supra *MVLC* 6 CVI *MLC*: tu *S*, *om. V* (*spat. uac.*), CVI:
Tu *Mai* 7 terra *SMV*¹ exitus *S* 9 sine aquae est *SL*
palude *MVLC*: padule *S* (*cf. 699, 9*) in sitiensi *S*, sitiensi (*om. in*)
MLC, sicient *V* terrae *MVLC* 11 malarum *om. MVLC*
in esaia (*is-, ys-*) *MVLC* bis et ante ecce *add. MVL* 12 in
sicca *MLC*, sicca *SV*

illic: Et erunt sicut hortus ebrius et sicut fons, cui non deficit aqua. Item in ezechiel propheta: Et dicent: terra illa, quae erat exterminata, facta est ut hortus deliciarum. Item secundum matthaeum: Qui autem supra
5 terram bonam seminatus est, hic est qui audit uerbum et intellegit, et facit fructum: aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. qui habet aures audiendi, audiat.

CXXXVI.

DE VOLPIBUS IN SIMILITVDINE HOMINVM.

10 In iudicum: Et abiit samson et conprehendit uolpes trecentas, et sumpsit lampadas et alligauit illis caudam ad

uiam et in sicca terra flumen. Item cap. : Et erunt sicut α hortus ebrius et sicut fons, cui non deficit aqua. In ezechiel cap. : Et dicent: terra illa, quae erat exterminata. In math. 15 cap. XIII: Qui autem super terram bonam seminatus est, hic est qui audit uerbum.

CXXXI. DE VVLPIBUS IN SIMILITVDINE HOMINVM. In libro iudicum cap. : Et abiit sampson et conprehendit uolpes tre-

in inuio flumina. Item cap. : Et eris quasi hortus inriguus μ
20 usque cuius non deficient aquae. In ezechiel cap. : Et dicent: terra illa inculta facta est ut hortus uoluptatis. Secundum math. cap. XIII: Qui uero in terra bona seminatus est, hic est qui audit uerbum usque porro aliud tricesimum.

CXXX. DE VVLPIBUS IN SIMILITVDINE HOMINVM. In iudicum 25 cap. VII: Perrexitque sampson et coepit trecentas uolpes usque

1 Es. 58, 11 2 Ezech. 36, 35 4 Matth. 13, 23 6 Matth.
13, 8 et 9 10 Iudic. 15, 4 et 5

1 ortus *LC* 2 defecit (e *alt. ex i m. 2*) *S* deficient aquae
Lv ezechiel *S*, ezechielo *MV*, biezzechielo *L*, iezzechielo *C*
Et dicent *MVLC*: *om. S* 3 ut *om. C* 4 super *MLC*
5 est *pr. om. M* hic est *om. L* 6 centesimum *S* aliud
sexagesimum, aliud tricesimum *MVLC*: *om. S* 9 uulpibus *MVLC*
(295, 22) similitudinem *L* 10 in] *add. libro MLC* sanxon
C conpraehendit *S*, *comph- MVC* uolpes *MVLC*: uolpes *S*
11 sumpsit *V* lampades *C (etiam infra)* cauda ad caudam *S*, cauda
ad cauda *M*, caudas ad caudam *C*

caudam inuicem binis, et posuit lampadas singulas inter duas caudas in medium, et succendit lampadas igni et dimisit in manipula alienigenarum: et succendit spica eorum et quae metita erant, sed et uineas et oliueta. Item in cantica canticorum: Capite nobis uulpes pusillas exterminantes 5 uineam. Item in hieremia propheta: Ideo factum est in dolore cor nostrum, et propter hoc obscurati sunt oculi nostri, super montem sion, quia exterminatus est, uulpes transierunt per eum. Item in ezechiel: Haec dicit dominus: uae his qui prophetant de corde suo et omnino non 10 uident! sicut uulpes in deserto prophetae tui, israhel. non steterunt in firmamento, et congregabant regem super domum israhel. non surrexerunt qui dicerent in die domini. Item

α centas. In cant. canticorum cap. : Capiete nobis uulpes pusillas exterminantes uineas. In hieremia cap. : Ideo 15 factum est in dolore cor nostrum usque uulpes ambulauerunt super eum. In ezechiel cap. : Haec dicit dominus: uae his qui prophetant de corde suo et omnino non uident sicut uulpes in

μ * uineas quoque et oliueta flamma consumeret. In cantica canticorum cap. : Capite nobis uulpes paruulas, quae demoli- 20 untur uineas. In lamentatione hieremiae cap. : Propterea maestum factum est cor nostrum usque ** uulpes ambulauerunt in eo. In ezechiel cap. : Haec dicit dominus deus: uae prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum usque ut

5 Cant. 2, 15 6 Thren. 5, 17 et 18 9 Ezech. 13, 3—5

1 binis <i>om.</i> <i>MVLC</i>	lampades <i>V</i> ²	2 in medium <i>om.</i> <i>MV</i>
<i>LC</i> igni lampada <i>V</i> ¹ , i. lampadem <i>V</i> ²	3 manipula <i>S</i> ($\tau\acute{\alpha}$ $\delta\rho\acute{\alpha}\gamma\mu\alpha\tau\alpha$ <i>cod. Alx.</i>), messe <i>MV</i> ¹ <i>C</i> , messes <i>V</i> ² , messem <i>L</i>	alienigenarum
<i>S</i> spica eorum et quae metita erant <i>S</i> : eas quae triturae erant ($\bar{e}r$ <i>C</i>) <i>MVLC</i>	4 oliueta <i>S</i>	5 capete <i>S</i>
<i>MVLCv</i> 8 quia <i>S</i> : quoniam <i>MVLC</i>	9 per eam <i>L</i>	in
<i>om. M</i> hiezechiel <i>L</i> , <i>om. in lac. V</i>	haec <i>MVLCv</i> : ita et	
<i>S</i> , $\tau\acute{\alpha}\delta\epsilon$ 10 $\bar{d}n\bar{s}$ $\bar{d}s$ <i>L</i>	his] illis <i>V</i>	profetant et profetae
<i>S</i> 11 tu ish] <i>S</i>	12 congregabunt <i>C</i>	13 die] <i>S</i>

secundum matthaeum: Vulpes foueas habent et uolucres caeli ubi requiescant, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Item secundum lucam: Accesserunt quidam ex pharisaeis dicentes ei: exi et uade hinc, quia
 5 herodes uult te occidere. et ait illis iesus: ite, dicite uulpi illi: ecce expello daemonia et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consummabor. ite, quoniam impossibile est prophetam perire extra hierusalem.

CXXXVII.

10

DE HOSPITALITATE.

In regnorum IIII: Et abiit inde elisaeus in carmelum et inde uenit in soman. et factus est dies, et erat ibi mulier magna, quae cum detinisset eum, ut manducaret panem, et cum frequenter introiret et exiret, dixit mulier ad uirum

15 deserto. In mattheo cap. VII: Vulpes foueas habent et uolucres cilinidos, ubi requiescant. In luca cap. XIII: Et ait illis iesus: ite, dicite uulpi illi. α

CXXXII. DE HOSPITALITATE. In libro regnorum IIII cap. : Abiit inde heliseus in carmelum usque concepit mulier et

20 staretis in proelio in die domini. Secundum math. cap. VII: Vulpes foueas habent usque non habet ubi caput suum reclinet. Secundum lucam cap. XIII: Accesserunt quidam phariseorum dicentes illi: exi et uade hinc, quia herodes uult te occidere usque prophetam perire extra hierusalem. μ

25 CXXXI. DE HOSPITALITATE. In regnorum libro IIII ***** cap. CXXI: Facta est autem quaedam dies, et transiret per sunam.

1 Matth. 8, 20 3 Luc. 13, 31—33 11 IV Regn. 4, 8—17

1 foueas] *cf.* 674, 8 2 ubi requiescant *S*: nidos ubi requiescant *MVL*, nidos *Cv* (*cf.* 674, 8 4 ei *om.* *MVLC*, illi *v*
 5 iesus] *om.* *MVLCv* illi uulpi *V* 6 hodiae *S* 7 consummo mor *M*, consummor *VCv*, consumor *L* quoniam *S*: quia *MVLC*
 11 in] *add.* libro *MVLC* et *pr.* *om.* *MVLC*
 habiit *S* heliseus *MVLC* (*helys- C*) 12 somath *MVLC*
 13 detenuisset *S*, tenuisset *C*

suum: ecce scio quia homo dei est hic, qui uenit ad nos, et sanctus est, et ideo omnibus modis faciamus ei domum in superioribus de parietibus pusillis, et ponemus ibi mensam et lectum et sellam et candelabrum: et cum uenerit ad nos, diuertet ibi. et facto die, uenit elisaeus et ascendit in superiora et recubuit ibi. et postea residens dixit ad giezi puerum suum: uoca somaniten istam. et ille uocauit eam: et ut stetit in conspectu eius, dixit ad eam: ecce honorificastis omni honore et praeparastis nobis habitationem, quid retribuemus tibi? et dixit elisaeus ad giezi puerum suum: quid ergo faciemus ei? et dixit giezi: manifeste non est ei filius, et uir eius senex est. et ille dixit: uoca illam. et uocauit eam ad ianuam. et dixit elisaeus: in testimonio erit sermo hic, quia secundum tempus hoc uiues, et tu concipies filium. et dixit mulier: noli, homo dei, deridere ancillam tuam. et concepit mulier et peperit filium in eodem tempore. Item in libro sapientiae: Quia oportet iustum esse et humanum. Item apostolus ad romanos: Hospitalitatem sectantes, bene-

α peperit filium in eodem tempore. In libro sapientiae: Qui oportet iustum esse et humanum. In epistula ad romanos cap. XXXVIII: Hospitalitatem sectantes. In epistula petri I

μ erat autem ibi mulier magna, quae tenuit eum ut comederet panem usque et concepit mulier et peperit filium in tempore et in hora eadem qua dixerat ei heliseus. In libro sapientiae cap. VIII: Quoniam oportet iustum esse et humanum. Paulus ad romanos cap. XIII: Hospitalitatem sectantes, benedicite persequentibus uos:

17 Sap. 12, 19

18 Rom. 12, 13 et 14

1 scio *om. C* hic *om. L* 2 domum *S: caenaculum (cen- VC) MVLC (v)* 3 uerba de parietibus pusillis *om. MVLC*
 5 deuertit *MV¹*, diuertat *C* heliseus (-saeus *L*) *MVLC (et sic infra)* 6 giezi *C* 7 somanitē *M*, sunamitē (u ex o m. 2) *V*, sunamiten (-em *C*) *LC* 8 honorificasti nos *MVLC* 9 praeparasti *MVLC* habitaculum *MVLC* 10 puerum (*om. giezi*) *MVL C* 11 dixit] respondet *V¹ suppl. in lac.* giezi *V¹* 12 senes *S* senex est et dixit eliseus *V¹ in lac.* 14 tu concipies *S: habebis MVLC (v)* 15 homo dei *MVLC: homo S* 18 apostolus *S: paulus MLC, om. V*

dicite et nolite maledicere. Item petrus apostolus:
Hospitalitatem inuicem sine murmuratione exhibete. Item
in libro iudicum: Et dixit senior hospiti: pax tibi! omnia
quae desunt tibi a me erunt, solummodo ne in plateis hic
5 maneas. et induxit uirum in domum suam et misit cibum
iumentis eius, et lauerunt uiri pedes suos, et manducauerunt
et biberunt.

CXXXVIII.

HOMINES MESSEM VEL FRVGES NVNCVPARI.

10 In euangelio secundum matthaeum iohannes
baptista: Ego quidem uos baptizo in aqua in paenitentia:
uenit autem fortior me, cuius non sum dignus calciamenta
portare: ille uos baptizabit in spiritu sancto. qui habet

cap. XVI: Hospitalitatem inuicem sine murmurationem exhibete. α
15 In libro iudicum cap. : Et dixit senior hospiti: pax tibi,
omnia quae desunt tibi a me erunt.

CXXXIII. HOMINES MESSES VEL FRVGES NVNCVPARI. In math.
cap. II: Cuius uentilabrum in manu sua et non dabit aream suam,

benedicite et nolite maledicere. Petrus in epistula I cap. μ
20 XIII: Hospitales inuicem sine murmuratione. In libro iudicum
cap. VIII: Cui respondit senex: pax tecum sit, ego praebebo
omnia quae necessaria sunt usque postquam lauerunt pedes suos,
recepit eos in conuiuium.

CXXXII. HOMINES MESSES VEL FRVGES NVNCVPARI. In euan-
25 gelio secundum math. cap. II: Ego quidem uos baptizo in
aqua in paenitentia usque paleas autem comburet igni inextingui-

2 I Petr. 4, 9 3 Iudic. 19, 20 et 21 11 Matth. 3,
11 et 12

1 Item petrus (apostolus *om.*) *MVLC* 2 sine murmurationem
M exhibite *S*, exhibere *L* 3 lib (*om.* item in) *V* pax tibi
MVLC: pax et *S*, εἰρήνη σοι 4 a me *MVLC*: animę *S* pla-
theis *M* hic maneas] iaceas *C* 6 lauerunt *S*, lauauerunt *L*
9 messes *MVLC* (295, 24) noncupari *M*, uocari *L* 10 euang.
S iohannis *S*, iohannis (e *rubr.*) *V* 11 poenitentia *S*, pen-
VLC 12 ueniet *MVLC* autem *om.* *V* 13 baptizauit *S*
MV sancto] *add.* et igni *MVLCv* (igne *C*)

XII, Aug. 3, 1.

44

uentilabrum in manu sua et mundabit aream suam: frumentum quidem suum congeret in horreum suum, paleas autem conburet igni inextinguibili. Item illic: Ait iesus discipulis suis: messis quidem multa, operarii autem pauci: rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem 5 suam. Item illic: Qui seminat bonum semen, filius est hominis, ager autem hic mundus est, bonum uero semen hi sunt filii regni: nam zizania filii sunt iniqui. inimicus, qui illa seminauit, diabolus est, messis autem consummatio saeculi est, messorum autem angeli sunt. sicut ergo colliguntur 10 zizania et igni conburuntur, sic erit in consummatione saeculi. mittet filius hominis angelos suos, et congregabunt de regno eius omnia scandala et eos qui faciunt iniquitatem. et mittet eos in camino ignis: ibi erit fletus et stridor dentium. Item secundum iohannem: Nonne dicitis quia adhuc quattuor 15 menses sunt et messis uenit? ecce dico uobis: adleuate oculos uestros et uidete regiones, quia albae sunt ad messem. sicut autem qui metet mercedem accipiet et colliget fructum

α frumentem autem congregabit in horreum suum. Item cap. X: Tunc dicit discipulis suis: messis quidem multa, operarii autem 20 pauci. Item cap. XIII: Qui seminat semen bonum filius hominis, ager autem hic mundus. In iohanne cap. III: Non me dicitis,

μ bili. Item ibi cap. X: Tunc dicit discipulis suis: messis quidem multa, operarii autem pauci, usque in messem suam. Item cap. XIII: Qui seminat bonum semen, est filius hominis, ager 25 autem est mundus usque ibi erit fletus et stridor dentium. Secundum iohannem cap. III: Nonne uos dicitis quod adhuc

3 Matth. 9, 37 et 38 6 Matth. 13, 37—42 15 Ioh. 4, 35—38

1 mundauit *M* aeream *S* frumentum autem congregat (congregauit *L*, -gabit *V*²) *MVLC* 3 ubi supra *MVLC* 6 secundum mathm *MVLC* seminat *S* 7 mundus *in lac. inter* hic et bonum *inser. V*² hii *SMV* 8 iniqui. inimicus *om. V*¹, nequam *suppl. V*² (*v*) inimicus] *add. autem MVLCv* 13 mittent eos in caminum *v* 16 menses] *messes V*¹ adleuate *S*: leuate *M VLCv* 18 metit *VCv* et mercedem *MV¹LC* accipit *MVLv*, colligit *C* et colligit *V*

in uitam aeternam, et qui seminat gaudebit simul cum eo
 qui metet. in hoc est enim uerbum ueritatis, quia alius est
 qui seminat et alius est qui metet. ego misi uos metere in
 quod uos non laborastis: alii autem laborauerunt, et uos in
 5 labore illorum introistis.

CXXXVIII.

VXOREM EXCEPTA CAUSA ADVLTERII NON DIMITTENDAM.

In euangelio secundum matthaeum: Accesserunt ad
 eum pharisaei temptantes eum et dicentes: si licet homini
 10 dimittere uxorem de quacumque causa? quibus respondens
 iesus ait: non legistis quia qui fecit ab initio masculum et
 feminam dixit: propter hoc relinquet homo patrem suum et
 matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una?

quia adhuc quattuor menses sunt et messis uenit usque et uos
 15 in labores eorum introistis. α

CXXXIII. VXOREM EXCEPTA CAUSA ADVLTERII NON DIMITTEN-
 DAM. In math. cap. III: Ego autem dico uobis quia omnis qui
 dimiserit uxorem suam excepto fornicationis causa facit eam moe-

quattuor menses sunt et messis uenit usque et uos in labores
 20 eorum introistis. μ

CXXXIII. VXOREM EXCEPTA CAUSA ADVLTERII NON DIMITTEN-
 DAM. In euangelio secundum math. cap. XVIII: Acces-
 serunt ad iesum pharisaei temptantes eum et dicentes: si licet
 homini dimittere uxorem suam usque et qui dimissam duxerit

8 Matth. 19, 3—9

2 enim S: ergo *MVL*, om. C est post alius om. V 3 alius
 est qui metet *MVLC*: om. S 4 quod S: quo *MVLC* uos
 om. *MVLC* autem S: enim *MVLC* 5 labores *MVLCv*, labore
 S 7 exceptam S demittendam S 8 In math V euug
 S 9 farisaei S, pharisei VC temptans S si licet *MVL*
 C, licet S 10 uxorem S, add. suam *MVLC* quacumque M
 VLC: qua S respondit ihs ait *MV*¹, respondit i. et ait *V*²C, re-
 spondit ihs (om. ait) L 11 quia || fecit (om. qui) S 13 adhaerebit
SMVLC

quod ergo deus iunxit, homo non disiungat. dicunt ei: quare ergo moyses praecepit, ut daretur liber repudii et dimitteretur uxor? quibus iesus ait: quia moyses secundum duritiam uestram permisit uobis dimittere uxores uestras, ab initio autem non ita fuit. dico autem uobis quia quicumque dimiserit uxorem suam excepta causa adulterii et aliam ducit adulterium facit, et qui dimissam a uiro ducit moechatur. Item apostolus ad corinthios I: His autem qui matrimonio iuncti sunt praecipio, non ego sed dominus, uxorem a uiro non discedere. quod si discesserit, manere innuptam aut uiro reconciliari. et uir uxorem ne dimittat.

CXL.

DE TABERNACULO.

In esaia propheta: Tabernacula tua non commouebuntur, neque fatigabuntur pali tabernaculi eius in aeternum

α chari, et qui dimissam duxerit adulterat. Ad corinthios cap. XXXIII: His autem qui matrimonio iuncti sunt praecipio, non ego sed dominus, uxorem a uiro non discedere.

CXXXV. DE TABERNACULO. In esaia cap. : De tabernacula

μ moechatur. Ad corinthios I cap. VII: His autem qui matrimonio iuncti sunt praecipio usque et uir uxorem non dimittat.

CXXXIII. DE TABERNACULO. In esaia cap. : Tabernaculum quod nequaquam transferri poterit usque quia solummodo ibi

8 I Cor. 7, 10 et 11

14 Es. 33, 20 et 21

1 coniunxit *Vv* disiungat *S*: separet *MVLCv* (seperet *V*¹, separet *C*) 2 praecipit *M* daret uir (uir *in lac. a m. 2*) *V* libellum *MVLC* dimitteretur *S* dimitteret uxorē (*ē add. m. 2*)
V 3 iesus] dñs *V* quia moyses *om. V* (*spat. uac.*) 4 permisit *add. dñs V* 5 quicumque *S* 6 duxerit *V*² 7 facit|
Item illic et qui dimissam *S* 8 Item paulus ad *MLC*, ad *V*
prima *M*, *om. C* 9 praecipio *SL* 10 discedere *Cv*, discere *S*.
recedere *MVL* recesserit *MVLC* manere innuptam a. u. reconcilietur *MVLC* 11 et *SV* (*e in ras. V*²) *v*: ut *MLC* ne *S*:
non *MVLCv*

tempus, neque funes eius dirumpentur: quoniam nomen domini magnum uocabis. Item in hieremia propheta: Tabernaculum tuum miserum factum est, periit, et omnes pelles eius disruptae sunt.

5

CXLI.

DE PEDIBVS LAVANDIS.

In genesi abraham: Paruit autem ei deus ad ilicem mambrae, sedenti illi ad ostium tabernaculi eius medio die. adleuatis autem oculis suis uidit, et ecce tres uiri stabant
 10 super eum. et ut uidit, adcurrit obuiam eis ab ostio tabernaculi sui et adorauit super terram et dixit: domine, si inueni gratiam ante te, ne praetereas puerum tuum: sumatur autem aqua et lauentur pedes uestri, et refrigerate sub arborem, et sumam panem et manducabitis, et postea trans-
 15 ietis, propter quod declinastis ad puerum uestrum. et dixe-

tua non commouebuntur. In hieremia cap. : Tabernaculum α tuum miserum factum est et omnes pelles eius.

CXXXVI. DE PEDIBVS LAVANDIS. In genesi cap. XVIII: Apparuit autem deus abraeae in conuallem mambrae usque qui

20 magnificus dominus deus noster. In hieremia cap. : Tabernaculum meum uastatum est usque disrupti sunt. μ

CXXXV. DE PEDIBVS LAVANDIS. In genesi cap. XI: Apparuit autem dominus abrahae in conualle* mambrae, sedenti in ostio

2 Hier. 10, 20

6 Gen. 18, 1—5

1 dirrupentur *et infra* disruptae *M* quoniam *S*: quia *MVLC*
 3 periit *MVLC*: perdit *S* (499, 7) 7 In genesi Apparuit autem
 (om. autem *L*) deus abrahae ad *MVLC* (*cf. v*) hilicem *MV*², he-
 licem *V*¹, ylicem *C* 8 manbrę *V* sendenti *S* illi om. *M*
VLC hostium *S* eius] sui *MVLv* 9 alleuatis *MVC*, ele-
 uatis *L* autem om. *V* 10 occurrit *MVLC* obiam *S* ostio *S*,
 ostio *V* 13 autem om. *MVLC* 14 arborem *S*, arbore *MV*
LCv transibitis *MVLCv* 15 a puero tuo *V* et dixerunt
 om. *C*

runt: sic facito, ut dixisti. Item in euangelio secundum iohannem: Et caena facta, cum diabolus iam misisset se in cor iudae scarioth, ut eum traderet, sciens iesus quia omnia dedit pater in manus eius et quia a deo exiuit et ad deum uadit, surrexit a caena, et posuit uestimenta sua, et cum accepisset linteum, praecinxit se. deinde misit aquam in peluim et coepit lauare pedes discipulorum et extergere de linteo, quo erat praecinctus. uenit ad simonem petrum. dicit ei ille: domine, tu mihi lauas pedes? respondit iesus et dixit ei: quod ego facio, tu nescis, cognosces postea. dicit ei petrus: non lauabis mihi pedes in aeternum. respondit iesus: si non lauauero tibi pedes, non habebis partem mecum. dicit ei simon petrus: domine, sed non tantum pedes, sed etiam manus et caput. dicit ei iesus: qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus: et uos mundi estis, sed non omnes. sciebat enim quis esset qui traderet eum. propterea dixit: mundi estis, sed non omnes. et postquam lauit pedes eorum, accepit uestimenta, et cum iterum

α dixerunt: fac quod loquutus es. In iohannem cap. XI: Et caena facta cum diabolus misisset se in cor iudae usque beati

μ tabernaculi sui usque qui dixerunt: fac ut loquutus es. Secundum iohannem cap. : Et caena facta quum diabolus se inmisisset in corde, ut traderet eum iudas simonis scariothis usque neque apostolus maior eo qui misit illum. si haec scitis, beati

1 Ioh. 13, 2—17

1 facio (io expung. m. 2) *V* euuang. *S* 2 caena *ML*, cena *SVC* (sic infra) iam om. *MVLC* 3 iude symonis scarioth *C*
traderet eum *L*, ihm traderet *V* sciens *Sv*: et sciens *MVLC*
4 manu *MVLC* uerba et quia a d. e. e. a. d. uadit om. *MVLC*
5 surgit in lac. suppl. *V²* (*v*) et posuit uestimenta sua *MVLC*:
om. *S* 7 peluim *VCv* cepit *S*, cepit *VC* 8 de *SM*: om.
VLC symonem *MLC* 10 cognosces *S*: scies uero *MVL* (om.
C), scies autem *v* 12 simon si non *L* lauabero *S*, lauero *M*
VLC 13 sed *pr.* om. *MVLCv* 14 etiam et *MV¹LC* dixit
ML, et dixit *V* 15 lauet pedes *V* 16 eum traderet *MVLC*
18 uestimenta] *add.* sua *MVLCv*

recubisset, dicit eis: scitis quid fecerim uobis? uos uocastis
 me magistrum et dominum, et bene dicitis: sum enim. si
 ergo ego laui pedes uestros dominus et magister, quanto
 magis et uos debetis alter alterius lauare pedes? exemplum
 5 enim dedi uobis, ut quemadmodum ego facio uobis, etiam
 uos faciatis. amen dico uobis, quia non est seruus maior
 domino suo neque apostolus maior eo qui misit illum. haec
 scientes, beati estis, si feceritis ea. Item ad timotheum
 I: Vidua eligatur non minus annorum sexaginta, quae fuerit
 10 unius uiri uxor, in operibus bonis habens testimonium, si
 filios nutriuit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit,
 si tribulationem patientibus subministrauit, si omne opus
 bonum subsecuta est. Item in genesi: Et produxit ad eos
 sytheon, et attulerunt aquam et lauauerunt pedes.

15 eritis, si feceritis ea. Ad timotheum I cap. XVI: Vidua eli- α
 gatur non minus annorum sexaginta usque si omne opus bonum
 subsecuta est. In genesi cap. : Et produxit ad eos sytheon
 et attulerunt aquam et lauauerunt pedes eorum.

eritis, si feceritis ea. Ad timotheum I cap. VI: Vidua eligatur μ
 20 non minus sexaginta annorum usque si omne opus bonum sub-
 sequuta est. Item in genesi cap. XXXV: Eduxitque ad eos
 simeon et introductis domum attulit aquam et lauerunt pedes suos.

9 I Tim. 5, 9 et 10

13 Gen. 43, 23 et 24

1 recubisset *S* uocastis *SV*: uocatis *MLCv* 2 magister
 et dñe *Cv* sum etenim *V²LCv* 3 quanto magis *S*: om. *MV*
LCv 5 facio *S*: feci *MVLCv* etiam *S*: etiam et *MVL*, ita et
Cv 6 amen amen *MVLCv* quia om. *Cv* 8 eritis *MVL*
Cv 9 prima *M*, om. *V* 11 enutriuit *L* sanctorum om.
M 13 bonum om. *S* (sed cf. 585, 6), in lac. suppl. *V²* ad (s.
 lin. add. m. 1) *S* 14 sytheon *MLC*: simeon *S* uerba sytheon—
 pedes om. *V*, sed uacua est tota linea attulerunt ad eos *C*
 lauerunt *MLC* pedes] add. eorum *ML*, add. suos *Cv*

CXLII.

OMNIA IN GLORIAM VEL IN NOMINE DOMINI FACIENDA.

Apostolus ad corinthios I: Siue manducatis siue bibitis siue facitis aliquid, omnia in gloriam dei. Item ad colossenses: Omnia quaecumque facitis in uerbo uel in opere, omnia in nomine domini nostri iesu christi, gratias agentes deo patri per ipsum.

CXLIII.

DE SANCTA VITA SAMVHELIS ET PAVLI APOSTOLI, QVOD NON CAPTI SINT AVARITIA.

10

In regnorum I: Et cum epulatus fuisset samuhel cum omnibus uiris israhel usque ad satietatem, dixit ad omnem

α CXXXVII. OMNIA IN GLORIA VEL IN NOMINE DOMINI ESSE FACIENDA. Ad corinthios cap. LII: Siue ergo manducatis siue bibitis uel aliud quod facitis, omnia in gloria dei facite. Ad colossenses cap. XV: Omne quodcumque facitis in uerbo aut in opere, omnia in nomine domini iesu christi.

DE SANCTA VITA SAMVHELIS ET PAVLI APOSTOLI QVOD NON SVNT CAPTI AVARITIA. In libro regnorum I cap. :

μ CXXXVI. OMNIA IN GLORIA VEL IN NOMINE DOMINI ESSE FACIENDA. Apostolus ad corinthios I cap. XI: Siue ergo manducatis siue bibitis uel aliud quid facitis, omnia in gloria dei facite. Ad colosenses cap. V: Omne quodcumque facitis in uerbo aut in opere usque deo et patri per ipsum.

CXXXVII. DE SANCTA VITA SAMVHELIS ET PAVLI APOSTOLI QVOD NON SINT CAPTI AVARITIA. In libro samuhelis I cap.

3 I Cor. 10, 31 5 Col. 3, 17 11 I Regn. 11, 15
12 I Regn. 12, 1—5

2 gloriam S: gloria MVLC (296, 2) nominem S dei C
esse facienda MLC 3 apostolus ad corinthios I SM, in epistola
ad corint. I L, ad ***corintios C, om. V 4 bibetis S, bibatis
C facitis aliquid S: aliud quid facitis (faciatis C) MVLCv
gloria L dei] add. facite MVLCr 5 colosenses SMLC, colos
V quecumquae S 6 nostri MVLC (608, 7): om. Sv
christi] s. l. add. facite V² 7 deo patri 608, 8: deo S, patri
MVLC, deo et patri v, τῷ θεῷ πατρὶ 9 samuelis VC 10 sint
capti MVLC 11 in] add. libro MVLC aepulatus MLC
samuel VLC 12 omnem om. C

uirum israhel: ecce audiui uocem uestram per omnia quae-
cumque dixistis mihi, et constitui regem super uos. et nunc
ecce quia rex praecedit ante uos. et ego senui, oportet ut
requiescam: filii autem mei uobiscum sunt. et quoniam con-
5 uersatus sum coram uos a iuuentate mea usque in hodiernum
diem, ecce ego sum. respondete contra me coram domino
et coram christo eius, si uitulum alicuius accepi, aut si
asinum alicuius abstuli, aut si quemquam potentia nocui, aut
si aliquem pressi, aut si ex alicuius manu accepi pro exo-
10 ratione uel corrigiam calciamentorum: dicite aduersum me,
et reddam uobis. responderunt ad samuhel dicentes: neminem
nocuisti per potentiam, nec pressisti nos, nec accepisti quic-
quam de manu cuiusquam. et dixit samuhel ad populum: testis
est dominus in uobis, et testis est christus eius in hodierna
15 die, quia non inuenistis in manu mea nihil. et illi dixerunt:
testis est. Item in actibus apostolorum paulus apo-
stolus ad episcopos uel discipulos suos: Argentum

Et quum aepulatus fuisset samuhel cum omnibus uiris et illi dixe- α
runt: testis est. In actibus apostolorum cap. : Aurum

20 XXVIII: Dixit autem samuhel ad uniuersum israhel: ecce audiui μ
uocem uestram iuxta omnia quae loquuti estis ad me et constitui
super uos regem usque quia non inuenistis in manu mea quip-
pam et dixerunt: testis. In actibus apostolorum cap. LV:

17 Act. 20, 33—35

1 israhel *S* 4 sunt *om.* *MV¹LC* sunt uobiscum *V²*
quoniam *S*: quia *MVLC* 5 coram (*om.* uos) *C*, coram uobis *V^{2v}*
iuuentate *S*, iuuentate (*u ex a corr.*) *V*, iuuentate *MLC* odier-
num *S* 6 ego *om.* *MVLC*, *s. lin. add.* paratus *V²* respondete
MV¹, respondite *S*, respondente *C*, respondere *V²* contra me *om.*
MVLC 8 potentiam *M* 9 si ante aliquem *om.* *V* obpressi
ML, oppressi *VCv* ex *om.* *MV¹* accepi] munus accepi *Cv*
10 aduersus *MVLC* 11 samuel *LC* (*sic infra*) 12 per poten-
tiam nocuisti *V* nec *pr.*] et *S* pressisti *S*, obpressisti *L*. ob-
praesti *M*, oppressisti *VCv* 13 cuiusquam] alicuius *Cv* 14 est *pr.*
om. *C* uerba in uobis e. t. e. christus *om.* *V¹*, *s. lin. add.* et xps
V² 15 non *expunx.* *V²* 16 uerba paulus a. a. e. u. d. suos *om.*
MVLC 17 episcopos *S* argentum uel *in lac. suppl.* *V²*

et aurum aut uestimentum nullius uestrum concupiui. ipsi scitis quia ad ea quae mihi necessaria erant in omni usu meo et eorum qui mecum sunt manus istae praesto fuerunt. omnibus uobis demonstraui quoniam sic laborantes oportet auxiliari infirmis et memores esse uerborum domini iesu, 5 quia ipse dixit: beatius est magis dare quam accipere.

CXLIII.

QVOD DOMINVS FONS VITAE NVNCVPETVR.

In hieremia propheta: Domine, omnes qui te derelinquunt confundantur: discedentes a terra euertantur, qui dere- 10 liquerunt fontem uitae dominum. Item illic: Exhorruit caelum super haec uehementer, dicit dominus: quoniam haec

α et argentum aut uestimentum nullus uestrum concupiui usque beatus dare quam accipere.

CXXXVIII. QVOD DOMINVS FONS VITAE NVNCVPETVR. In hie- 15 remia cap. : Domine, omnes qui te derelinquunt confundantur: descende a terrae reuertantur, quia dereliquerunt fonte uiae domini. Item cap. : Duo mala fecit populus meus: me dere-

μ Argentum aut aurum aut uestem nullius concupiui. ipsi scitis usque beatius est magis dare quam accipere. 20

CXXXVIII. QVOD DOMINVS FONS VITAE NVNCVPETVR. In hieremia cap. : Domine, omnes qui te derelinquunt confundentur usque uiuentium dominum. Item in hieremia cap. : Obstupescite, caeli, super hoc, et portae eius, desolamini usque cisternas

9 Hier. 17, 13

11 Hier. 2, 12 et 13

2 uerba quia ad ea q. mihi om. V^1 , quoniam manus istae parauerunt quae suppl. in lac. V^2 ad om. MLC 3 uerba mecum s. m. istae pra | om. V^1 , in lac. suppl. mecum V^2 | esto fuerunt (esto expung. m. 2) V 4 demonstrans quia $MVLC$ (sed cf. 589, 1) 5 infirmis $MVLC$ (589, 2), infirmibus S esses S 6 beatus V^1L 8 uite S noncupatur M 10 a terra euertantur (euert- C) $SMLC$: a te reuertantur V qui] quia V^2 , quoniam v , $\delta\tau\iota$ derelinquerunt SM 11 uenam aquarum fontem uitae C (cf. v) domini MV^1LC illic] in hieremia (iher- C) MLC , ubi supra V exorruit MVL 12 caesum S , *caelum M sup hoc Cv quoniam ** (ras. ue) S , quia MV^2LC , qui V^1

duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt, fontem aquae
 uiuae, et foderunt sibi lacus detritos, qui non poterunt aquam
 continere. Item in esaia propheta: Ecce enim rex iustus
 regnauit, et ego suscitaui regem cum iustitia et principem
 5 cum iudicio: imperabit, et erit homo, abscondens sermones
 suos, et abscondet se sicut ab aquae ictu: et apparebit in
 sion sicut fluuius praeclarus in terra sitiendi. Item illic:
 Quoniam erupit in deserto aqua et riui in terra sitiendi: et
 quae siue aqua est, erit in paludes: et in sitiendi terra erit
 10 fons aquae. Item iohel propheta: Et fons de domo exiet
 et adaquauit agmen. Item secundum iohannem: In
 nouissimo autem die illo magno diei festi stabat iesus et

linquerunt, fontem aquae uiuae, et foderunt sibi cisternas. In esaia α
 cap. : Et regnabit rex iustus, et sapiens eris usque sicut
 15 fluuius praeclarus in terra sitiendi. Item cap. : Quia fluxerunt
 in deserto aquae et torrentes in solitudine. In iohel cap. :
 Et fons de domo domini egredietur et adaquabit torrentem spi-
 narum. In iohanne cap. VII: Si quis sitis, ueniat et bibat.

dissipatas, quae continere non ualent aquas. Item in esaia cap. μ
 20 : Ecce in iustitia regnabit rex et principes <cipes *in ras.*>
 in iudicio praeerunt usque sicut riui <*in ras.*> aquarum in siti.
 Item cap. : Effundam enim aquas super sitiendam et fluenta
 super aridam usque quasi salices iuxta praeterfluentas aquas. In
 iohel cap. : Et fons de domo domini egredietur et inrigabit
 25 torrentem spinarum. Secundum iohannem cap. VII: In no-
 uissimo autem die magno festiuitatis stabat iesus et clamabat

3 Es. 32, 1 et 2 8 Es. 35, 6 et 7 10 Ioel 3, 18
 11 Ioh. 7, 37—39 22 Es. 44, 3 et 4

1 malae *L* derelinquerunt *MV*, dereliquaerunt *L* 2 uiuae
SCv: uitae *MVL*, ζῶντος *Alx.* sibi iocos detr. quia *C* po-
 tuerunt *MVLC* 3 rex stus *V*¹ 4 regnabit *L* 5 iudicio]
add. et *V*² imperauit *MVC*, imperaui *L* abscondes *S*
 6 abscondit *S* se *om. C* hictu *S* 7 illic] in esaia (is- *L*,
 ys- *VC*) *MVLC* 8 quoniam *S*: qui *M*, quia *VLC* aquae *S*
 siciente *V* 9 paludes *SMVLC*. ἐλη sitienti (*om. in*) terre *L*
 10 fons *S* aquae] uiuae *add. MVLC*² ioel *VC* **exiet
L 11 et *om. C* adaquauit agmen *SMVLC* 12 diei et diei *S*

clamabat dicens: si quis sitit, ueniat ad me et bibat. qui credit in me, sicut dixit scriptura, flumina de uentre eius fluent aquae uiuae. hoc autem dicebat de spiritu, quem accepturi erant credentes. Item in psalmo XXXV: Inebriabuntur ab uberibus domus tuae, et torrentem uoluntatis tuae potum dabis eis. quoniam aput te est fons uitae, et in lumine tuo uidebimus lumen. 5

α In psalmo XXXV: Inebriabuntur ab uberibus domus tuae. EXPLICIT.

μ dicens: si quis sitit usque hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. In psalmo XXXV: Inebriabuntur ab ubertate domus tuae usque et in lumine tuo uidebimus lumen. 10

4 Ps. 35, 9 et 10

1 clamauit *V* si quis *Sv*: qui *MVLC* bibat] *add.* et *L*
 2 dicit *Lv* scribtura *S* uentre *S* 3 uitae *M* 4 cre-
 dentes] *add.* in eum *MVLCv* XXXI *V*, XXX *C* 5 ubertate
Cv torrente *VLCv* uoluntatis *SMV*: uoluptatis *LCv* 6 tuae
om. *V*¹ potum dabis eis *S*: potabis eos *MVLCv* est *om.* *V*¹,
 ~ post uitae *add.* *V*² 7 lumē *S* EXPLICIT TESTIMONTIORVM
 | *add. manus saec. XI*: liber beati augustini contra donatistas et ydola |
S, EXPLICIT *M*, EXPLICIT LIBER SPECVLVM *L*

INDEX SCRIPTORVM.

Genesis

1, 1	3, 7	538,	5
1, 2	— —	315,	13
1, 6. 7	— —	298,	4
1, 7	— —	680,	1
1, 26. 27	— —	298,	6
6, 2. 3	— —	441,	13
7, 1. 4	— —	534,	3
7, 11. 12	— —	534,	6
		680,	5
8, 1	— —	534,	8
9, 6	— —	298,	9
12, 1—3	— —	330,	3
14, 20	— —	544,	9
15, 5	— —	653,	14
16, 8—13	— —	298,	11
18, 1—5	— —	693,	6
19, 17	— —	330,	12
19, 23. 24	— —	299,	3
22, 11. 12	— —	299,	10
28, 20—22	— —	544,	10
31, 11—13	— —	299,	6
32, 24—30	— —	299,	14
35, 1	— —	300,	12
43, 23. 24	— —	695,	13
50, 15—21	— —	380,	3

Exodus

3, 14	— —	683,	3
3, 15	— —	683,	4
9, 23	— —	533,	9
12, 3—20	4, 7		
12, 11	— —	657,	3
15, 3	— —	683,	8
15, 11	— —	665,	3
15, 26	— —	572,	8
16, 8	— —	571,	5
		653,	9
19, 14. 15	— —	507,	13
19, 16—20	— —	533,	11
19, 22	— —	502,	9

Exodus

19, 25	— —	481,	3
20, 1—5	— —	481,	4
20, 3—5	6, 6		
20, 7	6, 9		
20, 11	— —	538,	6
20, 12	4, 1	386,	6
20, 14	4, 1	495,	7
20, 12—17	6, 12		
20, 15	— —	564,	8
20, 16	— —	478,	3
20, 17	— —	495,	7
20, 22. 23	— —	481,	10
20, 23	6, 19		
21, 2. 6	4, 14		
21, 12—36	6, 20		
21, 15. 16	— —	388,	6
21, 18. 19	— —	543,	6
21, 20. 21	— —	543,	3
21, 22—25	— —	543,	12
22, 1	— —	565,	10
22, 1—29	8, 12		
22, 3. 4	— —	565,	12
22, 20	— —	481,	14
22, 20 (μ)	— —	483,	23
22, 21—24	— —	368,	8
22, 25—27	— —	366,	3
22, 28	— —	384,	13
23, 1	— —	478,	3
23, 1. 2	— —	382,	9
23, 1—9	10, 7		
23, 3	— —	357,	9
23, 4. 5	— —	376,	11
23, 6—8	— —	357,	5
23, 9	— —	368,	13
23, 13	— —	481,	15
23, 13 (μ)	— —	483,	22
23, 19	— —	545,	10
23, 24. 25	10, 20	482,	1
23, 32. 33 (μ)	— —	482,	20
28, 42	— —	502,	11

Exodus			
29, 37	— —	503,	1
34, 12—17	— —	482,	6
34, 13—17	10,	23	
34, 26	11,	4	

Leuiticus			
8, 33	— —	507,	6
8, 35	— —	507,	8
10, 1	— —	536,	11
10, 8, 9	— —	503,	9
14, 43—45	— —	655,	6
18, 6—24	11,	11	
19, 3	12,	16	386, 8
19, 4	12,	18	482, 16
19, 9, 10	— —	369,	6
19, 9—19	12,	19	
19, 11	— —	479,	11
19, 12	— —	475,	12
19, 13	— —	370,	9
19, 14	— —	372,	3
19, 15	— —	357,	10
19, 16—19	— —	573,	7
19, 18	— —	346,	7
19, 19	— —	642,	8
19, 26	— —	483,	2
19, 26—29	13,	12	
19, 30—37	13,	17	
19, 31	— —	483,	3
19, 32	— —	384,	14
19, 33, 34	— —	369,	1
19, 35, 36	— —	357,	13
20, 1—21	14,	5	
20, 6, 7	— —	483,	6
20, 10	— —	495,	8
20, 20, 21	— —	495,	10
20, 27	15,	23	
21, 6—8	— —	503,	2
21, 13—15	15,	27	
24, 15—22	16,	4	
25, 37, 38	— —	553,	9
25, 46	— —	624,	7
26, 1	16,	16	483, 10
27, 30, 31	— —	545,	3
27, 32, 33	— —	545,	6

Numeri			
10, 35, 36	— —	456,	6
12, 3	— —	461,	7
12, 6—9	— —	447,	6
15, 19, 20	— —	545,	12
15, 19—21 (μ)	— —	545,	23
15, 30, 31	— —	370,	1
16, 26	— —	502,	3
18, 12	— —	546,	1
18, 20	— —	330,	15

Numeri			
18, 20, 21	— —	546,	4
18, 30	— —	545,	10
23, 21	— —	300,	15
27, 8—11	16,	24	
33, 52	— —	483,	13
35, 30, 31	17,	4	

Deuteronomium			
1, 17	17,	11	358, 2
4, 2	— —	589,	6
4, 5—9	— —	507,	16
4, 15—19	17,	14	
4, 16—20	— —	484,	1
4, 23, 24	17,	24	484, 11
4, 23, 24 (μ)	— —	485,	21
5, 7—9 (μ)	— —	483,	29
5, 7—11	18,	2	
5, 12	4,	6	
5, 16—21	18,	12	
5, 18	— —	495,	14
6, 4, 5	— —	296,	7
6, 4—9	— —	327,	7
6, 5	18,	19	
6, 11—13	— —	327,	15
6, 12—16	18,	21	
6, 17, 18	— —	328,	4
7, 3—5	19,	3	
7, 5, 6	— —	484,	15
7, 25, 26	19,	10	485, 1
8, 2—6	— —	328,	7
8, 3	— —	669,	12
8, 11—14	19,	16	
8, 16—18	20,	1	
8, 19, 20	— —	485,	7
10, 12, 13	— —	329,	6
11, 15—17	20,	4	
11, 16 (μ)	— —	485,	22
11, 18—20	— —	559,	11
12, 2, 3	20,	8	
12, 3—6 (μ)	— —	485,	24
12, 5, 6	— —	546,	8
12, 30—32	20,	14	
13, 1—10	20,	20	
13, 4	— —	342,	9
14, 1	— —	485,	12
14, 1, 2	21,	18	
14, 21, 22 (22, 23)	— —	546,	13
14, 28 (29)	— —	547,	3
15, 7—11	21,	20	
15, 11	— —	407,	16
16, 17	— —	407,	18
16, 18—20	22,	6	358, 5
16, 22	22,	13	
17, 2—7	22,	15	
17, 12	— —	385,	2

Deuteronomium

17, 12. 13 . . .	23, 2	460, 3	
		570, 8	
18, 9—10 . . .	23, 7		
18, 10—13 . . .	— —	537, 6	
19, 15	— —	557, 12	
19, 15—21 . . .	23, 14		
21, 18—21 . . .	24, 1		
22, 1—5	24, 9		
22, 5	— —	558, 5	
22, 8	24, 19		
22, 13—30 . . .	24, 21		
23, 9	— —	631, 10	
23, 15. 16 . . .	— —	611, 4	
23, 17	26, 3	495, 15	
23, 19	— —	553, 12	
23, 19. 20 . . .	26, 5		
23, 21—23 . . .	26, 7	556, 3	
24, 6. 7	26, 13		
24, 10—13 . . .	— —	365, 7	
24, 10—16 . . .	26, 17		
24, 14. 15 . . .	— —	370, 11	
24, 16	— —	558, 11	
24, 17—18 . . .	— —	365, 14	
24, 19—22 . . .	27, 4		
25, 1—3	27, 13		
25, 11—15 . . .	27, 20		
25, 13—16 . . .	— —	554, 10	
27, 15	— —	485, 13	
27, 15—25 . . .	28, 2		
27, 16	— —	388, 9	
27, 18	— —	372, 6	
27, 19	— —	359, 10	
27, 24. 25 . . .	— —	372, 7	
32, 2	— —	647, 1	
32, 6	— —	604, 8	
32, 8	— —	665, 11	
32, 12	— —	296, 10	
32, 17	— —	486, 3	
32, 18	— —	604, 10	
32, 22	— —	417, 3	
32, 32	— —	642, 10	
32, 34—36 . . .	— —	417, 5	
32, 39	— —	486, 6	
32, 41	— —	417, 10	
33, 9	— —	331, 2	
Iesus Naue			
10, 11	— —	534, 9	
22, 4. 5	29, 3		
23, 6—9	— —	486, 9	
23, 7. 8	29, 10		
24, 19—24 . . .	— —	486, 16	
Iudicum			
5, 20	— —	653, 23	

Iudicum

6, 24—26 . . .	— —	300, 18	
13, 17. 18 . . .	— —	301, 6	
15, 4. 5	— —	685, 10	
19, 20. 21 . . .	— —	689, 3	
Regnorum I			
7, 3. 4	— —	487, 11	
8, 7	— —	571, 1	
11, 15	— —	696, 11	
12, 1—5	— —	696, 12	
12, 18. 19 . . .	— —	534, 14	
15, 22. 23 . . .	— —	442, 1	
16, 7	— —	354, 3	
16, 14	— —	442, 7	
Regnorum II			
16, 9	— —	654, 6	
Regnorum III			
8, 33. 34	— —	396, 7	
8, 37—40	— —	396, 12	
8, 39	— —	354, 5	
11, 1. 4. 9. 14 .	— —	442, 9	
17, 8—16	— —	582, 3	
18, 1	— —	535, 3	
19, 19—21 . . .	— —	331, 5	
Regnorum IIII			
4, 8—17	— —	687, 11	
4, 29	— —	657, 6	
9, 1—3	— —	657, 11	
Paralipomenon I			
15, 11—14 . . .	— —	503, 13	
28, 9	— —	354, 6	
Paralipomenon II			
15, 2	— —	442, 15	
19, 5—7	— —	358, 13	
19, 9. 10	— —	359, 4	
23, 19	— —	508, 12	
Esdrae I (Esra)			
4, 38—40	— —	359, 9	
Esdrae II (Nehemias)			
9, 6	— —	538, 8	
Tobias			
1, 6—9	— —	547, 7	
2, 8. 9	— —	446, 5	
4, 3. 4	152, 23	386, 10	
*4, 6 ^a	— —	474, 14	
4, 6 ^b	— —	368, 2	
		408, 10	

Tobias

4, 6 ^c	— —	384, 5
4, 6 ^d	— —	408, 14
4, 6—17	153, 1	
4, 7	— —	408, 16
4, 8—12	— —	409, 2
4, 13	— —	497, 3
*4, 14	— —	371, 8
		460, 11
4, 14 (μ)	— —	460, 26
*4, 15	— —	371, 16
4, 15 (μ)	— —	371, 25
4, 16	— —	470, 1
		608, 1
4, 17	— —	409, 12
4, 19—20	153, 20	
4, 23	153, 23	409, 15
8, 7. 8	— —	541, 7
11, 17	— —	436, 3
12, 6—10	153, 26	
12, 8. 9	— —	409, 17
12, 12	— —	665, 13
13, 6	— —	337, 14
14, 10. 11	154, 6	475, 1

Judith

8, 4—8	— —	583, 11
------------------	-----	---------

Esther

10, 8	— —	677, 10
-----------------	-----	---------

Iob

*3, 23	— —	616, 16
5, 17	— —	452, 9
5, 21. 22	— —	522, 14
5, 23	— —	663, 13
5, 25. 26	— —	423, 3
6, 30	— —	436, 14
7, 1	— —	437, 1
7, 20	— —	355, 3
11, 2	— —	523, 1
11, 11	— —	355, 4
11, 14—19	— —	337, 19
12, 13—16	— —	536, 14
14, 14. 15	— —	423, 8
15, 13—16	— —	563, 8
15, 20. 21	— —	460, 8
15, 34. 35	— —	363, 5
22, 23—28	— —	337, 7
23, 10—16	— —	437, 9
24, 1—3	75, 23	
24, 6. 7	76, 2	
24, 9. 10	76, 5	
24, 12. 13	76, 8	
24, 20—22	76, 11	
25, 4—6 ($\alpha\mu$)	— —	563, 18

Iob

26, 13	— —	675, 9
28, 28	— —	469, 11
29, 11—17	76, 14	
29, 12—17	— —	369, 11
29, 15	— —	364, 17
30, 23	— —	655, 25
31, 5—7	76, 22	
31, 7—10	— —	496, 10
31, 9	77, 2	
31, 11—13	77, 3	
31, 16—21	77, 7	
31, 16—23	— —	407, 20
31, 24. 25	77, 16	
31, 29	77, 19	
31, 32—39	77, 20	
31, 34. 35	— —	408, 7
33, 4	— —	316, 5
33, 31	— —	542, 10
36, 13	— —	375, 4
*36, 19	— —	373, 2
40, 1—3	— —	436, 9
40, 4 ($\alpha\mu$)	— —	436, 21
40, 5—9	— —	437, 2

Psalmi

1, 1	— —	382, 12
1, 1. 2	29, 21	
2, 10—13	29, 24	
2, 12. 13	— —	449, 8
4, 3	30, 4	
4, 5. 6	30, 6	
4, 6	— —	621, 12
5, 5—7	30, 9	
6, 6	— —	331, 14
6, 7	— —	413, 13
7, 10	— —	354, 9
7, 12—14	— —	417, 11
7, 13. 14	— —	332, 1
9, 16. 17	— —	623, 3
10, 6	— —	681, 9
13, 3	— —	523, 4
14, 1—5	30, 13	
14, 4	— —	475, 14
14, 4. 5	— —	553, 14
17, 5. 6	— —	672, 9
17, 17. 18	— —	672, 11
17, 33. 34	— —	676, 10
18, 9	— —	614, 15
19, 8. 9	— —	431, 13
21, 13. 14	— —	651, 10
21, 17	— —	654, 10
23, 3—5	30, 22	
23, 4. 5	— —	476, 1
24, 4	— —	332, 3

Psalmi

Psalmi

24, 7	— —	397, 10
24, 8. 9	— —	461, 11
24, 11	— —	397, 11
25, 4—6	— —	383, 2
26, 1	31, 1	
26, 3. 4	31, 3	
26, 8	31, 8	
26, 14	31, 10	
27, 3	31, 11	
28, 9	— —	647, 12
30, 24	— —	456, 12
30, 25	31, 14	
31, 5	— —	397, 6
31, 9	— —	332, 4
31, 9—11	31, 15	
32, 1	31, 20	
32, 6	— —	301, 10
		316, 3
		538, 12
		301, 11
32, 9	— —	
32, 12	31, 21	
32, 18	— —	342, 11
32, 20—22	— —	432, 1
33, 2—4	31, 23	
33, 5. 8. 10	— —	432, 5
33, 6. 9	— —	332, 7
33, 9—15	32, 3	
33, 10	— —	343, 1
33, 12—17	— —	332, 10
33, 13—15	— —	523, 6
33, 19	32, 11	464, 11
34, 11. 12	— —	478, 5
35, 9. 10	— —	700, 4
36, 1—7	— —	333, 1
36, 1—11	32, 13	
36, 8—11	— —	333, 10
36, 16. 17	33, 1	
36, 23	— —	333, 15
36, 24	— —	432, 10
36, 27	33, 3	333, 16
36, 34. 37	33, 4	
36, 37	— —	333, 17
38, 1	— —	523, 10
38, 7	— —	394, 12
39, 5	33, 7	
41, 1	— —	676, 13
41, 4. 5	— —	432, 11
43, 6	— —	432, 14
43, 8	— —	433, 2
43, 9	33, 9	
43, 12	— —	433, 3
43, 17—23	— —	433, 4
43, 18—22	33, 11	
44, 7. 8	— —	301, 13
44, 11. 12	— —	330, 8

45, 3. 4	— —	661, 9
45, 11	— —	333, 19
46, 7. 8	33, 19	
48, 17. 18	— —	394, 15
49, 3	— —	418, 1
49, 14	— —	621, 13
49, 14—23	33, 21	
49, 18	— —	564, 9
49, 20. 21	— —	447, 13
49, 21	— —	564, 11
49, 23	— —	622, 1
50, 4. 5	34, 10	
50, 19	34, 12	622, 2
		397, 12
51, 3—11	34, 14	
51, 9	— —	394, 18
51, 10	— —	647, 13
52, 6	— —	635, 14
54, 3—7	— —	433, 12
57, 2	— —	359, 16
58, 15. 16	— —	654, 11
61, 4. 5	— —	666, 10
61, 9—11	35, 3	
61, 11	— —	395, 1
63, 11	35, 9	
64, 12—14	— —	659, 6
65, 10. 12	— —	433, 17
67, 27	— —	678, 13
68, 3	— —	630, 17
68, 8—13	35, 10	
68, 31—34	35, 18	
70, 13	— —	448, 4
72, 6. 7	— —	456, 13
72, 27. 28	35, 22	497, 4
72, 27. 28 (μ)	— —	495, 28
73, 16. 17	— —	539, 1
73, 18. 19	— —	662, 1
75, 12. 13	35, 26	
77, 1. 2	36, 2	
77, 6. 7	36, 5	
79, 9—16	— —	642, 13
79, 13	— —	667, 2
80, 2	36, 7	
80, 9—11	36, 9	487, 18
80, 12—15	— —	443, 3
81, 2. 3	36, 11	
81, 2—4	— —	360, 2
81, 4	— —	642, 5
81, 6. 7	— —	675, 6
83, 5—8	36, 13	
83, 11	36, 18	
84, 2. 3	— —	684, 3
84, 13	— —	684, 5
86, 1—3	— —	659, 10
88, 7—9	— —	665, 4

Psalmi			Psalmi	
88, 12	— —	539, 3	118, 69—72	41, 12
91, 2	36, 21		118, 77	41, 16
91, 13. 14	— —	648, 2	118, 78	41, 17
93, 8	36, 22		118, 83	41, 18
93, 12. 13	36, 23		118, 85	41, 19
94, 6	37, 1		118, 87	41, 20
94, 8	— —	334, 1	118, 92—97	41, 22
94, 8. 9	37, 3		118, 101—105	42, 5
95, 1—3	37, 5		118, 105	— — 614, 16
95, 5	— —	488, 3	118, 109—115	42, 10
95, 7—9	37, 9	622, 4	118, 119—121	42, 18
96, 7	— —	488, 5	118, 127—129	42, 22
96, 10	37, 12	329, 12	118, 131	43, 1
96, 12	37, 13		118, 139—141	43, 2
97, 4	37, 15		118, 143	43, 6
98, 5	37, 16		118, 153	43, 7
99, 2	37, 18		118, 157—159	43, 8
99, 4	37, 21		118, 162—168	43, 12
100, 2—8	37, 23		118, 165	— — 346, 8
100, 3	— —	453, 10	118, 173. 174	43, 21
100, 5	— —	448, 3	118, 176	43, 23
100, 7	— —	457, 2	119, 7	43, 25
100, 7. 8	— —	449, 2	121, 6	44, 1
102, 15	— —	649, 16	121, 8. 9	44, 2
102, 17. 18	38, 9		122, 1. 2	44, 4
103, 26	— —	675, 8	124, 1	44, 8
104, 1—5	38, 12		125, 5. 6	— — 434, 1
106, 35. 36	— —	684, 6		562, 3
107, 2—4	38, 19		127, 1	44, 10 343, 3
109, 1	— —	302, 1	127, 3	— — 648, 4
110, 1	38, 22		128, 6	— — 650, 1
110, 10	38, 23		129, 4	44, 12
111, 1	39, 1		130, 1—3	44, 13
111, 5—20	39, 2		132, 1	44, 18 346, 10
111, 9	— —	404, 20	133, 1. 2	44, 20
112, 1—3	39, 10		133, 2	— — 413, 15
113, 4	— —	659, 12	134, 1—3	44, 23
113, 4—6	39, 13		134, 15. 16	45, 2
113, 4—8	— —	488, 7	134, 18—20	45, 5
113, 8—11	39, 16		135, 1—3	45, 8
115, 10	39, 21		135, 26	45, 12
115, 12. 13. 15	39, 22		136, 1. 2	— — 672, 13
115, 17—19	39, 25		136, 5. 6	45, 13
116, 1	40, 4		138, 7—10	— — 352, 10
117, 1—5	40, 5		138, 21. 22	45, 16
117, 8. 9	40, 11	635, 8	139, 9	45, 19
117, 14. 15	40, 13		139, 12	45, 21 518, 3
118, 1. 2	40, 16		140, 3. 4	— — 523, 12
118, 9	— —	334, 3	140, 5	45, 22
		470, 8	140, 8	45, 24
118, 45—48	40, 18		141, 2. 3	46, 1
118, 51	— —	457, 3	141, 6	46, 4
118, 51—63	40, 22		142, 5. 6	46, 6
118, 55	— —	413, 10	142, 8. 9	46, 8
118, 62	— —	413, 11	142, 10	— — 316, 1

Psalmi

143, 11—15	46, 12	
144, 1. 2	46, 22	
144, 4—7	46, 25	
144, 10—12	47, 4	
144, 18—21	47, 7	
145, 2. 3	47, 13	635, 10
145, 5	47, 16	
146, 1	47, 17	
146, 4	— —	653, 16
146, 6. 7	47, 19	
146, 10. 11	47, 22	
147, 16—18	— —	535, 6
148, 1—6	— —	539, 5
148, 3—5	— —	535, 10
148, 4. 5	— —	680, 12
148, 7. 8	— —	535, 14
148, 11. 12	48, 2	
149, 1. 2	48, 4	
149, 5. 6	48, 7	
150, 1. 2	48, 9	
150, 6	48, 12	

Prouerbia

1, 2—5	— —	470, 10
1, 7. 8	50, 6	
1, 10—13	— —	383, 6
1, 15—18	— —	383, 11
1, 18. 19	50, 9	
1, 19	— —	623, 7
1, 21	— —	659, 14
1, 22	50, 12	
1, 28—33	50, 14	
2, 1. 19 (μ)	— —	471, 20
2, 3—18	50, 22	
2, 16—19	— —	471, 1
3, 1. 2. 8	— —	471, 6
3, 3. 4	— —	360, 5
3, 3—7	51, 16	
3, 5	— —	566, 3
3, 7. 8	— —	566, 4
3, 8	— —	471, 8
3, 9	51, 23	
3, 9. 10	— —	549, 6
3, 11—15	51, 25	
3, 13. 14	— —	466, 3
3, 21	52, 4	
3, 27. 28	— —	366, 9 404, 21
3, 27—30	52, 6	
3, 31	— —	383, 20
3, 34	52, 11	457, 4
3, 35	— —	466, 5
4, 14. 15	— —	471, 9
4, 21	— —	678, 14

Prouerbia

4, 23—27	52, 12	471, 12
4, 25	— —	448, 6
5, 1 (α)	— —	471, 16
5, 1—5	52, 20	
5, 2—6	— —	529, 7
5, 3 ($\alpha\mu$)	— —	529, 18
5, 8. 9	— —	529, 13
5, 15. 17	— —	589, 13
5, 15—17	— —	679, 2
5, 17	— —	589, 14
5, 19	— —	676, 15
5, 20	— —	530, 2
*5, 21	— —	354, 10
5, 22. 23	— —	623, 8
5, 23	— —	450, 8
6, 1. 5 (α)	— —	641, 17
6, 2	— —	519, 2
6, 3—5	— —	434, 5
6, 6—11	— —	594, 10
6, 12. 13	— —	597, 9
6, 19	— —	478, 7
6, 23	— —	615, 2
6, 23. 24. 32 (α)	— —	530, 13
6, 25. 26	— —	530, 3
6, 25—32	53, 2	
6, 26—29	— —	495, 17
6, 27—29	— —	530, 7
6, 32. 33	— —	496, 2
7, 1 (α)	— —	471, 17
7, 1. 2	53, 12	
7, 4. 5. 26 (α)	— —	530, 14
7, 24 (α)	— —	471, 18
7, 25. 26 (μ)	— —	530, 17
7, 27 (μ)	— —	530, 18
8, 2. 3 (μ)	— —	659, 25
8, 5	53, 15	
8, 7	53, 16	
8, 10. 11	53, 18	
8, 13	53, 21	346, 2
8, 17—21	53, 23	
8, 22—30	— —	302, 3
8, 34—36	54, 5	
9, 6—10	54, 10	
9, 7	— —	600, 9
9, 8	— —	449, 10
9, 9	— —	449, 11 466, 10
9, 13	— —	530, 11
9, 18	49, 10	590, 5
10, 1 ($\alpha\mu$)	— —	388, 26
10, 2	54, 16	390, 5
10, 4	49, 13	
10, 4. 5	— —	589, 14
10, 8	— —	466, 11
10, 8—14	54, 20	

Prouerbia

10, 9 (μ)	— —	467, 20
10, 11	— —	679, 5
10, 12	— —	509, 3
10, 13 ($\alpha\mu$)	— —	467, 17
10, 14	— —	466, 12
10, 16 (μ)	— —	466, 21
10, 17—24	55, 3	
10, 19	— —	518, 4
10, 23	— —	600, 10
10, 26	— —	623, 12
10, 26—32	55, 13	
10, 27	— —	343, 4
10, 29	— —	343, 5
11, 1	— —	555, 1
11, 1—7	55, 21	
11, 4	— —	390, 6
11, 12	— —	467, 1
11, 12—15	56, 4	
11, 17	56, 20	
11, 20 ($\alpha\mu$)	— —	601, 19 601, 25
11, 20. 21	56, 11	
11, 22	— —	532, 11
11, 23—28	56, 14	
11, 25	— —	601, 14
11, 26	— —	619, 14
11, 28	— —	390, 7
11, 31	56, 23	
12, 1	— —	449, 13
12, 1—3	56, 24	
12, 11	— —	525, 16 590, 7
12, 12—15	57, 3	
12, 16	— —	601, 15
12, 16. 18 ($\alpha\mu$)	— —	601, 19 601, 27
12, 18	— —	602, 2
12, 18—23	57, 9	
12, 19	— —	478, 8
12, 20	— —	346, 11
12, 23	— —	467, 2
12, 25—28	57, 18	
13, 1—15	57, 23	
13, 3	— —	457, 6 518, 6
13, 4 ($\alpha\mu$)	— —	595, 15 595, 24
13, 8	— —	405, 3
13, 14	— —	467, 2 679, 6
13, 16	— —	602, 2
13, 16 (μ)	— —	602, 19
13, 24	— —	549, 12
13, 24. 25	58, 18	
14, 2. 3	58, 21	

Prouerbia

14, 3	— —	600, 11
14, 5 ($\alpha\mu$)	— —	478, 17 478, 26
14, 5—13	58, 23	
14, 7	— —	600, 13
14, 14 ($\alpha\mu$)	— —	597, 16 597, 26
14, 15	— —	388, 11 609, 12
14, 16	— —	470, 4 600, 14
14, 16. 17	59, 8	
14, 21	— —	366, 12 405, 4
14, 21—23	59, 11	
14, 24 ($\alpha\mu$)	— —	467, 12 467, 21
14, 25	— —	478, 9
14, 26. 27	59, 15	
14, 27	— —	679, 7
14, 27 (μ)	— —	343, 23
14, 29	— —	463, 10
14, 29 (μ)	— —	602, 20
14, 29—31	59, 17	
14, 31	— —	366, 13 405, 5
14, 33	— —	463, 5
14, 33 ($\alpha\mu$)	— —	467, 14 467, 22
14, 34	— —	464, 10
14, 35 (α)	— —	602, 13
15, 1	— —	464, 9 602, 3 602, 13
15, 1 (α)	— —	
15, 1. 2	59, 22	
15, 3	— —	354, 12
15, 5 ($\alpha\mu$)	— —	597, 15 597, 25
15, 11	— —	355, 1
15, 12	59, 24	
15, 13 (μ)	— —	449, 15 626, 22
15, 14 ($\alpha\mu$)	— —	463, 14 467, 13
15, 16	— —	390, 9
15, 16—20	59, 26	
15, 18	— —	602, 5
15, 20 (μ)	— —	389, 21
15, 22—24	60, 6	
15, 25	— —	457, 8 655, 13
15, 26	— —	496, 5
15, 26 (μ)	— —	497, 21
15, 27	— —	360, 8
15, 27 = 16, 6	— —	405, 6
15, 27—33	60, 11	

Prouerbia

15, 32	— —	449, 16
15, 33	— —	450, 2
16, 1—21	60, 19	
16, 2	— —	464, 6
16, 5	— —	457, 8
		622, 9
16, 6	— —	405, 6
16, 8	— —	390, 11
16, 19	— —	462, 2
16, 20	— —	450, 3
16, 22	— —	679, 8
16, 27	— —	597, 11
16, 27. 28 (μ)	— —	509, 23
		602, 26
16, 32	— —	463, 7
		467, 5
17, 1	— —	346, 12
17, 1—15	61, 18	
17, 2	— —	609, 10
17, 3	— —	434, 4
17, 7	— —	597, 12
17, 9	— —	347, 2
17, 10	— —	600, 8
17, 13 (μ)	— —	637, 25
17, 15	— —	637, 3
17, 16	— —	655, 14
		598, 1
17, 20	— —	478, 11
17, 21	— —	549, 12
17, 22	— —	626, 4
17, 23	— —	360, 10
17, 23. 24	62, 13	
17, 25	— —	598, 3
17, 25 (μ)	— —	389, 23
17, 27	62, 15	463, 8
17, 28	— —	518, 7
18, 1	62, 17	
18, 2	— —	598, 4
18, 4	— —	679, 9
18, 5	62, 19	360, 11
18, 7	— —	598, 6
18, 8	— —	595, 7
18, 9. 10.	62, 20	
18, 12	62, 23	
18, 13	— —	518, 7
18, 14	— —	610, 1
18, 15	— —	467, 3
18, 15 ($\alpha\mu$)	— —	463, 18
		463, 26
18, 17—19	63, 1	
18, 18	— —	509, 4
18, 21	— —	518, 9
18, 21—24	63, 5	
19, 1	— —	480, 7
19, 1—8	63, 10	

Prouerbia

19, 3	— —	598, 7
19, 5	— —	479, 1
19, 7	— —	466, 7
19, 10 ($\alpha\mu$)	— —	598, 16
		598, 26
19, 15—18	63, 20	
19, 17	— —	367, 1
		405, 1
19, 22	— —	405, 9
19, 22. 23	64, 1	
19, 23	— —	340, 6
19, 24* =		
26, 15* ($\alpha\mu$)	— —	595, 16
		595, 21
19, 25	— —	450, 5
19, 25—29	64, 4	
19, 26. 27	— —	388, 11
19, 28 ($\alpha\mu$)	— —	479, 16
		479, 22
20, 1	64, 10	525, 17
20, 4	— —	595, 8
20, 9	— —	563, 6
20, 10	— —	555, 4
20, 10. 11	64, 12	
20, 11	— —	550, 5
		551, 10
20, 13	64, 15	448, 6
20, 20	— —	389, 3
20, 23	64, 17	555, 2
20, 29	— —	466, 8
		472, 2
21, 3	— —	360, 12
21, 13	— —	372, 10
		405, 10
21, 13—16	64, 19	
21, 17 (μ)	— —	638, 20
21, 20	— —	467, 4
21, 23	— —	518, 10
21, 23—28	64, 24	
21, 24	— —	458, 1
21, 25	— —	595, 10
21, 28	— —	479, 2
22, 1	65, 7	391, 1
22, 2	— —	391, 3
22, 4	— —	343, 8
22, 9	— —	367, 3
		405, 12
22, 9. 10.	65, 8	
22, 13	65, 11	595, 11
22, 15	— —	598, 9
22, 16	65, 13	601, 15
22, 22	— —	370, 16
22, 22. 23	— —	372, 12
22, 22—26	65, 15	
22, 24. 25	— —	602, 6

Prouerbia				Prouerbia			
23, 12	— —	450,	7	27, 1. 2	69,	1	
23, 13. 14	65, 21	550,	1	27, 3	— —	598,	10
23, 17	— —	343,	10	27, 5. 6	69,	4	
23, 20	65, 24			27, 10	69,	6	
23, 20. 21	— —	526,	2	27, 20	— —	519,	3
23, 29—31	— —	526,	5	27, 20—22	69,	7	
23, 31. 32	66, 1			27, 22	— —	450,	9
24, 1	66, 4			28, 3—6	69,	12	
24, 3	— —	655,	15	28, 7	— —	389,	14
24, 7. 8	— —	467,	6	28, 8—10	69,	18	
24, 8 (α)	— —	590,	14	28, 13. 14	70,	1	
24, 11. 12	66, 7	641,	3	28, 14	— —	343,	11
24, 17. 18	— —	377,	3	28, 18	— —	467,	8
24, 17—19	66, 11			28, 20—27	70,	4	
24, 19. 20	— —	383,	15	28, 23	— —	450,	13
24, 20	49, 20			28, 24	— —	389,	15
24, 21—26	66, 15			28, 27	— —	367,	5
24, 23	— —	360,	14			405,	13
24, 24. 25	— —	361,	2	29, 1	— —	450,	11
		637,	4	29, 3	— —	496,	6
24, 27	— —	655,	18	29, 5	70,	16	
24, 28	— —	479,	7	29, 7	— —	361,	6
24, 28—32	66, 22			29, 11	— —	602,	8
24, 30. 31	— —	598,	12	29, 14	— —	361,	8
		643,	14	29, 15	— —	451,	1
24, 76. 77 =				29, 17	— —	550,	4
31, 8. 9	— —	361,	4	29, 19. 20	70,	18	
25, 6. 7	— —	458,	2	29, 20	— —	519,	5
		563,	7	29, 21	— —	637,	12
25, 8—10	— —	509,	6	29, 22	— —	509,	10
25, 8—12	67, 4					602,	10
25, 10	— —	347,	4	29, 23—27	70,	22	
25, 11. 12	— —	572,	12	29, 24	— —	564,	12
25, 18	— —	479,	5	30, 4	— —	302,	13
25, 20	— —	530,	12	30, 6	— —	590,	8
		626,	3	30, 7—10	71,	4	
25, 20—22	67, 11			30, 10	— —	611,	7
25, 21. 22	— —	377,	5			642,	3
25, 28	67, 15			30, 11—14	— —	389,	5
26, 2	— —	624,	10	30, 13	— —	457,	10
26, 2—5	67, 17			30, 17	— —	389,	11
26, 9	— —	526,	14	31, 4. 5	— —	526,	11
26, 11	— —	453,	11	31, 8. 9 =			
		599,	3	24, 76. 77	— —	361,	4
26, 11—22	68, 3			31, 9	71,	11	
26, 12	— —	566,	7	31, 17	— —	657,	19
26, 13. 16 (α)	— —	595,	18				
26, 14	— —	595,	13	Ecclesiastes			
26, 15 =				2, 13. 14	71,	19	
19, 24* ($\alpha\mu$)	— —	595,	16	2, 14 (α)	— —	469,	15
		595,	21	3, 15	— —	436,	2
26, 16	— —	595,	14	4, 17—19	71,	22	
26, 22	— —	375,	10	5, 1	— —	522,	8
26, 24—28	68, 18			5, 1—6	72,	2	
26, 28	— —	479,	7	5, 3. 4	— —	556,	8

Ecclesiastes

5, 5	— —	522, 11
5, 9	72, 14	392, 7
5, 12. 14	— —	392, 9
6, 3. 5 (6)	— —	392, 12
7, 3	— —	528, 6
7, 3—	72, 16	—
7, 4. 5	— —	557, 6
7, 5	— —	469, 8
7, 7	— —	557, 8
7, 9—11	72, 23	—
7, 10	— —	603, 4
7, 13	73, 1	—
7, 27	— —	532, 8
8, 2. 3	73, 3	—
8, 12. 13	73, 5	—
9, 16	73, 10	—
9, 17	— —	469, 10
9, 18	73, 11	—
10, 1	73, 13	—
10, 8—12	73, 14	—
11, 9. 10	73, 22	473, 13
12, 1	74, 4	474, 4
12, 13	74, 5	—
12, 13. 14	— —	345, 2

Cantica canticorum

2, 4	75, 12	—
2, 7	74, 20	—
2, 8. 9	— —	676, 16
2, 13	— —	643, 9
2, 15	— —	686, 5
3, 5	74, 20	—
3, 6	— —	643, 10
6, 3	75, 13	—
7, 6	75, 14	—
8, 4	74, 22	—
8, 6	75, 15	—
8, 7	75, 18	—

Sapientia Salomonis

1, 1—11	113, 13	—
1, 3—5	— —	443, 8
1, 6. 7	— —	353, 1
1, 11	— —	448, 7
—	—	479, 13
3, 1—8	— —	434, 11
3, 9—11	114, 10	—
3, 11	— —	451, 3
3, 13. 14	114, 16	—
3, 13—15	— —	577, 6
4, 7—11	— —	615, 8

Sapientia Salomonis

4, 13—19	— —	615, 14
4, 17	— —	617, 14
5, 16. 17	— —	616, 11
6, 2—22	114, 20	—
7, 26. 27	— —	302, 15
8, 7	116, 2	—
9, 1. 2	— —	303, 1
9, 9	— —	303, 3
9, 16. 17	— —	591, 5
10, 1. 2	— —	303, 5
11, 17	— —	624, 1
12, 3—5	— —	537, 15
12, 19	— —	688, 17
13, 1—3	— —	488, 14
13, 10	— —	489, 3
13, 17—19	— —	489, 7
14, 12	— —	489, 12
14, 28—30	— —	476, 4
16, 14	— —	624, 2
17, 1	— —	451, 6

Ecclesiasticus *)

1, 12 ($\alpha\mu$)	— —	344, 15
1, 13 ($\alpha\mu$)	— —	344, 16
1, 16	14. 15	344, 1
1, 17. 18	12 .	344, 4
1, 17—20	116, 13	—
1, 19—23	13—18	344, 6
1, 22	116, 17	—
1, 25—40	116, 18	—
1, 27. 28	22 .	344, 11
1, 36	28 .	344, 12
1, 36—38	28—30	374, 6
2, 1—5	— —	435, 9
2, 8—10 ($\alpha\mu$)	— —	344, 19
2, 13	11 .	397, 14
2, 14	12 .	374, 12
2, 18. 20	15. 17	344, 14
2, 21	— —	345, 3
2, 22. 23	18 .	397, 16
3, 1	— —	347, 5
—	—	573, 2
3, 1. 2	118, 22	—
3, 4	— —	397, 19
3, 4—10	118, 25	—
3, 7—10	6—8 .	387, 3
3, 11	9 . . .	390, 1
3, 12	119, 8	—
3, 14—15	119, 9	—
3, 14—17	12—15	387, 6
3, 18—23	119, 12	—

*) Numeri ad dexteram inclinati uersus interpretationis graecae indicant.

Ecclesiasticus

3, 19 17 . . .	— —	462, 4
3, 22. 26 21—24 . . .	— —	590, 9
3, 26—29 . . .	119, 21	
3, 28	— —	374, 13
3, 30 28	— —	458, 7
3, 31 29	— —	467, 9
3, 31—34	120, 4	
3, 33. 34 30. 31	— —	406, 1
4, 1—8	— —	406, 5
4, 1—36	120, 10	
4, 7	— —	385, 6
		552, 12
4, 9—11	— —	641, 7
4, 28. 29 23. 24	— —	467, 10
4, 34 29	— —	519, 7
4, 35 30	— —	651, 9
5, 1	— —	391, 5
5, 1—18	122, 13	
5, 8. 9	— —	334, 4
5, 10 (<i>μ</i>)	— —	391, 26
5, 11. 12 9	— —	591, 1
5, 13 11	— —	462, 5
		607, 17
5, 16 14	— —	519, 8
6, 1. 2	123, 9	
6, 6—22	123, 13	
6, 18—20	— —	561, 7
6, 18—21	— —	472, 4
6, 23—30	124, 11	
6, 33—37	124, 22	
6, 35. 36	— —	552, 1
6, 35—37	— —	472, 10
7, 1—15	125, 7	
7, 4. 6	— —	568, 9
7, 6	— —	361, 10
7, 9. 10	— —	406, 14
7, 12 11	— —	464, 10
7, 13 12	— —	479, 14
7, 14 13	— —	480, 1
7, 19 17	— —	464, 7
7, 22 20	— —	371, 1
		610, 2
7, 22. 23	126, 1	
7, 23 21	— —	610, 4
7, 24—33	126, 4	
7, 25. 26 23. 24	— —	550, 7
7, 29. 30 27. 28	— —	387, 13
7, 31—33 29—31	— —	385, 8
		552, 5
7, 36 32	— —	406, 15
7, 36—40	126, 16	
7, 38. 39 34. 35	— —	636, 10
8, 1—4	126, 21	
8, 3 2	— —	392, 5
8, 4	— —	524, 5

Ecclesiasticus

8, 6 5	— —	624, 9
8, 6—12	127, 3	
8, 9. 10	— —	552, 9
8, 9—11 8. 9	— —	385, 12
8, 20 17	— —	599, 5
8, 20. 21	127, 13	
9, 1	127, 16	
9, 2	— —	531, 14
9, 3. 4	— —	531, 2
9, 5. 6	127, 17	
9, 6	— —	496, 8
9, 6—13	— —	531, 4
9, 8	127, 20	
9, 14—17	127, 21	
9, 18. 19	128, 2	
9, 18—21 13—15	— —	384, 1
9, 21 14	— —	553, 1
9, 21. 22	128, 5	
9, 22—24	— —	553, 2
10, 7	— —	458, 5
10, 9	— —	458, 6
10, 10 9	— —	391, 7
10, 13 11	— —	617, 9
10, 14. 15 12. 13	— —	454, 3
10, 14—22 12—18	— —	458, 8
10, 23—28	128, 7	
10, 25. 26 22. 23	— —	345, 5
10, 28 25	— —	610, 10
10, 31	128, 16	462, 7
11, 1	— —	468, 2
11, 1—4	128, 18	
11, 7—10	128, 23	
11, 18—20	— —	391, 9
		619, 17
11, 22	129, 6	
11, 30	129, 8	
11, 31	— —	655, 23
11, 31—36	129, 9	
12, 1—7	129, 20	
12, 2	— —	406, 17
12, 10—19	130, 7	
13, 1	— —	459, 2
13, 22	— —	654, 15
13, 30	131, 2	
14, 1. 2	— —	626, 6
14, 1—3	131, 4	
14, 3	— —	391, 9
14, 4	— —	391, 14
14, 11—13	131, 8	
14, 11—17	— —	406, 18
14, 22 20	— —	468, 3
14, 22. 23	131, 13	
15, 7—22	131, 17	
15, 14—18	— —	625, 4
15, 14—18. 21. 22	— —	334, 7

Ecclesiasticus

15, 19 18	— —	353,	7
15, 21 20	— —	625,	9
16, 1—4	132, 17		
16, 16	132, 22		
16, 23	— —	599,	6
17, 17—23	132, 23		
17, 18 22	— —	407,	5
17, 21—28	— —	334,	14
17, 20—28	— —	398,	2
17, 28. 29	133, 8		
18, 2. 5	— —	591,	3
18, 14—23	133, 11		
18, 22. 23	— —	414,	1
18, 27	133, 25	468,	6
18, 29	— —	468,	7
18, 30—32	134, 2		
19, 1. 2	134, 5		
19, 1—3	— —	527,	1
19, 2. 3	— —	496,	14
19, 4	134, 7		
19, 5	134, 9		
19, 5. 6	— —	451,	8
19, 7	— —	519,	11
19, 10—18	134, 11		
19, 17	— —	451,	9
19, 18 20	— —	345,	7
19, 21	134, 22		
19, 27 30	— —	600,	3
20, 1	134, 25	451,	11
20, 5. 6	— —	519,	12
20, 7	— —	468,	9
20, 7—9	— —	520,	1
20, 8	135, 1		
20, 9	— —	451,	12
20, 13	135, 2	468,	10
20, 14. 15	— —	601,	9
20, 20—22	135, 3		
20, 22 20	— —	599,	8
20, 24 22	— —	361,	12
20, 24—28	135, 7		
20, 26 24	— —	480,	3
20, 29 (μ)	— —	468,	23
20, 31	— —	362,	1
20, 31—33	135, 15		
21, 1	— —	398,	12
21, 1—4	135, 20		
21, 2—4	— —	335,	6
		398,	13
		662,	5
21, 5 4	— —	459,	4
21, 6 5	— —	414,	5
21, 7 6	135, 7	452,	1
21, 9 8	— —	655,	20
21, 10. 11 9. 10	— —	617,	11
21, 11—13	136, 2		

Ecclesiasticus

21, 17 14	— —	599,	9
21, 18—20	136, 5		
21, 20 17	— —	468,	11
21, 21 18	— —	599,	11
21, 22. 23 19. 20	— —	599,	12
21, 22—24	136, 10		
21, 23 20	— —	557,	3
21, 29 26	— —	599,	15
21, 29—31	136, 15		
21, 31 ^a 28	— —	520,	5
21, 31 ^b	— —	520,	6
22, 1	136, 19		
22, 1. 2	— —	596,	1
22, 4—13	136, 21		
22, 7	— —	600,	6
22, 11	— —	617,	4
22, 13 12	— —	617,	5
22, 18 15	— —	600,	1
22, 25—27	137, 8		
22, 33	137, 14	522,	1
23, 1. 3	— —	522,	3
23, 1—14	137, 16		
23, 9—14	— —	476,	13
23, 17 13	— —	522,	6
23, 17—23	138, 18		
23, 18 14	— —	387,	13
23, 25—28	139, 3		
24, 5. 6 3	— —	303,	8
25, 1	— —	347,	7
25, 1. 2	— —	579,	10
25, 5—8	139, 13		
25, 13, 14 10. 11	— —	345,	8
25, 14. 15	139, 18		
25, 24 (α)	— —	530,	16
25, 26 19	— —	531,	15
25, 27—30 20—22	— —	532,	1
25, 28	139, 20		
25, 31 23 ^a	— —	533,	1
25, 32 23 ^b	— —	533,	2
25, 33 24	— —	532,	5
26, 9. 10 (μ)	— —	533,	19
26, 10 7	— —	532,	8
26, 11 8	— —	527,	5
26, 11—14	139, 22		
26, 16—20	140, 5		
26, 25—27	— —	454,	4
26, 27	140, 10		
26, 28	— —	554,	3
27, 1	140, 12		
27, 2	— —	554,	5
27, 3—27	140, 13		
27, 4 3	— —	345,	10
		655,	21
27, 6 5	— —	435,	17
27, 12 11	— —	469,	2

Ecclesiasticus

27, 13 12 . . . — —	520, 7
	552, 12
27, 14 13 . . . — —	557, 4
27, 15 14 . . . — —	477, 5
27, 28—30 25—27 — —	374, 15
27, 29—32 . . . 141, 22	
28, 1—10 . . . — —	377, 8
28, 1—11 . . . 142, 5	
28, 11 8. 9 . . . — —	602, 12
28, 11—15 8—13 — —	520, 8
28, 13—20 . . . 142, 17	
28, 16—20 14—16 — —	521, 3
28, 21—25 17—21 — —	521, 7
28, 29. 20 24. 26 143, 3	521, 13
29, 1—4 . . . 143, 6	
29, 11—15 8—12 — —	407, 6
29, 11—26 . . . 143, 13	
29, 27 . . . 144, 10	
30, 1. 2 . . . 144, 11	550, 10
30, 3. 4 . . . — —	551, 1
30, 8. 12 . . . — —	550, 3
30, 8—18 . . . 144, 14	
30, 22—26 . . . 145, 5	
30, 26 . . . — —	603, 2
31, 5. 6 . . . — —	392, 2
31, 5—11 . . . 145, 12	
31, 7 . . . — —	392, 5
31, 19—22 . . . 145, 24	
31, 21—24 18—20 — —	527, 6
31, 30 . . . 146, 4	
31, 30—40 25—29 — —	527, 12
32, 4—6 . . . 146, 5	
32, 10—17 7—13 — —	473, 3
32, 10—22 . . . 146, 9	
32, 24 . . . 147, 2	
32, 28 . . . 147, 4	
33, 1—4 . . . 147, 5	
33, 3 . . . — —	469, 3
33, 5 . . . — —	600, 4
33, 31—33 . . . — —	610, 6
34, 1—8 . . . 147, 10	
34 (31), 7 . . . — —	392, 5
34, 12—31 . . . 147, 21	
34, 24—27 . . . — —	371, 3
34, 30. 31 . . . — —	592, 3
35, 1. 2. 5—18. 148, 26	
35, 2 . . . — —	592, 6
	622, 8
35, 17—19 . . . — —	414, 7
35, 20. 21 . . . — —	414, 10
35, 21 . . . 149, 18	
35, 26 . . . — —	407, 12
37, 15 12 . . . — —	472, 9
	551, 12
37, 15. 16 . . . 150, 1	

Ecclesiasticus

37, 19 . . . 150, 4	
37, 22 19 . . . — —	469, 4
37, 27 24 . . . — —	469, 5
37, 29 26 . . . — —	469, 7
37, 30. 31 27. 28 — —	473, 1
37, 30—32 . . . 150, 6	
38, 1—7 . . . 150, 10	
38, 9. 10. . . . 150, 18	
38, 11—14 . . . 150, 21	
38, 16. 17 . . . — —	562, 14
38, 16—19 . . . 151, 1	
38, 21 . . . 151, 6	
38, 25 . . . 151, 7	
39, 17—26 . . . 151, 9	
40, 17 . . . 151, 24	
40, 24 . . . 152, 2	
41, 17. 18 . . . 152, 3	
43, 33. 34 . . . 152, 6	
51, 31—38 . . . 152, 9	

Osee

1, 7 . . . — —	304, 1
2, 18 . . . — —	648, 6
4, 1. 2 . . . 78, 13	
4, 6 . . . 78, 18	
4, 10. 11 . . . 78, 20	
4, 14. 15 . . . 78, 22	
5, 4 . . . 79, 3	
6, 5. 6 . . . 79, 5	
6, 6 . . . — —	407, 14
6, 9 . . . — —	500, 1
7, 3. 4 . . . — —	497, 8
7, 7 . . . — —	500, 2
7, 13. 14 . . . — —	455, 5
8, 4 . . . — —	393, 7
9, 4 . . . — —	502, 1
10, 1 . . . — —	644, 7
10, 4 . . . — —	648, 8
10, 12 . . . 79, 8	
10, 12. 13 . . . — —	561, 3
12, 6 . . . 79, 11	
13, 4 . . . 79, 13	492, 14
14, 2. 3 . . . 79, 15	401, 25
14, 6—9 . . . — —	650, 3

Ioel

1, 5 . . . — —	528, 8
1, 5. 6 . . . 79, 22	
1, 6. 7 . . . — —	644, 9
	664, 5
1, 13 . . . — —	419, 12
1, 14. 15 . . . — —	419, 16
2, 1. 2 . . . — —	420, 3
2, 10. 11 . . . — —	420, 5
2, 12. 13 . . . 80, 2	402, 4

Ioel		
2, 28	— —	317, 10
3, 18	— —	660, 4 699, 10
Amos		
2, 4	80, 8	
2, 6. 7	80, 12	
2, 8	80, 17	
2, 9	— —	664, 2
5, 4	80, 19	
5, 6	80, 20	
5, 8	— —	683, 10
5, 10	— —	452, 7
5, 10. 11	80, 21	
5, 12	80, 24	
5, 14. 15	81, 2	
5, 18—20	— —	419, 6
6, 4—6	81, 6	638, 1
*6, 8	— —	459, 11
8, 4—6	81, 11	393, 9
8, 4—7	— —	555, 7
8, 11. 12	— —	678, 4
Michaeas		
2, 1. 2	81, 19	
2, 7	— —	317, 6
2, 9	— —	660, 3
3, 7. 8	— —	317, 7
3, 9—11	81, 23	363, 14
3, 11	— —	500, 4
4, 2 (μ)	— —	660, 20
6, 8	82, 8	336, 12
6, 10—12	82, 11	
7, 1—3	82, 16	
7, 4. 5	— —	636, 2
Nahum		
1, 5	— —	663, 4
1, 12—15	— —	660, 5
2, 1	— —	658, 4
3, 16	— —	653, 24
Habacuc		
1, 3. 4	82, 25	364, 7
2, 4	— —	670, 1
2, 4. 5	83, 2	460, 1
2, 9. 10	— —	393, 15 620, 1
2, 16	— —	681, 8
2, 18—20	83, 5	
3, 6	— —	663, 7
Sophonias		
1, 4—7	83, 14	
1, 11	— —	393, 14

Sophonias		
1, 12	83, 20	
1, 14—16	— —	420, 11
1, 17. 18	— —	393, 17 420, 16
2, 1—3	83, 23	337, 2
3, 4	— —	500, 6
3, 12. 13	84, 5	
Aggaeus		
1, 6. 9	— —	548, 4
1, 9—11	— —	548, 6
2, 6	— —	317, 12
Zacharias		
2, 7—9	— —	304, 3
3, 2	— —	304, 9
5, 1—4	— —	565, 1
5, 3. 4	84, 12	
7, 7	— —	318, 1
7, 8—10	84, 19	
7, 9. 10	— —	364, 12
8, 16. 17	84, 25	
8, 17	— —	476, 9
10, 12	— —	304, 10
Malachias		
1, 6	85, 7	
1, 6. 7. 10	— —	500, 11
1, 14	— —	549, 4
2, 9—17	85, 10	
2, 17	— —	501, 13
3, 1	— —	304, 15
3, 5—7	86, 10	
3, 8—10	— —	548, 12
3, 13—18	86, 18	
4, 1—3	87, 4	
Esaias		
1, 16—18	87, 15	
1, 17—19	— —	641, 12
1, 22. 23	87, 19	
2, 5. 6	87, 23	
2, 8	88, 2	
2, 12	88, 4	
2, 15. 16 (α)	— —	668, 18
3, 12	88, 6	
3, 14. 15	— —	367, 7
3, 14—16	88, 9	
5, 5. 6	— —	646, 13
5, 7	— —	643, 12
5, 8. 9	88, 15	
5, 11. 12	88, 19	
5, 20	— —	637, 7
5, 20—23	89, 1	
5, 21	— —	566, 9

Esaias

5, 23	— —	362, 3
5, 26. 27	— —	657, 20
6, 3	— —	353, 5
7, 18	— —	662, 8
10, 1. 2	89, 8	362, 4
10, 33. 34	— —	459, 8
11, 1—3	— —	316, 6
11, 2—5	89, 11	
12, 2—6	89, 20	
13, 6	— —	418, 4
13, 9—12	— —	418, 5
13, 11	90, 1	459, 9
14, 12	— —	675, 11
17, 6—8	90, 3	
22, 12—14	90, 7	
24, 8	— —	459, 10
24, 23	— —	668, 10
25, 12	— —	668, 12
26, 2—4	90, 14	
26, 5. 6	— —	669, 2
26, 8—10	90, 18	
26, 9	— —	615, 4
29, 4	— —	669, 4
29, 6	— —	419, 1
29, 8	— —	392, 14
29, 9. 10	— —	681, 3
29, 13	— —	511, 5
29, 14	— —	566, 10
29, 20. 21	90, 25	459, 5
30, 1	91, 1	454, 8
30, 6	— —	652, 14
30, 15	91, 4	336, 2
		399, 3
		399, 16
30, 19	— —	399, 16
30, 22	91, 7	
30, 22. 23	— —	489, 14
31, 6. 7	91, 9	
32, 1. 2	— —	699, 3
32, 6—8	— —	601, 3
33, 2. 3	— —	399, 5
33, 6	91, 12	
33, 14—16	91, 15	
33, 15. 16	— —	362, 8
33, 20. 21	— —	692, 14
34, 4. 8	— —	419, 1
34, 15—17	— —	677, 1
35, 3. 4	— —	399, 18
35, 6. 7	— —	699, 8
35, 7. 9	— —	684, 9
40, 6. 8	— —	649, 4
41, 17. 18	— —	659, 15
41, 22—24	— —	490, 1
41, 28. 29	— —	490, 7
42, 15. 16	— —	673, 1
42, 17—19	— —	490, 10

Esaias

42, 24. 25	— —	443, 13
43, 1—3	— —	673, 5
43, 18	— —	674, 3
43, 19	— —	684, 11
43, 19—21	— —	649, 7
43, 25. 26	— —	399, 9
44, 3. 4	— —	649, 12
44, 3. 4 (μ)	— —	699, 22
44, 8—11	— —	490, 15
44, 20—22	— —	491, 6
44, 21. 22	91, 22	
44, 23	— —	661, 1
44, 23 (μ)	— —	661, 20
45, 7	— —	542, 8
45, 8	— —	647, 4
45, 13	— —	540, 2
46, 8	— —	398, 17
46, 8. 9	92, 2	491, 11
48, 13	— —	539, 16
48, 16	— —	303, 10
		316, 10
49, 13	— —	465, 1
		661, 2
50, 10	92, 5	
51, 6	— —	540, 1
51, 7. 8	92, 8	445, 14
51, 21	— —	681, 5
54, 14	— —	399, 10
55, 6. 7	92, 13	335, 10
		399, 12
55, 12	— —	649, 15
		661, 4
		362, 13
56, 1. 2	92, 18	654, 16
56, 10. 11	— —	
57, 5. 6	92, 23	
57, 14	— —	662, 10
57, 14 (μ)	— —	662, 23
57, 21	— —	592, 8
58, 1—12	— —	592, 9
58, 2—7	93, 1	
58, 9—11	93, 19	
58, 11	— —	685, 1
59, 1—4	— —	444, 4
59, 6 (μ)	— —	392, 23
59, 19	— —	681, 6
60, 8	— —	647, 6
61, 1	— —	316, 13
61, 1—3	— —	399, 20
61, 8	— —	363, 4
62, 10	— —	662, 12
62, 10 (μ)	— —	662, 24
63, 10. 11	— —	317, 2
63, 12	— —	317, 4
65, 3. 4	93, 24	491, 14
		669, 5

Esaias

65, 5-7	93, 27	
65, 11. 12	94, 6	335, 14
65, 24	— —	
66, 1. 2	94, 12	
66, 2	— —	465, 3
66, 4. 5	94, 18	
66, 5	— —	378, 2
66, 15. 16	— —	418, 14
66, 24	— —	421, 1
		454, 11

Hieremias

1, 17	— —	658, 1
2, 4. 5	95, 3	
2, 7. 8	95, 7	
2, 8	— —	498, 12
2, 12. 13	— —	698, 11
2, 18	— —	673, 10
2, 21	— —	644, 4
2, 30	— —	452, 4
2, 32-37	95, 11	
2, 35. 36	— —	400, 9
3, 14	95, 23	
3, 22	— —	400, 8
4, 1. 2	96, 1	
4, 3. 4	— —	561, 11
4, 8	— —	400, 12
4, 14	— —	400, 14
4, 22	96, 5	
5, 1-5	96, 8	
5, 7-9	96, 19	
5, 7-9 (μ)	— —	496, 32
5, 8. 9	— —	496, 17
5, 22-24	96, 24	
5, 25. 26	— —	444, 13
5, 26-31	97, 6	
5, 30. 31	— —	498, 14
6, 10	98, 1	
6, 13. 14	— —	499, 1
6, 16	— —	336, 3
7, 2-19	98, 4	
7, 3. 4	— —	336, 6
7, 28	— —	452, 5
8, 4-6	99, 14	
8, 4-7	— —	400, 16
8, 8. 9	99, 20	499, 3
9, 2-9	99, 24	
9, 3	— —	480, 5
9, 8. 9	— —	375, 6
9, 10	— —	630, 18
9, 23. 24	100, 15	394, 8
		566, 12
10, 2-4	— —	492, 1
10, 2-11	100, 21	
*10, 12. 13	— —	541, 2

Hieremias

10, 12. 13	— —	680, 7
*10, 12-14	— —	536, 3
10, 20	— —	693, 2
10, 20. 21	— —	499, 7
11, 20	— —	355, 6
12, 10	— —	644, 2
13, 16	— —	663, 2
14, 14	— —	510, 12
14, 22	— —	492, 7
		536, 8
16, 19. 20	— —	492, 10
17, 5	— —	635, 12
17, 5-8	101, 13	
17, 10	— —	355, 7
17, 13	— —	698, 9
18, 11	— —	401, 3
21, 12	— —	363, 8
22, 3	101, 22	
*22, 3	— —	363, 11
		642, 2
22, 13	— —	655, 27
23, 1	— —	500, 6
23, 1. 2	102, 1	
23, 2. 4	— —	499, 10
23, 16. 17	— —	511, 2
23, 16-18	102, 6	
23, 18	— —	631, 2
23, 21. 22	102, 13	
23, 22	— —	631, 4
23, 23. 24	— —	353, 9
23, 25-32	102, 17	
25, 4-7	103, 8	
31, 29. 30	— —	559, 1
46, 8	— —	673, 12
47 (29), 2. 3	— —	677, 12
48, 10	103, 17	
50, 17	— —	653, 1
51, 15 sq.:		
uide 10, 12 sq.		
51 (28), 16	— —	680, 9
51, 38. 39	— —	653, 3

Threni

3, 24-32	— —	474, 5
3, 25-32	103, 18	
3, 40. 41 39. 40	— —	336, 9
		401, 22
4, 5	— —	640, 1
5, 17. 18	— —	686, 6

Baruch

1, 15-18	— —	401, 8
2, 8	— —	401, 12
2, 12	— —	401, 14
2, 16-18	— —	401, 16

Baruch			
3, 1—3	— —	401, 5	
3, 18—21	— —	393, 2	
3, 34. 35	— —	653, 18	
4, 6. 7	— —	444, 15	
Ezechiël			
2, 2. 3	— —	318, 5	
2, 6	— —	596, 7	
3, 7	— —	452, 11	
		571, 3	
3, 8	— —	596, 11	
3, 9	— —	596, 13	
3, 16—21	104, 3		
3, 17—19	— —	338, 1	
3, 17—19 ($\alpha\mu$)	— —	342, 16	
6, 2. 3	— —	660, 9	
7, 19. 20	— —	394, 3	
		493, 1	
9, 4—6	104, 19		
11, 5	— —	355, 10	
11, 24	— —	318, 3	
13, 3—5	— —	686, 9	
13, 9. 10 ^a	— —	511, 7	
13, 10 ^b —16	— —	667, 3	
13, 18. 19	— —	511, 12	
13, 22	105, 3	512, 4	
16, 49. 50	105, 5		
17, 3. 4	— —	663, 9	
17, 15	— —	454, 14	
17, 22—24	— —	648, 9	
17, 24	— —	570, 1	
18, 5—32	105, 10		
*18, (7—9)	— —	367, 10	
12. 13		" "	
(16. 17)			
18, 20	— —	559, 5	
18, 21—23	— —	402, 10	
18, 30. 31	— —	402, 16	
20, 38	— —	455, 2	
20, 46 (α)	— —	660, 18	
22, 6—12	107, 21		
22, 23—26	108, 10		
22, 25	— —	651, 4	
22, 27	— —	651, 6	
22, 27—31	108, 18		
28, 2	— —	676, 6	
28, 12—18	— —	675, 12	
33, 1—20	109, 3		
33, 30—33	110, 24		
34, 1—10	111, 7		
*34, 7. 3—6	— —	501, 2	
34, 17—21	112, 6		
36, 8	— —	660, 11	
36, 35	— —	685, 2	
Ezechiël			
37, 1—14	— —	423, 12	
45, 9. 10	112, 17		
Daniel			
3, 16—18	— —	493, 6	
3, 60	— —	680, 10	
4, 17—19	— —	650, 7	
5, 11	— —	319, 1	
8, 4	— —	651, 1	
12, 2 ^a	— —	425, 2	
12, 2 ^b	— —	425, 3	
12, 3	— —	653, 21	
12, 13	— —	425, 4	
13, 45	— —	318, 10	
Machabæorum I			
2, 49—64	— —	438, 1	
2, 62. 63	— —	446, 9	
Machabæorum II			
7, 9	— —	425, 9	
7, 14	— —	426, 1	
7, 23	— —	425, 6	
7, 23 (μ)	— —	426, 13	
7, 28	— —	539, 12	
7, 29	— —	426, 3	
Matthæus			
3, 7—10	— —	604, 13	
		651, 14	
3, 11. 12	— —	689, 11	
3, 16	— —	319, 3	
4, 18—20	— —	338, 9	
5, 1—48	155, 3		
5, 5 (4)	— —	440, 11	
5, 9	— —	347, 10	
5, 10	— —	440, 5	
5, 11. 12	— —	440, 7	
		446, 13	
5, 19	— —	633, 15	
5, 22	— —	604, 1	
5, 27	4, 1		
5, 27. 28	— —	497, 10	
5, 32	— —	497, 13	
		578, 15	
5, 33—37	— —	477, 7	
5, 42	— —	411, 18	
5, 44. 45	— —	378, 6	
6, 1—34	158, 6		
6, 2—4	— —	412, 2	
6, 16—18	— —	593, 23	
6, 20. 21	— —	395, 3	
6, 25. 26	— —	338, 14	
6, 27—34	— —	339, 4	
7, 1—27	160, 16		

Matthaeus

7, 6	— —	654, 21
7, 13. 14	— —	339, 17
7, 15. 16	— —	376, 6
		517, 8
7, 21	— —	634, 3
7, 24—27	— —	656, 2
8, 18—22	— —	674, 4
8, 20	— —	687, 1
8, 29	— —	305, 5
9, 4	— —	356, 1
9, 37. 38	— —	690, 3
10, 8—42	162,	5
10, 16	— —	652, 8
10, 17—20. 28	— —	440, 12
10, 19. 20	— —	319, 6
10, 27. 28	— —	597, 2
10, 28	— —	441, 4
10, 39	— —	441, 7
11, 16—19	164,	10
11, 27	— —	305, 6
11, 28—30	164,	18
12, 7	164,	22
12, 28	— —	319, 9
12, 30—37	164,	24
12, 31. 32	— —	319, 11
12, 33. 34	— —	652, 10
12, 37	— —	624, 4
13, 8. 9	— —	685, 6
13, 23	— —	685, 4
13, 37—42	— —	690, 6
13, 43	— —	654, 3
13, 49. 50	— —	421, 5
15, 4	4,	1
15, 10. 11	165,	12
15, 15—20	165,	15
15, 26	— —	654, 24
16, 16	— —	305, 2
16, 24—27	165,	23
17, 5	— —	305, 3
17, 17—19	— —	664, 9
18, 3—11	166,	5
18, 10	— —	666, 2
18, 12—14	— —	402, 21
18, 15—35	166,	24
18, 19. 20	— —	347, 11
18, 21—23	— —	380, 17
18, 32—35	— —	381, 3
19, 3—9	— —	691, 8
19, 3—30	168,	5
19, 9—12	— —	578, 15
19, 17	— —	296, 12
19, 19	— —	346, 7
19, 26	— —	461, 21
19, 27—30	— —	340, 8
20, 1—8	— —	644, 14

Matthaeus

20, 20—28	— —	568, 15
20, 28 ^a	169,	28
20, 28 ^b	— —	461, 2
21, 33—41	— —	645, 13
22, 21	170,	2
22, 37—40	170,	3
23, 1—12	170,	8
23, 12	— —	465, 5
23, 23—36	170,	24
23, 27	— —	668, 2
24, 12. 13	171,	25
24, 29—31	— —	421, 8
24, 44—51	172,	1
24, 37—39	— —	341, 1
24, 45—51	— —	506, 12
25, 13	172,	12
25, 31—46	172,	13
26, 41	173,	16
28, 19	— —	305, 9
		322, 6

Marcus

7, 14—23	173,	20
8, 34—38	174,	11
9, 35. 36	174,	21
9, 40. 41	175,	2
9, 49	175,	7
10, 2—12	175,	8
10, 14—31	175,	22
10, 42—45	177,	4
11, 22—26	177,	11
11, 25. 26	— —	381, 13
12, 17	177,	20
12, 28—34	177,	22
12, 38—44	178,	13
13, 11	179,	2
13, 13	179,	5
13, 33—37	179,	7
16, 15 (α)	— —	322, 16

Lucas

1. 34. 35	— —	322, 2
1, 35	— —	308, 7
2, 14	179,	16
2, 36. 37	— —	583, 12
3, 10—14	179,	17
6, 20—49	180,	4
7, 31—35	182,	11
8, 11—18	182,	20
9, 1—5	183,	15
9, 23—26	183,	23
9, 46—48	184,	6
9, 59—62	184,	11
9, 61. 62	— —	674, 14
10, 3—11	184,	18

Lucas

10, 16	— —	571, 7
10, 20	185, 8	
10, 25—27	185, 10	
10, 36, 37	185, 16	
10, 41, 42	185, 19	
11, 2—13	185, 22	
11, 5—10	— —	415, 1
11, 27, 28	186, 20	
11, 37—46	186, 24	
11, 41	— —	412, 8
12, 1	187, 17	
12, 4—34	187, 18	
12, 13—21	— —	620, 3
12, 40—48	189, 21	
12, 33, 34	— —	412, 16
12, 35—37	— —	658, 6
12, 56	190, 14	
13, 24	190, 17	
13, 31—33	— —	687, 3
14, 7—14	190, 19	
14, 8—11	— —	568, 15
14, 11	— —	461, 2
14, 16—20, 24	— —	341, 9
14, 26—33	191, 12	
16, 9—16	192, 2	
16, 15	— —	461, 3
16, 18	192, 16	497, 13
16, 19—31	— —	618, 5
17, 1—4	192, 17	
17, 3, 4	— —	381, 9
18, 9—30	192, 24	
19, 8—10	194, 6	
19, 22 (μ)	— —	624, 25
20, 25	194, 12	
20, 45—47	194, 13	
21, 1—3	— —	412, 10
21, 1—4	194, 18	584, 2
21, 14—19	194, 24	
21, 34—36	195, 8	
21, 28	— —	427, 4
21, 36	— —	415, 13
22, 24—27	195, 14	
22, 40	195, 21	

Iohannes

1, 1	3, 8	
1, 1—3	— —	305, 11
		540, 5
2, 19—21	— —	656, 11
3, 5—7	— —	320, 5
3, 16—18	— —	306, 1
3, 18	— —	624, 5
4, 13, 14	— —	670, 2
4, 31—34	— —	670, 6
4, 35—38	— —	690, 15

Iohannes

5, 17, 18	— —	306, 11
5, 21	— —	426, 7
5, 22, 23	— —	306, 14
5, 25	— —	426, 8
5, 28, 29	— —	426, 10
5, 44	195, 25	
6, 32—35	— —	670, 12
6, 40	— —	427, 1
6, 41, 42	— —	671, 2
6, 48—59	— —	671, 5
7, 24	— —	365, 3
7, 37—39	— —	699, 11
8, 11	196, 1	
8, 31, 32	196, 2	
8, 34	196, 5	
8, 34—38	— —	605, 8
8, 44	— —	605, 14
8, 47	— —	605, 17
8, 51	196, 6	
10, 37, 38, 30	— —	306, 7
12, 25, 26	196, 8	
12, 35, 36	— —	341, 6
12, 43	196, 12	
13, 2—17	— —	694, 1
13, 13—15	196, 14	
13, 34, 35	196, 18	348, 4
14, 5—12	— —	307, 1
14, 15	196, 21	329, 13
14, 15—17	— —	320, 13
14, 21	196, 22	
14, 23	— —	307, 14
14, 23, 24	197, 1	
14, 25, 26	— —	320, 16
15, 4—13	197, 5	
15, 13	75, 5	
15, 17	197, 22	
15, 26, 27	— —	321, 1
16, 6, 7	— —	321, 5
16, 12—15	— —	321, 9
17, 3—5	— —	307, 17
20, 28, 29	— —	308, 1
20, 31	— —	308, 4
21, 17	— —	356, 3

Actus apostolorum

1, 24	— —	356, 11
2, 44, 45	— —	413, 1
3, 19	— —	403, 7
4, 32	— —	413, 5
7, 51	— —	326, 4
7, 55	— —	308, 9
7, 58, 59	— —	379, 9
8, 37	— —	308, 13
9, 20	— —	309, 1
9, 36—42	— —	585, 7

Actus apostolorum

10, 19. 20	— —	326, 6
10, 36	— —	309, 4
11, 12	— —	326, 5
12, 14. 15	— —	666, 5
13, 2	— —	326, 8
14, 15—17	— —	541, 10
15, 19. 20	198, 11	
15, 28	— —	326, 10
16, 28. 29	198, 15	
16, 6	— —	326, 10
17, 2. 3	— —	309, 6
17, 24	— —	542, 3
17, 29	— —	494, 13
17, 30. 31	— —	342, 3
17, 31	— —	309, 7
18, 2. 3	— —	588, 13
20, 28	198, 21	327, 1
20, 33—35	198, 23	588, 15
		697, 17
21, 11	— —	327, 3
21, 20—25	199, 5	
23, 3	— —	668, 6

ad Romanos

1, 16—32	200, 10	
1, 22	— —	567, 6
1, 22—26	— —	445, 3
2, 1—3	— —	634, 11
2, 1—10	201, 20	
2, 13	202, 8	634, 6
2, 16	— —	356, 6
2, 21—24	202, 10	
5, 1—5	202, 15	
5, 3—5	— —	439, 4
5, 5	— —	322, 8
5, 8—10	— —	626, 12
5, 19	— —	573, 7
6, 3—11	— —	627, 5
6, 12. 13	202, 23	631, 12
6, 17. 18	— —	573, 4
6, 19	203, 1	
7, 25	— —	627, 19
8, 1. 2	— —	627, 20
8, 9—11	— —	322, 10
8, 12—14	203, 5	
8, 14	— —	323, 4
8, 17	203, 9	
8, 25	203, 11	
8, 28	203, 12	
8, 31. 32	— —	309, 8
8, 35. 36	— —	439, 8
8, 35—39	203, 14	
9, 5	— —	309, 11
10, 10—13	203, 23	
11, 20—22	204, 3	

ad Romanos

11, 33—36	— —	297, 1
		591, 9
12, 1. 2	— —	628, 3
12, 1—21	204, 8	
12, 10	— —	348, 12
12, 13	— —	688, 18
12, 15. 16	— —	636, 13
12, 16—21	— —	378, 11
13, 1—8	— —	613, 5
13, 1—14	205, 12	
13, 10	— —	348, 13
13, 13. 14	— —	528, 11
13, 14	— —	574, 7
14, 1	— —	574, 7
14, 1—25	206, 11	
14, 16—19	— —	348, 7
14, 16—21	— —	638, 7
15, 1—7	207, 23	575, 4
15, 13. 14	— —	575, 15
15, 18. 19	— —	323, 5
15, 26. 27	208, 7	409, 25
15, 30	208, 12	
16, 17—19	208, 15	
16, 17—20	— —	512, 7

ad Corinthios I

1, 10—13	208, 25	
1, 20	— —	567, 7
1, 23. 24	— —	309, 13
1, 26—29	— —	567, 9
1, 30. 31	209, 7	
2, 7. 8	— —	310, 2
2, 10—15	— —	323, 8
3, 3	— —	509, 12
3, 3. 4	209, 11	
3, 16. 17	— —	656, 16
3, 16—19	209, 14	
3, 18—20	— —	567, 15
4, 5	— —	356, 8
4, 5—7	209, 20	
4, 11—14	210, 2	
5, 1—13	210, 9	
5, 6—8	— —	628, 9
6, 1—10	211, 3	
6, 9—11	— —	628, 15
6, 10	200, 3	529, 1
		564, 13
6, 15—20	211, 20	497, 16
6, 19. 20	— —	656, 19
7, 1—40	212, 1	
7, 10. 11	— —	692, 8
7, 25. 26	— —	577, 13
7, 29—34	— —	578, 1
7, 38	— —	578, 13
8, 1—4	214, 15	

ad Corinthios I

8, 4	— —	297, 6	
		493, 13	
8, 4—6	— —	310, 12	
8, 7—13	214, 19		
9, 4—27	215, 9		
9, 25—27	— —	639, 2	
9, 26, 27	— —	634, 8	
10, 1	216, 27		
10, 5—14	217, 1		
10, 19—21	— —	494, 1	
10, 20—33	217, 18		
10, 31	— —	696, 3	
11, 1	218, 9		
11, 4, 5	218, 10		
11, 17—22	218, 13		
11, 27—34	218, 24		
12, 3—6	— —	310, 6	
12, 3—11	— —	324, 6	
12, 24—31	219, 7		
12, 31	— —	349, 1	
13, 1—8	219, 21	349, 2	
13, 13	220, 9	350, 1	
14, 1	220, 10	350, 2	
14, 12	220, 11	608, 11	
14, 20	220, 12		
14, 26	220, 14	608, 13	
14, 34—36	220, 18		
15, 20—24	— —	427, 7	
15, 33, 34	220, 22		
15, 33—45	— —	427, 13	
15, 41, 42	— —	653, 26	
15, 51—53	— —	429, 6	
15, 58	221, 1		
16, 1—10	221, 4		
16, 13	— —	350, 3	
16, 13, 14	221, 19		

ad Corinthios II

1, 2	— —	311, 1	
1, 3	— —	311, 3	
1, 21, 22	— —	311, 4	
1, 32	221, 23		
2, 5—11	222, 2	576, 4	
2, 9	— —	573, 10	
3, 17	— —	325, 4	
3, 18	— —	375, 11	
4, 1, 2	222, 12	375, 13	
4, 3, 4	— —	311, 7	
4, 5	222, 17		
4, 7—13	222, 19		
4, 8—11	— —	439, 13	
4, 11	— —	429, 12	
4, 16—18	223, 5		
5, 1—3	— —	656, 23	
5, 1—5	— —	429, 14	

ad Corinthios II

6, 1—10	223, 12		
6, 13—18	223, 29		
7, 1	224, 10		
7, 8—11	224, 12		
7, 9, 10	— —	403, 9	
8, 1—21	224, 21		
8, 21	— —	376, 3	
9, 1—15	226, 7		
9, 5—7	— —	410, 1	
10, 3—5	— —	632, 4	
10, 7	— —	376, 5	
10, 17, 18	227, 12		
11, 12—15	— —	512, 15	
11, 23—30	227, 15		
12, 9, 10	228, 3		
12, 14, 15	228, 7		
12, 20, 21	228, 13		
13, 7	228, 20		
13, 11	228, 22		
13, 13	— —	311, 11	

ad Galatas

1, 10	229, 3		
3, 3	— —	453, 2	
3, 19, 20	— —	297, 8	
4, 4, 5	— —	312, 2	
4, 6	— —	312, 4	
		325, 8	
4, 8—12	— —	494, 6	
5, 6	229, 4		
5, 13—26	229, 6		
6, 1, 2	— —	574, 9	
6, 1—10	230, 3		
6, 7—9	— —	562, 6	
6, 9, 10	— —	410, 9	

ad Ephesios

2, 1—3	— —	606, 2	
2, 14—16	— —	668, 7	
3, 9	— —	540, 8	
4, 1—3	230, 21	350, 12	
		462, 9	
4, 5, 6	— —	313, 1	
4, 17—24	— —	629, 5	
4, 17—32	231, 1		
4, 25	— —	480, 8	
4, 26	— —	603, 6	
4, 27, 28	— —	586, 11	
4, 29, 30	— —	523, 17	
4, 31	— —	603, 7	
5, 1, 2	— —	351, 3	
5, 1—33	231, 25		
5, 10—12	— —	517, 11	
5, 18	— —	529, 3	
6, 1—20	233, 16		

- ad Titum
 1, 5—9 254, 9
 1, 5—10 — — 504, 4
 1, 13—16 254, 19
 2, 1—5 — — 580, 13
 2, 1—15 255, 3
 2, 9. 10. — — 612, 8
 3, 1. 2 255, 25 614, 1
 3, 8—11 256, 4
 3, 9—11 — — 516, 12
- ad Philemonem
 7 256, 13
 13. 14 256, 15
- ad Hebraeos
 3, 12—15 256, 21
 4, 1. 2 257, 6
 4, 14 257, 11
 4, 16 257, 13
 6, 10—12 257, 15
 6, 16 257, 21
 10, 23—38 257, 24
 12, 1—16 259, 3
 13, 1—18 260, 13
- ad Laodicenses
 4 — — 516, 16
- ep. Iacobi
 1, 2—12 271, 5
 1, 16. 17 272, 1
 1, 19 — — 524, 7
 1, 19. 20 — — 603, 11
 1, 19—27 272, 3
 1, 26 — — 524, 8
 1, 27 — — 411, 5
 2, 1 272, 19
 2, 5—9 272, 22
 2, 13 273, 8 411, 7
 2, 14—17 — — 411, 9
 3, 1. 2 273, 10
 3, 1—8 — — 524, 10
 3, 8—10 273, 14
 3, 13 — — 463, 1
 3, 13—18 273, 19
 4, 1 274, 11
 4, 1. 2 — — 625, 14
 4, 3. 4 274, 13
 4, 6 — — 457, 4
 4, 6—11 274, 17
 4, 7 — — 465, 10
 4, 10 — — 465, 11
 4, 11—13 — — 448, 11
 4, 12—17 275, 3
 5, 1—3 — — 395, 15
- ep. Iacobi
 5, 1—7 275, 13
 5, 5 — — 639, 13
 5, 8. 9 276, 3
 5, 12—16 276, 6
 5, 19. 20 276, 16
- ep. Petri I
 1, 6. 7 262, 3
 1, 13—16 — — 658, 10
 1, 13—17 262, 5
 1, 15. 16 — — 508, 13
 1, 22 262, 14 573, 12
 2, 1. 2 262, 17
 2, 11—21 263, 1
 2, 13—17 — — 614, 5
 2, 18—20 — — 612, 12
 3, 1—7 — — 581, 5
 3, 1—17 263, 21
 3, 8. 9 — — 351, 9
 379, 4
 609, 3
 3, 15. 16 — —
 4, 1—3 265, 14
 4, 7—19 265, 21
 4, 8 — — 351, 14
 4, 9 — — 689, 2
 5, 1—7 — — 505, 16
 5, 1—11 267, 1
 5, 5 — — 465, 7
- ep. Petri II
 1, 2—4 — — 606, 15
 1, 2—9 — — 629, 17
 1, 4—10 268, 5
 2, 1—3 268, 19
 2, 9—15 269, 4
 2, 11—15 — — 640, 4
 2, 18—22 269, 18
 2, 21. 22 — — 455, 8
 3, 9 — — 403, 14
 3, 10—12 — — 422, 2
 3, 11. 12 270, 12
 3, 14 270, 14
 3, 17. 18 270, 17
- ep. Iohannis I
 1, 2 — — 313, 12
 1, 3 — — 313, 13
 1, 6—10 277, 3
 1, 8. 9 — — 564, 2
 2, 1—6 277, 12
 2, 9. 10 — — 352, 2
 2, 9—11 278, 1
 2, 15—17 278, 6
 2, 21 278, 11 480, 12
 2, 23 — — 314, 1

ep. Iohannis I

3, 2—11	278, 12	
3, 7—10	— —	607, 7
3, 13—24	279, 7	
3, 16	75, 9	352, 5
3, 17. 18	— —	411, 1
4, 1	— —	517, 1
4, 1—8	280, 5	
4, 9	— —	314, 2
4, 11. 12	280, 19	
4, 15	— —	314, 5
4, 15—21	280, 22	
4, 18	— —	636, 5
5, 1 ^a	— —	314, 5
*5, 1 ^b	— —	314, 6
5, 1—4	281, 13	
5, 6	— —	325, 10
5, 7	— —	326, 1
5, 7. 8	— —	314, 8
5, 10	— —	314, 12
5, 14. 15	281, 19	
5, 16—18	281, 22	
5, 20	— —	315, 1
5, 21	282, 5	494, 12

ep. Iohannis II

5. 6	282, 9	
7	— —	315, 6
9—11	282, 13	
10. 11	— —	517, 4

ep. Iohannis III

5—8	283, 3	
11	283, 8	

ep. Iudae

4	283, 13	
6. 7	— —	455, 13
12	283, 16	647, 8
16—23.	283, 18	

Apocalypsis

1, 20	284, 14	
2, 1	— —	666, 7
2, 1. 8. 12. 18	284, 14	
2, 23	— —	357, 1
3, 1. 7. 14	284, 14	
3, 14—21	— —	404, 2
14, 8	— —	681, 12
14, 9—11	— —	494, 16
		682, 1
14, 13	— —	617, 1
17, 15	— —	678, 9
18, 4—8	— —	682, 6
20, 12. 13	— —	431, 4
21, 8	— —	422, 9
21, 27	285, 4	
22, 14—16	285, 7	
22, 15	— —	655, 2
22, 18. 19	— —	589, 8

Acta genuina ss. oecumenici concilii Tridentini sub Paulo III., Julio III. et Pio IV. pp. mm., ab Angelo Massarello episcopo Thelesino ejusdem concilii secretario conscripta, nunc primum integra edita ab Augustino Theiner. Accedunt acta ejusdem concilii sub Pio IV. a cardinale Gabriele Paleotto, archiepiscopo Bononiensi digesta, secundis curis expolitiora. tom. I et II. 4°. (I. XXIV. 772 S., II. 734 S.) Zagrabiae. 20 fl. — 40 M.

Geschäftsordnung, die, des Concils von Trient. Aus einer Handschrift des vaticanischen Archives, zum ersten Male genau und vollständig an's Licht gestellt, sammt einem Vorberichte. gr. 8°. (XLVIII. 56 S.) 90 kr. — 1 M. 80 Pf.

Geschäftsordnung, die, des Concils von Trient. Aus einer lateinischen Handschrift des vaticanischen Archives zum ersten Male genau und vollständig in deutscher Sprache an's Licht gestellt; nebst einer Parallele zwischen der Geschäftsordnung der Trienter Kirchenversammlung und jener des Vatican-Concils. gr. 8°. (XII. 104 S.) 1 fl. — 2 M.

Pitzipios, Prince J. G., l'église orientale. Exposé historique de sa separation et de sa réunion avec celle de Rome. Accord perpetuel de ces deux églises dans les dogmes de la foi etc. etc. 4 parties en un vol. gr. 8°. (XIV. 150 und 88 S.) 7 fl. 80 kr. — 15 M. 60 Pf.

Schimko, Fr. Dan., das kirchlich-religiöse Leben im constitutionellen Staate, mit besonderer Rücksicht auf die österr. Monarchie. Nebst einem Anhang, enthaltend eine Abhandlung über vollständige Juden-Emancipation vom christlich-theologischen Standpunkte; eine kurze Charakteristik der Jesuiten und Liguorianer; Entwürfe zur Kirchenverfassung und Vorschläge zur Herbeischaffung kirchlicher Fonde. 8°. (VI. 280 S.) 2 fl. 4 M.

- Sickl, Dr. Th.**, zur Geschichte des Concils von Trient. Actenstücke aus österr. Archiven. Erste Abtheilung: 1559 bis 1561. Lex. 8°. (VIII. 216 S.) 2 fl. 80 kr. — 5 M. 60 Pf.
- — Zweite Abtheilung 1562—1563. gr. 8°. (S. 217—472.)
2 fl. 80 kr. — 5 M. 60 Pf.
- — Dritte Abtheilung 1563. (März bis Decemb.) (Schluss).
gr. 8°. (S. 473—652.) 2 fl. 80 kr. — 5 M. 60 Pf.
- — Complet in einem Band. gr. 8°. (VIII. 562 S.)
8 fl. 40 kr. — 16 M. 80 Pf.
- Zhishman, Dr. J.**, die Unionsverhandlungen zwischen der orientalischen und der römischen Kirche seit dem Anfange des XV. Jahrhunderts bis zum Concil von Ferrara. gr. 8°. (VI. 258 S.) 2 fl. 40 kr. — 4 M. 80 Pf.

0 1164 0195581 4

LR
BR60 .C6 v. 12

Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum.

DATE	ISSUED TO
	A 0 2

48309

